

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Erklæringer, Breve og Forestillinger,

General-Prokureur-Embedet vedkommende,

af

H. S t a m p e

Ridder af Dannebrog-Ordenen, Geheimeraad og Stats-Minister.

VI. Deel

fra 1769 til 1782 inclusive.

Med Register over alle 6 Deele.

K i ø b e n h a v n , 1 8 0 7 .

Trykt paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag,
hos Hofbogtrykker N. Christensen.

Foruden Det, Fortalen foran I^e Deel indeholder, var det til-
lige sal. Geheimeraadens sidste Billie, at et Register over
hele Verket skulde tilføds følge; dens Opfyldelse, ogsaa heri,
var de universale Arvingers Hoved-Pligt og Ønske: de fik der-
for først een samt siden en anden duelig og sagkyndig Mand
i Kjøbenhavn til at paatage sig Registræts Forfærdigelse, men
begge hindredes ganske ved Embedsforretninger og egne nødven-
dige Sysseler, da imidlertid VIe Deel af det med udmærket
Indsigt, Bestemthed, lyst Foredrag og Moderation forfattede
Skrift havde i 9 Aar henlagt trykt til stort ei alene Gavn for
Videnskabens Etskere, men endog Tab for Forlæggerinden, og
hoibemeldte Arvinger, nidkjære for Sagen, betroede Arbeidet
til mig, der, under mit Ophold i anden Hensigt nogle Uger
udi fornævnte Hovedstad, færdiggjorde Samme saa godt som
mine ringere Evner det tillode.

I Jand. Maaned 1807.

L. Fogtmann.

T y p f e i l:

Side 457, Linie 12, vester, læs: fer.

- 478, — 6, III. l. II.
- 479, — 3, Værelse l. Værelser.
17, l. l. II.
- 483, — 20, de de, l. de.
- 489, — 9, med 8, l. mod 8.
- 494, næstsidste Linie, l. og.
- 498, — 32, l. IV.
- 500, — 9, forved 213 sættes VI.
31, = 137 = I.
- 501, — 9, = 325 = I.
- 504, — 21, IV, l. VI.
- 505, — 18, l. V
- 506, — 28, fra, l. for.
- 509, — 1, benificerede, l. beneficere
de, III.
- 511, — 26, J dem, l. J Eosfager.
- 521, — 1, forved 638 l. I.
- 522, — 20, restand, l. restandi.
- 530, — 27, civel, l. civil.
- 531, — 30, IV, l. VI.
35, forved 566 sættes II.

Side 532, Linie 5, 6—17, l. 6—17—29.

- 536, — 21, cfr. V, l. cfr. VI.
31, 185, V, l. 185 VI.
- 537, — 4, lægge, l. bygge.
- 540, — 8, l. I.
- 544, — 18, Det af, l. Det er.
- 546, — 13, med, l. men.
- 547, — 10, ei udsættet.
- 548, næstsidste Linie, Grund, l. Grund,
V.
- 555, — 12, mod, l. af.
- 562, — 10, IV, l. VI.
- 569, — 32, ? skal være ,
- 571, — 22, forved 745 sættes II.
- 572, — 12, var, l. er.
25, forved og sættes ,
- 576, — 1, Generalpostamtes, l. Gene-
ralpost - Amtet.
- 577, — 2, udsættet og.
- 581, — 8, VI, l. IV.
- 599, — 12, Udsførel, l. Indførel.

Indholdet af siette Deel.

No.	Side
I. B etænkning over den <i>Question</i> , om En, der har renunceret paa Skattefrihed for sin Hovedgaards Løyt, kan paasaae de øvrige derhen hørende Rettigheder.	3
II. Concept til en Forordning, hvorved det tillades <i>Selveiere</i> i Norge, at dele deres Gaard.	7
III. Et <i>Promemoria</i> til <i>Grev Thott</i> , samme angaaende.	9
IV. Erklæring angaaende en borttrømt <i>Bondekarl</i> , som havde ladet sig hverve, og blev reclaimeret af Regimentet, som den, der havde begaaet et <i>Delictum</i> .	10
V. Erklær. angaaende en <i>Borger</i> i <i>Kisbehavn</i> , der havde en <i>Jord</i> paa <i>Amager</i> , og ikke vilde giøre <i>Kongereiser</i> deraf.	14
VI. Erklær. angaaende <i>Auctionen</i> over en afdød <i>Præstes</i> <i>Effecter</i> , som hans eneste <i>Arving</i> , en verdslig <i>Mand</i> , lod sælge.	19
VII. Erklær. angaaende at facilitere <i>Forordningen</i> af 14 <i>October</i> 1763, dens <i>Execution</i> .	21
VIII. Erklær. angaaende <i>Kenter</i> &c. af <i>Beyler</i> fra <i>St. Croix</i> &c., som komme tilbage med <i>Protest</i> for <i>Non-Acceptation</i> .	24
IX. Erklær. angaaende den <i>Question</i> , om en <i>publique Commission</i> , til en <i>publique Dømnings Reparation</i> , kan tage <i>Sand</i> og <i>Gruus</i> paa en <i>privat Mand</i> s <i>Grund</i> , imod <i>Eierens</i> <i>Willie</i> .	30
X. Erklær. angaaende <i>aparte Brandretter</i> paa <i>Landet</i> .	32
XI. Erklær. angaaende <i>Skiftet</i> efter en <i>General-Krigscommissar</i> , og en <i>General</i> , som havde sin <i>Afsked</i> , men var bleven staaende i <i>Militair-Reglementet</i> .	34
XII. Erklær. angaaende en borttrømt <i>Bondekarl</i> , som var bleven hvervet udenfor <i>Landet</i> .	37
XIII. Erklær. om det er tilladt, <i>strax</i> at bortselge <i>strandede Vare</i> , naar de ikke uden <i>stor Beskøining</i> og <i>Tab</i> kunde glemmes.	39

Indhold.

No.	Side
XIV. Erklæring, hvem der skal constituere Sættedommer ved et Proprietair Birk.	46
XV. Erklær. over Foundationen for det isølandske Fugthuus.	48
XVI. Erklær. angaaende Jurisdiction: Dispyte imellem Bysfogden paa Kongsberg og Sørenskriveren.	50
XVII. Erklær. angaaende Sportler ic. ved General: Forsamts Retten.	55
XVIII. Erklær. angaaende Auctionen over noget en endnu levende Officer tilhørende Jordegods i Norge.	57
XIX. Erklær. angaaende en Factor for Magazinet, som til en anden havde overdraget samtlige sine Reubler og Boehabe.	63
XX. Erklær. angaaende Folk, der imod Advarsel havde faldholdet Vare paa et Marked, som var aflyst.	64
XXI. Erklær. angaaende Eskisterne efter de udenbys Borgere og Skippere i Norge.	66
XXII. Erklær. angaaende Jurisdiction: Collisioner imellem Bysfogden og Politimesteren i Trondhiem, med videre.	70
XXIII. Erklær. angaaende Hoer, der er begaaet i en Præstegaard, hvem der skal paatale det, og hvem Boderne tilfalde.	74
XXIV. Erklær. angaaende Erindring til Justitsbetjentene om at iagttage stemplet Papiirs Forordningen.	78
XXV. Erklær. angaaende en Byiskrivers Klage, at en Procurator havde begejret ham slet og udsættig.	80
XXVI. Erklær. angaaende besvangrede Qvindfolk, som ikke vilde nævne deres Barnefader.	83
XXVII. Erklæring angaaende den Præference, som General: Magazins Contoret bør have hos Fabrikantene ic.	84
XXVIII. Erklær. angaaende Omkostningerne med videre ved End: Anholdelse og Underholdning.	86
XXIX. Erklær. angaaende Qvæstionen: hvem der skal betale den paabudne $\frac{1}{2}$ pro Cent Skat af Kongetiender, der tilhøre et Hospital, men ere perpetuerede til en vis Herregård.	87
XXX. Erklær. angaaende Limit: for Hof. og Borgrettens Jurisdiction, især i Henseende til dem, der have en Character i Rangen, men have et Embede udenfor Rangen.	92

Indhold.

No.	Side
XXXI. Erklæring angaaende en af Kong Christian den 6te udgiven Obligation, hvem dens Indhold skulde udbetales til, Creditors Arving, eller den, der havde en Afsignation fra ham paa saadan Summa.	101
XXXII. Erklar. angaaende Auction over nogle Meubler, der tilhorte en Præste-Erke.	108
XXXIII. Concept til en Forordning, angaaende Selveierbønder.	109
XXXIV. En Foresøgning til Hans Majestæt i Anledning af samme.	115
XXXV. Concept til en Forordning, angaaende Gælleeskabets videre Ophævelse.	120
XXXVI. En Foresøgning til Hans Majestæt samme angaaende.	126
XXXVII. Concept til en Forordning angaaende Tjenestefolk i Danmark.	132
XXXVIII. Erklæring over General-Foldkammer Collegii Besværing over en Petition og Begiering, at han maatte suspenderes ic.	136
XXXIX. Erklar. angaaende General, Giskalens og Kammer-Advocatus Rettighed til en vis Deel af idemite Bøder.	138
XL. Erklar. angaaende Assistentshusets Fornærmelse ved utilldelig Laan-paa Pant.	140
XLI. Erklar. angaaende Execution hos Kongl. Oppebørselsbetiente, med videre.	142
XLII. Erklar. angaaende dobbelte Eiermaalsbøder, naar de bør betales.	146
XLIII. Erklar. angaaende Jagttrettighed ved en Ewdegaard, som Bønderne selv have kiøbt.	148
XLIV. Erklar. angaaende at skaffe en Brændeviins-Forpagter et Eted i Districtet, hvor han kan udselge Brænderiin.	150
XLV. Erklar. angaaende Tiende af Marker, som Eieren lader udlægge til Græsning.	153
XLVI. Erklar. angaaende Skatter af en Gaard i Norge, som bruges under en anden Gaard.	155
XLVII. Erklar. angaaende Bøders Inddrivelse efter en foresødt Dom.	157
XLVIII. Erklar. over adskillige Forespørgseler fra Byfogden i Fridesrichsstad paa St. Croix.	162
XLIX. Erklar. angaaende det Krigshospitals-Cassen ic. forundte beneficium pauperatis og dets Grændser.	168
L. Foresøgning angaaende Odelsretten i Norge, og Forslag til en Forordning derom.	170

Indhold.

No.	Side
LI. Forestilling angaaende en Regiments-Quarteermesser, som havde handlet og gjort Fallit, hans Fallitboes Administration.	191
LII. Forestilling angaaende Straf for Tyverier paa Holmen.	201
LIII. Forestilling angaaende visse Tillæg og Forandringer i Forordningen om det stemplede Papiir.	204
LIV. Forestilling over General-Gouverneur Clausens Svar paa det Brev, som gik til ham fra Cancelliet den 31 December 1768.	209
LV. Forestilling angaaende hvem Leiermaalsbøder tilfalde paa Strøegods, som tilhører en Priviligeret.	212
LVI. Relation til Hans Majestæt i en Sag angaaende et omsløbende Qvindemenneske, som gav sig ud for at være et Kongebarn.	214
LVII. Concept til en Forordning om Siengieldelse for Præster ic. af det, de anvende paa deres Præstegaardes Forbedring, med videre.	240
LVIII. Forestilling til Hans Majestæt samme angaaende.	241
LIX. Forslag til Instruction for Commissarierne, som gik til Bornholm.	244
LX. Svar til det danske Canc. lise paa en Skrivelse, som angik den foreslagne Forordning om Odelsretten.	246
LXI. Svar til Kammer-Collegium angaaende det Spørgsmaal: om et Fruentimmer, der har født et vægte Barn paa Accouchementhuset ved Friderichs Hospital, bør betale Leiermaalsbøder til og udlægge sin Børnefader for Øvrigheden paa det Sted, hvor hun er bleven besvangret.	249
LXII. Erklær. over en Skrivelse fra Generalitets- og Commissariats-Collegium, angaaende at en Proprietair havde borttaget og som Recrut for et Lægd afleveret en anden Mand's Fæstebonde.	251
LXIII. Forslag til en Forordning angaaende Forandring i Straffene for Tyverie.	253
LXIV. Forestilling til Kongen samme angaaende.	254
LXV. Erklær. over den Qvæstion: om og hvad en Stiftsdame af Walløe er pligtig til ved sin Død at efterlade bemeldte Stift.	255
LXVI. Concept til en Forordning, hvorved Bøder og anden Straf for Leiermaal ophæves m. v.	260
LXVII. Concept til en Forordning, hvorved Forbudet mod Børns Hiemmedaab ophæves.	261

Indhold.

No.	Side
LXVIII. Erklæring over det Spørgsmaal: hvorhen Brandcommissiøns Domme i Norge skulde appelleres, og hvad der skal betales for Brandrets Acter og Domme.	261
LXIX. Erklær. over det Spørgsmaal: om en Regiments Auditeur bør nyde Betaling for at optage et Vidneforhør efter Requisition af den befalede Actor i en offentlig Sag.	263
LXX. Svar til det danske Kammer paa sammes Skrivelse, hvori de havde begiært Copie af en af forrige General-Prokureur afgivet Erklæring, Siette- og Tiendpenge angaaende.	265
LXXI. Betænkning over en noiere Bestemmelse af Straffeløbene for de bestandske Eilænder.	266
LXXII. Erklær. over det Spørgsmaal, om en Proprietair, der besidder sit Gods med Herligheder, er berettiget til at oppebære Siette- og Tiendpenge.	268
LXXIII. Forslag til en Forordning angaaende Straf for Barnemord og Barnefødsel i Dølgemaal.	270
LXXIV. Forestilling til Kongen samme angaaende.	272
LXXV. Svar til Ober-Skattedirectionen angaaende adskillige anmeldte forældede Obligationer, som af Christian den 5te, Seiderich den 3die og Christian den 4de vare udstædte.	274
LXXVI. Erklær. over det Spørgsmaal: om ikke det ved Auctionen over en Præstegaards Besætning faldende Salarium bør deles mellem den geistlige og verdslige Skifteret, naar Præsten foruden Præstegaardens Avling har brugt ligesaa megen anden Jord.	281
LXXVII. Erklær. over det Spørgsmaal: hvorledes der efter Kammerrettens Ophævelse, for saavidt Kjøbenhavn angaaer, skal forholdes med nogle til samme andensteds fra indskøbte Sager.	283
LXXVIII. Erklær. over det Spørgsmaal: om en Bevilling til uden Siette- og Tiendpenge Svarelse af Riget at udføre en Kapital, der siden var anvendt paa at kobe et Jordegods, kan komme en anden Mand til Gode, der ved Wagesliste er bleven Eier af bemeldte Gods.	287

Indhold.

No.	Side
LXXIX. Erklæring over et Spørgsmaal, betreffende Jagttrettigheden paa en Væs Marker, hoort en privilegeret Proprietair er største Lodseier, men det øvrige forskiellige Personer tilhørende Hartkorn, hvorpaa Kongen har Jagtret, naar det sammenlægges, udgjør den største Lod.	292
LXXX. Erklar. over en Ansøgning fra et Sogns Beboere, om at beholde en Græsgang, der til deres Gaarde var maticuleret, men deres Huusbonde ved Høiesterets Dom frakjendt.	297
LXXXI. Erklar. over en Amtmands Forhold, ved at have efterladt at opfylde General-Forstamtes og Kammerets Befaling til adskillige Sagers Anlæg for ulovlig Skovhugst.	299
LXXXII. Forslag til en Forordning, indeholdende Forbud mod omstændende Tassenspillere ic.	307
LXXXIII. Erklar. over en Ansøgning om Opreisning paa tvende forældede Skiftebehandling.	308
LXXXIV. Erklar. over det Spørgsmaal: om Kiøbenhavn Hof og Stadsret er at ansee som en Ober- eller Underret.	314
LXXXV. Erklar. over det Spørgsmaal, om de Ord Contributioner og Afgifter indeholde Jordebogs Afgifter.	316
LXXXVI. Concept til en Forordning angaaende Forbud mod Vedde og Lotteriespil.	320
LXXXVII. Concept til en Forordning om Præferance for de Fordringer, der reise sig af Credit paa indenlandske Silke-, Ulden- og Bomuldsbære.	322
LXXXVIII. Erklæring over det Spørgsmaal: om Hof og Stadsrettens Skiftecommissjon bør behandle Skiftet efter en Mand, som var død i Kiøbenhavn, men var bosiddende i Vestindien, og ved sit Testamente havde indsat tvende Executores der paa Stedet.	323
LXXXIX. Forestilling betreffende Hof og Stadsretten og de mellem samme og de øvrige Jurisdictioner værende Collisioner og Tvistigheder.	325
XC. Erklar. over et Forslag til et Spøktel-Reglement for Kiøbenhavns Hof og Stadsret.	369

I n d h o l d.

No.	Side
XCI. Erklæring over det Spørgsmaal: om Kirkegods kan beregnes under de til en complet Sædegaard udfordrende 200 Tønder Hartkorn.	374
XCII. Erklær. over det Spørgsmaal: om Kongens Casse bør erstatte private Folk de Kapitaler, som vedkommende Embedsmænd i Medfør af deres Embede have oppebaaret og indeskudet med, men som af deres Boer ei kan udkomme.	376
XCIII. Erklær. over den Qvæstion: om Arvinger have Ret til af Kongen at fordre en Arv, som deres rette Børge havde indeskudet med og forødt.	383
XCIV. Erklær. over det Spørgsmaal: om de paagrændsende Møllere kan gjøre Indsigelse imod, at en Møller beivretter sin Mølle til et andet Sted.	390
XCV. Erklær. over det Spørgsmaal: hvorvidt den det vestindiske Handelselskab ved Octroien forundte Frihed for stemplet Paapiirs Brug bør udstrækkes.	391
XCVI. Erklær. angaaende Flytningen af de Vertshuse, som ved de nye Landveies Anlæg ere komne til at ligge affides.	392
XCVII. Erklær. over trende Qvæstioner, de paa Proprietairers Godser faldende Tiendpenge angaaende.	393
XCVIII. Betænkning over Landkyldens og Bygselens Bestemmelse i Norge.	395
XCIX. Erklær. over en Forespørgsel om Forstaaelsen af Forordningen af 23 Martii 1756 om Skibsfolk ic.	415
C. Erklær. over en Forespørgsel om Forstaaelsen af den 18 Art. i Jagtforordningen, Kongens Jagtret paa offentlige Stiftelser og beneficeret Gods betreffende.	416
CI. Betænkning over den Paastand, en Hofmester hos een af de Kongl. Personer havde nedlagt i forrige Hofmesters Boe, om Udleverelsen af saintlige Hof. Etaten vedkommende Paapirer og Bøger saapelsom Pengebeholdningen.	421
CII. Erklær. over det Spørgsmaal: hvem der har Jagtret paa Mensal-, Annex- og Præstegaarders Jorder, som ere udfiskiede af Fallig.	422

Første Tillæg.

- I. Erklæring angaaende det Spørgsmaal: om et af *Walløe, Billesborg* og *Gunderup Gaarders* forrige Eier til Bedste for disse *Godsers* fattige oprettet Legat og kan komme Kettinge *Gods*, der siden er incorporeret i det *Brevskab*, som af disse *Godser* er erigeret, til Gode. 425
- II. Concept til en Forordning angaaende det theologiske Studium, og Examen. . . . . 430 .
- III. Brev til Cancelliet, hvorved tilstilles Documenter henhørende til *Sager*, hvorover *General-Prokureurens* Betænkning for endeel *Aar* siden var indhentet. 436

Andet Tillæg.

- I. Erklær. over det Spørgsmaal: om *Beboerne* af et *Sted* kan tilpligtes at søge en vis *Mølle*. 439
- II. Svar til *Over-Skattedirectionen* paa sammes *Forespørgsel* om, hvad *Legitimation* der behøves for at udbetale en af *Kong Christian den 5te* udsædte *Obligation* til sammes *Ihændehaber*. 440
- III. Erklær. over det Spørgsmaal: om den *paabudne Vord-* og *Lømmerskat* skal svares af det *Saugtømmer*, der hugges i *Kirkerne*s Skove. 442
- IV. Erklær. over en *Ansøgning* fra en *Borgemeester-Enke*, hendes *Naadsens* *Aar* betreffende. 445
- V. Forslag til en Forordning, hvorved al *Forkiøbsret* til *strandet Skib* og *Gods* ophæves. 447

Erklæringer, Breve og Forestillinger,

General-Prokureur-Embedet vedkommende,

af

H. S t a m p e.

I.

Svar til Kammer-Collegium paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 21 Januarii 1769 angaaende følgende Tilfælde. Paa Auctionen over det Skanderborgske Gods 1767 havde Hr. Peder Hershend kiøbt een af de 7 nye oprettede Hovedgaarde, (som alle en complet Sædegaards Privilegier og Rettigheder vare tillagte) bestaaende af pr. pr. 31 Tdr. Hovedgaards Taxt og 268 Tdr. Bøndergods. Kort efter havde bemeldte Hershend indberettet, at han paa forventende Approbation havde overladt endeel af Bøndergodset til dem, som havde giort separat Bud derpaa, og begierede, at Skjødet til dem maatte udskædes. Da han derimod erbyder sig, at den ham af 30 Tdr. Hartkorn tillagte Hovedgaards Taxt herefter maae ophøre og som alt contribuierende Hartkorn at blive usrie. Dette var approberet og Skjodterne derefter udskædte, da udi det til Hr. Hershend givne Skjøde af 22 August 1768 paa de 31 Tdr. Hartkorn meldes, at det er Hovedgaards Taxt, som skjødes med Jagtrettighed og andre Friheder efter Loven og Forordningerne; dog at han ingen Skattefrihed derpaa nyder, og at han istedet for Præstetiende betaler 1 Rdr. pr. Tønde Hartkorn aarlig. Efter den Tid er Hershend ved Skrivelse af 22 December 1768 indkommen til Kammer-Collegium, derudi han tilskaaer, at han har frasaldet Skattefriheden af denne Hovedgaards Taxt, men formener, at deraf ikke skyder, at han og har frasagt sig alle de øvrige smaae Privilegier, som til den af ham kiøbte Gaard vare henlagte; saasom, at være frie for Konge-, Kirke-, Skole- og Kroereiser, med videre, samt at kiøbe, sælge og skalde Stude, med videre, hvorfor og, da nogle synes at være af anden Mening, han beder, at Gaarden maae beholde disse smaae Privilegier; anfører derhos, at det ikke er til nogen Skade for Kongens Indkomster, da det dog allene er til Fordeel for Hans Majestæts Cassé og ikke for Andre, at han haver opoffret Skattefriheden, som var ham solgt og tilskaaet. I den Henseende udbeder Kammer-Collegium sig General-Prokureurens Betænkning, om dette Hartkorn, efter slige Omstændigheder, kan nyde disse Friheder og Rettigheder lige med andre komplette Sædegaarde, eller det herefter ikke anderledes end andet Bøndergods bliver at ansée.

Efter at Peder Zerschend paa Auctionen over det Skanderborgske Gods havde tilforhandlet sig den under No. 6 nye oprettede Hovedgaard, Nissungaard kaldet, og samme Bud af Hans Majestæt aller-naadigst var approberet, kunde det ikke nægtes, at han jo i Følge de bekiendtgjorte Auctions-Conditioner besad denne Gaard med alle de Friheder, Rettigheder og Herligheder, som andre completerede Hoved- og Sædegaarde nyde.

Dersom der nu spørges, om, og hvorvidt han siden den Tid har tabt eller mistet disse Friheder og Rettigheder, da maae Grunden dertil enten søges derudi, at han ved sin Forseelse har forbrudt dem, eller og derudi, at han godvillig har frasaldet dem.

Det første finder her ikke Sted, altsaa maae Grunden til denne Forandring søges i hans egen Renunciation; hvoraf flyder, at han ikke har tabt eller mistet videre, end det, han selv frivillig og tydelig har frasaldet.

Dersom Hr. Zerschend, da han først i den Materie vendte sig til Commissarierne, havde talet ligesaa tydelig, som han nu taler, da var denne Dvæstion ikke opstaaet. Havde han den Tid reent ud erklæret, at han paa de af ham ommeldte Villkaar var villig til at frasalde Skattefriheden for den ham solgte Hovedgaards Tært, imod at han beholdt sig de øvrige med Hovedgaards Tært følgende Rettigheder og Friheder, da er der vel ingen Tvivl om, at jo dette hans Tilbud var bleven modtaget, og det saa meget mere, som Skattefriheden var den vigtigste blandt disse Rettigheder, og den eneste af den Beskaffenhed, at Hans Majestæts Kasse vandt omtrent 100 Rdlr. aarlig ved det, at Zerschend renuncerede derpaa, da det derimod ikke middelbar kunde tilveiebringe Hans Majestæts Kasse nogen enten Fordeel eller Skade, hvad enten han beholdt eller mistede de øvrige med Hovedgaards Tært følgende Rettigheder og Friheder.

Men derimod haver Hr. Zerschend i hans Skrivelse til Commissarierne af 7 Maji 1767 berømt sig af saa almindelige og ubestemte Talemaader, at man ei vel kunde forstaae dem anderledes, end at han ikke forlangte nogen Hovedgaards Tært, men var fornøiet med at beholde

holde de ham tilslagne 30 eller 31 Tdr. Hartkorn, som andet Bøndergods og ontribuerende Hartkorn.

Paa den Maade seer man og, at saavel Commissarierne have forestaaet det i deres Indberetning til Kammer-Collegium af 12 Maji 1767, som Kammer-Collegium selv i deres Forestilling til Hans Majestæt af 1 Junii e. a., hvortil den Kongl. Resolution af 5te næst efter i alt henholder sig.

Men, foruden at denne allernaadigste Resolution, efter mine Tanker, ikke bør være Hr. Zerschend til videre Hinder, end for saavidt den har sin Grund i hans Renunciation, saa synes han og med nogen Føie at kunne beraabe sig paa den bekiendte Regel, at enhver er den bedste Fortolker af sine egne Ord; hvortil kommer, at, om Hr. Zerschend, som vel forstaaer at bestyre Jordegods, men mueligt ikke er saa meget vant til at skrive i slige Materier, og havde udtrykt sig urettelig, og maaskee sagt enten mere eller mindre, end han tænkte og vilde sige, saa var det haardt, om man vilde betiene sig deraf imod ham, naar han siden erklærer, at det ikke var hans Mening, da han dog frivillig og uden nogen virkelig Siengjeldelse har opoffret en Rettighed, som han paa loflig Maade og titulo oneroso havde erhvervet, og som vel kunde anslaaes i det mindste til 2 à 3000 Rdr. Kapital; fornemmelig han ingenlunde forlanger at tilbagekalde sin Renunciation, eller at faae den Hovedrettighed, nemlig Skattefriheden, igien, som han egentlig har renunceret paa, eller haart for Dine ved at renunciere, men allene begierer at beholde visse smaa Rettigheder eller Friheder, som vel staae i Forbindelse med denne Hovedrettighed og i visse Henseender beroe derpaa, men dog ikke ere uadskillelige derfra; hvorved det bekiendte juridiske Axioma og bør komme ham tilgode, nemlig, at en renunciatio juris skal striete interpreteres, og maae ikke udvides uden for det, som den med tydelige Ord udtrykkelig indeholder, allermindst til Fordeel for dem, for hvilke Renunciationen ikke er skeet; hvilket er det Argument, Hr. Zerschend og betiener sig af, at han allene har renunceret til Fordeel for Hans Majestæts Kasse, og ikke for hans Naboe og

øvrige Lodselere; hvoraf følger, at han ikke haver tænkt at renuncere paa de Rettigheder og Friheder, som han kunde beholde og udøve, uden at Hans Majestæts Kasse derved enten vandt eller tabte noget.

Endelig, ligesom Hr. Zerschend ved denne Qvæstions Decision ikke kunde nægtes Pands Lov og Ret, isald han paaastod samme; saa kunde han og med temmelig god Grund vente en medholdtig Dom.

Det Document, som det i saa Fald fornehmelig vilde komme an paa, og som Dommeren især maatte have for sine, var det den 22 August 1768, og altsaa længe efter ommeldte Correspondence og Resolution, til Hr. Zerschend indstædte Kongl. Skiode. Ved dette Skiode overdrages ham omtrent 31 Tdr. Hartkorn Hovedgaardts Tært, dog under den udtrykkelige Betingelse, at han derpaa ingen Skattefrihed skal nyde. Denne sandt ikke Sted, men havde været uundvædig og overskødig, om disse 31 Tønder Hartkorn havde været ham folgte som contrisuerende Hartkorn; altsaa bestyrker den det samme, som Skiodet desuden udtrykkelig melder, nemlig, at de ere ham folgte som Hovedgaardts Tært.

Ligeledes fastsættes i Skiodet, at han istedet for Præstetiende in Natura skal erlægge 1 Rdr. pr. Tønde aarlig.

Naar derfor dette Skiode lægges til Grund, kan man deraf ei erfare eller slutte andet, end at Hr. Zerschend er overdraget og tilskies det 31 Tdr. Hartkorn Hovedgaardts Tært, dog under de Bilkær, at han derpaa ikke skal nyde nogen Skattefrihed, i Følge den Kongl. Resolution, som var grundet paa hans Renunciation, og at han istedet for Præstetiende (thi om Konge- og Kirketiende meldes ikke noget i Skiodet, ligesom derom ei heller merkes at være Qvæstion) skal betale 1 Rdr. pr. Tønde aarlig; hvoraf synes at skyde, at Hr. Zerschend haver de øvrige med Hovedgaardts Tært følgende Rettigheder og Friheder, siden samme ikke i Skiodet ere undtagne, hvor de tvende ommeldte dog saa udtrykkelig ere det.

Da nu dette egentlig er det, Hr. Zerschend i hans Skrivelse til Kammer-Collegium af 22 December a. p. begierer, og det endog med den Indskrænkning, at han allene taler om sine Privilegier (hvilken

ken Talemaade, Kiendelsh og udelukker Frihed for at spare Kenge: og Kieftiende); som Kammer: jeg ei rettere, end at Noe, Dillighed og Ustændighed derudi tale for ham. Kiebenhavn den 12. Februarit. 1769.

Om denne Sags Udfald har ved Kancelliammet ingen Underretning været at erholde.

II.

Concept til en Forordning angaaende Tilladelse for Odels- og Selveier-Bønder i Norge, at dele deres paaboende Gaard i flere Parter mellem flere af deres Børn. Om denne Materie var længe forhen corresponderet mellem Cancelliet og Kammer-Collegium; men da et nyt Forslag, som dog medførte adskillige Uleiligheder, da det tillod Skifteforvalterne at gjøre slige Delinger icke var indkommen til Kammer-Collegium, som derover havde indhentet Vice-Statholderens Erklæring, derudi han gav et andet og langt jevnere samt mindre befojstelt Forslag, hvilket Kammer-Collegium ved Skrivelse af 19. November 1768 tilsendte Cancelliet; om de i Henseende til Odels-Retten maatte have noget derved at ændre, blev dem svaret, at naar de vare enige med Forslaget, vilde man herfra gjøre Forestilling om en Forordning samme angaaende; derpaa de atter under 24. December 1768 svarede, at de intet havde derimod; hvorpaa Grev Thott den 14. Jan. 1769 tilskrev mig, at forfatte et Udkast til en Forordning, og indsende samme til Kongl. Approbation.

Gjøre vitterligt: at, da der paa nogen Tid jevnlig ere indkomne allerunderdanigste Ansøgninger fra Odels- og Selveier-Bønder i Vore Rige Norge, om allernaadigst Tilladelse at skifte og dele deres eiende og paaboende Gaard i flere Parter mellem deres Børn, uden at den den ældste Son eller Datter tilkommende Afstederet derudi maatte være hinderlig; og Vi allernaadigst eragte, at en saadan Deling af Gaardene er fordeelagtig saavel for Folkemængden, da flere Familier derved faae Leilighed at nedsette og ernære sig, som for Jordebruget og Ugeerdykningen, da den Jord, hvis Eier ikke haver mere, end han selv kan overse og behandle, rimeligviis maae blive bedre anvendt og dyrket, end den, hvis Eier haver mere deraf, end han selv kan overkomme og bruge:

saa

saa have Vi, til Fordeel for Landvæsenet og Agerdyrkningen i Vort Rige Norge, og for at see Vore Kiere og troe norske Underfaatter, især Odels- og Selveier-Bønder, fritagne for den Tids- og Pengespilde, det maae medføre, naar de i hver enkelt Tilfælde skulde være forbundne til at søge Dispensation og Bevilling, allernaadigst funden for godt at anordne og befale, ligesom Vi og hermed allernaadigst anordne og befale: At, naar en Odels- eller Selveier-Bonde maaete befinde, at hans Hovedbølle, som efter hans Død skulde tiltrædes af hans ældste Søn eller Datter, hvad enten samme tilforn har været deelt eller ei, var af den Størrelse og Besskaffenhed, at flere Familier sig derpaa kunde ernære, skal det være ham tilladt at dele samme imellem hans Børn i tvende eller flere Parter, og det uden at enten Odelsretten eller den den ældste Søn eller Datter tilkommende Afstedesret derudi maae være hinderlig, da derimod enhver af Børnene faaer Afstedesret til den Part af Gaarden, som ham af Faderen er tillagt. Dog skal ved saadan Deling iagttages, at den ældste Søn eller Datter, som ellers efter Loven var berettiget til hele Afstedet, ikke maae tildeles mindre end den halve Part af den Gaard eller Gaardens part, som var Hovedbøllet; ligesom de øvrige Parter, i hvilke Faderen har fundet for godt at dele Gaarden, og bør tilfalde de andre Børn i den samme Orden, som de vare berettigede til Hovedbøllet, saa at en Yngre af samme Kien ikke derudi foretrakkes en Ældre imed dennes Villie og Samtykke. Derhos skal det berøe paa Faderen, hvad enten han i levende Liv vil iverksætte saadan Gaardens Deling, eller og han allene vil anordne, hvorledes dermed skal forholdes efter hans og Hustruens Død, da han i sidste Tilfælde derover forfatter et skriftligt Document paa 24 R. stemplet Papiir, som af ham selv med tvende Vitterligheds Vidner underskrives og forsegles, og hvorudi han fastsætter, hvorledes og i hvor mange Parter Hovedbøllet bør deles til hans Børns da saadant Document derefter, for desto større Visheds og Sikkerheds Skyld, til Tinge bør læses. Men Delingen i sig forrettes og fuldføres af Sorenskriveren med 4 dertil udnævnte upartiske Laugretsmænd, som nøie beskrive, hvad der af Gaardens tiliggende Skov, Mark, Ager, Eng

og Fedrivt med videre skal tilhøre enhver Part, samt hvor meget af Gaardens Skyld og øvrige Byrder, i Forhold af dens Størrelse, derpaa skal heste. Hvorpaa Forretningen skal læses til Ting, og en Siens part deraf leveres Stedets Foged, som anfører Forandringen til Eftersretning ved Rentekammeret, udi hans ved Regnskabet aarlig indsendende Extract: Matricul.

For saadan Forretning maae Sorenskriveren ikke fordrø eller modtage mere, end hvad hannem ved Reglementet af 24 Februarii 1708 og Reskriptet af 23 August 1754 for en Aastedsforretning er tillagt:

Herpaa resolverede Cancelliet under 6 Martii 1769:

Indstilles til Hans Majestæt efter Forestillingen.

Hvorpaa Hans Majestæt under 7 April næstefter resolverede i Conseillet paa Christiansborg:

Approberes.

III.

Promemoria til Scheimeraad Brev Thott, i Anledning af foregaaende Udfast, hvorved jeg tillige sendte ham toende Breve fra Kammer-Collegium af 1759 og 1761 med derhen hørende Erklæringer, som saaledes bleve afgjorte og kunde henlægges.

* * *

Hermed har jeg den Ære at overlevere Deres høigrevelige Excellence et Forslag til en Forordning, angaaende Tilladelse for Odels- og Selveters Bønder i Norge at dele deres paaboende Gaarde eller Hovedballe i flere Parter mellem deres Dørn.

Med samme lader jeg tillige følge et Brev til Kammer-Collegium af 8 December 1759 med videre derhen hørende, hvorover jeg allerede har givet min Erklæring i Aaret 1761, hvorefter den ansøgte Bevilling blev expederet for Supplikanten Hans Pedersen Svangerud, og Kammer-Collegium atter tilskrevet. Efterat deres Svar var indkommen, blev det igien sendt til mig, hvortil Anledningen var, at der saavel i Kammer-Collegii Skrivelse som Ammandens Erklæring var meldt om en saadan alminde-

til Tillæbelse, som den, ved nu ved den foreslagne Forordning allernaadigst tilstaaes.

Ursagen til, at jeg har ladet det henlægge, har tildeels været, som jeg den Tid meldte, at jeg ventede at kunne indkomme med et Forslag til en Forordning angaaende visse Poster Odelstetten vedkommende, hvor dette og bequommeligen kunde været anført, tildeels og, at jeg fandt, det Vice-Statsholderen og siden har fundet, at det, Kammer-Collegium fordrede forud ved en saadan Deling, vilde falde alt for bekosteligt og hindre mange fra at foretage Delingen.

Da nu denne sidste Tvivl er hævet ved det, at Kammer-Collegium intet synes at have imod det, Vice-Statsholderen i den Henseende har foresaaet, og jeg omtrent i Forslaget har fulgt; saa skulde jeg holde det for nyttigt og tienligt, at en saadan Forordning jo før jo hellere udkom. Da Kammer-Collegii Skrivelse af 1759 med videre derhen hørende, som uoget, der allerede er afgjort, kan i Cancelliet henlægges. Kjøbenhavn den 20 Februarii 1769.

IV.

Erklæring over: 1) tvende Memorialer af 13 April og 1 Junii 1768 fra Eieren af Dueholms Kloster paa Morsø, Poul Thøttrup, derudi han beretter, at en fra hans Gods borttrømt Karl Lars Uør var 1766 hørøvet til Rytter ved det Holsteenske Curaisker-Regiment, men ved dets Ufgang leveret til det Slesvigske Dragon-Regiment; men da Thøttrup siden havde saæet Spor paa ham, lod han ham, i Følge erhøvet Kamnings Tingvidne, anholde, og tilkiendegav Obersten det, der paaflaæer ham udleveret, for at tiltales og straffes ved Regimentet for der begangen Uroefskab, da han skal være leveret 10 Rdlr. for at betale til en anden, som ikke har saæet dem. Da Thøttrup derover har ladet holde et Uolkesforhør, nægter Karlen at have modtaget Penge, men tilstaaer, at have faæet et forfoglet Brev, hvilket han rigtig har leveret fra sig. Dette manfæet har dog, Generalitets-Collegium først fundet billigt, at han skulde udlevere Karlen, og Sient Thøttrup til dem har indberettet Omstændighederne, saa have de dog anden Gang tillagt ham Ordre at udlevere Karlen; hvorpaa Obersten har affendt trende Dragoner, som ere med Bevær komne til Sammen om Matten, for at opføre Lars

Karl Nør, som undveeg, da han merkede, at de vare der. Han beder derfor om Beshjættelse mod saadant Ansald, og Satisfaction; da han rimeligvis derved mister den bortløbne Karl. Tilligemed Amtmandens Conferensraad Zauchs Erklæring af 21 Maji 1768, som formener, at Karlen ikke kan ansees som militair, da Hvervingen har været ulovlig, og Karlen ikke er deserteret fra Regimentet, men er med Tilløbelse gaaet bort som Frimand; saa de maae søge ham for hans Bærning, om de have noget Anød ham.

2) Evende Promemorier fra Generalitets- og Commissariats-Collegium: des første af 16 Julii 1768, efter at foregaaende var dem fra det danske Cancelli communiceret, derudi de melde: at, da Thøttrup havde indberettet Omstændighederne, og de havde erfaret, at Karlen ved Regimentet havde begaaet Uirøskab, havde de tilskrevet ham at udlevere Karlen, dog under Forbeholdenbed af hans Ret til ham; men dette uagtet maatte de til Karlens Arhenteelse udsende Dragoner med uforrettet Sag gaae tilbage, hvorfor de atter havde tillagt Thøttrup Ordre, uvægerlig at extradere Karlen, og imidlertid blive ansærlig for ham; men denne Ordre var og bleven eluvert, ved det han havde givet Karlen Leilighed til at undvige. De formode derfor, at Cancelliet finder Thøttrups Forhold utilladeligt og egenmægtigt, og tilholder ham, at anskaffe og udlevere Karlen. Det andet af 27 August 1768, efter at Cancelliet havde svaret dem, at denne Sag maatte afgjøres ved Lands Lov og Ret; dermed de erklære, at de aldeles ikke kunde være enige, da det allene kommer an paa at bringe Thøttrup til Lydighed, hvortil ikke behøves ordentlig Rettergang. De formene, at det vilde have skadelige Følger, om den, som ikke fandt for godt at efterkomme vedkommende Collegii Befalinger, ikke uden ved pidsk Iøstig Proceß kunde tilholdes at gjøre sin Pligt; hvorfor de atter gi'ntage deres forrige Paastrand, som fornøden til at haandhave deres Collegii Ansæelse.

Ligesom jeg ikke kan andet end være enig med Kammer-Collegii forrige Betænkning og Amtmandens Conferensraad Zauchs Erklæring, saa maae jeg og tilstaae, at jeg ikke indseer eller begriber, hvad der kan have bevæget Generalitets- og Commissariats-Collegium til at udstæde gienragnede og bestemte Dedres. til en Person, som ikke stod under dem, og i en Sag, som egentlig ikke vedkom dem, og hvor de let kunne see forud, at det ikke stod i deres Magt, at faae deres Befaling ioversat.

De maae tilstaae, at Lars Christensen Nør tilhører Dueholms Klosters Gods; hvoraf skyder, at hans Anhverving til Rytter har været ulovlig, og at han ikke de jure har været enten Rytter eller Dragon.

Da denne Karl er kommen tilbage til Godset, og Huusbonden med Rette har anholdt ham, vil Generalitets-Collegium, at han skal sendes tilbage til Regimentet, og det saavel mod Huusbondens som Karlens Vilje. Den Grund, de dertil anfere, er saadan, at jeg maae undre over, at de vilde beraabe sig derpaa. De kunne ikke sige, at han er deserteret fra Regimentet; tværtimod viser hans Frisiddel, at han med Tilladelse som Frimand er reist bort. Men det hedder, at han har begaaet Utroeskab ved Regimentet. Samme bestaaer derudi, at han, efter Oberstens Sigende, skal ved hans Bortgang have modtaget 10 Rdr. for at levere til en anden, hvilke ikke ere leverede.

Lars Nør har derimod ved Politieforhøret i den til hans Afhættelse affendte Underofficers Overværelse erklæret, at ham ikke var leveret Penge, men at han vel havde modtaget et Brev, uden at vide, om derudi var Penge eller ei; hvilket Brev han og havde leveret til en af ham navnlig given og beskrevet Underofficer i Kolding, udi Andres Overværelse, som han ligeledes nævner.

Naar det og forholder sig, som Obersten melder efter det, Andre for ham have berettet, uden derpaa at anføre mindste Devis, saa ønskede jeg at vide, om de ikke for disse 10 Rdr. kunde sege Lars Nør ved hans Bærning. Dersom det tværtimod var handet, at Lars Christensens Huusbonde eller en anden havde, da han gik bort, leveret ham 10 Rdr. for at betale til en Person undervejs, men han, uden at betale Pengene, havde engageret sig ved Regimentet, og Huusbonden da vilde påståaet, at Lars Nør skulde leveres tilbage allene paa den Grund, at han for den af ham begangne Utroeskab skulde tiltales for hans Bærning der paa Stedet; da er jeg vis paa, at Regimentet vilde anfæet denne Proprietaires Daastand som latterlig. Imidlertid tvivle den ikke været mere ugrundet, end den Daastand, Regimentet her giver. Og Generalsreid bifalder.

Generalkrets- og Commissariats-Collegium erklaerer, at da endes ikke kunne bifalde det danske Cancellies Mening, at denne Sag ikke uden ved Lands Lov og Ret er at afgjøre. Den Grund, de anføre til denne deres Formening, bestaaer derudi, at det her ikkun kommer an paa at bringe Pro-prietairen til Endighed, hvortil (efter deres Formening) vel ikke fornødiges ordenlig Rettergang.

Der almindelige Maade at bringe En til Endighed paa, eller til at gjøre og præstere det, han ikke vil, og man dog holder ham forbunden til, er, Gud ske Lov! i disse Riger Lands-Lov og Ret og Dommerens Kiendelse. Deres Majestæt er selv saa naadig, at, naar noget paastaas af En, som han formener sig ikke at være forbunden til, befaler Deres Majestæt ham ikke at gjøre det, men henviser det til Lands Lov og Ret og Dommerens Kiendelse.

Dette bør Collegierne og iagttage, og følge det dem af Deres Majestæt daglig-givende Exempel.

Dersom Collegierne i de Ting, der komme for dem, vilde og kunde befale, og Bedkommende være forbundne til at adlyde, uden at turde paastaae Lands Lov og Ret; da vilde en stor Deel af den Frihed og Sikkerhed bortfalde, som Deres Majestæts Underfaatter nyde under Deres Majestæts milde og faderlige Regjering.

Et Militair-Collegium, som saa ketselig helder til militaire og despotiske Principer, maae i den Hensæende næst sees paa Fingrene, da de Ord, at befale og adlyde, ere dem saa sadvanlige, og de Ord, Rettergang og Dommerens Kiendelse, derimod synes at skurre i deres Øre.

Det er saa reent og let, at sende en Underofficeer med nogle Soldater eller Ryttere hen for at requirere; men derimod udfordrer det ofte meget Arbeide og forårsager stor Bønderie, af Løven at faae Dommeren overtyndet om, at man er berettiget til det, man paastaæet.

Det er derfor ei at undre over, om adskillige, hellere ville betiene sig af den første Maade, end den sidste.

Naar et Collegium vil æske Endighed af Bedkommende, maae det og iage sig Vore, ikke at befale; uden der, hvor de virkelig have at befale, og

ere istand til at erquire. Paa den Maade udsætte de ikke deres Myndighed og Anseelse.

Handle de derimod, maae de ikke begiere, at Deres Majestæts Undersaatter, for at holde over deres Anseelse, skal betages det almindelige Beneficium, dem er forundt i Loven, at henskylde sig under Lands Lov og Ret og at paastaae Dommerens Kiendelse, førend de gjøre eller præstere det, der paastaaes af dem, og de formene sig ikke at være forbundne til.

Efter slige Omstændigheder skulde jeg formene, at Generalitets- og Commissariats-Collegium kortelig kunde svares: At, da det tilstaaes, at Lars Christensen Nør tilhører Dueholms Klosters Gods, hvoraf flyder, at hans Anhverving har været ulovlig, han si heller er deserteret fra Regimentet, eller der har begaaet nogen militair Forseelse, men med Tilladelse som Frimand er gaaet bort, og derpaa er anholdt af den, der var lovlig herrettiget til ham; saa maae man herfra henholde sig til sit Forrige, da det er Hans Majestæts aller-naadigste Zensigt og Villie, at hans Undersaatter ikke maae nægtes eller betages Lands Lov og Ret i de Tilfælde, hvorefter de dertil henskylde sig, og af dem paastaaes noget, som de formene sig ikke at være forbundne til. Kjøbenhavn den 28 Maji 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 5 Julii 1769:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Generalitetet den 15 Julii 1769 fra Geheimetaad Thott tilskreven.

V.

Erklæring over et Brev fra Kammer-Collegium af 8 October 1768, hvorved de til Cancelliet sende en fra Amtsforbalteren over Kjøbenhavns Amt indkommen Klage over en Møller i Kjøbenhavn, tilligemed de derover fra Amtmændene og Magistraten indkomne Erklæringer, saavel som adskillige andre derhen hørende Documenter, i Anledning af følgende Tilfælde. En Gaardmand i Sundby: Nær paa Amager, Poul Nielsen, havde til en Møller i Kjøbenhavn, Christen Poulsen Nør, solgt 1 Deel af den hans Gaard tilhørende Jord, og

Eksidat

Skibdet medførte, at Christen Tør af denne Jord selv skulde betale de Kongelige Sætter, men hvad Keiser angik, da skulde han aldeles være befriet for samme, og de skulde af Poul Nielsen og efterkommande Beboere af Gaarden vorde forrettede ligesaa fuldt, som om denne halve Otting Jord var ved Gaarden. I Folge deraf havde Poul Nielsen og i lang Tid siden 1752 rigtig forrettet disse Keiser; men han havde imidlertid solgt det ene Stykke Jord bort efter det andet, saa at, da han døde, efterlod han hans Arving kun $\frac{1}{2}$ Deel i Gaarden, hvorpaa han ikke kan holde Heste, og altsaa ei heller forrette Keiser. Da Christen Tør nu var tilfagt at forrette Keise og udeblev, havde Amtsforvalteren lejet en Bogu i hans Sted for 10 Mk. 12 s., hvilke Tør ikke vilde erstatte; hvorpaa Amtsforvalteren havde vendt sig til Amtmanden, som derom havde gjort Forestilling til Kammer-Collegium, der og havde tilkrevet Kiøbenhavns Magistrat om at inddrive disse Penge; men Tør havde beraabt sig paa sit Skiode, som var læst for Retten den 24 November 1752; (dog uden at være foreviist Amtmanden eller Amtsforvalteren, og uden at han havde faaet Hæsbrev paa Jorden) i Folge af hvilket han hidindtil ikke havde gjort og ikke havde været tilfagt at giøre Kongereiser, hvilket Magistraten havde tilmeldt Kammer-Collegium; og, omendskjønt Kammer-Collegium derpaa havde svaret, at Poul Nielsen ikke kunde hjemle Tør den ham solgte Frihed, fornemmelig de øvrige Lodeiere i Gaarden havde erklæret, at de ikke havde gjort og ikke vilde giøre Reiser for Tør, saa var Tør dog vedblevet sin Paastand. I den Henseende sender Kammer-Collegium det alt til det danske Cancellie, og begierer: a) At Magistraten maar tilskrives, at lade vedkommende Amtsbetiente vederfares den forlangte Assistance. b) At Rettensbetiente paa Amager maae befales, ei at antage noget Skiode til Tinghyning, førend Huusbondsholds Brev forevises, at Kiøberen har betalt de af Amtmanden anførte Kiøndelspenge, og Skiodet af Amtsforvalteren er paategnet at være ham foreviist, hvilket han gjør uden Betaling. Endelig ber giøre de Communication af hvad der foranstattes, og Documenterne tilbagefende.

* * *

At Mellem Christen Poulsen Tør som en eenfaldig Mand foremener sig ikke at være pligtig at giøre Konges eller Hoviereiser af det ham tilhørende Stykke Jord paa Amager, og troer, at han derimod har Beskiemselse nok i det ham meddeelte og ringlæste Skiode, som udrykkelig fritager ham derfor, det kan jeg saa meget mindre undre over, som han i 15 à 16 Aar

Nar efter bemeldte Skiodes Udskælfelse bestandig skal have været frie beraaber, og ikke nogenstunde førend forgangen Nar skal være bleven anmodet om at giøre saadanne Rejser.

Imidlertid er den Sætning dog ganske rigtig, som Kammer-Collegium, Ammanden og Amtsforvalteren beraabe sig paa, og som Magistraten ikke synes saa aldeles at have antaget, nemlig, at Poul Nielsen ikke kunde hiemle Mølleren Christen Nør den ham saaledes folgte og tiffkiodede Frihed, og at Amtsforvalteren ved at tilfige Kongerejser, er berettiget til at holde sig til den, som eier og bruger Jorden, uden at lere sig efter hvad forrige Eier haver lovet og i Skiodet tilfagt ham eller ei.

Det forholder sig paa een og den samme Maade med alt, hvad der af Jordegods eller fast Eiendom skal præsteres til Hans Majestæt, være sig i Penge, Vare eller Arbeide: det hefter altsammen paa Grunden, og Hans Majestæt haver for saadan Afgiøvt eller Præstation Sikkerhed i Jorden og Grunden, og er derudi prioriteret fremfor alle andre.

Dette er noget, som den naturlige Rimelighed, Billighed og det almindelige Bedste selv medfører.

Al den Visshed og Sikkerhed, Regieringen har for slige Præstationers rigtige og useilbarlige Erlæggelse, beroer allene derpaa, at, ligesom de skulde svares af Grunden, saa hefte de og paa Grunden. Al denne Visshed og Sikkerhed bortfaldt, saa snart det var private Personer og Eiere tilladt at forandre disse Præstationers og Afgiøvters Natur, og at giøre dem til personelle istedet for at de nu ere reelle : at fastfætte, at de skulde hefte paa en vis Person og hans Arvinger, istedet for at de nu hefte paa Jorden og Grunden.

Jorden og Grunden veed man alletider at finde, den bliver altid tilstæde, og den bliver altid noget værd; derimod kan Eieren i Dag være nærværende, i Morgen fraværende, i Dag være riig, i Morgen fattig og arm.

Den, som haver en Gaard og besidder den med fuld Eiendomsret, (thi i det Tilfælde synes Almagerne ikke saa aldeles at være) kan af dens tillæggende Jord sælge et mindre eller større Stykke til en anden; men med

Jorden maae og Forbindelighed til, i Forhold af dens Størrelse, at svare dens Andeel af de Gaarden paalagte Tynger og Afgiøter.

Sælgeren og Kjøberen kunde og forenes derhen, at Sælgeren skal holde Kjøberen frie for visse af disse Tynger og Afgiøter, og i hans Sted samt paa hans Vegne præstere og erlægge dem.

En saadan Contract er just ikke hidindtil forbuden, er ei heller plat unyttig eller interessende; thi Kjøberen kan i Følge deraf paastaae af Sælgeren og hans Arvinger, at de skulle holde det, de have forbundet sig til, og, ifald de ikke kunde holde det, da godtgjøre ham den Skade, han lider ved saadan Banhiemmel.

Men, saalænge Contracten ikke af Hans Majestæt er approberet eller underskrevet af dem, som paa Hans Majestæts Vegne maatte være berettede til at samtykke derudi, vedkommer det ikke den Oppebørselsbetient, som det er anfortroet at modtage og inddrive slige Afgiøter. Han holder sig allene til Grunden eller til Eieren, for saavidt den Grund tilhører ham, uden at bekymre sig om, hvad Forening der kan være imellem ham og den forrige Eier, der har solgt ham Grunden.

Dette er just det Tilfælde, i hvilket Mølleren Christen Poulsen Nør befindes at være. Han haver af Poul Nielsen købt et Stykke Jord, ved Kjøbet ere de blevne enige om visse Vilkaar, som i Skiødet ere indførte; denne Forening er just ikke i sig enten ulovlig eller ugjeldig, da Christen Nør i Følge deraf kan paastaae af Poul Nielsen og hans Arvinger, at de skulle holde det, de have lovet og forpligtet sig til, og i Mangel af at kunne præstere det, godtgjøre ham den Skade, han lider ved deres Banhiemmel. Men det er Amtsforvalteren og enhver tredie Mand, som ikke har underskrevet Contracten, aldeles uvedkommende.

Amtsforvalteren, ved at tilfige Kongereiser, spørger allene, hvem der eier og bruger denne Jord, og af ham æsker han de Kongereiser, som paa samme Jordpart kunde falde.

At Skiødet er tingløst, kan saa meget mindre komme Christen Nør i Henseende til denne Afsættion til gode, som det ikke i Forveien er fore-

vist enten Amtmanden eller Amtsforvalteren, og af dem paategnet, at maatte tinglyses.

Da man nok merker, at Poul Nielsen er død i Armod, og at hans efterladte Arvinger ere ganske fattige, saa vil den Tiltale, Christen Nør hav til dem, ikke nytte ham ret meget; men da Poul Nielsen og til andre har udgivet Skioder paa visse Parter i Gaarden, og man ikke veed, om han mueligt i samme Skioder har forbundet dem til at forrette de Reiser, der kunde falde paa Christen Nørs Gaards Part, saa veed man ikke, om han der maaskee kan komme til nogen Regres.

Men overalt er dette Amtsforvalteren uvedkommende, som i denne Sag har gjort meget mere, end af ham kunde paastaaes; da han endog har beviist, at de øvrige Lodseiere i Gaarden paa Amtager hverken have forrettet eller villet forrette Reiser for Nørs Part i denne Gaard; i det Sted at det havde været Nørs Pligt at bevise, at de baade havde forrettet og vilde forrette disse Reiser.

Jeg skulde saaledes indstille, om Kjøbenhavn's Magistrat kunde tilskrives: "At foreholde Nølleren Christen Nør, at, da den Forbindtlig-hed til at gøre Reiser ligesaavel som til at svare Skatter med videre hestter paa Grunden, og ikke uden Kongl. særdeles Tilladelse derfra kan adskilles, saa kan det ham af forrige Eier Poul Nielsen uden Vedkommendes Samtykke eller Approbation givne Skioede ikke fritage ham derfor; hvorfor han ei allene haver strax at erstatte Amtsforvalteren de i Nr. 76 §., han for ham til en saadan Reise har udlagt, men og efterdags selv at besørge de Reiser, som det kan tilkomme ham for hans savende Jordspart at forrette; hvorimod ham forbeholdes hans lovlige Regres og Tiltale, som han bedst veed og kan, til Poul Nielsen eller Arvinger og andre, som maatte have lovet at holde ham frie for Reiser, eller at forrette samme for ham.

Skulde Christen Nør, efter at saadant er ham foreholdes, ikke strax erlægge de i Nr. 76 §., have de at besørge samme hos ham ud-pantede, og Amtsforvalteren over Kjøbenhavn's Amt tilstillede.

Ende

Endelig, da man, saavidt mueligt, bør forebygge, at andre eenfoldige Folk ikke paa samme Maade som Christen Nør skulde blive bedragne ved at tilforhandle sig det, som vedkommende Sælgere ikke kunne hienle dem, hvilket dog lettelig kan skee, saalænge Rættens Betiente paa Amager uden videre antage ethvert saadant Skiede til Tingsløsning; saa skulde jeg i Overeenstemmelse med det, Kammer-Collegium ligeledes har forlangt, indstille, om Amtmanden over Kiøbenhavns Amt maatte tilskrives: "At tilkiendegive Rættens Betiente paa Amager, at de ikke maatte modtage noget Skiede til Tingsløsning, med mindre det først var foreviist Amtsforvalteren over Kiøbenhavns Amt, og han derpaa havde tegnet (dog uden derfor at nyde nogen Betaling), at han intet havde imod dets Tingsløsning at erindre."

Da der af det, som saaledes paa begge Sider foranstattes, vil gaae Communication til Kammer-Collegium. Kiøbenh. d. 1 Junii 1769.

Herpaa refolerede Cancelliet under 2 August 1769.

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter bleve saavel Kiøbenhavns Magistrat som Amtmanden Geheimeraad Baron Juel Wind den 19 August 1769 fra Geheimeraad Thott tilskrevne.

VI.

Erklæring over en Memorial af 31 August 1768 fra Birkedommeren over Skanderborgs Rytterdistrict, Doctor Munchberg, derudi han forestiller, at da Arakten i Linae, Mag. Clemens Poulsen, var død i April 1768, og havde indsat hans Brodersøn Oberste Poulsen til eneste og universal Arving, havde Obersten først af Sterboen udtaget hvad han fandt for godt, saasom Guld, Sølv, Pretiosa ic. og lod dernæst den 11 Julii det øvrige stille til Auction, da Herredsprovsten forrettede Auctionen, hvilket Munchberg vel vidste, men, som han troede, at der var ordentlig Skifte og flere Arvinger, talte han ikke derpaa. Men, da han siden har faaet Omstændighederne at vide, troer han, at det tilfaldt ham at forrette denne Auction, og udbejder sig i den Henseende allernaadigst Decision, hvem det derfor oppebaarne Salarium skal tilhøre. Tilføjet Stiftammandens og Biskopens Erklæring af 22 November 1768,

som kommer obereens derudi, at, da Provsten, hvis Erklæring de og indsende, er requireret til at forrette Auctionen, og uden nogen Protest eller Indsigelse har forrettet den, da Omstændighederne noksom vare bekiendte, saa bør han og beholde det derfor oppebaarne Salarium; men i Henseende til quæstio juris i sig ere de af ulige Meninger, da Stiftamtmanden paa de af ham anførte ganske gode og rimelige Grunde formener, at det tilkom Birkedommeren at forrette Auctionen, og Biskopen derimod at det tilkom Provsten, beraabende sig paa adskillige Reskripter og Oberste Poulsens Brev, derudi han melder, at han er nødt til at sælge den største Deel af Sterboens Meubler og Løsere, for at udrede de mangfoldige i Testamentet fastsatte Legata og Stiftelser, som beløbe til 20,000 Rdr.

* * *

Det er vist nok, at, naar Birkedommeren Doctor Munchberg i Tide havde meldt sig, det da egentlig havde tilfaldet ham at forrette den her omtvistede Auction, da de bortsolgte Meubler og Effecter virkelig tilhørte Oberste Poulsen, som af den afdøde Mag. Clemen Poulsen var indsat til eneste og universal Arving, og allene forbunden til at udrede adskillige tildeels meget anseelige Legater, som oplugede den største Deel af Boen, saa at det allene beroede paa ham, om, og hvorvidt, og hvorledes han vilde lade disse Effecter sælge, samt hvor han vilde lade Auctionen holde.

Ehi, at Obersten ikke selv vil tilstaae, at han er eneste Arving, det merker man nok at komme deraf, at han ikke gjør Forskiel mellem Hæredes og Legatarios, men troer, at enhver, som i Følge af den Afdødes Testament bør arve eller nyde noget efter ham, skiont det er en vis bestemt Summa, og bør kaldes hans Arving.

Men, da Provsten er requireret til at forrette Auctionen, og har forrettet den, uden at nogen har gjort Indsigelse eller havt det allermindste, derimod at indvende, han og med saa megen mere Føie kunde ansee denne Auction som en geistlig Sterboe vedkommende, som der var begyndt sit Slags Skisieforretning, og Provsten som Skisieforvalter der-engang var mødt efter Requisition, for ved samme Samling at bekiendegjøre den afdøde Mag. Poulsens efterladte Testament for alle Vedkommende, ligesom

som det og efter sammes Bekjendtgjærelse stod til Oberste Poulsen som eneste Arving, hvorvidt han fremdeles vilde lade Sterboen forblive under vedkommende Skifteforvalters Behandling eller ei, da det just er ham, der har requireret Auctionen af Provsten, som den, han formeente samme med Kerts, tilkom; saa vilde det være ubilligt, om Provsten, der saaledes har handlet bona fide, nu bag efter skulde nødes at afgive til en anden det Salarium, han derved har fortient.

Efter slige Omstændigheder skulde jeg indstille, om Stiftamtmanden og Biskopen kunde tilskrives: "At, da de paa den omvistede Auction bortsolgte Effecter virkelig tilhørte Oberste Poulsen, som eneste Arving efter afgangne Mag. Poulsen, paa ham det saaledes heroede, om, og hvorvidt, paa hvad Maade og paa hvad Sted han vilde lade samme bortsælge; saa havde der været meget for Birkedommeren Doctor Münchberg som Stedets almindelige og ordentlige Auctions-Forvalter at sige, dersom han i Tide havde meldt sig som compétenant til at forrette denne Auction. Men, da Provsten, som det havde tilfaldet at forrette Skiftet i denne geistlige Sterboe, om noget ordentligt Skifte der var bleven holdt, er af Oberste Poulsen, som universal Arving efter den Afdøde, requireret at forrette Auctionen, og efter skeete Publication har, uden mindste Protest eller Indsigelse fra Birkedommeren eller andre, forrettet den; saa bør han ikke nu bag efter forbindes til at aflevere og miste det Auctions-salarium, han derved paa lovlig Maade og ved at handle bona fide har fortient." Kiøbenhavn den 1 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 16 August 1769:

Expedites efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter bleve Stiftamtmanden og Biskopen over Aarhus Stift, Kammerherre Rosenørn og Biskop Bildsøe, fra Geheimeraad Thott den 26 August 1769 tilskrevne.

VII.

Erklæring over en Forestilling af 22 October 1768 fra Stiftamtmanden i Egen, Geheimeraad Wille, derudi haves beretter, hvor vanskeligt det er at faae

Forordningen af 14 October 1763 overholdt; thi omdenskiønt Dørrigheden for en saadan Børnesfader fastsætter det allermindste, saafom 8 à 10 Eldr. aarlig, og siden beordrer det indbrøvet ved Execution, saa hedder det dog ved Executionen, at Børnesfæderen intet eier, at Huusbonden i Forveien har forstrakt hant hans Løn ic. saa at der intet bliver for Moderen og Børnet; som derved kommer i Nød og Elendighed. I den Henseende, og for 'at saadanne Forordningen efterleves, indstiller han, om det maatte befales: At, naar en Børnesfader ikke aarlig i rette Tid betaler det af Dørrigheden i Folge Forordningen fastsatte, ei heller derfor vil eller kan stille. Borgen, han da skulde afsonse Betalingen med Arbeide i St. Stets Lughuus, efter det som Forordningen af 6 December 1743 fastsætter i Henseende til Pengebøder. Da han formener, at, naar de uvillige Børnesfædre erfare saadant, og see, at ingent Undskyldning gielder, vilde de vel finde Udveie til Betalningen, saa at Forordningens Hensigt saaledes blev opnaaet.

Ut den Forbindelighed, som Naturens Lov selv paalægger Forældre til at opdrage og opføde de af dem avlede Børn, er den selvsamme, hvad enten Børnene ere fødte i eller uden for Ægteskab, det har jeg viist i min allerunderdanigste Forestilling angaaende den her ommeldte Forordning af 14 October 1763.

Den eneste Undtagelse, som herudi kan og bør gøres i Henseende til Forældre, hvad enten de ere ægteviede eller ei, bestaaer derudi: naar Forældrene ikke ere istand til at ernære sig selv, eller i det mindste ikke have eller kunne have noget tilovers fra det, de nødvendig behøve til deres Livs Opfold.

I dette Tilfælde falder den Forbindelighed, som Naturen ellers har paalagt Forældrene, paa Staten, som bør besørge Børnenes Opdragelse.

Derfom det var sige Forældre eller Fædre, Stifammanden i sit Forslag havde for Dinene, turde jeg ikke være enig med ham derudi, at de skulde straffes for deres Gattigdom og Uformuenhed, eller sættes i Klasse med dem, som ikke formaae at udrede de idømte Pengebøder, da Grunden til at saadanne belægges med Fæstnings- eller Lughuusarbeide, indeholdes i det Princip, Forordningen af 6 Decbr. 1743 selv anfører, nemlig, at

Ufor-

Uformuenhed ikke bør give Frihed til at straffe at syndes; og det derimod, som en Gælder af et uægte Barn er forbunden at contribuere til dets Opdragelse; og derpaa gaaende Omkostninger; ikke kan ansees som en Straf, men allene som en Fyldestgjorelse af den naturlige Forbindlighed, som lige ges paa alle Forældre.

Men, ligesom der kun gives for saadanne Børnesfædre, som det ikke skulde være muligt; af det; de forlente ved deres Arbeide; at spare noget til des af dem avlde uægte Barns Opdragelse; saa merker man og lettelig, at Stiftammanden egentlig kun taler om dem, hvilke det ikke just saa meget fattes paa Eone som paa Willie til at fyldestgjøre denne Forbindlighed; og som, naar de ved Exerution skulle tvangsberik, søge at giare sig arme og at forstille det, hider, de have, for derved at slippe frie og eluders Forordningens Bødende.

For en Bøndekarl, som maaske i aarlig Bon fortjener 16, 20 à 24 Eldr., er det vel tungt, om han til hans uægte Barns Opdragelse skal bidrage en 8 à 10 Eldr. aarlig; med imidlertid er det ham dog muligt, og om han af den Årsag maae savne en eller anden Bequemmelighed, kan han takke sig selv derfor. Hvor det gaaer, er han bedre istand til at bidrage disse Penges, end Moderen, der besværgede Qvindemeenske, til at staae hele Omkostningen og bære Bøden af Opdragelsen allene.

Det var derfor ganske ensfælt og uret, om et saadant Midde kunde udfindes, hvorved slige uvillige og føleløse Børnesfædre kunde hindres fra at eludere Forordningens Bødende, og tvinges til at fyldestgjøre den Forbindlighed, hvilken Guds og Naturens som Dets Majes stors Bøe pålægges dem. Da dertil synes det af Stiftammanden faaes slagne Midde, nemlig Trusel af at arbeide i Tugthuset, at være beqvemt, da det rimeligvis efter Stiftammandens Formedning vil have sin fulde Virkning, naar det allene bliver bekendt, at en saadan Uordning gives, som neppe over et Par Gange vil blive erequeret, da de Dvrigge, naar de mærke, at det er Alvor, vel ville søge at præstere det, som de see, at de ikke underlignende sig for at lide paa Kroppen, kunne unddrage sig for.

Men, da Høen er det eneste Sted, hvorfra saadan Klage og derhen hørende Forestilling er udkommen, og man deraf maae slutte, at Vedkommende i de andre Provindser vise sig i slige Tilfælde villige til at betale det dem af Dyrigheden foreskrevne: det og kan have sin Nytte, at med saadan Foranstaltning først forsøges paa et Sted, for at se, hvad Virkning det der vil have, og hvordvidt det paa andre Steder maatte behøves eller eragtes nyttigt; saa skulde jeg allerunderdånigst indstille, om det allernaadigst maatte behøge Deres Kongl. Majestæt, efter Forestillingen allernaadigst at reskribere for det første til Stiftammanden i Høen. Kjøbenhavn den 3 Julii 1769.

Høepaa resolverede Cancelliet d. 16 August 1769:

Ejpeberes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Geheimeraad og Stiftammand Wille den 25 Aug. 1769 tillagt Kongelig Befaling.

VIII.

Erklæring ober en Memorial af 5 December 1768 fra tvende Groshandlere i Kjøbenhavn, Chippindal og Selbye, derudi de forestille, at det ofte hænder paa de danske Eilande i Amerika, at de Bøxler, som der kjøbes for Contant eller gode Producter, og traaseres paa Kjøbenhavn, London, Amsterdam, eller andre Steder i Europa, naar de der ankomme, ikke blive honorerede, men komme tilbage med Protest, hvilket forarsager de Handlende megen Fortrød og sætter dem i stor Forlegenhed, fornemmelig Remittenten eller den, som har kjøbt Bøxlen, naar den er kommen tilbage og skal betales; maae i lang Tid lie efter sine Penge, og uholde langvarige Processer; og naar det endelig kommer dertil, at han skal nyde sin Betaling, maae han lides for Contanten lade sig noie med slette og mædelige Suffere, eller andre saadanne Måre. Af den Marsag ere de af visse Kjøbmænd paa St. Croix blevne anmodede, at giøre Forestilling derhen, at der kunde raades Bød paa saadant Bedragerie, som det i sig forxiener at kaldes, naar Folk give Bøxler i Betaling, som de förud vide ikke at blive accepterede. I den Hensende begiere de, at det for disse Eilande maatte fastsættes: 1) At, naar en Bøxel kom tilbage med Protest for Non-Acceptation; skulde Traffenten, foruden Bøxelens paalydende Summa (ligesom paa de engelske Colonier er Brug) betale 10 pro Cent i Recambio.

2) Skulde han af Vexlens Summa betale 1 pro Cent maanedlig Rente, at berregnes fra Forsaldstiden, indtil Betalingen skede, og det i de første 12 Maaneder, men siden efter $\frac{1}{2}$ pro Cent maanedlig. 3) Skulde han ligeledes betale Procestens Bekostning skadesløs, og i det øvrige at forholdes efter den danske Lov. Da de formene, at den danske Vexel-Ret, den Tid den blev gjort, neppe har haft Hensigt til de Vexler, som udstædes i en anden Part af Verden.

* * *

Da Omstændighederne paa Deres Majestats Eilande i America ikke ere mig saa tilfulde bekiendte, saa havde jeg gierne ønsket, over de her fremsatte i sig heel vigtige Poster i Forveien at have seet og vidst Generals-Gouverneurens Betænkning.

I Mangel deraf er alt hvad jeg derom kan sige, følgende: a) Det er bekiendt nok, at Indvaanerne paa disse Eilande overhovedet ere slette Betalere, som ikke lettelig godtgjøre, hvad de ere skyldige endog efter klare og rene Beviser, førend de ved Lov og Dom blive tvungne dertil; ja det hænder endog heel jevnlig, at naar de i en reen Gieldssag ere ved Underretten dømt til at betale, indstævne de samme Dom til Overretten, ikke fordi de der vente at faae en anden Dom, men allene for at hindre Executionen, og saaledes faae Betalingen udsat, da de ikke see paa de Omkostninger, de ved Overretten og Høiesteret (hvor Omkostningerne dog just i Henseende til dem skærpes) kunde vorde dømt til at betale, imod den Fordeel, de formene sig at finde ved at de saa meget længere kunde beholde Pengene.

I den Henseende er det og for nogle Aar siden i Henseende til disse Eilande, efter de derpaa handlende Ridsmænds Ansøgning, ved et Reskript fastsat, at Underretsdommen i slige Sager, uanset der er tagen Erøvning til Overretten, maae erquires, imod at Vedkommende derfor stille Caution.

b) Naar dette sættes forud, saa helder man meget til at troe, at det forholder sig, som Supplicanterne melde, nemlig, at disse Indvaanere jevnlig i Betaling før bekomne Penge eller Vare give Vexler, som de forud vide ikke at ville blive accepterede af Vedkommende paa det Sted i

Europa, hvor de skulle betales, da dette just haver samme Grund og Kommer af det samme Princip, som det forhen ommeldte, nemlig, for saa meget længer at udhale Betalingen og imidlertid at beholde Pengene.

Det kan ei heller nægtes, at jo saadan Omgang, som i alle Maader er mod Troe og Love, fortjener det Navn af Bedragerie, som Supplicanterne tillægge den.

c) Det har ligeledes sin Rigtighed med det, de melde, at den, der har modtaget en saadan Bexel i Betaling for Penge eller Vare, kan derved sættes i stor Forlegenhed. Han tænker, saasnart han kommer tilbage til Europa, strax at finde rede Penge for sig; men han merker ved hans Tilbagekomst, at han kun har medbragt et Stykke Papiir, som allene kan tjene til Beviis for Giældens Tilstaaelse.

Det er en ganske anden Sag, naar en Bexel ikke accepteres, som er udgivet i en Handelsstad i Europa paa en anden; thi Hænderhaveren kan strax, efter at den er protesteret, med næste Post sende den tilbage, og da efter nogle Ugers Forløb vente sin Betaling af Trassenten. Her derimod kan et Aar lettelig medgaae, inden han engang kan vente Svar fra Trassenten, og 2 à 3 Aar forlebe, inden han efter den forhen ommeldte og paa disse Eilande brugelige Maade kan erholde sin Betaling først i Vare, og siden ved at faae Varene giorte i Penge; da man der paa Eilandene ikke kan giøre sig Haab om at faae Betaling i rede Penge, men maac lade sig nøie med Vare, som først i Europa kunne gieres i Penge.

Da en saadan Omgang nødvendig maac svække Crediten, og skrække Vedkommende fra at handle paa disse Eilande, hvor de maac løbe saa megen Fare og ikke uden saa stor Vanskelighed og Ophold kunde komme til deres Betaling; saa var det saa meget mere at ønske, at man kunde finde tilstrækkelige Midler til at hindre slygt Bedragerie, som Handelen paa disse Eilande vel er den fornømmeste Handelsgreen, Kiøbenhavn for Tiden er i Besiddelse af.

Det af Supplicanterne i den Henseende foreslagne Mittel er, for saavidt jeg kan skionne, hverken ubequem eller ubilligt.

At den, der udgiver en saadan Buxel, betaler Protestens Bekæftning skadesløs, derimod kan intet være at indvende, da det haver sin Grundbaade i Ret og Billighed.

At han fra Forsaldstiden af at regne, og indtil Betalingen skeer, skal betale 1 pro Cent maanedlig Rente af Buxelens Summa, det kommer omtrent overeens med vor danske Lov; ligesom Tiden, i hvilken samme heie Rente skal svares, naar Betalingen saa længe udbliver, ei heller, efter de americaniske Eilandes Fraliggenhed og øvrige Omstændigheder, vel kan være kortere end paa 12 Maanedre, da der efter samme Tids Forløb kun betales almindelig Rente, som paa disse Eilande er 6 pro Cent aarlig eller $\frac{1}{2}$ pro Cent maanedlig.

Det, der saaledes egentlig er nyt i dette Forslag, og hvilket skal anses som en Straf for dem, der udgive slige Buxler, og altsaa tiene til at skrælle dem derfra, bestaaer derudi, at de foruden ommeldte 1 pro Cent maanedlig Rente skulle af Buxelens Summa betale 10 pro Cent i Recambio; da derimod efter vor danske Lov det, som betales i Recambio, er indbegreben under den ommeldte 1 pro Cent maanedlig Rente.

Ligesom det, for saavidt jeg har kunnet erfare, skal være rigtig nok, Supplicanterne melde, at det forholder sig saaledes paa de engelske Colonier i America, saa finder jeg ei heller, at denne Straf er for haard for dem, der handle mala fide, og, saa at sige, begaae et V. dragerie; fornemmelig bona fides eller Troe og Love er Sielen i Handelen, som man ved Lovene, saavidt mueligt, bør haandhæve og anbefale.

Det eneste, som herimod kunde være at indvende, bestaaer derudi, at denne Straf maatte synes vel haard og uforient for den, som handlede bona fide, og udgav en Buxel i Zanke, at den baade skulde blive accepteret og betalt, skiont den siden kom tilbage med Protest.

Men, naar Forslaget ret overveies, vil man finde, at dette ikke saalænge kan hændes.

En Buxel kan komme tilbage med Protest, enten fordi den ikke er accepteret, eller og fordi den, skiont den var accepteret, dog ikke er bleven betalt.

Det er i første Tilfælde allene, at den, der har udgivet Buxen, skal i Følge af dette Forslag betale 10 pro Cent i Recambio; og i dette Tilfælde er det ikke vel mueligt andet, end at Udgiveren har handlet mala fide, og forud har kunnet vide, at Buxen ikke blev honoreret, da det, at den ikke er bleven accepteret, er et Beviis paa, enten at han aldeles ikke er i Correspondence med den, han har trukken paa, eller og at han ikke har Penge tilgode hos ham, og at den anden ikke har den Credit for ham, at han vil lægge Pengene ud.

Er Trassenten ikke i Correspondence med den, han trækker paa, saa veed han tilfulde forud, at Buxen ikke bliver accepteret. Er han vel i Correspondence med ham, men ikke har Penge tilgode hos ham, saa kan han slutte sig det samme til, med mindre han veed, at den anden er villig til at lægge ham Pengene ud; og at han ikke veed eller har Marsag til at troe saadant, det viser Virkningen selv, da den anden ikke vil acceptere hans Buxel.

I dette Tilfælde er og den, som modtager Buxen, ganske uskyldig, og man kan ikke bebrejde ham nogen Mangel af Forsigtighed; thi han har Marsag til at troe sig betrygget, naar han seer, at Buxen lyder paa en bekendt suffisant Mand i Europa, som han veed, der er istand til at betale; men denne Acceptantens Wederhestighed nytter ham ikke det allermindste, naar han ikke vil acceptere, og altsaa ikke forbinde sig til at betale.

Derimod i det andet Tilfælde, hvor den, der er trukken paa, vel accepterer, men siden ikke betaler Buxens Indhold, der er det heel vel mueligt, at Udgiveren er uskyldig og har handlet bona fide; thi da den, der er trukken paa, accepterer Buxen, saa tilstaaer han derved, at han baade vil og bør betale den; altsaa maae det, at han siden ikke betaler, allene have sin Grund i hans Uformuenhed, hvorom Trassenten ligesaavel kunde være uvidende, som Remittenten ved at modtage Buxen i god Betaling viser, at han ikke formoder samme, eller har gjort sig nogen Tanke derom. Og i dette Tilfælde, skient Buxen kommer tilbage med Protest og uden at være betalt, saa vil Forslaget dog ikke, at Udgiveren skal betale de 10 pro Cent i Recambio, saa at disse 10 pro Cent efter Forslaget blive en Straf for den, der med god Feie formodes at have handlet mala fide.

Efter siige Omstændigheder, og da Forslaget paa den ene Side medfører Billighed, og paa den anden Side synes at være et beqvemt Middel til at holde over Crediten, og at forbinde de handlende Indvaanere paa Deres Majestæts Eilande i Amerika; saa skulde jeg allerunderdanigst indstille, om der efter Forslaget kunde reskriberes til General-Gouverneuren over disse Eilande.

Da dette Reskript altsaa clausuleres, at der i øvrigt forholdes efter den danske Lov, saa kunde maaskee tillægges: og Forordningen af 16 April 1681, dens 6te Capitel, som indeholder Vexel-Reglement og Ret i Danmark og Norge; da denne Forordning, som vel er udkommen længe førend Loven, men dog forfærdiget efter at Loven var fuldført og leveret til Trykken, indeholder adskilligt Vexel-Retten vedkommende, som ikke findes i den danske eller norske Lov.

Men, da denne Forordning mueligt ikke er synderlig bekiendt paa de amerikanske Eilande, og ikke afviger fra Loven i Henseende til de her omhandlede Poster, ligesom jeg og maac tilstaae, at denne Forordning ligesaa lidet som Loven har havt de Vexler for Dinene, som udgives uden for Europa i de andre Verdens Partter; saa kunde Reskriptet maaskee clausuleres: at der i det øvrige skulde forholdes efter den danske Lov og Vexel-Ret.

Endelig, da General-Gouverneurens Betænkning herover ikke er indhentet, saa skulde jeg indstille, hvorvidt det maatte eragtes tienligt, at han tillige blev tilskreven: At han maatte lade dette bekiendtgjøre til alle Vedkommendes Efterretning, saastremt det befandt at komme overeens med det, der var Brug paa de øvrige og især de engelske Colonier, og han ikke havde noget derimod i Særdeleshed at indvende; da det i modsat Fald skulde være ham tilladt at indkomme med allerunderdanigst Forestilling, og imidlertid at udsætte Bekiendtgjørelsen. Kiøbenhavn den 8 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 13 September 1769:
Ejpederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev den 22 September 1769 udfærdiget Kongelig Befaling til Generalmajor og General-Gouverneur Clausen.

IX.

Erklæring over en Foreskilling af 10 Martii 1769 fra Brand- og Vandcomissionen i Kiøbenhavn, derudi de berette, at de ved foresaldende Reparation af Byens færske Vands Sluser og Dæmninger hidindtil alletider have taget Leer, Gruus &c. i de nærmest liggende Kuler, Banker &c., saa de i den Henseende ikke have behovet nogen særdeles Tilladelse; men da det ved den Anledning, at Oientofte Sogn er afhandlet til Grev Borchstorff, har truffet sig, at Auctionsdirecteur Frimodt er bleven Eier af en til Emsnedrup Soes Dæmning strækkende Gaard og Grund, saa har han ladet indhøene en derved liggende Leerkule, hvoraf de elforn alletider toge Leer til Dæmningen, og derhos ladet sig forlyde med, at han ikke vilde tillade saadant. Da nu Andre kunde faae det samme i Ende, og de derover sættes i stor Forlegenhed ved Dæmningernes hastig paakommende Reparation, de og formene, at et saadant offentligt og betydeligt Verk bør, ligesom alfare Veie, have frie Udgang til de nærmeste beliggende Banker og Kuler &c.; saa bede de, at det ved Kongl. Befaling maatte fastsættes og ved Kiøbenhavns Rytterdistricts Virkning læses: At det skulde være Commissionen og de af dem antagne tilfadt, uden nogen Hinder eller Indsigelse af vedkommende Jordeiere eller Jordbrugere, at lade grave og bortføre det til Soernes Dæmnings og Udenværkers fornødne Reparationer behøvende Leer og Gjld af de dertil tienlig befundne Leer eller Gruusbanker og Kuler.

Da et saa betydeligt offentligt Werks Reparation, som Dæmningernes og Slusernes ved Kiøbenhavns ferske Vands Udenværker, burde paa alle muelige Maader lettes, saa var det heel rimeligt, at de havde Lov at tage det derved behøvende Leer, Gruus &c. i de nærmest beliggende Banker og Kuler med videre.

Det er og rimeligt nok, som i Forestillingen meldes, at det snarere er et Staats Indfald end den deraf befrugtende virkelige Skade at tilskrive, om Auctionsdirecteur Frimodt eller andre Jordriete ville formene saadant.

Men, naar jeg forudsætter, at Auctionsdirecteur Frimodt besidder sin Jord og Grund med fuld og uindskrænket Eiendomsret, der dog, saavel som overalt Naaden, paa hvilken Gjentogte Sogn er afhændet, er mig aldeles ubekendt, saa maae jeg tilstaae, at han i Følge deraf er berettiget til at indlufte og indbegne bemeldte sin Jordgrund saaledes, at ingen uden hans Billie og Wiade kan komme derind; hvoraft flyder, at ei heller nogen uden hans Samtykke og Tilladelse kan der tage Leer, Gruus, Jord &c.

At denne Nødtighed, som er en ustridig Følge af Eiendomsret, skulde ham eller nogen anden Eier ved en Kongl. Resolution betages, det er noget, som jeg aldrig torde raade til, da Eiendomsret er og i alle vel indrettede Stater bør være en hellig Ting, om hvis Sikkerhed og Uforvrankelighed aldrig nogen maae tvivle; hvortil kommer, at Lands Lov og Ret og derved blev vedkommende Eier betaget, da det er rimeligt, at de, naar saadant af dem blev paastaet, vilde henvende sig under Lands Lov og Ret, og paastaae, at Sagen burde afgjøres ved Dommerens Kiendelse.

At Vedkommende til offentlige Veies, Dæmnings &c. Reparationer tage Jord, Gruus og Leer, hvor det nærmest er at finde, og det, uden at nogen taler derpaa, det kommer deraf, at Tingen ikke er af nogen Betydning, og at Eierne ikke finde noget kiendeligt Tab deraf.

At dette er Ursagen, kan sluttes deraf, at man ikke paastaaeer paa samme Naade at tage Træet til offentlige Broer og Holverker i de nærmeste Skove.

I alle slige Tilfælde bør det Tab af Staten godtgjøres, som en privat Eier paastaaeer og beviser sig at have ved det, at Staten benytter sig af hans Eiendom. Thi da den ene private Person er Staten, coeteris paribus, ligesaa høit forbunden som den anden, saa er det og billigt i slige Tilfælde, at den Ene bærer Byrden med den Anden, og at den ikke falder paa Een allene, fordi hans Eiendom kan ligge mere beleslig.

Ere Vedkommende ved Dæmningernes ic. Reparation forbundne til at tage Leer eller Jord paa Auctionsdirecteur Grimodts eller en anden Eieres Grund, og han paastaar derved at lide Tab; da bør de forenes med ham om en billig Erstatning derfor.

Men, da jeg, som tilforn er meldt, ikke veed, paa hvilke Vilkaar dette Gods, som forhen tilhørte Deres Majestæt, er afhændet, saa skulde jeg indstille, om Forestillingen kunde Kammer-Collegium tilsendes, og det derhos tilskrives: At man ønskede at vide, om der ikke ved dette Godses Afhændelse var taget nogen Forbeholdenhed, som i nærværende og andre slige Tilfælde kunde komme Brand- og Vandecommissionen til Nytte.

I Mangel deraf overlod man til dem, at forsøge ved Correspondence med den, som Godset var afhændet til, saavidt muligt at see denne Vanskelighed enten paa en eller anden Maade hævet. Kjøbenhavn den 9 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 6 September 1769:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Rentekammeret den 16 Sept. 1769 fra Geheimesraad Thott tilskreven.

X.

Erklæring over et Brev til det danske Cancellie af 21 Febr. 1769 fra General-Oekonomie- og Commercecollegium, derudi de berette, at, da de Landbygningers Antal daglig formeres, som lade sig indtegne i den almindelige Brandforsikrings-Kasse for Kjøbstæderne; saa holde de fornødent, at paa Landet og anordnes Brandretter, hvor Opfyldelsen af de giorte eller giørende Anordninger kunde undersøges og paakjendes. I den Henseende have de derover indhentet Stiftamtmandenes og Amtmændenes Erklæring, som de sende, og forment: 1) At Retten maatte bestaae af Herreds- eller Birkfogden og Skriveren tilligemed nogle Lade-, Kide- eller Sognesogder. 2) At derunder maae henføre: a) Sager angaaende Visitationer om Brandredskaber; b) Folkenes Narvaagenhed og Paapassenhed ved opkommende Ildbrand; c) Omgang med Lys og Ild ic. 3) Herreds- eller Birkfriideren skulde tillige hver paa sit

Sted

Sted anses som Brand-Inspecteur, og for Brandretten være Actør, ved at indkalde og quæstionere Bedkommende, samt gjøre Paastand over dem. I de Sager, som Brandanordningen af 24 Jan. 1761 dens 8 Cap. 3die og 5te Art. titel omformelder, maatte Amtmanden bestikke Actør, og dermed omgaacs, som der meldes.

Efter mine Tanker kunde General-Commercecollegium herpaa kortefig svares: "At, da der paa Landet i Almindelighed neppe findes andre, som kunde befales bestandig at sidde i den i deres Skrivelse ommeldte Brandret, end de sædvanlige Rættens Betiente paa hvert Sted, nemlig Herredsfogden og Herredsskriveren, og Birkedommeren og Birkeskriveren, hver i sit Distrikt; saa vilde det ikke være til synderlig Nytte at anordne en saadan Ret, som egentlig kun blev den almindelige Ret under et andet Navn.

At Herreds- og Birkeskriverne skulde anses som Brand-Inspecteurer, og i den Henseende være Actores for Brandretten, vilde og neppe lade sig gjøre med nogen Nytte, da adskillige blandt disse Folk aldeles ikke forstaae eller ere oplagte til at forrette det, en Actør her besørge, og allermindst vilde finde sig udi, tilligemed denne Forretning at føre Protocolen.

For øvrigt haver man intet imod, at det blev fastsat, isald det ellers maatte eragtes nødvendigt, at Herreds- og Birkefogderne, som Politie-mestere hver i sit District, skulde, saasnart et i den almindelige Brandskaffe assureret Huus eller Gaard var opbrændt, eller ved Ildbrand beskaadiget, ved et holdende Politieforhør sege at faae samtlige derved foreskaldende Omstændigheder, og i Særdeleshed hvorfra Ilden var kommen, opløst og lagt for Dagen. Da de derpaa indsende Gienpart af det holdne Forhør til Amtmanden, som foranstalter det videre; ligesom og de ved saadan Anledning opkomne Proceffer som Politiesager blive at anses og udfere." Kjøbenhavn den 10 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 20 September 1769:

Expedes: 3 efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Defonomie- og Commerce-Collegium fra Geheimesraad Thott den 30 September 1769 tilskreven.

XI.

Erklæring ober en Memorial af 18 Martii 1769 fra Christianiæ Magistrat, hvorudi de besvare sig over, at Militair-Staten har anmasset sig Skiftet efter afgangne Generallieutenant Mangelsen, som for mange Aar siden havde faaet sin Afkeed, allene paa den Grund, at han stod i den militaire Etat og Detail. Derhos de og forespørge sig, hvem det tilfalder at forrette Skiftet efter General-Krigscommissair Voss, som ligger for Døden. Tillegemed Vice-Stattholderens Erklæring af 22 April 1769, som gaaer ud paa, at, da den Afkøde var forløvet fra Militairtjeneste, saa tilkommer det Magistraten at forrette Skiftet saavel efter Forordningen af 14 Julii 1730, som efter Reskriptet af 20 December 1768, som i den Post henholder sig til bemeldte Forordning; men da dette sidste Reskript ikke i Særdeleshed melder om dem, der blive staaende i Militair-Reglementet, saa indstillir han samme. Vosses Skifte forruener han at henhøre under den militaire Jurisdiction, ligesaavel som Krigscommissariernes i Følge det anførte Reskript.

* * *

Her møder igien een af de Dvæstliener, der saa ofte ere omtvistede og gjentagne, saa man næsten maae blive keed af at skrive i dem, fornemmelig det ikke nytter til noget, og man ikke kan faae Dvæstionen afgjort.

De reise sig alle deraf, at de civile Skifteforvaltere klage over de Indgreb, der skee i deres Jurisdiction af de Militaire.

Naar man efterseer Forordningen af 14 Julii 1730, som den rette Lov, hvorefter Dvæstionen bør afgjores, saa have de Civile Ret; men de Militaire have i de nyere Tider ved saa mange Distinctioner og Paafund eluderet denne Forordning, saa den snart ikke mere er anvendelig. Naar man og skriver det militaire Departement til derom, som saa ofte er skeet, faaer man intet sterretteligt Svar.

Imidlertid, som Sagen ikke vel kan afgjores, uden de bidrage dertil eller dermed ere enige, saa skulde jeg indstille, om Memorialen kunde tilsendes Generalitets- og Commissariats-Collegium, og de derhos tilskrives: "At, da slige Klager fra de civile Skifteforvaltere saa ofte indkomme, hoor de stedse med god Grund beraabe sig paa Forordningen af 14 Julii 1730,

og det er fornødent, at disse Quæstioner dog eengang for alle afgjøres, saa maae man herfra henholde sig til det, man i den Materie ofte tilforn har tilskrevet det militaire Departement, og derhos erindre, at Forordningen af 14 Julii 1730, som just er den, der giver de militaire Jurisdictiones Udkomst og Ret til at forrette Skifter, udtrykkelig fastsætter: at de i virkelig Tjeneste staaende Overofficerers Skifter og Sterboer skulde henhøre under den militaire Jurisdiction, og at derimod de, som fra Hans Majestæts militaire Tjeneste ere forløvede, hvad heller de nyde Pension eller ei, og hvor de sig end i Hans Majestæts Riger og Lande opholde, deres Skifter og Sterboer skulde henhøre under den civile Jurisdiction.

Denne Forordning veed saaledes kun af tvende Slags Officerer at sige, nemlig de der staae i Hans Majestæts virkelige Tjeneste, og de, som fra Hans Majestæts militaire Tjeneste ere forløvede, hvad heller de nyde Pension eller ikke. Det kommer her ikke an paa, hvad Navn man giver Pensionen; det kommer ei heller an paa, om et vist Fortrin kan være en eller anden forundt, da han fik sin Ulfæed. Quæstionen er allene, om han er i virkelig Tjeneste, eller fra Hans Majestæts militaire Tjeneste er forløvet. Til et Beviis paa at dette sidste finder Sted, kan det tiene, naar en saadan en haver Lov at boe og nedfatte sig, hvor han vil, i Hans Majestæts Riger og Lande.

Det, som denne Forordning saaledes fastsætter, kommer og overeens med den militaire Jurisdictiones Natur og Besskaffenhed, som udfordrer, at den, der ikke hører til noget vist Regiment eller Corps, men kan nedfatte sig og boe, hvor han vil, ikke kan eller bør høre under den militaire Jurisdiction.

Man forestille sig, hvad Følger det vilde have, og hvad Ovsigt og Uleilighed det vilde forarsage, om en Stabsofficer eller Generalsperson, som havde faaet sin Ulfæed og nedsat sig paa Landet, s. Ex. i Nordlandene i Norge, eller i Thy i Jylland, skulde i en Gieldesag søges for en Over- eller General-Krigsret.

I Folge den anførte Forordning af 14 Julii 1730, som just er den, hvorefter Quæstionen skal afgjøres, tilkommer det altsaa de civile Skiftes

forbaltene at forrette Skifter efter alle de Officere, som af Hans Majestæts militaire Tjeneste ere forløvede, og det, hvad enten den Pension, de nyde, kaldes Wartpenge eller gives et andet Navn, og hvad enten de blive staaende i Militair-Reglementet eller ei.

Imidlertid, da det i de sidste Aar nogle Gange er indruffet, at visse Regimentter ere reducerede, og man indseer, at det ved saadan Leilighed kan hændes, at en Officere bliver sat ud af Tjenesten, men med Løste, ved given Leilighed igien at worde ansat, da han imidlertid nyder en aarlig Indkomst, som kaldes Wartpenge; saa, skiont en saadan Officere i indværende Tid burde høre under den civile Jurisdiction, har man dog ikke noget imod, at han bliver ved at staae under den militaire Jurisdiction, naar det allene skeer paa en Maade, hvorved den civile Dørlighed kan blive forvissnet om, at man ikke, ved at give Pension Navn af Wartpenge, søger at uddrage alle de Militaire, som ved at faae deres Afsked blive afsagte med Pension, fra den civile Jurisdiction. Og, da man vel kan være forvissnet om, at den Officere, som ikke bliver ansat i de første 6 à 8 Aar, efter at han er sat paa Wartpenge, han bliver det ei heller siden den Tid, med mindre det maatte være især usædvanlige Tilfælde, saa at Wartpengene efter saadan Tids Forløb vel kunne ansees at være forvandlede til en Pension, om der og ellers var nogen væsentlig Forskiel mellem begge; saa tænker man, at det i Henseende til dem, der bleve satte paa Wartpenge, kunde bestemmes, at de i de første 6 à 8 Aar, fra samme Tid af at regne, skulde blive ved at høre under den militaire Jurisdiction, men efter saadan Tids Forløb, isald de ikke forinden vare blevene ansatte, skulde de høre under den civile Jurisdiction.

Men hvad angaaer de Officere, som, skiont de have faaet deres Afsked, blive staaende i Militair-Reglementet, da, som det maae tilstaaes, at de ikke ere i virkelig Krigstjeneste, saa bør de saa meget mere høre under den civile Jurisdiction, som det ellers vilde være aldeles at kuldkaaste Forordningen af 14 Julii 1730, og at betage samme al sin Kraft.

Skulde nu Generalitets og Commissariats-Collegium være enig med foregaaende, er man villig til herfra at gjøre allertunderdanigst Forestilling

ling derhen, at saadant ved et Reskript for den følgende Tid kunde fastsættes.

I medfør Fald, og, da der dog engang maas gjøres Ende paa disse Tvistigheder og Klager over Indgreb, henholder man sig herfra til Forordningen af 14 Julii 1730, og forbeholder sig derhen at gjøre allerunderdignigst Forestilling." Kjøbenhavn den 12 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 11 October 1769:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter afgik Geheimeraad Thotts Skrivelse til Generalitetet af 21 October 1769.

Saa blev og Geheimeraad og Vice-Stattholder Benzou i samms Ansøgning den 2 December 1769 fra Geheimeraad Thott tilskreven.

XII.

Erklæring over et Promemorla af 24 September 1768 fra Generalitets- og Commissariats-Collegium, derudi de berette, at fra Narhuus Hospitals Gods var bortgaaet en Reserve til Holland, men var derfra kommen tilbage igjen til det Fyrstelige Ditmarschen, hvor han først havde ladet sig hverve til Preussisk Tjeneste, men var siden bleven engageret ved det Slesvigiske Infanterie-Regiment. Han er derpaa fordret tilbage af Hospitals-Forskanderen, men Regimentet har ikke villet lade ham følge, siden han er hvervet uden for Hans Majestæts Riger og Lande. Da nu dette Tilfælde ikke er bestemt i Forordningerne om Landmilitien, saa agte de at gjøre Forestilling derhen, at en saadan undvigst Landsoldat maatte forblive ved det gebovorne Regiment, som han Udenlands havde ladet sig anhverve ved, og der anses som en anden Udenlands anhvervet Recrut. Og som denne Soren Jensen just er i det Tilfælde, saa forhåbe de, at Begyndelsen skeer med ham. Men forinden de derudi foresage noget, udbede de sig det Kongl. Danske Cancellies Betænkning.

Saavidt jeg ffionner, ophæret en Proprietairs Ret til hans Bondeskar, saasnart Karlen er uden for det Land, hvor den Lov gjelder, som giver Proprietairen denne Rettighed. Som Karlen da er i sin naturlige Frihed, saa kan han overlade sig til hvem han vil; og hvad enten han træder ind i

Deres Majestæts eller en anden Potentats Tjeneste, er hans Forbindelighed i det ene saavel som i det andet Tilfælde aldeles gyldig, og en Hverving kan ingenlunde siges ulovlig, som skeer af en Karl, der paa det Sted, hvor Hvervingen skeer, er frie og berettiget til at lade sig hverve af hvem han vil; altsaa kan Proprietairen i det mindste ikke fordre en saadan Karl tilbage fra det Regiment, som han paa en lovsig Maade og ved en gyldig Hverving har forbundet sig til.

Ligesom dette har sin Grund i principia-juris, saa er det og politisk godt og nyttigt, da en saadan undvigte Karl ved Anhverringen bringes tilbage til hans Fædreland, og rimeligviis der bestandig forbliver.

Jeg kan saaledes et andet end være entig med Generalitets- og Commissariats-Collegii Forslag, som jeg finder gandske billigt og langt taalligere, end et andet Forslag, som blev gjort for nogle Aar siden, og omtrent bestod derudi, at, naar en Bondekarl, som var undvigt fra Jylland, blev af et gevorben Regiments Folk paagrebet og anholdt i Hælsken. Skulde han, enten han vilde eller ikke, være forbunden til paa visse Aar at tjene ved samme Regiment; Sicut man maae tilstaae, at endog dette sidste Forslag ikke var saa aldeles uden Grund, men medførte nogen Slags Billighed.

Jeg skulde saaledes formene, at Generalitets- og Commissariats-Collegium kortelig kunde svares: At man saa meget mindre havde noget imod den af dem ommeldte og forehavende Forestilling, som man desuden holdte for, at en Proprietair ikke var berettiget til, fra Regimentet at tilbagefordre en fra hans Gode undvigte Bondekarl, som Regimentet havde anhvrevet uden for Hans Majestæts Riger og Lande.

Paa den Maade have de og Svær i Hensende til Søren Jensen, saafremt det ellers i alt forholder sig saaledes, som Regimentet for dem maae have andraget. Kiøbenhavn den 13 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 6 November 1769:

Erpederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Heresfter blev Generalitetet den 15 November 1769 fra Geschme- raad Thott tilskreven.

XIII.

Eklæring over en Forestilling af 28 Januarii 1769 fra Amtmanden over Christianands 10. Aucter, M. Theyste, derudi han beretter, at da tvende Brag med Trælast der vare biergede, og han i Folge Loven og Forordningen af 21 Martii 1705 vilde lade det Biergede enten i Huus forbare, saavidt ske kunde, eller i Wangel deraf ved Folk bevoare, havde hele Munnen været derimod, og anseet det som et Indfald og en Taabelighed af ham, samt foreholdt ham, at hans Formand allestider i slige Tilfælde strax havde ladet Ladningen ved Auktion bortselge, hvormed Eiere, Gindere eller Biergere bestandig have været vel tilfreds og anseet det for en Begierning; ligesom Amtmanden og maaske tilstaae, at de der strandende Ladninger almindeligviis ere af saa liden Værdie, at deres hele Beløb lettelig kan medgaae i Pakhuusleie og Wagtbold, naar det varer noget længe; hvortil kommer, at Værene imidlertid meget bedærves, og siden maaske sælges for halv Værd til Tab for Eierne og Biergerne, fornemmelig naar Strandingen skeer paa en Øe eller Udhavn, hvor det ikke er muligt enten at faae dem i Huus, eller uden stor Bekostning at faae dem bragt andensieds hen, og hvor de fattige der boende Fiskere, som for at bevoagte Ladningen (der ligger ved Havet og let kan borttaales af Forbisfærende) maaske forsømme deres egen Næring, daglig paafaae deres Wagtpenge, uden at man veed Udveie dertil; med videre som han anfører. I den Henseende udbæder han sig Kongl. Tilladelse til: a) at indbierget eller strandet Gods strax ved Auktion til den Høistbydende at udbringe; b) med Forslag til en nye Strandforordning at indkomme, da han ved at giennemlase den forrige har fundet den heel uordentlig og utilstrækkelig. Tilligemed Vice-Carholderens Eklæring af 11 Martii 1769, som mener, det bør have sin Forblyvende ved Lovens 4 — 4 — 4., da det kunde være af betydelig Folge for Skibets og Ladningens Eiere, om den forulykkede og biergedes Ladning strax skulds sættes til Auktion, især paa langtfraliggende Steder, hvor saa eller ingen Liebhabere vare i Nærheden. Hvorfor han holder betænkeligt at tillade videre Bortselgning, inden den i Lovens saffatte Tid, end den, der behøves til de ved Værenes Flytning og Væretægt paagaende Omkostninger. Og Kammer-Collegii Betænkning af 1 Junii 1769, som gaaer ud paa, at Amtmanden har gjort hvad han burde. At det har sin Rigtighed med de af ham anførte Uleiligheder, men at det kunde have sin Misbrug, isald Vedkommende blev tilstaaet en uindskrænket Myndighed til strax at lade slige Være bortselge. De have derfor intet imod, at disse tvende Ladninger strax bortselges. De forwene

og, at det vilde meget tiene til Opmuntring for Biergerne, om de bleve for-
 vissede om, strax at nyde deres Biergsløn. De sende derhos Copie af en
 Skrivelse, som den 20 Julii 1765 er fra Kammeret gaaet til Stiftamtman-
 dne Nordenfjelds, angaaende at sœie den Anstalt, at, naar Strandvrag eller
 bierget Hval foresaldet, da at sætte samme til Auction med Conditioner, at
 den Hoistbydende staaer alle derpaa anvendte Bekostninger, saa at den hele
 Auctionssumma beregnes den Kongl. Kasse eller Eiermanden til Indtægt.
 Derhos de melde, at, ligesom den Kongl. Kasse, saa maae og vedkommende
 Eiere derved have fundet deres Fordeel, da ingen Klage fra dem er indkom-
 men, siont de vel maae have indset, at Løven ikke kunde forandres ved
 Kammer-Collegii Foranstaltning. De slutte derfor, at naar det var gang-
 bare Vare, kunde samme strax ved Auction bortsalges, naar allene Auctionen
 paa de omkringliggende Kiøb- og Ladesteder blev saa betimelig bekendtgjort,
 at Liebhaberne derfra betids kunde indfinde sig, da saadant snarere vilde blive
 Fordeel end Skade for Vedkommende. Endelig holde de for raadeligt, at
 det belovede Forslag til en Strandings Forordning blev fra Amtmanden ind-
 hentet, for derefter, som en Ting af stor Vigtighed, paa det næste at blive
 overveiet.

De Omstændigheder ere saa vigtige og de Grunde saa rigtige, hvilke
 Amtmanden anfører til at bevise og godtgjøre, at det i disse tvende og
 andre flige Tilfælde af uheldige Hændelser til Søes ei allene medfører
 mangfoldige og forrædelige Uleiligheder, at Ladningen og Varen, i Følge
 Lovens Forfæst, skulle henligge i Nat og Dag for at kunne overleveres
 til Eiermanden, om han imidlertid indfinder sig, men at det og vilde blive
 til betydelig Fordeel for Eierne af flige Vare og samtlige derudi Vedtagne,
 om de, uden at glemmes saa længe, strax ved offentlig Auction bleve bort-
 solgte; saa jeg maae tilstaae, at, naar han ikke allene havde betraaet Lov-
 vens Ord og Bogstav, men derhos overveiet ratio legis, kunde han gierne,
 efter det ham af hans Formænd i Embedet givne Exempel, forsvaret
 strax at lade de tvende her ommeldte Ladninger stille til offentlig Auction,
 som tilforn lovlig var bekendtgjort, derved han ikke havde vovet det aller-
 mindste, naar han villige havde indberettet det Passerede med alle derved
 mødte og i denne hans Forestilling opregnede Omstændigheder, samt der-
 hos

hos begiert Approbation paa det af ham foretagne tilligemed Forholdsordre for Fremtiden.

Jeg kan ikke nægte, at jo Amtmandens saavel Tænkemaade og Forhold som Forestilling havde staaet mig bedre an, naar Slutningen derudi havde været: altsaa har jeg foranstaltet Auction med videre, og forhaaber, at samme mit Forhold finder Bisald, samt at mig tillades paa samme Maade at forholde mig, naar lige Tilfælde i Fremtiden maatte indtræffe.

Det er elendig at see, hvor den arme Mand vrier og vender sig, samt klager over Fortrød, Had, Forsølgelse, Viderværdighed og Ulykke; og naar man spørger, hvorefter alt dette kommer, og om der ikke var noget Midde til at undgaae det, da har det allene sin Grund derudi, at han ikke tør handle paa samme Maade, som hans Formænd i Embedet bestandig have handlet, fordi han merker, at det i Almindelighed strider imod Lovens Bogstav, skient han derhos indseer, at det efter de mødende Omstændigheder i alle Maader vilde komme overeens med Lovgiverens Hensigt; han og er forvissnet om, at aldrig nogen af samtlige Vedkommende vilde være misfornøiet dermed, end sige klage deraf.

Der kunde være den Regjering, hvor en Betient handlede viselig i at opføre sig saaledes; men Amtmand Theyste lever, Gud skee Lov! ikke under en saadan Regjering.

Stedet for at han efter de særdeles Omstændigheder burde besluttet i dette Tilfælde at handle saaledes, som Omstændighederne udfordrede, saa beslutter han at begiere en almindelig Tilladelse: alt indbierget eller strandet Gods strax ved Auction til den høieste Priis at udbringe; hvilken Tilladelse, isald en Amtmand under andre Omstændigheder betiente sig deraf, vilde medføre langt større Uret og Ubillighed, og foraarsage langt mere Skrigen over Fornærmelse, end Lovens nøiagtige Efterlevelse her kan give Anledning til.

Amtmanden har saaledes fæstet sin Opmerksomhed paa de tvende her mødende Tilfælde, saa han har glemt at forestille sig, at andre Tilfælde reisende sig af Ulykke til Søes under langt andre Omstændigheder og kunde møde under de ham anfortroede Amter.

Her forudsættes, at den strandede eller biergede Ladning bestaaer af Vare, som ere af liden Værdie, men indtage et stort Rum, som ikke uden stor Vanskelighed og megen Beskostning kunne forflyttes og bringes et andet Sted hen, hvoraf stunder, at det og har kostet stærkt Arbeide og Nøie at faae dem biergede; Vare, som ved at ligge under aaben Himmel, besværves og tabe i deres Priis; og endelig Vare, som menig Mand behøver, forstaaer sig paa og kan betale, og altsaa Vare, som paa ethvert Sted kunde sælges, og rimeligviis blive skikkelig betalte. Endnu forudsættes, at denne Ladning eller disse Vare ere biergede til en Øe eller Udhavn, hvor der kun boe nogle faa og fattige Fiskere, hvor det ikke er mueligt at faae dem under Tag, hvor de maae ligge tæt ved Havbredden, og altsaa lettelig kunde bortstjæles af dem, der seile eller roe forbie, saa at der af den Marsag bestandig maae holdes Vaagt over; hvilken Vaagt, der i sig er heel vanskelig og farlig, ikke kan bestrides uden af de ommeldte fattige Fiskere, som, da de derover maae forsamme deres rette og ordentlige Næringsvei, daglig behøve og bør nyde deres Waagholdspenge; ligesom Biergerne, der ligeledes ere fattige, og ønske, jo før jo heller at faae deres Biergesøn betalt.

Lader man Varene eller Ladningen under slige Omstændigheder nogen Tid henligge, er det klart, at Omkostningerne paa at forvare og bevare dem langt vilde overgaae deres Værdie; altsaa kan der ikke være Tvivl om, at jo Vedkommende giøre vel udi, at lade dem jo før jo hellere bortselge. Derfom Eierens, som den, det egentlig angaaer, siden indfinder sig, vil han, naar han faaer Omstændighederne at vide, saa langt fra ikke klage derover, saa han snarere takker derfor.

Men alle de Skibe, som strande eller blive Brag, have just ikke Trækst allene inde; de kunde og have anden og tildeels kostbar Ladning inde.

Man sætte, at et Skib strandede eller blev Brag, som blandt andet havde endeel Baller eller Pakker Lerreder, Ulden og Silketøier inde. Disse Baller og Pakker kunde, mod at betale nogle Rigsdaler derfor, til Lands eller Vands føres til nærmeste Kjøbstad, hvor de ligeledes, mod at betale nogle

nogle Rigsdalere i Paa- eller Huusleie, kunne i lang Tid bevares og forvares.

Kom Eieren efter nogen Tids Forløb, og fandt sine Waller og Paa-ker i god Stand, ville han med Fornøielse betale saavel Biergelønnen som hvad deres Forvaring, Bevaring og Transport havde kostet.

Men hvad om Amtmanden havde ladet saadanne Væ- re, som kun faa ville og kunne betale, strax sælge paa offentlig Auction?

Hvor betimelig Auctionen end var bleven bekendtgjort, er det dog rimeligt, at Værene der aldrig vilde løbe i deres halve Priis.

Naar Eieren siden indfandt sig, og ved paalidelige Regninger beviiste, at han ved saadan Værenes Vortfølgelse havde tabt nogle tusinde Rigsdaler, og at han for dem ikke nær havde faaet Halvdelen af det, de havde kostet ham selv; da vilde han og andre Vedkommende klage over, at man i Danmark og Norge havde affkøbt den vise, fornuftige, billige og menneskelige Lov, vi der nu for Tiden have.

Jeg antager her ikke engang det Tilfælde, at Vedkommende, som maatte finde deres Regning derved, selv magede, at Værene skulde sælges for Skampriis.

Saaledes kan denne Qvæstion betragtes paa mere end een Kant, og det, som i det ene Tilfælde synes at medføre den største Billighed og Rime- lighed, kan i det andet Tilfælde være høist ubilligt.

Jeg undrer i den Henseende ligesaa lidet over, at Vice-Stathol- deren vil, at det ligestrem skal forblive ved Loven, som over det, Amtman- den foreslaaer, at Loven i den Post ganske skulle forandres, og en nye Lov sættes i Stedet.

Vice-Statholderen betragter dette Tilfælde under Omstændigheder, som baade kunne møde, og jevnlig møde.

Amtmanden betragter det derimod just under de Omstændigheder, af hvilke de tvende i hans Amt nemlig indtrufne Tilfælde ere ledsagede. Allene han tager feil derudi, at han af disse Præmisses drager en almindelig Conclusion, og at han vil, at det overalt skal gælde, som i dette Tilfælde og efter de her mødende Omstændigheder eragtes billigt og nyttigt.

Kammer-Collegium synes mere at have betragtet Sagen paa begge Sider, i hvilken Henseende de og, skiont de helde til Amtmandens Mening, holde det for betænkeligt, i den Henseende at tilstaae Vedkommende en uindskrænket Myndighed.

Naar Lovens 4de Bogs 4de Capitels 4de Artikel fastsætter, at de som Brag indkomne Vare skulde henlægges i god Forvaring, indtil Eierren kommer inden Aar og Dag, med videre; saa er der ingen Tvivl om, at jo Lovgiverens Hensigt derved har været at hjælpe Eieren, og fra ham, som en skibbruden og skadelidende Mand, saavidt mueligt at afvende Tab og Skade.

Naar dette er Lovgiverens Hensigt, og altsaa ratio legis, saa kan det, som dermed kommer overeens, ikke stride imod Loven, men Loven bør fortolkes saaledes, som det bedst kan bestaae med denne ratio legis.

I Almindelighed maae en Eier være bedst tient med, at han, naar han melder sig, finder sine Vare for sig vel forvarede og bevarede, ligesom Billighed og udfordrer, at han, ved at modtage dem, betaler de paa deres Biergning, Forvaring og saa videre giorte Omkostninger.

I den Henseende er det og, at Loven i Almindelighed fastsætter saadant. Men, da der og gives Tilfælde, hvor Omstændighederne ere saadanne, at Varene eller Godsset ikke uden Tab og Skade for Eierne kunde henlægges i Forvaring, og hvor hans Fordeel derimod udfordrer, at de jo for jo hellere gøres i Penge og ved offentlig Auction udbringes det høieste mueligt; saa vil ratio legis, at saadant og i slige Tilfælde skeer.

Som her da ikke behøves nogen nye Lov, men allene, at Loven anvendes og fortolkes saaledes, som ratio legis eller Lovgiverens Hensigt udfordrer; saa skulde jeg allerunderdanigst indstille, hvad enten Amtmand Theyste, som den, der har forespurgt sig og opkøstet denne Tvivl, allene bør gives Svar, eller og Vice-Statholderen i Almindelighed kunde reskriberes omtrent af følgende Indhold: "At, da Lovgiverens Hensigt med det, som fastsættes i norske Lovs 4de Bogs 4de Cap. 4de Art., at Gods, der er bleven Brag, skal henlægges i god Forvaring, indtil Eieren inden Aar og Dag ankommer, fornemmelig har været at søge Eierens Fordeel,

og fra ham, som en skadelidende og skibbruden Mand, saavidt mueligt at afvende Tab og Skade; men det undertiden ved saadan Begivenhed skal træffe sig, at Godsset er af den Beskaffenhed og Omstændighederne derved saadanne, at det ikke uden kiendelig Tab og Skade for Eierens kan blive henliggende, og det derimod er til hans virkelige Fordeel, at det jo før jo hellere sælges og gøres i Penge, saasom: naar Godsset ikke kan henligge, uden at bedærves eller forværres og tabe i sin Priis; naar det er kommen paa et Sted, hvorfra det ikke lettelig kan transporteres, og hvor det ei heller kan forvares og bevogtes uden saadanne Omkostninger, som snart ville opsluge dets Værdie; og naar det derhos ere grove og almindelig gangse Vare, som paa Stedet og i Egnen ikke ville eller kunne mangle Liebhabere: saa skal det i slige Tilfælde, og naar Amtmanden er tilfulde forvissat om, at rette Eierens Fordeel og Nytte derved befordres, være ham tilladt, strax at lade saadant Gods og Vare paa offentlig Auction bortselge og til høieste Priis udbringe; dog at Auctionen saa betimelig bekendtgøres paa de nærmest omkringliggende Steder, især Kiøb- og Ladesteder, saa at Liebhabere derfra kunde have Tid at indfinde sig, og at det derpaa ved Auctionen ikke kan mangle."

Hvad angaar det Forslag til en Forordning om strandet Skib og Gods, som Amtmanden tilbyder sig at ville indkomme med, da kan jeg ikke sige, at jeg længes meget derafter.

Hans Forestilling er temmelig godt skreven, og de derudi anførte Grunde ere for største Deel rigtige og gode; men hans Slutning følger, som jeg tilforn har erindret, ikke saa aldeles af hans Præmisses, hvilket ikke viser den største Etyrke i at raisonnere.

Naar han havde sluttet praktisk rigtig og noget frit tillige, kunde han let kommen ud af denne Sag, og sparet sig selv for de Fortrædeligheder, han her saa heftig klager over. Hans judicium practicum tør jeg altsaa endnu ikke saa aldeles forlade mig paa.

Da han kun kort Tid har været Amtmand, og dette synes at være det første Tilfælde af det Slags, som i den Tid er indløbet, saa kan hans Erfarenhed i disse Tilfælde ei heller strække sig saa meget vidt.

De overflødige Embedsforretninger, han melder om, have vel tildeels deres Grund i hans Naade at handle paa; skient man derhos giennem alt dette bliver vaer, at han selv forretter sit Embede, og antager sig det med Nidkierhed. For øvrigt vil det ikke staae mig an, at han med saadan Bestemthed afgjør, at Forordningen om strandet Skib og Gods af 21 Martii 1705 er baade uordenlig og utilstrækkelig, hvilket han strax, efter at have giennemlæst den eengang eller maaskee tvende, skal have bemærket.

Dette undrer mig saa meget mere, som det, han er misfornøiet med og vil have forandret, ikke har sin Grund i denne Forordning eller egentlig angaaer samme, men kommer middelbar fra Loven selv.

Jeg tænker altsaa, at man vel med Siiltienhed kan forbigaae dette Amtmand Theystes Tilbud. Kiebenhavn den 15 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 11 October 1769:

Ordre til Vice: Stattholderen efter General: Profkureurens Erklæring.

Herefter blev Geheimeraad og Vice: Stattholder Benzou den 20 October 1769 tillagt Kongelig Befaling.

XIV.

Erklæring over en vidtløstlig Forestilling fra Amtmanden over Bergenhuus Amt, Kammerraad Knagenhielm, af 24 Jan. 1769, hvorudi han beretter, at da en Bonde, som havde en Sag ved Ebanøe Birketing, hvorudi Birkedommeren formedelt Svogerskab ikke kunde domme, var til ham indkommen med Begiering om at constituere ham en Sættedommer, havde han constitueret Sorenskriveren udi Sundfiord, Hans Ahrens, som derfra havde undsaaet sig fornemmelig paa den Grund, at saadan Constitution vel ikke burde gives af Amtet, men af Birkets Eier. Hvorfor Amtmanden spørger, hvorledes han har at forholde sig, og derhos vidtløstlig søger at retfærdiggjøre sit Foretagende i Henseende til dette Birks besynderlige Omstændigheder, da man snart

snart ikke veed, hvem Birkherren er, og samme ikke eier det allermindeste i Birket. Tilligemed Vice-Sætholderens Erklæring af 11 Martii 1769, som mener, at Bonden burde vendt sig til Birkrettigheds Eierne, og indstiller, om Amtmanden kunde reskriberes at tilholde dem, at see Bonden med en Sættedommer forsynet, og ifald de saadant ikke uopholdelig efterkomme, at Amtmanden da beskaffer en beqvem Mand, som kan behandle og paadomme Sagen.

* * *

Da det Spørgsmaal nogle Gange tilforn har været opkastet angaaende Birkeringene i Danmark, hvem det der tilfalder at constituere Sættedommer ved en Proprietairs Birk, enten Birkherren eller Amtmanden? saa har jeg ved den Veilighed viist, at det ustridig tilkommer Amtmanden, i Følge af det almindelige og ingen Undtagelse taalende Princip, at al Jurisdiction, som nogen udover i disse Riger, bør enten middelbar eller umiddelbar komme fra Deres Kongl. Majestæt.

Da der allerede nogle Gange i Overeenstemmelse dermed er skrevet nu til en, nu til en anden Amtmand, alt ligesom Qvæstionen af dem eller i deres Amt er bliven opkastet; jeg og ikke kan indsee nogen tilstrækkelig Grund, hvorfor dermed skulde forholdes anderledes i Norge end i Danmark, da Birkedommerne i Norge ligesaavel som de i Danmark, i Følge Forsordningen af 5 Maji 1696, maa: paa de dem af Birkherren givne Forestillinger søge Kongl. allernaadigst Confirmation; saa skulde jeg alleruans derdanigst indstille, om Amtmanden kortelig kunde svares: At det i Norge ligesaavel som i Danmark tilfalder Amtmanden og ikke Birkets eller Birkrettighedens Eier, i forekommende Tilfælde at constituere Sættedommer ved Proprietairens Birkeretter.

Da jeg tænker, at det øvrige onnemeldte vel finder sig selv. Kiøbenshavn den 16 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 11 October 1769:

Espederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Amtmand Knagenhielm den 21 October 1769 fra Geheimeraad Thott tilskreven.

XV.

Erklæring ober en Forestilling af 16 Jan. 1769 fra Stiftamtmanden ober Jylland og Færøe, Baron Prøck, hvorved han indsender en af de trende anordnede Directeurer for det nyelig oprettede Fugthuus i Jylland, nemlig Biskopen ober Skalhøltz Stift, Amtmanden, og Laugmand Marcussen, opfat Foundation for samme Stiftelse, tilligemed deres Forestilling desangaaende af 13 August 1768, hvilken Stiftamtmanden meest bifalder, og som fornemmelig gaaer ud paa, at de i dette Fugthuus ikke kunde modtage Tyve og andre grove Misdædere, som dømmes til at arbeide i Jern deres Livstid, men at saadanne herefter, som tilforn, maae forsendes herover, saavelsom trende af dem benævnedes, hvilke allerede ere indsatte i Fugthuset. Derhos udbede de sig, at dem maatte sendes tvende Soldater fra Kjøbenhavn til at være ved Fugthuset, og staae under Fugtmesterens Commando, og som feruden deres Lehning kunde af Fugthuset nyde nogen Douceur i Kost og Klæder. Endelig udbeder Biskopen sig for Alderdom og Svaghed fritaget fra Directionen, i hvis Sted Stiftamtmanden foreslaaer Vice-Laugmanden eller Syffelmanden.

* * *

Vel var det meget at ønske, at alle de Delinquenter, som for en eller anden Misgjerning i Jylland dømmes til Fæstningsarbeide paa Livstid, eller derhen benaadnes, kunde indsættes i det islandske Fugthuus, siden de Omkostninger og den Uleilighed, som deres Transport herhid nu forarsager, derved kunde spares; men efter de af Stiftamtmanden saavelsom Directeurerne anførte Omstændigheder maae jeg tilstaae, ei allene at det neppe lader sig giøre efter den Indretning og det Rum, de have, men at det endog vilde være farligt paa et Sted, hvor der ikke er nogen Garnison eller Vagt, og kun faa Folk at forsamlе mod mange lidertlige, ryggeløse og forvorne Mennecker.

Jeg kan i den Henseende ei andet end være enig med Stiftamtmanden og Directeurerne derudi og saaledes, at de, der for Ladhed, Løsgængerie, Bellerie &c. hensesættes til Arbeide enten paa visse Aar eller paa en ubestemt Tid, indtil de vise Forbedring, saavelsom de, der for smaat Tyverie og andre Forseelser eller smaae Misgjerninger dømmes til at arbeide i visse Aar, skulle hensesættes i det islandske Fugthuus, og at

Der

berimod de, som for stort Ehyerie eller andre Misgjærninger dømmes til at arbejde i Jern deres Livstid, eller derhen benaades, hvad enten de tillige dømmes til at slagstryges og brændemerkes eller ei, skulle hersefter, som hidindtil, hidsendes, for at arbejde i Castellet; hvoraf flyder, at de trende der nuværende Delinqventer af dette sidste Slags ligeledes maae hidsendes.

At der ved Tugthuset ere tvende skikkelige og friske Karle, som kunde gaae Tugtemesteren til Haande, ved at holde Styr paa Lemmerne med videre, det synes nødvendigt, ligesom det og kunde have sin Nytte, at disse Karle baade vare og kaldtes Soldater; saa jeg derudi maae henholde mig til Stiftamtmandens Forslag.

Men hvorledes og paa hvad Maade og Vilkaar de bedst kunde erholde et Par saadanne Soldater, det vil vel afgjøres ved Correspondence med Generalitets- og Commissariats-Collegium.

Hvad Directionen ved dette Tugthuus angaaer, da kan jeg ei andet end være enig med Stiftamtmanden, som Omstændighederne bedst maae være bekiendte.

Ved den 8de Artikel i den foreslaagne Foundation, som sætter Straf for Ladhed og Modvillighed, maae jeg erindre:

a) At, da Lemmerne have deres Pensum, som de vide, at de skulle tilendebringe, saa kan det være nok, naar de forsømme samme, at de een eller i det høieste tvende Gange advares, førend Straf paa Kroppen følger paa.

b) Den Straf af Gabelstokken, som meest bestaaer i den Banære, den medfører, synes ikke passende paa Tugthuuslemmer.

c) Naar Slag af Tampene til Støtten saavel i denne som andre grovere Tilfælde ikke vilde nytte, kunde maaskee den her ved Slaverne brugelige Straf af at kattes, eller at faae visse Slag af de saa kaldte Katte, efter Amtmandens Sigende finde Sted; da det ikke skader, at der ved en saadan Indretning og undertiden bruges saadan Straf, som kan indjage Bedkommende Skrak for at komme der.

d) Da een af de fornemste Hensigter ved slige Forbedrings- eller Tugthuse for Almuen bør være, at bringe Lemmerne fra Dovenskab og Ladhed til flittighed og Arbeidsomhed, saa synes det tienligt, at, ligesom

der bliver sat Straf for det ene, burde der ogsaa sættes en Opmuntring eller Belønning for det andet; og i den Henseende ønskede jeg, at denne Artikel blev clausuleret: at dersom nogle af Lemmerne viiste sig saa arbeidsomme, at de daglig tilsendebragte mere end det dem foresatte Pensum, da skulde dem ei allene i Henseende til det Overskydende tilstaaes saadan Douceur og Betaling, som Directeurerne maatte finde billigt i Almindelighed at fastsætte, men der skulde ogsaa sees paa saadan deres Flittighed og Arbeidsomhed, isald de efter nogen Tids Forløb maatte søge om at komme ud af Zugthuset.

Den, der i Zugthuset jevnlig har fortient Betaling eller Douceur for at have forarbejdet mere, end ham var foresat, er der de fleste Tider ikke megen Fare ved at lade løs af Zugthuset.

Da al Slags Sammenrottelse i slige Tilfælde er en grov Forseelse, saa skulde jeg formene, at i den 11te Artikel kunde de Ord: om Forseelsen er grov, udgaae, og i det Sted sættes: efter Forseelsens Bestaaenhed, med Slag til Støtten af Tampen eller af Rattene, alt efter Amtmandens Sigende.

Bidere finder jeg ikke for Tiden at erindre. Kiøbh. d. 19 Jul. 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 6 November 1769:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring; dog sendes det først til Kammerets Betænkning.

Dette er strax skeet, og under 27 December 1769 er Generalitetet bleven hert i Henseende til de to Soldater.

Herefter blev Rentekammeret under 18 November 1769, og Generalitetet under 13 Jan. 1770 fra Geheimeraad Thott tilskrevene.

XVI.

Erklæring over en Memorial af 6 Maji 1768 fra Sorenskriveren over Nummedal og Sandsværd, L. Sijhr, derudi han besvarer sig over, at Bysfogden paa Kongsberg har foretaget sig at domme i en Odelsag og angaaende en Gaards Indløsning i det District, som ved Forretningen af 15 October 1736 er i visse Henseender underlagt Kongsbergs Jurisdiction, omendkiont Sager

Sager angaaende Gaardenes Dele og Strækninger, Bygningernes og tilliggende Eiendommes og Jords Besigtelse, Taxation og Auction ic. ere undtagne. Tilligemed a) Bergamtets Erklæring af 2 Sept. 1768, der bifalder Byfogedens Erklæring af 10 August, som melder, at han længe siden har dømt i Sagen, og formener sig dertil berettiget, siden Gaarden og Pladsen er henlagt under Kongsberg Byes Jurisdiction. Og b) Amtmandens Erklæring af 4 Jan. 1769, som viser, at Byfogedens Foretagende er baade urimeligt og stridende mod Loven og al Praxis, at en Byfoged med 8 Borgere skal sidde og dømme i en Odelsfag, og samme Dom indstævnes for Over-Bergamtsretten istedet for Districtets Laugmand. Han anmerker derhos, at Odelsfager ikke nævnes i Delingsforretningen af 15 October 1736, og ligesaa lidet tillægges Byfogden som Sorensskriveren, uden Tvivl fordi det forstod sig selv, at de ikke kunde drages fra Sorensskriveren. Og c) Vice-Statholderens Erklæring af 14 Jan. 1769, som er enig med Amtmanden, og formener, at det aldeles vilde stride imod Lovens Bydende og Hensigt, om Odelsfager skulde behandles og paadømmes af andre end Landets ordentlige Dommere, og indtages under Bergamtets Jurisdiction, som det aldeles ikke vedkommer. I den Henseende indfaller han, om Over-Bergamtet maatte befales at tilkiende-give Vedkommende, at Byfogden har været uberettiget til at behandle denne Sag, og at alt hvad der er skeet i Sagen for hans Ret, bør være ugyldigt, og han tilbagebetale Parterne det i Sagen oppebaarne Salarium, samt advokats, at afholde sig fra deslige Indgreb i Supplicansens Jurisdiction, saafremt han ei vil vente derfor at blive vedborlig anseet.

* * *

Saa vel Hr. Geheimeraad og Vice-Statholder Benzou som især Amtmand Sielsted have i deres herhos følgende Erklæring saa tydelig viist, at det efter den norske Lovs Bydende og Hensigt aldeles ikke kan tilkomme en Byfoged, som Byfoged, at behandle en Odelsfag og dømme derudi, saa at Byfogden paa Kongsberg, naar han vil formene sig dertil at være berettiget, bør bevise, at han dertil haver reent, klar og tydelig Udkomst.

Naar norske Lovs 5 Bogs 3 Cap. 10 Artikel beskriver Odelsprocessen, fastsætter den udtrykkelig, at Løsningssmanden skal stævne Besidderen til at møde paa den Jord, han paataaler, for Sorensskriveren og otte vil-

lige Mænd. Altsaa viser den det samme, som Sagens Natur og Beskæffenhed medfører, at Sorenskriveren er den rette ordentlige Dømmer i Odels-sager, der angaae Gaarde og Pladser i hans District. Dette kan være nok for Supplicanten Sorenskriver Stryhr, da det ikke nægtes, at jo Pladser, som skulde indløses, ligger i Sandsvær, hvorover han er Sorenskriver.

Derimod er den Udkomst, som Bysfogden anserer for sig, intet mindre end klar og tydelig. Samme bestaaer derudi, at denne tilligemed adskillige andre Pladser er ved en saa kaldet Delingsforretning af 15 October 1736 henlagt under Kongsberg Bys og dens Jurisdiction. Men, naar samme Forretning eftersees, da melder den, at de Tvistigheder, som angaae Gaardenes Delestrækninger med andre Gaarde, saavelsom naar Gaardenes Bygninger, Jordvei, af Ager, England og tilliggende Eiendomme enten skulle besigttes, taxeres eller auctioneres, skulle henhøre under Jurisdictionen paa Landet; men, naar Forretningen angik de under Gaarden opryddede Pladers eller Græslykkers Skiel fra hinanden indbyrdes, deres Besigtelse, Taxation og Auction, da skulle saadanne saavelsom Skifterne forrettes af de kongsborgske Betientere.

Omendstiont nu dette er intet mindre end tydeligt, og det ikke vel er mueligt at udfinde Anledningen og Grunden til den Distinction, de i Henseende til Jurisdictionen synes at have villet gjøre, saa kan man dog deraf ingenlunde erfare eller slutte, at Odels-sager tværtimod Lovens Mening og Hensigt skulle være tagne fra Sorenskriveren og henlagte under Bysfogden i Kongsberg; ligesom jeg ei heller kan indsee, at Bedkommende ved denne Forretning just have været bemyndigede til at fores tage sig og fastsætte en saa betydelig Forandring og Undtagelse i og mod Loven.

Men, naar jeg og vil abstrahere derfra, saa bliver Praxis og det, som hidindtil har været Brug, det, som bedst forklarer denne i sig underlige, mørke og utydelige Forening; og da ser man af alle Omstændigheder, at det forholder sig, som Amtmanden og Sorenskriveren melder, at dette er den første Gang Bysfogden har foretaget sig at dømme i slike Sager, og at Odels-sager Gaardene og Pladserne paa dette District angaaende

gaaende hidindtil bestandig have været behandlede og paadomte af Sorensfriveren. Dette er og i dette Tilfælde saa meget mere nedvendigt, som en Odelsfag ved at indstævnes for Bysfogden ganske forvandler sin naturlige og rette Gang; thi istedet for at den fra Sorensfriveren blev indstævnet til Laugmanden, og derfra til Over-Hofretten, saa bliver den fra Bysfogden indstævnet til Over-Bergamtsretten, og altsaa forvandet til en Bergfag.

Men, skjønt jeg saaledes er enig med Vice-Statholderen og Amtmanden derudi, at Bysfogden paa Kongsberg aldeles ingen Ret eller Udgang har havt til at behandle og paakiende denne omvistede Odelsfag, men derved har indtrængt sig i Sorensfriverens Jurisdiction, og tiltaget sig selv en Jurisdiction, som ham ikke tilkom, hvoraf synes at følge, at alt det, der var passeret i Sagen for hans Ret, burde være uetretteligt og anses som udmønt og ugiort; saa tør jeg dog ikke raade til, at dette sidste ved et Kongl. Reskript skulde fastsættes, da saadant alt for meget vilde grave Parterne og især Sagsøgeren, som derved kom til at tabe af den Tid, Meie og Omkostninger, de have anvendt paa denne Sag, som ved Stævning er begyndt for mere end halvandet Aar siden, hvorudi der ved Underretten er demt for et Aar siden, som strax derpaa er indstævnet for Overretten; og hvorudi der uden Tvivl allerede er ved Overretten assagt Dom, som kan indstævnes lige til Høiesteret.

Derimod skulde Sagen i Følge af et saadant Reskript nu atter begyndes forfra, og paadømmes ved Bøygdetinget, Laugtinget og Over-Hofretten, førend den kunde indstævnes for Høiesteret, og altsaa kom i den Skilling, den nu er. Vel foreslaar Vice-Statholderen, som og i dette Tilfælde var gandske billigt, at Bysfogden skulde tilbagelevere Parterne det i Sagen oppebaarne Salarium; men skjønt dem saaledes blev godtgjort det, de havde betalt til Dommeren, saa tabte de dog det, de havde betalt til Prokuratorer, Stævningsmænd, Grandfkningsmænd, med videre; og overalt tabte de allermeest i Tiden.

Dette Tab kan jeg ikke sige, at enten begge Parter i Almindelighed eller Sagsøgeren i Særdeleshed have forrient at lide, da han, som muel-

liq vidste, at det tilfaldt Bysfogden i Kongsberg at forrette Skifte efter Dødsderen paa Pladsen Nordre Vikien, med god Føie kunde troe, at det og tilfaldt ham at dømme i en Sag, som angik Løsningsret til samme Plads.

Men, naar jeg og vil forbigaae alt dette, som allene har sin Grund i Billighed, saa møder her een Omstændighed, som gjør, at det samme medfører strictum jus, og har sin gode Grund i Loven.

Da denne Odels sag efter foregaaende Stævning første Gang kom for Kongsberg Byseting, exciperede den Indstævnte Forum, og paastod rigtig nok, at Sagen skulde afvises til Bysydetinget og Sorenskriveren. Paa denne tilligemed andre af den Indstævnte fremsatte Exceptioner interloqverede Bysfogden, og, efter at have fremlagt den ommeldte Grændses eller Delingsforretning, concluderede: at Sagen skulde forblive ved Bysetinget; ligesom den og der straf uden nogen Modsigelse blev foretagen.

Dette Interlocutorium, der ikke kan eller bør tilfidesættes og underkiendes uden af vedkommende Overdommer, ligger endnu usvækket, saavidt mig er bekiendt, og jeg finder ikke, at Indstævnte eller hans Fuldmægtig have taget nogen Forbeholdenhed derimod; end mindre veed jeg, om de i deres til Over-Bergamtsretten udtagne Stævning i Særdeleshed have paaanket samme eller ei.

Utsaa faaer denne Qvæstion, som angaaer denne Sag især, og een Gang er behandlet for Retten og paakiendt af Dommeren, vel have sit Forblivende ved Lands Lov og Ret; da derimod det forventende allernaadigste Reskript allene kan angaae den almindelige Qvæstion: om slike Odels sager angaaende Gaarde og Pladser paa dette District i Almindelighed bør henhøre for Kongsberg Byseting, eller for det almindelige Bysydeting?

I den Henseende skulde jeg allerunderdanigst indstille, om det allernaadigst maatte behage Deres Kongl. Majestæt at reskribere enten til Vices Statsholderen eller lige til Over-Bergamten: At, hvad angaaer den Qvæstion om det rette og competente Værneting i den her ommeldte Odels sag, da, som samme er fremsat for Retten, og ved et Interlocutorium paakiendt af Dommeren, saa faaer det dermed
have

have sit Forblivende ved Lands-Lov og Ret. Men i det øvrige og for den følgende Tid haver Over-Bergamten at tilkiendegive Byfogden i Kongeborg, at han ikke maae befatte sig med at kiende og dømme i Odelsager, men skal afholde sig fra saaledes at gisre Indgreb i Sorensskriverens Jurisdiction.

I det Tilfælde, at et saadant Reskript gaaer til Over-Bergamten, vil det være fornødent, at deraf gaaer Communication til Amtmanden, paa det at det saaledes fra ham kan bekendtgjøres Sorensskriveren. Kjøbenhavn den 25 Julii 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 23 October 1769:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Geheimeraad og Vice-Stattholder Benzon den 10 November 1769 tillagt Kongelig Befaling, og Notis derom til Amtmand Sielsted Dagen efter ved Skrivelse fra Geheimeraad Thott.

XVII.

Erklæring over en Skrivelse af 29 April 1769 fra Kammer-Collegium til Cancelliet, hvorved de sende og udbede sig Cancelliets Betænkning over en Skrivelse til dem af 14 April 1769 fra Justitsraad Benzon, som Assessor i General-Forsamtsretten paa Kongeborg; derudi han beretter, at fra den Tid General-Forsamtsretten blev indrettet indtil i Julii 1766, ere kun toende Sager for denne Ret indkomne, og kun een af dem paadømt, da den bestfattede Interims-Justitiarius i October 1762 ved Døden afgik, uden at nogen kom i hans Sted. Udi den anden Sag, som den 30 November 1762 blev indstævnet, blev den 8 Julii 1766 affagt Døm af ham allene, saasom den ene Assessor, salig Etatsraad Fleischher, aldrig mødte i Retten, og den anden, Amtmand Sielsted, ikke var der, da Sagen blev udageret og optagen til Døms; det ei heller gaaer an, i hys Sag at sende Protocol og Documenter til dem, som ere langt fraværende. Da nu Sagerne tiltage, og han i forrige Aar har allene affagt 14 Dømme, han og frygter, at han derfor kunde blive anseet ved Høiesteret, hvor Omstændighederne og hans Aarsager ikke ere bekendte; saa udbeder han sig Approbation derpaa og Resolution i Henseende til hans Forhold derudi for den tilkommende Tid, ligesom og, da det har været luttet befalede Sager, at Kammer-Advocaten maatte tillægges Ordre, for Høiesteret at

at forsvare de affagte Domme. Derhos' melder han, at i forrige General-Forsamts Tid er Retten i Henseende til Marsfeldtiden, Rettens Gehyhr, Appæl og Execution sat i Parallel med Ober-Hofretten, hvilket og kommer overeens med Forordningen af 26 Febr. 1744, Artikel 3. Men dette uanset har Hr. Amtmand Sielsted formeent, at den kun kunde sættes i Parallel med Laugtinget. Han udbeder sig i den Henseende Forholdsordre, erklærende, at det er ham ganske ligegyldigt; allene at han holder det første for det bequemeste, i Henseende til at Parterne som oftest ere langt borte og vidt adskilte.

NB. Var sendt til Justitiarii Geheimeraad Berregaards og General-Prokureurens Erklæring den 17 Maji 1769.

* * *

Vi ville ikke opholde os ved de Betragtninger, som denne Justitiraad Benzons Skrivelse kunde give Anledning til, da man deraf erfarer, at en Sag har i 3 à 4 Aar hænstaet upaadaemt ved General-Forsamtsretten, istedet for at den mueligt i ligesaa mange eller færre Maaneder havde været afgjort for den almindelige Overret eller Laugtinget.

Dette med mere viser, hvor-vaersom man bør være i at indføre en nye Jurisdiction, som heel ofte istedet for den derved tilføjede Nytte forarsager idel Uorden, Ophold og Fratrædelighed, fornemmelig naar Vedkommende ikke i Forveien nøie have overveiet og paaagtet alt det, som ved en saadan Indretning nødvendig maae iagttages og bestemmes.

Men, da den her ommeldte General-Forsamtsret og dens Indretning saa godt som er ubekendt i Cancelliet, undtagen for saavidt Forordningen af 2 September 1763 fastsætter, at med den General-Forsamlet anfortroede Jurisdiction skal forholdes efter Forordningen af 26 Februarii 1744, saa skulde vi formene, at Kammer-Collegium paa deres Skrivelse til Cancelliet af 29 April d. A. kunde svares: "At, da den nuværende General-Forsamtsret er indført ved Forordningen af 15 November 1760, som er expederet giennem Kammer-Collegium, uden at derom i Forveien er corresponderet med det danske Cancellie; saa er man her aldeles uvidende saavel om Indretningen derved i Almindelighed, som om hvem og hvor mange der ere befalede eller beskillede til at sidde i denne Ret, og om Marsagen, hvorfor de fleste af dem jevnlig ere fraværende eller blive borte,

borte, saa at der kun bliver een eneste tilovers til at affige Dom i de der forekommende Sager, da for øvrigt saavel Billighed som Nødvendighed selv tilfige, at det er bedre, at denne ene affiger Dom i Sagerne, end at de skulde henhvile uden at afgjøres og paadømmes; ligesom han og kan være forvissset om, at han ikke bliver derfor dadlet, end sig anseet i Høiesterret, saa længe det allene skeer af Nødvendighed, og det ikke erfares eller godtgjøres, at han mod Bedkommendes Protest har søgt at indtvinge sig selv allene til at domme i Sagen og at holde de andre Dommere ude.

Hvad angaaer Rettens Gebyr, Stævnings- saavel som Appellations- og Executionstiden ved General-Forstamtsretten, da, som Forordningen af 2 September 1763 fastsætter, at med denne Rets Jurisdiction i alle Maader skal forholdes efter Forordningen af 26 Februarii 1744, og denne sidste Forordning i dens 3die Artikel, for saavidt Appellationstiden angaaer, sætter den da værende General-Forstamtsret i Parallell med Over- Hofretten, Justisraad Wenzon og forsikkrer, at der i Henseende til de øvrige her omspurgte og ommeldte Poster ligeledes er forholdet paa samme Maade, som ved Over- Hofretten; saa synes det rimeligst, at det derved haver sit Forblivende, og at det samme finder Sted ved den nu værende General-Forstamtsret, fornemmelig saa længe man ikke merker til nogen Uleilighed deraf, eller nogen Klage og Besværing derover."

Herpaa resolverede Cancelliet under 16 August 1769:

Expederes efter Erklæringen.

Herefter blev Rentekammeret under 26 August 1769 fra Geheime- raad Thott tilskreven.

XVIII.

Erklæring ober en Memorial af 24 December 1768 fra Sorensskriveren ober Gosens Fogderie i Trondhiems Stift, derudi han foredrager, at da Oberst- lieutenant Rosenkrantz efter Frøken Emahusen havde arvet endeel Fordegods der i Fogderiet, havde han ladet samme bortfælge paa offentlig Auction, som Auditeur Klingenberg paa General-Auditeurens Begnne havde forrettet, da dog Sorensskriveren formener, at det tilkom ham i Følge Reskriptet af 26

December 1750 og Forordningen af 16 Junii 1752. Tilligemed a) Auditeurens Erklæring af 27 Febr. 1769, som beraaber sig paa General-Auditeurens Ordre og Reskriptet af 27 Julii 1737. b) Etifantmand Gramboos Erklæring af 4 Martii 1769, som melder, at den af Sorenskriveren anførte Forordning og Reskriptet allene gielde i Danmark, og at det var at ønske, at en Liighed var fastsat i begge Rigerne; da det derimod synes, at Reskripterne til Statholder Kangoo af 4 Jan. 1732 og 19 Julii 1737 give de Militaire Ret til at forrette slige Auktioner. c) Vice-Statholderens Erklæring af 18 Martii, som melder, at før 1732 have de civile Auktionsforbalttere haadt alle slige Auktioner, men ved Reskripterne af 1732 og 1737 have de Militaire faaet Ret til saadant Auktionsfalarium over afsdøde Officerers Effecter i Henseende til den Noie og det Ansvar, de have med Skifterne; thi indskiller han, om der med Auktion over en levende Officers Jordegods skal forholdes paa samme Maade som over en afsdød Officers Effecter, eller anderledes. Og d) Generalitets- og Comassariats Collegii Betænkning af 10 Junii, som indsender og henholder sig til General-Auditeur Lengnick's Betænkning af 20 Maji 1769, som gaaer ud paa, at Auktionsrettighed er de Militaire i Almindelighed forundt uden nogen Indstrækning, da Forordningen af 1752 selv viser, at Auktioner og Skifter ere adskilte Handlinger. At Sorenskriveren beraaber sig paa Reskript og Forordning, som allene gielde i Danmark, og ikke i Norge; hvorefter der findes god Grund i begge Rigers ulige Beskaffenhed, da de fleste Officerer i Norge maae eje og bruge en Bondegaard. Endelig foreskriver han Auditeurernes flette Omstændigheder, og formener, at det er i Anledning af de derover indkomne Foresillinger, at dem ved Reskriptet af 1737 er forundt Auktionsrettighed som et Tillæg til deres Løn.

* * *

Denne Tvistighed om Auktion over en endnu levende Officers Jordegods i Norge er omrent af samme Beskaffenhed som de, der nogle Gange ere mødte angaaende Skifter efter afsdøde Officerer, som havde deres Afseede, men enten stode paa Waarpensse, eller vist at de havde faaet deres Afseede, være blevene staaende i det militaire Reglement.

De gamle Love og Anordninger ere i sig gode, billige og velgrundede, men tildeels har man søgt at eludere dem ved nye oprittede Distinctioner, tildeels har man og i en eller anden fordeelagtig Anledning søgt ved et

Spæktet

specielt Reskript at tilveiebringe sig een Rettighed, og deraf igjen slutte sig til en anden Rettighed, hvorved Lovens Bestemmelse tilsidst er reent kuldkastet og bleven ganske ukiendelig.

Det er baade fortrædeligt og keedsommeligt, saa ofte at skrive i den samme Materie, og tildeels at gientage, tildeels at giendrive de samme Argumenter uden at udrette det mindste dermed, og uden at kunne faae de forekommende Tvistigheder og Qvæstioner afgjorte, endog i de Tilfælde, hvor det intet er mindre end vanskeligt at udfinde og vise, hvad der er ret, billigt og overeenstemmende med vor Forsatning.

For imidlertid endnu engang at forsøge paa, eengang for alle at faae disse Tvistigheder afgjorte, skulde jeg indstille, om Memorialen med Erklæringerne kunde Generalitets- og Commissariats-Collegium tilsendes, og de derhos tilskrives: "At man, i Anledning af herhos følgende Memorial og Qvæstion angaaende Auctions Holdelse over en endnu i Live værende Officerens Jordegods, maae henholde sig til det, man for kort Tid siden har tilskrevet bemeldte Collegium angaaende den Qvæstion, hvem det tilfalder at forrette Skifte efter en Officer, som havde sin Afsked, men var bleven staaende enten paa Wartpenge eller i det militaire Reglement, og derhos paastaae, at disse Tvistigheder eengang for alle ved en almindelig Regel blive afgjorte.

Naar den her ventilerede Tvistighed angaaende den Auction, der er holdt over noget Oberstlieutenant Rosenkrantz tilhørende Jordegods, skal afgjeres efter de nu værende Anordninger, saa er Sorenskriverens Ret dertil ganske usfridig, og der er ikke det mindste for den militaire Jurisdiction at sige.

Før 1730 tilkom det bestandig den civile Jurisdiction og de civile Berentere at forrette saavel Skifterne efter Officerer og andre Militaire, som de ved saadanne Skifter foresaldende Auctioner. Men ved Forordningen af 14 Julii 1730 blev den militaire Jurisdiction først berettiget til at forrette Skifterne efter de i virkelig Tjeneste ved Døden afgangne Officerer.

Denne Forordning melder intet om Auctioner, og af det, at den berettiger den militaire Jurisdiction til at forrette visse Skifter, følger ingenlunde, at den og sit Ret til at forrette de ved slige Skifter foresaldende Auctioner, da Skifte og Auction ere tvende ganske forskellige Actus, som ikke staae i nogen nødvendig Forbindelse med hinanden, hvilket endog kan sluttes deraf, at næsten overalt i Riøbstæderne i Danmark og Norge forrette een eller flere Øvrigheds personer Skifterne, men en anden Kongl. Deirent foretter de derved foresaldende saavel som andre Auctioner.

Dette uanset tog dog den militaire Jurisdiction af det, at den havde faaet Skifterne, Anledning til at begiere og paa staae de derved foresaldende Auctioner, hvilket og blev den foryndt, og just paa denne Grund, ved Reskriptet af 4 Januarii 1732, som tillader den militaire Jurisdiction i Norge at forrette de over de afdøde Officerers Effecter foresaldende Auctioner, og at oppebære det derved faldende Auctions salarium.

Ligesom her udtrykkelig nævnes afdøde Officerers Effecter, saa viser og den i Reskriptet anførte ratio, at dette ikke var at forstaae om andre Auctioner, end de, som foresaldte paa de den militaire Jurisdiction ved Forordningen af 1730 tilstaaede Skifter.

Denne ratio, som Reskriptet selv anfører, bestaaer derudi, at Auction ikke er den ringeste Actus i en Sterboe eller ved et Skifte, og at de Militaire allene havde Meie med Skifterne og derfor stode til Ansvar.

Da det nogle Aar derefter traf sig, at en afdød Officeer havde efterladt en Bondegaard, og Sorenskriveren formeente, at Reskriptet af 1732 allene burde være at forstaae om Auctioner over afdøde Officerers efterladte Meubler og Løssere, og ikke om Auctioner over deres efterladte Jordegods, som ellers i alle andre Tilfælde hører under Stedets almindelige civile Jurisdiction; saa blev denne Dvæpion ved Reskriptet af 19 Julii 1737 afgjort derhen, at Reskriptet af 1732 var at forstaae om Auctionen over Sterboets hele Formue, hvad enten samme bestod i Løssere eller i Jordegods.

Disse tvende Reskripter ere den eneste Udkomst, som den militaire Jurisdiction i Norge haver til at forrette Auctioner; og, da de almindelige

lige civile Auctionsforvaltere tilførn, og førend disse Reskripter udkom, allene vare berettigede til at forrette alle foresaldende Auctioner, saa have de ikke mistet andre Auctioner, end de, som dem ved disse Reskripter ere betagne.

Da nu Reskripterne selv tydelig nok vise, at de ikke tale og ikke har til Hensigt at tale om andre Auctioner, end de, som foresalde i afsdøde Officerers Sterboer over deres efterladte Effecter; saa er det klart, at, naar en endnu levende Officcer vil lade noget bortfælge ved offentlig Auction, være sig Løsere eller Jordegods, det da tilfalder den almindelig Auctionsforvalter paa Stedet at forrette Auctionen. Og, da dette her er Tilfældet, hvor Oberstlieutenant Rosenkrantz, som en endnu levende Officcer, lader noget ham tilhørende Jordegods bortfælge, saa er det ustridigt, at det ikke tilfalder den militaire Jurisdiction, men Sorensskriveren, som Stedets Auctionsforvalter, at forrette Auctionen.

Wil man sige, som General-Auditeur Lengnick og synes at sigte til, at det er underligt, at de civile Auctionsforvaltere skulde forrette Auctionen over en Officcers Effecter, naar han bortfælger dem i levende Live; og at Auctionen derimod skulde forrettes af den militaire Jurisdiction; naar de først blive bortfølgt efter hans Død og paa Skiftet efter ham; da tilsaar man ikke allene, at det er underligt, men og, at det ikke har nogen tilstrækkelig Grund enten i den civile eller i den militaire Jurdictions Natur og Beskaffenhed. Men nok er det, at det kommer overeens med og følger af den Udkomst, den militaire Jurisdiction haver til at forrette Auctioner, og af de Reskripter, som de selv i den Henseende have ansøgt og erhvervet.

Naar saaledes, at de Militaire ved at paaflaare og ansøge saadan Retfærdighed, allene have seet paa, hvad der for Tiden var nyttigt; og ikke paa det, som kom overeens med deres Jurdictions Natur og Beskaffenhed.

Saaledes have de først antaget en i sig ganske urigtig Sætning, nemlig at den, der forretter et Skifte, og har forrette de derved faldende Auctioner, og grundløst sammes som et ustridigt Princip, samt paa Grund deraf saaret Ret til at forrette de i afsdøde Officerers Sterboer foresaldende Auctioner.

tioner. Da de saaledes eengang havde erhøvdet dette uden nogen Jot-
 skraenkning, sik de det siden ved Rescriptet af 1737 udtrykkelig udvidet
 til Jordegods og faste Eiendomme.

Dette sidste stæder endnu mere an mod det Princip, hvorefter alle Ju-
 risdictioner hos os ere indrettede, og som overalt i vor hele Jurisprudens
 sættes forud, nemlig, at Jordegods og fast Eiendom betragtes i Lov og
 Ret af det Sted, det ligger paa, som altid er og bliver det samme, og ikke
 af den Person, det tilhører, som i Dag er een, og i Morgen kan være
 en anden.

Gøres der Proces om en Bondegaard og dens Tilliggende, skal Sagen,
 uden Henseende til hvem Eieren er, afhandles for Stedets almindelige
 Ret; udgives der Skøde eller Pante-Obligation paa en saadan Gaard,
 maae de lizeledes for samme Ret læses og protocolleres, med videre. Men
 naar Gaarden tilhører en afsked Officeers Esterboe, skal Auditeuren eller
 General-Auditeuren forrette Auctionen derover og udstæde Auctions-
 skøde derpaa.

Hvor fremmed maae det ikke forekomme enhver Upartiff, at Auction
 over en Bondegaard i Trondhiems Amt skal requireres og forrettes af
 General-Auditeuren i Christiania. Det er ved en anden Anledning erin-
 dret, at det i Aaret 1762 lettelig kunde håndet, at Auction over en Gaard
 i Nordlandene skulde været requireret af en Auditeur i Holsken.

Det samme kan indreffe, saa ofte norske Regimenter bruges uden
 for Landet.

Enhver indseer lettelig, at saadant strider saavel imod god Skik og Dre-
 den, som imod de Principis, hvorpaa Jurisdictionerne ere grundede, og
 hvorefter de ere bestemt; samt at det om kort eller lang Tid vil give
 Anledning til saadanne Klager og Besværinges, som man umuelig med
 Ligegyldighed kan ansee.

Imidlertid er det ganske let at forebygge alle slike Tvistigheder, Klage-
 ger og Besværinges; og at faae Tingen bragt i sin rette og naturlige Dre-
 den paa den Maade, som man nogle Gange tilforn har foreslaaet, og som
 man endnu herfra maade foreslaae, nemlig, at det eengang for alle fastsæt-
 tes,

tes, at det med Auctioner hos og efter døt virkelig Tieneste staaende eller afdede Militaire skal i Norge ligesaa vel som i Danmark forholdes efter Forordningen af 16 Juni 1752.

I saa Fald, og naar denne, almindelige Regel for den følgende Tid fastsættes, formener man og, at det kan have sit Forblivende ved det, som allerede er foregaaet.

Men, naar det med Questionens Afgjærelse forbliver in statu quo, saa at den skal afgjøres efter Reskripterne af 4 Januarii 1732 og 19 Julii 1737, da er det klart, at den militaire Jurisdiction allene er berettiget til at forrette de Auctioner, som foresalde paa Skifterne efter de afdede Militaire og i deres Sterboer; hvoraf flyder, at General-Auditeuren har været aldeles incompetent til at forrette Auctionen over det Oberstlieutenant Rosenkrantz, som en endnu levende Officer, tilhørende de Jordegods, og at han bør til Sorenskriveren, som Stedets Auctionsforvakter, udbetale det derfor oppebaarne Auctionsalarium." Kjøbenhavn den 4 August 1769.

Hervaa resolverede Cancelliet under 23 October 1769:
Ejpeveres efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Generalitetet fra Geheimeraad Thott tilskreven den 4. November 1769.

XIX.

Svar til det bestindfste Rente- og General-Soldkammer og Commerce-Collegium paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 15 Julii 1769, hvorindi de berette, at, da de under 10 December 1768 og 28 Febr. f. N. havde tilskrevet Stiftamtmanden i Bergen, at forskaffe det Kongl. Magazin Rintighed hos deres Raador der i Byen, Raadmand Soe, som var endeel skyldig til Magazinet; havde de erlaeret; at bemeldte Soe under 9 Jan. h. a. havde til Magazinet forsvunden for hendes Fordring til ham overdrager samtlige i hans Hånd værende Mønter og Krumbær, hvorefter hun havde betroet ham samme til Præg og Ryste. Da nu dette med Pålighed anføres som Proforma og Bepfegden dog derved hindres fra at søge Magazinet Sikkerhed i disse Effecter, saa

saar udbede de sig General-Prokureurens Betænkning, hvad videre dermed kan foretages, og om saadan Forskrivning kan sælge Debitors Effecter.

Vel maae jeg tilstaae, at jeg ligesom Deres Excellence og Høifæredede Herrer finder det høist rimeligt, at der er meget Proforma i den Forskrivning, som Raadmand Zøe i Bergen under 9 Januarii a. c. har udgivet til Majorinde Frøyken, og som den derpaa følgende 6 Februarii er læst og protocolleret ved Bergens Byeting, og at Hensigten dermed fornemmelig har været, at Raadmand Zøe kunde beholde de derudi specificerede Meubler og Effecter til Brug og Nytte i hans Huus, uden at nogen af hans Creditorer kunde betage ham samme ved at giøre Udlæg eller Execution derudi.

Men, da man lettelig indseer, at slaafrøt nogen, være sig paa General-Magazinets eller en anden Creditors Vegne, maatte finde for godt i disse Effecter at giøre enten Arrest eller Execution, vil der begyndes en Prioritets-Tvistighed, som rimeligviis vil komme under Høiesterets Paaskiendelse, saa kan og bør jeg ikke i Forveien sige mine Tanker derom; ligesom jeg og troer, at, hvad angaaer Maaden at anlægge Sagen paa, da gjør man bedst udi at overlade samme til Kammer-Advocaten, eller den, som befales eller antages til at udføre den. Kiøbenhavn den 9 August 1769.

Om denne Sags Udfald kan ved Rentekammeret ingen Underretning erholdes.

XX.

Erklæring over en Forestilling af 8 Julii 1769 fra Stiftamtmanden i Slesland, Geheimre-Conferengraad Grev Knuth, derudi han beretter, at, da han efter indkommen Klage fra en Borger i store Hedinge over et Marked, som paa nogle Aar Dagen for St. Hansdag er holdt i Faxe Sogn, havde der, som tilfrevet Amtmanden, Geheimeraad, Brockenhuus, som og havde ladet det afsøge, og befaleet Herredsfogden at hindre det, havde denne og mødt paa Stedet og spredt det; men da han formedelt Folkemængden og nogle Opsætsighed ikke kunde udrette andet, havde han optegnet Navnene paa de Hand-

Handlende og Haandverker, som der havde udsat Vare til Salg og solgt deraf, og indsendt samme Fortegnelse. I den Henseende og da Stiftamtmanden holder betænkeligt, uden foregaaende Kongelig Approbation at lade alle disse Folk tiltale til Mulct og Omkostninger, da Vares Confiskation ikke mere kan finde Sted, forespørger han sig, hvorledes han herudinden haver at forholde sig, saavel for denne Gang som for den følgende Tid.

* * *

Hvad Anledningen og Oprindelsen er til dette selvgiorte og uden nogen offentlig Autoritet indførte Marked, det er mig aldeles ubekjendt.

Vist nok er det, at de, der have falholdt og solgt Vare der, efter at Markedet var aflyst, og efter at det var dem bekiendtgjort, at der intet Marked burde være, de have virkelig begaaet Landprang, og kunde fortjene derfor at tiltales og straffes efter Forordningen af 25 August 1741.

Men, da man seer, at der i de forrige Aaringer har været Marked, og det altsaa er rimeligt, at de fleeste af disse Folk have i Forveien, og ferend de komme der, handlet bona fide, og troet, at der var et lovligt og tilladt Marked, det og er begribeligt, at, efter at de vare komne der, og havde gjort Omkostning paa Boguleie med videre, de da ikke gierne vilde reise tilbage med uforsrettet Sag og uden at fortjene det allermindste; saa tænker jeg, at det for denne Gang kan være nok, at Hovedmanden Christian Danielsen, der virkelig har foraaet sig langt grovere, end nogen af de øvrige, bliver tiltalt, og skulde i den Henseende indstille, om Stiftamtmanden kunde tilskrives: At lade Christian Danielsen fra Næste ved paa lovlig Naade tiltale til vedbørlig Strafs Lidelse, saavel fordi han har falholdet Øl og Brændeviin paa Markedet ved Sorbye, efter at samme var aflyst, og efter at det var ham af Herredsfogden betydet, at saadant var forbudet, som og i særdeleshed for hans derved brugte egenraadige og opsætsige Forhold. Derhos Stiftamtmanden og haver i de nærmest omkringliggende Riibstæder at lade bekiendtgjøre, at dette Marked ikke mere maa holdes, og at de, som der maatte indfinde sig, og falholde Vare, kunde vente derfor at blive tiltalte og straffede som for Landprang. Kiebenhavn den 12 August 1769.

Herpaa refoloverede Cancelliet under 6 November 1769:

Expederes efter General: Profkureurens Erklæring.

Herefter blev Geheime: Conferensraad og Stjamtmand Grev Knuth den 18 November 1769 fra Geheimeraad Thott tilskreven.

XXI.

Erklæring over: 1) en Memorial af 10 Jan. 1764 fra Sorenskriveren over Lister: Lehn, Christi:n Valle, tilligemed Stjamtmand Adlers Erklæring af 23 Martii 1764, hvorover jeg tilforn havde givet min Erklæring af 13 Julii 1764, hvorefter den var sendt til Vice: Statholderens Erklæring, som var indkommen under 30 Martii 1765, derudi han beretter, at, esferat han fra alle Vedkommende havde indhentet Underretning, har han erfaret, at med Eskifterne efter de udenbys Borgere forholdes paa forskiellige Maader. Magistraten i Christiania, Laurvig og Scheen forretter Eskifterne efter alle de Borgere, som boe i de under disse Byer liggende Ladepladser. Friderichstad har derpaa en særdeles Bevilling. Men Eskifterne efter de saa udenbys Borgere og Skippere, som hore under Friderichshald, Moss, Brageras, Strandsøe, Tønsberg og Kragerøe, forrettes af Stedets Sorenskriver Paa samme Maade forholdes med Landkræmmerne i Bergens Stift. I Folge Christiansunds Privilegier af 1 Febr. 1743 bør de udenbys Borgere i Nordmørs Fogderie fortære under Byens Jurisdiction. Ligeledes i Folge Trondhjemms Privilegier af 5 Febr. 1732 forretter Magistraten Eskifterne efter de udenbys Borgere udi store Foesunds og Nummedals Sælebye, men de udenbys Borgere i Nordlandene staae under Landets Jurisdiction. Vice: Statholderen flutter altsaa: a) hvad Christiansund angaaer, at det i Folge de anførte Reskripter og Privilegierne af 1641 Art. 2, 1662 Art. 8. og 1672 Art. 1. og 18. tilfalder Magistraten at forrette de Eskifter, som Sorenskriveren her paastaar. b) At, saa meget som en almindelig Lighed var at søgte, saa lader det sig ikke iværksætte, uden at enten den ene eller den anden Jurisdictionts Betiente der ved vilde lide alt for stort Tab. I den Henseende, og da ingen Klage hid indtil derover er indkommen, indstiller han, om det med Eskifterne efter de udenfor Kiøbstæderne boefatte Borgere kunde forholdes herefter paa samme Maade, som hidindtil ved ethvert Sted har været sædvanligt. 2) En Memorial af 13 Sept. 1766 fra Sorenskriveren i Folloug Fogderie, Jens Rummelhoff Barro, derudi han beretter, at der udi Sorenskriveriet ligge 5 Ladesteder, hvis Indbaanere i de senere Tider have begyndt at tage Borgerkabsbreve i

Chri:

Christiania, da Magistraten derefter paastaar at forrette Skifter efter dem, skiont de i alle andre Tilfælde staae under Bøygdetinget; hvorfor han beder, at Christiania Magistrat maae befales at afholde sig fra Skifteroretninger efter Borgere i Ladestederne i hans Fogderie; eller, om det ikke kan lade sig giøre, at han da paa samme Maade som Fyefogden eller Skifterforvalteren paa Bragerne maae bestikkes til at være tilligemed Raadmand i Christiania. Tilligemed Stiftamtmand Storms Erklæring af 20 December 1766, der gaaer ud paa, at den sidste Begiering ikke allene er billig, men og nødvendig, da det med de søllugste Ladepladser er bleven af samme Bestaaffenhed, som med Bragerne, hvor Dommeren nu for Tiden tillige er Raadmand i Christiania. Og Vice: Stattholderens Erklæring af 24 Jan. 1767, som i Henseende til det første refererer sig til hans nys ommeldte Erklæring over Sorenskriver Balles Memorial; og i Henseende til det andet formener, at der er stor Forskiel paa Riibstaden Bragerne og de søllugste Ladepladser, og at Supplicanten, som boer og bor boe paa Landet, ikke vel kan være ved Haanden som Raadmand i Christiania, hvorfor han formener, at Ansøgningen ikke kan komme i Betragtning.

* * *

Da jeg over hosfølgende Sorenskriver Balles Ansøgning indgav min første allerunderdanigste Erklæring af 13 Julii 1764, maae jeg tilstaae, at jeg ikke allene ønskede, men og ventede, at en almindelig Regel for hele Norge kunde fastsættes i Henseende til Skifterne efter de saa kaldte udenbyes Borgere, eller de Handlende, Skippere og Haandværksfolk, som boe og holde Dug og Disk paa en Fjeld eller Ladeplads eller et andet Sted paa Landet, men have taget deres Borgerskab i en nær derved liggende Riibstæd. Men, efter at jeg haver seet Hr. Gehejmeraad og Vice: Stattholder Benzons Erklæring af 30 Martii 1765, og deraf erfaret, at ei allene Praxis i den Henseende er forskiellig, da dermed forholdes et Sted paa een Maade og et andet Sted paa en anden Maade, men at endog Loven selv derudi er sig ulig, da Magistraten eller Øvrigheden i Riibstæderne paa visse Steder have en Slags Udkomst til at forrette slige Skifter, men paa andre Steder ingen anden Udkomst end Laugbrøng og Øvelse; saa maae jeg tilstaae at ligesom Vice: Stattholderen med mig ønsker, at dette ved en almindelig Regel kunde afgjøres saaledes, at der overalt blev forhol-

det paa een og den samme Maade, saa finder Jeg og med ham, at en saadan almindelig Regel, i hyordan den og blev indrettet, vilde medføra saa megen Uansæftelighed og Fortrædelighed, som dens Nytte aldeles ikke kunde opveie.

J sig og i Almindelighed synes det billigt og overensstemmende med Loven, at den, under hvis Jurisdiction En i levende Live hører, og for hvis Ret han maae lide Tiltale og taale Dom, han bør og, naar samme Person ved Døden afgaaer, forrette Skifte efter ham.

Men, ligesom dette i Almindelighed taler for Sorensskriverne, og er det stærke Argument, de have at beraabe sig paa, saa maae og paa den anden Side betragtes:

a) At paa visse Steder, saasom i Christiansund, Trondhiem og Friederichstad, har Byens Ørighed enten ved Byens Privilegier eller ved særskilte Bevillinger faaet reen og tydelig Adkomst til at forrette Skifterne efter de paa visse Steder boende udenbys Borgere; hvilken saa vel erhvervede Rettighed dem ikke kan eller bør betages.

b) Paa andre Steder, saasom i Christiansund, har Magistraten vel ikke saa reen og tydelig Adkomst at beraabe sig paa; men imidlertid maae det dog tilstaaes, at saavel Privilegierne som visse Reskripter give dem temmelig god og rimelig Adgang dertil, og det saa meget mere, som man merker, at Sorensskriveren af Lister-Lehn allerede for mere end 80 Aar siden har meldt sig med saadan Paastand, som Sorensskriver Balle nu gjør, men er dermed bleven afsøist.

c) Paa andre Steder, som i Christiania, Laurvig og Skeen, merker man just ikke, at Magistraten har nogen særdeles Adkomst til at forrette sige Skifter, men man erfarer derhos, at de fra umindelig Tid af selvstø have besørget Skifterne efter de udenbys Borgere, som boe paa de under Byen hørende Toldsteder og Badepladser, og det uden at Sorensskriverne, som Skifteforvaltere paa Landet, befindes nogenstunde forhen at have klager over, at de derved bleve fornærmede. Da derimod Magistraten i andre Riissteder, saasom Bergeh, Friederichshald, Møst, Strømsfær, Tønsberg og Aragerøe, ikke nogenstunde befindes at have paaستاet eller befattet sig med at forrette Skifter efter de udenbys Borgere, ligesom

saamme

samme og, for saavidt Bergens omgaer, bestaae: i de i Stiftet vorende Landkræmmere, og ved andre Kjøbstæder i nogle faa Skippere.

d) Vilde Magistraten i visse af de først ommeldte Kjøbstæder derved lide et anseeligt Tab i deres Indkomster, om disse Skifter bleve dem fratagne, hvilket Tab adskillige af dem ei vel kunde taale, da de for største Delen ere slettere aflagte end Sorenskriverne paa Landet.

e) Meldet Vice-Statholderen, at der hidindtil ikke er indkommen nogen Klage eller Besværing over, at disse Skifter efter udenbys Borgere, som forrettes af Magistraten i Kjøbstæderne, enten ere slettere eller langsommere behandlede, end andre Skifter; ligesom man og seer, at paa de Stæder, hvor disse udenbys Borgere ere boende alt for langt fra Kjøbstæden, saasom Landkræmmerne i Bergens Stift og de nordlandske Borgere i Trondhiems, der besatter Byens Magistrat sig ikke med deres Skifter, men samme forrettes af vedkommende Sorenskriver.

Som det da paa den ene Side vilde være ligesaa ubilligt, at betage Øvrigheden i Kjøbstæderne Skifterne efter de udenbys Borgere der, hvor de hidindtil bestandig og upaanfækt have forrettet dem, (at jeg ikke skal tale om de Øvrigheds personer, som have teen og tydelig Indkomst dertil) som det paa den anden Side vilde være haardt, at tage dem fra Sorenskriveren der, hvor han hidindtil uden Indsigelse af Byernes Øvrighed har forrettet dem, og det altsaa ikke gaar an at faae nogen almindelig Regel overalt fastsat; saa kan jeg ei andet end være enig med Vice-Statholderen derudi, at man gaar sikkest tilverks ved at reise sig efter det, som hidindtil har været Praxis, og som man af Erfarenhed veed ikke at medføre nogen betydelig Uleilighed. I den Henseende skulde jeg allerunderdanigst indstille, om Resolutionen paa de tvende Sorenskriveres Ansøgning, nemlig den i Lister-Lehn og den i Follong Sorenskriverie, (thi fra andre er ikke indkommen Klage eller Forespørgsel) kunde være: forbliver ved det, som hidindtil har været Brug. Thi hvad angaar Sorenskriver Bærres anden Begiering om at blive tillige og paa samme Maade som Byfogden i Dragernæs beskiftet til Raadmand i Christiania, da kan jeg derudi ei heller andet end være enig med Vice-Statholderen, og maae til det

af ham i den Henseende erindrede endnu tillægg, at det er tilsædsvigt og ved en Afstaaelse, at Byefogden i Dragernæs tillige er Raadmand i i Christiania, da Indretningen i sig aldeles ikke medfører saadant, som man maaskee og for Fremtiden gier bedst udi, saavidt muligt, at undgaade, men allene vil, da Dragernæs horer under Christiania, at een af Raadmændene i Christiania bestandig skal opholde sig der, og saavel forrette Skifterne og især Forsegling med videre, som besørge de Magistrats-Forretninger, der ikke taale Ophold.

Og saaledes bortfalder hele Styrken af det Argument, Stiframmand Hr. Geheimeraad Storin har betient sig af til Fordeel for Supplican- tens Ansøgning; hvidtil kommer, at, da der kun ere 3de Raadmand i Christiania, hvoraf den ene i Følge onnmeldte Indretning bestandig bør være paa Dragernæs, som er 4 Mile fra Christiania, saa blev der kun een Raadmand tilbage i Byen, naar den anden tillige skulde være Sorenskriver i Folloug Sorenskriverie, og altsaa bestandig opholde sig paa Landet og i Sorenskriveriet. Kjøbenhavn den 16 August 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 6 November 1769:

Forbliver ved Erklæringen.

XXII.

Erklæring over en vidtløftig Ansøgning af 13 August 1768 fra Byefogden i Trondhiem, hvorudi han besværer sig over Politimesteren, at han gier Indgreb i hans Embede, og søger at giøre alle Qvæstioner til Politiefager, og under det Paaskud at kiende og dømme derudi, saa at der næsten intet bliver sklovers uden Eendoms-, simple Ghelds- og Injurie-Processer for Byefogden og de ordinaire Retter; i den Henseende han optafler endee Qvæstioner, som alle gaae ud paa, hvad Politimester er berettiget til at dømme paa, og hvad der henhører til almindelig Rettergang. Tilligemed Vice-Stattholderens Erklæring af 4 Martii 1769, som beretter, at han har indhentet Stiftsammandens Erklæring af 10 December 1768, og indsender samme saadelsom de vidtløftige Erklæring, Responct og Dupliquet, Politimesteren og Byefogden til ham have indgiøet. Stiftsammanden har i hans Erklæring vidtløftigen og heel grundigen giennemgaaet og opløst samtlige fremsatte Qvæstioner, og tydelig

tydelig viist, hvorudi Politimesters Embede bestaaer, og hvad der vedkommer samme, samt hvad der henhører for den almindelige Dommer. Ligesom man og af denne Erklæring erfarer, at Byfogden har høvt god Udgang til at klage over de ham af Politimesteren tilføiede Kornarmelser og Indgreb. Derhos Stiftamtmanden medder, at det, der fornemmelig har givet Anledning til denne Klage med videre, bestod derudi, at da Politimesteren havde dømt et Kvindemenneske for adskillige begangne Tyverier til at arbejde 2 Aar i Fugthuset, og denne Dom, som hun var fornøiet med, blev Stiftamtmanden præsenteret, allene for at tillægge Fugtimesteren Modtagnings-Ordre, bemærkede han, at Politimester saa langt fra ikke havde været berettiget til at dømme i denne Sag, saa det endog var stort Tyverie; skönt saadant ikke strax faldt i Dinene, ved det at Politimesteren ikke havde ladet de staaalne Koster vurdere; hvorfor Stiftamtmanden havde befikket en Actor til at indstærne Sagen for vedkommende Overret eller Politie-Commissionen. Dette har Politimester anseet som et Foretagende imod hans Person og Embede, formeent, at Stiftamtmanden ikke var besøiet dertil, og protesteret mod Sagens Antagelse, samt exciperet mod Stiftamtmanden. Herpaa blev dog ikke agtet, men Sagen bliver formodentlig afvist til Bytinget, fornemmelig de staaalne Koster, som siden ere vurderede, beløbe over 10 Rdlr. Vice-Statsholderen har ligeledes gienneemgaet alle de fremsatte Qvæstioner, og er næsten overalt i Conclusionen enig med Stiftamtmanden. Ligesom han og formener, at Stiftamtmanden har været besøiet til at foranstalte den ommeldte Tyvsfags Indskævning, og at paa Politimesterens derimod fremsatte Exceptioner ikke er at agte.

*   *   *

Stiftamtmand Grambou har i hans til Vice-Statsholderen i denne Sag indgivne Erklæring af 10 December 1768 viist, at han veed og indseer, hvorudi en Politimesters Embede bestaaer, og er istand til at bestemme de Grændser, der bør sættes for og imellem den en Politimester tilstaaede Art af Jurisdiction paa den ene Side, og den den almindelige Dommer anførte virkelige Jurisdiction paa den anden Side.

Derfom den egenraadige og selvkløge Politimester Næbel i de Tilfælde, hvor han ikke tilfulde begriber hans Embedspligt og Medfør, beriente sig ders af, og enten udbad sig Stiftamtmandens Resolution, eller hos ham søgte et godt

godt Raad, da kunde han derved nogenledes erstatte den Mangel paa Indsigt og Erfarenhed, som findes hos ham selv.

Men, da han enten ikke veed, eller ikke vil vide denne Wei, som han høilig behøvede at følge, saa er det nødvendigt, at den vides ham.

En Politimester skal som Dyrighedsperson have Indseende med og sørge for, at god Skik og Orden vedligeholdes; deraf følger, at han skal foranstalte, give agt paa og undersøge, men han skal ikke domme uden allene i de Tilfælde, hvor Forsælsen middelbar angaaer hans Embede og er af liden Betydning, saa den strax med en ringe Mølet kan forsones, og Sagen derved kortelig afgjøres. I andre Tilfælde skal han overlade det til vedkommende rette Dommer at kiende og domme.

Hvor lidet Politimester Næbel har Begreb herom, hvor vidt han driver sine Fordringer, og hvor meget han er for at udvide den ham tilstaaede heel indskrænkede Jurisdiction uden for dens rette Grændser, det kan man altsammen erfare af den af Stiftamtmanden anførte Sag angaaende Dwindemenneket Sirine Jørgensdatter, som for adskillige besgangne Tyverier er af Politimesteren dømt til at arbejde 2 Aar i Tugthuset.

Her har han ikke allene foretaget sig at kiende og domme i en Tyvsag under Paaskud at det var ringe Tyverie, men han haver og med frit Forsæt, saavidt man kan skionne, forsømt at lade de stiaalne Koster vurdere, paa det at det ikke ved saadan Burdering skulde falde i Dinene, at det var stort Tyverie, som det virkelig skal have været.

Denne Dom har han ikke forelagt Stiftamtmanden til Approbation, langt mindre forespurgt sig, om det derved skulde have sit Forblivende eller ei, men, efter at Delinquentinden havde erklæret at være fornøiet dermed, har han allene foreviist Stiftamtmanden den, for af ham at erholde Ordre til at modtage hende i Tugthuset; saa at, ifald han selv havde været istand til at exequere Dommen, havde Stiftamtmanden ikke faaet noget derom at vide.

Da Stiftamtmanden, som ikke kunde billige saadan Omgang, rettelig har befalet at indstævne Dommen for Politie-Commissionen, som vedkommen-

de Overret, og i den Henseende beskikker en Actor, har Politimesteren derved fundet sig høilig fornærmet, paastaar, at det var en Action imod ham og hans Embede, at Stiftamtmanden ikke var besejret til at lade indstævne hans Kiendelser enten til Stadsretsstelse eller Forandring, samt derhos erciperet saavel imod Sagens Antagelse for Overretten som imod Stiftamtmanden som Dommer.

Man seer heraf, at han ikke allene formener sig berettiget til at domme i enhver Tyvsfag, naar han kun finder for godt at ansee Tyveriet som ringe Tyverie, men at han og paastaar, at hans i saa Fald afsagte Dom er Inappellabel, saa at, naar kun Delinquenten selv er fornøiet dermed, vedkommer det ikke nogen anden paa Justitiens Vegne at lade den indstævne.

Dersom En havde begaaet Tyverie med Indbrud, og Politimester Næbel fandt for godt at ansee det for ringe Tyverie, og i Følge deraf at domme Tyven til Lugehuset paa nogen kort Tid, som han rimeligviis var fornøiet med; saa skulde Stiftamtmanden efter Næbels Hypothese være forbundet til at see derpaa, og tie stille dertil.

Efter slige Principer, som Politimester Næbel befindes at have og følge, er det ikke at undre over, om han giver Stiftamtmanden Anledning til Misforuensielse over hans Egentraadighed, og de almindelige Dommere Leilighed til at klage over, at han tilføier dem Fornærmelse og Indgrib i den dem med Rette tilkommende Jurisdiction.

Saaavel Hr. Geheimmeraad og Vice-Stattholder Benzou som Stiftamtmanden have noie gienemgaaet de af Bysfogden fremsatte Qvaestio-
ner, og sammenholdt samme saavel med Instructionen for Politimester i Bergen af 9 December 1746, som siden er udvidet til Politimester i Trondhjem, som med Forordningerne af 1710 og 1740. Og da de omtrent overalt komme overeens i deres Conclusioner, saa kaa jeg ei andet end være enig med dem; og skulde jeg allerunderdanigst indstille, om Stiftamtmanden i Trondhjem maatte tilskrives efter begge Erklæringer, dog med den Indskrænkning i Henseende til Politimesters omtvistede Rettighed til at kiende og domme i Tyvsfager, som kunde tillægges efter det, der gielder her i Kiøbenhavn: At Politimesteren ikke maatte befatte sig med at

paalægge Straf derfor uden i de Tilfælde, hvor a) det Bortstaaende eller Bortkomne ikke overgik 2 Rdrs. Værdie; b) hvor Misgjæringen havde mere Anseende af Uroestkab, end af Tyveri; c) den, der havde begaaet Misgjæringen, var et ungt Menneske, som rimeligviis ved saadan taalelig Straf kunde forbedres. Da saadan Skrivelse tillige kunde clausuleres: At Stiftamtmanden maatte advare Politimester Nabel, at afholde sig fra at kiende og affige Dom i de Sager, hvor saadan Jurisdiction ikke var ham anfortroet, og derved at gjøre Indgreb udi den Byefogden og de ordentlige Dommere allene tilstaaede Jurisdiction, saafremt han ikke vilde vente derfor efter Fortieneste at blive anseet. Da han i tvivlsomme Tilfælde maae vende sig til Stiftamtmanden og udbede sig hans Resolution, hvilken han da med vedbørlig Ærbødighed og Ærghed havde at modtage og efterleve.

Endelig kunde endnu i samme Skrivelse tillægges: At Stiftamtmandens Forhold i Sagen angaaende Delinquentinden Sirine Jørgensdatter i alle Maader blev billiges. Kiøbenhavn den 21 August 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 13 November 1769:

Expederes efter General : Profureurens Erklæring.

Herefter blev Stiftamtmand Grambou den 8 December 1769 tilslagt Kongelig Befaling.

XXIII.

Erklæring over en Forestilling af 27 April 1769 fra Amtmanden over Dronningborg, Silkeborg og Mariagers Amt, Kammerherre Scheel, derudi han beretter, at ved den Anledning, at en Ægteemand tjenende i en Præstegaard besvangrede en Pige; har han merket, at der ere usige Meninger saavel om, hvem Bøderne tilfalde, da det ikke er simple Leiermaalbøder, som hvem der bør paatale Forseelsen, naar intet er at erholde (hvilket her er Tilfældet); da Enkekassens Directeurer, som tillegne Kassen Bøderne, hvor der er noget, ikke vilde paatale Forseelsen, hvor intet er at erholde, skient det synes at tilkomme dem. I hvilken Henseende han om begge Dele forespørger sig, saa

saabelfom om Enkekassen ikke bør betale det Brød, saadanne i Følge Forordningen af 8 Junii 1767 i Arresten fortære, naar de ere saa fattige, at de ei selv kunde betale det. Tilfigemed Stiftamtmanden og Biskopen i Aarhus deres Erklæring af 9 Junii 1769, som formene, at det vilde falde vidtlaftigt og besværligt for Enkekassens Directeurer (som ere Stiftsprovsten og 4 à 5 Prouster) at paatale slige Forsælsler, men melde derhos, at Straffen for Egtefolk i slige Tilfælde ikke er bestemt, og indstille derfor, om samme ikke ved et Reskript kunde bestemmes, da vedkommende Dyrighed derpaa ved Byer eller Herredsfogden kunde lade den opqvære. Bøderne formene de i begge Tilfælde at tilhøre Enkekassen, i Følge Lovens Pag. 392. Art. 16. Og hvad angaaer det Brød, som Etige fortære, da formene de, at Tilfældet ikke saa lettelig møder, at de ikke paa en eller anden Maade skulde kunne betale det, og at der i saa Fald maatte forholdes efter Forordningen af 1743 dens 15 Artikel, i Henhold til Lovens 1 — 24 — 2 Artikel.

* * *

Amtmanden, som ikke er ukundig i Lands Lov og Ret, men derhos kun kort Tid haver været i Embede, synes at seje en Slags Fornøielse i at udfinde tvivlsomme Tilfælde og Spørgsmaale, og at fremsætte samme til Besvarelse.

Det var ikke godt for Cancelliet og General-Prokureuren, om alle Stiftamtmand og Amtmænd kom i den Vane.

I Anledning af et Tilfælde, som syntes at ville mede, men som han selv tilstaaer ikke at være mødt, fremsætter han ei allene eet, men og adskillige andre dermed i Forbindelse staaende Tilfælde, hvilke han anseer som muelige, det de og visselig ere, men maaffee aldrig i hans Betienings Tid vilde møde.

Stiftamtmanden og Biskopen have, ved at give deres Betænkning over disse Qvæstioner, selv fremsat en nye, nemlig, hvorledes de skulde straffes, som begaae Leiermaal i deres Egtteskab, og ingen Formue have, hvilken Qvæstion de ønske ved et Reskript at faae afgjort.

Denne Qvæstion er just een af dem, som man ved Forordningen af 6 December 1743 har søgt at bestemme.

Lovens 6 Bog 13 Cap. 24 Art. satte for denne Misgjerning, naar den første Gang blev begaaet, Straf af yderste Formue.

Men, som den, der skulde erøvere saadan Dom, ofte derved fandt sig i Forlegenhed, saasom han var usidende om, hvad der egentlig skulde forståes ved yderste Formue, saa blev det i bemeldte Forordning fastsat, at ved yderste Formue skulde forståes en Tiendedeel af den Skyldiges Formue, saa længe den ikke overgik 10,000 Rdr., og Tiendedelen deraf ikke overgik 1000 Rdr.

Men, da det og kunde hændes sig, at den Skyldige intet eiede, og at den Tiendedeel af hans Formue altsaa beleb sig til den Tiendedeel af slet intet; saa fastsætter Forordningens 22de Artikel, at Dommeren først skulde tilfinde den Skyldige dobbelt saa mange Bøder, som Loven paahylder for deslige Forseelser. Da nu Lovens 6te Bogs 13 Cap. 1 Art. sætter 12 Rdr. Bøder, saa bør Dommeren i det Tilfælde, at En har begaaet Leiermaal, og altsaa efter Loven bør straffes paa yderste Formue, først dømme ham til at betale dobbelt Leiermaals Bøder eller 24 Rdr.; og naar han ikke kan betale samme, skal han i Følge Forordningens 14 Art. (saasæmment han ellers kan regnes blandt Almuens Folk) henseendes til Fæstningsarbejde paa 24 Uger, eller omtrent et halvt Aar.

Altsaa er Straffen for ufornuende Ugytesfolk, som begaae Leiermaal, tydelig nok fastsat ved Loven og den anførte Forordning, uden at noget nyt Reskript i den Henseende behøves.

Men hvad det angaaer, som de end videre ville, at slige Reskripte skulde være saaledes indrettet, at vedkommende Øvrighed strax kunde lade det erøvere og Straffen fuldbyrde, uden først at indhente Dom over den Skyldige; da synes de ikke noksom at have overveiet samme og indseet Følgerne deraf, førend de foreslog det.

I Henseende til de af Amtmanden opgivne Qvæstioner og deres Resolution er jeg omtrent af Mening med Stiftamtmanden og Biskopen, og holder for:

a) At slige Bøder bør i Følge Lovens 2 Bogs 11 Cap. 16 Art. tilfalde fattige Præste: Enker, saa længe de ikke strække sig til den ganske Boes Lod og Formues Fortabelse.

b) At

b) At Enkekassens Directreuer ikke kunne behyrdes med at paatale slige Forseelser, og staae de derved foreskuldende Omkostninger, hvor ingen Bøder ere at erholde formedelst den Skyldiges Uformuenhed.

Dette kan og saa meget mindre have været Lovgiverens Hensigt, som der neppe, og i det mindste ikke overalt, være geistlige Enkekasser til, da Løven udfom. Ligesom Løven og skienker Bøderne til fattige Præste: Enker, og ikke til den geistlige Enkekasse; skiont de, naar de løbe der ind, til den samme Brug anvendes.

c) At Herligheds: Eieren af Præstegaarden ei heller kan forbindes dertil, da saavel Loven som især Forordningen af 6 December 1743 tydelig nok vise, at den Fordeel af at oppebære Bøderne bør være til den Byrde, at tiltale og indbente Dom over den Skyldige og see ham straffet; saa at den, der ikke har Fordeelen, ham bør den dertil svarende Byrde ei heller paalegges.

d) At det er Øvrighedens Sag at sørge for, at denne saavel som andre Misgjerninger og Mishandlinger ikke gaae ustraffede bort.

e) At den Quæstion ikke saa lettelig vil mede, hvem det tilfalder at betale det Brød, den fortærer, som i nogle Dage er hensat paa Vand og Brød, naar han selv er uformuende og har aldeles intet at betale med.

Efter slige Omstændigheder skulde jeg allerunderdanigst indstille, om Amtmanden kunde tilskrives: At, da Straf paa yderste Formue ikke medfører Boes Lods Forbrydelse, og Lovens 2den Boges 11te Cap. 16 Art. udtrykkelig fastsætter, at Bøder, som falde paa Præstegaardenes Grund og ikke strække sig til den ganske Boes Lod og Formues Fortæbelse, skulde gives til fattige Præste: Enker, saa bør det derved i alle Maader at have sit Forblivende; og, da dette Beneficium, som Loven giver fattige Præste: Enker, ikke bør forvandles til en Byrde, saa kan det ikke paastaars af Enkekassens Directreuer, at de skulde besørge de Skyldige tiltalte og afstraffede i de Tilfælde, hvor formedelst deres Uformuenhed ingen Bøder ere at erholde. Og, da saadant ei heller med Sjæ kan paastaars af den, der eier Herligheden til Præstegaarden, siden Loven

har betaget ham den Sørdeel af at oppebære Bøderne, men det derimod er Øvrighedens Sag at see derhen, at Misgjerninger og Mishandlinger ikke gaae ustraffede bort; saa gjør han bedst udi, isald saadant Tilfælde paa de ham allernaadigst anførte Amter skulde forefalde, at han besørger de Skyldige ved børlig tiltalte og afstraffede. Derfoim og det uventede Tilfælde skulde møde, at den, der ved saadan Anledning blev i nogle Dage hensat paa Vand og Brød, var saa arm og elendig, at han ikke kunde enten betale eller med Arbeide godtgjøre det Brød, han i samme Tid fortærer; saa saaar dermed forholdes som med andre Omkostninger i Delinquentfager.

Og, da der af samme Skrivelse vel vil gaae Communication til Stiftamtmanden og Biskopen, saa kunde de maaffee tillige tilskrives: At, da de Egtesfolk, der begaae Leiermaal eller Zorerie, hvad enten de eie noget eller ei, bør i Sølge Forordningen af 6 December 1743 dens 22 Art. for det første dømmes til at betale dobbelte Leiermaals Bøder, og de, isald de ikke formaae at udrede samme, bør i Sølge Forordningens 14de Artikel hensættes til Fæstnings eller Tugthuusarbeide paa den der bestemte Tid; saa sees ikke, at noget nyt Reskript i den Henseende behøves. Kiøbenh. den 27 Aug. 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 20 November 1769:

Eppederes efter General-Prokurørens Erklæring.

Herefter blev Kammerherre og Amtmand Scheel den 2 December 1769 fra Geheimeraad Thott tilskreven.

XXIV.

Erklæring over en Skrivelse af 1 Juli 1769 fra Kammer-Collegium til Cancelliet, derudi de berette, at blant de til Kammer-Collegium Tid efter anden til Stemppling indsendte Documenter ere afskillige befundne paategnede at have været i Retterne fremlagte, men ere dog ikke, som stemplet Paapåts Forordningen tilholder, af Rettens Betiente til Confiskation blevne anholdte. For da at see Forordningens Bydende efterlevet, anmode de Cancelliet at

at seie saadan Anstalt, at Betientene ved Ketterne overalt i Danmark og Norge alvorlig kunde vorde tilholdte, noie at holde sig efterrettelig, hvad dem udi stemplet Papiirs Forordningen er befaleet.

Kammer-Collegium melder ikke, ved hvad Anledning og til hvilken Ende de af dem ommeldte ustemplede Documenter i Ketterne ere eller have været fremlagte. Ligeledes melde de ikke, om disse Documenter have været af det Slags, som burde skrives paa stemplet Papiir i den fjerde Klasse, og som altsaa i Følge stemplet Papiirs Forordningen strax bør confisqveres, saasuart det befundes at være skrevne paa det Papiir.

Er det af dette Slags Documenter, og de i Ketterne have været fremlagte som Gieldsbreve, for at søge Betaling efter, da undrer jeg over, at Dommerne have ladet dem passere, uden at anholde dem til Confiskation. Men er det et andet Slags Documenter, der tales om, som burde skrives paa en anden Sert stemplet Papiir, og altsaa ikke strax kunde confisqveres; eller om disse Documenter allene i Ketterne have været foreviiste eller maa skee fremlagte, men ved en Anledning og for at godtgjøre en eller anden Omstændighed; da synes det haardt, om Dommerne i saa Fald skulde være forbundne til strax at anholde et saadant Document.

Imidlertid, da Kammer-Collegium ikke forlanger andet, end at Rettens Betientere maae tilholdes at holde sig stemplet Papiirs Forordningen efterrettelige, hvilket saa meget mindre bør nægtes dem, som de selv kunde soiet denne Foranstaltning, da stemplet Papiirs Forordningen er expederet giennem Kammer-Collegium; saa skulde jeg allerunderdanigst indstille, om samtlige Stiftammand og Amtmænd i Danmark kunde tilskrives omtrent saaledes: At, da Kammer-Collegium her til Cancelliet haver berettet, hvorledes der blandt de til Kammeret Tid efter anden til Stempling indsendte Documenter adskillige ere befundne paaategnede i Ketterne at have været fremlagte, men ere dog ikke, som stemplet Papiirs Forordningen befaler, af Rettens Betiente til Confiskation bleve anholdte; i hvilken Henseende Kammer-Collegium

legtum og havde forlangt, at saadan Anstalt maatte søies, at Forordningens Bydende for Eftertiden noiere Kunde venttes efterlevet: saa haver han at tilkiendegive og alvorligen at tilholde de i det ham anfortroede Skrift eller Amt værende Rættens Beriente, at de noie holde sig efterrettelig, hvad dem i den Hensende i stemplet Papiirs Forordningen er befaler.

Hvad Norge angaaer, kan det vel være nok, at omtrent et saadant Brev gaaer til Vice-Statholderen, som igien communicerer det til samtlige Stiftamtmand og Amtmand.

Endelig vil der vel af det, som saaledes foranstaltes, gaae Communication til Kammer-Collegium. Kjøbenhavn den 30 August 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 20 November 1769:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter afsjil-Beheimeraad Thotts Skrivelse af 2 December 1769 til samtlige Stiftamtmand og Amtmand i Danmark.

XXV.

Erklæring over en Memorial af 4 Sept. 1767 fra Byskriveren i Kjøbenhavn, Henning Gether, hvorudi han besværer sig over, at Høiesterets Prokurator Andreas Uprager har angrebet ham baade paa hans Person og paa hans Embede, derover han har erhvervet et Tingsvidne, hvilket han indsender, og indstiller, hvorvidt Uprager kunde ansees endnu at have gaaet videre og at have forgaaet sig mod andre. Tingsvidnet bestod af trende Attester udgivne af trende Karle paa Gethers Contoir, hvoraf man seer, at, da Fuldmægtigen vilde have Penge forud for et Tingsvidne, Uprager havde bestilt, og betaaet sig paa, at det ikke var hans Principals Leilighed at lægge Penge ud til det stemplede Papiir og daglig at betale Skriverkarlene, har Uprager sagt: hvorfor Dævlen bestikke de da saadanne Prækkere til Byskrivere?, men efter den eens-Attest skal han have sagt: Dævlen kom i dem, der sættes saadanne Prækkere til Byskrivere! Dog tilstaaer dette Vidne derhos, at han ikke veed tilpisse, om han sagde saaledes, eller som førhen er meldt, og som de andre tvende eens-hemmig vidne. Elligemed Magistratens Erklæring af 21 Sept. 1767, som gaaer ud paa, at Uprager Ingen Høie haver havt til at angribe Byskriveren,

og at den Slags Undskydning, han haer gjort, er fremført med Forhaanelse og Bitterhed. Skoat de derhos troe, at det er skeet i Hidsighed, saa indstille de dog, hvorledes han bør anses.

Vel er Procurator Nørager bekiendt for et studs, egenraadigt og iisindet Menneffe, som lettelig støder og angriber Folk, derfor han og tilforn er bleven tiltettesat og mulceteret.

Vel maae jeg og tilstaae, at Byeskriveren eller hans Guldmægtig ikke i nogen Maade have fornærmet Procurator Nørager, eller givet ham Anledning til at forhaae dem, da Guldmægtigen paa hans Principals Vegne ikke har forlangt andet af ham, end det, de i alle Maader vare berettigede og beseiede til, nemlig, at han skulde betale det stemplede Papiir og de halve Skriverpenge forud, da han bestilte tvende Tingsvidner bestrevede; og, omendskient Procurator Nørager synes herom at have været usidende, og derimod at have anset dette som noget, der allene skeede af Miscredit og Mistillid til ham, saa kan og bør en saadan Uvidenhed om det, som ved trykte Forordninger er tilladt og fastsat, aldeles ikke undskyde ham, som Procurator.

Men, naar jeg paa den anden Side betragter det, hvorudi Procurator Nøragers Forseelse eller Forbrydelse egentlig skal bestaae, da kan jeg ikke finde samme af den B. skaffenhed, at derfor enten bør anlægges offentlig Sag imod ham, eller ham umiddelbar paalægges en Straf af Frettestættelse eller Mulct.

Det, som meest skulde kunne gravere ham af det, som kan anses nogenledes at være beviist, bestaaer derudi, at, da Guldmægtigen sagde ham, at det ikke var hans Principals Evne og Leilighed at lægge Penge ud saavel til stempelt Papiir som til Skriversnes daglige Betaling, skal Procurator Nørager have svaret: hvi Diævelen sætte de da saadanne Præfere til Byeskrivere? Thi den anden Maade at udtrykke sig paa, som det ene Vidne Smidt melder om, og som Supplicanten nok i sin Ansøgning har i Sigte, er ikke troelig, og endnu mindre beviist, da Smidt, som

allene melder derom, selv tilstaaer, at han ikke veed tilviffe, om Ordene faldt saaledes, eller saadant som de andre tvende Vidner eenstemmig have forklaret.

Da nu Prækter just ikke i sig er et virkelig Skildsord, saa tænker jeg, at Supplicanten i den Henseende gierne kunde ladet sig nøie med den Underskydning, som Prokurator Nørager har gjort ham; da han, efter at have meldet, at Byskriver Gether allestid havde været hans Ven med videre, til Protocolten har erklæret: at han i ingen Maade havde noget imod Citanten (Byskriver Gether); at det virkelig fortrød ham, om der i Ubestindighed og Sindssæftighed skulde være faldne Ord udaf hans Mund til ringeste Citantens Fornærmelse, hvilket i saa Fald han forstikkede at ville rette: og saaledes ville han herved have mortificeret og annulleret alt hvad Citanten finder sig fornærmet ved; hvormed han forhaabede, at Citanten var tilfreds, og ophævede Sagen.

Jeg troer, at Byskriver Gether havde gjort bedst udi, at han derved havde ladet det forblive, og ladet Sagen falde, efter at han havde faaet en saadan Declaration, som var Fyldestgierelse nok for det, der var foregaaet.

Men overalt er det Byskriver Gethers Sag, og Staten aldeles uvedkommende, om og hvorvidt han videre vil drive denne private Sag eller ei.

Og da der for øvrigt ikke er nogen Anledning til offentlig Action, saa skulde jeg formene, at Memorialen, som der mueligt ikke mere spørges om, eller forlanges Resolution paa, vel kunde henlægges; men isald Byskriver Gether mod Formodning skulde melde sig og spørge om Resolution, tænker jeg, at han ikke kan vente anden, end, forbliver ved Lands Lov og Ret. Kiøbenhavn den 4 September 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 20 November 1769:

Henlægges.

XXVI.

Erklæring over en Forestilling af 5 September 1767 fra da værende Amtmand over Stavangers Amt, Oberstlieutenant LaFmand, derudi han beretter, at det efterhaanden alt mere og mere gaaer i Svang, at ugifte Fruentimmer, som begaae Leiermaal, paastaae ikke at kiende deres Barnesfader, eller vide, hvem han er, hvorved Justitien ei kan naae sin Pleie imod ham; ligesom og Hegtemænd og Beshogrede eller Beshægtede under saadant Dække ustraffet kunde begaae Leiermaal med videre. I den Henseende indfiller han, om ikke saadanne Fruentimmer, som ikke kunne, eller rettere ikke vilde angive den rette Barnesfader, foruden den i Loven fastsatte Straf maatte anses med eet å tvende Nars Tugthuus Arbeide, eller i det mindste være ansvarlige for de Leiermaalsbøder, den uangivne Barnesfader burde have betalt.

* * *

Vel kunde det have adskillige onde Følger, om det blev Brug paa Landet, at besovede Qvindesfolk, som skulde udlægge deres Barnesfader, behjalp sig med at erklære, at de ikke kiendte deres Barnesfader, og ikke vidste, hvem han var; da saadant kunde blive en sikker Tilflugt for dem, der begif Hoer og Blodskam med videre.

Men, at saadant just gaaer i Svang enten i Stavanger Amt i særdeleshed eller andre Steder paa Landet i Norge i Almindelighed, derom maae jeg saa meget mere tvivle, som derover ikke er indkommen nogen Klage eller Anmeldelse fra Geistligheden, der dog ikke gierne pleier at tie stille dertil.

At sætte sær Straf for denne Forbrydelse, det er noget, som jeg aldeles ikke tørde raade til, da samme foruden den Vanfælighed, som dens Execution ofte vilde forefinde, endnu kunde have den Følge, at saadant derved blev bekiendt paa de Steder, hvor ingen tilforn havde tænkt derpaa.

Endelig synes Forordningen af 14 October 1763 og at kunne bidrage noget til at hindre, at saadant Paaskud ikke skal tage alt for megen Overhaand, da det besvangrede Qvindemenneske, som erklærer, at hun ikke kiender hendes Barnesfader, derved taber den Tilstale, hun ellers i Følge

Forordningen havde til ham, at han skulde bidrage til Barnets Underholdning.

Da nu hertil kommer, at Oberstlieutenant Laekmand ikke længer er Amtmand over Stavanger-Amt, som det Sted, hvor han berettede, at saadant gif i Svang, men allerede for omtrent et Aar siden er forflyttet dertfra til et andet Amt; saa skulde jeg formene, at Forestillingen i Cancelliet kunde henlægges. Kjøbenhavn den 7 September 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 4 April 1770:

Henlægges.

XXVII.

Erklæring over et Brev fra General-Commercecollegium til det danske Cancellie af 22 Febr. 1769, derudi de melde, at Hensigten med det indrettede Kongl. General-Magazins Contoir er, at forskaffe Fabrikanterne de raae Vare til første Indkjøbspriser, hvoraf flyder, at de maae give Fabrikanterne Credit, siden de selden have Formue at betale contant; og da det er billigt, at en saadan Indretning nyder al muelig Sikkerhed, og altsaa tilstaaes Prioritet, saa formene de, at den Præference bedst kunde passe sig, hvorom der tales i Silkevævernes Laugsartikler af 6 Julii 1705, og indstille, om det ikke ved en Placat kunde fastsættes og bekendtgjøres, at General-Magazins Contoiret for udborgede Vare til Fabrikanterne i Almindelighed næst efter Børnepenge fremfor alle andre maatte erholde Prioritet, ligesom enhver Forslægger i Silkefabriquerne ved Laugsartiklerne af 6 Julii 1705 er tilstaaet, samt at deslige anbetroede Vare og Fabrikredskaber ikke maatte pantsættes.

Efter mine Tanker kunde General-Commercecollegium herpaa svares: at man ikke har noget imod, at det nu værende almindelige Magazins Contoir tilstaaes samme Prioritet hos de Fabrikantere, hvilke de have udborget raae Vare til, som det forhen værende almindelige Magazin ved Forordningen af 22 Martii 1740 var forundt hos de Silkes, Klædes og Lærredskræmmere, som det havde crediteret Vare til, og som bestod dertadi, at det skulde være berettiget, i deslige Debitorers Gods og Formue,

for

for hvis dennem i saa Maade udborget var, at nyde Betaling næst efter dennem, som enten ved Pant eller i Følge af Lovens 5te Bogs 14de Cap. 37 Art. ere prioriterede; ligesom man og, om det forlanges, er villig til at giøre allerunderdanigst Forestilling derhen, at saadant ved en Forordning eller Placat blev fastsat eller bekiendtgjort, saafremt det ellers ikke skulde forstaae sig selv, at det nu værende General-Magazins Contoir maatte nyde samme Prioritet, som det forhen værende almindelige Magazin tilforu var forundt. Da det for øvrigt og i sig kan være temmelig ligegyldigt, hvad enten denne Prioritet tilstaaes dem næst efter Børnepenge eller næst efter de Fordringer, som i Følge Lovens 5te Bogs 14de Cap. 37 Art. ere prioriterede; siden adskillige af de der ommeldte Fordringer ere af den Beskaffenhed, at de ikke kunne passe sig paa en Fabrikant i Kjøbstaden, og de øvrige ere for største Delen af den Natur, at de ob paritatem rationis nødvendig maae og bør sættes i Klasse med Børnepenge, som Formynderne eller Børgen sidder inde med.

Hvad derimod angaaer det, de foreslaae, at deslige anfortroede Vare og Fabrikredskaber ikke maatte pantsættes, da finder man nogen Betænkning derved, i Henseende til at slige Vare dog ikke føre noget Kiendetegn med sig, hvoraf Vedkommende kunde erfare, at det var anfortroede Vare, og det altsaa vilde være haardt, om En, der havde laant Penge derpaa, og modtaget dem til haandsaaet Pant, skulde miste sin Betaling og udlevere Varene, fordi det kunde bevises, at de vare anbetroede, hvilket Argument dog ikke kunde giælde mod Assistance-Huset, isald Eieren der havde pantsat dem og laant Penge derpaa: hertil kommer, at, da det dog ikke blev betaget Eieren at sælge slige Vare, saa beroede det alleritid paa ham og Pant haveren at erklære, at Varene ikke vare pantsatte, men solgte, hvorefter ved Contoires Fordring dog ligesuldt vilde blive usikker; saa at et saadant Privilegium saare liden eller ingen Fordeel vilde tilveiebringe Magazins Contoiret, men derimod lettelig kunde give Anledning til adskillige Paa-sund og Chicaner, og forarsage en heel Hoben Processer. Kjøbenhavn den 14 September 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 4 April 1770:

Epyederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev General-Toldkammeret og Commerce-Collegium den 14 April 1770 fra Geheimeraad Thott tilskreven.

XXVIII.

Erklæring over en Forestilling af 7 December 1754 fra Amtmanden over Callundborg ic. Amter, salig Stiftammand Bårner, derudi han beretter, at i Følge Reskriptet af 8 November samme Aar vare tvende med smaae Kramposer omlopende Jøder, som ingen Leidebrev havde, af Herredsfogden i Aadss-Herred paagrebne og anholdte. Da der nu intet meldes om Straffen for dem, undtagen det Lovens Pag. 563. Artikel 1. fastsætter, at de skulde betale 1000 Rdr. Mulet, men saadanne intet eie; saa forespørger han sig, hvorledes med dem skulde forholdes, og hvorfra Omkostningerne paa deres Baretægt ic. skulde komme.

* * *

Da denne Forestilling blev mig tilsendt, havde Hr. Stiftammand Bårner paa kort Tid gjort adskillige Forespørgseler i Cancelliet, blandt hvilke nogle vare af den Beskaffenhed, at de efter mine Tanker vel kunde været sparede, hvoriblandt jeg og regner denne; thi, naar Loven sætter 1000 Rdr. Straf for en Forbrydelse, og der ligger en reen Forordning, som tydelig viser, hvorledes der skal forholdes, naar de, som ere dømt til slige Bøder eller Muleter, ikke formaae at udrede dem, saa tænker jeg, at vedkommende Øvrighedspersoner ikke behøve at forespørge sig, hvad der med saadanne skal foretages, og hvorledes de skulde anses.

Da jeg derhos betragtede, at Jøder, der løbe om og vare paagrebne med smaae Kramposer, vel fandt Udveie til det, deres Underholdning og Baretægt kunde koste, lod jeg med Flid Forestillingen henlægge; ligesom jeg og kort efter erfarede, at, da de ommeldte Personer vare blevne tiltalte, havde Dommeren aldeles ikke været tvivlsraadig om, hvorledes han skulde dømme.

Altsaa kan denne Forestilling, som forfra vel kunde været sparet, som angaaer en Sag, der for mange Aar siden er afgjort, og som kommer fra

fra en Mand, der for over et Aar siden ved Døden er afgangen, gierne henlægges. Kjøbenhavn den 19 September 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 13 December 1769:

Henlægges.

XXIX.

Erlæring over en Forestilling af 11 Julii 1769 fra Stiftamtmanden og Biskopen i Aarhus, angaaende tvende Kongetiender af Eierske og Bium Sogner, som tilhøre Randers Hospital, men ere ved Kongl. Resolution perpetuerede til Lunøberggaard mod en vis aarlig Afgift. Af disse Tiender have de paastaet, at Lunøberggaards Eier Justigraad Steensen skulde betale den paabudne $\frac{1}{2}$ pro Cent; men ved Skrivelse til dem af 29 Junii har han nægtet saadant, paa Grund af at Hospitalet var at ansee enten som Eier eller som Creditor af disse Tiender, der ere som et Hypothek for den fastsaete aarlige Afgift eller Donation. De havde derpaa ved Skrivelse af 2 Junii vendt sig til Kammer-Collegium og begiert Resolution derudi, men under 10 Junii dervra saet til Svar, at det var noget, som de med Bedkommende selv fik at afgiore. Men da Justigraad Steensen endnu vedbliver sin Paastand, og de bør vaage for Hospitalets Bedste, og Sagen ikke er af den Betydighed, at det lønner Umagen derom at føre Proces; saa ubede de sig Kongelig Resolution til Efterlevelse i dette og andre slige Tilfælde. Da Cancelliet derpaa den 5 August tilfreb Kammer-Collegium derom, svarede de derpaa den 12 August, at efter Forordningen skal denne Skat erlægges af Tiendernes saabelfsom andet Hartforns Tiere, hvorunder Beneficarii, være sig Hospitaler eller andre, tillige forstaaes. I den Henseende har man og holdt sig til dem for Skattens Erlæggelse, undtagen i de Tilfælde, hvor de have været fraværende, da det er bleven Betienterne tilladt at holde sig til Kæsterne, dog paa den Maade, at hvad de saaledes betalte paa Eierens Begne, det kunde de igien indeholde af den til ham svarende Afgift. Thi, om Eieren eller Kæsteren i Følge den imellem dem oprettede Contract eller Kæstebrev er forbunden til at svare denne $\frac{1}{2}$ pro Cent, det henhører ikke til Kammeret at paastionne, hvorfor de ei heller derudi have kunnet indlade sig, men overlade til Cancelliet, hvad der i den Henseende og til at forekomme Processer kunde være at foretage.

Ligesom Kammer-Collegium i deres Skrivelse til Cancelliet af 12 August a. c. melder, at i Følge Forordningen bør den paabudne $\frac{1}{4}$ pro Cent svares af Tienders saavel som andet Hartkorns Eiere; saa er og saadant af Forordningen selv kiendeligt nok at erfare.

Den første Artikel i bemeldte Forordning af 14 Maji 1768 fastsætter i Almindelighed, at enhver Eier af contribuabelt Hartkorn i Danmark skal af den Summa, som det efter den følgende Artikel kan beløbe sig til, svare aarlig $\frac{1}{4}$ pro Cent.

Ligesom det nu er bekiendt, at Kirke- og Kongetiender ligesaavel som Jordegods ere i Matriklen ansatte til visse Lønder contribuerende Hartkorn, saa anslaaer og den følgende 2den Artikel en Lønde Hartkorn Kongetiende til 150 Rdr., og en Lønde Hartkorn Kirketiende til 120 Rdr., hvilket saaledes er den Summa, hvoraf Eieren efter den første Artikels Forsælgning skal erlægge $\frac{1}{4}$ pro Cent aarlig.

Det samme kommer og overeens med Indledningen til Forordningen, som viser, at, skiont denne Skat just ikke er en Formuesskat, saa skal den dog lempes efter Undersaatternes Wilkaar og Kræfter, og altsaa efter det, de eie, ikke efter det, de leie eller have i Fæste af andre.

Overalt synes det i sig, og fornemmelig for Fremtiden, at kunne være temmelig ligegyldigt, hvad enten Eieren eller Fæsteren af en saadan Tiende betaler den deraf paabudne $\frac{1}{4}$ pro Cent Skat; da det er let at begribe, at den, der leier eller fæster en saadan Tiende, og ved, at han deraf i aarlig Skat skal betale 16 à 20 Rdr, koster samme i det, han ellers var villig til at erlægge i aarlig Afgjort af Tienden. Altsaa kan det være det samme for Eieren af Tienden, hvad enten han er Beneficiarius eller ei, enten han selv aarlig betaler denne Skat, eller og han lader Fæsteren betale den, og derimod faaer saa meget mindre i aarlig Afgjort af Tienden.

Men just dette viser, at den Forskiel ikke er urimelig eller ugrundet, som Stiftamtmanden og Biskopen i deres Skrivelse til Kammer-Collegium af 2 Junii a. c. melde sig at have gjort mellem de Tiender, der ved offentlig Auction ere forskaffede og udbragte til deres Værdie, og de, der til en eller anden Sædegaard ere perpetuerede for en vis staaende Afgjort.

I Henseende til det første Slags Tiende gjælder det, jeg tilførn har erindret, at det i sig omfremt kan være det saamel, hvor enten Eieren eller Fæsteren betaler den paabudne Skat, saasom det dog alleridest tilsidst gaaer ud over Eieren; men med det andet Slags forholdes det sig langt anderledes, thi der er det blot Tab for Eieren, hvorm han og er, om han selv maae betale den, og derimod slipper han uden Forlis, om Fæsteren eller den, som Tienden er perpetueret til, maae betale Skatten.

At denne Forskiel og det, som Stiftamtmanden og Biskopen i Følge deraf have resolveret, har sin gode Grund i Ræmelighed og Billighed, detom kan ikke være Tvivl.

Saavidt jeg skønner, strider det ei heller imod Forordningens Hensigt og Dimeid.

Slige Perpetuationer af Tiender til visse Sædegaarde, (thi en anden Sag var det, om Tienden mod en vis eengang for alle fastsat og staaende aarlig Afgift blev overladt til Sogneamtmanden eller Tiendeherne selv) hvorved man i de ældre Tider ikke haver været synderlig sparsom, draget adskillige Uæftelighed efter sig, og sees ikke at medføre nogen saad Nytte.

Det pium corpus, hvortil en saadan Tiende tilførn var henlagt, tas her derved af den Fordeel, det kunde vente af, at Tienden efterhaanden blev bedre og bedre. Denne Fordeel tilvendes en privat Mand eller hans Eiens dom, uden at man veed nogen tilsvæffelig Grund dertil. De i sig heel fordeslagtige Accotter, som ellers mueligt kunde træffes med Tiendeherne, og hvorved Tienden kunde dem eengang for alle overlades mod en vis staaende Afgift, gjøres derved vanskelgere og hartad umuelige.

Naar man betragter, hvor meger Tienderne i de sidste Hunderde Aar paa de fleste Steder ere forbedrede og stegne, saasom man deraf slutter sig til, hvad Tab Hospitalet eller et andet pium corpus har havt ved en saadan Perpetuation, og hvad Fordeel den derimod haver tilveies bragt Andre.

Det er idere Henseende, at Høitoblig Høfdomstuelle Kong. Frederich den 4de og har ved Forordningen af 20 Februarii 1757 forbudt, at modtagne og forestille de Memorialer, der sigede til slige Forandringer.

Skiont det hedder, at Hospitalet, eller det piun. corpus, skabel efter som for: Perpetuationen bliver ved, at, sie en saadan Tiende, saa blive dog alle fordelagtige Virkninger af Eiendomsret det betaget og overdragne til den anden. Thi, om mere Jord der paa Stedet optages og Ugerdykningen forbedres, saa at Tienden kan indbringe dobbelt saa meget som til foru, (hvilket Stiftamtmanden og Biskopen medde her at finde Sted) saa kommer det ikke Hospitalet til mindste Nytte, men hele Forpælen bliver Eierens af den Gaard, som Tienden er perpetueret til.

Det vilde i den Henseende være heist ubilligt, om Hospitalet allene skulde beholde den ene byrdefulde Virkning af Eiendomsret, nemlig at betale Skat af Tienden, som vilde være en ubillig betænkning.

I sig og for saavidt Virkningen angaaer, kommer det og i alle Maader ud paa et og det samme, hvad enten en saadan Tiende ansees at tilhøre Hospitalet, men at være perpetueret til den eller den Sædegaard imod en vis staaende aarlig Afgift til Hospitalet, eller og den ansees at tilhøre Sædegaarden paa de Vilkaar og med den Byrde, at Sædegaardens Eier aarlig skal erlægge en vis fastsat og staaende Afgift til Hospitalet, hvorfor Tienden skal tiens Hospitalet til Sikkerhed og Hypothek.

For saavidt jeg kan slutte af det herhos følgende Brev, hvilket Justitsraad Steensen den 29. Junii s. c. har tilskrevet Stiftamtmanden og Biskopen, og som i sig ikke er synderlig forstaaeligt, saa formener han sig at være i dette sidste Tilfælde, og anseer de tvende Tiender som noget, der tilhører Aunsberggaard, men ere tilstaaende Randers Hospital til Sikkerhed og Hypothek for den fastsatte aarlige Afgift.

I den Henseende maae man ogsaa meget mere vandre over, at han vælger sig ved at erlægge den af disse Tiender, paabudne $\frac{1}{2}$ pro Cent Skat. Men det synes og, som han paastaar, at Hospitalet skal betale Skatten ikke just som Eier af Tienden, men som Creditor hypothecarius, der haver Pant og Sikkerhed i Tienden for den aarlige Afgift.

Efter lige Omstændigheder og de Beskaffenheden med disse tvende Tiender og deres Henlæggelse til Aunsberggaard, det sidste er mig ubekjendt, skiont jeg heel vel erindrer, at derom har været Proces til Høies

stæref, som Aunsberggaard's Eier vandt, skulde jeg indstille, om Stiftsammanden og Biskopen i Aarhus kunde tilskrives: „At det i Almindelighed tilkommer Eierne af Konge- og KirkeTiender saavel som andet contrisbuerende Hartform, at beale den ved Forordningen af 14 Maji 1768 paa hvide $\frac{1}{2}$ pro Cent Skat, hvilket og gielder om de Hospitaler eller andre Stiftelser tilhørende Tiender, for saavidt det beroer paa vedkommende Stiftelsens Directeurer at raade over samme, og at forstaae dem paa en vis Tid til den Høisthøvede.

Hvad derimod angaaer de til en eller anden Sædegaard mod en vis staaende aarlig Afgiøt perpetuerede Tiender, som Hospitaler eller Stiftelser ikke haaber videre af, end bemeldte aarlige Afgiøt, og ikke haaber nogen Naadighed over, men saadan Naadighed, som den fornemste Følge af Eiendomsret, tilkommer Sædegaardseieren, ligesom det og allene er til hans Fordeel, at Tienderne forbedres og stige; saa synes det hoist billig, at han og bør bære den dermed følgende Byrde, og svare den af slige Tiender paa hvide $\frac{1}{2}$ pro Cent Skat; hvilket saa meget mere kan og bør forstaaes om de tvende til Aunsberggaard perpetuerede Siorslev og Wium Sogners Kongetiender, som Eieren af Aunsberggaard Justikraad Steensen selv synes at forstaae, at disse tvende Tiender virkelig tilhøre Aunsberggaard, og at Randers Hospital ikke haaber videre derudi end Sikkerhed eller Hypothek for den deraf tilstaaede og fastsatte aarlige Afgiøt. Derhos Lands Lov og Ret dog bliver Justikraad Steensen som Eiere af Aunsberggaard uformeent, ifald han maatte paastaae det”.
Kjøbenhavn den September 1769.

Heraa blev i Conseillet den 21 Decbr. 1769 resolveret saaledes:

Documenterne tilsendes Kammeret, med Tillæg, at som der, foruden adskillige andre, ogsaa denne Forespørgsel nyelig er indloben, saa vilde man i Relation til den forrige Skrivelse endnu overlade til dem, om de ikke fandt for godt, ved en nærmere Kongl. Explication over denne og de flere Spørgsmaale om For-

ordningens Fortsaaelse kunde prøves; da derved adskillige Processer og saaknes adskillige Udfald kunde forekomme.

Kammeret svarede: at da Forordningen af 1768 angaaende $\frac{1}{2}$ pro Cent af contribuabelt Hartkorns Bærbie saavel Liende som Jordegods udtryffeligt byder, at Hartkornets Ciere skulle spare det Paabudne, saa behøver Forordningen ingen Explication. I øvrigt holde de for, at hvor en eller anden saadan Cier, Beneficiarius eller Stiftelse agter sig besøiet til efter Fæstebrev eller anden Contract at paastaae Erstatning hos Fæstereu for hvis i saa Maade betales, og denne vægrer sig derfor, henhører det ei til Kammeret saadant at paastionne, og i Følge deraf kan ei heller giare Forestilling om nogen Bestemmelse til at forekomme Processer i deslige og desuden forskiellige Sager.

I Cancelliet blev derpaa resolveret under 17 Jan. 1770: at Stiftamtmanden og Biskopen tilskrives efter General-Prokureurens Erklæring.

Men i Conseillet blev Dagen efter resolveret: at Stiftbefalingsmanden og Biskopen tilskrives efter Kammerets sidste Skrivelse, hvorefter de da ville herom i Mædelighed forene sig, eller Sagen ved Lands Løb og Ret lade udføre.

Herefter blev Rentekammeret den 23 December 1769 fra Gehemeraad Thott tilskreven.

Saa bleve og Stiftamtmanden Kammerherre Rosenørn og Biskop Wildschæ ved Gehemeraad Thott den 27 Jan. 1770 tilskrevne.

XXX.

Erklæring over en Odsættion imellem Hofretten og Børgestaden: angaaende Anledning. En Mand navnt og som havde den 30 Martij 1769 indgivet Ansøgning om at faae 400 Rdr. udbetalt, som hans svende Barn paa Stiftet efter afgangne Rentekriver Kammeraad Ole Nielsen i Nordvare til:

tillaldne. Denne Ansøgning var ved en Slags Forsælse sendt til Præsidenten i Borgretten Justitsraad Ortved, som under 6 Junii havde indgivet sin Erklæring, hvorudi han beretter, at Skifter forrettes af Hofretten og at han derom er uændende, men foresliller derhos, hvorledes Borgretten i denne og andre, saarlige, Tilfælde høilig fornærmes af Hofretten. Den Udsæde var inda til hans Død Renteskriver, og nød derfor Sags; da nu dette Embede efter Lovens 1 — 2 — 7 staar under Borgretten, saa mener han, at saa længe han beholder det, kunde det ikke drøge ham fra samme Ret, at han med en Character blev benaadet, men at han burde regnes blant dem, som efter Lovens 1 — 2 — 6. have nogen anden Bestilling, som staar under anden Ret. Han foresliller end videre, at dersom de subalterne Betientere i Collegierne skulde unddrages fra Borgrettens Jurisdiction ved det, at de faa en Character, saa bliver Borgrettens Skiebne og Wilkaar derudi langt slettere, end de øvrige Jurisdictioners her i Staden, saasom Underretters, Under-Admiralitetstretters og Stadsens eller Magistratens, hvis Jurisdiction Bedkommende ikke drøges saa ved, at faa en Character; hvorfor han haaber, at Borgretten nyder samme Skiel, og ubbeder sig Kongl. Resolution og Reskript, hvorledes det skal forholdes, i det ringeste for Fremtiden, mellem Hofretten og Borgretten i Henseende til de subalterne Embedsmænd og Betientere i Collegierne, som have en Betiening, der ikke nævnes i Rangen, og derfor nøde Sags og Indførelser, men derhos ere eller blive benaadede med en Character, paa det at al Tvist mellem disse togyde Jurisdictioner saaledes for Fremtiden kunde forekommes. Tillegemed, Hofrettens Erklæring af 26 Julii 1769, som undrer pver Ortveds Forestilling, da Hofretten er berettiget til at forrette alle slige Skifter saapel i Folge Lovens 1 — 2 — 6, som især i Folge Hofrettens Instructions 3te Artikel, der utvryffeligt fastsætter, at alle Kongelige Betiente ved Collegierne, der enten i Rangen nævnes eller med Character ere benaadede, skulde høre under den Kongelige Hofret. Angeslides paa staae de, at fra Hofrettens eller Judiciis Marschallige første Indrening have bestandig alle Kongelige Betientere, som med Character vare benaadede, hørt derunder, hvilket de med deres Skifteprotocoller ere istand til at godtgøre; da det derimod aldrig skal kunne bevises, at enten Justitsraad Ortved eller nogen af hans Formænd have nogensteds forskelt paa Borgrettens Begne paa staaet at forrette Skifte efter en Renteskriver eller anden Kongelig Betient; som havde haft en Character; da de dog vel ikke haave manglet at give saadan Paa staaend; om de dertil hadde haft mindste Anagang eller Adkomst. De formentene og, at Ortved ikke rettelig haaver forklaret Lovens 1 — 2 — 6te Artikels

og at den der anførte Undtagelse ikke er at forstaae om aabte, end de, det have særdeles Privilegier. De bede altsaa, at de maae blive haandthavende ved det, de have saa reen Afkomst til og saa længe have været i Besiddelse af, og formene, at det ikke behøves noget nyt Reskript, siden Quæstionen tydelig nok er afgjort ved Lovens, Praxis og Hofrettens Instruction.

Den Quæstion, som her omvistes mellem Hof- og Borgretten, er af den Beskaffenhed, at der er noget og en heel Deel for begge Parter at sige, og at enhver af dem enten hæver Ret eller Billighed paa sin Side.

At Hofretten har antaget sig Stifet efter afgangne Renteskriver Kammeraad Ole Nielsen, det kan man aldeles ikke undre over, da de dertil havde reen og tydelig Afkomst og Afgang udi Hofrettens Instructions 5te Artikel, som udtrykkelig fastsætter, at alle ved Collegterne beskillede Beriente, saa mange som enten i Rangen nævnes, eller med Characterer ere benaabede, skulde henhøre under Hofretten.

Men, naar de Tilforordnede i Hofretten paastaae, at dette ikke er andet end en Gientagelse af det, der forhen var fastsat i Lovens, og at Instructionen ikke har givet dem anden eller større Ret, end dem tilforn var tilstaaet ved Lovens i Dogs 2 Cap. 6 Art.; da kan jeg ikke derudi være saa aldeles enig med dem; skjønt jeg derhos maae tilstaae, at, naar Lovens Ord og Bogstav forklares efter nu værende Omstændigheder, synes denne Mening ikke at være aldeles ugrundet; men, naar bemeldte Lovens Artikel forklares efter de Omstændigheder, som fandt Sted, da Lovens udkom, saa bliver den Hofretten derved forundt Jurisdiction langt mere indskrænket, end den bør være efter Instructionen.

Eigesaa lidet kan jeg være enig med den Fortolkning, som Justitsraad Orved vil giøre af bemeldte i Dogs 2 Cap. 6 Art.; thi, da den ved at fastsætte, at Kongens Beriente, som i Rangen nævnes, skulde høre under Hofretten, tillægger som en Slags Undtagelse; og ikke have sæt Privilegier eller nogen anden Bestilling, som staaer under anden Ret, saa vil Justitsraad Orved, at herved skal forstaaes de, der have en Berietning udenfor Rangen, der i Følge af den 7de Artikel høre under Borgretten;

retten; da det derimod er klart, at Lovgiveren hermed har haft Hensigt til de Betienter, som staae under de i Kiøbenhavn værende specielle privilegerede Retter, saasom Consistorium, Admiralitets-Retten ic. hvilke Retter kunne anses som en Undtagelse fra Hof- og Borgretten, da cu Kongl. Betient ved Hølløen, Søe-Staten, eller Universitetet, hvad enten hans Betiening nævnes i Rangen eller ei, ikke hører under Hof- eller Borgretten, men under Admiralitets-Retten eller Consistorium.

Da der først blev tænkt paa at forfærdige den nu værende danske Lov, var ingen Rang eller Rangforordning bekiendt i Danmark; men medens Loven var under Arbeide, udkom den første Rangforordning eller det første Reglement af 25 Maji 1671, hvilket dog ikke findes blandt de trykte Forordninger, og neppe den Tid som en almindelig Forordning blev bekiendgjort.

Denne første Rangforordning eller dette første Rangreglement er det eneste, som kan formodes at have været bekiendgjort ved Lovens Forfaming, og som Lovgiveren kan slutes at have haft for Øinene, naar der i Loven tales om Rang eller Betiente i Rangen. Thi den anden og almindelig bekiendgjorte Rangforordning af 31 December 1680, som allerede begynder at supponere Characterer, kom ud saa kort Tid, førend den allerede reviderede og reenskrivne Lov blev leveret til Trykken, saa den umuelig kan have været nærværende og bekiendt ved Lovens Forfaming eller Revision.

Denne første Rangforordning eller det første Rangreglement nævnes allene Betieninger eller Charger, og opregner tildeels de Personer, som paa den Tid beklædte samme Betieninger eller Charger; derimod veed den aldeles ikke af blotte Titler eller Characterer at sige, som paa den Tid vare aldeles ubekiendte, skjønt de Navne, som da allene passede sig paa Betieningerne, siden ere brugte til de blotte Characterer, og derimod nu ikke længere bruges om eller passe sig paa Betieningerne, som og tildeels efterhaanden have faaet andre Navne. Og, da man ikke har iagttaget at indføre disse nye Navne (som undertiden have deres Grund i en anden Indretning ved og med Collegierne) i Rangforordningen, saa træffer det sig undertiden, at een og anden heet vigtig og anseelig

anseelig Betiening ikke findes i Rangforordningen. Enslædes findes Deputerede for Finankerne ikke mere i Rangforordningen, da det Navn, som denne Betiening havde i den første Rangforordning, nemlig Kammerraad, er brugt til en Character eller Titel, som nu snarere passer paa en Renteskriver eller Guldmægter, end en Deputeret for Finankernes saa at, om en Deputeret for Finankerne ingen Character eller Titel havde, kunde der maaske tvivles om, at ham var i Rang, skjønt det ved Undersøgning vilde findes, at ham ikke kunde disputeres virkelig Kammerraads Rang og Navn.

Heraf kan man let slutte, hvad Lovgiverens Hensigt har været med de i sig temmelig tydelige Ord, hvormed danske Lovs 1 Bogs 2des Cap. 6te Artikel begynder: Kongens Betiente, som i Rang nævnes, og ere eller have været i virkelig Tieneste og boe i Kiøbenhavn icke skulle svare til Kongens Hofret.

Naar det sættes forud, som forhen er meldt, at Characterer eller blotte Titler den Tid vare ubekjendte, saa er det klart, og ved de her ommeldte Betientere ikke kan eller bør forstaaes andre, end de, der her klæde eller havde beklædt eet af de Embeder, som blev nævnet i den da værende Rangforordning; eller, som den 3te Artikel i samme Capitels udtrykker det, som betiente nogen Bestilling i Rang. Det samme bestyrkes ved den følgende 7de Artikel, som fastsætter: at Til Kongens Borgret skulle svare alle Kongens Betiente i Collegierne, som boe i Kiøbenhavn, og ikke nævnes i Rang.

Man ser heraf, at af den gamle Gaardsret, Borgrett eller Borgers stueret, hvorunder alle de stode, som hørte til Kongens Hof eller Gaard, er ved Lovens Forsamling avlet tvende Retter, nemlig Hof- og Borgretten: Thi, da et Rangreglement allerede var bekjendtgjort, hvorudi bleve nævned alle Over- og endeel andre Embeder ved Hofret, saavel som alle Tilføje ordnede, vare sig Deputerede eller Committede, Raad eller Assessorer, samt Secretærer i de Kongl. Collegier; saa bleve alle de, som betientes navn af disse Bestillinger, henhogtes under Hofretten eller judicium marchal-

chalicum, hvorudi Over-Hofmarskalken, som deng da værende første Hofbetient, præsiderede, og adskillige andre af omtalte Hofbetiente tillige havde Sæde.

Men, da de subalterne Betientere ved Hove saavel som i Collegierne ikke vare nævnde i Rangreglementet, saa bleve samme henlagte under Borgretten, som skulde bestaae af en Præsident og adskillige af disse Betiente, saa at disse tvende Retter tillige havde Anseende af et Slags iudicium parium curiæ.

Efter denne Indretning kunde der ikke vel blive Tvivlsighed, om en Betient hørte under Hofretten eller Borgretten, saasom man allene behøvede at eftersee Rangreglementet eller Rangforordningen, før at etfaae, om den Betiening en saadan havde, fandtes derudi nævnet eller ej; da han i første Fald hørte under Hofretten, men i sidste Fald under Borgretten.

Da Characterer eller Titler siden efterhaanden begyndte at indføres, traf det sig og undertiden, at En, som havde en Betiening uden for Rangens, fik en Character; og, som da det Naah, ham derved blev givet, fandtes i Rangforordningen, saa formeentes, at han burde høre under Hofretten, hvortil og gaves såd meget mere Aaledning, som man ved at forstyre Naahene fra Betieninger til Titler eller Characterer, ikke alletider iagttog derefter at forandre Bestallingerne, hvorved det lettelig hendtes, at den, som allene var bleven aflagt med en Character, fik en Bestalling derpaa, som havde al Anseelse af at give ham et virkelig Embede.

Da det i Begyndelsen sielden hendte, at den, der allene havde en Betiening uden for Rangens, fik en Character, og det altsaa syntes at være uden synderlig Følge, hvem det tilfaldt efter en saadan at forerette Skifte, saa finder man just ikke, at vedkommette Jurisdictioner i den Henseende have besværet sig eller opløst nogen Døestion; af hvilken Aarsag det og er rimeligt nok, som Hofretten i deres Erklæring paastaaer, at de bestandig have forettet Skifte efter Kongl. Betiente, som havde en Character, hvad enten deres Betienting var i eller uden Rangens, og det uden at Borgretten eller de forrige Borgrets-Præsidenter nogensinde forhen have givet Indsigelse derimod.

Imidlertid merker man, at Kiøbenhavns Magistrat allerede for over 40 Aar siden maae derom have bevæget sigs thi, da det undertiden indtraf, at en eller anden Borger i Kiøbenhavn fik en Character, og saadanne i Følge deraf paastode at høre under Hofretten, og altsaa at være undtagne fra Magistratens og Byens Jurisdiction, saa blev det efter foregaaende Forestilling ved et Reskript til Kiøbenhavns Magistrat af 4 Decbrer 1728 fastsat, at en Borger i Kiøbenhavn, som fik en Character, skulde samme uanset blive ved at staae under Magistratens og Byens Jurisdiction, saa længe han blev ved at bruge borgerlig Næring.

Det kan ikke nægtes, at jo det, som her befales, har sin gode Grund saavel i Billighed og Rimelighed, som i Tingens Natur og Beskaffenhed.

Saa længe En bliver ved at bruge borgerlig Næring, lader han ikke af at være Borger, i hvad Character end ham forundes.

Naar der da spørges, hvorledes han bør betragtes i Henseende til den Myrighed, han bør erkende, den Jurisdiction, han skal staae under, og de Byrder, han er forpligtet at bære med videre; da er det rimeligere, at han ansees efter den Næring og Haandtering, han har og bruger, og altsaa efter det, han virkelig er, end allene efter det Navn, ham er forundt, saasom Raad, Assessor &c.; fornemmelig bør dette finde Sted, naar der handles om Byrder, som hans Medborgere maae bære for ham, isald han derfor bliver fritaget.

Det, som saaledes er fastsat i Henseende til Borgere i Kiøbenhavn, ønsker Præsident Ortved med temmelig god Føie udvidet til Kongl. Betiente i Kiøbenhavn, som have en Betiening uden for Rangen. Det maae og tilstaaes, at Betieningen forholder sig til den ene omtrent som borgerlig Næring til den anden.

En Borger lader ikke af at være Borger, saa længe han bruger borgerlig Næring.

En Renteskriver s. Ex. lader ikke af at være Renteskriver, saa længe han beholder og forretter samme Embede, og derfor nyder Løn og Gage.

Derksom Borgeren faaer en Character, og der da spørges, hvad enten han fremdeles som Borger skal høre under Byens, eller som Rangsper-

son

son under Hofrettens Jurisdiction? da svares der i Følge det anførte Reskript, at saa længe han bliver ved at bruge borgerlig Næring, bør han betragtes som Borger, og altsaa staae under Byens Jurisdiction.

I Overeenstemmelse hermed burde og en Renteskriver, som fik en Character, blive ved at betragtes som Renteskriver, og i Følge deraf, saa længe han beholde Betieningen, staae under Borgretten, og ikke som en Rangsperson under Hofretten.

Overtalt, da Characterer og Titler efterhaanden mere og mere tiltage, og man merker, at, ligesom Mængden deraf tiltager, saa tiltager og Begierligheden derefter; saa synes det rimeligt, at man, saavidt mueligt, søger at betage de blotte Titler alle væsentlige Følger, og indskrænker Virkningen deraf til det, som Bestallingen egentlig medfører, nemlig Rang i Sæde og Gang.

I sig synes det ei heller at have nogen tilstrækkelig Grund, at den, som beholder Embedet, skal undrages fra den Jurisdiction, under hvilken han i Følge Embedet staaer, allene fordi han faaer en blot Titel eller Character, fornemmelig man seer ved andre Leiligheder af Ceremonier, ved Liigbegængelse &c. at en Character ikke frietager vedkommende Betiente fra de Forretninger og Pligter, som i slige Tilfælde ere paalagte Embedet; ligesom det og kunde synes underligt, at, da Characteren ikke frietager vedkommende Betiente fra at sidde i Borgretten, den da skal undrage dem fra at høre under Borgrettens Jurisdiction.

Derfor det med Characterer vil for den følgende Tid blive ved at tiltage saaledes, som i de sidste 20 à 30 Aar, og det derhos skal have sit Forblivende derved, at enhver Betient, som faaer en Character, ikke længere skal høre under Borgretten, men strax hendrages under Hofretten; saa vil det inden kort Tid komme dertil, at Borgrettens Jurisdiction allene bliver for Tjenestefolk, hvilket kan sætte den, som har Directionen derved, i stor Forlegenhed i Henseende til Formynderskaber og andre slige Forretninger, hvortil behøves høfattede og vederhæftige Mand.

I den Henseende undrer jeg aldeles ikke over, at Borgrets Præsidenten derom haver meldt sig, men maae meget mere undre over, at han ved Characterernes saa stærke Tilslagsse saa længe haver tiet stille.

Skjønt jeg saaledes overalt er af de Tanker, at enhver Embedsmand bør høre under det Bærning, som hans Embede medfører, naar Embedet haver sit særdeles Bærning, og det uden at den Character, han kan være benaadet med, derved bør komme i nogen Betragtning; saa dog, da det hidindtil har været en almindelig Mening, at Kongelige Betsiente i Kiøbenhavn, som vare benaadede med en Character, skulde høre under Hofretten, hvilket og kommer overeens med Hofrettens Instruction, (Skjønt samme derudi neppe haver været overlagt med vedkommende Departements, ligesom den og aldrig er bleven esterlevet i Henseende til Betsienterne ved Admiralitetet og Sø-Etaten): saa skulde jeg formene, at man for den forbigangne Tid og i Henseende til dem, der allerede have en Character, maae lade det derved have sit Forblivende; fornemmelig Borgretten er en Underret, der staaer under Hofretten, som en Overret, og det altsaa mueligt vilde anses som en Slags Degradation, isald de, der hidindtil i første Instans havde staaet under Hofretten, skulde herefter staae først under Borgretten, og allene i anden Instans under Hofretten.

Efter sige Omstændigheder skulde jeg allerunderdanigst indstille, om det allernaadigst maatte behage Deres Kongl. Majestæt at reskribere til Hofretten saavelsom Borgretten: "At, hvad angaaer de Kongl. Betsiente i Kiøbenhavn, som for denne Tid have erholdt en Character, i Følge af hvilken de hidindtil have svaret til Hofretten, da skulde de fremtidiges blive ved at høre derunder, uanset de allene have et Embede uden Rangen, og ikke have noget Embede i Rangen. Men for den følgende Tid skal med Hofrettens og Borgrettens Jurisdiction forholdes saaledes, at de Kongl. Betsiente i Kiøbenhavn, som have et Embede uden Rangen, i Følge af hvilket de bør svare til Borgretten, de skulde, uanset dem maatte forundes en Character i Rangen, blive ved at staae under Borgretten, saa længe de beholde samme Embede, og ikke nyde noget an-

det Embede i Rangen; men, naar de enten efter at have erholdt en Character, maatte nedlægge samme Embede, eller og de tillige maatte faae et Embede i Rangen, da skulle de høre under Hofretten. Endelig skal den Kongl. Betient, som boer i Kiøbenhavn, og eengæng har haadt et Embede i Rangen, der stod under Hofretten, bestandig blive ved at høre under samme Ret, uanseet han siden maatte faae et andet Embede uden Rangen." Kiøbenhavn den 9 November 1769.

Heraa resolverede Cancelliet under 21 Febr. 1770:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring, og er i øbrigt ved Ansøgningen intet at gjøre.

Heresfter blev saavel Hofrettens Tilforordnede som Præsidenten i Borgretten Justisraad Orved den 9 Martii 1770 tillagt Kongl. Befaling.

XXXI.

Svar til Ober-Directionen for Extrapaabuddet paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 16 November 1769, derudi de berette, at i Aaret 1732 hadde Kong Christian den 6te udgivet en Obligation paa 20,000 Rdr. til Margreven af Cuthab. Da Hertugen af Hildburghausen i Aaret 1757 fik bemeldte Margreves Datter til ægte, udgav Margreven til ham en Udfig nation paa disse 20,000 Rdr. at have af den Kongl. Particulair-Kasse, derefter ham og bleve udbetalte 7000 Rdr. mod hans Quittering, men de øvrige 13000 Rdr. bleve indeholdte, fordi Hertugen ikke kunde extradere den Kongl. Obligation. Derimod blev Capitalen ham den 13 Febr. 1759 opsagt, og har siden skaaet frugtesløs. Den extraordinaire Steenkasse er ved en vis Mellemhænding bleven Debitor af denne Capital, og har Margreves Adsignation i Hænder, da samme ikke er affordret. Da Margreven imidlertid er død, og den blant hans Efterladenskab fundne Kongelige originale Obligation er Enkedronning Sophia Magdalena leveret, saa gjør hun, som Arveberettiget, Paastand om de endnu ikke betalte 13000 Rdr. Altsaa bliver quæstio juris, hvem af begge, enten Hendes Majestæt Enkedronningen, som Arving efter Margreven, eller Hertugen af Hildburghausen, som Cessionarius, Betalningen maaskee til, og med saadkommen Sikkerhed for den Kongl. Kasse kan skee til? Derover de udbede sig General-Prokureurens Rættliches Bedenken.

NB. Med Brevet fulgte Copier af Obligationen, Assignationen og de tvende Kvitteringer fra Litt. A. til D. Endnu blev siden leveret et Brev, som den afdøde Margreve den 16 April 1768 havde tilskrevet Enskedningen om at faae det paa Obligationen endnu Resterende betalt.

Under Datum den 12 April 1732 haver høilovlig Ihuommelse Kong Christian den 6te udgivet sin egenhændige Obligation paa 20,000 Rdr. til Hans Durchlaughtighed den nu for nogen Tid siden ved Døden afgangne Margreve Sriderich Christian til Brandenburg = Cülmbak.

Uf denne Kapital er Renten i de følgende Aar betalt til Hans Durchlaughtighed med 5 pro Cent aarlig, efter Obligationens Formeldning.

Udi Aaret 1757, da Hans Durchlaughtighed Hertugen af Sachsen Hildburghausen kom i Ægteffkab med bemeldte Hr. Margreves Veinds fessedatter, udgav Hr. Margreven den 10 Maji til Hertugen en Assignation paa 20,000 Rdr. at annamme af det Kongl. Particulair-Kammer i Kiebenhavn, hvor han havde dem staaende, da saadan Betaling skulde anses som god Valuta derfor.

I Anledning og Folge af denne Assignation er til Hertugen udi tvende Terminer, nemlig den 28 April og 14 Maji 1757, udbetalt 7000 Rdr., da han udi de derfor udstødte Kvitteringer erklærer, at disse Summer ere betalte i Afdrag paa den af høilovlig Ihuommelse Kong Christian den 6te til Margreven udgivne Obligation paa 20,000 Rdr, tilstaaer, at han endnu ikke har faaet den nødvendige Transport paa denne ham til Medgiort lovede Obligation, men forsikrer, med første at besørge samme, og, saasnart han har faaet Hoved-Obligationen, da derpaa strax at affkrive de betalte Summer.

Derved forblev det samme Tid; thi da Hertugen ikke kunde extradere den originale Kongl. Obligation, drog man i Betænkning, til ham at udbetale de øvrige 13000 Rdr, men derimod under 13 Februarii 1759 opsigde han Kapitalen, som og siden den Tid har staaet frugtesløs.

Da Hans Durchlaughtighed Margreven nu for omtrent et Aar siden ved Døden er afgangne, og den blandt hans Efterladenskab fundne Kongl. origi-

originale Obligation er leveret Hendes Majestæt Enkedronning Sophia Magdalena, saa formener Hendes Majestæt sig, som den Afdødes Arving, beføiet til at paastaae de paa samme Obligation endnu resterende 13000 Rdr.

I den Henseende og da den Kongl. extraordinaire Steurkasse har paataget sig at afgjøre denne Gield, saa at samme Kasse for Tiden er at ansee som Debitor; saa spørges, til hvem denne Kasse bør og med fuldkommen Sikkerhed for Kassen kan udbetale disse 13000 Rdr., enten til Hendes Majestæt Enkedronning Sophia Magdalena, der, som eneste Arving efter Hovedcreditor, den afdøde Margreve, har den originale Obligation i Hænder, og allene er istand til at extrahere den til Cassation; eller og til Hans Durchlauchtighed Hertugen af Hildburghausen, paa hvem den af den afdøde Margreve udstædte Resignation lyder, som endnu hviler i den Kongl. Steurkasse, uden derfra at være affordret?

Ligesom det er uimodsigeligt, at de paa den heistfalsige Konges Obligation endnu resterende 13000 Rdr. bør udbetales, og Obligationen derved indfræs, saa var og Hans Durchlauchtighed Hertugen af Saxe Hildburghausen istredig den, Betalingen skulde skee til, saafremt han ellers havde den Kongl. originale Obligation i Besiddelse og retmæssig Adkomst dertil ved lovlig Transport, saa han kunde ansees som en virkelig Cessionarius; da der i saa Fald var saa meget mere at sige for ham, som han, strax han havde faaet denne formeentlige Transport, og har meldt sig her ved Particulair Kammeret, og der foreviist samme, hvorved da denne cessio nominis, isald den virkelig havde været skeet, var bleven forvandlet til en delegatio, hvilket har den Virkning, at Debitor cessus et delegatus ikke længere valide et cum effectu liberationis kan betale til den forrige Creditor.

Men naar man betragter det af Hans Durchlauchtighed den afdøde Margreve udgivne Devis af 20 Maj 1757; som er det eneste Document, man i denne Sag haver under hans Haand; da finder man derudi ikke mindste Spor til en Transport, men sees strax, at det er en blot Resignation (som den og i Conterten kaldes) eller Ambsigning paa 20,000 Rdr. Den Kongl. Obligation af 12 April 1732 nævnes ikke

med et eneste Ord berøbt; langt mindre nævnes noget om at transportere den. Af Assignationen skulde man troe, at Margreven havde 20,000 Rdr. staaende i den Kongl. Kasse, som vare færdige til Udretning med hans Anviisning; men den Kongelige Obligation fastsætter tydelig visse Terminer, til hvilke Opfigelse skulde skee, alt efter som man forlangede Capitalen heel, halv, eller en Fierdedeel deraf udbetalt, uden hvilke Terminers Jagttagelse ingen Betaling kunde ventes.

Nu merker man vel, at, skiont det just ikke kunde erfares af Assignationen, saa har det dog her paa den Tid været bekendt, at de 20,000 Rdr., paa hvilke denne Assignation var udstedt; vare de samme, som den Kongl. Obligation lyder paa.

Af den Aarsag og i Henseende til de da for Haanden værende Omstændigheder har man og strax paa Afslag til Hertugen udbetalt 7000 Rdr.

Dette kunde man giøre med temmelig Sikkerhed, da Margreven og hans Arvinger, naar de fordrøde Betaling efter Obligationen, allestider vare forbundne til at liquidere det, som efter Margrevens Assignation paa Particulair-Kammeret var udbetalt. Imidlertid stod man dog nogen-Elags Fare i det Tilfælde, at Obligationen til en tredie Mand var bleven transporteret, hvilket ved den udstædte Assignation ikke var bleven i sig enten umueligt eller ugiørligt.

Dette har man og indseet, og i den Henseende har Hans Durchlauchtighed Hertugen i de for disse 7000 Rdr. giøve Quitteringer forpligtet sig til, med første at besørge sig den Kongl. Obligation med behørig Transport udeliveret, og da strax derpaa at affrive de saaledes i Afslag paa Kapitalen allerede betalte Summer.

Af alt dette er i de Døds den Tid forbigangne ra à 13 Aar ikke det allermindeste fuldbødet; og efter den Forsætning, Tingen nu er ved, kan det ikke være fuldbødet, da Hovedcreditor Hans Durchlauchtigheds Margreven ved Døden er afgaaen, og den Kongl. originale Obligation, som uden Paatsigning eller Transport er funden blandt hans efterladne Papirer, er tilfaldet hans eneste Arving.

Af den mig siden tilstillede og herhos sub Lit. E følgende Skrivelse, som den afdøde Margreve den 16 April 1768, og altsaa i samme Aar som han ved Døden afgik, har tilskrevet Hendes Majestæt Enkedronning Sophie Magdalene, maae man og slutte, at det ikke har været Hans Durchlauchtigheds Tanker, nogenstunde at extradere og transportere denne Obligation til Hertugen af Hilburgshausen, men at han derimod har anseet sig selv som retmæssig Eier deraf, og berettiget til at oppebære de derpaa endnu resterende 13000 Rdr.

Årsedningen dertil er mig just ikke bekendt, med mindre det maatte have sin Grund i det, Assignationen melder, at disse 20,000 Rdr. vare bestemte til Prindsessens Underholdning for den følgende Tid, ligesom Hertugen og i de udgivne Qvitteringer for de 7000 Rdr. erklærer, at den Kongl. Obligation var ham lovet til Medgift (en Dor.), da det derhos er bekendt, at Prindsessen ikke ret længe levede, men kort Tid derefter ved Døden afgik.

Efter slige Omstændigheder kan man aldeles ikke ansee Hertugen af Hilburgshausen som en Cessionarius, eller En den Kongl. Obligation skulde være transporteret til; men allene som den, der af den afdøde Margreve har en Assignation paa en Summa, som han ikke er sat istand til at kvittere for, da han ikke har det Hoveddocument, som ved samme Summes Udbetaling skulde indfries, og i Følge deraf ikke er berettiget til at paastaae Betalingen paa det Sted, hvorpaa Assignationen lyder.

Man kunde maaffke herimod indvendes, at, omendskiont Hertugen kun haver en blot Assignation fra Margreven i Hænder, saa kan dog samme Assignation ansees her at være accepteret, ved det, at man ikke allene har til ham udbetalt endeel af den Summa, den lyder paa, men og har opsagt ham den øvrige Rest deraf, og derved erkjendt ham berettiget til at kvittere derfor.

Men herpaa maae jeg svare, at, omendskiont jeg ikke har seet den til Hertugen skeete Opsigelse, saa er det mig dog ikke vanskeligt, af Omstændighederne og det forhen Passerede at slutte, hvorledes samme maae have været indrettet.

Da Hertugen havde faaet Assignationen, og man gjerne vilde tiene ham med at forskyde ham noget derpaa, har man af ham paastaet og erhholdt tvende Quitteringer, hvorudi han tilstaaer, at Transport paa den Kongl. Obligation var nødvendig, og at han endnu ikke haver faaet den; men forpligter sig til, med første at forskaffe saadan lovlig Transport, og da paa Obligationen at affkrive, hvad som var betalt.

Da dette Løfte ikke blev opfyldt, vilde man ikke betale ham mere, men derimod efter henimod tvende Aars Forløb opfyldte ham Kapitalen.

Enhver indseer lettelig, at denne Opsigelse ikke er skeet uden i Følge af de paastaede og erhholdte Quitteringer, og at Kapitalen ikke derved er lovet at blive udbetalt, uden under de Vilkaar, at han skulde være istand til at quittere paa den Kongl. Obligation, og at extradere den til Kassation. Da dette ikke er efterkommet, saa kan der af denne Opsigelse ikke tages noget Argument for Hertugen i nærværende Tilfælde; tværtimod bliver det et Argument imod ham, at, da han efter saa lang Tids Forløb ikke har præsteret det, man ei allene med Rette og god Feie havde paastaet af ham, men han og selv havde erkiendt at være nødvendig, og forpligtet sig til; saa kan han nu ikke mere, efter saadan Assignation og vilkaarlig Opsigelse, her paastaae eller vente nogen Betaling.

Altsaa skønner jeg ei rettere, end at den Kongl. extraordinaire Steurskasse hverken bør, eller uden stor Fare kan til Hans Durchlauchtighed Hertugen af Hildburghausen udbetale de paa den Kongl. Obligation endnu resterende 13000 Rdr.; da bemeldte Hans Durchlauchtighed, skönt han dertil har forbundet sig, hverken har Obligationen selv eller nogen lovlig Transport derpaa i Besiddelse, og altsaa ikke er istand til at quittere dees paa, og at extradere den til Kassation; saa at denne Obligation vilde, saadan Betaling uanset, forblive uindsriet og upaategnet henliggende i tredie Mands Giemme.

Foruden det, at ingen i Almindelighed udbetaler den Summa, hvorpaa en Obligation lyder og er udgiven, uden at faae Obligationen selv quitteret og extraderet til Kassation, fornemmelig naar han ved, at Obligationen er til, og ikke er lovlig mortificeret, saa møde her visse særdeles Om-

Skandighed, som gjøre denne Caution og Dyrcksfomhed i nærværende Tilfælde endnu mere billig og nødvendig.

Original-Obligationen, som jeg haver havt Leilighed til at see, er fra Begyndelsen af til Enden skreven med den heilfelige Konges egen Haand, og kan altsaa tillige anses som et Mindesmerke paa den priisværdige og eiegnede Konges utrættelige Byst til Arbejde.

Jeg er vis paa, at den Kongl. extraordinaire Steurkasse ikke vilde taale, at en saadan Obligation uindfriet og upaategnet skulde henligge, i hvor det og maatte være.

Maar den siden, efter kort eller lang Tids Forløb, blev i den Stand foreviist, vilde man, uanset hvad der tilforn maatte være foregaaet, finde en Slags Nødvendighed i at indfri den.

Alt saadant kan forebygges, og alt det i den Henkende Nødvendige paa een gang erholdes, ved det, at de paa denne Obligation endnu restende 13000 Rdr. udbetales til Hendes Majestæt Enkedronning Sophia Magdalena.

Hendes Majestæt har den Kongl. originale Obligation i Besiddelse. Hendes Udkomst dertil er, saavidt mig er bekendt, notorisk, da enhver veed, at Hendes Majestæt er den afdøde Margreve, som Obligationen var udgiven til, hans efterladte eneste Søster og Arving.

Altsaa er Hendes Majestæt baade istand til at extradere Obligationen, og berettiget til at kvittere paa den.

I Folge heraf holder jeg mig forbunden til at concludere, at den Kongl. extraordinaire Steurkasse bør, og med al Sikkerhed for den Kongl. Kasse kan til Hendes Majestæt Enkedronning Sophia Magdalena udbetale de paa heilovlig Iphulommelse Kong Christian den 6tes Obligation af 12 April 1732 endnu restende 13000 Rdr., imod at Hendes Majestæt udleverer Original-Obligationen, efter at hun som Arving efter den afdøde Margreve derpaa har regnet, at dens Indhold er betalt, og Obligationen derved indfriet, hvorfor den hermed extraderes til Kassen. Kjøbenhavn den 27 November 1769.

Om denne Sags Udfald har ved Rentekammeret, som da forestod de Kongelige Financer, ingen Underretning været at erholde.

XXXII.

Erklæring over en Memorial af 15 Julii 1769 fra Stiftsprovst Pingel i Odense, angaaende en Auction, som en Præste-Enke, der var hos hendes Broder i en Mølle strøg uden for Odense, havde ladet holde over nogle Meubler og andet, hvilken Auction Birkedommeren har forettet mod Provstens Protest; da hun var en Præste-Enke fra Odense, boede der i Herredet og i St. Knuds Sogn, sad i uskiftet Boe efter hendes Mand, men maatte nu skifte; ligesom hun og allene var hos hendes Broder og holdte Huus for ham, men ikke havde enten sættet eller leiet Huus eller Gaard. Tilligemed Stiftamtmandens og Biskopens Erklæring af 2 September 1769, som indsende og bifalde Birkedommerens Erklæring af 27 August; der gaaer ud paa, at han var requireret til at forrette Auctionen, at han og troede sig berettiget dertil, da Enken havde leiet Værelser hos hendes Broder paa Nyttergodset, og den Tid Auctionen blev holden, allerede var forlovet med en verdslig Mand. Imidlertid har Birkedommeren, i Henseende til Provstens Protest, ladet Auctionsalarium blive in Deposito hos Cassieren, som udbetaler til rette Vedkommende.

I Følge den almindelige Regel, som nogle Gange tilforn er i denne Materie lagt til Grund for et og andet Kongeligt Reskript, nemlig, at en Enke bliver ved at nyde og anses efter hendes afdøde Mand's Stand, saa længe hun ikke foretager sig noget, hvorved hun forandrer sin Stand, eller af sin egen Person og Haandtering faaer en nye Stand; skulde jeg formene, at Stiftamtmanden og Biskopen i Byen kunde tilskrives: At, da Præste-Enken afgangne Ørbets ikke befindes at have sættet Huus eller Gaard, eller at have foretaget sig noget andet, hvorved hun kunde eragtes at have forandret sin Stand, men, den Tid Auctionen over hendes Meubler blev holdt, den 26 Junii sidstleden allene var at ansee som en Præste-Enke; saa havde det med Rette tilkommet Provsten, at forrette samme Auction; hvor

hvorfør og det af Birkedommeren rettelig in Deposito ladte Auctionsalarium bør til Provsten udbetales. Kjøbenhavn den 24 December 1769.

Herpaa resolverede Cancelliet under 21 Febr. 1770:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter bleve Geheimeraad Wille og Biskop Ramus den 3 Martii 1770 fra Geheimeraad Thort tilskrevne.

XXXIII.

Forslag til en Forordning angaaende Selveier-Bønder i Danmark, og de dem forundende Fordele; hvilket Forslag jeg opsatte i Martii 1769 efter nogle Begiering og Dulle i Landvæsenets Collegium, især Skatmesterens Baron Schimmelmans, som jeg vidtsøftig havde handlet med, og forklaret mine Tanker for i denne Materie.

Gjøre vitterligt: At, da Vi med allernaadigst Velbehag have erfaret, at paa de ober Vores Ryttergods holdte Auctioner have adskillige Fæstebønder med fuld Eiendomsret tilforhandlet sig deres i Fæste havende Gaarde, og ere saaledes blevne virkelige Selveiere eller Eiendomsbønder; og det er Vores allernaadigste Hensigt og Villie, at disse og andre Selveier-Bønder beskyttes og haandhæves, saaledes, at andre og flere Fæstebønder ligeledes kunde faae Mod og Lyst til at stræbe efter ligeledes at erhverve Eiendomsret; hvilket Vi allernaadigst eragte at være til Landets almindelige Bedste og Fordeels; da det ikke vel kan feile, at jo Jorden maae overhovedet blive bedre behandlet, naar den, som dyrker den, veed og er forvissat om, at den Tid, Flid og Kræfter, han anvender paa Gaardens og Grundens Forbedring, komme ham selv, og hans Vorn og Arvinger efter ham, til Nytte, end naar han i den Henseende lever i Uvisshed. Ligesom Vi og allernaadigst ville see derhen, at stige Selveier- eller Eiendoms-Bønder ikke skulde have og befrygte, at de i Mangel af Forsvar skulde være udsatte for Fornærmelser og Overlast.

Daasaa Wi og allernaadigst formode, at adskillige Proptistairer efter haanden og efter de dødt af nogle Jordegods-Eiere allerede givne Exempler, ville finde deres Regning og Fordeel ved, efter Omstændighederne, enten at overdrage Eiendomsret til deres Fæstebonder eller at give dem Urvejester. Saa ville Wi allernaadigst anordne, ligesom Wi og hærmed allernagdigst anordne og bestaae:

§. 1. Det skal være enhver Jordegods-Eier tilladt, til hans Fæstebonde at afftaae og overdrage Eiendomsret over hans i Fæste havende Gaard, og det paa saadanne Vilkaar, som de imellem sig kunde forenes om, enten at Bonden udbetaler en vis Capital, eller og at han forbinder sig til, bestandig at erlægge en vis bestemt aarlig Afgift i Penge, Korn eller andre Vare; da Sælgeren eller forrige Eier bliver, som første og fornemste Pantfører for saadan aarlig Afgift, prioriteret i Gaarden og dens Besætning næst efter de Kongelige Skatter, og fremfor alle andre Panthavere, i hvad Forskrivning de end maatte have.

§. 2. Da adskillige Jordegods-Eiere have foredraget, hvoreledes de forhindres fra at gjøre een og anden Indretning, som blandt andet kunde have til Hensigt, at forvandle Fæstebonder til Selveier Bønder, ved det, at Forordningen af 13. Maj 1761 forbyder at stille en Herregaard fra dens Bønder, og at disponere saaledes over Bøndergodset, at det derved kommer i flere Eieres Hænder; saa have Wi allernaadigst fundet for gode, hærmed ei allene aldeles at ophæve dette Forbud, som desuden synes at betage vedkommende Eiere Naadighed over deres eget; men Wi ville endog, for at lette den Indretning med Selveier Bønder, af særdeles Kongl. Naade, bevillige og tillade, at, naar en Eier af en fris og complet Søbegaard til sinnslige eller nogle af hans Fæstebonder afftaae Eiendomsret over deres i Fæste havende Gaarde, paa de Vilkaar, at de bestandig til ham og følgende Hovedgaardens Eiere skulde erlægge en vis bestemt aarlig Afgift; da maas han ikke allene reservere sig og Hovedgaardens Herligheden til de offændede Bøndergaard af Jagtrettighed, Sigt og Sagfald, Virkerrettig-

rettighed, det til at forelle Skifter med videre; men de saaledes bort-
 solgte Bøndergaardde maae og fremdeles, og saa længe de forblive i Selvs-
 eietes Hændet, ansees at høre under Høvedgaarden, og beregnes blandt
 det Hartkorn; som udfordres til at complete den, saa at, i hvor saa
 Fæstebønder Høved eller Sædegaarden end beholder tilbage, maae den
 dog lægtes at være komplet; og i Følge deraf beholde den samme Frihed
 for at svare Skatter og Tiender med videre, og de samme Privilegier, som
 den tilforn har haft. Derimod skal den Sædegaardseier, som saaledes
 ved at afhjænde Godset forbeholder sig Herligheden derover, og vil frem-
 deles have det beregnet under hans Høvedgaards Hartkorn, være an-
 svarlig til de Kongelige Skatter og Contributioner deraf, i Tilfælde,
 at Selveier-Bonden ikke er istand til samme at betale. Hvorved ved-
 komsrende Oppebarsels-Delectere dog have at holde sig Borens Lovs
 Bøndende i 5te Bogs 14 Cap. 37 Art. neie efterrettelig, saa at, isald
 de uden Herligheds-Eierens Samtykke lade Bore Skatter henstaa hos
 Selveier-Bonden oven et halvt Aar i det længste; da skal det ansees,
 som en Gield de have betruet Bonden, uden at de derfor have nogen
 Tiltale til Herligheds-Eieren eller nogen Prioritet i Gaarden og dens
 Besætning. I den Henseende skal det og alletider meldes til Amtstuen,
 naar og paa hvilket Tilfaar en Bøndergaard saaledes bliver afhændet, paa
 det at Amtforvalteren eller den, som oppebærer de Kongelige Skatter,
 kan vide, hvem han har at vende sig til, og hvorledes han har at
 forholde sig, om Skatterne ikke i rette Tid blive betalte. Saa Huusbøn-
 den, førend han overlader Eiendomsret til Bønderne i en Bøe, faae dem
 ud af Kæledskab, ved at dele Jordene imellem dem, saaledes, at ens
 hver faaer sin Jord for sig, er det saa meget bedre. Vilde Bønderne,
 efter at de have faaet Eiendomsret, selv foretage saadan Deeling, da
 bør forrige Huusbønde som Herligheds-Eier ikke hindre dem derfra,
 men meget mere være dem behjælpelig derudi.

§. 3.

Da en Selveier-Bønde, hvis Gaard er over 3 Tønder Hartkorn,
 i Følge Forordningen af 24 December 1760 dens 6te Artikel bør af
 hver

Hver Tønde Hartkorn indtil 8 Tønder, i Consumption samt Folke- og Familiekat, aarlig betale 2 Mark og af det øvrige 1 Mark; saa ville Vi til Lettelse for Selveier-Bønder allernaadigst have samme derhen nedsat, at, naar en Fæstebonde tilforhandler sig Eiendomsret over hans i Fæste havende eller en anden Bondegaard, som hidindtil har været besiddet af en Fæstebonde, og saaledes bliver Selveier-Bonde, da skal han og hans Efterkommere eller følgende Eiere af Gaarden, i Consumption samt Folke- og Familiekat, ikke betale mere end en Fæstebonde, nemlig 8 sk . pr. Tønde Hartkorn, og dog ligesuldt efter Forordningens Formeldning være berettiget til at oppebære Folkeskatten af deres Tjenestefolk, med videre.

§. 4.

Bore Amtmænd skalde ansee det som en af deres fornemste Hovedpligter at haandhave, beskytte og forsvare de i deres Amtter værende Selveiers Bønder, mod al Slags Fornærmelse og Forurettelse. I Særdeleshed skulle de have nøie Indseende med, at Selveier-Bonden ikke, ved Staterternes Udelse og Oppeberstel, Kongereisfers Tilfisselse, Landsoldaters og Rekruters Udskrivning, eller i andre Maader chicaneres eller fornærmes, ei heller videre betynges end andre, som staae for lige Hartkorn med ham. Formener en Selveier-Bonde sig paa een eller anden Maade at være forurettet, da maae han vende sig til Amtmanden, som skal modtage eller anhøre hans Klage, undersøge Sagens Beskaffenhed, og see at forhjælpe Selveier-Bonden til hans Ret, ifald han finder ham at være fornærmet.

Derfom og nogen anden (forrige Eier af Gaarden allene undtagen, saa ofte han maatte see sig nødt til at søge Bonden enten for resterende Afgiwt, eller for resterende og af ham udlagte Kongl. Statter) formener sig, at have lovlig Tiltale til en Selveier-Bonde, da maae han ikke strax reise Sag, og begynde Proces, men han skal først indgive Klage til Amtmanden, som derpaa undersøger Sagen, og indhenter den anklagede Selveiers Bondes Erklæring derover, samt derefter søger at forene Parterne ved et billigt Forlig, og saaledes forekomme Proces.

Kan Amtmanden ikke faae et billigt Forlig bragt tilveie, og altsaa maae henvise Sagen til Retten, men han dog finder Selveier: Bonden at være villig til at indgaae Forlig, og at den anden Part derimod enten haver Uret paa sin Side, eller driver sin Paaastand alt for vidt; da skal han, om det forlanges, anordne Selveier: Bonden et Forsvar, som han er fornsiet og kan være tient med, og desuden see at forbielpse ham til at nyde Beneficium paupertatis til at forsvare sig.

I den henfende maae Underdommeren ei heller for Retten modtage nogen saadan Sag eller Stævning mod en Selveier: Bonde, med mindre Sagen først har været hos Amtmanden, og han, efter at have forgieves søgt at forlige den, har ved sin Paaategning paa Klagen henviist den til Retten.

For den Umage, Amtmanden hermed haver, skal ham betales 2 Mark af den Klagende eller Sagsøgeren, og 1 Mark af den Anklagede, i Tilfælde at han faaer Sagen ved mindelig Forlig afgjort. Derimod i Tilfælde at han ikke faaer Sagen forligt, men maae henvise den til Retten, skal ham af den Klagende eller Sagsøgeren allene betales 1 Mark.

§. 5.

Ligesom en Selveier: eller Eiendoms: Bonde, saa længe han af Gaarden svarer, hvad han ber, og holder sig den med forrige Eier sluttede Contract og givne Skøde noie efterrettelig, er berettiget til at disponere over hans Gaard, som han for godt befinder, med at afhænde, sælge og pantsætte den og saa fremdeles; saa skal det og være ham tilladt at anordne og fastsætte, hvorledes der efter hans Død skal forholdes med hans Gaard og dertil hørende Besætning; hvem af hans Børn eller andre Arvinger samme skal tilfalde; hvad der egentlig skal følge med Gaarden, og regnes til dens Besætning, samt hvad Sum Arvingen skal tage samme for, og hvor meget han derfor skal erlægge til Sterboen og hans Medarvinger.

Dersom en Selveier: Bonde gaaer til det Herreds: eller Birketing, hvorunder han hører, og der til Protocollen dicterer hans Villie disse Poster angaaende, og derom lader sig give en Udskrift af Protocollen under Dommerens og Skriverens Haand; da skal saadant hans til Pros-

voollen dicterede Testamente eller sidste Willie være af samme Kraft og Gyldighed, som om det af Os allernaadigst var confirmeret. For en saadan Protocollation og Udskrift betaler Selveier-Bonden til Skriversen 1 Mark og til Dommeren 8 sk.

§. 6.

Derksom en Selveier-Bonde finder sin Gaard af den Størrelse og Bessaffenhed, at flere Familier sig derpaa kunde ernære, da skal det være ham uformeent, (dog med forrige Eiers Samtykke, isald samme efter det, som i den anden Artikel ommeldes, har forbeholdt sig Herlighed til Gaarden), at dele samme i tvende eller flere Parter blant flere af hans Børn eller Arvinger; hvorhos det skal ankomme paa ham selv, hvad enten han i levende Live vil ivertfætte saadan Deling, eller og han paa den i foregaaende Artikel ommeldte Maade allene vil fastsætte, at det skal skee efter hans Død. Men Delingen i sig forrettes af Hertedsfogden eller Dirke-dommeren med tvende dertil af Bonden foreslagne, men af Retten udnævnte kyndige og uwillige Mænd, som neie skulle beskrive, hvad der af Gaardens tillæggende Marker, Uger, Eng og Jærdrivt med videre skal tilhøre enhver Gaards Part, samt hvor meget af Gaardens Hartkorn den i Forhold af dens Størrelse og Godhed skal ansættes for, paa det deraf kan erfares, hvad saadan en Parts Eie har at svare af de Gaarden paalagte Skatter, Contributioner, Afgive og andre Byrder.

Af denne Forretning skal en af Samtlige underskrevet ligelydende Bienenpart indsendes til den Amtstue, Gaarden ligger under, for der at tiene til Efterretning ved Skatternes Jaddrivelse, samt derfra videre at indberettes til Rentekammeret.

§. 7.

De, som Inspectionen og Directionen er anfortroet over de offentlige Godser, saasom Universitetets, Communitetets, Kirkers, Skolers, Hospitalers og andre til offentlige Stipendier eller Embeder henlagte Godser, have at see derhen, i Særdeleshed hvor der ikke er nogen Hoved- eller Endegaard, som Bonderne giør Hovedet til, at de paa sigge Godser væsende

rende Fæstebønder kunde erholde Eiendomsret over deres nu i Fæste havende Gaarde, og det paa saadanne Vilkaar, som Bonden kunde være tiemt med og holden ved, og Stiftelsen hverken nu eller i Fremtiden tabte eller vovede noget, men snarere vandt noget ved; saasom, at Bonden og hans Efterkommere bleve forbundne til, aarlig at erlægge det samme, og paa samme Maade, som de hidindtil havde betalt i Landgilde, eller under et andet Navn; at det, de i et eller andet Tilfælde havde været forbundne til at præstere, saavel som det, Fæstet af Gaarden rimeligviis kunde berignes til, ligeledes blev forestaaet til noget Dist aarlig i Penge eller Vare, og lagt til den aarlige Afgift, for hvilken Stiftelsen eller forrige Eier, efter foregaaende første Artikels Formeldning, blev prioriteret næst efter de Kongl. Skatter og fremfor alle andre i Gaarden og dens Besætning. Kunde Vedkommende udfinde og mellem sig blive enige om en anden og mere bekvemme Maade, skal saadant et hellert være dem formeent, naar kun Hensigten dermed opnaaes, saaledes at Bonden saaer Eiendomsret paa en Maade, han kan være tiemt med og holden ved, og den offentlige Stiftelse hverken nu eller for Fremtiden taber eller vover, men snarere vinder noget derved.

Dette Numer XXXIII. og det følgende XXXIV. er Anledningen til Forordningen af 13 Maji 1769, om hvilket intet findes i *Cancelliet* og ligesaa lidt i *Commerce-Collegium*.

XXXIV.

Efterat foregaaende sidste og forandrede Concept var renskrevet, og seet saavel af Geheimeraad Schædel som Conferensraad Schumacher og Etatsraad Stemann (som vare ganske enige dermed), blev den leveret Præsens i Landvæsens Collegium, Grev Moltke, som havde nogle smaae Erindringer derved, og tillige foreviist de øvrige Tilforordnede, hvorpaa den den 3 Maji blev oplæst i Generat-Landvæsens Collegium, og af samtlige approberet; da jeg tillige blev ombudet at opsætte en Forestilling derom til Hans Majestæt, hvorpaa jeg strax samme Dag opsatte følgende Forestilling.

Hesfølgende Forslag til en Forordning angaaende Selveier-Bønder i Danmark og de dem forvundende Jordese formode vi allerunderdanigst,

at komme overeens med Deres Majestæts allernaadigste Hensigt til Landvæsenets Forbedring og Bøndestændets Opheveling.

At Eiendomsret maae være et af de kraftigste og bekvemteste Midler til Opmuntring for Bonden, og til at give ham Mod og Lyst til at stræbe, det synes endog at flyde af et Menneskes Tankemaade i Almindelighed.

Af en Fæstebonde kan man ikke vel vente andet, end at han fornemmer sig seer paa den nærværende Tid, og af ham kan man neppe love sig, at han skulde giøre Bekostning paa hans Gaards Forbedring i den Tanke, deraf at høste Frugten i Fremtiden.

Den Uvisshed, han stedse lever udi, eller formener sig at leve udi, hindrer overhovedet alt saadant.

Derimod indseer en Selveier = Bønde heel vel, endog uden at være meget opløst, at de Penge saavelsom den Tid, Flid og Arbejde, han anvender paa hans Gaards og Jords Forbedring, det er en Kapital, han afsætter mod sikkert Pant, og hvorafr han og hans Børn med Tiden kunde vente dobbelt Rente.

Det, som saaledes har sin Grund i Menneskets almindelige Tankemaade, kommer og overeens med de her til General = Landvæsenets Eodlegium indkomne Beretninger.

I Henseende til de Bønder i Ribershuus Amt og der omkring, som have kjøbt deres i Fæste havende Gaarde, har Stiftamtmanden i Ribe indberettet, at de begaae sig ret vel, og at adskillige af dem, som, medens de vare Fæstebønder, vare heel maadelige, nu efterhaanden komme sig alt meer og meer.

Da adskillige af disse Bønder have kjøbt deres Gaarde temmelig dyrt, saa indseer Enhver lettelig, hvilken behagelig Udsgt en saadan Efterretning giver for Fremtiden. Det vi have erfaret fra Coldinghuus Amt, kommer temmelig dermed overeens.

Ligesom der ikke hos os gives nogen Lov, som forhindrer Amtmanden til i Særdeleshed at tage sig af Selveier = Bønder og at være deres Forsvar, saa have vi og af de fra Amtmændene hist og her indkomne Efterretninger kunnet slutte, at de ikke ansee saadant som en Pligt, dem er paalagt.

Der

Derimod have vi ved mere end een Leilighed erfaret, at det er en temmelig almindelig Tanke hos Bondestanden, at en Selveier-Bonde ingen Forsvar har, og i den Henseende mere end en Fæstebonde er udsat for Fornærmelse og Overlast.

Hvor dybt denne Tanke er rodfæstet hos Bonden, og hvad Virkning den ofte haver, kan blandt andet sluttes deraf, at visse Selveier-Bønder, som paa Auctionen over Deres Majestæts Gods havde kjøbt deres Gaarde, have kort Tid derefter vendt sig til en i Nærheden boende Proprietair, og tilbudt sig, af ham at modtage Huusbondsholds Brev, imod at han skulde paatage sig at være deres Huusbond og Forsvar.

Da de Selveier-Bønder, der eengang have gjort et saadant Skridt, staae megen Fare for at friste samme Skiebue, som adskillige andre Selveier-Bønder i Danmark tilforn have havt, nemlig ved Tidens Længde at blive forvandlede til Fæstebønder; saa er det af stor Betændighed, at Bondestanden, saavidt mueligt, betages den Tanke, at Selveier-Bonden ingen Forsvar har.

Til at opnaae dette vide vi intet beqvemmere Middel, end det, Forslaget medfører, nemlig, at det paalægges Amtmanden som en Hovedpligt, at beskytte og forsvare de i deres Amt værende Selveier-Bønder mod al Bold og Overlast, og useie at paasee, at de ikke paa en eller anden Maade fornærmes.

Naar den, som er den fornemste Øvrighed paa Stedet, og paa Deres Majestæts Vegne har det at befale, paalægges at haandhæve og forsvare Selveier-Bønderne, kunne de umuelig anses at være forsvarsløse, eller at trænge til en Proprietairs Forsvar.

Da den private Fordeel meget sørges ved det, at Bønderne faae Eiendomsret over deres Gaarde og Grunde, og derved lettelig gives Aulledning til Trætter, saa staae Selveier-Bønder stor Fare for at ødelægge sig selv indbyrdes ved Processer, fornemmelig naar de consulere saadanne, som finde deres Regning ved at bringe dem i Vidsløftighed; til hvilket at forekomme det bedste Middel synes at være, at henvise saadanne til Amtmanden, som den, der-baade har en Slags Myndighed, og Selveier-Bonden

den rimeligiis har Forroelighed til; hvilket alt saa meget mere sætter ham istand til at faae Sagen i Begyndelsen dæmpet og ved et billigt Forslig afgjort.

Det Lidet, Amtmanden derfor er tillagt, kan just ikke anses som en Betaling eller Erstatning for den Umage, han dermed ofte vil faae, men er dog en Slags Sportel for hans Juldmægtig, som vel bliver saa meget mere villig til at forrette det derved foresaldende Skriverie.

Naar det sættes forud, at den Indreining med Selveier-Bønder bør, som noget der beforder det almindelige Bedste, i alle Maader understøttes; saa følger deraf, at den Jordegodsseier, der til Bonden ligestrem og uden at forbeholde sig nogen Herlighed overlader Eiendomsret over hans Gaard og Grund, han bør ikke længer staae til Ansvar for Skatterne af samme Gaard, uanset Bonden kan have forpligtet sig til ham, af Gaarden at erlægge en vis bestemt aarlig Afgift.

Vi see ei heller, at derved voves noget, da Deres Majestæts Kasse allestider for resterende Skatter bliver prioriteret i Grunden, og dette Deres Majestæts Hypothek rimeligiis og i Følge det, som forhen er meldt, bliver forbedret ved at komme i en Selveier-Bøndes Hænder.

Ligeledes følger deraf, at, naar en Eier af en complet Herregaard til flere eller færre af sine Fæstebønder overlader Eiendomsret, men derhos forbeholder sig Herligheden med videre, og i den Henseende bliver fremdeles ansvarlig for Skatterne deraf; da bør han derved ikke tabe noget af de Friheder og Privilegier, hans Hovedgaard tilforn havde.

Deres Majestæts Kasse taber ikke noget derved af de Indkomster, den hidindtil har havt, og det kan maaffee giøre, at mangen Proprietair, som ellers aldrig har tænkt derpaa, finder for godt at overlade Eiendomsret til hans Fæstebønder.

At en Selveier-Bonde i Henseende til Consumption, samt Følke- og Familiekat, som nu er liguet paa Hartorn, bør gøres lige med en Fæstebonde, og ikke pr. Tønde Hartorn betale mere end de, det synes Billighed selv at udkræve, ligesom det og allerede skal være iagttaget i Henseende til de af Deres Majestæts Bønder, som have kjøbt sig selv.

Det

Det testamentum judici oblatum, som i den 5 §. findes foreslaaet til Fordeel for Selveier-Bønder, er vel usædvanligt i Danmark, men er dog ikke ganske nyt, da det danske Cancellie allerede for en Tid lang siden har brugt det samme i Henseende til de i Island borsatte Colonister, naar dem først var tilstaaet Eiendomsret over deres paaboende Gaarde og Grunde; og da den samme ratio gielder i Henseende til andre Selveier-Bønder, saa synes det og med Billighed at kunne og burde udvides til dem.

Ved det at en Selveier-Bonde bliver berettiget til at fastsætte, hvilken af hans Børn eller Arvinger der skal have Gaarden efter ham, samt hvad han skal tage den for, tilstaaes ham ikke meget mere, end en Herregaards Eier i Almindelighed er forundt ved danske Lovs 5te Bogs 4 Cap. 6 Art., og den, som vil oprette et Stamhuus i Særdeleshed, ved 5 Bogs 2 Cap. 65 Artikel.

Vel formenes det at kunne have sin Nytte, om det overalt blev fastsat, at den ældste Søn efter Faderens Død skulde tiltræde Gaarden, siden han derved vilde opmuntres til at være Faderen behjælpelig i at vedligeholde og forbedre Gaarden; men, foruden at Faderen nu kan vente en saadan Hielp af enhver blant Børnene, saa kommer saadant ikke overeens med vor danske Lov, og det vilde lade underligt, om jus primogenituræ hos os skulde indføres, for saavidt Bøndergaarde angik, saa længe det ikke i Almindelighed finder Sted i Henseende til Herregaarde.

Da Bøndergaardes Deling mellem flere og i flere Partier er nyttig saavel for Agerdyrkningen som især for Folkemængden, og denne Rettighed at dele af den Aarsag nyelig ved Forordningen af 14 April 1769 er tilstaaet Odels- og Selveier-Bønder i Norge; saa er det saa meget mere billigt, at den og tilstaaes Selveier-Bønder i Danmark, som her ikke er nogen Odels- eller Nasædesret, som derudi kunde være hinderlig.

Da den Indrømming med Selveier-Bønder overhovedet længe bedre og lettere kan iverkættes, paa adskillige offentlige end paa de fleste private Godser, ved det at Bønderne der overhovedet staae sig bedre, og kun svare en saare liden og taalelig aarlig Afgift, ligesom der og de fleste Tider ikke

er nogen Hovedgaard, som de maane giøre Hoverie til; saa kan det have sin Nytte saavel i Henseende til Directeurerne for slige Godser som de des paa værende Bønder, at derom meldes noget i Særdeleshed i Forordningen, og at Indretningen der fornømmelig anbefales.

Directeurerne, som mueligt tilforn ikke have agtet derpaa, gives derved Leilighed at betænke og udfinde den Maade og de Midler, hvorved Eiendomsret kan overlades Bønderne, saaledes at det bliver til Fordeel saavel for dem som for Stiftelsen.

Bønderne, som maaskee aldrig have tænkt derpaa, og ei engang have noget Begreb om, hvad Eiendomsret egentlig vil sige og medfører, bringes til at overveie samme og dens Virkning, og derved igjen til at ønske sig og attraae saadan Nøttighed. Begge Dele bidrage til at lette Indretningen, naar den engang efter nogen Tids Forløb, og efter at Bedkommende dertil paa begge Sider ere forberedede, foretages og iverksættes.

Som vi saaledes holde os forvissede om Deres Kongl. Majestats allernaadigste Approbation; saa skulde vi allerunderdanigst indstille, om det allernaadigst maatte behøge Deres Kongl. Majestæt at befale, at dette ved en trykt Forordning til alle Bedkommendes Efterretning maatte bekendtgjøres.

NB. Denne Concept blev strax den 4 Maj af Collegiets Secretair Cancellieraad Seyer reenskreven, og den 5 Maj leveret Grev Moltke, som fandt den noget vidtstrakt, og formeente, at den kunde noget sammentrages, men sendte den dog om til de Øvrige, som samtlige underskrev den; hvorpaa Hans Excellence og, efter at have selv underskrevet den, Dagen derpaa den 6 Maj refererede det for Hans Majestæt, som allernaadigst approberede Forslaget.

XXXV.

Forslag til en Forordning angaaende Fællesskabets videre Ophævelse, som jeg opfatte i Maj 1769, især efter Præsens i General-Landvæsens Collegium Hr. Grev Moltkes Begiering; der og leverede mig disse Momenta dertil, hvilke dog egentlig kun angik Fællesskab indkom Hørs Dactar i Hørs stende til Eradgangen med videre.

Gierde vitterligt: At, da det til Landvæsenets og Agerdyrkingens Forfremmelse, som Vi stedse fra Vor Regierings Tilstrælfelse have havt for Sine, nødvendig udfordres, at enhver Jordeier og Bruger skal være istand til at benytte sig af sin Jord, saaledes som han finder for godt, og derved at foretage og iverksætte de Forsøg, Prøver og Forbedringer, som han eragter tierktige og nyttige; men saadant ikke kan bestaae med de alt for mange sig næsten overalt befindende Fællesskaber, som betage Vedkommende Lodseiere Raadighed over deres Eget, og sætte dem ud af Stand til at bruge og benytte sig af deres Jord paa den Maade, som kunde tilveiebringe dem selv saavel som det Almindelige den største Fordeel. Og, omendskiont adskillige saadanne Fællesskaber hist og her i de senere Tider ere ophævede i Anledning og Følge af de derom udkomne Forordninger; saa skal dog mangfoldige Lodseiere, som have ønsket og søgt at komme ud af Fællesskab ved at faae den fælles Jord deelt, saaledes at Enhver vidste og fik sin Andeel, have seet sig forbundet til at afstaae deraf formedelt de mange derved mødende Vanstueligheder, som fornemmelig angaae Fralukningen og Indhegningen, og tildeels reise sig deraf, at de Paagrændsende formene sig ikke at være pligtige til derudi at tage Deel, naar de allene paaftaae, at de derved ingen Fordeel have udi Græsningen, og at samme ikke kommer dem til Hielp udi det, de ellers havde at hegne. Saa have Vi allernaadigst funden for godt, angaaende Ophævelsen af saadan Fællesskab i Grunden, hvorved en Gierde hindres fra at benytte sig af sin egen Jord, allernaadigst at anordne og befale.

S. 1.

Det skal være enhver Lodseier, som haver Jord i Fællig med andre, tilladt, paa egen Beføstning at lade sin Andeel derudi udfinde og udgiere, og samme derpaa at lade fralukke og indhegne. Træffer det sig, at saadan hans Indhegning kommer nogen af de øvrige Lodseiere til Hielp udi det, de ellers havde at hegne, da bør de derudi for saavidt tage Deel med ham. Derfor og nogen af de Paagrændsende siden maatte finde for godt, ligesledes at lade deres Andeel indhegne, da skulde de tage halv Gierde med ham, for saavidt deres Grunde sammenstode.

uden at det derudi skal komme ham til Hinder eller Fornærme, at han fra Begyndelsen af har opsat Gierdet eller Diget, og siden, være sig i faa eller mange Aar, allene holdt det vedlige.

§. 2.

Hvad angaaer de saa kaldte Overdreva, hvori flere Byer og Steder ere lodtagne, og som gemeentlig bruges til Creaturers Græsning; da, naar een Bye eller de fleeste Lodsieere i Byen, eller og de, som eie det mæeste Hartorn i Byen, paaftaae samme deelt, saa at enhver kan faae sin Anpart derudi, da, som det virkelig er, og i Langden af Tiden nødvendig maae blide til fælles Bedste, saa skulle de øvrige Byer og Lodsieere ikke allene samtykke derudi, men de skulle og være forbundne at bidrage til de paa saadan Inddeling gaaende Omkostninger, og det i samme Forhold, i hvilken Overdrevet selv bør deles, nemlig efter Hoveders lovlige Paaslag (eller i Mangel deraf, efter Hartorn).

Naar hver Bye eller Sted saaledes har faaet sin Andeel i Overdrevet udiøist, og disse af dem derpaa ville lade samme frakulle og indbegne, da skulle de paagrændsende Byer og Steder (hvad enten de ligeledes lade deres Anpart frakulle eller ei) tage halv Gierde med dem, for saavidt deres Grunde sammenstødes; men det Gierde, der i saa Fald tilfalder en heel Bye, lignes paa famtlige Lodsieere i Byen efter deres Hartorn.

§. 3.

Derfom de, hvilke det i flige Tilfælde tilkommer at tage Deel i Afstukningen og Indbegningen, efter at de derom betimelig ere bleven advarede, være sig ved at besørge deres Andeel Hegn forsvarlig giort og holdt vedlige, da maae de, som paaftaae Afstukningen, lade samme istandsætte paa deres Bekostning, og derover indgive Regning til Amtmanden. Naar da samme af Amtmanden og Landvæsens Commissarierne er billig befunden eller nedfat, og derpaa af Amtmanden paategnet til Execution, maae den, uden videre Lovmaal og Dom, af vedkommende Rettiens Detient eller Foged ved Execution og Udpanning hos de Paagieldende inddrives; Naar samme Raade skal og forholdes, naar de Vedkommende ved Naars Optensning og Mofers Udgravning ikke forrette det dem usfridig tilkomende Arbejde.

§. 4.

Hvor Afslutningen i disse og andre Tilfælde maae skee ved Grøft og Dige, der skal Wolden eller Diget, som gøres 3 à 4 Alne bred eller mere, sættes lige i Skiellet, og Grøfter gøres paa begge Sider, som i det mindste skulle være 2 Alne brede oven i, og $\frac{1}{4}$ Alne dybe, og hvorfra Jorden oplastes paa Wolden eller Diget.

§. 5.

Ved alle slige Delinger og Indbegninger skal nøie iagttages, at ingen almindelige Wandsteder eller Veie afslukkes, ei heller nogen betages sin Nødtighed til Tørvestier og andet saadant, alt efter Forordningen af 29 Decem- ber 1758 dens 2den Artikels videre Formeldning.

§. 6.

Ligesom Vi ingenlunde tvivle om, at jo de fleeste blandt Vore Kiere og troe Undersaatter indsee saavel deres eget som det almindelige Bedste; saa holde Vi os og allernaadigst forvissede om, at de ville søge, jo før jo hellere at faae de dem tilhørende Overdrevne inddeelte og indbegnede. Men skulde vore Amtmænd estet eet à to Mars Forløb erfare, at der endnu paa de dem anfortroede Amter befandtes Overdrevne, som, uden at være ind- deelte, henlaae i forrige næsten unyttige og ubrugbare Stand; da skulle de tilligemed Landvæsens Commissarier der i Amtet foreholde Lodseierne saadant, og formane dem, saasnart mueligt at lade slige Overdrevne inddele og indbegne, saasom Vor allernaadigste Hensigt og Villie er, at samtlige her i Riget befindende Overdrevne i det seneste inden 4 Aar fra denne Vor allernaadigste Forordnings Publications Dato af at regne, skulde være deelte og fralukkede. Da vedkommende Lodseiere have sig selv at tilskrive de ubehagelige Følger, det for dem kunde have, om de ikke holde sig denne Vor allernaadigste og velmeente Advarsel efterrettelige.

§. 7.

Hvor tvende eller flere Byers Marker sammenstøde, og vel ved Markeskjel ere deelte og betegnede, men ikke ved Hegn fræffilte, saa at de have fælles Græsning sammen, og een af Byerne, eller de fleeste Lods- eiere, eller Eierne af det meeste Hartkorn i Byen paastaae Byens Mark

fraskilt og indhegnet, saa at Byen kan faae sin Græsning for sig; da maae de øvrige Byer og Lodseiere ikke være derimod, men de Paagrændsende Skulde, efter det som forhen om Dverdrevene er meldt, være forbundne til at tage halv Gierde med dem, for saavidt deres Grunde sammenstøde, og bestandig, hvad enten den paagrændsende Mark ligger i Wang eller Fælled, holde samme vedlige.

§. 8.

Træffer det sig i slige Tilfælde, at den ene Bye haver Agre eller smalle Strimler Jord ind paa den anden Byes Mark, som giøre, at Gierdet eller Diget ikke kan gaae lige, da skulde Amtmanden og Landsvæsens Commissarierne see at forene vedkommende Lodseiere derhen, at de for disse Agre eller Strimler Jord tage Bederslag paa et andet og beqvemmere Sted, som ikke hindrer Gierdets eller Digets regelmæssige Gang.

§. 9.

Dersom enten de fleeste Lodseiere eller Eierne af det meeste Harts Korn i en Bye finde tienligt, at Byens Marker og Jorder inddeles, saa at enhver Lodseier faaer sin Jord for sig; da, som saadan Inddeling er befunden at være til hele Byens og samtlige Lodseieres virkelige Nytte og Fordeel, saa bør de øvrige Lodseiere ikke være derimod, men skulde være pligtige til at befordre denne saa nyttige Hensigt, og at tage Deel i de derpaa gaaende billige og nødvendige Beløstninger. Dersom een eller tvende Lodseiere allene forlange saadan Deling, skal det og være dem tilkjædet, men dermed forholdes efter den første Artikels Formeldning.

§. 10.

Bed saadan Deling af en Byes Jorder skal allene sees paa, hvad og hvor meget enhver Lodseier er i Besiddelse af og haver i Brug, uden at undersøge, hvad Adkomst han haver dertil, saasom dette sidste er en Sag, der for sig maae udgjøres ved Lands Lov og Ret, og ikke vedkommer saadan Deling, hvorved Hensigten ikke er at seavinde eller tilvinde nogen noget, men allene, at enhver Lodseier kan samlet og paa eet Sted faae al den Jord, han tilforn har havt adspredt og paa adskillige Steder.

Altsaa, naar en Lodseier ved saadan Deling mister et Stykke, da skal han paa et andet Sted derfor igiengives ligesaa megen og ligesaa god Jord. Skulde den Jord som han faaer igien, ikke være i alle Maader ligesaa god som den, han mistede, da skal han derimod igiengives mere og et større Stykke Jord, saa at han i Størrelsen faaer Vedertag for det, han tabte i Henseende til Jordens Godhed. Træffer det sig, at den Jord, som En faaer igien, ikke just er saa god som den, han mistede, men dog af den Besskaffenhed, at den ved god Behandling og Dyrkning kan efter nogle Aars Forløb blive ligesaa god, da skal en Saadan paa visse bestemte Aar tilstaaes noget aarlig i Vedertag for den mere Bekostning, Arbeide og Møie; han i samme Tid maae anvende paa at forbedre den nye bekomne Jord.

Overalt skulle vore Amtmænd og Landvæsens Commissarier ved saadan Deling see at forene Vedkommende, og at jevne de derved forefaldende Vanskeligheder, paa det at Delingen, som sigter til Samtliges fælles Bedste, ikke formedelst en eller anden ubetydelig Omstændigheds Skyld skal gaae overstyr. Ligesom Vi og allernaadigst have foranstaltet, at, hvor det ved saadan Deling maatte forlanges og eragtes nyttigt og nødvendigt, der skal een blandt de af Os allernaadigst anordnede Landinspecturer blive befalet at forsoie sig hen til Stedet, hvor han uden mindste Bekostning for vedkommende Lodseiere skal vejlede dem og gaae dem tilhaande, saavel ved at bedømme Opmaalningen og enhver Jords Grad af Slethed og Godhed, som og i Særdeleshed ved at vise dem den Maade at forrette Delingen paa, hvorved Ingen med Feie skal kunne klage sig at være fornærmet.

NB. Efter at Grev Moltke først havde seet dette Forslag, som han var ganske enig med, blev det i Junit oplæst i General-Landvæsens Collegium, hvor samtlige Tilstedeværende i alle Maader bifaldt det, og ombade mig, at opsætte en Forestilling til Hans Majestæt samme angaaende, paa det at Forordningen jo før jo heller kunde udkomme.

XXXVI.

Uerunderdanigst Foreskilling til Hans Kongl. Majestæt angaaende foregaaende Forslag. Denne Foreskilling opsatte jeg strax om Onsdagen efter at jeg var kommen fra Collegium, og sendte den om Torsdagen til Secretairen, Cancellieraad Snyer, som strax reenskrev den, og sendte den om Fredagen til Underkriberne, som Hensigten var, at den om Lørdagen skulde Hans Majestæt forestilles.

Grunden og Anledningen til det Forslag til en allernaadigst Forordning, som vi hermed alleruunderdandigst overlevere, behøve vi ikke vidtløftig at bevise og udvikle, da den handler om Fællesskabs Ophævelse; hvilken Titel strax virker en fordelagtig Præsumption for dens Hensigt og Nytte.

At Fællesskab i Landvæsenet er høist skadeligt og hindrer mange gode Indretninger, det har man allerede for lang Tid siden indseet i England, Preussen, Brandenburg og andre europæiske Riger, hvilket de derom udfomne Anordninger og i den Henseende skete Foranstaltninger tydelig nok lægge for Dagen.

En Ting's Forbedring, være sig Jord eller andet, lader sig neppe iværksætte og erholde uden Arbeide, Omkostning og nogen Slags Fare.

Saa længe en Jord eller Grund er tilfælles for mange, er det neppe rimeligt, at nogen vil besørge det Arbeide, giøre den Betsostning og bære den Fare, som dens Forbedring udfordrer; da han forudsæer, at kun en saare liden Deel af Nytten eller Virkningen vil komme paa hans Part.

Derimod, naar enhver har sin Jord eller Grund for sig, er den naturlige Drist og Begierlighed, de fleeste Menneffer have til at forbedre deres Wilkaar, en tilstrækkelig Bevæggrund og Drivesieder til at foretage saadan Forbedring og at udvælge de Midler, som dertil eragtes at være de beqvemmeste.

Vore ældre Lovgivere synes ikke just paa den Kant at have betragtet Fællesskab, da vor danske Lov er langt mere til Fordeel for Fællesskab selv, end for den, som søger at komme ud af Fællesskab.

I Følge danske Lovs 3die Bogs 13 Cap. 13 Artikel var det uoppe mueligt for den Landmand, som een gang var geraadet i Fællesskab med andre, nogenstade at komme ud deraf, da dertil ufordredes alle Lodes eieres Samtykke, som sigden eller aldrig var at erholde.

Den Hinder, som denu Lovens Artikel lagde i Weien for dem, der ønskede at komme ud af Fællesskab, blev ophævet og ryddet af Weien ved Forordningen af 29 December 1758, som tillod enhver Lodsseier at indbegne sin for sig adskilte Jord; og i Almindelighed til at ophæve Fællesskab kun fordrede de fleeste Lodsseieres Samtykke.

Det kan ikke nægtes, at jo denne saavel som de følgende Forordninger i samme Materie have skaffet megen Nytte, da adskillige Overdrevne ved den Anledning ere blevne deelte, og adskillige Byer have faaet deres Marker indbegnede, saa de nu have deres Græsning for sig, med videre.

Imidlertid have vi af de her til General-Landvæseneres Collegium indkomne Efterretninger haadt Leilighed at erfare, at mange, som have paastaet saadan Deling og Fællesskabs Ophævelse i Følge af disse Forordninger, tildeels derudi have været hindrede, tildeels reent deraf afskrækkede formedelst de mange derved mødende Vanskeligheder, som det ikke just haver været mueligt at see alle forud, og altsaa at forhugge.

Med Deling og Fællesskabs Ophævelse behøves det nødvendig, om den ellers skal være til nogen virkelig Nytte, at enhver faaer sit Stykke fratullet og indbegnet. Denne Indbegning har givet Anledning til adskillige Qvæstioner, og forarsaget mangfoldige Vanskeligheder.

Naar den ene paastod Deling, vilde den anden ikke tage Deel med ham i Indbegningen, uden for saavidt den kom ham til Nytte og Fordeel i det, han ellers havde at indbegne; hvoraf fulgte i Henseende til Byernes Marker, at den ene Bye vel tog Bierde med den anden de Aar, den paagrændsende Mark blev pløiet og saaet, men ikke vilde befatte sig dermed det Aar, samme Mark laae i Bang.

Naar det og var udgiort, at den ene skulde med den anden tage Deel i Afskuffelsen og Bierdet, saa blev endna den Qvæstion tilovers, i hvilket Forhold saadant skulde skee; da enhver, efter som han sandt sin Fordeel der ved

ved, paastod, at det skulde skee, nu i Forhold til Hartkorn, nu til Høveders Paastag, nu derimod at de skulde tage halv Gierde med hinanden.

Indtil disse Qvæstioner bleve udgiorte, maatte Delingen udsættes, hvorover den jevnlig standse og ophørte, saa det tilsidt blev intet af.

Disse og andre saadanne Qvæstioner haver man ved dette Forslag søgt at afgjøre, og derved, saavidt mueligt, søgt at hævde og forebygge de Bønskeligheder, der tilførn mødte dem, som søgte at komme ud af Fællesskab.

I Henseende til det Forhold, i hvilket Bedkommende bør tage Deel i de ved Fællesskabets Ophævelse forefaldende Indbegninger, er det foreslaaet som en almindelig Regel, at de Paagrændsende skulde tage halv Gierde med hinanden, for saavidt deres Grunde sammenstøde.

Denne Regel er saa jevn og naturlig, saa det ikke vel er mueligt, at derimod kan være noget at indvende, eller at nogen derved kan blive fornærmet.

Imidlertid har man dog heri maattet gjøre en Slags Undtagelse (thi en virkelig Undtagelse er det ikke) i det Tilfælde, at s. Ex. ved et Overdrevs Deling en vis Brækning eller Længde af Gierde tilfalder en heel Bøe, og der spørges, hvorledes samme skal lignes paa Lodseierne i Bøen? Da et vist Stykke af Overdrevet allene antages at være tildeelt den hele Bøe, og endnu ikke at være deelt mellem Lodseierne i Bøen, saa man her ikke kan vide, hvis Grund paa hvert Sted sammenstøder; saa bliver her ei andet tilovers, end at det Stykke Gierde, som i Folge af Grundens Sammenstødelse tilfalder den hele Bøe, maae lignes paa samtlige Lodseiere i Bøen i Forhold til enhver Hartkorn; ligesom Overdrevet selv, naar det engang bliver inddeelt mellem dem, og vil deles i samme Forhold.

Da det i slige Tilfælde ofte træffer sig, at den, som heel vel veed og er overbeviist om, baade hvad og hvor meget Gierde eller Dige det tilfalder ham at sætte, dog, uansæet han ofte derom bliver erindret og paaminnet, viser sig uwillig og forsømmer at gjøre det, og der i saa Fald ingen anden Udveie er, saastremt Afslutningen ikke reent skal standse og gaae overstyr, end at lade Arbeidet gjøre paa den Uwilliges Bekostning; men den, som saaledes besørger det gjort, og bør være forvissat om, strax og uden Procces og Vidtilsigthed at faae de derpaa anvendte Omkostninger godtgjorte:

saa

saar forslaaes, at, naar Regningen over slige Besøftninger er af Bedfommende efterseet, og derefter af Amtmanden paategnet til Execution, den da skal have samme Kraft som en inappellabel Dom, og uden videre ved Execution inddrives.

Nu kunde vel herimod indvendes, at derved betages disse Folk ordenlig Lands Lov og Ret, hvilket aldrig bør skee, saafremt den yderste Nødvendighed ikke udfordrer det, da Lands Lov og Ret, og den Forsikkring, alle Deres Majestæts Undersaatter have om at nyde samme godt ad, er det bedste og sikreste Bolværk ei allene om deres Eiendom, men og om deres Værelse og Liv.

Men, ligesom dette i alle Maader har sin fuldkomne Rigtighed, saar falder det og her at merke: a) At det sættes forud, at her ikke er nogen qvæstio juris, men at det er udgjort og tilstaaet, at det tilfalder En at sætte det Stykke Gierde eller Dige, og at han samme uanset ikke vil giøre det; paastaar han derimod med mindste Skin af Rimelighed, at det ikke tilkommer ham at opsætte Gierdet, og der saaledes bliver en qvæstio juris at paakiende, da er der ingen Tvivl om, at jo Sagen maa afgjeres ved Lands Lov og Ret. b) Er det den eneste Maade at opnaae Hensigten paa; thi dersom Bedfommende over En, der viser sig saar uvillig og halstarrig, først skal indhente Dom, og han skal være berettiget til at indstævne samme for Overretterne, saar skienes lettelig, at Delingen ved saadant Ophold og Omkostninger reent vilde gaae over Styr. c) Er det, der i slige Tilfælde skeer Execution for, gierne saar smaae og ubetydelige Summer, saar at Omkostningerne paa en Procces vilde beløbe sig langt høiere.

Endelig sigter dette Forslag til at befordre en vis Slags Deling, hvorom der aldeles ikke er meldt i de forhen om Fællesskabets Ophevelse udkomne Forordninger, nemlig den, hvorved samtlige Lodseiere i en Landsbys dele Byens Marker og Jorder imellem sig saaledes, at enhver faaar sin Jord for sig, og kan indbegne samme, samt benytte sig deraf, som han finder for godt.

Denne Deling er med god Virkning paa visse Steder sat i Værk; og Bønderne fra nogle Landsbyer ere til General-Landvæsens Collegium indkomne med Begiering, at det samme hos dem maatte iværksættes.

Det, som samtlige Bønder eller Lodseiere i en Bye ved denne Leilighed ikke saa lettelig komme overeens om, er Maaden, paa hvilken saadan Inddeling skal skee, da nogle ville, at dermed skal forholdes ligesom ved Aebning, saa at der aldeles ikke sees paa, hvad eller hvor meget enhver er i Besiddelse af, men, naar hele Byens Mark og Jord er opmaalt, skal samme inddeles paa samtlige Lodseiere efter enhveres Hartkorn, som saaledes ved Inddelingen bliver den eneste Regel og Rettefærd; da andre derimod ville, at man ved saadan Inddeling allene skal see paa, hvad enhver er i Besiddelse af, saa at, naar En mister noget paa eet Sted, skal ham igiengives ligesaa meget paa et andet Sted, og det uden Hensende til, om ham i Forhold til hans Hartkorn kunde tilkomme mere eller mindre.

Man indseer lettelig, at det er Bedkommendes virkelige eller indbildte Fordeel, der virker denne Forskiellighed i Meningerne, da de første troe, at de eller deres Gaarde have mistet noget, og tænke ved Anledning af saadan Inddeling enten at faae igien det, de have mistet, eller at vinde ved deres Naboers Narvaagenhed, Flid og Bindfælsighed; de andre derimod vide eller troe, at de have mere Jord, end dem efter deres Hartkorn kunde tilkomme, hvad enten de eller deres Formænd have erhvervet samme med Rette, saasom ved Kyndning, et Stykkes Indtagelse af et paagrændsende Overdrev ic. eller med Uret, saasom ved Afpløining, Brug af en andens Ager ic.

Da Hensigten med slige Inddelinger aldeles ikke er at undersøge Bedkommendes Adkomst, hvis Gyldighed eller Ugyldighed det allene tilkommer Dommeren at paakiende, og endnu mindre, at indvilde dem i Processer, men allene, at enhver kan faae sin Jord paa eet Sted og for sig; saa indeholder Forslaget som en almindelig Regel ved disse Inddelinger, at der allene skal sees paa, hvad enhver Lodseier er i Besiddelse af, uden at

under-

undersøge hans Adkomst dertil, saa at naar En mister noget paa eet Sted, skal han gives ligesaa meget og ligesaa godt igien paa et andet Sted.

Ligesom dette kommer overeens med Inddelingens Hensigt, saa ogsaa naaes og dette Store derved, at ingen af Lodseierne har Aarsag til at sætte sig imod saadan Inddeling af Frugt for, at han derved skal tabe noget.

Det samme have vi og havt Leilighed til at erfare ved en vis Øge i Jylland, hvor de fleste Lodseiere længe havde paaستاet saadan Inddeling, men omtrent en Trediedeel af dem havde bestandig været derimod; thi, da dem her fra General-Landvæsens Collegium var bleven tilkiendegivet, at Delingen burde skee paa saadan Maade, bleve de alle strax enige, og Delingen juldført til samtliges Fornøielse, ligesom den visselig vil blive til saamliges Fordeel.

Overalt, ligesaa vist som det er, at Fællesskab er skadelig og hindrer mange gode Indretninger i Landvæsenet, ligesaa vist maae det paa den anden Side være, at de her ommeldte Inddelinger, som alle sigte til at sætte Vedkommende ud af Fællesskab og at skaffe enhver Naadighed over sin egen Jord, maae være nyttige og tiene til at befordre deres virkelige Fordeel; da det Hele eller den samlede Sum af disse private Folks Fordele udgjør Deres Majestæts og hele Landets almindelige Fordeel, hvilken vi ikke allene ønske, men og paa god Grund vente med Tiden at ville blive betydelig og anseelig; i hvilken Henseende vi og understaae os allerunderdanigst at haabe, at dette vor allerunderdanigste Forslag maae finde Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Approbation.

NB. Denne Forestilling blev om Fredagen af samtlige Lemmer i Landvæsens Collegium underskrevet, undtagen af Geheimeraad Schack, som ikke havde været tilstede om Onsdagen, og ønskede forher at samles og tale med de Øvrige derom, hvorpaa det blev udsat til næste Onsdag, da Hr. Geheimeraad Schack mødte, og erklærede, at han var ganske enig baade med Forslaget og Forestillingen, men ønskede, at det dermed nogen Tid maatte beroe, derom hann indleverede et Promemoria, som Lørdagen der-

paa blev Hans Majestæt tilligemed det Øvrige refereret; da Forslaget fandt Hans Majestæts allernaadigste Approbation, hvorefter Forordningen udkom af 28 Juli 1769.

XXXVII.

Forslag til en Forordning angaaende Tjenestefolk i Danmark, som jeg opfatte efter Grev Moltkes Begiering, i Anledning af de mange i den Henseende indkomne Klager og adskillige derover indhentede Betænkninger, hvoraf de fleste gik ud paa, at den ved Praxis indførte Skiftetid til Middelsdag medførte megen Uleilighed, som for største Deelen kunde undgaaes, naar det blev Ryttaar.

* * *

Siere vitterligt: at Os allerunderdanigst er foredraget, hvorledes det næsten overalt paa Landet i Bort Rige Danmark skal falde heel vanskeligt, især for Gaardbrugerne af Bondestanden, at erholde de til deres Avlings Drivt og Fortsættelse nødvendige Tjenestefolk; hvilken Vanskelighed og Mangel fornemmelig har sin Grund i en og anden Misbrug og Uorden, som Tid efter anden har indsueget sig tvertimod Lovens Bydende.

Saaledes skal det paa visse Steder være indført, at Bonden hvert halve Aar maae paa nye fæste sin Tjenestekarl, som, isald det ikke fæer, holder sig berettiget til at fæste sig til en anden, uden enten i Forveien at opsigte sin Tjeneste, eller at lade den Bونده, han tiener, vide noget deraf, ferend han til Fardag forlader Tjenesten. Ligeledes skal det paa andre Steder, tvertimod Forordningerne af 19 Februarii 1701 og 1 Juli 1746 deres udtrykkelige Bydende, være blevet heel almindeligt, at Tjenestekarlene af Bonden baade paa staae og nyde Sæd i Løn, saa at den Bونده, som vægrer sig derved, og vil holde sig Forordningernes Bydende efterrettelig, staaer Fare for enten ingen Tjenestekarl at faae, eller og at maae lade sig nøie med de fletteste, som de andre ikke vilke have.

Ehi have Vi til Landvæsenets Forbedring og vore kiere og troe Under-
saatters, især Landmandens og Bondens Bedste, allernaadigst fundet for
godt,

godt, angaaende Tienestefolk i Vort Rige Danmark at anordne og befale, ligesom Vi og herved allernaadigst anordne og befale.

1.

Skal herefter for Tienestefolk saavel paa Landet som i Kiøbstæderne i Vort Rige Danmark (Haandverksvende og Drengs undtagen, med hvilke forholdes efter Laugsartiklerne) aarlig kun være een Skiftetid eller Fardag, nemlig den 31 December eller Dagen for Nytaar, paa hvilken Dag de Tienestefolk, som skifte, strax efter at de have forladt deres forrige Tieneste, skulde begive sig i den nye Tieneste, som de have fæstet sig til, og antage den. Men, hvad Lønnen angaaer, da skal det ankomme paa Huusbonden og Tienestekarlen eller Vigen, mellem sig at forenes om, hvad enten samme aarlig skal betales i een, tvende eller flere Terminer.

2.

Dette skal tage sin Begyndelse til indeværende Mars Mikkelsdag, saa at de Tienestekarle og Viger, som ellers vilde skifte til Mikkelsdag, de skulde, inod at nyde et Bierdingaars Løn, forblive i deres Tieneste indtil Dagen for Nytaar.

3.

Den Tienestekarl eller Vige, som, efter at have lovlig fæstet sig, ikke finder sig i sin Tieneste til forommeldte rette Fardag, Dagen for Nytaar, skal straffes med at betale een Mark paa Landet og 2 Mark i Kiøbstæderne, (undtagen i Kiøbenhavn, hvor der forholdes efter Placaten af 3die December 1755) til lige Deling mellem Huusbonden og Sognets Fattige, for hver Dag den uden Huusbondens Tilladelse udebliver over Fardag. Formaae de udeblivende Tienestefolk ikke at udrede disse Bøder, da skal det være Huusbonden tilladt, at trække dem fra deres første halve eller hele Mars Løn, naar samme er forrent. Hvorimod den Huusbonde, som forholder sine Tienestefolk at gaae af deres Tieneste til Fardag efter lovlig Opsigelse, skal betale i deres Sted.

4.

I Henseende til forommeldte Skiftetid eller Fardag skal den rette Opsigelses Tid for Huusbonden saavel som Tienestefolk være 8 Dage for

og 8 Dage efter Mikkelstdag, nemlig fra den 22 September til den 6 Octo-
ber, begge inclusive, saa at den Opsigelse, som skeer enten for den Tid, især
paa Landet, eller og efter den Tid, ikke bliver af nogen Gynlighed. Og
skal Opsigelsen i forommeldte rette Opsigelses Tid, for og efter Mikkelstdag,
af Huusbonden saavel som Tjenestefolkene skee vidnesfast i tvende Vidners
Nærværelse og Paahør; da Vedkommende i Mangel deraf have sig selv at
tilskrive, at deres Foregivende ikke troes eller gielder, isald de siden ville
beraabe sig paa, at de have opsagt.

5.

Naar forbemeldte rette Opsigelses Tid er forbi, begynder Fæstetiden,
da ingen Tjenestekarl eller Pige maae fæste sig bort til en anden, uden de
først lovlig og i rette Tid have opsagt deres forrige Tjeneste; thi saa længe
det ikke skeer, bør de forblive i den Tjeneste, de ere udi og engang have
antaget.

6.

Den Tjenestekarl eller Pige, som aldeles ikke vil begive sig i den Tie-
neste, de lovlig have fæstet sig til, skal ei allene, isald de have modtaget
Fæstepenge, levere samme tilbage, men og desuden bøde et halvt Mars Løn
til Huusbonden, som de havde fæstet sig til; og dersom de ei formaaee samme
at betale, da skulde de hensættes til Arbeide i nærmeste Tugthuus paa 3 à
4 Uger, efter Konnings Størrelse. Skulde det og befindes, at lige af deres
Tjeneste udeblivende Tjenestefolk ikke have antaget anden Tjeneste, men
ere ledige bleve hentliggende, da skulde de desuden tiltales og straffes
som Løsgangete.

7.

Da det ved Forordningerne af 19 Febr. 1701 og i Julii 1746 er
Tjenestefolk paa Landet under Confiskation forbudet, at tage og nyde
Sæd til Løn istedet for Penge; saa ville Wi samme Forbud hermed ei
allene allernaadigst have igientaget, men og derhen klæppet, at den
Tjenestekarl, som efterdags understaaes sig at fordre eller begiere Sæd
til Løn, han skal, uanset at det ikke tilstaaes ham, for saadan hans
dristige og uskadelige Begiering bode en Rigsdaler i Mulct til lige
Deling

Deling mellem Angiveren og Sognets Fattige. Men skulde Tjenestekarlen og Huusbonden virkelig blive forenede om, at den første skal nyde og den sidste give Sæd til Løn, da skal saadan Forening, som ulovlig og forbuden, dog ikke være af nogen Gynlighed, men Bonden samme uanset beholde sin Sæd og det derefter indavlede. Derimod skal han i Penge udbetale saa meget, som Karlens Løn i et Aar lige med andre Tjenestekarle kunde beløbe sig til, hvilke Penge skulle være forfaldne til lige Deling mellem Angiveren og Sognets Fattige; og Karlen saaledes tjene et heelt Aar igiennem, uden at nyde nogen Løn derfor.

8.

Kommer der Tvistighed imellem Bonden og hans Tjenestefolk om de her ommeldte eller andre Poster, som angaae deres Forhold i deres Tjeneste, da maae vedkommende Huusbonder saavel som Tjenestefolk vende sig til Herreds- eller Dirkefogden, som Stedets Politimester, der kortelig og uden Vidløstighed behandler og afgjør Sagen som en Politiesag.

I det øvrige og for saavidt ikke ved denne Vor allernaadigste Forordning er forandret, har det i Henseende til Tjenestefolk overalt i Vort Rige Danmark sit Forblivende ved Vor danske Lovs 3die Bogs 19de Capitel, og i Henseende til vor Kongl. Residensstad Kjøbenhavn i Særdeleshed, ved Placaten af 3 December 1755. Thi byde og befale ic.

I Særdeleshed have Biskopperne, hver i sit Stift, at foranstalte og bære Omsorg for, at denne Vor allernaadigste Forordning overalt paa Landet tvende Gange i indeværende Aar af Prædikestolen læses og forlyndes, nemlig nu strax og Søndagen for Mikkelsdag den 23 September.

NB. Dette blev oplæst i General Landvæsensets Collegium den 28 Febr. 1770, da de alle vare dermed enige, og den 8 Artikel efter de Flestes Formening blev tillagt, og resolveret, at det skulde Hans Majestæt forestilles til Approbation.

NB. Siden ffede endnu den Forandring, (hvortil Geheimeraad Thott fornemmelig gav Anledning) at Kjøbstæderne reent blive udeladte, og Forordningen indskrænket til Landet.

Om Udfaldet heraf har ved Rentekammeret, hvorunder Landbø-
senet hører, ingen Underretning været at erholde.

XXXVIII.

Erklæring over en vidtløftig Skrivelse af 10 Febr. 1770 fra General-Told-
kammer Collegium til det danske Cancellie, hvorudi de meget besvære sig over
Borgemester Smidt i Slagelse, som ved Memorialer til Hans Majestæt haar-
delig har angrebet ei allene Betienterne i Consumtions-Contoiret, men og
Collegium selv, som de, der skulle have forurettet og kuffet ham med videre;
hvortil han tager Anledning af det, at Slagelse Consumtion var overladt en
anden, skjønt Smidt paa Auctionen var bleven Høistbydende, hvilket dog ikke
skede, førend efter at det var Smidt tilkiendegivet, at hans giorte Bud
formedelt dets Kingheds Etyld ikke kunde foreslilles til Approbation, med
mindre han vilde tillægge 125 Rdr. aarlig, hvorpaa han svarede Nei; da Con-
sumtionen derefter blev en Anden overladt, som under 4 October havde tilbu-
det dette Tillæg, hvorpaa og under 12 October, da det var for sildig, Smidt
indfom og tilbød det samme; derpaa han den 17 October fra Rentekriveren
fik Svar, at den Andens Bud var approberet og Contracten udfærdiget. I
den Henseende, og da det for samtlige Collegier er af Bigtighed, at slige
bliver straffet, foreslaae de som en formeentlig beqvem Straf, at han paa
trende Maaneder fra hans Borgemester-Embedet maatte blive suspenderet.
Derudi de udbede sig det danske Cancellies Bisland.

Skjønt Borgemester Smidts dristige Beskyldninger og Skrivemaade
ikke fortiene Bisland, saa møde dog visse Omstændigheder, som synes noget
at kunne undskyldte saadan Overtelse.

Efter at han paa den offentlige Auction over Slagelse Byes Consum-
tion var bleven Høistbydende, formeente han sig forvissat om at beholde den
i Følge den udstædte Placat, fornemmelig saa længe den ikke blev stillet til
nye Auction. I Tillid dertil, og, da nogen Tid bortgik, er det vel muel-
ligt, som han foregiver, at han kan have antaget Consumtionsbetiente med
videre. I den Henseende kunde det nok komme ham noget fremmed for,
da han ved Skrivelse fra Rentekriveren af 17 October blev tilkiendegivet,

at

at Slagelse Consumtion allerede uden nogen foregaaende Auction var overladt til en anden udenhøys Mand, som gav de 125 Rdr., Collegium af Smidt havde forlangt mere, end paa Auctionen var buden. Han blev derved saa meget mere opbragt, som han kort forhen, nemlig den 12 Octob. havde tilskrevet Collegium, at, naar det ikke anderledes kunde være, vilde han hellere tillægge disse 125 Rdr. end gaae fra Consumtionen, skjønt han tilføi i Skrivelse til Collegium af 30 August havde erklæret, at det Bud, han havde gjort paa Auctionen, var det høieste, han eller nogen kunde taale at give af denne Byes Consumtion.

Om Smidt, der saa ufornodentlig saae sig stødt fra Consumtionen, i Utaalmodighed over det Tab, han leed, og den Fornærmelse, han for meente sig at være tilføiet, har skrevet alt for frit og dristigt, burde det dog vel ikke regnes saa noie med ham, fornemmelig han allerede er straffet ved det, at han af Stiftamtmanden er bleven irettesat; thi, skjønt Toldkammer-Collegium i deres Skrivelse til Stiftamtmanden maa skee ikke have betient sig af det Ord Reprimende, saa kan det dog vel ikke ansees for andet end en Irettesættelse, naar Smidt efter Toldkammer-Collegii Ordre har maattet reise herind, paa det at Stiftamtmanden her mundtlig kunde foreholde ham hans utilbørlige Skrivemaade, og æske hans Erklæring, om han vedblev eller vilde tilbagekalde den til Hans Majestæes indgivne Ansøgning.

Ja, naar man betragter, at en Reise fra Slagelse til Kiøbenhavn (især ved saadan Bei og Veirlig, som vi havde i dette Aars Januarii Maaned), koster Penge, saa skjønner jeg ei rettere, end at Borgemeester Smidt baade er irettesat og mulceteret. Skulde denne Straf ikke eragtes tilstrækkelig til at affone Borgemeester Smidts Forseelse, da kan jeg dog ikke være enig med den af General-Toldkammer Collegium foreslagne Straf, nemlig nogle Maaneders Suspension; og det af en Aarsag, som jeg er vis paa, at bemeldte Collegium selv vil finde anstig.

Det er bekiendt, at Borgemeester-Embedet i Slagelse har saare liden eller ingen Indkomst, saa at den, der forretter samme, omtrent kan ansees at tiene par honneur.

Efter det, mig er berettet, er Borgemeester Smidt, som var Udspeker der i Byen, til dette Embede bragt i Forslag af da værende Stiftsamtmand, der skaf have overtalt ham til at modtage det, som den eneste vederhæftige Mand, han fandt beqvem dertil i Byen.

Derfom denne Mand nu enten paa een eller flere Maaneder blev suspenderet fra et Embede, som man har overtalt ham til at modtage, og han saa godt som forretter uden Betaling, er det rimeligt, at han reene vilde fravige sig det og begiere sin Afsted, hvorved saavel Cancelliet som Stiftsamtmanden lettelig kunde komme i nogen Forlegenhed; da denne sidste tilstaaer, at han ikke veed nogen anden vederhæftig og duellig Mand der udi Byen, som han kunde bringe i Forslag til dette Embede, og han derimod har Aarsag at være fornøiet med Smidts Forhold som Borgemeester.

Derfom det derfor ikke kan have sit Forblivende v: d den Smidt allee rede givne Trettesføttelse, som tillige medfører en Mulct; saa seer jeg ikke, der bliver andet tilovers, end at der anlægges Sag imod ham; hvilket og i saa Fald synes saa meget mere nødvendigt, som Borgemeester Smidt, der desuden formener sig at være fornærmet, vilde ansee sig dobbelt fornærmet, ifald ham ved Kongl. Resolution uden foregaaende Lov og Dom blev paa lagt en nye Straf. Kjøbenhavn den 26 Martii 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 11 April 1770.

Toldkammeret svares efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter bleve General-Toldkammeret og Commerce-Collegium den 21 April 1770 fra Geheimeraad Thott tilskrevne.

XXXIX.

Erklæring over et Brev af 18 November 1769 fra Kammer-Collegium til det danske Cancellie, derudi de berette, at ved en Kjøbenhavns Raadsfuedom, som i Hsieskeret var confirmeret, vare fire Buxler, hver paa 2000 Rdr., dante konfiskerede, Halvdelen til Hans Majestæts Kistus, og Halvdelen til Prokurator Jacobsen, som Angider. Da nu Forordningen af 31 December 1742 Art. 9. bevilger Kammer-Advocaten ligesom General-Fiskalen en Fierdepart af

af alle de ved Sagers Paataals indbringende arbitraire og extraordinaire Strafbøder, som ikke udi Loven eller Forordningerne til noget vist er fastsat, eller af Boesloder, Arvefalds Rettigheder, eller deslige Regalier er bestaaende, og Kammer:Advocaten, som har været befalet at udføre Sagen for Høiesteret, derefter formener at være berettiget til en Fierdepart af det, Fiskus derfor kommer; saa udbede de sig Underretning, om General: Fiskalen i sine Tilfælde har nødt denne Fierdepart, eller om den kunde tilkomme ham.

Efter mine Tanker kunde Kammer: Collegium herpaa svares i Overeensstemmelse med det, som jeg, ved at eftersee de ældre og nyere Instructioner for General: Fiskalen saavelsom Kammer: Advocaten med derhen hørende Forordninger og Reskripter, har erfaret: at General: Fiskalen har efter den ældre Instruction af 19 Novbr. 1698 været berettiget til Halvdelen af Confiskationen i de Sager, han enten uden nogen Angivelse blev befalet at paatale, eller efter egen Angivelse blev tilladt at udføre.

Denne halve Part af Confiskationen er siden bleven reduceret til en Fierdepart, uden at der i det øvrige skede nogen Forandring i Instructionen, indtil det ved et Reskript af 6 April 1742 blev fastsat, at under denne Fierdedeel af deslige Confiskationer ikke skulde forstaaes de udi Loven fastsatte og Hans Majestæt tilkommende Bøder, Boesloder, Arvefalds Rettigheder, eller noget andet af alt det, som efter Lov og Forordninger til Hans Majestæt kan forbyrdes, deraf ikke noget maatte paastaaes, siden slige dog uden nogen General: Fiskalens særdeles Noie, efter Dommerens almindelige Kiendelse, af sig selv tilfalder Hans Majestæt. Men, at under den General: Fiskalen bevilgede Fierdedeel allene skulde forstaaes de arbitraire og extraordinaire Strafbøder, som ikke udi Loven og Forordningerne til noget vist ere fastsatte, og ved General: Fiskalens Paataale efter eller uden Angivelse til Hans Majestæts Fiskus indbringes.

Imidlertid, og dette Reskript nanseet, blev dog forholdet efter den General: Fiskalen forhen meddeelte Instruction, saa længe da værende General: Fiskal forblev i Embedet.

Men, da der i Aaret 1751 skede Forandring med dette Embede, saa blev den 10de Artikel i den Instruction af 23 April 1751, som blev meddeelt den da beskikkede General-Fiskal, nu afgangne Justitsraad Sonne, forandret og indrettet efter bemeldte Reskript. Og siden den Tid har man her ikke merket til, at nogen Tvistighed eller Dvæstion er forefalden angaaende den General-Fiskalen tilkommende Andeel af Confiskationer.

Men, da der siden den Tid at berørte Reskript af 6 April 1742 saavel som Forordningen af 31 Decbr. samme Aar (hvis 9de Artikel synes at være indrettet efter Reskriptet) udkom, mere end eengang er skeet Forandring med Kammeradvocat-Embedet, og Kammer-Advocatens Instruction nu som tilforn skal medføre: At, af alt hvad som udi de Sager, hvilke Kammer-Advocaten udfører, bliver forbrudt eller confiskeret, skal han nyde den fjerde Part (ligesom General-Fiskalen); saa synes det rimeligst, at dermed ligesom forholdes efter Instructionen, saa længe nuværende Kammer-Advocat forbliver i Embedet, da han synes med temmelig god Føle at kunne beraabe sig paa den ham eengang meddeelte Instruction, og at derimod, naar engang Forandring skede med dette Embede, den Instruction, som blev givet den nye Kammer-Advocat, da blev indrettet efter Reskriptet af 6 April 1742 og Forordningen af 31 December samme Aar, dens 9de Artikel. Kiøbenhavn den 30 Junii 1770.

Herpaa resoloverede Cancelliet under 4 Julii 1770;

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter tilskrev Geheimeraad Thott Renselammeret den 5 Julii 1770.

XL.

Erklæring over en Forestilling eller Skrivelse til det danske Cancellie fra Søestatus General-Commissariat af 9 Martii 1770, derudi de berette den store Fornærmelse, Assistenthuset tilføies ved de mange uberettigede Pantelaanere. I den Henseende de paa samme Maade, som tilforn i Aaret 1754, foreslaae en Commission og tvende Commissarier til at undersøge og paaktiende slige Sager efter de fra Dvæsthuus-Directeurernes indkomne Klager; derhos de som

en Plan for Commissionen foreslaae adskillige Momenta (i alt 11.) til at indføres i Commissorium, da de efter deres Formening vilde lette Sagen, og sætte Commissarierne istand til at opnaae dens Hensigt.

Det forholder sig, som de Deputerede i See-Statens General-Commissariat melde, at der i Aaret 1754 har været anordnet en Commission, bestaaende af da værende Søekrigsprocureur Etatsraad Sevel og Auditeuren ved den combinerede Ret Justitsraad Røen, til at undersøge og paakiende den utilladelige Dmgang med at laane Penge ud paa Pant mod ubillig Rente, alt efter de Klager, som derom indkom fra Qvæsthusets Directeurer paa Assistenhusets Vegne.

Da den samme Aarsag nu atter indløber, saa kan der ikke være noget imod, at en saadan Commission igien sættes, og at derom gaaer Ordre til de i Forslaget bragte Personer, nemlig nuværende Søekrigsprocureur og Auditeur ved den combinerede Ret.

Hvad angaaer de af Commissariatet foreslagne Momenta, som formenes at vilde lette Sagen og hidrage til at opnaae Siemedet, da ere nogle af dem af den Beskaffenhed, at det ontrent synes at forstaae sig selv.

Saaledes var: Vidnerne ved den forrige Commission, saavidt jeg ere indrer, forbundne til at møde sine exceptione fori, hvoraf flyder, at det samme og denne Gang maae finde Eted.

Ligesom Politimester ikke nægter Qvæsthuus-Directeurerne Assistance ved de forehavende Inquisitioner, for saavidt samme ere lovlige og billige, saa forstaaer det sig og selv, at Directeurerne kunde for Commissionen frembringe saadan Klage og Forretning, og der faae den end videre undersøgt og paakiendt; da Commissionens Domme derefter ikke kunde indstævnes uden for Hviesteret.

Derimod ere nogle blandt dem af den Beskaffenhed, at de synes at sigte til at indføre visse nye Regler i Lovhyndigheden, og af den Aarsag ikke kunne bevilges; fornemmelig naar betragtes, at det for sig ikke er forbuden at laane Penge paa haandsaaet Pant, men allene at tage ubillig Rente af de saaledes laante Penge.

Jeg skulde saaledes formene, at Commissorium kunde expederes efter det forrige af 1754, og det combinede Collegium derhos tilskrives: At, ligesom Nvæsthuus-Directeurerne kunde af Stadens Politimester vente sig al muelig og lovlig Assistance, saa kunde og Commissarierne giøre allerunderdanigst Forestilling, ifald de under Sagens Drive maatte erfare, at et eller andet, som just ikke kunde eragtes at stride imod Loven, vilde være fornødent og tienligt til Commissionens Fremgang, og at opnaae dens Niemeed. Kiøbenhavn den 1 Julii 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 4 Julii 1770:

Admiralitetet tilskrives efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Admiralitets-Collegium den 6 Julii 1770 tilskrevet fra Geheimeraad Thott.

XLI.

Erklæring over en Skrivelse af 18 September 1769 fra Kammer-Collegium til det danske Cancellie, derudi de berette, at, da en Bysfoged i Norge havde uden Kammerrets Forevidende giort Execution hos en Kongl. Oppebørselsbetient for priuat Giæld, under Forbeholdenhed at vilde paaføe, det intet imod Kongens Fordeel skulde blive handlet; saa har saadant givet Anledning til Correspondence mellem begge Kammer Collegierne, som ere komne overeens, at det i Henseende til Sikkerheden for de Kongelige Indkomster bliver fremdeles høist fornødent, at Rettens Betientere nsigtigen rette sig efter det, Forordningen af 9 Junii 1696 og Kammerrets-Ordningens 2det Cap. 15de Art. fastsatte, saa at ingen Forretning hos nogen Kongl. Oppebørselsbetient uden foregaaende Anmeldelse og det vedkommende Kammers Tilladelse foretages helst Reservation ved saadan Forretning om at iagttage Kongl. Interesse holdes for utilstrækkelig til Sikkerhed for Hans Majestæts Kasse i alle Tilfælde. Men, da disse Forordninger ingen Straf paalægge for siige Rettens Betientere, og de i den Henseende kunde synes at vove mindre ved at foretage end ved at nægte Execution, hvorfor Domhaveren kan paaføre dem Proces; saa er Kammer-Collegium, til at forebygge saadant, betænkt paa at giøre Forslag til en Forordning om at forbyde Rettens Betientere, under Straf af Embeds-Fortabelse at foretage nogen Forretning hos Kongl. Oppebørselsbetientere uden Kammerrets foregaaende Tilladelse. Da Kammer-Collegium der-

derimod lover, naar slike Domhavere maatte melde sig hos dem, strax at søge Sikkerhed for de Kongelige Oppebørseler, da det derefter bliver Domhaveren usforment at lade sin Dom exequere. Men, førend de derom gjøre Forestilling, ville de erfare, om i Henseende til anførte Straf for Rettens Betientere noget maatte være at erindre. Tilligemed Statholder Benzons Erklæring af 3 Febr. 1770, som formener, at det vilde være noget haardt, om en Rettens Betient for saadan Feil skulde straffes paa hans Embede, samt at en Creditor ikke bør formenes at gjøre Arrest og Sequestration hos en Oppebørselsbetient, for at forhindre ham fra at undstikke og adsprede sine Effecter. I den Henseende indstiller han, om det ikke kunde eragtes at være nok, at en Rettens Betient, som handlede imod de anførte Anordninger ved at gjøre Execution eller Udlæg hos en Kongelig Regnskabs Betient uden Renteskammerets Tilladelse, skulde, istedet for at have sit Embede forbrudt, betale Udlæggets Værdie tilbage, saa og, om Forbringen var under 100 Rdr., bøde 10 Rdr., men om den var over 100 Rdr., da 20 Rdr. til lige Deeling mellem Sognets Fattige og næste Lugthuus. Med Arrest og Sequestration formener han, der burde forholdes efter Loven. Endelig formener han, at Sold-, Consumtions-, Tiende- og andre Forpagtere ikke til Kongelige Oppebørselsbetientere kunde henregnes.

*   *   *

Da jeg aldeles ikke kan være enig med de Grundføringer, som Kammer-Collegium her synes at sætte forud, og hvortil de have taget Anledning af den i sig alt for almindelige og ubestemte Forordning af 9 Junii 1696, som dog synes at være rettet og tydeligere forklaret i Kammerrets Ordningens 2det Capitels 15 Artikel; saa skulde jeg indstille, om Kammer-Collegium paa denne deres Skrivelse omirent kunde svares: At Hensigten med det, Forordningen af 9 Junii 1696 heel almindelig og ubestemt haver fastsat, men Kammerrets Ordningens 2det Capitels 15 Artikel noiere har bestemt og tydeligere forklaret, aldeles ikke har været, at forunde Regnskabs Betiente et Slags Moratorium mod deres retmæssige Creditorer, og endnu mindre, at betage slike Creditorer Lands Lov og Ret og de almindelige Beneficia juris; men allene at sørge for de Kongl. Intraders og Oppebørselers Sikkerhed, og at forebygge, at ikke private Creditorer skulde ved Execution og Udlæg efter erholdet Dom borttage alt, hvad en saadan

Be-

Betient havde, endog det, han paa Hans Majestæts Vegne havde oppebaaret, og altsaa kunde anses at tilhøre Hans Majestæt, saa at derimod intet blev tilovers til Hans Majestæts Fordring.

At dette, og dette allene er Hensigten, det viser tydelig Slutningen af berørte 15 Art. i Kammerrets-Ordnningen, som just sigter til at forebygge, at en Regnskabsbetient ikke af dette, som et Slags Moratorium, skulde betiene sig til at eludere hans retmæssige Creditorens Fordring og Søgmaal; da det der hedder: Dog skal under denne Prætext ikke nogen, som haver lovlige Domme, forhindres i at lade Dommen execvere til Betaling, naar der enten er Forlover for Betienten, eller der er tagen Forsikkring for Vor Præsention.

Heraf flyder: a) At den meest naturlige og næsten eneste bequemme Straf for en Rettens Betient, som forseer sig herimod ved at giøre Execution hos en Regnskabsbetient uden Kammer-Collegii Forevidende, er den, som den anførte Artikel af Kammerrets-Ordnningen fastsætter, nemlig, at slige Rettens Betiente selv skulde svare Hans Majestæt til den Skade, han derover maatte lide. Thi, isald Hans Majestæt ingen Skade derved lider, er der ikke noget hendet, som strider imod Lovgiverens Hensigt; men, isald saadan Skade virkelig finder Sted, er det billigt, at samme godtgjøres af den, som ved sin Forseelse har givet Anledning dertil og været Aarsag derudi.

b) At det Ord Forretning, som Forordningen af 1696 har betient sig af, her, som alt for almindelig og ubestemt, aldeles ikke er anvendelig; da der ere adskillige Forretninger, som Rettens Betiente gjerne kunde foretage hos den, der staaer for Kongl. Oppebørsel, uden at Hans Majestæts Fordring derved i nogen Maade kan hindres eller lide noget.

Til slige Forretninger kan man blandt andet henregne Arrest og Sequestration, som vedkommende Dvrighedsperson gjerne efter en Creditors Forlangende og mod vedbærlig Caution kan foretage hos en Regnskabsbetient uden Kammer-Collegii Forevidende, da Hans Majestæts Fordring derved i ingen Maade kan lide, men vel vinde noget; thi, da Arrest ikke giver Arresthaveren nogen Prioritets- eller Panterrettighed til de

arresterede Effecter, men allene virker, at samme maae blive tilstæde, og ikke kunne forstikkes eller afhentes, ligesom Arresten og alletider clausuleres: Enhver sin lovlige Ret forbeholden; saa beholder Hans Majestæt den samme Prioritetsret til det arresterede Gods, som til Detientens øvrige Effecter, saa at Arresten aldrig kan skade Hans Majestæts Fordring, da det derimod vel kan blive til Fordeel for samme, at Detienten er ved Arresten forhindret fra at forstikke, afhænde, eller paa anden Maade disponere over det Arresterede.

Saa endog Execution selv kan skee hos en saadan Regnskabsbetient, uden at Hans Majestæts Fordring derved skades eller lider noget, saasom: naar Domhaveren er fornoiet med at faae Execution i Et eller Andet Detienten tilhørende, med den Clausul: for saavidt deraf maatte overkynde, efter at Hans Majestæts Fordring er liquideret.

c) At, naar en Rettens Detient saaledes ved slige Forretninger, og ved i det øvrige at giere sit Embede, paaseer, at intet foretages imod Hans Majestæts Fordeel, saa skionner man ikke, at Kammer-Collegium kan have Aarsag eller Zeie til at paastaae ham straffet.

Og, skiont det i Kammer-Collegii Skrivelse ommeldte Tilfælde her er ubekendt, saa dog, naar Byfogden maatte befindes at have holdt det, han har lovet, og virkelig at have paaseet, at intet er handlet mod Kongl. Interesse; saa synes han at kunne giere sig Haab om at blive frikiendt, ifald han for samme hans Forretning skulde vorde tiltalt.

Efter slige Omstændigheder kan man herfra ei være af anden Mening, end at det i Henseende til det Omstrevne bør i alle Maader have sit Forblivende ved Kammerrets-Ordnings 2det Capitels 15de Artikel.

Saa vidt gaaer Svaret paa Kammer-Collegii Skrivelse. Men da Statholder Benzou ubi Slutningen af hans Erklæring endnu af sig selv tillægger, at efter hans Formening kunde Tolds-, Consumtions-, Liendes- og andre Forpagtere ikke henregnes til Kongl. Oppeberfelsesbetiente, og jeg deraf slutter, at det i Kammer-Collegii Skrivelse ommeldte Tilfælde, som mueligt har været Statholderen bekendt, maaskee har angaaet en saadan Forpagter; saa skulde jeg indstille, om endnu i samme Svar kunde tillægges:

At, da Starholder Benzons Erklæring herover har været indhentet, og han derudi blandt andet har ytret den Formening, at Told-, Consumtions-, Tiende- og andre Forpagtere ikke hørte til Kongl. Oppebørselsbetiente; saa kan man ei andet end give ham Bisald, da man ved Regnskabs- eller Oppebørselsbetiente i nærværende Tilfælde ikke kan eller bør forstaae andre, end de, der have Kongl. Bestalling, og i Følge den anførte 15 Art. i Kammerets-Ordnningen have ladet samme last og bekendtgjære ved den Dørs og Underret, som de staae under; da derimod saadant ingenlunde kan passe sig paa Forpagtere og andre, som allene i Følge af en sluttet Contract ere forbundne til at betale eller præstere noget, da det bliver Bedkommendes Sag; ved at slutte slige Contracter at søge saadan Sikkerhed og bruge saadan Forsigtighed, som kan eragtes tilstrækkelig, uden at Andre, som tilforn maatte have været i Handel med slige Folk, derunder skulde lide eller sættes i Bøve. Kiøbenhavn den 3 Julii 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 8 August 1770:

Erpederes efter General-Proforeurens Erklæring.

Herefter blev Rensskammeret den 26 August 1770 fra Geheimræd Thott tilfreven.

XLII.

Erklæring over en Skrivelse af 10 Febr. 1770 fra Kammer-Collegium til det danske Cancellie, hvorudi de berette, at i Antegnelseerne ved en Fogeds Regnskab i Norge for 1767 var paastaet dobbelte Leiermaalbsbøder af toende besvangrede Rastfodskendebørn; hvorefter Fogden havde forlangt Sorenskriverens Erklæring, som til Grund for hans Dom anfører, at det, Forordningen af 6 December 1743 i dens 22de Artikel fastsætter om at tilfinde den Skjeldige dobbelte Bøder, allene bør finde Sted i det Tilfælde, hvor Straf paa yderste Formue er den eneste, Loven fastsætter, men ikke, hvor Loven, foruden Straf paa yderste Formue, endnu tilfinder en anden corporlig Straf, saasom i Lovens 6te Bog 13de Cap. 13de Artikel. I den Henseende udbeder Kammer-Collegium sig Underretning, om Sorenskriverens Fortolkning af Forordningen er rigtig, for derefter at beslutte, om Fogden skal befales at indbræve den affagte Dom for Overretten til Underkiendelse.

Sorenfriveren har rigtig nok indseet Grunden til det, Forordningen af 6 December 1743 i dens 22. Art. fastsætter, at, naar nogens Forseelse er af den Beskaffenhed, at han derfor efter Loven bør straffes paa yderste Formue, skal Dommeren først tilfinde ham at betale dobbelt saa mange Bøder, som Loven paahyder for deslige Forseelser. Samme bestaaer derudi, at, da det ved bemeldte Forordning blev fastsat, at Straf paa yderste Formue skulde bestaae i, at En bødede en Tiendedeel af hans ganske Formue, eller af alt hvad han eiede indtil 10,000 Rigsdaler, indsaac man lettelig, at det kunde træffe sig, at den, der for en qualificeret Forseelse blev straffet paa yderste Formue, vilde komme til at slippe lettere end den, der for en simpel Forseelse af samme Slags blev dømt til at betale de i Loven fastsatte Bøder. Saaledes: Skal f. Ex. den Mandsperson, der begaaer simpelt Eiermaal, efter Loven bøde 12 Rdr., men er det en Ægtemand, der begaaer Høer, skal han efter Loven straffes paa yderste Formue. Træffer det sig nu, at alt det, en Saadan eier, kun beløber sig til 60 Rdr. eller mindre, hvoraf en Tiendedeel kun vilde udgjøre 6 Rdr., saa kom han til at slippe lettere, end om han havde begaaet simpelt Eiermaal.

For at forekomme saadant, er det i Forordningens 22. Art. fastsat, at en Saadan skal tilfindes, først at betale dobbelt saa mange Bøder, som Loven paahyder for slige Forseelser, (hvilket i dette Tilfælde gjør 24 Rdr.) og dernæst at bøde en Tiendedeel af hans hele Formue.

Da han saaledes rettelig har indseet Grunden til denne Lov, saa er det underligt, at han har foretaget sig at giere en Undtagelse derudi, som Forordningen ikke giver nogen Anledning til. Jeg skulde altsaa formene, at Kammer-Collegium paa deres Skrivelse kunde svares: At Forordningen af 6 December 1743 dens 22. Art. fastsætter i Almindelighed og uden nogen Undtagelse, at den, som efter Loven bør straffes paa yderste Formue, først skal tilfindes at betale dobbelt saa mange Bøder, som Loven paahyder for slige Forseelser; hvoraf flyder, at den, der for et qualificeret Eiermaal bør efter Loven straffes paa yderste Formue, han bør først tilfindes at betale dobbelte Eiermaalsbøder.

Det, Sorenskriveren derimod anfører om at cumulere Straffene, hat sin gode Grund i det Tilfælde, hvor Loven fastsætter flere Straffe altersnatide, men ikke, hvor de fastsættes cumulative eller conjunctive. Da nu norske Lovs 6 Bogs 13 Cap. 13 Art. fastsætter, at de, der begaae Leiersmaal i andet eller tredje Led, skulde straffes paa yderste Formue, og desuden hensættes icke men den anførte Forordnings 22 Artikel istedet for Straf paa yderste Formue har sat, at både dobbelte Bøder og en Tiendesdeel af Ens Formue; saa burde Dommeren og holdt sig samme efterrettes lig, da det i sig ikke gjør noget til Sagen, hvad enten Loven tillige og desuden har for samme Forseelse fastsat en anden corporlig Straf, saasom Forvisning, eller ei. Kjøbenhavn den 6 Julii 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 8 August 1770:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter tilskrev Gehejmerraad Thort Rentekammeret den 18 Aug. 1770.

XLIII.

Svar til Kammer-Collegium paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 24 Febr. 1770, derudi de berette, at af det Kongelige Gods paa Møen er iblant andet, indrettet trende completerede Hoved- eller Sædegaarde, som med det til hver især, uden Fællesskab med andre, underlagte Bøndergods Hørtorn ved den holdte Auction ere tilfaldne de til samme Gaarde henlagte Bønder. Da nu disse Gaarde, saavel som alle andre, ere solgte med Jagt og anden Herlighed efter Loven og Forordningerne; saa ubede de sig General-Prokureurens Betænkning, hvorvidt berørte Bønder herefter enten kan anses at være berettigede til Jagtens Hølse paa ommeldte Gaarde og Godser, eller Hans Majestæt, efter Omstændighederne og Kjøbernes Bestaffenhed, i Følge Lov og Forordninger endnu Jagten der kunde tilkomme.

* * *

Da Bønderne til de i Deres Excellencers og Høistærkede Herrers meget ærede Skrivelse af 24 Febr. a. c. ommeldte trende complete eller completerede Hoved- eller Sædegaarde paa Møen selv paa Auctionen have tilkjøbt og tilforhandlet sig disse Gaarde; saa følger, at disse Bønder, som have kjøbt Gaar-

Gaardene med Jagt og anden Herlighed efter Loven og Forordningerne, nu, for saavidt samme og især Jagten angaaer, ere at ansee som en uprivilligeret Proprietair, der eier en complet Sædegaard.

Hvorledes nu med saadanne bør forholdes, det viser tydelig saavel Lovens 5 Dags 10 Cap. 28 Art., som især Jagtforordningen af 18 April 1732 dens 4 Art., nemlig, at de maae nyde Jagtsfrihed i deres Enemærker, men ikke paa Fælled.

Da jeg og af berørte Skrivelse maae slutte, at disse nye oprettede Sædegaarde ere saaledes indrettede, at aldeles intet Fællesskab mellem dem finder Sted, men at alt hvad som hører til enhver Gaard, kan ansees som dens Enemærker, efter den Beskrivelse, som derover findes i den anførte 4 Art. af Jagtforordningen, saa at kun een eneste Sædegaard og ikke flere er lodtagen i enhver til samme henlagt Landsbye eller Torp og dens Marker med videre; saa følger, at disse Proprietairer eller Sædegaardseiere ikke ere lodtagne i noget Fælled, men have lutter Enemærker, der overalt nyde Jagtsfrihed; hvoraf da atter finder, at Hans Majestæt efter Loven og de om Jagten udgangne Forordninger der ikke kan tilkomme nogen Jagt.

At det ikke er een eneste Person, men samtlige en Herregaards Vender, som have tilforhandlet sig enhver af disse Sædegaarde, det er noget, som her slet intet gjør til Sagen, og som Hans Majestæt, om han og stricto jure kunde, ikke vil vinde ved; da samtlige disse Kjøbere ere at ansee som en persona moralis, hvormed forholdes efter den imellem dem formodentlig oprettede Contract og Forcening. Ligesom det og havde beroet paa dem selv, enten at lade Eens Navn allene eller Samtliges Navne indføre i det til dem udstædte Skiede. Kjøbenhavn den 15 Julii 1770.

Om denne Sags Udfald har ved Rentekammeret ingen Underretning kunnet erholdes.

XLIV.

Svar til Kammer-Collegium paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 3 Martii 1770, derudi de berette, at det ved Auctionen over Brændevinsbrænderiets Forpagtning efter Forordningen af 3 Maji 1768 underitiden har truffet sig, at Fremmede, som ere bleve høistbødende derpaa, ikke af Lodsiegers have før Betaling kunnet faae et Sted i Districtet, hvor de kunde lade brænde og have Oplag til Udsalg. Saadant er blant andet hendet ved Torstedlund i Naiborghuus Amt, hvor en Borger i Ribe, som er bleven høistbødende, ikke har kunnet faae et saadant Sted, uanset Geistamtmanden Baron Solk har gjort sig al muelig Umage for at skaffe ham det, og derom corresponderet med Forvalteren ved Torstedlund, som beraaber sig paa, (da denne Correspondence og følger med Kammer-Collegii Skrivelse) at der intet Sted er fastledigt der i Sognet, at han ikke kan udjage nogen Kæstere mod deres Kæstebrev, og at der ere andre Lodsieere i Sognet, med videre. Da nu kiendelig sees, at Jordegodsieerne, som det havde beroet paa, selv at hode paa Forpagtningen, nu, ved at nægte Vedkommende Huus og Sted, ligesom modførte sig Virkningen af Hans Majestæts Hensigt; det og synes ubilligt, at Forpagteren skulde udbetale den udløbde Afgift, naar man ikke kan skaffe ham et beqvemt Sted i Districtet til at brænde og sælge sine Vare: saa, for at forekomme saadant, har Kammer-Collegium eragtet fornødent, at giøre Forstilling derhen, at det ved allernaadigst Resolution blev Proprietairerne og Jordegodsieerne paalagt, efter Amtmandens Eragting og Forening med Lodsieerne, hvor der maatte være flere, mod billig Betaling at forskaffe de Pagtende, hver i sit District, et beqvemt Sted til efter Omstændighederne enten at brænde og udsælge, eller allene at udsælge Brændevin, alt efter Forpagtnings-Conditionerne. Men, førend noget videre herudi foretages, anskede de først at have General-Prokureurens Betænkning derom, som de i den Henseende udbede sig.

Alt hvad jeg er istand til sige om den i Deres Excellencers og Høistæredo Herrers meget ærede Skrivelse af 3 Martii a. c. ommeldte Materie, bestaaer derudi, at Eiendomsret er en hellig Ting, som alle Love og Lovgivere vise den største Axt for, og ikke giøre noget Indgreb udi, end sige krænte, uden i de Tilfælde, hvor den alleryderste Nødvendighed, reifende sig af det almindelige Bedste, uomgængelig udkræver det.

Den,

Den, som er en Ting, kan dermed foretage hvad han vil, og ei alsene bruge, men og misbruge den, ligesom han finder for godt, uden at det vedkommer Andre at befatte sig dermed, eller at spørge, hvorfor?

Naar dette anvendes paa nærværende Tilfælde, saa skienes lettelig, at en høi Nødvendighed bør være forhaanden, førend Eieren af et Huus kan mod hans Villie forbindes til at overlade eller leie Huset til en vis Person, fornemmelig naar det allerede forhen er leiet eller fæstet til en Anden; thi da beroer det ei engang paa Eieren at overlade det til Brug, saa længe den forrige Fæste eller Leiecontract ikke er enten opsagt eller forbrudt.

Om en saadan høi og yderlig Nødvendighed, som allene har sin Grund i det almindelige Bedste, finder Sted i Henseende til dem, der paa Auctionerne over Brændeviinsbrønderiets Forpagtning i et eller andet District ere blevne høistbydende, det er noget, som Deres Excellencer og Høistærede Herrer langt bedre end jeg ere istand til at domme om.

Saavidt jeg veed, gives dem ikke ved Auctions-Conditionerne noget Haab eller Lovte om, at dem skal forskaffes Huus.

Man skulde og tænke, at den, der saaledes paa Auction bliver høistbydende, han veed sig allerede istand til at udøve og giøre sig Fordeel af det, han haver budet paa.

Om en saadan allernaadigst Resolution, som Deres Excellencer og Høistærede Herrer omsformede, og kunde retfærdiggjøres ved den høie Nødvendighed, der synes at være udi, at den, som har forpagtet Kertighed alsene at sælge Brændeviin i et vist Sogn eller District, han bør og i samme Sogn eller District have et Huus, hvor han kan enten allene sælge, eller tillige sælge og brænde Brændeviin; saa frygter jeg dog, at den i Udøvelsen vilde medføre temmelig Vanskelighed. Saaledes kunde Lodseierne i det høieste forbindes til at forskaffe Forpagteren et Huus, men man kunde neppe paastaae af dem, at et saadant Huus skulde være indrettet til at brænde Brændeviin; altsaa kom Forpagteren selv til at besørge og bestoie denne Indretning, hvormed han saa meget mindre vilde blive tient, som han ikke vidste, hvor længe han kunde have Nytte deraf. Sagde Lodseierne, at

intet Huus var ledigt, men tilbøde ham en Grund, hvorpaa han, mod at svare en taalelig Grundskat, kunde bygge; da vilde han af forommeldte Aarsag vel ligesaa lidet finde sig tient dermed, Sicut Forpagteren i nærværende Tilfælde merkes dermed at have villet være fornuet.

Endelig synes denne Forpagter selv at være noget Aarsag i den Nødsstand, han har faaet, og den Epicane, ham er vederfaret; thi udi det første Brev, han har tilskrevet Forvalteren ved Torstedlund af 7 Januarii a. c., har han forlangt et Sted til Kroehold.

Efter det Begreb, jeg har gjort mig om Brændeviinsbranderiets Forpagtning, ved jeg vel, at en Forpagter er berettiget til at falholde og sælge Brændeviin til dem, som komme og hente det; men jeg troer ikke, at han er berettiget til at holde Kroe, eller at have en Stue, hvor Bønder og Andre kunde gaae hen og sætte sig for at drikke Brændeviin. Dette synes denne Forpagter dog at have troet og havt i Sinde, da han har forlangt et Sted til Kroehold; ligesom Stiftamtmanden og melder om et Sted til at holde Kroe. I den Henseende kan jeg ei undre over, om Forvalteren ikke har viist sig saa villig i at føie hans Begiering; da det er bekiendt, at intet er mere farligt og mere oplagt til at forføre Bonden, end et saadant Sted i en Bye, hvor han kan gaae hen at sidde i Selskab og drikke Brændeviin, da det ofte træffer, at en Bønde gaar derhen, i Tanker at drikke for en Skilling Brændeviin og strax at komme tilbage, men ved det at han finder Selskab der, saa at den Ene forfører den Anden, forbliver der mange Timer, og fortærer nogle Mark.

Man kan just ikke tage en Proprietair eller hans Fuldmægtig det ilde op, om de, saavidt mueligt, sætte sig imod i en Bye, som hører dem til, at faae et saadant Huus, hvor deres Bønder lettelig kunde blive forførte til at øde deres Penge, spille deres Tid, og paadrage sig en slem Sædvane. Kjøbenhavn den 22 Julii 1770.

Om denne Sags Udfald har ved Rentekammeret ingen Underretning kunnet erholdes.

XLV.

Erklæring over en Memorial af 27 August 1769 fra Sognepræsten til Forstisrup paa Falster Hr. Berg, der besværer sig over Bøvesoged Scheel i Stubbekøbning; som har tilkøbt sig en i Hr. Bergs Annex liggende Bøvedegaard paa 5 à 6 Tønder Hartkorn, Tvede kaldet, og nu, da han lader Markerne udlegge til Brænting, ikke vil give Hr. Berg nogen Tiende, ligesom han og taber sine Accidentier og Dvægtiende ved det, at Huset staaer øde, da Scheel derimod vel har opbygget et Huus, men sat samme paa Stubbekøbings Grund, og befaleet Folkene at gaae til Stubbekøbings Kirke. Tilligemed 1) Scheels Erklæring, som melder, at, da Tvede Jorder behøve Hvile, lader han dem i nogle Aar henlegge, men agter siden at bruge dem, da Præsten skal faae Tiende. Imidlertid havde han dog forhen budet Præsten 3 Mark pr. Tønde Hartkorn, som han ikke vilde tage imod. 2) Probstens Erklæring, som mener, at Præsten burde nyde 3 à 4 Mark pr. Tønde Hartkorn istedet for Tiende (da ham af Commissarierne var tilstaaet 5 Mark pr. Tønde Hartkorn, om disse Marker vare blevne lagte under en Hovedgaard); ligeledes mener han, at Præsten istedet for Dvægtiende burde nyde 3 Mark af hele Gaarden, og at det opbygte Huus burde høre til Hr. Bergs Annex-Menighed. 3) Biskopens Erklæring, som gaaer ud paa, at en Tiendetager ikke kan paaastaae Tiende af den Jord, som ikke besaaes, og at Hr. Berg ikke fornærmes, naar han af Tvedegaards Marker faaer Tiende, naar og for saavidt samme besaaes. Og 4) Stiftamtmandens Erklæring, som er enig med Probstens derudi, at Hr. Berg burde nyde 3 Mark pr. Tønde Hartkorn istedet for Korntiende, og 3 Mark af den hele Gaard istedet for Dvægtiende.

Egentlig og i sig ere disse Dvæstioner af det Slags, som kunde henvises til Lands Lov Ret. Men dersom man, for at forebygge en unyttig Proces, hvortil Præsten vist nok vilde søge beneficium paupertatis, i Cancelliet vil see dem afgjorte; da kan jeg i Henseende til Hovedqvæstionen, som angaaer Tiende af den saa kaldte Tvedegaard, ikke andet end være enig med Biskopen i Fyen.

Selv det Ord Tiende i vort saavelsom andre Sprog synes at vise, Tingens Beskaffenhed, at være den, som Loven tydelig nok forklarer.

Tiende vil sige Tiendedelen af det, der indavles og indhøstes der, hvor man har saæet med videre.

Uf denne ved Nøie og Flid frembragte Afgrøde beholder Eieru eller Brugeru selv de $\frac{2}{10}$ Dele, men den Tiendedeel erlægges til Staten, og deles paa dem i Lovu foreskrevne Maade.

Deraf følger, at hvor intet saæes, og altsaa intet indhøstes, der kan ei heller paastaas Tiende, sonr i dette Tilfælde vilde blive en Tiendedeel af slet intet; thi, hvor Tiendetagerne saae Tiende eller en Tiendedeel, der maae Brugeru af Jorden nødvendig beholde de $\frac{2}{10}$ Dele. Saæet denne sidste intet, kunne de øvrige ei heller paastaae noget.

Derfom en Jordbruger foretager sig at dyrke og saae en Jord, som tilforn har lagt til Græsning eller været ubrugt, da ville Præsten og de øvrige Tiendetagere ikke mangle at paastaae deres Tiendedeel af Afgrøden, saa at Brugeru kun beholde de $\frac{2}{10}$ Dele deraf for sig.

Deraf følger kiendelig vi oppositorum, at, naar en Jordbruger finder for godt, at lade en Mark, som han tilforn har pløiet og saæet, udlægge til Græsning, saa kunne Tiendetagerne ikke paastaae at nyde Tiendes delen af en Afgrøde, som ikke er til, og hvoraf Brugeru altsaa ikke kan beholde de $\frac{2}{10}$ Dele for sig.

I alle flige Tilfælde behøver Jordbrugeru kun at svare de Tiendetagere, der giøre saadan Paastand, at de kunne mede paa Marken, og der selv udmerke og udtage den Tiendedeel af den Afgrøde, der indhøstes; da dette er det høieste, nogen Tiendetager kan paastaae, som en Jordbruger aldeles ikke er forbunden til at giøre nogen Accord med ham.

Dette, som saaledes flyder af Tingens Natur og Bessaffenhed, komer i alle Maadet overeens med det, som Lovens 2den Boges 23de Cap. 1ste Art. tydelig fastsætter, nemlig, men, af hvis ikke sades, deraf gives intet til Tiende.

Jeg skulde saaledes formene, at Stiftamtmanden og Biskopen kunde tilskrive, at tilkiendegive Præsten i Torkilsrup Hr. Berg: At han, i Solge Lovens 2den Boges 23de Cap. 1ste Art., ikke kunde paastaae Tiende af det, som ikke blev saæet.

Men,

Men, da det i Henseende til Nvægtigheden og det øvrige synes at være noget for Præsten at sige, saa kunde dem maaskee tillige tilmeldes, at see at forene Præsten og Byefoged Scheel i Henseende til nogen Refusion saavel for Nvægtigheden, som for Offer med videre af Tvedegaarden, hvilkken Byefogden ikke burde lade ligge rent øde og blottet for Besoere. Kjøbenhavn den 20 Juli 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 29 August 1770:

Espederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter bleve Kammerherre von Krogh og Biskop Ramus den 8 September 1770 fra Geheimeraad Thott tilskrevne.

XLVI.

Erklæring over en Eftvælsse af 2 September 1769 fra Kammer-Collegium tit det danske Cancellie, hvorudi de melde, at de under 13 September 1766 have uddedt sig Cancelliets Betænkning, hvorledes norske Lovs 3 Bogh 14 Cap. 26 Art. tættelig var at forskaa, enten derefter paa Landet i Norge burde betales dobbelte Skatter af alle de Gaarde, som bruges under en anden Gaard, eller det var tilladt, ved det Sted, hvor enhver boer, at bruge nok en Gaard imod deraf allene at udrede enkelte Skatter, og først af den tredie Gaard at betale de paabudne dobbelte Skatter. Da nu derom atter er skeet Erindring; saa udbede de sig igien samme Betænkning. Tilligemed Stattholder Benzons Erklæring af 18 September 1769, derudi han indser, at han under 1 November 1766 har herover indsendt sin Erklæring til Kammer-Collegium, dertil han henholder sig, og sender Copie deraf, da den gaar ud paa, at ved det Ord Nvloggaard der i Riget forskaaes en Gaard, som Eiermanden ikke selv paabeer, men dog bruger ved egne Folk og Heste. Da nu den anførte Lovens Artikel saavel som Forordningerne af 4 Martii 1684 og 5 Febr. 1685 tillader en Jorddrot, at have en Nvloggaard ved det Sted, hvor han boer, saa holder han for, at forbenævnte Artikels rette Mening er denne, at en Jorddrot maae bruge en Nvloggaard foruden den Gaard, han selv paabeer, og ikke være pligtig deraf at svare mere, end enkelte Skatter; men hvis han endnu vil bruge een eller flere Gaarde, da bør han af saadanne Gaarde svare dobbelt Skat, med videre.

Den Skrivelse, som Kammer-Collegium skal have ladet afgaae til det danske Cancellie af 13 September 1766, erindrer jeg mig ikke tilforn at have hørt noget om, og skulde snart troe, at det er en Feitagselse, og at det er Stattholder Benson, Kammer-Collegium samme Tid har tilskrevet i den Materie; da jeg af hans nu til Cancelliet indsendte Erklæring erfarer, at Kammer-Collegium derom har tilskrevet ham i September 1766, og faaet hans Svar derpaa af 1 November samme Aar. *

Hvad Noestionen i sig angaaer, da kunde Kammer-Collegium, efter mine Tanker, paa berorte deres Skrivelse svares: At, efter det, man erfarer af den 7de Art. i Forordningerne af 4 Martii 1684 og 5te Februarii 1685, er Grunden til det, at norske Lovs 3 Bogs 14 Cap. 26 Art. paa en vis Maade forbyder en Jorddrot at bruge mere end een Bøndegaard som en Aulsgaard, den samme, som til det, at det i Danmark er Jordegodeiessere forbuden at nedlægge Bøndergaarde, nemlig, som de tvende anførte Forordninger udtrykkelig melde, at det gæraader til Landets Svækkelse paa Mandskab; hvilket og i sig er ganske rigtigt og begribeligt, da alle slige Indretninger betage en Bøndefamilie Leilighed at ernære sig, og derved giøre, at der bliver een saadan Familie mindre i Landet.

Naar denne ratio legis sættes forud, og man derhos overveier Lovens og Forordningernes Ord, saa synes Lovgiverens Hensigt rimeligst at have været: at, naar En haver eller bygger et Sted paa Landet, hvortil der ikke er nogen Auling eller Jordbrug, da maae han til samme Sted, som en Aulsgaard, bruge en ham tilhørende og i Nærvoarelsen beliggende Bøndegaard; men vil han paa samme Maade, uden at lade sig nøie med den ene, bruge flere Bøndergaarde som Aulsgaarde, da skal han deraf betale dobbelt Skat, med videre.

Er derimod det Sted, som en Saadan forhen haver og bruger, en Bøndegaard, hvortil der er ordentlig Jordbrug og Auling, da synes det ikke at være Lovgiverens Hensigt, at han foruden den endnu kan bruge en anden Bøndegaard som en Aulsgaard, uden at betale dobbelt Skat deraf.

Skient man nu holder denne Fortolkning af Loven for at være den rimeligste, som meest kommer overeens med Lovens Ord og Lovgiverens

Hensigt; saa dog, da Stattholder Benzon, som Omstændighederne og Beskaffenheden i Norge bedst ere bekendte, udi hans herhos følgende Erklæring, som han tilforn skal have sendt til Kammer-Collegium, er af anden Mening, og holder for, at enhver Jorddrot kan bruge, foruden den Bondegaard, han paaboer, endnu en anden Bondegaard som Avlsgaard, uden at betale videre end den almindelige Skat deraf; og man deraf maae slutte, at saadant kommer overeens med det, der hidindtil har været Praxis og den almindelige Formening udi Norge: saa tør man i saa Fald saa meget mindre raade til at giøre Forandring derudi, som man maae tilstaae, at Loven og de anførte Forordninger (som alle sige omtrent et og det samme) ikke i den Henseende ere saa aldeles tydelige, hvoraf flyder, at det meget kommer an paa interpretatio usualis eller den Maade, paa hvilken man hidindtil i Almindelighed har forstaaet og anvendt Loven. Riksbenhavn den 26 Julii 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 29 August 1770:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter afgik Geheimeraad Thotts Skrivelse til Rentekammeret af 8 September 1770.

XLVII.

Erklæring over en Forestilling af 3 Febr. 1770 fra Stiftamtmanden i Christiania, Geheimeraad Storm, derudi han beretter, at Sorensskriveren Cancellieraad Thams nægter at betale 15 Rdr., som han ved Over-Hofrettens Dom af 19 December 1759 er dømt til at betale til det norske Krigshospitals Kasse, paa Grund at Dommen er forfalden, og at han vil taale Sags Anlæg til Dommens Fornælse. Derhos Stiftamtmanden, melder, at, da disse Bøder i Aaret 1768 bleve fordrede af ham, betiente han sig af en anden Udflugt, nemlig, at Over-Hofrets Dommen i Høiesteret var bleven forandret; da det derimod siden er erfaret, at den der aldrig blev paadømt, men blev forligt mellem Parterne, saa der gik Udeblivelses Dom. Derhos Stiftamtmanden end videre melder, at han er tilfilleet en Extract over udestaaende Bøder til Justitskassen siden 1745; hvis Inddrivelse han har foranstaltet, men seer forud, at adskillige, om de ellers ville, kunde betiene sig derved af samme Exception, som

Cancelleraad Thams, ligesom det og jeblikken hænder, at sige Bøder for medelt adskillige indløbende Omstændigheder ikke kunne inddrives, førend Dommen er falden; saa indstiller han, om det i Almindelighed kunde fastsættes, at de, som til Justitskassen, Krigshospitalet eller andre offentlige Stiftelser ere eller blive domte at bøde, skulle være pligtige efter Anfordring at betale, eller med corporlig Straf afføre samme Bøder, enten Dommen, hvorefter de ere faldne, har overstaaet *salvia executionis* eller ei. Med Forestillingen følger Copie af en Correspondence mellem Amtmand Fielsted og Thams, med videre, hvoraf sees, at Omstændighederne ere saadanne, som i Forestillingen er meldet. Tillegemed Statholder Benzons Erklæring af 21 April 1770, som mener, at Thams har udrede de idømte Bøder, saafremt han ikke beviser, at Overhofrets Dommen, for saavidt ham angaaer, ved Høiesteret er bleven forandret. I Henseende til Overhofrets Dommes Execution, da, som derved ikke udtrykkelig meldes i Forordningen af 17 Maji 1690, men de hidindtil i Praxis ere anførte lige med andre Overretters Domme; saa indstiller han, om de ikke kunne sættes i Klasse med Høiesterets Domme, som kunne exequeres, naar de ikke ere over 20 Aar-gamle; eller, isald dette maatte holdes betænkeligt, om da ikke for deres Execution kunde fastsættes en Tid af 10 Aar, og samme ved et Reskript bekiendtgjøres. Hvad de til offentlige Stiftelser domte Bøder angaaer, da tilstaaer Statholderen, at deres Inddrivelse skal foranstaltes giennem mange Hænder, at det ofte hænder, at Vedkommende, som paa anke de faldne Domme, forlige Sagen, eller forsomme at møde, saa der gaaer Udeblivelses Dom, hvorover lang Tid medgaaer, inden vedkommende Stiftamtmænd eller Amtmænd faae Kundskab om Sagens Udfald. Som det da vilde forarsage meget unødigt Arbejde, isald der for sige Bøder skulde tages Fornøielses Dom; saa indstiller han, om ikke for deslige Bøders Inddrivelse kunde fastsættes den samme Termin, som han forhen for Overhofrettens Domme har foreslaaet.

Sorenskriveren Cancelleraad Thams har herudi opført sig saa slet og saa uanstændigt, at han vel kunde have forrient, foruden de idømte Bøder, endnu for saadant hans Forhold at erlægge en taalelig Mulct.

Hvad det egentlig er for 15 Aar. Bøder her spørges om, veed jeg ikke tilviffe.

Med Over-Hofrettens Dom af 19 December 1759 er han, i Følge den her fremlagte Copie, dømt til at betale 15 Rdr. til det norske Krigshospital, og ligesaa meget til Justikskassen. Stiftamtmanden melder i hans Forestilling allene om de 15 Rdr. til Hospitalet, om samme findes der og allene talt i den Correspondence, der om samme Bøder har været mellem Amtmand Sielsted og Cancelleraad Thams. Derimod melder Starpholderen i hans Erklæring allene om de 15 Rdr. Bøder til Justikskassen.

Imidlertid kan man vel være forvissat om, at begge Dele restere, og at Cancelleraad Thams ligesaa lidet har betalt det ene som det andet Slags Bøder.

Af det Brev, han den 22 Martii 1768 har skrevet til Amtmand Sielsted, som erindrede ham om at betale disse Bøder, ser man kiendelig, at han heel vel har vidst Omstændighederne, nemlig, at Over-Hofrettens Dom blev indstævnet til Høiesteret, men at den stævrende Part imidlertid fandt for godt at efterkomme og indløse Dommen, saa at Sagen ikke blev ført for Høiesteret, men at der gik Udeblivelses Dom. Han har da ventet, at, som Over-Hofrettens Dom var indstævnet, saa skulde Justik-Secretairen i samme Ret ikke melde noget om Bøderne til Starpholderen; og som Sagen ikke blev ført og paadømt i Høiesteret, ventede han ei heller, at derfra skulde blive erindret om disse Bøder; og saaledes havde han gjort sig Regning paa at blive frie for at betale dem. I den Henseende beraaber han sig fornemmelig paa, at Over-Hofrettens Dom var indstævnet til Høiesteret, og at det i den Henseende var en Forseelse af Over-Hofrettens Justik-Secretair, at han havde ommeldt Bøderne. Men han understaar sig ikke reent ud at erklære, at Over-Hofrettens Dom var ved Høiesteret tilfidesat og underkiendt, hvilket dog var det eneste, der kunde befrte ham for at betale Bøderne. Imidlertid, ligesom han heel vel vidste, at Dommen, for saavidt Parterne angik, var fyldestgjort og indfriet, saa kunde han, som seto er Dommer, ikke være usidende om, at, da Over-Hofrettens Dom ikke var underkiendt, og ikke mere kunde underkiendes ved Høiesteret, saa stod den i sin fulde Kraft, og havde vimrei judicatrix saavel i Henseende til Bøderne, som det øvrige, den indeholdte

holdte; og altsaa vidste han heel vel, at han var forbunden til at betale disse Bøder. Da han atter nogle Gange i forrige Aar er, efter Stiftsamtmandens Foranstaltning, af Amtmanden erindret om denne Betaling, og han vel kunde forestille sig, at man nu vidste, hvorledes det var tilgaaet med Over-Hofrettens Dom, fornemmelig Amtmanden af ham æffede, at han skulde forevise Høiesterets Frisindelses Dom, har han nogle Gange slet intet svaret derpaa, men tilsidst ladet sig nøie med, at erklære, at han meente at blive frie derfor, og endelig taget sin Tilflugt til den elendige Chicaner, at, som Over-Hofrettens Dom var over Aar og Dag gammel, saa maatte de tage Fornølses Dom, inden de kunde excquere den.

Efter slige Omstændigheder skulde jeg allerunderdanigst indstille, om der kunde gaae Ordre til Statholderen: At tilholde Sorenskriveren Cancellieraad Thams, straf og usfortøvet at erlægge de Bøder, han ved Over-Hofrettens Dom af 19 December 1759 er dømt til at betale; saafremt han ikke vil vente, for de af ham i Henseende til denne Betaling hidindtil brugte slette og uanstændige Chicaneer og Udflugter efter Fortieneste at blive anseet.

Skjønt jeg tvivler om, at nogen, som Betaling for idømte Bøder til Justitskassen eller andre offentlige Stiftelser er affordret, hidindtil har understaaet sig at excipere derimod, paa den Grund, at der paa den affagte Dom først burde tages Fornølses Dom; saa maae det dog tilstaaes, at det, som er mødt eengang, kan møde oftere, og at der kan gives andre ligesaa dristige Folk, som Cancellieraad Thams. Da det og forholder sig, som Statholderen saavel som Stiftamtmanden erindre, at det ofte er umueligt at kræve og inddrive slige Bøder, førend Dommen, hvorved de ere faldne, er bleven over Aar og Dag gammel, fornemmelig i de Tilfælde, hvor slige Domme vel indstævnes for Høiesteret, men Parterne siden afgiere Sagen og frasalde Strævningen, uden at give Retten Underretning derom; saa skulde jeg, for at forebygge slige Chicaner, endnu allerunderdanigst indstille, om det allernaadigst maatte behage Deres Kongl. Majes Stæt at reskribere til Statholder Benzou: At alle de, som til Justitskassen, Christianshavns Kirke, Hospitalet eller andre Stiftelser

ere

ere eller blive dømt til at bøde, skulde være pligtige paa Vedskommendes Anfordring at betale, eller i Mangel deraf at afsonde de dømtede Bøder, og det, hvad enten Dommen, hvorefter de ere faldne, er over Aar og Dag gammel, eller ei.

Da ingen anden, saavidt mig er bekendt, hidindtil har understaaet sig at gjøre denne Exception, man ei heller uden Fornødenhed skal lade Folk vide, at den enten kan gøres eller er gjort; saa seer jeg ikke nogen Nytte eller Nødvendighed udi, at dette Reskript og gaaer til Stiftamt-mændene i Danmark, men mener, at dermed for Tiden kan beroe.

Hvad endelig angaaer det, Statholderen foreslaaer, at Tiden for Overs Hofrettens Domme, inden hvilken de skulde ereqveres, saafremt Bedkommende ei ville være forbundne til at tage Fornødses Dom, skulde være 20 eller i det mindste 10 Aar, istedet for at den i Henseende til alle andre saavel Overs som Underretters Domme er Aar og Dag, i Følge Forordningen af 17 Maji 1690, da kunde jeg derudi være euig med ham, dersom Hensigten med det, denne Forordning herudi fastsætter, var, at tilstaae een Riet en vis Værdighed og Anseelse fremfor en anden. Men derimod maae jeg erindre, at Grunden til det, som her anerkendes, indeholdes i en meget betydelig Artikel i vor danske Lov, nemlig 5te Bogs 3die Cap. 18 Art., som fastsætter, at ingen, som nogen Nams- eller Indførselsdom er overgaaet, maae sit Gods forflytte, afhænde, pantsætte eller opbyde, førend han haver rettet for sig, og den tilfredsstillet, som saadan Dom over ham lovlig erhvervet haver.

Enhver indseer lettelig, at, saa billigt som dette i sig er, af saa stor Betydning kan det og være.

En Mand, som besidder adskillige Eiendomme, bliver dømt til at betale en liden eller maadelig Summa Penge, under Lovens Evang. Denne Dom bliver i nogle Aar henliggende, maaffee med, maaffee uden Debtors gode Willie. Imidlertid sælger han een Eiendom til En, pantsætter een til en Anden, og saa fremdeles. Men efter nogle Aars Forløb kommer Domhaveren frem med sin Dom, og beviser, at Debitor i al den Tid ikke har været istand til valide at afhænde eller pantsætte.

Den almindelige Mistillid og Usikkerhed, som saadant maatte forarsage, og som kunde gaae meget vidt, naar man vilde antage en Slags Collusion mellem Dombaveren og den Skyldige, er det, Forordningen af 17 Maji 1690 har søgt at forebygge, ved at fastsætte, at en Randsdom, hvad enten den er falden ved Underretterne eller ved Overretterne, skal erquires inden Aar og Dag, og i Mangel deraf kun anses som et Besviis paa Gielden; hvorefter sigder, at den ei heller længer beholder den forhen ommeldte Kraft, som Lovens 5te Bogs 3die Cap. 18 Art. tillægget en Randsdom.

Men just dette viser, at man bør være overmaade vaersom i at giøre nogen Undtagelse i det, hvilket denne saa nyttige som billige Forordning herudi haver fastsat; da man, naar man har med en Mand at bestille, vel omrent kan vide, om der i samme Aar er gaaet Randsdom over ham, men det ikke er sagt, at man alletider saa let enten kan faae eller tænker paa at søge Underretning, om noget saadant 6, 8 à 10 Aar tilforn kunde være foregaaet.

Jeg skulde saaledes formene, at denne Post i Statsholderens Erklæring vel med Stikthens kunde forbigaaes. Kiebenh. d. 29 Julii 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 3 October 1770:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Geheimeraad og Vice-Statsholder Benzön den 12 October 1770 tillagt Kongelig Befaling.

XLVIII.

Erklæring over en Forestilling af 14 Jan. 1769 fra Høfsgden i Kriderichsstad paa St. Croix i America, Wilhelm Schäffer, hvorudi han melder om de mangfoldige Vanstiktheder, der paa Landet uvde ved Skifternes Behandling, og som hindre deres Slutning; hvorfør han og, i Anledning af et i hans Lod nu falden overmaade vidtskægt Stikke, forespørger sig: 1) om gode og endnu i fuld Kraft og Lob varende Bexler ikke ved Concurs bør have Fortrin for andre Gieldsbreye saavelsom forældede Bexler. Derhos han tillige spørger, hvor lang Tid en Bexel maae løbe, inden den taber sin Bexelret, da Loden befaler 6 Maaneder, men det efter disse Landes Beliggenhed syntes mere Passer

passeligt, at Tiden blev forlænget til 12 Maanedes, som et Fartsøi fra Danmark ofte er 6 Maanedes eller længere under Veis, og Protesten i saa Fald umuelig kan faaes inden den i Loven fastsatte Tid. 2) Hvorledes der skal forholdes med Regninger paa rede Penge, som ere udbetalte for transerede Vexler, saavel som andet, der er forstrakt til Plantagens Dyrkning, og ved medfølgende Bilager bevises at være rigtig; da den formener og indstiller, om ikke lige specielle Regninger, for saavidt de bevises, burde staae ved Siden af Sieldsbreve, hvilket vilde blive til Fordeel for de Handlende og befordre Landets Kultur. 3) Da der i Friderichsstadts Bye ikke er nogen, man kan betroes Indcassationen af Auctionspengene i Esterboer; saa spørges, om Skifteretten selv maaske paatage sig Indcassationen, og derfor beregne sig det, Reskriptet tillader, imod at de for det hele Auctionsbeløb blive ansvarlige? Tillegnede General-Gouverneur Clausens Erklæring af 15 Julii 1769, som a) i Henseende til Vexler er enig med Schæffer, at de burde nyde Fortrinsret for andre Sieldsbeviser, da de modtages som Valuta, og rullere blandt de Handlende, derved ingen kan være sikker, da Dødsfald ofte indfalder heel pludselig. Han melder derhos, at adskillige, som troes at være formuende, trække Proforma-Vexler, som de med Fordeel kunde gjøre paa disse Eilande fremfor de derom liggende, hvor Vexelrente beregnes, lige til den protesterede Vexel betales, hvortil det end varer. Ligeledes mener han, at Vexlen bør i det mindste nyde 12 Løbemaanedes, inden den taber sin Vexelret. b) I Henseende til Regninger er han ikke for, at de skulle nyde anden Fortrinsret, end den, Hans Majestæts Lov og Forordninger give dem; da saadant fornemmelig vilde blive til Fordeel for de Fremmede, som kunde være fornæiede, naar de nyde den samme Ret, som Hans Majestæts egne Underfaatter. c) Tilføjer han, at ingen findes i Christiansstad, og kun saare faa i Friderichsstad, som Indcassationen af Auctionspengene kan anfotroes; men derhos holder han det for huisskadeligt, at betroes Skifteforvalteren det, da han just anser dette, der tilforn har gaaet i Svang, som een af de fornemste Narfager til den megen Strigen, man hører over Skifternes uforsvarlige Ophold. I den Henseende indstiller han, om det kunde paalægges Borgerraaet der paa Landet som en Pligt, hvor ingen besynderlig Curator af Arvingerne selv udvælges og indsættes, imod at dem derfor tillægges de sædvanlige pro Cent for Indcassationen, da de og blive ansvarlige for Auctionens hele Beløb.

* * *

Saavel General-Gouverneuren som Bysfoged Schæffer ere for, at Bexler, som endnu ere i deres fulde Kraft og Løb, skulde i de Sterboer, hvor der er Concurs, foretrakkes for andre Gieldsbreve.

Det maae og tilstaaes, at de Grunde, som især General-Gouverneuren dertil anfører, ere heel vigtige. Slige Bexler modtages som reen Valuta, og rullere mellem de Handlende som god Betaling. Det er da let at begribe, at den maae blive heel forlegen, der saaledes har modtaget en saadan Bexel, naar den, som skulde betale den, pludselig dør, og han da maae gie efter sin Betaling, indtil Sterboens Tilstand er erfaret, og Classificationen er skeet, med videre, da han ikke nyder bedre eller hastigere Ret, end andre, der have Gieldsbreve.

Men hverken General-Gouverneuren eller Bysfogden have noie bestemt, hvad for en Prioritet de egentlig vilde forunde slige Bexler, samt om hvilke Bexler det egentlig skulde være at forstaae, enten dem, der allesæde af den Afdøde vare accepterede, eller dem, der af ham vare traserede, men komme tilbage med Protest enten for Non-Acceptation eller for Mangsel af Betaling.

Hadde de tænkt paa, noie at bestemme disse Ting, ville de mueligt foresundet Vanskeligheder, som dem nu ikke ere indfaldne.

Saaledes maatte Panthavere, for saavidt deres Pant og Hypothek strakte sig, nødvendig være prioriterede for slige Bexler. Ligeledes maatte Kongl. Indkomster saavelsom offentlige og Umyndiges Penge, hvilke den Afdøde havde oppebaaret eller været Bærge for, først udredes. Endelig kunde Huusleie, Tjenestefolks Løn, og andet saadant ikke betages den Prioritet, som Loven tillægger samme.

Det eneste, der saaledes blev tilovers, vilde bestaae derudi, at slige Bexler skulde være prioriterede for Gieldsbreve, og det, som dermed staaer i Klasse.

Foruden at dette de fleeste Tider kun lidet vilde hjælpe Bexlens Eier, som ei heller derved fik hastigere Betaling, hvilket dog er det, der ved en Bexel fornemmelig bør sees paa, saa kunde det og let give Anledning til Dispyte saavel i Henseende til Bexel-Obligationer, hvilke i

Følge

Følge Forordningen af 26 November 1731 bør have ligesaa hastig og fuldkommen Execution, som protesterede Brevler, som i Henseende til lovlig forhvervede Namesdomme, hvilke det vilde være haardt at sætte efter Brevler og i en anden Klasse.

Endelig, da General-Gouverneuren melder, at det paa disse Eilande temmelig er i Mode, at udgive Proforma-Brevler, saa tænker jeg, at denne Mode meget vilde tiltage, isald det blev fastsat, at Brevler skulde ved Concurs have Prioritet ei allene for alle andre Gieldsbreve, men og for erhvervede Domme.

Jeg skulde saaledes formene, at det, hvad denne Post angaaer, bør have sit Forblivende ved den i Loven fastsatte Udlægs Orden.

Hvad derimod det angaaer, som Bysfogden foreslaaer, og General-Gouverneuren ligeledes er enig med, at en Brevl er nyde 12 Løbemaaneder, inden den taber sin Brevlret; da er det noget, som Stedets Besslignethed og Bessaffenhed selv synes at udfordre.

Det er bekiendt, at Brevler, som udgives paa disse Eilande, og her i Europa blive protesterede, ikke kunne sendes tilbage uden ved Skibsleiligheth. Det er ligeledes bekiendt, som Bysfogden melder, at et Skib ofte er 6 Maaneder eller længere under Veis fra Danmark til de ameriscanske Eilande. Som det da ikke gaaer an, til en Brevls Paantale at foreskrive en saa kort Tid, saa Vedkommerde ei engang kunde være visse paa, til samme Tid at have faaet Brevlen tilbage; saa skulde jeg allersunderdanigst indstille, om det allernaadigst maatte behage Deres Kongl. Majestæt at reskribere til General-Gouverneuren eller det secreete Raad: At, istedet for de 6 Maaneder, som danske Lov fastsætter, skulde de Brevler, som paa Deres Majestæts Eilande i America ere udgivne, og trukne paa et eller andet Sted i Europa, naar de detsfra komme tilbage med Protest, nyde 12 Løbemaaneder, inden de tabe deres Brevlret.

Det, General-Gouverneuren her saa tilfældigviis erindrer, at Folk paa disse Eilande kunde uden Tab trække endog Proforma-Brevler, i Henseende til at de Rentier, de maage svare af protesterede Brevler, ikke

synderlig beløbe sig høiere end de almindelige Rentur, det formener jeg emment at være hemmet ved det Reskript, som forrige Aar gik til General-Gouverneuren, men han endnu ikke havde faaet, da han skrev denne Erklæring.

I Henseende til det andet, Byfoged Schæffer foreslæaer, nemlig, at visse Regninger skulde ved Classificationen in concursu creditorum sættes i Klasse med Gieldsbreve og Haandskrifter, da er det vist nok tungt for den, som belægger sin Regning med trasserede Brevter, som han haver indfriet, og Qvitteringer for rede Penge, han har betalt, at han i Concurs skal sættes efter andre Gieldsbreve og Haandskrifter; thi, hvad Regninger for leverede Vare angaaer, da, ihvort fornødne eller nyttige end saanne Vare kunde være, saa er der ingen Tvivl om, at Vedkommende jo lade sig saaledes betale, at de i Almindelighed kunde være holdue.

Men foruden det, General-Gouverneuren erindrer, at saadant fornemmelig vilde blive til Fordeel for de fremmede Handlende, som dog ikke kunne paastaae bedre Ret, end Deres Majestæts Undersaatter nyde; saa vilde det give en Skifteforvalter Leilighed til, at hielpe den ene Creditor fremfor den anden, og derved give Anledning til mangfoldige Tvistigheder og Processer, hvorpaa der desuden ikke er Mangel paa disse Eilande. Jeg skulde altsaa formene, at det, hvad denne Post angaaer, bør have sit Forblivende ved Loven.

Endelig forespørger Byfogden sig, hvorledes der skal forholdes med Indkasseringen i Sterboer, og om Skifteretten i visse Tilfælde selv maae paatage sig samme.

Ligesom General-Gouverneuren tilstæaer det, Byfogden melder, at der i Friederichsstad er saa godt som ingen, og i Christiansstad kun saare saa, hvilke saadan Indkassation kan anfortroes, saa kan jeg ei heller andet end være enig med det, General-Gouverneuren forestiller, at det for en Skifteforvalter er en stor Bevæggrund til at lade et Skifte henstæa uafsluttet, naar han imidlertid kan sidde inde med Sterboens Penge, og dermed skalte og valse, ligesom han finder for godt.

Denne

Denne Bevæggrund er saa meget stærkere paa disse Eilande, som der kan rullere saare faa rede Penge, saa det for en Mand, som baade er vederhæftig og har godt Pant at sætte, ofte er umueligt at faae endog en meget maadelig Summa til Laans. Enhver indseer, at det paa et saadant Sted er en stor Fordeel, at sidde inde med nogle tusinde Rigsdaler, som here en Sterboe til, uden at svare Rente deraf. Men deraf følger og, at, naar en Skisteforvalter saaledes mod Douceur, eller for at tiene sine gode Venner, har udlaaet Sterboens Penge, hændt det sig let, at han siden paa den Tid, da han helst vilde, ikke er istand til at slutte Skiftet, saasom han ikke, naar han vil, kan faae Sterboens Penge tilbage, hvilke han haver udlaaet.

Da man nu overalt, men især paa disse Eilande, hvor der desuden er Anledning nok til at opholde Skisterne, bør søge at forebygge alt det, som kan giøre, at en Skisteforvalter finder Fordeel ved at lade et Skifte henstaae ufsuttet; saa har det i alle Maader sin Rigtighed, som General-Gouverneuren foreskriver, at man ikke uden den yderste Fornødenhed bør tilstaae Skisteforvalteren Indkassationen af Auctionspengene, og derved give ham Anledning til at faae Sterboens Midler under Hænder.

Da nu General-Gouverneuren, som Landets Omstændigheder bedst er bekendt, formener, at saadan Indkassation kunde anfortroes og paalegges Borgerraadet, hvorved man tillige erholder fuldkommen Sikkerhed for Pengene, som dette Raad bestaaer af de meest formuende Folk paa Landet; saa kan jeg ei andet end bifalde saadan hans Formening, og skal desaaledes allcrunderdanigst indstille, om i det Reskript, som gaaer til General-Gouverneuren eller det secreete Raad, endnu kunde tillægges: At, hvor der i en Sterboe af vedkommende Arvinger eller Andre ikke er sat en Curator, ei heller nogen antagen til at indkassere Auctionspengene med videre, der skal saadan Indkassation paa sælles Ansvar besørge af Borgerraadet, som derimod oppebærer de for saadan Indkassation fastsatte og tilladte pro Cent. Kjøbenhavn den 1 August 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 6 October 1770.

Expederes efter General-Procurereus Erklæring.

Herefter afskjil Kongelig Befaling under 19 October 1770 til Generalmajor og General-Gouverneur Clausen.

XLIX.

Erklæring ober en Forestilling af 23 Junii 1770 fra Generalitets- og Commissariats-Collegium, derudi de berette, at, omendskjønt Krigshospitals- og Landmilitair-Statens Pensjonskasse ved Bevilling:er af 6 December 1717 og 7 Jan. 1752 have faaet et saa udstrakt beneficium paupertatis, at samme og er udvidet til alle for bemeldte Kasser foresaldende Forretninger, saasom Executioner, Udlæg i Sterv-, Fallit- eller Opbudsbøer, Jndførseler eller Auctioner, for hvilke Rettens Betiente i Tilfælde, hvor de Skyldige ei selv kunne betale, ikke maae fordre noget, ligesom det samme og ved Reskript af 24 Maji 1765 er udvidet til de Messere, som efter Randsdomme maae vurdere Huse og Gaarde; saa dog: 1) have visse Rettens Betiente indirecte handlet mod det første, ved det at de i Auctions-Conditionerne sætte, at Kjøberen skal betale Auctions- og anden Salarium og Omkostninger, da de paaftaaet, at det ikke gaaer fra Kasserne, skjønt det er klart, at Kjøberen betaler saa meget mindre for Huset, hvorved Kasserne tabe. Collegium formener derfor, at en saadan Condition er utilladelig, og at alt hvad Kjøberen betaler, bør komme Kasserne tilgode, indtil de have faaet skadesløs Betaling. Ligeledes 2) da Panterne undertiden stilles til Auction uden foregaaende Lov og Dom, ved det at vedkommende Eiere og Debitorer selv samtykke derudi, saa vilde visse Rettens Betiente ikke i det Tilfælde udvægne Messere til at vurdere Huset uden Betaling, ved det der er ingen Randsdom; da Collegium dog formener, at alle actus judiciales, Syns- og Besigtelses-Forretninger iberegne, bør dem meddeles uden Betaling.

Naar det i alle Maader forholder sig, som Generalitets- og Commissariats-Collegium forestiller, da kan det ikke nægtes, at det jo er et Paasfund in fraudem legis af visse Jurisdictioner, i de Tilfælde, hvor de vare forbundne at forrette Auctionen med videre uden Betaling, saastrem Debitor ei selv kunde betale det, da at gjøre til een af Auctions-Conditi-

oerne,

nerne, at Kjøberen skal betale alle paa Auctionen med videre gaaende Omkostninger; hvorved de da af Kjøberen faae deres Salarium, omendskjönt at Kjøbesummen ikke nær strækker til, at Kasserne, som Panthavere, derved kunde blive skadesløse. Det er klart, som Generalitets-Collegium og melder, at en Kjøber, som har foresat sig en vis Summa, han vil give for et Huus eller en Gaard, der stilles til Auction, i samme Summa afdrager det, han forudsæer, at han kommer til at betale i Omkostninger. Altsaa, naar Kjøbesummerne ikke strække til, at Kasserne deraf kunde faae deres skadesløse Betaling for Capital og resterende Renter, saa faae Rettegens Betiente virkelig deres Salarium paa Kasserens Bekostning; hvilket just er det, man ved Reskripterne af 6 December 1717 og 7 Januarii 1752 har villet hindre. En saadan Condition, som ellers i Almindelighed bruges, naar Huse og Gaarde bortsalges i Sterboer, Fallit- eller Opbudboer, kan i dette Tilfælde vel finde Sted i Henseende til de Omkostninger, Skidets Udstedelse udfordrer, og ingen er frie for at betale, men ikke i Henseende til de Omkostninger, som ikke kunne fordræ, førend Kasserne have erhholdt deres fuldkomne Betaling, og som i det Tilfælde, at Kasserne lide Tab, aldeles ikke maae paastaaes.

Altsaa kunde Reskriptet af 7 Januarii 1752 vel derhen forklæres: At vedkommende Rettegens Betiente ikke for Auction eller de øvrige i samme Reskript ommeldte Forretninger maatte, enten directe eller indirecte, enten af Kjøberen eller Andre paastaae eller modtage noget Salarium, saa længe Kasserne ikke for deres Fordring havde erhholdt skadesløs Betaling.

Ligeledes er det en blot Chicane af vedkommende Rettegens Betiente eller Jurisdictioner, at de ikke, i Folge Reskriptet af 25 Maji 1765, vilde udnævne Næstere til at forrette Burderingen uden Betaling, naar disse Kasser lade et dem pantsat Huus eller Gaard stille til Auction uden i Forveien at tage Namsdom derpaa, hvilket kan lade sig giøre, naar Debitor eller Pantets Eier samtykker derudi, da det tiener til at spare baade Tid og Omkostninger. Anledningen til denne Chicane tage de deraf, at Reskriptet, som er expederet saaledes, som General-Krigsdirectorium den

Tid forlangte det, nævnet Executioner efter Namsdomme, saa og ad Gallit eller Sterboer, skönt det er let at slutte, Hensigten at have været, at disse Kasser i Almindelighed skulde være frke for at betale noget for de Vurderinger, de maatte behøve til forestaaende Auction af deres Pantur. Altsaa kunde Rescriptet af 24 Maji 1765 ligeledes derhen forklæres og udvides: At, naar Directionen for disse Kasser maatte behøve Vurderingsforretning til en forehavende Auction over et dem pantsat Huus eller Gaard, da, hvad enten Auctionen bliver foretaget efter en i Sorveien erhvervet Namsdom eller ei, skal vedkommende Jurisdiction udnævne de dertil behøvende Mestere, som skulle være pligtige at forrette Vurderingen, uden derfor at nyde nogen Betaling.

Men, da jeg noget maae undre over, at Generallitets- og Commissariats Collegium ikke med mindste Ord melder eller tilkiendegiver, hvilke de Jurisdictioner ere, der have betient sig af slige Paafund og Chicancer, og jeg deraf snart skulde slutte, at Omstændighederne ikke maae saa ganske ligesvem være saadanne, som de her anføres; men man derhos lettelig seer, at Kiøbenhavns Magistrat fornemmelig maae være den Jurisdiction, som dette egentlig kan angaae: saa skulde jeg holde for tienlige, at Kiøbenhavns Magistrats Erklæring først, og førend noget derom expederedes, herover blev indhentet. Kiøbenhavn den 6 August 1770.

Efterat Kiøbenhavns Magistrats og Generalitetets Betænkning herover var indhentet, resolverede Cancelliet under 5 December 1770:

Ordre ad mandatum herom efter General-Prokureurens Betænkning.

Herefter blev den ansøgte Bevilling under 20 Decbr. 1770 udjærdiget.

L.

Erklæring over: 1) En Forestilling af 4 November 1758 fra Vice-Statthalder Brynson, eller rettere et Svar fra ham paa et Brev, som salig Grev Goltstein havde tilskrevet, ved tillige at sende ham et indkommen Forslag om Odelsretten (samme formentes at være fra da værende Amtmand ober Uggers:

Hagerthuns Amt: Kammerherre Storm), som vilde de skadelige Følger deraf, og gif ud paa, enten reent at ophæve den, eller i Mangel deraf at indskrænke den, saa at den, som vilde indløse, skulde betale Tingen efter den Priis, som uvillige Mænd satte derpaa, eller efter Auctionspris. Over dette Forslag var Vice: Statholderen befalet at give sin Betænkning; men, som han havde fundet Tingen af Vigtighed, havde han indhentet samtlige Stiftamtmænds og og Amtmænds Betænkninger, hvilke han indsender tilfjemed endeel Fogeders og Sorenkrivers Betænkninger, som Amtmændene igjen havde indhentet. Af disse Betænkninger erfares, at omtrent lige mange ere for og imod Odelskretten, nemlig 9 imod, og 9 (Vice: Statholderen inklusiv) for Odelskretten. Vice: Statholderen opregner deres Hovedgrunde paa begge Sider, og slutter, at den ældgamle Odelskret ikke bør paa eengang ophæves, men indstiller derhos, om den ikke a) kunde indskrænkes til Børn ic. i den rette nedstigende Linie. b) De udelstkes, som ikke være fødte, da deres Forældre eller Oldefædre solgte Godset. c) At, naar i Skiodet ikke var fastsat en viss Summa, som Godset skulde indløses for, da skulde den, som vilde løse det, betale dets Værdie paa den Tid, da det blev løst, hvilken Værdie bedst kunde fastsættes ved offentlig Auction. Paa den Maade formener han, at Odelskretten kunde beholdes, men Ueiligheden deraf, især de mange Processer og Tænder forebygges. Endelig formener han, at en saadan Forordning burde gjælde fra dens Publications Dato for alle de Processer, som ikke forhen ved en Majestæts eller anden uskæftet og upaanket Dom vare afsjorte.

2) Et Promemoria af 5. Maji 1763; fra Kammerherre Storm under hans Haand, som ligeledes viser de skadelige Følger af Odelskretten, og gif ud paa, at den burde ophæves, eller i det mindste svækkes, saasom: a) alleene in linea recta. b) Ifædet for de nuværende 20, og mod Umyndige 35 Aar, burde fastsættes 10 og 20 Aar til at præscribere Løsnings Retten. c) Lovbrydelse befales, og isald Bedkommende ikke melde sig inden Aar og Dag, eller løste Hængemangel, da at have tabt deres Ret. d) Det, som forhen er solgt, men ikke odtet, ligeledes lovbrydes. e) Det, som sælges paa offentlig Auction, behøver ei at lovbrydes. f) Kiaberen, som vil vente Forbedrings Godtgjørelse, kan tage Syn paa Gaarden og dens Tilliggende. g) 5 — 3 — 7 forandres Eeden: at han løser sig den selv til Odel og Beboelse, uden anden da havende Hensigt. h) Afledes Retten ikke hindre Deeling. i), Angaaende Tienderne, at sættes til noget vist, hvortil det meget vilde hielpe, om Bedkommende fik at vide, at hans Majestæt saar det gjerne. Dette var indleveret i Cancelliet, og blev mig derfra sendt som et Bilager til Foregaaende, uden noget nyt Numer.

3) En Forestilling af 21 Jan. 1769 fra Stiftamtmand Grambou i Trondhjem, hvorved han, uden at driste sig til at give nogen Betænkning derover i Henseende til Sagens Vigtighed, indsender en af adskillige Bønder i Stor- og Verdals samt Jnderøens Fogderier underskreven Memorial af 1769 den 9 Jan., hvilken 4 Bønder paa hele Almuens Vegne havde overleveret Stiftamtmanden. De besvære sig derudi over Odelsretten, og forklare, at den har forarmet mange; at den tilforn kan have været god, men nu er skadelig; at de mange Subtiliteter af Lovbydelse, Forsald, Løsning, Løsning, Eed, Forbedring, Alder, Tid, Etlæg og deslige giøre Processernes Udfald uvisst; at den, der har ryddet og forbedret sin Gaard, ofte afvinges nogle hundrede Rigsdaler, for at undgaae Procès, som han dog siden maae udholde med en anden, saafremt han ikke atter vil affisbe ham, og saa fremdeles; at man ved disse Processer maae overmaade dyrt betale Procuratorerne; at Eieren derved hindres fra at forbedre sin Gaard; at Lovbydelse er gaaet af Brug og at Jordegods sælges underhaanden, eller ved offentlig Auction, uden at Kjøbereren faaer at vide, hvem de Odelsbaarne ere, hvilket gjør, at han ikke i Henseende til de forehavende Forbedringer kan see sig betrygget ved Besigtelse over Gaard og Gods, siden han ikke veed, hvem han dertil skal stævne; faaer han siden Erstatning, da giver det Anledning til en nye Procès, hvorved Erstatningen bortsmelter. Af disse og andre Aarsager bede de, at Hans Majestæt vil ophæve Odelsretten, saa at enhver for Efertiden kan besidde den Eiendom uden nogen Løsning af Odelsret, som han finder Leilighed at tilkjøbe sig, og ved Bygning og Rydning kan dyrke og forbedre uden Tab for ham og hans Børn af de i saa Maade anvendte Bekostninger. Og endelig

4) En Forestilling i Skrivelse til Greb Thott af 10 Martii 1770 fra Justitiarius i Ober-Hofretten i Norge, Etatsraad Salsen; derudi han beretter, at der høres mangfoldige Klager over Odelsretten, og at de fleste Fornuftige og Upartiske ønske, om ikke dens Ophævelse, saa dog dens visere Indskrænkelse. Han formener og, at den meget hindrer Landets Opkomst; og ofte gjør, at stræbsomme Eiere forjages fra den Gaard, de have istandsat og forbedret. Derhos har han og haft Leilighed at merke, at Dommerne i Henseende til adskillige ved Odelsretten forekommende Qvæstioner ere af ulige Meininger, hvilket gjør Almuen uvis og formener Processerne. Efter Adskilliges Anmodning har han derfor overlagt denne Sag ei allene med de ældste og bedste Assessorer i Ober-Hofretten, men og med adskillige fornuftige og redelige Procuratorer og andre, som derudi have Indsigt. I den Henseende indfæller han, om Odelsretten visere kunde indskrænktes, saa at Almuen og ind-
saac

saar, hvorvidt den straffe sig; hvilket han formener at kunde erholdes: ved at fassetto følgende: a) Naar Odelsjord har været af Adlæg i 20 Aar, horer Familiens Ret dertil op, enten een eller flere imidlertid have besiddet den, og om en Odelsbaaren har kiobt den, kan en Rørmere ikke løse den fra ham, naar han har stiet i 20 Aar. NB. Dette grunder han paa Præskription, da den ellers maag kunne staae til Løsning i 100 Aar, naar flere kun i foert Tid rie den. b) At de, som ikke ere fødte, naar Odelsjord udkommer fra den, efter hvilken Odelsretten paastaaes, ingen Ret kan have til at tilbagelese saadan Odelsjord. c) Ved OdelsArvinger, som anføres i Lovens 5—5—1 og 2 Artikel ikke bør forstaaes andre, end de Personer, som nedstige fra den, der først hævdede Jorden til Odels, hvilke allene kunne kaldes Odelsbaarne, og at selgelig Odelsretten ikke bør strække sig enten til den opstigende Linie eller Sidsentien. d) Angaaer Jordens Priis ved Indløsningen; og vil, at Besiddeten skal have Valget, enten at modtage den i Skiddet ommeldte Riobesum, med Forbedring x. eller og dens Værd efter uvillige Mænds Sigende, hvilke bør vurdere Jorden, ikke efter dens Skuld, men efter dens Godhed med videre. Er nogen af Parterne misformoiet med denne Sagt, kan han begiere Omburdering ved dobbelte Taxationsmænd, som skulde være forbundne, naar det paastaaes, at stadfæste deres Forretning med Eed it. og straffes, om de sværge falsk. NB. Dette formenes at være ganske nødvendigt, da Jordegods paa de fleste Steder i Landet er seget langt over sin Priis, saa at En kan laane en Odelsbaarens Rødn, for at jage Besidderen fra Gaarden, og derpaa sælge den til en Anden med stor Fordeel; da det derimod synes at være Hensigten, at en Odelsbaaren skal have Godset, mod at betale dets rette Værd, og at Eieren bør vinde derved, om Jordegods imidlertid stiger, men tabe derved, om det falder. Endelig melder han, at dette er overlagt og snffes endog af adskillige af Bondestanden selv, og at en saadan Forordning vilde være ligesaa nyttig, og bringe ligesaa stor Velsignelse, som Forordningerne af 29 April 1752 og 14 April 1769 have tilveiebragt i Henseende til Agerdyrkingens Forbedring og Familiernes Fortmærelse; men derhos formener han, at en saadan Forordning, for at forebygge unyttige Exceptioner, maatte clausuleres, at den skulle gjælde i alle de Odels-Processer, som behandles for Retterne, og ikke ved Høiesterets Dom ere afgjorte.

At den i Norge fra ældgammel Tid af i Brug været Odelstret, ligesom den har virket og virker meget Gode, og haver adskillige skadelige Følger, det er noget, som jeg for lang Tid siden har indseet; men dermed har det ikke været mig, saa let at udfinde og udgøre, hvilke af disse Virkninger og Følger, enten de gode og nyttige, eller de onde og skadelige, des vilde beholde Overvægten, naar de paa begge Sider bleve lagte paa Vægtskaalet og upartist behandlede.

Da jeg ofte har overvejet denne Materie, som jeg har holdt for at være af overmaade stor Vigtighed, saa var det mig heel kiære, da Statholder Benzons Erklæring over et indkommen kort Pragmemoria, som omtrent sigtede til Odelstretens Ophævelse, blev mig mod Slutningen af Aaret 1759 tilsendt. Thi, som Statholderen havde indbentet samtlige Stifts ammands og Ammands, og de igien de fleeste Fogders og Sorenskriveres Betænkning derover, og alle disse Betænkninger fulgte med Statholderens Erklæring eller Forestilling, saa ventede jeg det paa eensgang at see, saa at sige, hele Norges Betænkning over denne i sig betydelige Materie.

Ved at blade noget i dem, erfarede jeg strax, at disse Betænte i deres Formening og Tankemaade vare meget forskellige.

Da jeg en gang efter 2 å 3 Aars Forløb fik nogen Tid tilovers, foretog jeg mig nok at gienemgaae og ekstrahere disse Betænkninger. Jeg fandt da, at, ligesom der vare to Hovedmeninger, nemlig, om Odelstretten skulde affkaffes eller vedblive, saa vare der omtrent lige mange for hver Mening, da Halvparten (Statholderen iberegnet) vare for, at Odelstretten skulde vedblive, men den anden halve Deel derimod vilde, at den skulde ophæves.

De fleeste havde kun betragtet Tingene paa den ene Kant.

Nogle havde allene seet paa de Uleiligheder, Odelstretten medfører, og de skadelige Følger, den enten i sig eller tilfældigviis haver, uden at betragte det Gode og Nyttige, den haver, og sluttede deraf, at den aldeles burde affkaffes og ophæves. Andre havde allene havt Odelstretens Velde og Nyttelighed for Dinene, og anseet den Tanke, Nationen i Almindelighed gier sig

sig om den, og den Kierlighed, den bærer for den, saavel som de Følger, det kunde og rimeligviis vilde have, om den paa eengang blev ophævet, og sluttede deraf; at den ei allene bør beholdes, men og, efter nogle Formeninge, foreges og skærpes.

Kun saae jeg havde betragtet Tingen paa begge Sider, og deriblant fornemmelig Starholderen, som kortelig havde anført Hovedgrundene saas vel for som imod Odelsrettens enten Vedligeholdelse eller Ophævelse; ligesom han og i Følge deraf foreslog trende Poster, der, som en Slags Bestemmelse og Indskrænkelse i Odelsretten, efter hans Formening, kunde fastsættes; med hvilke, og i Særdeleshed de tvende første iblant dem, (thi den tredje synes alt forjæget at nedbryde Virkningen af Odelsretten) jeg maae tilstaae, at jeg altid haver været enig.

Med samme komme og for største Delen temmelig overeens de 4 Poster, som Justitiarius i Over-Hofretten i Norge, Statsraad Salsen, under 10 Martii 1770 haver bragt i Forslag, og som han forsikrer i Forveien at have overlagt ei allene med de kyndigste og meest erfarne Assessorer i Over-Hofretten, men og med adskillige andre fornuftige og vittige Dommere, Procuratorer, Bønder og Landmænd.

Jeg maae og tilstaae, at een af Assessorerne i Over-Hofretten, nemlig General-Auditeur Gleischer, har paa egne og nogle andres Begne derom særskilt tilskrevet mig, og erklæret, at han havde overlagt Tingen med Statsraad Salsen, og var enig med ham.

Alt saadant giver en fordeelagtig Præsumption for dette Forslag, som jeg vel i det meeste, men dog ikke i alt, tør være enig med, fornemmelig den første Post vel synes at have nogen Grund saavel i Billighed, da det for en Odelspretendent kan være det samme, enten Jorden i en vis Tid besiddes af een eller af flere, som i den Materie om Hævd i Almindelighed; men derhos strider imod de Principer, hvorpaa den hele Afhandling om Odelsret i norske Lov er grundet: samme bestaaer derudi, at een og den samme Jord ikke paa een og den samme Tid kan være tvende adskillige Familiers eller Ettes Odelsjord. Deraf følger, at, saas snart een Familie eller Et har faaet Odelsret til en Jord, saa maae den Families eller

eller Ets, som tilforn har besiddet den, Odelst- eller Bøstingsret dertil opføre.

Da nu en Person eller Familie faaer Odelstret til den Jord, hvilken han i 20 Aar som Eier har besiddet, saa kan det ei være andet, end at den forrige Eiers og hans Families Odelst- og Bøstingsret til samme Jord maae opføre; men, naar man vilde udvide dette til det Tilfælde, hvor flere Personer af forskjellige Familier i 20 Aar havde besiddet Jorden, og hvor altsaa ingen af dem havde faaet Odelstret dertil, saa afveeg man ganske fra de Principer, hvorpaa Oven i den Materie er grunder.

I deti Henseende, og for at vise Aag for disse Principer, anseer jeg det nødvendigt, at der maae behøves længere Tid til at ophæve forrige Eiers Odelstret, naar Jorden besiddes af adskillige Personer og Familier, end naar den i een Folge i 20 Aar besiddes af een og den samme Person og Familie.

At Odelstretten medfører adskillige Uleiligheder, og haver mange skadelige Følger, det er noget, som ingen kan nægte.

Blandt de mange Processer, som aarligen føres i Kongeriget Norge, og gaae Retterne igiennem, er vel en Trediedeel eller maaskee Halvdelen Processer, som reise sig af Odelstretten; hvilke i adskillige Henseender endt og ere kostbare, end andre Processer i Almindelighed. Det kan ikke feile, at jo mange Familier derved ødelægges.

Dit hænder det sig, at En, der haver kocht en Gaard, som kunde tage mod megen Forbedring, og selv haver baade Eyst og Evne til at forbedre den, ikke tør foretage sig nogen saadan Forbedring, fordi han veed, at der ere Odelstrettentere til Gaarden. I det Tilfælde kan han gjøre sig temmelig Haab om at beholde Gaarden, naar han lader den henligge i den flette og elendige Tilstand, den befindes udi. Derimod, jo mere han baade ind- og udvendig forbedrer den, jo snarere fædes og jo mere voxer Odelstrettentens Eyst efter at indløse den. Dersom han og ikke selv tænker derpaa, eller ikke haver Evne dertil, indfinder sig nok en Procurator eller anden, som giver ham Noget, for at betiene sig af hans Navn til at udjage Besidderen af den Gaard, han har anvendt Tid og Omkost

Kostninger paa at forbedre. Nu skulde vel saadan Forbedring og Omkostninger ham godtgjøres i Følge Loven. Men, foruden den Banffelighed det medfører, at godtgjøre saadanne Regninger, og foruden de Exemptioner, saadant Beviis er underkastet, saa mærker man lettelig, at, efter det der i Almindelighed finder Sted, er en saadan Besidder lykkelig, naar han under Halvparten af de anvendte Omkostninger, uden at regne noget for hans Tid og Meie.

Vil Besidderen, for at beholde sit Sted i Røglighed, ringe op med Odelspretendenten eller den, som bruger hans Navn, og giver ham en Summa Penge, imod at han frasalder sin Ret; da er han derved ingenlunde sikker; thi kort efter kommer en anden Odelspretendent, eller maaffee een af den Fættiges Børn, og ved at spille samme Rolle sætter ham i samme Forlegenhed.

Enhver indseer let, hvor stor Hindet saadant maåe lægge i Veien for Agerdyrningens Forbedring og Landvæsenets Opkomst, da det synes sigesom at sætte Straf for den, der forbedrer sin Eiendom, og derimod Belønning for den, som uden at tænke paa Forbedring, lader sin Eiendom henligge i den samme stette og udyrkede Stand, som han tog den.

Overtalt er incertitudo dominiorum et af de store Under i en Stat, som man, saavidt mueligt, i alle Maader bør sege at undgaae; men dette Onde flyder aabenbar af Odelsretten, der gjør, at mangfoldige blandt dem, der med lovlig Adkomst eie og besidde Jordegods, aldeles ikke kunne være forvissede om at beholde det.

Ligeledes svækker Odelsretten den almindelige Credit; thi, omendts Kjønt jeg tilfulde veed, at en Bondegaard er 10 à 1200 Rdr. værd, og selv vil give det derfor, saa kan jeg dog ikke med Sikkerhed laane 6 à 700 Rdr. derpaa, saasom jeg ikke kan vide, om der mueligt kommer en Odelspretendent, som paastaar at indløse den for 5 à 600 Rdr. eller niindre.

Men saa vigtige som disse Poster baade synes at være og i sig ere; saa, naar det og baade dermed og med langt mere i alle Maader havde sin Rigtighed, torde jeg dog derfor ikke raade til, reent at ophæve Odelsretten.

Denne Ret har fra umindelig Tid af været i Brug i Norge, og den norske Bonde er kommen i med at elske den, og ansee den som et Fortrin, de have fremfor adskillige andre Nationer.

En norsk Odelsbonde, der sidder med en liden Gaard, fornemmelig paa de haarde og vanskelige Stæder, ernærer sig ofte heel kummerlig, og har det i Henseende til Føde, Klæde og andre Omstændigheder langt fra ikke nær saa godt, som en Fæstebonde i Danmark; men med alt dette har han Mod, er fornøiet med sin Skjæbne, anseer sig selv som Odelsbonde for en temmelig betydelig Mand, og sætter sin Ære udi, at kunne efterlade Gaarden til sin Søn, der da bliver en ligesaa lykkelig og ligesaa betydelig Mand, som han selv.

En saadan Tænkemaade hos den gemene Mand maae man ikke svække eller undertrykke, men skal søge at føde, bestyrke og ernære den.

En norsk Matros, som tjener i England eller Holland, og finder det der ret godt, lader sig neppe overtale til reent at forblive der og boefætte sig, dersom han haver en, skjønt temmelig langt udseende Odelspræntion paa en Bondeggaard i Norge.

Man skal være høilig forvissat om overmaade store Fordelse, førend man foretager sig noget, hvilket-endog kun tilfældigviis kan bidrage til at formindste og svække en saadan Kierlighed til Fædrelandet hos Almuen, og den Tanke, at de der have en Slags Lykke i Vente, som de ikke kunde love sig at finde paa noget andet Sted.

Nu melde vel nogle af de herhos følgende Betænkninger og Forslage, at mange blant Bondestanden selv ere enige med og ønske Odelsrettens Ophævelse; ja her findes en af Stiftamtmand Grambou i Trondhiem forrige Aar. indsendt Memorial fra Almuen i Stor- og Berdals samt Jundersens Bogderier, hvorudi de anholde om Odelsrettens Ophævelse.

Da og de forhen ommeldte og adskillige andre Uleiligheder og Skader lige følger af Odelsretten virkelig i sig ere heel vigtige og betydelige, saa tvivler jeg ikke om, at adskillige af Bondestanden i Norge heel godt indsee samme, og alvorslig attraae, at de kunde hæves og forebygges. Jeg tvivler ei heller om, at jo mangfoldige Bønder i Norge, som sidde med

Gaarde,

Gaarde, hvorfra de frygte ved en Odelspretendent at blive forjagede, hiertelig ønske, at Odelsretten maatte vorde ophævet, hvorved de bleve forvissede om at beholde deres nu eiende Gaarde.

Men her er Spørgsmaal om Nationens og især Bøndestandens Tænkesmaade i Almindelighed, som synes at medføre, at de vilde ansee sig fornærmede og næsten nedfattede, om Odelsretten blev reent ophævet.

Den forhen ommeldte Memorial fra Bønderne i Stor- og Verbalssamt Andersøens Fogderier er ei heller tilstrækkelig til at overbevise mig om, at det forholder sig anderledes. Memorialen er temmelig godt skreven, og neppe opsat af nogen Bønde. En heel Hoben Bønders Navne findes derunder, men alle skrevne med een og den samme Haand; ligeledes findes deres Bøemærke trykt derpaa. Men jeg veed af Erfarenhed, at intet et lettere for en Procurator eller anden Mand, som er noget anseet blandt Bønderne paa Landet i Norge, end at faae dem til at sætte deres Bøemærker under det, han finder for godt at skrive. Altsaa er det vel menneftigt, at disse Bønder, eller de fleste af dem vide, begribe og indsee Memorialens Indhold, og ere fornøiede dermed, hvilket man og skulde slutte af det, at 4 af dem have paa samtliges Vegne leveret den til Stiftamtmanden; men det er og myeligt, at en Procurator eller anden saadan Mand, som frygter for en Odelspretendent til hans Gaard, har opsat Memorialen, og faaet Bønderne til at sætte deres Bøemærke derunder, eller til den Ende laant samme af dem, uden at de fleste af dem vide og begribe, hvad Memorialen egentlig indeholder og sigter til.

Snidlertid havde jeg vel ønsket, at man havde havt nogen mere og sikkrere Underretning om Bønderne i Norge, deres Tænkesmaade i Henseende til Odelsretten, og hvorledes de betragte og ansee samme. Men det Lidet, som derom findes i de indkomne Betænkninger, gaaer ud paa, at Bønderne ansee Odelsretten som en Forret, der formerer deres Kiærlighed til Fædrelandet og Lyft til at forsvare det. Altsaa maae jeg antage dette som en Sandhed, og saa længe jeg bliver derved, hverken tør eller vil jeg raade til at ophæve den.

Naar jeg abstraherer derfra, og alene ser paa de Følger, som Odelsretten i og for sig haver havt, og endnu haver, da maae jeg tilstaae, at jeg er heel tvivlsraadig, og ikke tilviſſe veed, enten den hidindtil har virket mest Ondt eller Godt.

De tilforn ommeldte skadelige Følger af Odelsretten ere hoist vigtige, og falde strax i Øinene, saa man ikke kan tvivle derom. Men derimod drifter jeg mig ikke til at nægte, at jo Odelsretten og har virket meget Godt, og havt adskillige nyttige Følger.

Skjønt jeg i Henseende til de derudi anførte Sluminger ikke har havt megen Nytte af de fra Betienterne indkomne Betænkninger, saa har jeg dog i nogle af dem fundet saadanne Facta og Data, som have kunnet tiene til Oplysning i en og anden Henseende.

Af det Slags ere de fleeste forekomne i Sorenskriveren over Mandal, Christian Svidrichsen, hans Betænkning af 19 August 1758, som vel er noget forvirret, saa at det ene er blandet i det andet, men derhos indeholder adskillige merkværdige Omstændigheder.

Saaledes paaſtaaer han, at overhovedet bliver Gaarden meget mere forbedret, og Jorden bedre anvendt og dyrket af en Odelsbonde, end af en Proprietairbonde eller Leilending.

For at godtgjøre dette, anstiller han en Slags Sammenligning imellem Stavanger Amt paa den ene Side, hvor der meest skal være Proprietairgaarde, som beboes af Leilendinge, og Mandal samt Nedenes og Lister paa den anden Side, hvor Odelsbonden eie og besidde de fleeste Gaarde. Han beretter, at i Stavanger Amt gielder en Hud eller 12 Skind overhovedet 20 à 40 Rdr., men derimod i Mandal, Nedenes og Lister 2 à 3 til 400 Rdr. Ligeledes beretter han, at i Stavanger Amt ligger megen Jord udyrket, og uden at anvendes til allermindste Nytte, da derimod i Nedenes ikke skal findes nogen Jord, som jo er dyrket og vel anvendt, da Odelsbonden, hvis ældste Søn skal have Afstedet, brygger Huse paa Gaardens Grund til sine andre Sønner, og dertil henlægger nogen Jord; hvilket gjør, at al Jord efterhaanden indtages og dyrkes.

Endelig melder han, at Søfarende, som have fortient Penge til Sees, og derved lagt sig noget til Bedste, helst nedsætte sig paa de Steder paa Landet, hvor der er Odelsgods og Odelsbønder. Af dette og andet mere slutter denne Mand, som, hvor det gaaer, synes at besidde nogen Erfarenhed, at Odelsrettens Ophævelse var den største Ulykke, Norge kunde vederfares.

Nu maae det vel tilstaaes, at det, hvortil han søger Grunden i Odelsretten, egentlig og fornemmelig har sin Grund i Eiendomsret, som heel vel kan bestaae uden Odelsret; men derhos er det og heistrimeligt, at Odelsretten har ei allene for Bøndestanden banet Veien til, men og vedligeholdt Eiendomsret, da Odelsretten har gjort det vanskeligt og næsten umueligt for formuende Kjøbmænd og andre, paa eet Sted og i den samme Egn at tilforhandle sig adskillige Bøndergaard, og derpaa af nogle blant dem at oprette en Auls- eller Sædegaard, hvortil de andre maatte gjøre Hoverie. Odelsretten har saaledes gjort, at de fleste Bøndergaard nu eies og besiddes af Bønder.

Derfor Odelsretten for 1 à 200 Aar siden var bleven ophævet, da troer jeg nok, at Norge nu havde havt et andet Anseende, end det for Tiden har; men jeg tør ikke sige, at det enten i Henseende til Agerdyrkingen eller Folkemængden havde vundet noget, men snarere tabt.

Istedet for at man nu næsten overalt paa Landet i Norge, naar det beneficerede Gods undtages, finder een eller flere Bøndefamilier, som eie Gaarden, eller Gaardene, hvor de ere deelte, og desuden adskillige Huusmænds Familier, saa havde man rimeligviis i det andet Tilfælde hist og her fundet store og anseelige Auls- eller Sædegaard, som vare sammensatte af 2, 3 à 4 eller flere Bøndergaard, (alt efter som Eieren havde havt Tilladelse til enten ved Loven, Kongl. Bevilling, eller ved det, at ingen havde Indseende dermed), og hvortil de andre i Nærvarelsen varendede og samme Eier tilhørende, men af Leilædinge behøede Bøndergaard og Huusmænds-Pladser havde gjort Hoverie. Da man paa disse Aulsgaarde, hvor det gik, ikke havde truffet nogen Bøndefamilie, og maaffæet ingen Familie, naar Eieren boede enten i Kjøbstaden eller et andet

Sted paa Landet; saa er det let at slutte, hvilken af disse tvende nu ommeldte Maader der kan ansees som meest fordelagtig, især for Folkemængden, og at altsaa Odelsretten ikke i den Henseende kan siges at have havt nogen skadelig, men meget mere en ganske god og nyttig Virkning.

Vel maatte det tilstaaes, at Processernes Antal havde efter al Anseende i sidste Tilfælde været langt ringere, end i første; ligesom der paa Landet i Danmark, coeteris paribus, forekomme og føres langt færre Processer, end paa Landet i Norge.

Men, skion Processer i sig er noget Ondt, som man, saavidt mueligt, bør søge at undgaae og forebygge, saa er dog Mængde af Processer ikke allestider et ondt Tegn, men den Tilstand, der giver Anledning til Processer, er ofte og heel jernlig at foretrække for den Tilstand, i hvilken det næsten ikke er mueligt, at Processer (criminelle Sager allene undtagne) vel kunde finde Sted.

Efter at jeg saaledes har overbeiet det fornemste af det, som er baade for og imod Odelsretten at sige, saa bliver Qvæstionen, hvilket der er det bedste og nyttigste, og hvilken man bør vælge blandt de adskillige her forekommende casus dabiles.

At understøtte og end videre udstrække Odelsretten, det er noget, som den neppe kan falde paa, der indseer de forhen ommeldte og andre betydelige Ueiligheder, hvilke den virkelig medfører.

Paa eengang reent og aldeles at ophæve den, det holder jeg for lige saa betænkeligt, naar jeg sætter forud, det jeg af de indkomne Betænkninger og adskillige andre Omstændigheder har Aarsag til at slutte, nemlig, at den norske Bonde i Almindelighed elsker Odelsretten, og anseer den som en Forret, der formerer hans Kierlighed til Fædrelandet, og giver ham Æst og Mod til at forsvare det.

Deraf følger, at, naar det og var udgiort, at Odelsretten i Henseende til dens skadelige Følger maatte ophæves, saa burde det dog ikke skee paa eengang, men langsom og lidet efter lidet.

At lade Tingen i den Stand, den er, uden i nogen Maade at røre derved, det tør jeg ei heller raade til. Thi, naar man og ikke vilde agte

paa det, som i den Henseende er erindret og bragt i Forslag af saa mange fornuftige, brave og erfarne Mænd, hvilke have havt Veilighed til at indse og kiende Sagens Beskaffenhed og Landets Omstændigheder; saa maae det paa den ene Side tilstaaes, at Odelsretten foranlediger utallige Proceffer, og desuden medfører mangfoldige betydelige Uleiligheder til Skade og Hinder for Landets Opkomst og Agerdyrkingens Forbedring, ligesom det og paa den anden Side er høist rimeligt, at mangfoldige af disse saavel Proceffer som øvrige Uleiligheder ved en og anden nyttig Anordning kunde forebygges, uden at man just derfor behøvede reent at ophæve Odelsretten.

Saaledes er een af de flemmen Følger af Odelsretten, og som giver et af de stærkeste Argumenter imod den, havet ved Forordningen af 14 April 1769.

Samme bestod derudi, at Odels- eller rettere Afsædesretten hindrede vedkommende Eier fra at dele deres paaboende Gaard imellem flere af deres Børn, og derved at boesætte flere Familier; thi, naar Faderen saaledes i levende Live havde deelt hans paaboende Gaard mellem flere af hans Børn, kom den ældste Søn efter Faderens Død, og paastod, at hele Afsædet skulde tilfalde ham, og at hans Sødsfende maatte udvises af de Partier, Faderen i levende Live til dem havde overladt.

Men, da dette kiendelig saaes at hindre saavel Landets bedre Anvendelse og Dyrelse, som ister Folkemængden, saa blev det forrige Aar ved den anførte Forordning (som i det øvrige hverken ophævede eller indskrænkede Odels- eller Afsædesretten) fastsat, at enhver Eier af en Gaard kunde dele samme mellem hans Børn eller Andre i saa mange Partier, som han fandt for godt, og det uden at den ældste Søn tilkommende Odels- eller Afsædestret derudi skulde være hinderlig.

At denne Forordning har havt den gode Virkning, som dermed blev tilsigtet, det beretter Justitiarius Etatsraad Salsen i hans Forestilling allerede at have bemærket.

Der er ingen Tvivl om, at jo adskillige af de mange hidindtil førte Proceffer kunde forebygges ved noget visere at bestemme de Steder i norske Lov,

Lov Odelsretten angaaende, hvis ulige Fortolkning dertil haver givet Anledning.

Saaledes fastsætter norske Lovs 5 Bogs 5 Cap. 1 Art. tydelig nok, at Odelsjord er den Jord, som haver ligget under et Velæg i tyve Vintere eller længere. Men adskillige have troet, at dette ikke kunde gælde imod dem, som i den Tid havde været umyndige. Andre have udvidet det samme til dem, der i rette Tid have lyst Pengemangel. Endelig have adskillige formeenet, at herudi, i Følge Lovens 5te Bogs 3 Cap. 14 Artikel, maatte skee Undtagelse til Fordeel for de Børn, der endnu ikke havde fyldt deres 35 Aar, da disse 20 Aar vare udløbne.

Det, som denne sidst anførte Lovens Artikel har fastsat til Fordeel for Børn i Henseende til det Odelsgods, deres Forældre havde bortsolgt, have nogle, efter Lovens Formeldning, indskranket til det Gods, Forældrene havde solgt i deres umyndige Aar, men andre have udvidet det til det Gods, Forældrene havde solgt, førend de bleve fødte.

Adskillige formene sig berettigede til at indløse den Jord, som een af hans Slægt, skjønt kun i Sidelinien, har besiddet med Odelsret, og siden solgt til en Fremmed. Andre derimod holde for, at ingen kan siges at være Odelsbaaren til en Jord, uden han i rette Linie nedstammer fra een af dem, som haver besiddet Jorden med Odelsret.

Saadanne ulige Meninger kunde ei andet end give Anledning til Proccesser, da enhver lettelig anlægger Sag, naar han veed, at det, han paaستاаer, har ved een eller anden Ret vundet Dommerens Bisald. Men sige Proccesser kunne og for største Delen forebygges, naar Quæstionen saa tydelig afgjøres, at derom ikke kunde være tvende Meninger.

Da Odelsretten virkelig har adskillige skadelige Følger, saa synes det billigt og rimeligt, at Quæstionen i sige Tilfælde, hvor der hidindtil har været Tvivl, afgjøres til Fordeel for den, som allene søger at forsvare sin Eiendom, og at beholde det, han paa lovlig Maade har erhvervet; og imod den, som vil fratage en anden og mod hans Villie fra ham indløse det, han haver lovlig Adkomst til.

Vel maae jeg tilstaae, at saadant sigter til at svække Odelsretten; men eet er at svække og indskrænke Odelsretten, et andet, reent at ophæve den; det første er ikke nær af den Følge, som det sidste.

Dog tør jeg ei heller raade til, at gaae saa vidt i at svække den, saa det omtrent vilde gaae ud paa, reent at underminere og ophæve den. Men af saadant vilde det uden Tvivl have Anseende, om det efter nogles Forslag blev fastsat, at, naar en Odelsbaaren vilde indløse hans Odelsjord fra en Anden, som havde den i Besiddelse, skulde Jordens eller Gaardens Pris bestemmes og sættes ved offentlig Auction.

Den eneste Virkning, som Odelsretten i saa Fald beholdt, kom til at bestaae derudi, at Besidderen kunde tvinges til at sælge; thi forøvrigt, og hvad Prisen angaaer, nød den Odelsbaarne omtrent den samme Ret, som enhver anden desuden haver, nemlig, at blive Højstbydende paa offentlig Auction; hvortil kommer, at en saadan Foranstaltning vilde give Anledning til utallige Paafund og Chicaner; som igjen vilde føde mangfoldige Processer af sig.

Derimod synes saavel Billighed som det almindelige Bedste at udfordre, at man, saavidt mueligt, seer derhen, at den, der anseelig forbedrer en saadan Gaard, som han eier og er i Besiddelse af, kan, afald han siden mod hans Villie skal miste den, vente nogenledes Erstatning for de paa Forbedringen anvendte Omkostninger; paa det at den Frygt, Bedkommende nu høve for at anvende noget skækkeligt paa at forbedre og istandsætte en saadan Gaard, derved kunde, om ikke aldeles bortfalde, saa dog meget formindskes.

Naar man saaledes for det første søger saavel at bestemme de tvivlsomme Spørgsmaal, hvilke hidtil have foranlediget adskillige Odelsprocesser, som og, saavidt mueligt, at forebygge eller i det mindste formindskes de skadelige Følger, Odelsretten hidtil befindes at have havt, saa kan man, naar man først har seet Virkningen deraf, alletider siden gaae videre, om man finder det nyttigt eller nødvendigt; da man derimod, naar man først enten har reent ophævet Odelsretten, eller saa godt som betaget den al Virkning, ikke siden kan gaae tilbage igjen, og enten

indsføre den, eller tillægge den nogen nye Kraft, helst saadant ei kunde finde Sted, uden høilig at fornærme dem, som havde forladt sig paa de fæete Anordninger.

Efter slige Omstændigheder, og da jeg holder det for rettest, her at gaae Middelveien, som den sikreste Veie, skulde jeg allerunderdanigst indskille, om det allernaadigst maatte behage Deres Kongl. Majestæt, angaaende Odelsretten i Norge at udgive en Forordning omrent af følgende Indhold:

Viere vitterligt: at, for Os allerunderdanigst er andraget, hvorledes Almuen paa Landet i Vort Rige Norge meget medtages ved de der saa jævnlig forekommende vidtledte og heel kostbare Odelsprocesser, som ofte bringe begge Parter, saavel den, der vil indløse den Jord, en Anden har i Besiddelse, som Eieren og Besidderen af Jorden, til Bettelstaven; hvilket tildeels skal have sin Grund derudi, at visse Poster i Vort norske Lov Odelsretten angaaende ikke ere saa nøie og tilfulde bestemte, at jo derom kunde være mere end een Mening. Ligeledes skal det ofte indtræffe, at den, som temmelig lang Tid har eiet og besiddet en Gaard, og imidlertid anseelig forbedret den, naar han siden for en Odelsbaaren maae vige samme Gaard, kun nyder saare liden, eller saa godt som slet ingen Erstatning for de paa Gaardens Forbedring anvendte Bekostninger; hvilket skrækker Andre fra, ligeledes at forbedre den Jord og Gaard, de have i Besiddelse og Eie. Da det nu er Vort allernaadigste Hensigt og Villie, saavel paa den ene Side at haandhave Vore kiære og troe Undersaatter i Vort Rige Norge ved den dem fra umindelig Tid af tilkommende Odels- og Afsædesret, som og paa den anden Side, saavidt mueligt, at høre og forebygge de dermed følgende tildeels unyttige og urimelige Processer og deraf sthydende skadelige Uleiligheder, til Hinder for Landvæsenets Opkomst og Agerdyrkingens Forbedring; saa have Vi allernaadigst fundet for godt, angaaende Odelsretten i Vort Rige Norge allernaadigst at anordne og bestaae, som følger.

§. I.

Ligesom Vort norske Lovs 5 Bogs 5 Cap. 1 Art. udtrykkelig fastsætter, at den Jord kaldes Odelsjord, som haver ligget under et Velæg i tyve

Winz

Vintere eller længere, og at ingen Lov maae søge samme fra den Æt, som den i saa lang Tid haver havt, med videre; saa ville Vi og allernaadigst, at det derved i alle Maader skal have sit Forblivende, og at dette i den Materie om Odde skal ansees som en almindelig Regel uden al Undtagelse, saa at, naar en Person eller Æt haver i tyve Aar eller længere som Eier besiddet en Jord, da bliver samme hans Oddejord, som ingen anden kan sege og indløse fra ham, og det, hvad enten den, som vilde indløse Jorden, imidlertid haver været myndig eller umyndig, nærværende eller fraværende, hvad emen han har lyst Pengemangel eller ei, og hvad enten Jorden er solgt i hans myndige Aar af hans Forældre eller af Andre; men Jorden forbliver Eiermanden og hans Afkom til Odde uigientløs.

§. 2.

Med Oddearvinger eller Oddebaarne, som Lovens omformelber, bør allene forstaaes de, som i rette nedstigende Linie stamme fra den eller dem, som have besiddet Jorden med Oddeoret, men ingensunde de, som allene i den opstigende Linie eller i Sidelinien ere samme beslagtede.

§. 3.

Derfor Oddegods har været ude af et Ætæg i 30 Aar eller længere, uden at nogen af Ætten imidlertid haver indtalt og virkelig indløst det, da bør samme Æts eller Families Odde og Løsningoret dertil være aldeles tabt og ophævet, og det, hvad enten Godset imidlertid har af saa eller mange været eiet og besiddet.

§. 4.

Det, norske Lovs 5 Bogs 3 Cap. 14 Art. fastsætter, at Børn maae løse det Oddegods, deres Forældre have solgt, bør efter Lovens Forskrift allene forstaaes om det Gods, Forældrene have solgt udi deres umyndige Aars Tid, og ikke om det, de have solgt, før end Børnene bleve fødte; ei heller bør det i første Tilfælde strække sig videre, end for saavidt det kan bestaae med den 1ste og 3die Artikel i denne Vor allernaadigste Forordning, saa at det ikke kan udvides til det Gods, som enten imidlertid er blevet en Andens Oddegods, eller har været ude af Ætæg i 30 Aar og derover.

§. 5.

Derfom den, der vil sælge sin Odelsjord, paa ordentlig Maade losbynder samme, i Følge af norske Lovs 5te Bogs 3die Capitels 1ste Art.; da skulde Odelsarvingerne eller de Odelsbaarne og være forbundne, i Henseende til Indløsning og Pengemangels Løsning med videre at iagttage det, bemeldte norske Lovs 5 Bogs 3 Cap. 1ste og følgende Artikke fastsætte, eller i Mangel deraf have taat deres Løsningret.

§. 6.

Derfom den, der vil sælge sin Odelsjord, efter foregaaende ordentlig og sædvanlig Bekjendtgjættelse stillet samme til offentlig Auction, og der bortfølger den til den Høistbydende, da behøver han ikke at losbyde den; og dog skulde Odelsarvingerne være forbundne at iagttage det, som Loven i Tilfælde af Losbydelse fastsætter, eller i Mangel deraf have taat deres Løsningret.

§. 7.

Naar En vil indløse en Odelsjord, og der i Skibdet ikke findes nogen vis Summa, som den er solgt for, og som Odelsarvingerne igien skulde være berettigede til at indløse den for; da skal den Odelsbaarne, som paa staar Løsning, derfor betale, hvad Jorden er værd paa den Tid, da den løses, efter vite ubillige, kyndige og upåtruffe Laugretsmænds Einende, som skulde tagere Jorden, ikke efter Landsskølden, men efter dens Godhed og Udsæd, med Engbund ic. og de dertil værende Fordele, Bequemmeligheder og Herligheder af Bygning, Skov, Fiskerie, med videre.

Formener nogen af Parterne sig fornærmet ved den saaledes fatte Tært, da tillades det ham at begiære Omvurdering ved dobbelte Takationsmænd, hvilke skulde være pligtige til, strax og ved Forretningen, naar enten af Parterne det paa staaer, med Sed at bekræfte, at deres Forretning er skeet efter bedste Skionsformhed, og at de ikke derved have søgt enten at tiene eller skade nogen af Parterne. Og skal den, som begiærer Takationen og Mændenes Sed, dertil lovlig varfle Contraparten.

Udi dette Tilfælde bliver der ikke Spørgsmaal om Gaårdens eller Jordens Forbedring eller Forværrelse, siden den uden nogen Henseende

der:

dertil tagets efter den Tilstand, den befindes at være udt paa den Tid, da den til Odelbæringen skal overleveres, i Forhold af Jordegodsets da værende og gængse Priis i Almindelighed.

§. 8.

Derfor den, der tilfochandler sig en Odeljord, agter at forbedre samme, og vil være forvisset om at erholde Erstatning for saadan Forbedring og de derpaa anvendte Omkostninger; isald en Odelspretendent siden skulde melde sig, og han skulde blive nødt til for hannem at oplade Jorden, da skal det være ham tilladt, ved uvillige Mand at tage Syn og Besigtelse over Jorden med dens Tiliggende og alt dertil hørende; hvilket Syn og Besigtelse skal eragtes lovligt og saac forjurbet, saac han dertil giver samtlige Odelbaarne, bekiendte og ubekjendte, de som vides, sagde som ikke vides, Galters Kald og Warsel til det Laugting, som Jorden hører under.

Kommer der siden en Odelbaaren og vil indlese Jorden, da kan Eierren atter ved uvillige Mand lade tagere Jorden og dens Tiliggende med dens Forbedring og de derpaa anvendte Omkostninger, som Løsningssmanden skal være forbunden til at erstatte. Derfor den fratrædende Eier og paa Jorden haver opsat visse Huse og Bygninger, og de uvillige Tarpationsmænd skiaane samme ved Jorden at være nyttige eller nødvendige; da skal Løsningssmanden betale dem efter den Priis, som Tarpationsmændene sætte derpaa, og maae ikke henskyde sig til, at han ei behøver dem, og at den fratrædende Eier kan tage dem bort med sig.

§. 9.

Efter denne Vor allernaadigste Forordning skal forholdes og dommes i alle de Odelprocesser, som ikke førend dens Publications Datum ved Høiesterets Dom eller anden usvækket og upaaanfer Dom ere afgjorte. Thi byde og befale Vi ic.

Den sidste Artikel i dette Forslag til en Forordning kan der ikke være noget imod, for saavidt Forordningen kun indeholder en Forklaring over visse Artikler i Lovens; men for saavidt den og indeholder noget Nyt, er

det ikke saa ganske regelmæssigt, og haver Anseende af, at man tillægger Forordningen en *Clas vis retroactiva*. Men, da saavel Statholderen som Justitiarius i Over-Hofretten have foreslaaet det, som noget, de anstaae at være af største Vigtighed og høist nødvendigt, har jeg saa meget mindre villet udelade det, som det dog maae tilstaaes, at Forordningen for største Delen kun fortolker Loven. Men det vil og i Følge deraf være fornødent, at der i den første Tid, efter at Forordningen er udkommen, ikke leetelig tilstaaes Opreisning paa Domme i Odelsager, som have overstaaet *fatalia appellationis*.

Endelig var der endnu een Ting, som jeg vel havde ønsket at indføre i dette Forslag, og som jeg i den Henseende for lang Tid siden havde antegnet, nemlig: at Odelsprocesser, ligesom andre Sager, skulde afgjøres paa Tinget, og ikke henvises til Aastedet, uden i de Tilfælde, hvor Omstændighederne nødvendig udfordrede det.

Men, da ingen anden har bragt det i Forslag, derom ei heller meldes det allermindste i de mangfoldige indkomne Betænkninger, saa har jeg ikke paa egen Haand og allene villet foreslaae det; fornemmelig Forordningen noget mere, end forhen har været brugeligt, anviser Syns-, Besigtelses- og Taxationsforretninger, som dog nødvendig maae skee paa Aastedet, og ikke kunne foretages paa Tinget. Kjøbenhavn d. 24 Aug. 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 12 December 1770:

Indstilles til Hans Majestæt efter General-Prokureurens Erklæring.

Hvorefter Hans Majestæt paa Friderichsberg den 27 Decbr. 1770 resolverede saaledes:

Den vedliggende Forordning approberes, med den Forandring, at de i første §. fastsatte 20 Aar sættes til 10, og de i tredje §. fastsatte 30 sættes til 15.

Herefter udkom Forordningen af 14 Januarii 1771.

LII.

Erklæring over: 1) en Memorial af 21 Maji 1770 fra Conferensraad Iselin & Compagnie, derudi de berette, at, da der paa Regimentsquartiermester Aagesen ved det Kongelige Artillerie-Corps, som i nogle Aar haver fort adskillig Vexels- og anden Handel, vare gikne nogle Vexler, som han havde accepteret, men ikke til Forsaldstiden betalt, gjorde de ved Bysfogden den 15 og 16 Maji Arrest hos ham, men maatte ved Arresten fornemme, at han Dagen forhen den 14 Maji havde ved Bysetinget ladet lase en den 20 Maji udgiven Pante-Obligation, hvorved han til Cassé-Commissarierne, for hvad han ved endelig Afregning til Cassen maatte blive skyldig, havde pantsat og specificeret alt, hvad han eiede. Ligeledes havde han samme Dag den 14 Maji af Choret's Chef begiert og erhholdt Concur's-Commissarier, som allerede havde sat deres Segl for et Barelse, og mødte ved Arresten, samt protesterede derimod, da Bysfogden dog ankyndigede den. Da nu den første Vexel var forfalden, førend Pante-Obligationen blev udgiven eller Concur's begiert, det Pantsatte synes at beløbe henimod 10,000 Rdr., saa der intet bliver tilovers, men Cassen ikke maae betroes Regimentsquartiermesteren; saa vil her blive Spørgsmaal: om den Credit, ham er givet af Cassé-Commissarierne, ikke er en privat Credit, og om den Pante-Obligation, han udstødde fire Dage førend han erklærede Concur's, til Fordeel for den, som tilstod ham Concur's, kan være lovlig og gyldig? udi hvilke Qvæstioner Regimentet blive deres Contrapart, og kan altsaa ikke selv eller ved de af dem Besittede være deres Dommer; ligesom de Militaire ei heller forstaae at paakiende de her forekommende Qvæstioner. Og da Aagesen har været Kjøbmand og af Magistraten er ansat i Skat af borgerlig Næring, saa begiere de, at Stadens Skifteret maae antage sig hans Boe, og behandle samme som en anden Kjøbmanss Fallitboe efter Loven, og den af Regimentet anordnede Concur's-Commission ophæves; eller om Kongen selv vil beskikke toende Commissarier, til at behandle Boen og paakiende Creditorernes Fordringer. Tilligemed Magistratens Erklæring af 30 Maji, der beretter, at, da forrige Regimentsquartiermester ved Gården, Justizråd Tombsen, havde opgivet sin Boe, der i alle Maader var af samme Beskaffenhed, som denne, bl. v. alene alt det, som vedkom hans Regimentsquartiermester-Embedet, taget i Besiddelse af Regimentet, men efter Regimentets egen Begiarling blev hans Boe, Kjøbmansboe, Bøger og Effecter antagne og behandlade af Stadens Skifteforvaltere. Og, da det ikke gaaer an, at Artillerie-Choret eller de af samme udnævnte Concur's-Commissarier kunde

paa-

paafjende Choret's Fordringer og Creditorkernes Paaskand derimod, og derpaa bringe Nagelsens Riibmands-Affairer i behørig Rigrigbed, saa indstille de Ansøgningen.

2) Et Promemoria af 26 Maji fra Generalitets- og Commissariats-Collegium; hvormed fulgte Memorialer til dem fra Artillerie-Choret, fra de tre andre ahordnede Commissarier, og fra Nagelsen, samt fra den sidste tilige til Supplik til Kongen, som alle gaae ud paa, at han har tilliet Choret Rettigheder, har begjært Concurs og erhholdt Concurs-Commissarier, at der dette uanfseet og imod hans Protest er af Bysfogden, som incompetent, gjort Arrest hos ham, og samme indstønet til Bysrettingen til Confirmation, hvor han ikke beed, hvad Udfaldet kan blive, og hvorvidt der vil agtes paa hans Exceptio; hvorfors, og da nogle af hans Creditorer allerede have meldt sig ved Regimentet, har begjæret Kongl. Commissorium til de tvende af de forhen nævnte, og indstillet, om en Riibmand Hans Christian Bsch maae dem ansjungere. Derhos han af Collegium begjæret hastig Resolution, forend der gaaer Dom ved Bysrettingen, da samme siden ikke kan forandres uden ved Appel, hvor han ei engang er vds paa at saae den underkendt. Derhos Generalitets-Collegium og mener, at Nagelsen allene staaer under Artillerie-Choret's Jurisdiction, og at Bysfogden har været uberegtigt til at gjøre Arrest hos ham, og holder for, at der ikke kan være noget imod det ansøgte Commissorium og Autorisation, da de ville sætte Riibmanden Bsch istedet for een af de andre tre andre Commissarier, og ønske, at Commissorium til ham giennem det danske Cancellie maatte expederes i Overensstemmelse med det, der fra dem udstædes til de tvende andre. Bistgemes-Magistratens Erklæring af 30 Masi, derudi de henholde sig til deres forrige Erklæring, og formene, at Nagelsens Bøe ikke kan anses som en Opbudsboe, saalange han ikke har fyldstgjort Lovens § 14—40 og 41 Artikel, og, naar den som en Falliboe skal behandles efter Forordningen af 28 October 1702, kan han ikke selv forstaae Commissarier, altermindst for den, til hvilken han har pantsat alt hvad han eier tværtimod Forordningen af 18 November 1757 Art. 5; og til hans tvrige Creditorers Skade.

Efter at disse tvende Erklæringer vare Generalitets- og Commissariats-Collegium communicerede, indkom et andet Promemoria fra dem af 21 Julii, som gaaer ud paa, at Nagelsen hører under Artillerie-Choret's Jurisdiction; at hans Creditorer der maatte søge ham enten hver for sig eller alle vds Concurs; at om han var død, og der da var bleven Concurs, havde Choret forrettet Skiftet; at der ofte har været Concurs hos Regiment's-quartermestere og andre Officerer, uden at den civile Jurisdiction nogentid har paastaet Boens Behand-

Behandling; at Thomsens Bøe ikke de jure, men af frie Villie blev overladt til den civile Eksteret, og gjør altsaa intet til Sagen, og kan ikke gaae til Regel; at Nagesen aldrig har taget Borgerkab, men er en blot militair Person; at Nageseus Bøed til Cassen er ikke Choret's, men Kongens Fordring, som først skal udredes, førend de private Creditor's Bøed kan behandles. Troe de, at Cassen-Commissarierne, der ikke staae under Arsenat-Retten, omittendo eller committendo have forset noget dem til Skade, staaer dem siden frit for at søge deres Regres hos dem ved deres Værneting, som er Over-Krigsretten. Da det indvendes, at de militaire Retter ere ukyndige i Kiøbmandsager; saa svares, at man med mere Røie kunde tvivle om den civile Eksterets Indsigt i Regimentscassens Regnskabsager og de Pligter, som paaligge Cassen-Commissarierne. De formene saaledes, at den civile Eksteret er ganske ubefoiet til at befatte sig med Nageseus Bøe, og at det vilde stride imod den indførte Orden og vedtagne Praxis, om en militair Person, imod hans Villie, skulde nødes til at underkaste sig et fremmed Værneting i en Gældssag. De formode saaledes i Følge heraf, at det danske Cancellie giver sit Samtykke, til den i forrige Promemoria af 26 Maji berørte Commission's Anordning. Hvorimod Conferengraad Juelin og svenske private Creditorer kunde, om forlænges, forundes Contra-Commissarier, dog saaledes, at deres Kiendelse maatte være Appel underkastet til en Over-Krigsret.

Denne Sag er temmelig indviklet, og jeg maae tilstaae, at jeg ikke indseer, hvad Udfaldet derpaa skal og vil blive.

Grunden til den Paastaaenhed, Generalitets- og Commissariats-Collegium herudi synes at vise, indeholdes uden Tvivl derudi, at Regimentet eller Choret befinder sig i en Slags Forlegenhed, hvoraf Collegium vel vilde redde dem ud.

Dette kunde man og gjerne lade gaae, naar det kunde iværksættes, uden at andre derved bleve fornærmede, og uden at det skulde foraarsage en Slags Eftertale, ligesom Handelen og de Handlende, saavel Deres Majestæts Undersaatter som Fremmede, her ingen Gavn eller Beskyttelse nød.

Derfom det var et andet Regiment, denne Nagesen var Regiments-quartermeester ved, saa kunde man, i Følge det der er bekendtgjort om

Regiments-Cassernes Indretning, være temmelig forvissset om, at det mæeste af det, han var skyldig til Regiments-Cassen, var privat Credit, som Cassé-Commissarierne havde givet ham.

Men, efter det mig er fortalt, skal det ved Artilleriet forholde sig noget anderledes; thi, da samme bestaaer af trende Corps, hvoraf det ene ligger i Danmark, det andet i Norge, og det tredie i Holsteen, og der ved alle trende Corps kun skal være een Regimentsquarteermester, saa maae ham af Cassen betids udleveres Penge til at giøre Remisser, paa det at Vedkommende paa de andre Steder i rette Tid kunde faae deres Gage.

Heraf kan man begribe, at det er uueligt, at Regimentsquarteermesteren kan være en temmelig anseelig Summa skyldig til Cassen, uden at derunder kan siges at være nogen privat Credit, som Cassé-Commissarierne paa egen Haand og paa eget Ansvar have givet ham.

Naar det og forholder sig saaledes, kan man være forvissset om, at, hvad for en Jurisdiction der og behandlde Concursoen, saa vilde deene Cassens Fordring altid blive anset som Kongens Fordring, og tilstaaet den Fortrinsret, som Loven i saa Fald giver.

Men, ligesom man ikke er tilfulde forvissset om, at det saaledes forholder sig, saa merker man nok, at de Creditorer, her have meldet sig, deromod slaae i den Tanke, at det, Aagesen til Cassen er skyldig, er for største Delen privat Credit, som Cassé-Commissarierne have givet ham; og at de i den Henseende, og med nogen Slags Foie, da Regimentschefen er den første Cassé-Commissar, frygte for Regiments-Rettens Behandling, eller de Commissariers Behandling, som af Regimentet ere udnævnte. De begiere i den Henseende ikke nogen Slags Gunst eller noget Usædvanligt, men allene, at Concursoen maae blive behandlet og deres Fordringer samt Præference-Dispyter paa kiendte af Stadens ordenlige Skifteret: de begiere kyndige og upartiske Dommere. En Begiering, som i sig er høist billig, og ikke lettelig burde nogen nægtes.

Jeg skalde saaledes formene, at Generalitets- og Commissariats-Collegium paa deres sidste Promemoria kunde svare: At her ikke er Spørgsmaal, om en Regimentsquarteermester, som Regimentsquarteermester, ho-

rer under den militaire Jurisdiction; om han i Gieldssager bør søges for Regimentsretten; og om det tilfalder Regimentets Jurisdiction at forrette Ekiske efter ham, naar han ved Døden afgaaer. Det er saa langt fra, at disse Qvæstioner her opkastes, saa man ikke engang har gjort Artillerie-Retten det Salarium stridigt, som Jurisdictionen ved en saadan Concuraboe kunde tilkomme; men det, man i dette Tilfælde herfra fornemmelig og næsten allene seer paa, er, at de Handlende, Hans Majestæters Undersaatter saavel som Fremmede, ikke skulde faae skielig Ansag til at klage over, at de i Sager, som reiste sig af Handelen, angik Handlende, og bleve anlagte mod en Handlende, bleve dragne fra Landets almindelige Retter hen under en Krigsret og Over-Krigsret, og, at de maatte lade deres Kiszmands-Fordringer og Præferences-Dispyter paakjende af disse militaire Retter, som de endog tildeels ansaae for partiske og deestagne i Sagen.

Naar man betænker, hvor høit nødvendigt det er, at Handelen hos os opmuntres og beskyttes, og at vi seae at holde over den Ansæelse og Credit, vi allerede have erhvervet og ere i Besiddelse af, nemlig, at alle og enhver, Indfødte saavel som Fremmede i disse Riger, nyde hastig og upartisk Rettens Pleies: saa indseer man lettelig, af hvad Bigtighed den Qvæstion saaledes er, som her omtvistes.

Generalitets- og Commissariats-Collegium erklære, at Nagesen er en blot militair Person. Dersom det forholdte sig saaledes, kunde denne Qvæstion aldrig opstaaet. Man vil her ikke nægte, at en Regiments-quartermester er en militair Person; men man seer, at Regiments-quartermester-Nagesen har i nogle Aar fert-adskillig Veres- og anden Handl, at Magistraten med Rette har anseet saadant som borgerlig Næring, og i den Henseende sat ham i Skat eller Indquarterings-Utgivet af borgerlig Næring, hvilken Afgift han, som maatte tilstaae, at han handlade; og har betalt. Da dette ikke er militaire Forretninger, saagaar det vel ikke an, at ansee ham som en blot militair Person.

Man har ikke har taget Borgerskab, gjør saa meget mindre til Sagen, som En baade kan have Skibsparter og handle en gros, uden at tage

Borgerskab, og adskillige endog drive anden Handel i temmelig lang Tid, uden at melde sig for at indskrives som Borgere.

De nielde ligeledes, at det ofte hos Regimentsquartecrmestere saavel som andre Officere er kommet til Concurs, uden at den civile Jurisdiction har paaastaet Boets Behandling.

Dette vil man gierne tilstaae; men der spørges, om et saadant Tilfælde tilforn er mødt, at en Regimentsquartecrmester, som i nogle Aar har handlet med Buxler og andet, efter at han har accepteret paa ham trukne Buxler, har først til Regimentscassen pantsat alt, hvad han eiede, og strax derpaa for Regimentschefen erklæret Concurs og af ham faaet Concurs-Commissarier: om da en saadan Concursboe, tværtimod de Creditorers Protest, som havde de accepterede Buxler i Hænde, er bleven behandlet af Regiments-Retten, eller de af Regimentet udnævnte Commissarier, eller i Almindelighed af de militaire Retter? Det eneste Exempel, her er bekiendt, og som nogenledes kommer overeens dermed, er Justisraad Thombsens Boe, som man veed at være behandlet af Stadens Skifteret.

Nu erindres vel, at det er skeet de facto og ikke de jure. Det er og vist, at, da Regimentet har været villig til at overlevere Boen, og Stadens Skifteret var villig til at modtage den, saa behøvedes der ikke nogen Decision.

Men imidlertid viser det, hvorledes man den Tid paa begge Sider har tænkt, og det uanset at man ikke merker noget til, at Creditorerne i Boen den Tid have rørt sig, og gjort nogen Paastand.

Overalt er det her ikke den civile Jurisdiction, som paaastaer Boens Behandling, men det er de handlende Creditorer i Boen, som paaftaae almindelig Lands Lov og Ret, og protestere imod, at lade deres Preferences-Dispyter og Fordringer paaftiende af Krigsret og Over-Krigsret; og Justis-Departementet, som disse Creditorer vende sig til, seer sig forbunden til at understøtte dem i denne deres billige Paastand. Saasnart Creditorerne ere fornøiede dermed og intet derimod have at indvoende, agter man herfra et videre at besætte sig med denne Opbuds- eller Fallitboes Behandling.

Generalitets- og Commissariats-Collegium melder, at Nagesens Debt til Artillerie-Corpsets Cassé ikke er Corpsets, men Kongens Fordring, som først skal udgiæres, med videre. Man vil gierne troe, at det dermed i alle Maader haver sin Rigtighed; men, imidlertid seer man lettelig af Creditorernes Ansøgning, at de agte at fremsætte den Qvæstion: om det, Nagesen er skyldig til Regimentscassen, ikke tildeels er en privat Credit, som Cassé-Commissarierne have givet ham? da de end videre i saa Fald agte at paastaæ, at denne Fordring bør anses som en privat Gield, og ikke nyde noget Fortrin. Ligesom det ikke kan nægtes dem, at giøre saadan Paastand, og at faae samme paakiendt, saa maae det og tilstaaes, at de i Henseende til sammes Paakiendelse kunde med nogen Slags Feie exercere imod Regiments-Ketten, eller de af Regimentet udnævnte Commissarier som Donimere.

Bemeldte Collegium formener end videre, at, om de private Creditorer skulde formene, at Cassé-Commissarierne omittendo eller committendo kunde have forseet noget dem til Skade, saa kunne de søge Regres hos dem ved deres Bærneting, som er Over-Krigsretten.

Man maae heraf slutte, Collegii Formening at være, at ved Concursboens Behandling skal Cassens Fordring uden videre anses som Kongens Fordring, og i Følge deraf først udredes; men skulde Creditorerne formene, at det var en privat Credit, som Cassé-Commissarierne havde givet Nagesen, kunde de derfor tiltale Commissarierne for deres Bærneting, og søge Regres hos dem.

Man bør ikke dølge, at denne Orden er ganske omvendt og kan kun tjene til at forsøge Processer uden Fornødenhed. Naar Creditorerne i Concursboen giøre den Paastand, at Cassens Fordring hos Nagesen kun bør anses som en privat Credit, Cassé-Commissarierne have givet Nagesen, og derefter behandles; saa ere Skifteforvalterne eller Commissarierne forbundne til at kiende derpaa, og efter samme deres Kiendelse, saafremt den ikke appelleres, at indrette deres Udlæg til Vedkommende.

Kiende de Cassens Fordring at være offentlig eller Kongens Fordring, tilstaae de den ved Udlægget saadan Fortrinsret, som sig Fordring efter

Boven tilkommer. Kiende de den derimod at være privat Credit, tilstaae de den ei nogen Fortrin ved Udlægget, men behandle den lige med andre Creditorsers Fordringer af samme Slags.

Saa snart denne Quæstion er afgjort, saa have Creditorerne ei videre med Cassé-Commissarierne at bestille; da det ikke er Creditorernes Sag, om de have handlet ret eller uret, forsigtig eller uforsigtig.

At Creditorerne kunne forundes Contra-Commissariat, det er i sig villigt og rimeligt; thi, hvad for en Jurisdiction Concurreboen end havde hørt under, saa var det aldrig blevet Vedkommende enten Arvinger eller Creditorer nægtet, at faae den behandlet ved Commissariat, naar de derom havde gjort Ansøgning.

Men, at disse Commissariers Kiendelser og Behandling skulde være Appel underkastet til en Over-Krigsret, det er en Paastand, som man ikke havde ventet, og som man herfra aldeles ikke kan samynkte udi; thi, foruden det Usædvanlige og Uordentlige, det vilde medføre, at Commissariat, der bleve udmeldte giennem det danske Cancellie, som Justitz-Departementet, skulde høre under en Over-Krigsret som deres Overdommere, da Commissariat selv ere Overdommere, hvis Domme og Kiendelser ikke kunne paaanføres uden for Høiesteret; saa er det just det, de handlende Creditorer frygte for og saa høit protestere imod.

Det viide give Fremmede et eget Beate om vor Lovgubdighed i Danmark, isald de hørte, at her er en Mand, som har havt en Regnskabsbetiening ved Militair-Etaten, men derhos ført adskillig Bæxl og anden Handel; at samme Mand har accepteret adskillige paa ham trukne Bæxler, men derpaa paaansat alt hvad han eiede, og omtrent paa samme Tid erklæret Opbud-eller-Concurs; at der ere Commissariat udnævnte til at behandle hans Bøe og bringe samme i Rigtighed, hvilke Commissariat altsaa skulde paaaktende samtlige Creditorsers Fordringer, saavel de, der opkomme af Hansdelen, som andre, og i Sædeleshed saavel Opbudets som den udgivne Danske Obligations-Gubdighed, og den Fortrinsret, samme saavel som de accepterede og protesterede Bæxler med videre bør nyde; og at et Krigs- eller Generalkrets- og Commissariats-Collegium derhos ret-aktelig paaastaaer,

at disse Commissariers Behandling og Kiendelser skulde være Appel underkastede til en Over-Krigsret, som bestaaer af Generalspersoner og Stabs-officerer, og det uanseet at de handlende Creditorer, som have Fordringer i Doen, beftig protestere derimod, og paastaae almindelig Lands Lov og Ret.

At den civile Skifteret eller Dommer ikke skulde have Indsigt i et Regiments-Casses Regnskabsaager og de Pligter, som paaligge Caffe-Commissarierna, det har vel ingen Nød.

Det tilstaaes, at der er Caffe- og Regnskab; altsaa kommer det an paa Indtægt og Udgiot, af hvilke den sidste bør godgigraes ved Ordres og Quitteringer med videre.

Det sætter et eget Begreb iforud om den civile Skifteret, at kunne tvivle om deres Indsigt derudi. Exercitier, Marscher og andre militaere Handlinger, som en civil Dommer kan formodes at være ukundig i, synes ikke vel at kunne have Indflydelse herudi.

Caffe-Commissariernes almindelige Pligter ere temmelig bekiendtgjorte; gaves der nogle specielle, da feiler det vel ikke, at jo derfor er en saadan Anordning eller Reglement, som en civil Dommer kan forstaae, naar det ham forevises.

Derimod synes endog nærværende Tilfælde temmelig tydelig at vise, at det just ikke er de militaere Jurisdictioners Sag, at behandle Fållits- og Opbudsboer, især Kiebmænds og Handlendes.

Spørges der, om Nagensens Boe er en Fållits- eller Opbudsboe, da behielper man sig med det almindelige Navn af Concursboe. Inidliertid viser Lovens 3te Bogs 14 Cap. 40de og følgende Artikler, confereret med Forordningerne af 28 October 1702 og 18 November 1757, at der paa disse tvende Slags Boer er en heel betydelig Forskiel.

Nagensen har accepteret adskillige paa ham utukne Bexler; førend de samtlige vare forfaldne (thi een af dem skal allerede have været forfalden), pantsætter han alt hvad han eier og har, og samme Dag, som Pante-Ob- ligation n bliver Tingløst, erklærer han Opbud for hans Regimentschef, og foreslaaer Opbudsmænd eller Commissarier, som alt bliver ham tilstaaet; og for saavidt skulde hans Boe være at ansee som en Opbudsboe. Men der

er ikke mindste Spor til, at han ved saadan hans Declaration har estærkommet og opsolde det, som Lovens 5te Bogs 14 Cap. 41 og 42 Artikel i saa Fald paabyder.

Naar Cassens Fordring er Hans Majestæts Fordring, kan Aagesen ikke have havt det der anbefalede Beviis, at Kongen hos ham intet havde, at fordre.

Dertil kommer, at den, der vil gjøre Opbud, skal i Folge berørte Lovens Artikel vende sig, ikke til den Underret, han umiddelbar staaer under, men til den Overret, han middelbar hører under, hvilken allene er berettiget til at forordne de af den Opbydende udnævnte Opbudsmænd.

Derimod har Aagesen vendt sig til Regimentet eller Regiments-Retten, som den Underret, han hører under, og samme har, tvertimod Lovens Anordning, holdt sig berettiget til at ayordne Opbudsmænd, hvilke altsaa ikke lovlig, eller efter Loven, ere udnævnte.

Vil man sige, at dette forholdet sig anderledes ved Militair-Staten og de militaire Jurisdictioner; da svares, at det ikke er der, man skal søge Reglement og Instruction for Fallit- og Opbudshoers Behandling, da der med overalt bør omgaaes efter den almindelige Anordning, som derom findes i Loven og Forordningerne; og at dette derimod atter viser, at den militaire Jurisdiction ikke er indrettet til at behandle Fallit- og Opbudshoer, især efter Handlende, hvor de fleeste tvivlsomme Qvæstioner foresalder, og hvor samme ere af størst Betydning.

Den nu ommeldte Mangel synes Aagesen selv at have indseet, da da han ikke har villet lade det blive ved, at Opbudsmændene vare af Regimentschefen udmeldte, men søgt, at de af Hans Majestæt selv giennem Generalitets- og Commissariats-Collegium maatte blive forordnede.

Han har begrebet, at Bedkommende neppe vilde tage dette Opbud og de saaledes udnævnte Opbudsmænd for fulde, samt at det, naar dyt ikke var en Opbudshoer, men en Fallitboer, ikke kunde tilkomme ham at udnævne eller foreslaae Commissarier.

Efter slige Omstændigheder, og da her egentlig ikke er en Jurisdictionss-Dispyte, men her allene sigtes til, at intet bliver foretaget, som kan have

have Anseende af at stride imod den Yndest og den Beskyttelse, som Handelsen i Almindelighed nyder og her nyde, vil man til Generalitets- og Commissariats-Collegium overlade, at see Sagen afgjort paa en Maade, som ingen kan have Anrsag til at besvære sig over.

Kunde det, som angaaer Regimentet og Nagelsens Regimentsquartiermeester-Tjeneste, først afgjøres uden de øvrige Creditorets Fornærmelse, var det vel bedst, at Boen derpaa blev overleveret den almindelige Skifteret.

Men, da dette vil være saa meget mere vanskeligt, som her synes at være Præference-Disynt mellem Regimentet og de øvrige Creditorer, saa har man i modsat Fald intet imod, at tvende af de i deres Promemoria af 26 Maji benævnte Personer, for Ex. Overauditeur Georg og Rishmand Bech, blive udnævnte som Commissarier til at behandle Nagelsens Boe, naar det bliver Creditorerne frit for, at søge Contra-Commissarier; dog paa de Vilkaar, at samtlige disse Commissariers Behandling og Riendelser, isald nogen vil paaante samme, kunne indskrives for Høiesteret, som den Ret, det egentlig tilkommer endelig og i sidste Instans at paakiende Omgangen og Behandlingen i Handlendes Fallit- eller Opbudsboer, og den Præference, Creditorerne efter deres Fordrings Beskaffenhed der bør nyde, med videre derhen hørende og af Handelen flydende eller samme vedkommende Questioner; ligesom det og er denne Ret, de handlende Creditorer i nærværende Tilfælde henskylde sig til, og protestere imod at uddrages fra; med hvilken deres Paastand det og kommer overeens, at Polities og Commerce-Collegii Domme for denne og ingen anden Ret kunne indskrives. Kiebenhavn den 31 August 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 3 October 1770:.

Espederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Generalitetet den 20 Octobør 1770 fra Geheimeraad Thott tilskreven.

LII.

Erklæring ober et Promemoria af 11 Julii 1770 fra Admiralitets- og Generals-Commissariats-Collegium, derudi de melde, at Eyverier paa nogen Tid me;

get have gaaet i Soang paa Hans Majestæts Holme, Skibe og Magaziner: At de til at hindre samme, holde det for det bedste Middel, at giøre det heel paafligt og næsten umueligt at faae det Etiaalne affat; i hvilken Henseende de have forfattet et Udkast til en Forordning, som de agte at foresille Hans Majestæt, men ønske i Forveien at vide, om det danske Cancellie maatte have noget derved at erindre. Samme gaaer ud paa: 1) At det, under Straf af at Fattes, skal være alle til Søe: Staten hørende, Underofficerer og Gemene saavel som deres Hustruer og Børn, forbuden at sælge eller pantsætte noget (uadtagen Fisk, Frugter og Urter). Angiver han det selv, er han frie for Straf. 2) Forbydes alle og enhver, af saadanne at kiøbe eller til Pant at tage, under 10 Rdr. Mulgt og det Kiøpkes eller Pantsattes Forbrudelse. Er det sigalet, da straffes efter Loven og Tyveriets Beskaffenhed; dog at det, som stiales paa Holmen, Skibene eller i Magazinerne, ansees for stort Tyverie, naar det er over 5 Rigsbålers Værdie. 3) At den, der til Holmens Chef leverer nogen af Søe: Staten, som har villet sælge eller pantsætte noget, skal til Belønning nyde Vares Værdie, og det enten de vare stiaalne eller ei. 4) Behøver een af Søe: Staten at sælge eller pantsætte noget, som han paa lovlig Maade har erhvervet, skal han dertil have og forevise den Kiøbende hans Compagnie Chef Tilladelse under hans Haand og Segl. Endelig, at denne Forordning, ligesom den af 27 Julii 1742, skal tvende Gange om Aaret ved Trommeslag paa Kiøbenhavn's Gader læses og bekiendtgøres.

For saavidt denne foreslaagne Forordning allene angaaer og sætter Straf for Underofficerer og Gemene ved Søe: Staten, saavel som deres Hustruer og Børn, der sælge eller pantsætte noget, kan man ei vel have noget derimod at indvende.

At det Tyverie, der begaaes paa Holmen, paa Skibene eller i Magazinerne, skal ansees og straffes som stort Tyverie, naar det Etiaalnes Værdie overgaaer 5 Rdr., det kan man ei heller sige at være ubilligt, da Etes det, hvor Tyveriet begaaes, med flere tilstedende Omstændigheder gier det til et furrum qualificatum.

Da det ikke kan sees eller kiendes paa en Matroses Kone eller Børn, om de høre til Søe: Staten, saa kunde det synes haardt; at den, der kiøber eller modtager noget til Pant af dem, skal straffes med at bøde 10 Rdr.

foruden at miste det Kjøbte eller Pantfattede. Men, da det i Almindelighed er forbuden, her i Staden at kjøbe saadant af andre, end dem, som af Magistraten dertil ere beskikkede, og der ved Forordningen af 27 Juli 1742. dens 2den Art. er i Almindelighed sat samme og end høiere Mulct for dem, der handle og tilkjøbe sig noget af uberettigede Soldater, Matroser eller Andre; saa kan det gjerne derved have sit Forblivende. Det, der i den 2den Art. end videre tillægges, at, isald det Kjøbte eller Pantfattede skulde findes at være stiaalet, skal Kjøberen eller Panthaveren anses og straffes efter Loven og Tyveriets Bestaaffenhed, ligesom han det selv havde stiaalet; er vel ei at forstaae anderledes, end i Overeensstemmelse med det, der i Loven og Forordningerne findes fastsat i Henseende til Hølere.

Men, da det maaskee dog kunde strækkes for vidt, og det var haardt, om der skulde gaae Tyvdom over En, der af Uvidenhed eller Uforagtighed havde kjøbt noget af en Matroskone, uden at giøre sig Tanke om, at det virkelig kunde være stiaalet, hvilket det dog siden befandtes at være; saa kunde maaskee de Ord, ligesom han det selv havde stiaalet; udgaae, og denne Periode derimod saaledes forandres: Skulde det, som enten er kjøbt eller til Pant antaget, findes at være stiaalet, skal Kjøberen, eller den, som det til Pant haver modtaget, desuden anses og straffes efter Loven og Tyveriets Bestaaffenhed.

Men, da dette saavel som det øvrige af Forordningen, for saavidt den gaaer uden for Ege Staten, fornemmelig vedkommer Kjøbenhavn's Borgerskab, og i visse Henseender Magistraten, skönt den snarere udvider end indskrænker deres Rettighed, at give visse Personer Tilladelse til at sælge et eller andet; saa skulde jeg indstille, om ikke dette Forslag forff kunde igaae til Kjøbenhavn's Magistrats Erklæring: og, isald de da ikke skulde have noget derved at erindre, kunde Admiralitets- og Commissariats Collegium svares, at, naar den nylig ommeldte Forandring blev jagetaget, havde man intet videre med Forslaget. Kjøbenhavn den 3. Sept. 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under d. 21 November 1770:
Erklæringerne communiceres Admiralitetet, hvortil man sig refererer, og haaber ved Forordningen at blive iagttaget.

Herefter blev Admiralitetet den 1 December 1770 fra Gehejmraad Thott tilskreven.

LIII.

Erklæring over en Skrivelse fra Kammer-Collegium af 25 Junii 1770 til det danske Cancellie, derudi de melde, at, efter dertil givne Indledning fra den Kongl. Ballance-Commission, ere de i Begreb med at overbetale, om de Kongelige Intrader af det stemplede Papiir noget kunde forbedres, enten ved at bestemme nærmere og noiere Regler til at hindre den nu i Svang gaaende Misbrug, eller ved at forhøje Papiirets Taxt, hvor Byrden ikke falder paa fattige eller angaaer ringe Formue, men kunde agtes for Vedkommende at være saaelig. Ligesom de og ere betænkte paa, at bringe en nye Forordning i Forslag angaaende det stemplede Papiirs Brug, da den forrige af 23 Jani 1719 i mange Henseender kan behøve at forandres. Da nu det stemplede Papiirs Brug for en stor Deel henhører til de ved Cancelliet udfærdigede Expeditioner og derunder staaende adskillige Retter, og de derudi ikke uden Veiledning kunde med Sikkerhed foreslaae noget; saa udbede de sig, at Forordningen af 1719 maae i Cancelliet worde giennemgaaet, og dennem derpaa meddeest Efterretning, hvad især ved 9de og 11te §. og ellers overalt, for saavidt Cancelliets Departement angaaer, derved var at anmerke, og i ansætte Hensigter eragtes anderledes at kunne anordnet. Derhos de formene, at den i Slutningen af Forordningen fastsatte Termin af 2 Maaneder til Indløsning af de ved Collegierne udfærdigede Expeditioner vel kunde forlænges til 3 Maaneder. Ligesom og den for Rettens Betiente, som ikke iagttage det stemplede Papiirs Brug, befalede Straf ikke vel og i alle Tilfælde taber sig require, og derfor saa meget mere behøver nogen Forandring.

For saavidt Justitiens Pleie og mit Embede vedkommer, ønsker jeg, at Kammer-Collegium paa denne deres Skrivelse maae svares: At, hvad angaaer det stemplede Papiir, som forbruges i Retterne til Stævninger, Opsættelser, Indlægge, Tingavidner og Domme, med
videre;

videre; da, ligesom derudi ikke er skeet nogen Forandring ved Forordningen af 30 Jan. 1719, men man i alle Maader har ladet det have sit Forblivende ved det, som var fastsat i den forrige stemples Papiirs Forordning af 10 October 1699, saa vil man og formode, at man uden mindste Forandring endnu lader det derved forblive, isald en nye Forordning om det stemples Papiirs Brug skulde udkomme, da der nu er et ganske rimeligt Forhold imellem det, Rettens Betientere, Dommere og Skrivere nyde for slige Forretninger og Udskrifter, og det, der betales for det stemples Papiir, som dertil forbruges; det og er af største Betydning i disse Riger, at, ligesom enhver, der forstaar det danske Sprog, og har almindelig Indsigt, kan selv gaae til Ting med sin Sag og føre den, saa kan han og, mod at udgive en saare ringe Summa, s. Ex. 6 à 8 Mark, ved Underretten faae Dommereens Riendelse derudi.

Dommere og Skriverne ved Underretterne, især paa Landet, faae deres Arbeide og Forretninger overmaade slet betalte. Een og anden iblant dem har ofte søgt om Forbedring derudi; men naar det blev fastsat, at derved skulde forbruges stemples Papiir till høiere Priis, ville de samtlige deraf tage Anledning til at indkomme med saadan Ansøgning.

Endelig vilde saadan Forhøielse ei heller tiene til at forøge Hans Maj: stæts Indkomster; da det er let at slutte, at jo mere der maae betales for det stemples Papiir, med videre, jo flere ville der baade søge, og maatte, efter Omstændighederne, erholde *beneficium paupertatis*.

Dette er, hvad jeg efter mit Embeds W:dsfor i Eerdesleshed har hers ved at erindre. For øvrigt seer jeg heel vel, at, om en nye stemples Papiirs Forordning skal udkomme, vil derudi forekomme nieget, som vedkommer Cancelliet, saa at det vel kunde behøves, at den nu værende i Cancelliet blev giennemgaaet, for at iagttage, hvad deraf kunde behøve eller fortiene Forandring eller Tilæg.

Det, som mig er indfaldet ved, at gennemgaae denne Forordning, bestaaer fornemmelig i følgende:

1) Man har intet imod, at Kammer-Collegium søger at udfinde de bedste og bekvemmeste Regler til, at hindre den nu ved det stemplede Papiir i Syng, gaaende Misbrug; dog ønsker man, at samme ikke udstrækkes saa vidt, at de skade eller alt for meget hindre Handelen.

Saaledes træffer det ofte, at den ene Handlende skal modtage Penges af den anden, som staae færdige til Udvaling, men som Creditor ikke saa strax behøver, da Debitor forkyendes og Døds Skyld (som man pleier at sige) giver ham et Beviis, som lyder paa promitte Betaling mod Besværets Ertradering. Dersom et saadant Beviis, der ofte kun gielder 60 bruges nogle faa Dage, skulde skrives paa stempelt Papiir efter Summens Størrelse, vilde det meget hindre Handelen, og dog neppe blive esterlevet.

2) I den første Artikel, hvor Forordningen af 31 Martii 1688 anføres, vil tillige tales om Forordningen om Proforma-Declarations Udfælselse af 26 November 1731.

3) I den 6te Artikel vil tillige meldes om det Papiir, Deres Obligationer skulde skrives paa, efter den foranferte Forordning af 1731, og, ijsald det maatte være Kammer-Collegii Hensigt, at dertil skulde bruges høiere Papiir, end bemeldte Forordning omnævner, naar Summen overgik 5000 Rdr., da maatte de tillige erindres, at slige Deres Obligationer i det høieste kun gielde for treende Maanedes, og ofte udgives paa langt kortere Tid, da de, naar samme er forbi, maae udgives paa nye, og skrives paa samme sort Papiir, hvoraf synes, at det meget vilde uleilighede Debitorerne, som ofte ere fattige, om Papiirets Skulde koste ret meget.

4) I den 9de. saavelsom den 11te Art. maatte ved Trykningen iagttages, at de forskjellige Slags stempelte Papiir til forskjellige Priser bleve noget bedre og indeligere bestemte, da det nu er heel vel mueligt, at een eller anden kan tage fejl deraf.

5) Af de, der opregnes i samme 9de Art., kan udgaae: Bestallingsbreve, som Rectorer i Skolerne af Superintendenterne bekomme;

siden

siden Doctores nu ikke længer bestilles af Superintendenterne, men af Hans Majestæt selv.

6) Ved den 11te Art.: dersom alle Embeder efter deres Rang i denne nye stemplet Papiirs Forordning, ligesom i den forrige, skulde opregnes, saa vil den sidste Rangforordning af 1746 derved lægges til Grund, og tillige anmerkes de adskillige Reskriptet og Anordninger, som derudi giøre Forandring i Henseende til et eller andet Embede, saasom den af 1768 angaaende Admiraler, Vice-Admiraler og Skoutbynachter, og adskillige andre; blandt hvilke jeg nu erindrer, at Dronningens Over-Kammerherre er foruudt Rang med Geheimeraad, Stattermester med Geheimenes Conferensraad, grand maitre de la garde robe næst efter Over-Hofmarskalk, Professorerne ved Academiet i So:øe lige med Professorerne ved Universitetet i Kiebenhavn, Professorerne ved Gymnasium i Odense uden Tvivl næst efter dem i Kiebenhavn, Professorerne ved Valer 2c. Academiet med virkelig Cancellieraad, og Directeurerne ved samme Academie med virkelig Justisraad, Banco-Commissarier med virkelig Kammeraad, (hvilket dog, saavelsom den Rang, Doctores Theologiae, Juris et Medicinae nyde, ikke synes at vedkomme stemplets Papiirs Forordningen, siden dem ingen Bestalling gives) Agenter og Hof-Agenter nu med Justisraad, nu med Cancellieraad, og nu med Kammeraad, Legationsraad nu med Kammerjunker, nu med virkelig Justisraad, og saa fremdeles.

Men ligesom det ikke gaaer an, her at opregne de Betieninger eller Titler, der give nu en, nu en anden Rang; saa skulde jeg overalt holde for, at man ikke i stemplet Papiirs Forordningen behøvede at besatte sig med saadan Oprægning, men at det, for saavidt angaaer de Betieninger og Titler, der ere i Rangen, kunde være nok, at opregne Classerne i Rangforordningen, og ved hver Classe at fastsætte, hvad Papiir der til Bestallinger for samme Classe skulde bruges; da de ved Expeditionen i vedkomende Departement alletider vilde iagttage, til hvilken Classe Betieningen eller Titlen henhørte, enten i Følge den almindelige Rangforordning, eller i Følge en eller anden særdeles Anordning.

Hvad derimod angaaer Betieninger uden for Rangen, da, saasom der i Henseende til dem ikke gives nogen saadan Classification eller Inddeling, saa vil det være fornødent, at de opregnes, for saavidt man ikke af den almindelige Regel angaaende de 4 Rigsdaler pro Cent af deres Gage kan slutte, hvad Papiir deres Bestallinger bør skrives paa; og da maae af denne Liste udgaae saavel Professorene ved Gymnasterne, efter det, tilføjn om dem er meldt, som Rector Scholæ i Kiøbenhavn, der ved Skolesforordningen har faaet Rang næst efter Sognepræsterne i Kiøbenhavn; og da Rectores Scholarum i de andre Steder ere ved samme Forordning satte i Classe med Sognepræsterne i samme Steder, saa synes det, at deres Bestallinger og bør skrives paa samme Papiir.

Endelig findes ikke i den Liste, som forekommer i denne 1ste Art., enten Conrectores, hvis Bestallinger vist skrives paa 10 Rdles. Papiir, eller Capellauer paa Landet, hvis Confirmationer skrives paa 4 Rdles. Papiir.

7) Er man ganske enig med Kammer-Collegium derudi, at den Termin af 2 Maaneder, som Forordningen fastsætter til Bestallingers Indløsning under Straf af deres Forbrydelse, er for kort; og skulde holde for, at det vel kunde fastsættes, at enhver skulde affordre og indløse den Bestalling og Expedition, som ham angik, inden tvende Maaneders Forløb efter at han om dens Udfærdigelse var bleven vidende. Men skulde nogen understaae sig, at lade saadan Bestalling eller Expedition uaffordret henligge over 4 Maaneder fra samme Tid af at regne, skulde han ei allene have den ham derudi tillagte Kongl. Naade forbrudt, men og betale det stemplede Papiir dobbelt; ligesom det ei heller skulde være ham tilladt, i nogen Maade at benytte eller betiene sig af den ham vel tiltænkte, men af ham selv forbrudte Kongl. Naade.

8) Endelig er man og enig med Kammer-Collegium derudi, at den for de Rettens Betiente, som ikke iagttage det stemplede Papiirs Brug, i Forordningen paalagte Straf lige med de Skyldige, er af saadan Beskaffenhed, at den ikke vel og udi alle Tilfælde lader sig execvere. Man skulde i den Henseende holde det for mere passeligt, at Straffen for slige Ret-

Ret-

Klættens Betiente blev, at betale det stemplede Papiir dobbelt, og desuden at erlægge en Mulet fra 4 til 100 Rdr. eller høiere efter Omstændighederne; hvilken Straf da maatte sættes ligesaavel for Skriversen som for Dommern, da den første langt bedre end den sidste er istand til at bemærke denne Mangel, og kan undertiden formodes at have havt den Hensigt, selv at ville vinde derved. Kjøbenhavn den 9 September 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 7 November 1770:

Kammeret svares efter Erklæringen, og at man i øvrigt ikke seer, at hvad Bevillinger En eller Anden efter sine Omstændigheder kunde behøve, kan taale Forhøielse, hvilket de dagligen indløbende Ansøgninger om Eftergivelse eller Moderation noksom udvise.

Herefter blev Rentekammeret fra Geheimeraad Thott den 1 December 1770 tilskreven.

LIV.

Erklæring over en Forestilling eller Skrivelse af 30 August 1769 fra General Gouverneuren over de americanse Eilande, Generalmajor Clausen, som egentlig er et Svar paa den Skrivelse, der gik til ham fra Cancelliet den 31 Decbr. 1768, i Folge af min Erklæring af 30 Sept. 1768, derudi han melder, at Anledningen dertil maade være en usandskærdig Beretning af en Uden, da han kan bevise, at han aldrig har stræpt nogen Dom, men ofte efter Omstændighederne formildet den; men tilstaaer derhos, at Straffe og haarde Straffe ere høist nødvendige for de haardnakkede Hedninger, som ikke ved andet kunde holdes i Aae. Imidlertid har han over den Quæstion, hvorledes Straffene for Delinquent: Regerne herefter kunde indrettes, indhentet secreete Raadets Betænkning, og indsender samme tilligemed sin egen Betænkning, som dermed meest kommer overens, og omtrent gaær ud paa:

1) At den Reger, som første Gang begaaer smaat Tyverie under 3 Rdes. Værdie, skal straffes med 50 Slag af en Bamberspidsk, anden Gang med 150 Slag af Riis under Galgen, i tredje Dage efter hinanden, hver Dag 50, tredje Gang at hænges. Den, som begaaer stort Tyverie, af Køer, Kalve, Faar, Sviin, Cabritter &c. første Gang at hænges.

2) I qualificerede Tyverier, første Gang at hænges, men forhen at kaibes trende Gange efter Placaten.

3) Udi andre criminelle Sager, saasom Mord, Opstand, Oprør, Moedsbrænd, at-radbrækkes, og derefter brændes, eller levende brændes, og Medviderne, som det ikke have aabenbaret, efter Omstændighederne straffes paa samme Maade.

4) Den, som løber bort, og bliver borte under 6 Maanedes, at straffes med 150 Slag under Galgen, men bliver han borte over 6 Maanedes, da at miste sin Fod.

5) Den Slave, som med vred Hu opløster sin Haand mod en Blank, at miste Haanden ved Høvelen. Slaer han den Blanke, have sit Liv forbrudt, og efter Omstændighederne endnu miste Haanden eller knibes trede Gange med gloende Tænger, eller radbrækkes. En Blanks, endog Angiverens Sed i disse Tilfælde anses for fuldt Beviis.

Derhos vil General: Gouverneuren: a) At flige Delinquent: Negeres Sager skulde gjesretsbviis behandles, og i det langste inden 2 à 3 Ugers Forløb være reent tilendbragte. b) At, naar en Slave dræber den anden, og derefter mister livet, skal ei allene Drabsmandens (hvilket stedse har været Brug), men og den Drabtes Wardie godtgjordes hans Herre af Landets Cassé. c) At Underrettsdommen i flige Sager skulde indstævnes til Landetinget, førend den maatte equeveres, formener han ikke at ville være til nogen Nytte, men allene at ville foraarsage nye Byrder og Omkostninger. Imidlertid lover han, at naar flige Underrettsdomme til ham maatte indkomme, vil han derover indhente Landsdommerens Betænkning.

* * *

At Nødvendighed selv udfordrer, at Neger-slaverne paa Deres Majestæts Eilande i America for de af dem begangne Misgjerninger, saasom Opsætighed, Tyverie, Mord, Manddrab, Mordbrand, Opstand og Oprør, belægges med langt haardere Straf, end den, der i Deres Majestæts Lov er sat for Deres Majestæts øvrige Underfaatter; det maae jeg troe, da ei allene alle Vedkommende, som Landets Omstændigheder bedst maae være bekendte, saasom General: Gouverneuren, Landsdommeren og de øvrige Lemmer af det secreete Raad, derudi ere enige, men de og paaflaae at finde Medhold i de Love, som i den Henseende gielde paa de der omkring liggende Eilande og øvrige Lande, hvilke tilhøre andre europæiske Nationer, og bestyres efter de af dem satte Love.

At de Straffe, som General-Gouverneuren og det secrete Raad her foreslaae, ere temmelig haarde, det kan jeg indsee; men, om de ere haardere eller mildere, end de, som hidindtil i slige Tilfælde ere paalagte, det er mig ubekjendt, da de ikke melde noget derom, og man nok merker, at de derudi hidindtil have rettet sig efter visse Ordres og Befalinger, som Compagniets Gouverneurer tilforn Tid efter anden have udstædt.

Til at rette sig derefter, formene de sig at være berettigede ved et saa kaldet Reglement for Deres Majestæts Eilande i America af 3 Februarii 1755, som ligeledes er mig ubekjendt.

Udi denne Uvisshed og Uvidenhed tør jeg ikke raade til nogen Forandring, men skulde formene, at man for Tiden her lade det forblive in statu quo, og giere sig det Haab, at General-Gouverneuren anvender den ham forundte Rettighed, at approbere eller formilde de i criminelle Sager affagte Domme, til at formilde og sætte det Haarde og Grusomme, som de forhen ommeldte Befalinger, der som Straffove efterleves, i Udøvelsen maatte befindes at indeholde; ligesom ham og til saadan Formildelse er givet god Anledning og Anviisning ved den Skrivelse, som er gaaet til ham fra Cancelliet af 31 December 1768.

Men, da det ved samme Skrivelse er General-Gouverneuren anbefalet at paaagte, at Forordningen af 13 Januarii 1747 dens 3die Art. der bliver efterlevet, saa at ingen Underretsdøm, hvorved nogen er dømt fra Livet, bliver cæqveret, førend den har været indstævnet for Overretten, og der er bleven ved Magt kjendt: og General-Gouverneuren nu foreskilder, at saadant, for saavidt Negerne angaaer, ville være til stor Byrde og Dufostning for Landet, hvilket og nogenledes lader sig begribe, naar man betænker, at disse Slavers Sved og Arbeide er det, hvoraf de øvrige Indvaanere fornemmelig leve; saa skulde jeg tænke, at det kunde overlades til General-Gouverneuren selv, naar en saadan Dødsdom over en Neger-slave blev ham foreviist, da enten at foranstalte dens Indstævning for Overretten, saafremt han foresandt noget tvivlskaadigt enten i Henseende til Misgjerningens Bevist, eller i Henseende til Lovens Anvendelse derpaa, eller og, naar det dermed befandtes at have sin Rigtighed, da uden videre

Appel, efter Omstændighederne, enten at approbere eller at formilde den affagte Underretsdøm. Kiøbenhavn den 13 September 1770.

Herpaa resolverede Cancelliet under 5 December 1770:
Henlægges.

LV.

Svar til Kammer-Collegium paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 8 December 1770, hvorudi de, i Anledning af en Tvistighed, som var forefalden med Etatsraad og Borgemeester Tiffen, udbede sig General-Prokureurens Betænkning over den Dvæstion: om en Privilegeret, som allene eier noget Strøegods, er berettiget til at opp-bære de paa samme Gods faldende Eiermaalsbøder? Med Brevet fulgte den passerede Correspondence mellem Kammer-Collegium, Amtsforvalteren og Tiffen.

At en Privilegeret, som eier noget Strøegods, men ingen complet Sædegaard, er berettiget til at oppebære de paa samme hans Gods hos hans Bønder og Tienerne faldende Eiermaals- og andre deslige Bøder, det har temmelig god Grund i danske Lovs 5te Bog's 3die Capitels 2ode Artikel, og bliver ganske klart, naar man tillige betragter Oprindelsen til denne og andre saadanne Rettigheder.

De Privilegier, Friheder og Rettigheder, med hvilke Adelen, som Adel, for Souverainiteten besad deres Jordegods, og som ved Souverainiteten meest bleve dem stadfæstede, ere ved vor danske Lov bleve forvandlede deels til privilegia eller jura realia, deels til personalia, og deels til mixta eller sammensatte af de tvende andre; og i alle disse Tilfælde ere de blevene langt mere afmindelige end forhen.

Privilegia eller jura realia ere de, som heste ved en vis Eiendom eller Jordegods, og allestider følge med samme, saa at de kan bruges og nyttes af dets Eier allene, fordi han er Eier, uden nogen Hensende til hans personlige Egenskaber, eller hvem han forresten er. Herhen kan regnes Frihed for at svare Skatter og Tiende af Hovedgaardens Hartkorn.

Denne Frihed havde Adelen tilført ved deres paaboende-Gaarde, saa at det den Tid var et privilegium personale, som havde sin Grund i Eierens Stand, at han var Adels, uden nogen Hensende til Gaardens eller Eiendommens Beskaffenhed. Men ved Loven er den bleven til et privilegium reale, som nu følger med de gamle adelige Sædegaarde, naar de ere complete, og udøves af deres Eiere, hvad enten de ere Adels eller ei; da derimod een af Adels, som besidder en anden Gaard, ikke kan paastaae nogen saadan Frihed derved.

Et privilegia mixta kan henseses Met at jage paa Fælled og at holde Skytte med Jagtskildt, da samme ikke kan udøves uden af den, der baade haver en frie og complet Sædegaard, og derhos selv er privilegeret; saa at den sætter forud ei allene en vis Beskaffenhed hos Grunden eller Eiendommen, men og en vis Stand hos Personen, som er Eier. Fattes een af Delene, nemlig enten Eiendommens Beskaffenhed, at det ikke er en frie og complet Sædegaard, eller og Personens Stand, at han ikke er Adels eller lige med Adels privilegeret, saa kan han ikke udøve denne Rettighed.

Privilegia eller jura personalia ere i nærværende Tilfælde de, der vel forudsætte en Eiendom, hvorved de kunne bruges, men egentlig have deres Grund i Eierens personlige Stand. Herhen hører Sigt- og Sagesaldoret, Met at kalde Præst og Degn, med videre.

Enhver seer lettelig, at disse Rettigheder ikke kunne udøves uden af den, der eier en Kirke med jus vocandi eller noget Jordegods; men, naar der spørges om Aarsagen, hvorfor een saadan Eier er berettiget til at udøve disse jura, og en anden ikke, da indeholdes Grunden dertil i Eierens personlige Stand, og det kommer allene an paa, om han er Adels eller lige med Adels privilegeret; hvilket sidste vil sige det samme, som at have en Betiening eller Titel i Rangen, da saadant i Loven anses som nobilitas personalis, skient ikke hæreditaria.

Naar en saaledes Privilegeret eier en Kirke med jus vocandi, kan han kalde Præst og Degn dertil, skient han ikke eier videre Jordegods, end

fige en complet Sædegaard. Eier han derimod foruden Kirken en complet Sædegaard, men er upriviligeret, kan han ikke øve denne Rettighed.

Paa samme Maade forholdes det og med Sigt- og Sagesaldsrettighed.

En Priviligeret, om han og kun eier een eneste Bødeggaard, kan ders paa øve samme, da derimod en Upriviligeret, om han og eier flere complete Sædegaarde, aldeles ingen Ret eller Udgaan har dertil; saa det alene er Personens, men ikke Eiendommens eller Grundens Egenkab, som herved kommer i Betragtning.

Disse privilegia eller jura personalia er det, Lovgiveren taler om i Begyndelsen af danske Lovs 5te Bogs 3de Capitels 20de Art., da derimod den følgende 21 Art. fornemmelig har Hensigt til privilegia realia og mixta.

Da nu Ret at inddrive, optinge og oppebære Bøder er en Virkning, eller rettere, en meget væsentlig Deel af Sigt- og Sagesaldsrettighed; saa følger af Foregaaende, at en Priviligeret, hvad enten han eier lidet eller meget Jordegods, en complet Sædegaard eller Streegods, er berettiget til at oppebære de paa samme hans Gods hos hans Bønder og Tieneré faldende Leiermaals- og andre deslige Bøder. Kjøbenhavn den 29 December 1770.

Om denne Sags Udfald har det ikke været mueligt i Rentekammeret at faae nogen Underretning.

LVI.

Relation til Hans Majestæt i en Sag angaaende et Dvindemenneske, som længe havde løbet om, og først hemmelig og uformerket, men siden temmelig aabenbar havde givet sig ud for at være en naturlig Datter af Kong Christian den 6te, hvilken Sag Over-Kammerherre og Seheimeraad i Confell. et Grev Reventlov, Etatsraad og Assessor i Høiestret Stephan Hofgaard Corgen og jeg blev befalede at undersøge i al Etilhed.

Efterat et Dvindemenneske, som giver sig Navn af Anna Sophia Magdalena SridERICA Ulrica, havde til Deres Majestæt setv saavel som

som Deres Majestæts Ministre og Collegier indgivet adskillige Supplicationer og Ansøgninger, af hvilke (for saavidt os er bekiendt og her til Commissionen er leveret) den første er af 18 December 1766, hvilken dog, saavel som nogle af de paafølgende, allene angaaer hendes Eag med Niels Holm, da derimod den første, hvorudi hun siger sig at være et naturligt Kongebarn her af Landet, er af 19 Maji 1767, har det allernaadigst behaget Deres Konzl. Majestæt, under 6 October a. p. at befale os, som Commissarier, at indkalde hende, og modtage hendes Forklaring og Beviis med videre, samt derom at indsende vor allerunderdanigste Relation; ligesom os end videre under 7 November e. a. er befaleet, at foreslåge hende en vis Tid, inden hvilken hun bør bevise sit Feregivende, saafremt samme ikke for falsk og opdigtet skal ansees.

Saafrøet vi havde bekommet den første allernaadigste Befaling, have vi strax for os indkaldet saavel Dvindemennesket Anna Sophia Magdalena Friderica Ulrica som hendes Raadgiver, eller som hun kalder ham, Hofmæster, den i Befalingen ommeldte Genrich Kirchoff, og neie examineret dem, skjønt vi derudi, efter omtrent 8 Dages Forløb, standsede, ved det at hun var, eller foregav sig at være syg, og dermed saa længe vedblev, saa vi den 14 Januarii a. c. maatte forfoie os ud til hende i Friderichs Hospital, for at fortsætte Forberet, og modtage hendes Svar paa de hende forelagte Qvæstioner.

Ved den korte Fortælling af hendes Levnetsløb, som hun den første Gang i Commissionen endelig og efter mange Omstændigheder og Omsvøb blev bragt til at giøre, have vi strax havt Leilighed til at erfare den Plan, hun havde forelagt sig, og som hun siden bestandig er vedbleven, og befindes troelig at have fulgt.

Samme bestaaer derudi, at hun foregiver sig at være opfød i en overmaade Ukyndighed og Uvidenhed, uden at have faaet nogen Underviisning enten i hendes Saliigheds Eag eller andre Ting. I Følge deraf har hun end videre holdt sig besøiet og berettiiget til at foregive, at hun ikke vidste enten hvor, eller hos hvem hun havde været indtil hun var 17 à 18 Aar gammel, og at hun ikke kunde nævne enten de Stæder, hvor hun havde

havde været, eller nogen af de Personer, der paa samme Steder havde været om og med hende.

Derved haver hun og erholdet saa meget, at det har været os umueligt at komme efter, hvem hun virkelig er, hvor hun her i Landet har opholdt sig, og hvad hun haver foretaget sig, indtil hun i Aaret 1759 reiste til Norge (thi, hvad der i samme Aar er foregaaet med hende i Norge, derom have vi efter en af hende, skient mod hendes Villie, given Anledning dog erholdet nogen Underretning); ligesom der ei heller er synderlig Haab om nogenstunde at komme derefter, med mindre hun enten selv gaaer til Bekjendelse (som neppe uden haarde Midler saa hastig er at vente), eller og en Hændelse maatte fremstille en Person, som tilforn havde kiendt hende.

Men, ligesom denne foregivne og saa vidt overdrevne Uvidenhed, saa den bliver baade urimelig og utroelig, afgiver et uimodsigeligt Beviis paa, at det ikke er hendes Sag at gaae ligefrem og blive ved Sandhed, men at hun derimod har udjagt den Plan, som hun holdte beqvemmest til at skule Sandheden og hindre den fra at komme for Dagen, hvilket saaledes virker en overmaade stærk Præsumtion imod hende; saa har den ei heller kunnet hindre, at vi jo ere blevne tilfulde overbeviste og forvissede om, at hun aldeles ikke er den, hun giver sig ud for at være, og at hendes Foregivende om hendes Fødsel og Herkomst er i alle Maader falsk og opdigtet.

Med den her ommeldte Plan har hun tillige forbundet et andet principium practicum, som hun ligeledes har vidst mesterlig at betjene sig af, og som bestaaer derudi, at hun med største Dristighed og Frækhed har beraabt sig paa afdøde Føls, men derimod været temmelig vaersom i at ansæe endnu levende og bekjendte Føls, som kunde svare for sig og forklare, at det ikke forholdt sig saaledes, som hun havde foregivet.

At det, vi saaledes have havt Leilighed til at erfare saavel ved de over dette Qvindemenneske og Genrich Kirchow holdte adskillige Forhøret, som af de Attester og Forklaringer, vi efter den saare liden af hende dertil given Anledning fra andre Vedkommende have indhentet, holde vi os

besejdede til; for saavidt Dwindemennesket Anna Sophia Magdaleus Srdrica Ulrica angaaer, at fassatte følgende:

Haver hun ikke i nogen Maade beviist eller godtgiort hendes Foresgivende.

Alti adskillige af de til Deres Majestæt indgivne Memorialer haver dette Dwindemenneske med stor Frækhed angivet, at hun var et Kongebarn her af Landet, samt begiert, at Deres Majestæt allernaadigst vilde udnævne Commissariet, som kunde undersøge saadant, afhøre Vidner og modtage Beviser, med videre; dermed hun altsaa har givet tilkiende, at hun havde Vidner at fremstille og Beviser at fremlægge.

Efter at Deres Kongl. Majestæt allernaadigst havde anordnet denne Commission, har hun for mig Over-Kammerherre Grev Reventlov erklæret, at hun ikke forlangte, at vi skulle troe hende, men, at hun vilde bevise det, hun foregav. Endelig har hun her i Commissionen den 17 Decbrer s. A. i hendes Svar paa den 148de Qvæstion, til Protocollen erklæret, at hun vilde bevise hendes Herkomst, og hvem hendes Forældre havde været.

Da og nogen Tid siden bortgik med Forhøret, uden at saadant Beviis af hende blev forlangt, har hun den 11 Januarii a. c. i Commissionen puffet derpaa, og saa godt som bebreidet Commissarierne, at det var dem ikke om hendes Beviistligheder at giøre. Men, da de samme Dag ved Commissionens Slutning, og da Forhøret for den Gang var til Ende, æskede dette af hende selv tilbudne Beviis, ved tillige at foreholde hende, at hun ikke havde frembragt det allermindste, som kunde tiene til Styrke og Beviis for hendes Foregivende, og at hun ikke havde nævnt een eneste endnu levende og paalidelig Person, som derom kunde give Oplysning, da hende i den Henseende og til at føre Beviset blev forundt en Tid af 3 Uger; gav hun til Svar, at hendes Beviistligheder vare kortstaaende, og at hun intet havde meer tilbage, end Livet.

End videre, da Commissionen den 7de April sidstleden gientog det samme for hende, og derhos tilspurgte hende, hvad det var for Beviser, hun saa ofte og bestandig havde beraabt sig paa, og hvad hun havde til at bevise og

godtgjøre hendes i sig ligesaa urimelige som bundneftige Foregivendes: ere klærede hun reent ud, at hun ikke haver haft andre Beviser, end de Portraiter, som ere hende frastiaalne, og en Seddel fra hendes Moder, som ligeledes er hende fratagen.

Man kan heraf nogenledes gjøre sig et Begreb om dette Qvindes menneskes Character, da hun med saadan Frækhed og Frispøslighed tilbyder sig at bevise, men, naar det kommer derill, at saadant Beviis ættes af hende, lader sig nøie med at sige, at hendes Beviser ere hende frastiaalne.

Commissionen havde længe tilforn sluttet, at dette var hendes Ansøg, og havt Anledning til at slutte det af den Utnage; hun gjorde sig for at faae Commissionen indblandet i Holms Sag, i hvilken Hensende hun fremsatte nu det ene, nu det andet; derpaa hun alletider har faaet til Svar, at hendes Sag med Holm var denne Commission ganske uvedkommende, og at Commissionen aldeles ikke agtede dermed at befatte sig.

At dette Qvindemenneskes Foregivende er af det Slags, som hoiltingen behøver at bevises, og som det paaligger hende at bevise, derom kan ikke være Tvivl. Altsaa, naar hun ikke beviser det, er man berettiget til at ansee det som falsk og opdigtet.

Da hun haver tilbudt sig at bevise, men siden, naar Beviset fordres af hende, maae tilstaae, at hun intet Beviis haver; saa er man og paa den Grund berettiget til at ansee hendes Foregivende som falsk og opdigtet.

Men, naar man vil gaae videre, og undersøge, om det dog ikke var mueligt, at hun kunde have noget saadant, som var hende frastiaalen, saa bliver man tilfulde overbevist om, at hun aldrig haver haft de Beviser, hun nu beraaber sig paa, ligesom de og, om hun end havde dem, for største Delen intet beviiste.

Disse Beviser skal bestaae i nogle Portraiter af salig Kong Christian den 6te og Hystinden af Strickland med Juveler besatte, og en Seddel fra Hystinden, hvorudi hun erkjendte dette Qvindemenneske for hendes Barn.

At hun aldrig haver faaet eller havt en saadan Seddel, derom bliver man tilfulde overbevist af hendes egen Fortælling.

Dette

Denne Qvindemenneste er tilligemed Henrich Kirchow kommen her til Byen i Junii 1761, og skal have staaet i den Tanke, at Fyrstinden var hendes Moder. Imidlertid er hun forbleven her halvandet Aar, uden at have talt med Fyrstinden, og uden at have gjort sig nogen Umage for at faae hende i Tale. Endelig i Januarii 1763 skal hun have været hos Fyrstinden paa Pallaiet og faaet hende allene i Tale. Men, naar man spørger hende, hvorledes hun bar sig ad for at faae Fyrstinden i Tale, hvem der meldte hende hos Fyrstinden, hvem der bragte hendes Brev til Fyrstinden, og hvem der igien bragte hende Fyrstindens Svar; da veed hun ikke at nævne nogen. Hun skal være gaaet hen til Pallaiet og der have pisket paa en Dør, hvor Fyrstinden selv lukkede hende op; men, naar man spørger hende, hvor dette Kammer var, og hvor hun gif hen, efter at hun var kommen ind paa Pallaiet, veed hun allene at sige, at hun gif ind igiennem Porten, og afsæles ikke at forklare videre. Hun skal have været allene med Fyrstinden, og omendfiont Fyrstinden besvimeede, er dog ingen bleven tilkaldet.

Fyrstinden skal da have givet hende denne Seddel, hvorved hun erkjendte hende for hendes Barn; og efter den Tid har hun aldrig mere talt med Fyrstinden; og Fyrstinden, som levede temmelig længe efter den Tid, har ei heller i nogen Maade bekymret sig om hende, men ladet hende løbe om paa Landet ude ved Fredensborg, og derpaa over i Slaane, med videre.

Enhver seer lettelig, hvor godt dette hænger tilfammen. Dertil kommer, at aldrig nogen, end ikke Kirchow, har seet denne Seddel, og at hun altsaa ikke ved noget Vidne kan give en Slags Formodning om, at hun haver haft den eller noget saadant.

Endelig fortjener og Maaden, paa hvilken denne Seddel skal fra hende være bortkommen, at bemerkes.

Enhver begriber, at hun maatte bevare en saadan Seddel som et stort Siggendefærsel og dog skal den være bortkommen fra hende, da hun forlod Niels Holms Hus. Fra dette Hus er hun ikke bortført eller bortjaget, men, da hun var kommen i Kammerie med Holm, er hun om Formiddagen Kl. 11 gaaet bort derfra i Kirchows Dørværelse, som fulgte

hende bort. Ved denne hendes Bortgang, hvor der stod til Gode selv, at tage med sig, hvad hun vilde, skal hun ikke have taget denne kostbare Seddel med sig, men derimod fundet for godt at lade den blive liggende i en Kuffert, hvorudi vare nogle Klæder og andet, som hun let kunde forstille sig, at Solm ikke udleverede; førend han fik Betaling for det, hun var ham skyldig. Og, da der siden ved Whetingset har været Arrestion og Proces om det Tui, der skal have været i Kufferten, saa bestodes hun ikke der at have nævnet eller meldt noget om denne Seddel.

Alt hvad Historien om denne Seddel saaledes virker, er, at den afgiver et uimodsigeligt Beviis paa dette Qvindemenneskes fornaastelige og skamløse Dumdristighed i at digte og løgne.

Omtrent paa samme Måade forholder det sig og med det af hende saa ofte paaberaabte Pretiosa, eller Portrætter og Pændeloqver.

Disse Pretiosa skal hun have havt fra den Tid af, at hun var et Børn, men veed ikke at sige, hvortænder hun er kommen til dem, eller hvem der haver givet hende dem, ei heller veed hun at nævne nogen (Zemrich Kirchoff allene undtagen) endnu levende og bekjendt Person, som haver seet dem hos hende, og kunde være Vidne om, at hun haver dem eller noget saadant, saa den hele Visshed herom skal beroe paa hendes og Zemrich Kirchoffs blotte Sigende, samt de tilstedende Omstændigheder betage al Rimelighed og Troeværdighed.

Da hun skal have havt disse Pretiosa fra hendes Barndom af; saa maae hun og have havt dem, den Tid hun var i Amsterdam.

Hun forklarer hun selv, at hun der i nogle Dage hungrede, og intet fik at spise, saasom hun ikke havde Penge at købe Mad for. Videre forklarer Kirchoff, at, da han først blev kjendt med hende i Holland, var hun i de ynkeligste Omstændigheder, og saa godt som reent nøgen og blottet for Klæder. Det er da ubegribeligt, at hun af Mangel paa Penge skulde haade lide Hunger og gaar hartad nøgen. Endaa hun havde saadanne Pretiosa, som hun altid kunde søge Penge for. Derfor hun og havde gjort sig en Strubel over at skikke sig ved Potænterne, saa seer man ikke, hvad der kunde hindre hende fra at sælge eller laane Penge paa Pændeloqverne.

Denne overdrevene Delicatsse er siden forandret til en stor Koldsin-
dighed og Skiodesløshed, da hun skal have mistet disse Pretiosa paa
samme Maade, som den tilforn ommeldte Seddel i Niels Solms Huus.

Dette havde staaet til hende selv, da hun gik bort fra dette Huus,
at tage disse Pretiosa med sig, som hverken vare tunge at bære eller
vanskelige at gienime; men i det Sted skal hun have ladet dem, lige-
saavel som Seddelen, blive liggende i Klædekufferten.

Sperges der nu, om disse Pretiosa og virkelig have været der, da,
naar man og vil abstrahere fra det Foregaaende, har man største Ansag
til at nægte det.

Niels Solm, som er den, der har aabnet Kufferten, paaistaer,
at intet saadant er fundet derudi.

Man kan der vel ikke meget agtes paa hans Udsigende, da han, som
desuden maae være en slet Karl og en Phantast, har foretaget sig paa
egen Haand, og uden Rettens Middels Nærværelse eller Hielp, at aabne
en andes Wands Kuffert, og deraf udtage Klæder og andet, og siden
ubeviistlig og løgnagtig har foregivet, at han dertil havde havt Ordre fra
Prinds Carl af Hessen; men hans Søn og Datter, og Madame Zim-
mermann, som alle have have været ved Kuffertens Aabning, bevidne
det samme, og, omendskjont deres Vidnesbyrd ei heller er uden al Excep-
tion, saa give de dog en stærk Formodning, som bestyrkes ved det, der
tilforn er anført.

Da det og ved disse Pretiosa, isald de ellers skulde afgivet noget
Beviis i denne Sag; meget vilde komme an paa deres Værdie, og der
saaledes nødvendig maae spørges, hvad Værdie hun selv haver sat derpaa,
(thi andre end hun og Genrich Kirchow have ikke seet dem); saa møder
her en Omstændighed, som uomstødelig viser, hvor dristig og usorfskammet
dette Qvindemenneske er i at digte, lye og prale.

Udi den førte Fortælling af hendes Levnetstøb, hun den 14 October
f. A. gjorde her i Commissionen, forklarer hun, at, da hun havde vist
Kirchow et Par Stykker af hendes Pretiosa, som angik hendes Fader
og Moder, faldt han ned for hendes Fødder; hvormed hun vil til-

Klædte, at de vare overmaade kostbare og af en utroelig Værdie. Kirchow stemmer dermed overeens, da han foregiver, at han ved disse Brasseeletter blev overbevist om, at hun var den, hun gav sig ud for at være, da de vare saa kostbare, at de ikke kunde være komne fra private Folk; og omendskiont han selv ikke vil sætte nogen Priis paa dem, saa melder han dog, af hende at have hørt, at de i Grønningen havde vurderet disse Juveler for 50 à 60,000 Fl.

Udi en Skrivelse fra dette Kvindemenneske af 7 September f. A. til mig Over-Kammerherre Grev Reventlov, erklærer hun, at der under hendes Sag med Holm hvilede Værdie af 30 til 40,000 Rdr. Udi en Supplique til Deres Majestæt af samme Dato har hun endnu tydeligere forklaret, at under det af Niels Holm borttagne laae Kong-lige Portraiter og Pendeloquer med kostbare Stene besatte, som Kiødere have vurderet for 30 til 40,000 Rdr. Hun melder derhos, at de vare hende af hendes Moder givne i Stiilhed; skiont hun derimod her i Commissionen har forklaret, at hun ikke vidste, hvem der havde givet hende dem.

Endelig udi en Dito Supplique til Deres Kongl. Majestæt af 6te November f. A. gjentager hun det samme, at disse Portraiter og Pendeloquer vare skafferede for 30 til 40,000 Rdr.

Derimod udi den Sag, som dette Kvindemenneske har for Byetinget havt med Niels Holm angaaende disse bortkomne Sager, har hendes Prokurator Gram den 19de December 1768 til Byetinget indgivet et Indlæg, hvormed han, blandt adskillige andre Bilager, har under Lær. E. ladet følge en af hende selv og under egen Haand forfattet Optegnelse paa alt hendes Tøi, som var bleven efterstaaende hos Niels Holm, tilligemed Vurdering over ethvert Stykke især, hvilket alt hun tilbøder sig med Eed at vilse bekræfte. Derudi blandt andet findes følgende:

No. 12. Et Par Øregehang eller Pendeloquer af ægte Stene besat, hvorfor af Tøder er budet mig 120 Rdr.

No. 13. Et trekantet og to ovale Portraiter med ægte Stene besatte, ligesaa vil jeg sætte for 120 Rdr.

Nok findes, udi denne Optegnelse et Par Smagting, som kunde henregnes til Pretiosa, og ere anslagne til 33 Rdr. 3 Mark; og endelig betø, b. r. Summen af det, som alt det horkomne Lei er vurderet for, sig til 486 Rdr. 2 Mark.

I Overensstemmelse dermed haver hun og i Skrivelse til det danske Cancellie af 23de August 1768 angaaende hendes Sag med Niels Holm om dette horkomne Lei erklæret, at hendes under denne Sag inqvæstione værende Lei var tilviffet over 4 à 500 Rdrs. Værdie.

Det er let at slutte, hvad Troe man kan sætte til, og hvad Tanke man kan giøre sig om et saadant Qvindemenneskes Udsigende eller Foresgivende, som har Uforsammenhed og Driftighed nok til, udi adskillige Suppliquer og Breve til Deres Majestæt selv og Deres Majestæts Collesgie at udgive de Ting for at være 30 à 40,000 Rdr. værd, som hun selv i et Indlæg til en offentlig Det, i en Sag om samme Ting, under sin Haand og under Eeds Tilbud har vurderet for 240 à 270 Rdr.

Da nu disse Pretiosa eller disse Portraiter og Pændeloqver ere de Bøviser, hun med saadan Driftighed og Frækhed haver beraabt sig paa; saa skønnes lettelig, at, om hun og havde dem, og var istand til at fremvise dem, saa beviiiste de slet intet.

At disse Portraiter vare af salig Kong Christian den 6te og Fyrstinden af Østriesland, haver hun ikke dristet sig til at foregive i hendes Indlæg til Bøetinget; men, naar man og uden Bøviis vil antage, at det forholdt sig saaledes, saa fulgte dog ingenlunde deraf, at hun havde disse Kongelige og Fyrstelige Personers Portraiter af 120 Rdrs. Værdie, at hun maatte være deres naturlige Datter.

At Henrich Kirchow derved skal være bleven overtalt til at troe det, og overtødet derom, det seer man lettelig at have sin Grund i hans gode Willie.

Altsaa er det vist, ei allene at hun ikke i nogen Maade har beviiist eller godtgiort hendes Foresgivende; men og

2.

At hun ikke har anbragt det æktermindste, som kunde tiene til at bestyrke eller virke en Slags Formodning om dette i sig urimelige Foresgivendes Rimelighed og Muelighed. Af

At hendes Foregivende er af det Slags, som høiligen behøver at bevises, det følger endog af de allerførste og almindeligste principia juris, saasom: *facta non præsumuntur, sed probanda sunt; ordinarium præsumitur, extraordinarium est probandum.* Men, naar man betragter de Personer, som dette Foregivende angaaer, da vinder det en Grad af Urimelighed og Utroelighed, som der hører overmaade meget til at bortrydde.

Hun skal være fød for 28 à 30 Aar siden, og være en naturlig Datter af en Konge, som er død for 26 Aar siden, efter at han i lang Tid havde været svagelig og havt slet Helbred, og hvis hele Regiering og Wandel havde været en Riede af Dyd og Gudsfrugt, og af en Priadsesse, som i den Tid, hun i hendes Enkestand opholdt sig her i Landet, segte hendes fornemteste og næsten eneste Fornøielse og Tidsfordriv i gudelige Betragtninger og Gudsfrugtigheds Øvelser.

Spørger man hende, hvoraf hun veed det? da faaer man til Svar: at hun haver vidst det fra hendes Barndom af. Men hun veed ikke at nævne een eneste Person, som haver sagt hende det; endnu mindre veed hun at nævne nogen endnu levende og bekjendt Person, som derom var vidende, eller derom kunde give nogen Slags Oplysning.

Da Commissionen mere end een gang har foreholdt hende dette, har hun ikke vidst at frembringe det allermindste til at udfylde denne Mangel, men allene i Begyhjelsen beraabt sig paa sine Beviser, hvormed det er afløbet saaledes, som tilforn er viist.

Utsaa kommer det hele Foregtvendes Rigtighed allene an paa hendes egen blotte Forklaring og Sigende. Men hvor meget derpaa kan være at agte, kan let sluttes af det, som tilforn er anført; fornemmelig naar tillige betragtes, at det ikke allene er høist rimeligt, men og saa godt som tilfulde beviist, at hun haver ført et lidetligt og skarnagtigt Levnet.

Vi ville just ikke sætte Troe til det, som er foregivet, at hun i Slaane skalde have faaet et næste Barn. Vi ville ei heller ansee det som aldeles udgiort, at hun den meeste Tid i Amsterdam har opholdt sig i et Horehuus, skjønt det giver temmelig stærk Formodning derom, at Genrich Kirchow, da det her i Commissionen blev foreholdt ham, lod sig neie med at forsikre,

at

at det ikke var et offentligt Herzhuis; men derimod er det ved Chirurgus Danner, som har gaaet til hende og cureret hende i Oldenborg, hans Atest beviist, at hun der laae sig af en liderlig Sygdom, og over hendes hele Regime var angrebet af lues venerea, ligesom man og seer, at Vertinden har villet have hende ud af Huset, af Fregt, at det ved hende skulde blive smittet. Da denne Chirurgus og forklarer, at hun og Ritchoy, som gav sig ud for hendes Kammerdienter, levede heel fortroelig; saa vidne Verten og Vertinden end videre, at de levede med hinanden som Mand og Kone, og at de ofte have seet ham komme ud af hendes Seng. Endelig erfarer man, at hun saavel i Oldenborg som paa nogle Steder i Norge er hemmelig lebet bort derfra, hvor hun havde opholdt sig, uden at betale Folkene for Forsegning, med videre.

Altsaa seer man lettelig, hvad man kan bygge paa et saadant Qvindemenneskes blotte Føregivende eller Sigende uden andet Beviis. Derimod

3.

bestaaer det, hun har forebragt til at bestyrke og godtgjøre dette hendes Føregivende, i lutter Urimeligheder, Modsigelser, Løgn og Usandsfærdighed.

Vi ville just ikke anmærke adskillige smaae Collisioner, som forekomme i hendes Forklaring, ei heller den saare liden Overeensstemmelse, der er imellem de Forældre, hun giver sig, og den Maade, hun foregiver sig at være opdraget paa, i Ukyndighed og Uvidenhed, og uden at have nydt nogen Underviisning i hendes Saliigheds Sag.

Men, naar man spørger, hvor hun er opfødt, og hvor hun her i Landet har været, indtil hun i hendes 17de eller 18de Aar kom til Norge, da veed hun, efter den Plan af Uvidenhed, hun har forekrevet sig, allene at nævne tvende Steder, nemlig et Skolehuus ved Fredensborg (det hun dog kun nævner dubitative) hos en Kone, der kaldtes indiske Mutter, og Grevinde Schacks Huus. I det første skal Kong Christian den 6te nogle Gange være kommen og seet til hende. I det sidste skal Kong Friderich den 6te ofte og jævnlig have besøgt hende, og ved

saadanne Besøggelser tillige have givet hende Penge, som hun skal have haft Overskødighed af.

At det første ikke forholder sig saaledes, det vise de Attester, som bemeldte afdøde nydske Mitters endnu levende Søn og Datter have opgivet. Disse Personer, som ere over 50 Aar gamle, og bestandig have været der i Huset, vidne saavel, at der aldrig i den Tid, de kunne erindre, er opfødt eller opammet noget saadant Pigebarn, som og, at Kong Christian den 6te aldrig er kommen der ind i Huset. Denne sidste Omstændighed bekræfte og de, som endnu leve af dem, der idelig have været om og med den høifalste Konge.

Hvad det andet eller hendes Ophold i afgangne Grevinde Schacks Huus angaaer, da bidrage Alting og alle Omstændigheder til at vise, at alt, hvad hun i den Henseende har forebragt, er idel opdigtet Løgn og Usandfærdighed.

Klokker Zaaber, som i lang Tid har været i Grevinde Schacks Huus, og næsten overalt har fulgt om med hende, indtil han i Aaret 1754 blev ansat, men siden den Tid dog meget ofte og jævnlig kom til hende, og beholdt hendes Fortroelighed til hendes Død, vidner, at et saadant Fruentimmer aldrig er opfødt i Grevindens Huus, da han dog ved at opregne og giere Regnskab for alle de Frosener, der Tid efter anden ere opfødt eller have været der i Huset. I hans Vidnesbyrd gaar endnu videre; thi da han har seet og betragtet det her in questione værende Qvindemenniske, som han just har været nysgjerrig for at see, ved det han herte, at hun skulde have været i Grevinde Schacks Huus, saa bevidner han end videre, at hun aldrig enten er opfødt eller paa nogen Tid har været i Grevinde Schacks Huus. Hermed stemme og overeens de Attester, som Administratorerne af Grevinde Schacks Godser, Stadsraad Sevel og Justitsraad Ancherfen, have forskaffet Commissiønen fra Gartneren, Forvalteren og andre gamle Betiente, som i lang Tid have været paa salig Grevinde Schacks Siellandske Godser.

Saa, naar man i denne Materie og intet havde andet end dette Qvindemenneskes egen Forklaring og Udsigende, saa var samme nok til at vise, at alt det, hun i den Henseende har forebragt, kun bestaaer af idel Urimelighed og Usandsfærdighed.

Høiselig Kong Friderich den 5te skal der i Huset ofte være kommen til dette Qvindemenneske, og det uden Følge og uden Anmeldelse, allene være kommen ind paa hendes Kammer, ligesom een sær fortroelig god Ven kan komme til en anden. Foruden den Urimelighed, som dette i sig medfører, saa kunne de, som idelig og bestandig have været om den høiselige Konge, og, saa at sige, vide hvert Skridt, han haver giort, bevidne, at han aldrig har været i Grevinde Schacks Huus.

Efter dette Qvindemenneskes eget Udsigende skal hun der i Huset være opfødt som en adelig Frelse, men sielden have spist med Grevinden, og de fleste Tider have spist for sig selv paa hendes Kammer. Om dette ikke havde været nok til at opvække vedkommende Tjenestefolks og Andres Ormsksomhed og Mysqterighed efter at vide, hvem dette Fruentimmer kunde være, saa anseret hun selv en Omstændighed, som aldrig kunde mangle at frembringe denne Virkning, nemlig, at hun, naar hun reiste med Grevinden fra eet Sted til et andet, altid havde Masque for Ansigtet.

Med alt dette har man ikke paa den Tid hørt snakke om, at der i Grevinde Schacks Huus skulde være et saadant fordulgt Fruentimmer; ligesom der og aldrig, saavidt vi have kunnet bringe i Erfaring, er blandt Folk bleven mumlet og snakket om, at der skulde være et Barn til af de tilforn ommeldte høie Forældre, ferend dette uforklammede Qvindemenneske for nogle Aar siden dristede sig til at give sig ud for en saadan.

Hun skal, efter at hun nogle Aar havde været i Grevinde Schacks Huus, i Foråret 1759, da hun var 17 à 18 Aar gammel, være bleven bragt bort derfra. Imidlertid beløber alt det, hun veed om Grevinde Schacks Huus, Gaarde og Dekonomie, til det, som alle og enhver vide, eller paa den Tid vidste, nemlig, at hun haver boet ved Holmens Kanal og paa Kongens Nytorv, og høvt trende Gaarde i Sieland.

Hun veed aldrig at nævne noget Menneske, som hun haver kiendt der i Huset, undtagen Pigen Ingeborg, og just er det ved de forhen ommeldtes Attester beviist, at der ikke i al den Tid har været nogen Tjenestepige af det Navn.

Sallig Grevinde Schack, siden hun er død, har hun kiendt meget godt, men hun kiendte ikke nogen af Grevindens Børnebørn, eller nogen af de Frelser og Andre, som i samme Tid enten ere opdragte der i Huset, eller jævnlig kom der i Huset. Hun skal undertiden have været i Visiter med Grevinden, men veed ikke at nævne noget Sted, hvor de have været, eller nogen Person, som hun ved den eller anden Leilighed har selv seet, eller som har seet hende. Hun veed ikke i nogen Maade at betegne enten de Huse og Gaarde, hvor hun haver været, eller de Børnsker, som der haver havt.

Nu skal vel alle dette besynkles med den overmaade store Uvidenhed og Ukyndighed, i hvilken hun skal være opfødt. Men, foruden at en saadan Ukyndighed og Uvidenhed, som her foregives, i alle Maader er overdreven, og aldeles ikke begribelig eller naturlig hos et Qvindemenneske, som er opfødt og opdraget blant andre fornuftige og tildeels kloge Mennesker; saa ere vi istand til at bevise, at alle hvad hun i Henseende til denne Uvidenhed har forebragt, er idel opspundet og opdigtet Løi.

I Begyndelsen af Sommeren og omtrent i Junii 1759 skal hun have været saa eensoldig og idabelig, at hun ikke veed, fra hvilken af Grevinde Schacks Gaarde her i Siælland hun blev bortført. Hun veed ikke, hvem der bortførte hende, og neppe nok, hvor hun først blev bragt hen, og aldeles ikke, hvad det var for en *De*, hvor Skipperen lagde an og vilde sat hende i Land, eller hvem den Commandant var, han der vilde leveret hende til, med videre.

Derimod erfarer man af de fra Madame From og Madame Mossin i Bergen, Skipper Christen Langeland i Corsæer, og Skipper Nosluf Bunde i Grønningen indkomne Beretninger, at hun nokke saa Uger derefter, og omtrent i Julii eller August samme Aar, har været klog og snedig nok til at besvære og bedrage andre.

Til Skipper Niels Just fra Nassov er hun ved høie Warde kommen i en Fortæning, som just ikke kunde give ham store Tanker om hende, da hun ingen Strømpe havde paa den ene Fod, og al hendes Bagaage bestod i en liden Kuffe. Ikke desto mindre har hun vidst saaledes at prale for ham om hendes høie Herkomst, med videre, saa han ei allene har taget hende i sit Stib, men og overladt hende sin egen Cabytte til frie Raadighed.

I Bergen i Madame Froms Huus har hun mesterlig vidst at spille samme Rolle for Madame From og Madame Mossin, som ikke have tvivlet om hendes høie Stand, ligesom Madame From ei heller befindes at have fordret nogen Betaling for de 16 Dage, hun var i hendes Huus, hvilket maaffee har sin Grund derudi, at Madame From venstede hende tilbage.

Men den, hun fornemmelig har taget ved Næsen, er Skipper Christen Langeland fra Corsøer, som dog ikke synes at være nogen sær eensfoldig Mand, og som hun først blev kiendt med hos Skipper Niels Just paa Bergens Leed. Da Just allerede havde sagt ham, at hun var af høi Herkomst, fandt han hende baade vittig og af et fornemme Væsen, saa han fattede stor Agtelse for hende. Da han var overtydet om hendes høie Stand, blev han nysgierrig, og søgte ved Dimsøb at faae at vide, hvem hun var; men han maae tilstaae, at hun var ham for klog, og vidste saa forsigtig at skjule sig, at han ikke kunde komme efter noget. Af lutter Agtelse lod han sig overtale til at bringe hende fra Bergen til Flekkerøen, og derfra til Christiansand, hvor han anbefalede hende til en Enke Madame Bugge, og sagde god for hendes Fortæring og nogle høist behøvende Klæder, Skoe &c. i de første 14 Dage; men, efter at hun havde været der en Maaned, og optaget adskilligt paa Langelands Regning, lod hun sig bringe Øster efter, hvor hun i Langesund leeb bort fra Folkene, og den ærlige Langeland maatte, da han Aaret efter kom til Christiansand, for hende betale nogle og tredive Rigsdaler, uden at han derfor har faaet nogen Erstatning. Udi alt dette findes der flere Spor af en snedig og listig Oprækkerffe, end af et ungt Fruentimmer, der er opfødt i Almindighed og Uvidenhed. Imidlertid

tid tilskaaer dog Langeland selv, at hun foraltie ham et og andet, som han ikke troede, men mistaunkte at være urigtigt.

Da der ikke er mindste Anledning til at kaste Mistanke paa denne Mandes Vidnesbyrd, hvormed Niels Justes Forklaring, som vi endnu ikke have erholdet, rimeligviis vil stemme overeens, saa kunne vi ikke forbigaae at anmerke, at de Omstændigheder, i hvilke hun er kommen til Skipper Just, saavelsom de, i hvilke Langeland har forladt hende i Christianssand, hvor han maatte sige god for nogle hoit behøvende Klæder og Skoe til hende, kun lidet stemme overeens med de Omstændigheder, hun nogle Uger forhen skal have været udi, da hun efter hendes Foresgivende skal have havt en Tøffe næsten fuld af Ducater, og tvende Kuffetter med Klæder og andet Tøi udi.

Da det og vilde falde alt for vidtseftigt at opregne alle de Urimeligheder og Modsigelser, som hendes Forklaring vrimler af, (hvoriblandt det og bør regnes, at hun engang som Broken skal have været med i det Kongl. Følge, da salig Kongen reiste til Holsteen) saa maae vi til Slutning erindre, at det, hun foregiver om salig Kong Friderich, at han skal have styrket hende i hendes Foresgivende, og saat hende, at han vidste Besæed derom, samt lovet hende, at han vilde sørge for hende, med videre, og er af det, som modsigter og tilintetgier sig selv; thi, foruden det, at det Bekjendtskab, salig Kongen havde til hende, skal reise sig fra den Tid af, at han kom til hende og taledes med hende i Grevinde Schæcks Huus, hvor det tilforn er viist, at salig Kongen aldrig har været, saa seer man, at hun i Julii 1763, altsaa omtrent $2\frac{1}{2}$ Aar førend salig Kongen døde, er veist over, og, efter hendes egen Forklaring, siden den Tid enten bestandig er forbleven i Skaane, eller har lagt i Skjal her i Landet, indtil kort før salig Kongen døde, og da han allerede var syg.

Man maatte nu spørge, hvorledes det kan bestaae med hinanden, paa den ene Side at salig Kongen skal have troet hendes Foresgivende, og lovet hende, at sørge for hende, og paa den anden Side at hun, medens bemeldte høifalige Konge endnu levede og var frisk og vel, gik eller saa godt som reinte' ud af Landet, og forblev næsten den hele Tid uden Maet,

indtil han ved Døden afsig, da hun fort forhen kom tilbage, og noget derefter begyndte at overleve med Suppliquer og Memorialer.

Vi formene saaledes tilstrækkelig at have bevist, at det, hun har frembragt til at bestyrke og godtgjøre hendes Foregivende, bestaer i lutter Urimeligheder, Modsigelser, Løgn og Usandfærdighed. Endelig

4.

Har hun ved hendes Dvsørsel her for Commissionen tydelig og kiendelig lagt for Dagen, at det aldeles ikke var hendes Agt at gaae liges frem og blioe ved Sandheden, men derimod at søge alle miøelige Udflugter, for, saavidt giærligt, at hindre Sandheden og Sagens rette Sammenhæng fra at fremskinne.

Denne hendes Hensigt have vi strax ved Commissionens Begyndelse og i den allerførste Samling den 14de October s. A. haft Leilighed til at erfare og at blive tilfulde overbeviste om. Thi, da vi samme Tid tilholdte hende, til Protocolten at forklare hendes hele Levnetsløb med alle derved forefaldende Omstændigheder, for saavidi hende var bevidst og hun kunde erindre, var hun aldeles ikke at formaae dertil, men frembragte alle de flette Undskyldninger, hun kunde ophitte, saasom: at hun maatte eftersee hendes Papirer, at hun vilde hiemme forfatte det skriftligt, at Henrich Kirchof (som hun kaldte hendes Hofmester) endelig maatte være derved, og hun have Lov at conferere med ham &c.

Vi foreholdte hende, at det ikke blev forlangt af hende, at sige andet, end det, hun vidste og kunde erindre; at, isald hun skulde forglemme noget, kunde hun gjerne sden, naar hun havde efterset hendes Papirer, frembringe det. Vi sagde hende reent ud, at det, man forlangte af hende, var hende en let Sag at efterkomme, naar hun vilde blioe ved Sandhed, men kunde have sin Vanskelighed, naar hun vilde lye; og at de mange Udflugter, hun i den Henseende betiente sig af, ikke gave et fordeelaigt Begreb om hende selv, og den Forklaring, man kunde vente at faae af hende.

Vi paalagde hende ved en Eragning det, vi tilforn havde begjært af hende, uden at det alt hialp noget, indtil hun endelig begyndte at fortælle noget, da vi opmuntrede hende, sigende, at det var godt, og at hun saaledes

ledes skulde blive ved; hvorpaa vi endelig fik den korte Fortælling, som findes i Protocollen.

Opvandsfont nu samme er heel usfuldstændig og uefterrettelig, og i sig siger saa godt som slet intet, man og deraf kiendelig sees, at hun og Kirchow allerede forhen havde mellem sig aftalt og lagt den forhen ommeldte Plan; saa have vi dog haadt Anledning at erfare Nøtten af, at vi den Dag fik denne Fortælling, saadan som den er, og at det ikke blev udsat, indtil hun og Kirchow paa nye og i Besynderlighed derom havde gjort Aftaal. Det er hende i denne Fortælling sluppet af Munden, at hun havde lagt sig i Oldenborg med videre; og dette har hjulpet os til at faae hendes liderlige Levnet opløst og beviist. Genrich Kirchow, der vidste det ligesaa godt som hun, men bedre havde overlagt Følgerne, tog sig vel vare for at nævne Oldenborg.

Saa vaersom hun endog har været i at anføre levende Personer, saa har hun dog nævnet Skipper Koluf Buumd. (ehi Commandeur Nares vidste hun nok var død); hun har uden Tvivl vidst, at han ikke kunde sige noget af Bevidenhed, og desuden forestillet sig, at man ikke saa let skulde faae hans Forklaring. Imidlertid har dette Navn bragt os paa Spør til at faae temmelig Efterretning om det, der i Marts 1759 om Sommeren i Norge er foregaaet. Af disse Efterretninger er man igjen bleven tilfulde overbevist om, at den store Uvidenhed og Ukyndighed, i hvilken hun foregiver sig at være opfødt, er luttet opdigtet og opspundst Løi.

Altsaa er hun heel vel istand til at forklare, hvor, hos hvem, og med hvem hun haver været i hendes Ungdom, og indtil hun blev 17 à 18 Aar, men hun har med Flid villet dolae det, paa det at man ikke derpaa skulde komme efter, hvem hun var, hvor hun var født og opfødt, og hvem hendes Forældre vare, med videre.

Det kan vi heller feile, at hun jo heel vel erindrer og var istand til at nævne Skipper Niels Just; der har bragt hende til Bergen, Madame From, i hvis Huus hun haver været i Bergen, Madame Moeslin som i samme Tid har lagt i Kammer og Seng med hende, Madame Bugge, i
hvis

Hvis Huus hun haver været i Christianssand, og især Skipper Christen Langeland, som har bragt hende fra Bergen til Flekkøsen, og derfra til Christianssand, hvor han har tinget hende i Kost, og sagt god for hendes Fortæring og Klæder med videre; fornemmelig denne Mand har paa hendes Forlangende maattet give hende sit Navn skriftlig, ligesom hun og har givet ham sit Navn paa samte Maade. Men, foruden at det ikke kom overeens med hendes Plan, at navne saa mange Navne, saa tiende det ei heller i hendes Kram, at man skulde faae disse Folkes Forklaring; thi, istedet for at hun haver foregivet, at hun i Christianssand logerede hos Folk, som ikke vilde modtage nogen Betaling af hende, men derimod forærede hende 50 Rdr., da hun reiste bort, saa seer man af Christen Langelands Attest, at han baade har maattet sige god og betale nogle og tredive Rigsdaler for hende til Madame Bugge, som hun logerede hos i Christianssand, og fra hvis Skibsfolk hun løb bort, da hun paa en Vaad lod hende føre Over til Langesund.

Ligeledes har hun og saavel i Hensende til Maaden, paa hvilken hun kom bort her fra Sielland, som i Henseende til Stedet, hvorfra hun bortreiste, forklaret noget ganske andet, end det, hun her i Commissionen har foregivet; skjønt det ene saavel som det andet har temmelig Anseende af en Roman.

Endelig have vi og havt Leilighed at erfare, at hverken Formaning eller Bebreidelser giøre noget Indryk hos dette stive og uforfammede Qvindemenne; thi, skjønt vi her i Commissionen paa den ene Side jevnlig og næsten bestandig have advaret og formanet hende til at sige Sandhed, og paa den anden Side ganske tydelig have givet hende at forstaae, at hun ikke maatte tænke at indbilde os, at hun i Aaret 1759 var saa eenfoldig, som hun gav sig ud for, da vi vare bedre underrettede, og heel vel vidste, at hun den Tid var klog og snedig nok endog til at be-
drage andre; saa er huii samme uanseet ei allene vedblevet sit Forrige, men hun har endog ved sidste Forhør i Commissionen den 7de April d. N. mere, end nogenstunde forhøen, beraabt sig paa Uvidenhed og Forglemmelse.

og næsten overalt ved de hende forskjede Questioner taget sin Tilflugt til de almindelige Svar: ved det ikke, eller: erindrer det ikke.

Som det da af Foregaaende erfares, at dette Qvindemenneske i ingen Maade har beviist eller godtgjort hendes i sig urimelige og høist utroelige Foregivende, og at hun end ikke har anbragt det allermindste, som kunde siene til at bestyrke-samme eller at give en Slags Formodning om dets Rimelighed og Muelighed; men at derimod alt det, hun i den Henseende har forebragt, bestaaer i lutter Urimeligheder, Modsigelser, Løgn og Usandfærdighed; og endelig, at hun ved hendes Opførsel her for Commissionen: indelig og fiendelig har lagt for Dagen, at det aldeles ikke var hendes Afgt at gaae ligefrem og blive ved Sandheden, men at hun derimod har søgt alle muelige Udflugter, for, saavidt det stod i hendes Magt, at hindre Sandheden og Sagens rette Sammenhæng; samt, at alle derhen hørende Formaaninger, Erindringer og Bebrejdsler, som Commissionen ikke har forsømt at giøre, have, i Henseende til hende, været ganske frugtelose: saa holde vi os befoiet til at slutte, at hendes Foregivende er grundfalsk og opdigtet, og hun selv en usorkkammet, grov, dumdriftig og formastelig Løgner og Oprækkerfke.

Spørges der nu: hvorledes hun for saadant hendes Forhold fortienet at ansees og straffes? da, naar man vilde bedømme det efter de høie Personer, som derved vare fornærmede, blev det en overmaade grov Misgjerning. Men, naar man og vil abstrahere derfra, i Henseende til at hendes Hensigt just ikke har været at fornærme disse høie Personer, men allene at giøre sig selv stor paa deres Bekostning; saa bliver det dog altid et crimen falsi i en meget høi Grad.

Vor Lov er temmelig kort i den Materie om Falsk, og synes egentlig kun derhen at regne de Gierninger, hvorved andre blive beskadigede; saa der kun forekommer een eneste Artikel, som kunde ansees at have nogen Slags Hensyn til det, her spørges om, nemlig 6te Bogs 18de Capitels 8de Artikel, som sætter Livsstraf for den, der falsklig giver sig ud for at være i nogen Kongelig Bestilling, og den øver.

For

For øvrigt er det bekiendt nok, at det henregnes til crimen falsk, naar nogen falskkelig giver sig ud for at være af en fornem og adelig Familie, og at en Saadan gierne pleier at belægges med den Straf, som in crimine falsi er den meest almindelige, nemlig at stryges til Raagen; hvilket og kommer overeens med de Principis, hvorpaa danske Lovs 6te Bogs 13de Capitels 2de Artikel, som sætter Straf af at fagstruges og forvises Landet, for den, der ved aabenbare Ekstrismaal udlægger en falsk Barnefader, eller falskeligen udgiver sig for Barnefader, og bliver derved, er grundet.

Naar dette blev lagt til Grund, kunde dette Dvindemenneske vel have forient baade at kaastruges og brandmærkes, i Henseende til de mange høist graverende Dnnstændigheder, saasom: at hun giver sig ud for et Kongebarn; at hun falskelig foregiver sig at have havt salig Forstindens skriftlige Tilstaaelse, saavel som salig Kongens mundtlige Tilstaaelse, at det foreholde sig rigtig, som hun foregav, og at han vidste Besked derom; at hun har understaaet sig, i Suppliquer til Deres Kongl. Majestæt at fordrage grove og aabenbare Løgne, som ere tværtimod det; hun selv tilforn havde erklæret for en ordentlig Ket; hvortil kommer, at hun haver ført et lideligt Levnet, og allerede i Aaret 1759 løbet om i Norge og bedraaget Folk.

Men, da vi ikke vide, om det maatte være Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Billie; og hun skulde ordentlig tiltales og dømmes; i Henseende til at saadant vel vilde være det sikreste Middel til gandske at bringe Folk ud af Wildfarelsen, men derhos vilde foraarstaa megen Opsigt; eller og det maatte være Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Hensigt, at Sagen skulde afgjeres ved Deres Majestæts egen allernaadigste Resolution, da vi allerunderdanigst formene, at hun, i dette Tilfælde, burde belægges med mildere Straf, end hun kunde ventet at slippe med, naar Sagen var bleven afgjort ved Dommerens Kiendelse: saa skulde vi i saa Fald allerunderdanigst indskille, om det allernaadigst maatte behøge Deres Kongl. Majestæt at resolve, at hun, som en Løgner og Bedrageresse, skulde paa Livstid hensættes til Arbeide i et eller andet (høist noget fraliggende)

Lugthuus's Hvilket Kommisjonsereens med den Straf, som danffe Køys 6te Boogs 13de Capitels 2de Art. tilfinder den Qvindesperfon, som sig loynagtig paatager Børnemoder, at være, og derpaa staaer aabnbare Skrifte. Da vi derhos allerunderdanigst indstille; om det hende i den Kongl. Resolution kunde betydes, at hun havde fortient offentlig at kænstraves og bændemærkes, men af Kongl. Naade blev belagt med den her omtielde Straf.

Endnu skulde vi allerunderdanigst indstille; hvorvidt det maatte eragtes tienligt, at Øvrigheden paa det Sted, hvor hun blev bragt hen, blev befale; efter nogen Tid Forløb at tilliendegive hende; at dritt eneste Naade, paa hvilken hun kunde veate ved Deres Majestats Naade at faae sin Frihed igien, var; at hun reent ud gif til Beskæffelse; og ligesaa oprigtig som sandfærdig forklarede, hvem hun var, og hvor hun var født og opfødt, med videre, hende maatte være handet.

Endelig; da hun foregiøve sig endnu ikke at have været til Confirmation, og det ikke kan vides; hvorvidt, sandant Forgivende Rådmæ; overeens med Sandhed eller ei; saa maae vi indstille, om vedkommende Præst i den Henseende var at tillægge nogen Forholdsordre.

Hoand angaaer den i Befalingen tillige omtielde Gerrich Kirchov; da, ligesom han haver været dette Qvindemennettes Medhielp og Naadegiver, og i den Henseende fortient den Tittel; hun giøve ham af Hofstet, saa er det og rimeligt, at han haver colluderet med hende; i hendes ondgiøvede og falske Foregivende.

Ligesom hun haver betaaet sig paa, at hun var opfødt i en hderlig Ukyndighed og Uvidenhed, saa staaer han hende og derudi troelig bi, da han forklarer, at den Tid; han i Aaret 1760 blev kiendt med hende i Amsterdams; syntes hun at være 18 à 19 Aar; men efter hendes Opførsel skulde man slutte; at hun kun var 5 Aar; saavel som at det der fornemmelig bragte ham til at troe, at hendes Foregivende var rigtigt, var hendes store Senfoldighed, der satte hende ud af Senad til at diges sandant. Imidlertid er det tilføen viist, at hun paa den Tid intet har været ukunde end eensfoldig.

I Henseende til de tilforn omtaltes Pretiosa eller Juveler og deres Pris fører han samme Sprog, som hun, da han (skönt han ikke skal have seet dem alle, men allene nogle af dem) beretter, at de vare saa kostbare, at de ikke kunde være komne fra private Folk.

At hun havde opholdt sig og været sig i Oldenborg, det har han villet dølge, saa man ikke var kommen efter det, dersom hun ikke selv havde sagt det. Hans Grund til at dølge det, kan man let indsee, da man derved er kommen efter, at han haver lagt i med hende, og de have ført et lidetligt Levnet sammen.

Hans Opførsel her for Commissionen har og temmelig lignet hendes. Saaledes haver han foregivet, at han her udi Landet havde faaet mangfoldige Efterretninger, som bestyrkede hendes Foregivendes Rigtighed; men, naar han skal forklare, hvorudi disse mange Efterretninger bestaae, kommer det efter mange Omføøb allene ud paa, at en Mand, som den Tid var død, skal have fortalt ham, at en vis Fruer skulde have udtalt sig med, at hun vidste, at et saadant Barn var til, og at hun vidste, at dette Qvindemenneske var den sande og rette. Og, da man siden har talt med samme Fruer, har hun kærskicket, aldrig at have vidst noget deraf, ligesom hun ei heller erindrede at have talt deraf.

Omendskönt man den 16 Januarii alvorlig formanede og advarede ham, at han ikke maatte tænke her udi Commissionen at kunne spille Cosmoedie, saa har han dog den derpaa følgende 20 Januarii til Commissionen indgivet et Indlæg, hvorudi han gierne vilde, om det var ham mueligt, bringe Commissionen selv til at spille Comedie; thi, efter at han der først havde beræbt sig paa endeel Memorials af 1761, 1762 og 1763, som man altsidig tilforn har hørt tale om, og som ikke ere bekiendte enten i Cancelliet eller i Commissionen, foreslaaer han Commissionen at indkalde og afhøre en heel Hoben meest fornemme Folk, som de aldrig tilforn havde beræbt sig paa; ligesom han ei heller angav, hvad de skulde spørges om; da man sig i Forveien vidste, at alt, hvad de vare istand til at sige, betød sig i det højeste til, at de havde seet hende løbe om enten ude ved Fredensborg eller andensteds.

Med denne hans Opsørsel, om der og ikke var andet imod ham, har han tilfulde fortient det, ham er mødt med at sidde saa længe arresteret.

Med alt dette er det dog, omendstiont ikke meget rimeligt, saa dog mueligt, at han kan være bleven forført af hende til at troe hendes Foregivende, og altsaa, i det mindste i Begyndelsen, have handlet bona fide.

Det, som noget bestyrker denne Formodning, er, at Kirchoy først er bleven bekendt med hende i Amsterdam i Aaret 1760, og at det ikke er Spor til, at han tilforn har havt nogen Bekendtskab til hende, da man derimod seer, at hun allerede i Aaret 1759, og altsaa førend hun blev kendt med ham, har været Landløber og Oprøkkerske i Norge; thi, omendstiont hun der ikke ligefrem har givet sig ud for et Kongebarn, (hvormed hun først synes at have begyndt, efter at hun var kommen tilbage her til Landet) saa haver hun dog nu sagt sig at være en Oberstes Datter, nu en adelig Frøken af høi Stand, nu en Saadan, som de skulde staae Skildvagt for, om de kendte hende, med videre. Da hun saaledes allerede forstod og havde øvet Haandværket, saa var det vel mueligt, at hun kunde binde ham noget paa Eræren.

Efterat han reengang havde troet det, forbandt hans Fordeel ham til at blive derved, saasom han ikke saae paa anden Maade at kunne vente nogen Erstatning for de Penge, han havde udlagt til hendes Klæder, Reise, Fortæring, med videre.

Omendstiont nu dette ikke kunde berettigge ham til, med saadan Frølsked, som skeet er, at anføre hendes urimelige Foregivende, fornemmelig han vidste, hvad hun var for en Kvinde, og hvorledes de havde levet med hinanden, ligesom det ei heller kan undskyldes hans Opsørsel for Commissionen; saa maae dog og betragtes, at han er dobbelt straffet, saavel ved Arresten, som ved det, at han er ødelagt og har mistet sine Penge, uden engang at være istand til at betale det, han er skyldig. Vi skulde saaledes allerrimderdanigst indstille, om det allernaadigst maatte behage Deres Kongl. Majestæt, i Henseende til Genrich Kirchoys lange og velfortiente Arrest, allernaadigst at frietage ham for videre Straf, saa at han løslades og sættes paa frie Fod; dog forhen advaars, efterdags

at affholde sig fra at tage Deel i slyge Bedragerier og Opdigtelser. Og saaledes formode vi os allerunderdanigst at have efterkommet Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Befalinger. Kiøbenhavn den 23 Maji 1770.

I denne Sag blev af Cancelliet resolvyeret saaledes:

Indstilles til Hans Majestæt efter Forestillingen, og at hun indsættes i Møens Tugthuus til Arbeide paa Livstid, hvorhen Politimesteren kunde befales at lade hende henføre, samt der tilkiendegive, at, endskiont hun for hendes dumbristige og formastelige Foregivende, der forhen noksom var bekiendt at være urigtigt, og nu efter Undersøgning tydeligen er befunden at være aabenbare falsk og opdigtet, havde fortient, som en Løgner og Bedrageriske at fagsirnges og brændemærkes; saa havde Hans Majestæt dog allernaadigst funden for godt at benaade hende med Tugthuus- Arbeide paa Livstid. — Angaaende Kirchov indstilles ligeledes efter Forestillingen, og at han ikke nogentid indfinder sig paa det Sted, hvor hun er hensat, alt under vedborlig Straf.

Herpaa resolvyerede Hans Majestæt under 8 Maji 1770 paa Fredensborg Slot saaledes:

I alt approberet; og kan hende efter nogen Tids Forløb tilkiendegives, at det eneste Middel, hvorved hun kunde haabe nogen videre Naade, var, at giøre saadan Bekiendelse, som Forestillingen ommelder.

Herefter blev den 15 Junii 1770 Politimesteren Etatsraad Horn tillagt Kongelig Befaling, og afgik ligeledes samme Dag Notits herom til Directeurerne for de Fattiges Væsen.

Ånd 1783 den 6 August er Conferensraad Koefoed tillagt Kongelig Befaling, at hun skulde vel fremdeles forblive i Tugthuset, men fritages for Arbeide; og fra 1 Januarii bemeldte Aar tillagt aarlig 100 Rdr., for at kunne nyde bedre Pleie og Leie.

de i Begyndelsen udfordre noget Udlæg, og foraarstige nogle Omkostninger, som siden rigelig indhentes, ved det at Indrægterne af Godset saa ansæelig formeres.

En Jordegodsseier, som har Indsigt og Erfarenhed nok til at betragte Tingene med deres Følger og i deres Sammenhæng, og derhos er istand til at giøre det første Udlæg, lader sig derfor lettelig overtale til at giøre slige Indretninger, og, naar han selv har erfaret Virkningen deraf, søger at overtale Andre dertil.

Men en ganske anden Sag er det med en Præst eller anden Beneficiarius, som allene har Nyttens og Brugens af en Gaard, saa længe han forbliver i Embedet.

Om en Saadan ikke er saa aldeles villig til at tage Deel i slige Indretninger, skönt han heel vel indseer Virkningen deraf og Nyttens for Fremtiden, kan man just ikke tage ham det saa særdeles ilde op. Det, han er vis paa, er, at han maane giøre Udlægget og allene staae den første Omkostning. Derimod, ligesom han er uvis om hans Levetid, og hvor længe han forbliver i samme Embede, saa er han og uvis om den Fordeel, han kan love sig af Indretningen, og hvorvidt samme kan opveie det Udlæg, han i Førstningen har maattet giøre. Dersom han strax eller efter nogle saa Aars Forløb døer eller bliver forflyttet, har han allene havt Udgiøften, men den hele Fordeel bliver for hans Eftermand i Embedet.

Det er i den Henseende ikke vanskeligt at begribe, hvorfor Præsterne paa nogle Steder have været noget langsomme til at tage Deel i slige Indretninger; meget mere har man Aarsag til at undre over, at adskillige og mange Præster ei allene have været villige til at tage Deel derudi, men og selv begyndt dermed og foreslaaet det for deres Sognemænd, samt opmuntret dem til at iverksætte det.

Det er og i sig af den allerstørste Følge og Betændighed, at Præsterne i Almindelighed hnde slige Indretninger og søge at befordre dem. Thi foruden det, at der næsten overalt i hvert Sogn paa Landet er en Præstegaard eller en Annexgaard, saa at, naar disse Indretninger skulle gaae noget vidt, faae Præsterne altid dermed at bestille; saa er det be-

kiendt

kiendt nok, hvad Indsyndelse Præstens Exempel og Tænkemaade de fleste Lieder have hos den gemene Mand, som ofte lader deres Præst tænke for sig, og lettelig dreies og vendes til at elske og troe det, som Præsten anbringer og roser for dem. Overhovedet maae og Præsten bedre end de fleste af Almuen være istand til at indsee Grunden til slige Indretninger og Virkningen deraf.

Det er saaledes baade billigt og nødvendigt, at saavel andre Beneficiarii, som især Præsterne i Almindelighed, sættes i den Stand, at, om de ikke have Fordeel ved at begynde eller tage Deel i slige Indretninger, de dog ei heller skulde lide Skade derunder, men at de derpaa anvendte Bekostninger blive dem af deres Eftermænd i Embedet erstattede, naar de ikke have levet eller ere blevne i Embedet saa længe, efter at Indretningen var gjort, at de kunne eragtes ved det, Indretningen haver indbragt, at have faaet dem tilstrækkelig godtgjorte.

Dette er Hensigten med det Forslag til en almindelig Forordning for Kongeriget Danmark, som vi hermed allerunderdanigst overlevere, og hverpaa vi holde os saa meget mere forvissede om Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Approbation, som det meest kommer overeens med det, Deres Majestæt allerede har fundet for godt allernaadigst at fastsætte for Hertugdømmene Slesvig og Holsteen ved Forordningerne af 2 Maji 1768; ligesom vi og i Forveien have derom corresponderet med det danske Cancellie, som haver indhentet Stiftamtmanden og Biskopen i Sicilien deres Betænkning derover, hvilke alle holde Tingen for god og nyttig.

Forslaget indskrænker Godtgjørelsen til Omkostninger, som en Præst har været forbunden til at gjøre i Anledning af de anbefalede almindelige Indretninger; og kan siden, naar Virkningen deraf først er erfaret, mulig blive udvidet til de frivillige, men nyttige Forbedringer, en Præst ved hans Præstegaard maatte foretage, saasom Frugt- og især Humlehaugers Indretning med videre.

NB. Da dette blev approberet, saa udkom derpaa Forordningen af 14 September 1770.

LIX.

Forflag til en Slags Instruction for de trende Commissarier, som i Juni 1770 bleve sendte Bornholm.

Efter mine Tanker bliver det bedst, at Commissarierne eller nogle af dem endnu gaae over til Bornholm; da deres Instruction blandt andet kunde medføre:

1) At tilkiendegive Indvaanerne, at da det var Hans Majestæt allerunderdanigst foreskillet, hvorledes mangfoldige iblandt dem vare forførte deels ved almindeligt Rygte og deels ved urigtig Fortolkning af de dem forundte Kongl. Bevillinger, og at de, efter at de derom vare komne i Erfaring, havde i indkomne allerunderdanigste Supplikker tilstaaet deres Feiltagelse og Forsælse, og indflyet til Hans Majestæts Naade og bedet om Forladelse; saa vilde Hans Majestæt i den Henseende og af sær Kongl. Naade allernaadigst tilgive dem den Modvillighed og Forsømmelse, adskillige af dem hidindtil havde viist i at erlægge den paabudne $\frac{1}{2}$ af 100 og Salisfat, imod at de, som dertil have Formue, strax udrede det derpaa endnu Resterende for den forbigangne Tid; da de derimod maae være befrieede for at svare samme, som bevise deres Fattigdom og Uformuenhed med saadanne Attester, som Commissionen finder tilstrækkelige og paalidelige.

2) At foreholde dem, at ligesom høilovlig Inkommelse Kong Friderich den 3die har lovet dem Privilegier, hvorved Landets Bedste og Opkomst kunde søges, saa ere og saadanne Privilegier ei allene opfyldte, men og ubrødelig holdte, da de i Folge deraf i Skat kun have betalt 2 Mark aarlig af en Tønde Hartkorn, istedet for at ellers overalt i Danmark deraf betales aarlig omtrent 3 Rdr., og altsaa næsten 9 Gange saa meget. Ligeledes befindes de nu i Skat at betale mindre, end de betalte for 110 à 120 Mar siden, da de derimod ellers overalt i Danmark nu betale 3 à 4 Gange saa meget, som de den Tid betalte; saa at Bornholmerne, efter slyge Omstændigheder, med Føie kunde siges baade at have og nyde, og bestandig

standig at have hørt og have nydt anseelige og heel betydelige Privilegier fremfor alle andre Hans Majestæts Undersaatter.

3) Ligeledes at tilkiendegive dem, at Hans Majestæt, for at forekomme, at den lettroende og uerfarne Almue ikke oftere, som denne Gang er fseet, skulde feres bag Lyset ved urigtig Sagn om indbildte Privilegier, alernaadigst havde fundet for godt, at forundt dem nye, tydelige og klare Privilegier; som indeholdte alt det, dem tilforu havde været forundt, og end mere.

NB. Det Bøsentlige af disse Privilegier skulde bestaae derudi:

At, saalænge Bornholmerne bleve ved at vise samme Troetskab og Narvaaghenhed med selv at forsvare deres Land, og samme Endighed, som tilforu, skulde det i Henseende til Udskrivning og de almindelige Skatter have sit Forblivende ved de 2 Mark pr. Tønde Hartkorn, de hidindtil havde betalt, uden at samme i nogen Maade skulde blive forhoiet. Men, naar Omstændighederne i et eller andet Tilfælde maatte forhønde Hans Majestæt til at paalægge overordentlige Skatter, kunde Indvaagernerne paa Bornholm ikke mere end alle andre Hans Majestæts Undersaatter derfor blive forskaaede; dog kunde de endog i dette Tilfælde være forvissede om, at Hans Majestæt alernaadigst vilde have deres Omstændigheder og Landets Bessaffenhed for Øine, og i den Henseende forventé at blive behandlede paa det lentsældigste, og lige med dem blant Hans Majestæts Undersaatter, som bleve meest begunstigede.

4) Disse Privilegier skulde Commissionen for samtlige bekiendtgjøre, og derpaa nedlægge Originalen paa Rønne Raadstus, men til de andre Riidssteder levere Copier deraf vidimerede af Commissariet. Derisod

5) Skulde de cassere alle de Copier, de kunde overkomme af de urigtige og indbildte Privilegier; men isald Originalen af de rette gamle Privilegier findes paa Rønne Raadstue, kunde samme af dem paategnes at være foreviist i Commissionen, og siden forblive der paa Stedet.

6) Underhaanden søge Underretning om de paa Landet værende Ørighedspersoner deres Forhold med videre, samt derafter forestille;

hvorvidt de eragtede, at Forandring i Henseende til eet eller anden iblandt dem maatte være nødvendig.

7) At lade sig underrette om Landets Beskaffenhed og Indboanernes Omstændigheder, og derefter forestille, hvorvidt de formeente, at samme udfordrede Nedsættelse af de paabudne extraordinære Skatter.

NB. Dette Forslag blev fulgt i noget, men ikke nær i alt.

Den 22 Maji 1765 blev den til Bornholm afsendende Commission, der bestod af Vice-Admiral Rønning, Etatsraad de Cederfeldt, og Justizråd Salsen, meddeelt Kongelig Instruction. Efterat Commissionen var tilsendtbragt, blev der under 21 September 1770 udfærdiget en Kongelig Forklaring paa de Bornholms Indbyggere af Kong Friderich den Tredie givne Privilegier.

LX.

Var til det danske Cancellie paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 4 Januarii 1771, hvorved de i den Fald, at Hans Majestæt skulde approbere General-Prokureurens Forslag til en Forordning angaaende Odelsretten, men derhos fastsatte, at de udi den 1ste §. ommeldte 20 Aar skulde ansættes til 10 Aar, og de udi 3die Artikel benævnte 30 Aar til 15 Aar, udbede sig General-Prokureurens Tanker, om og hvad Forandring i saa Fald udi det øvrige Indhold saavel som Forordningens Slutning kunde behøves.

Derfor det allernaadigst skulde behage Hans Majestæt at approbere det af mig indleverede Forslag til en Forordning angaaende Odelsretten i Norge og dens øsiere Bestemmelse, men derhos tillige at fastsætte, at de udi samme Forordnings 1ste §. ommeldte 20 Aar skulde ansættes til 10 Aar, og de udi den 3die §. benævnte 30 Aar til 15 Aar, da ville følgende de Forandringer i Forordningen være nødvendige:

a) Maas den første Artikel noget forandres og anderledes vendes, da det ikke gaaer an, ligestrem at sige, at det i alle Maader skal have sit Forblivende ved norske Lovs 5te Bogs 5te Capitels 1ste Artikel, naar derudi

skæer

skæer saadan væsentlig og betydelig Forandring, at de fastsatte 20 Aar nedsettes til 10 Aar.

b) Udi den 3die §. behøves ei anden Forandring, end at istedet for de der ommeldte 30 Aar, sættes 15 Aar.

c) Den samme Forandring maae iagttages ved Slutningen af den 4de §. Men derimod

d) Vil det være fornødent, at den 9de og sidste §., som fastsætter, at alle hidtil uafgjorte Odelsprocesser skulle afgjøres efter denne Forordning, reent udgaaer.

Jeg haver allerede forhen udi min Forestilling erindret, at denne §. kunde synes at stride imod den beklendte Regel: *lex non promulgata non obligat*; men derhos meldet, at saavel Stattholderen som Over Hofretten havde anseet den som heist nødvendig, og at den nogensledes kunde forsvares ved det, at denne Forordning mere var at ansee som en Fortolkning eller Forklaring af Loven, end som en nye Lov. Men dette kan ikke mere siges for den, naar derved gøres en saa vigtig Forandring i Loven; som strax maae falde i sinene.

Derfor dette derfor maatte blive Hans Majestæts allernaadigste Wilje, da kan den første §. saaledes forandres:

Ligesom Vor norske Lows 5te Bogs 5te Capitels 1ste Art. udtrykkelig fastsætter, at den Jord kaldes Odelsjord, som haver ligget under et Ærlæg i 20 Vintere eller længere, og at ingen Lov maae søge samme fra den Æt, som den i saa lang Tævd haver havt, med videre; saa ville Vi ei allene allernaadigst, at det derved i alle Maader skal have sit Forblivende, og at dette i den Materie om Odels skal ansees som en almindelig Regel uden al Undragelse; men Vi ville endog, til Fordeel og desto større Sikkerhed for nærværende Eier, for Fremtiden have forkortet den i Loven fastsatte Tid af 20 Aar til 10 Aar, saa at, naar en Person eller Æt haver i 10 Aar eller længere som Eier besiddet en Jord, da bliver samme hans Odelsjord, som ingen anden kan søge og indløse fra ham, og det, hvad enten den, som vil indløse Jorden, imidlertid haver været

myn:

myndig eller umyndig, nærværende eller fraværende, hvad enten han har lyst Pengemangel eller ei, og hvad enten Jorden er solgt i hans umyndige Aar, af hans Forældre eller af Andre; men Jorden forbliver Eiermanden og hans Afkom til Odelsuigienstelig.

Naar da i den 3die og 4de §. istedet for 30 Aar, sættes 15 Aar, og den 9de §. reent udgaaer, seer jeg ikke, at videre Forandring nødvendig behøves.

Dog maae jeg tilstaae, at jeg endog i dette Tilfælde ønskede, at det allernaadigst maatte behage Hans Kongl. Majestæt, hellere at nedsætte de i den 3die §. ommeldte 30 Aar til 20 Aar, end til 15. Thi da Grunden til at Odelsretten her tabes, dog skal være en Slags Præscription, og vi i vor danske og norske Lov kun have een Præscription eller Usucapion, nemlig 20 Aars Hævd; saa syntes det mere at komme overeens dermed, og at være mindre vilkaarligt, naar det blev 20 Aar, end naar det blev 15 Aar.

Skulde det derimod allernaadigst behage Hans Majestæt at approbere Forslaget, da havde den Fordeel derved, at og de nuværende Odelsprocesser efter denne Forordning kunde blive afliorte. Og da kunde det efter nogen Tids Forløb, naar man havde erfaret Virkningen af Forordningen, og hvorledes Almuen i Norge dermed var tilfreds, gjerne laade sig gjøre, at de 30 Aar bleve nedsatte til 20 eller 15, og de 20 Aar til 10, ifald dette sidste ellers paa den Tid maatte eragtes tiensligt; thi, ligesom det paa den ene Side er fordelagtigt for nuværende Eier, saa udvider det og paa den anden Side Odelsretten, og gjør, at alt det Gods i Norge, som i 10 Aar har været eiet af een Person eller Familie, bliver Odelsgods, hvilket ved dets Afhandelse kan forarsage nogen Vanskelighed. Kjøbenhavn den 6 Januarii 1771.

NR. Som Cancellie-Collegium hermed var enig, saa gik deene Forestilling in originali op til Kongen tilligemed tvende renskrevne Concepter til Forordningen, af hvilke den ene var indrettet efter det her ommeldte, og Tallet i den 3die §. lædt in blanco, men den anden lige efter forrige

forrige Forslag; da Hans Majestæt underskrev den første, og satte det Tæl Semten i 3die S., hvorefter Forordningen da udkom.

Herom findes ingen anden Efterretning, end den, som er anført af General-Prokureuren; men Forordningen blev udfærdiget under 14 Jan. 1771.

LXI.

Swar til Kammer-Collegium paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 5 Januarii 1771, hvorudi de berette, at et Qvindemenneske i Naffov var i afvigte Nar bleven besvangret, men sørend Fødselen havde sneget sig derfra Byen og født sit uægte Barn paa Accouchementet ved Friderichs Hospital. Da nu Bysfogden fordrer Leiermaalsbøder af hende og hvem hendes Barnes fader haver været, formener hun sig ved de Accouchementhuset forundte Privilegier for begge Dele frietagen. I den Anledning udbeder Kammer-Collegium sig General-Prokureurens Betænkning, hvorvidt det af Bysfogden forlangte saavel i dette som i slige Tilfælde, i Henseende til berorte Stiftelses Privilegier, kunde paastaaes.

* * *

Udi det Kongl. Reskript af 13 Martii 1750 angaaende det her værende Accouchementhusets Stiftelse melder den første Artikel: at denne Indretning skeer, blandt andre, for dem, som af Undseelse og Frygt for aabenbare Skam og Debuidelse, samt videre Undgiældelse for deres begangne Daarlighed, ei ville have deres Besvangrelse bekiendt.

Ligeledes fastsætter den anden Artikel: At de antagne Jordemødre skulle være Ledsvorne, og forsynes med Instrux, hvorefter de skulle være pligtige, under Straf som Meeneedere, efter Loven, og tillige at forvises Landet, ei at aabenbare, hvo sig i saa Maade hos dennem anmeldede, og af dennem lod sig betiene.

Det samme er gientaget udi den Placat eller det Reglement, denne Stiftelse angaaende, som de Committerede ved Conventhuset efter Kongelig Befaling under 15 October 1759 paa Tryk have bekiendtgjort.

Heraf sees, at denne Stiftelse er for dem, der af Skam og Frøgt enten for Verbreidelse eller for Undgieltelse ikke ville være deres Besvargelse bekendt; og at man ved Indretningen har seet derhen, at Saadanne Kulde kunne være tilfulde forvissede om at opnaae denne deres Hensigt.

Altsaa maae det ikke bebreides nogen, at hun ved denne Stiftelse haver faaet et Barn, meget mindre maae af hende fordres Straf til Undgieltelse; men dette Factum skal begraves i en evig Forglemmelse, og maae ikke enten bevises, eller kunne bevises.

Den Henseende blev det og den, som har Opfigten ved denne Stiftelse, ved Kongl. Resolution forbudet, at gjøre Forklaring om det, der passerede, da han for nogle Aar siden blev stævnet til at aflægge Bidne angaaende et Fruentimmer, som formeentes der at have faaet et Barn.

Af Foranførte følger, at, om et Qvindemenneske er bekendt for at have lavet til Bærfel, men det derhos vides eller formodes, at hun haver faaet Barnet i dette Reconchementhuus; da maae vedkommende Gne eller Herredsfoged saa langt fra ikke af hende fordre enten Veiermaalsbøder eller Forklaring om, hvem hendes Bærfefader er, saa han ikke engang maae sige hende, eller for hende lade sig mærke med, at han troer eller veed, at hun haver faaet et Barn, som noget, han ikke kan og ikke maae bevise.

Men saa længe det ikke er beviist, og ikke kan eller maae bevises, at hun haver faaet et Barn; saa forstaaer det sig selv, at intet af det kan finde Sted, som enten er en Straf derpaa eller en Følge deraf.

Imidlertid er saavel Bærfogden i Nassov, som Andre, der med ham maatte være i samme Tilfælde, at de gjøre saadan Anfordring, da de ikke ere forbundne til at vide de forhen ommeldte Kongl. Befalinger og Resolutioner, siden derom ingen Efterretning findes blandt de trykte Forordninger, og der ei heller i den Henseende skal være gaaet noget Reskript eller Communication til Stiftamtmandene, hvilket ikke er skeet af en Hensigt, men af saadanne Aarsager, som ere befundne vigtige og guldige; lige som dette og, for saavidt mig er bekendt, er den første Gang, saadan Qværstion er opkastet uden for Kjøbenhavn. Kjøbenhavn den 2 Febr. 1771.

Om denne Sags Udfald findes ingen Underretning ved Rente-kammeret.

LXII.

Erlæring over et Promemoria af 22 December 1770 fra Generalitets- og Commissariats-Collegium, hvorved de indsende en Forestilling af 16 November fra den nordre jydsk Landmilitz-Sektion og en Supplique fra en Selvaar-Bonde, Mogens Christensen, som klager over, at en med ham i samme Lægd indeelt Proprietair, Commerceraad Sommer, har med Magt borttaget hans Fæstebonde Christen Sørensen, og ladet ham afsevere, samt transportere til Kiøbenhavn, som Recrut for Lægdet. I hvilken Henseende Sektionen indstiller, om Sommer maatte tilægges Ordre, strax at tilbagelevere Christen Sørensen, og for hans egenraadige Forhold og Overhørighed være sikkaff Action underkastet, men Mogens Christensen forbeholdes hans Ret og Regres til ham paa lovlig Waade at udføre, for den ham tilføiede Skade og Fornærmelse. Derover Generalitets- og Commissariats-Collegium udbeder sig det danske Cancellies Betænkning.

Efter mine Tanker kunde Generalitets- og Commissariats-Collegium herpaa svares: Skiont det maae tilstaaes, at Commerceraad Sommers Forhold har meget Ansæende af Egenraadighed, saa finder man dog ingen tilstrækkelig Grund til at anlægge enten sikkaff eller anden offentlig Action imod ham.

Udi de tvende første Aar skal han have leveret Recrut for det Hoved-Lægd, hvorudi han er største Lodseier og Hovedlægsmand: det tredie Aar havde Præsten Hr. Ascanius, som Lodseier i samme Lægd, forpligtet sig til at levere en Recrut; men, da der blandt hans hele Godsets Mandskab ikke fandtes nogen tjenstdygtig, og saadant er indberettet til Generalitets- og Commissariats-Collegium, er derfra svaret, at det tilsaad Commerce-raad Sommer, som Hovedlægsmand udi samme Lægd, at levere den manglende Recrut, imod Regres til Vedkommende. Denne Resolution, som strax er bleven ham bekendtgjort, har han og holdt sig esterrættelig ved at levere Recruten Christen Sørensen, som er antagen ved Reglementet, og altsaa maae være funden tjenstdygtig.

Om nu Commerceraad Sommer har været uberettiget til at levere denne Christen Sørensen, enten for saavidt at han ikke tilhørte ham,

men Selveieren Mogens Christensen, eller og for saavidt at han alles rede havde en Gaard i Fæste; det er Spørgsmaale, som Vedkommende mellem sig maae afgjøre.

Vel synes det meget haardt, at han med Magt har borttaget og til Recrut præsenteret en anden Mands Fæstebonde; men af Tingsvidnet erfarer man, at Commerceraaden dog formener sig at kunne retfærdiggjøre dette Foretagende, da han der har erklæret, at ville bevise, at det allene var et Proforma-Fæstebrev, som var givet Christen Sørensen og han havde at forevise.

Om det nu forholder sig saaledes eller ei, og om han er istand til at bevise det eller ei, det veed man ikke; men, saa længe man derom er uvidende, gaacr det umueligt an, at befale Commerceraad Sommer at skaffe Christen Sørensen tilbage, og at levere en anden Recrut i hans Sted.

Det kan gierne hende sig, at det, Commerceraaden saaledes fores giver om et Proforma-Fæstebrev, er noget, han selv haver ophattet for at besynkke sit Forhold: men det er og mueligt, at det kan stemme overeens med Sandhed; og i Mogens Christensens indgivne Klage findes der noget, som snart kunde give en Slags Formodning derom, da han fordrager, at Christen Sørensen var virkelig Fæster af Stedet, eller NB. noget deraf.

Dersom dette er saaledes at forstaae, at her kun var een Bondegaard, som en anden (uden Tvivl Christen Sørensens Moder) havde i Brug og Fæste, og blev ved at have i Brug og Fæste, og Mogens Christensen, dette uanset, har givet Christen Sørensen Fæstebrev paa endeel af Gaarden; da synes Commerceraad Sommer med nogen Slags Feie at have kunnet paaftaae, at et saadant Fæstebrev ikke burde befrie Christen Sørensen for at være Soldat, naar hans Huusbonde ikke havde nogen anden at præsentere.

Efter slige Omstændigheder skionnes ei rettere, end at dette er en privat Sag, som Mogens Christensen og Commerceraad Sommer mellem sig maae see afgjort ved Lands Lov og Ret og Dommerens Kiendelse; da det Enefte, hvorudi Mogens Christensen, som formenes at

være forurettet, herfra kunde understøttes, bestaaer derudi, at ham, isald han ellers er uformuende, og saadan hans Uformuenhed af Amtmanden blev bevidnet, kunde til Sagens Udførsel forundes beneficium pauperatis. Kjøbenhavn den 8 Februarii 1771.

Herpaa resolverede Cancelliet under 25 Februarii 1771:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herefter blev Generalitetet den 9 Martii 1771 fra Cancelliet tilfjæven.

LXIII.

Forslag til en Forordning, angaaende at Tyverie ikke maatte belægges med Livsstraf, som blev opfat efter Kongl. Befaling tegnet paa en saadan Dom, som blev indskillet til Formildelse. Kort forhen, da en Dom over En til at fagstryges og brandmærkes ligeledes blev indstillet til Formildelse, havde Hans Majestæt tegnet derpaa, at det skulde forblive ved Dommen; men, isald Loven var for haard, kunde Straffen nedfattes. Deraf jeg da tog Anledning til at opsætte følgende.

* * *

Gjøre vitterlig: at, ligesom Vor Hensigt, til Vore Klære og troe Undersaatters Sikkerhed, gaar derhen, at Vore Strafløve neie maae esters leves, og den derudi for Misgjerninger satte Straf i alle Maader fuldsbyrdes, saaledes at de, der begaae slige Misgjerninger, ikke skulde have Anledning til at gjøre sig Haab om Straffens enten Eftergivelse eller Formildelse; saa ville Vi og, at der imellem Straffens Haardhed og Misgjerningens Grovhed skal iagttages en billig og rimelig Proportion. Og, da saadan Proportion eller Forhold just ikke udfordrer, at den, der har begaaet et, skiont grovt Tyverie, skal straffes paa Livet; saa have Vi allernaadigst fundet for godt, i Henseende til Straffen for grove og gjentagne Tyverier at anordne og befale: At, i de Tilfælde, hvor de, s. m. have begaaet sær grove og kvalificerede Tyverier, hidtil i Følge Vor Lov og Forordninger etc. demte til at miste Livet, der skulde de efterdags allene dømmes til at lages stryges, have Tyvsmærke paa deres Pande, og arbeide i Jern deres Livstid; men i de Tilfælde, hvor de, som have begaaet Tyverie, hidtil vare demte til

at lagstrænges og brændemærkes, der skulle de efterdags allene dømmes til at lagstrænges og arbeide i Jern deres Livstid.

Hvorimod alle slige Domme, naar de ved Overretten ere stadfæstede, og de Skyldige ikke forlange dem appellerede, skulle af vedkommende Øvrighed uopholdelig, og uden Os i Forveien at foreslilles, besørges efterseede.

LXIV.

Forestilling til Hans Majestæt angaaende dette Forslag.

* * *

Herved overleveres et efter Deres Majestæts Befaling forfattet Forslag til en Forordning, angaaende at ingen efterdags skal for begangen Tyverie dømmes til at miste Livet.

Vor Lov har ikke sat Livsstraf for Tyverie, uden i nogle faa Tilfælde, hvor enten den almindelige Sikkerhed syntes at udfordre, at Vedkommende skulde strækkes ved en haardere Straf, eller og Eredets og andre Omstændigheder gjorde Gierningen til et høist kvalificeret Tyverie.

Naar Livsstraf ikke i disse Tilfælde skal finde Sted, saa maae i det Sted sættes den Straf, som er nærmest ved Livsstraf, nemlig at lagstrænges, brændemærkes og arbeide Livstid i Jern.

Men, da denne Straf, som saaledes nu sættes for den høieste Grad af kvalificerede Tyverier, tilforn har været sat for den anden eller næst høieste Grad, og det kunde synes anstødeligt, om ulige Grader af Misgierninger skulde belægges med een og den samme Straf; saa formenes det at komme overeens med Deres Kongl. Majestæts Hensigt, at for denne anden Grad af Tyverie allene sættes Straf af at lagstrænges og arbeide i Jern, saa at Brændemærken allene finder Sted i den høieste Grad.

Hidtil, naar En, som havde begaaet saadant kvalificeret Tyverie i den høieste Grad, var bleven dømt til at hænges, er han gierne af Deres Majestæt bleven benaadet med at lagstrænges og brændemærkes; og naar En var dømt til at lagstrænges og brændemærkes, blev han ligeledes ved Deres

Deres Majestæts Resolution de fleeste Tider fritagen for Brandemærke: saa at i Henseende til Virkningen vil omtrent det samme finde Sted herefter, som hidtil, allene med den Forskiel, at det, som tilforn ikke kunde erholdes uden Forandring i Dommen ved Deres Majestæts Resolution, efterdags maae erholdes ved Dommerens Kiendelse; hvorved da den fornæmste Grund til det, at slige Domme ere Deres Majestæt foreskillede, synes af sig at bortfalde.

Disse ere de Principis, hvorpaa dette Forslag er grundet, som saaledes indstilles til Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Approbation. Kiøbenhavn den 3 April 1771.

Herefter udkom Forordningen af 27 April 1771.

LXV.

Erklæring til Hendes Majestæt den regierende Dronning, som efter Dronning Sophie Magdalenes Død var bleven Patron eller Protector for Stiftet Ballew, ved følgende Anledning: forrige Decanessæ ved Stiftet, Frue Geheimeraadinde Schmeltav, var ved Døden afgangen, og havde i en efterladt Disposition legeret til Stiftet 200 Rdr., foruden 400 Rdr. istedet for hendes Meubler, som ellers skulde tilfalde Stiftet. Mod disse 200 Rdrs. Udbetaling havde hendes Søn, Kammerherre Schmeltav, ved Skiftefautlingen den 1 October 1770 protestæret, paa Grund af at Testamentet ikke var confirmeret af Kongen; derpaa Skifteforvalter From havde svaret: at disse 200 Rdr. var alt for lidet for saa riig en Dame, fornemmelig hendes Begravelse havde kostet Stiftet imod 600 Rdr. Derpaa havde bemeldte From til Abbedissen, Prindsessen af Glücksborg, indgivet en Memorial af 30 October, som gik ud paa, at efter Fundagen burde Stiftet tilfalde en Fjerdedeel af Geheimeraadindens efterladte Midler, som han formeente at helse sig henimod 100,000 Rdr. eller derover; og, omendstundt dette siden var forandret, saa var det dog under det Vilkaar og den Forudsætning, at Stiftsdamerne skulde i deres Dispositioner vise sig erkiendtlige mod Stiftet. Derefter Abbedissen under 6 Febr. 1771 havde i samme Henseende indgivet en Memorial til Hans Majestæt, efter foregaaende Overlæg med den imidlertid ved Døden afgangne Provisor, Geheimeraad Pless. Men, som Dronning Mathilde imidlertid var af Hans Majestæt udnævnet til Protector for Stiftet, saa blev Memorialen

rialsen Hende tilfallet tilligemed Bilagerne, en Udskrift af Stiftes-Protocollen og Froms Memorial til Abbediffen ic. da Hendes Majestæt ved den af Hende ligeledes udnævnte Provisor, Grev Ulrich Holstein, lod tilkiendegive, at Hun vilde have General-Prokureurens Betænkning over, saavel hvorvidt Stiftets Paastand var grundet, som hvorledes samme i saa Fald best kunde anlægges og udføres. Documenterne bleve sendte ved et Promemoria fra Grev Holstein den 14 April.

* * *

For saavidt jeg kan slutte af de mig sendte Documenter og af den Undersretning, jeg ellers har været istand til at erholde, tør jeg ikke raade til, at anlægge Sag imod forrige Decanesse i Walløe Stift, afgangne Geheimeraadinde Schmettavs Sterboe og Arvinger, og derunder at gjøre Paastand om, at enten en Fierdedeel eller en Tiendedeel af hendes efterladte Midler og Formue skulde tilfalde Stiftet; da jeg ikke kan sienne det at være passeligt og anstændigt, at en Sag skulde anlægges efter Hendes Majestæts Dronningens Befaling, eller i det mindste med Hendes Forevidende og Tilladelse, og en Paastand derunder gøres, som ikke havde Medhold i Loven, og som altsaa ikke kunde ventes at nyde Bisald ved Dommerens Kiendelse; fornemmelig en saadan Paastand i nærværende specielle Tilfælde endog vilde have et Slags Anseende af Ubillighed og Haardhed.

Den høifalgtige Dronning Sophia Magdalena har, som første Stifterinde, i Foundationen for Walløe Stift fastsat i Henseende til Decanessen saavelsom Stiftsdamerne, at, naar de i levende Live udgif, skulde deres Meubler og en Tiendedeel af deres Formue være forfaldne til Stiftet; men naar de der bortdøde, da deres Meubler og en Fierdedeel af deres Formue at tilhøre Stiftet, som derimod bekoster deres Begravelse.

Denne Foundation er vel ikke ved Trykken bekiendtgjort, men bliver dog rimeligviis bekiendtgjort for dem, der indtages i Stiftet, og som saaledes ved deres Indtrædelse maae ansees at underkaste sig de derudi foreffrevne Bilkaar.

Men, ligesom der siden den Tid er i Henseende til Meublerne skeet den Forandring, at det er blevet en Decanesse tilladt, istedet for dem

dem at sætte 400 Rdr., og en Stiftsforstør 200 Rdr.; saa er og den Post om en Fierdedeel eller en Tiendedeel af deres hele Formue aldeles ophævet ved Hendes Majestæts Resolution af 22 April 1756, som tillæder samtlige Stiftsdamer, frit at raade over deres Midler og Effecter, allene med Tillæg: At Hendes Majestæt formoder, at de ved denne dem tilstaaede Dispensation og fuldkomne Frihed at disponere over deres Formue, skulle opmuntres til at vise desto større Erkiendelighed mod Stiftet for alle det Gode, de deraf nyde, og efter det, som ved andre slige Stiftelser er brugeligt.

Altsaa, naar man undtager de 200 eller 400 Rdr., som ere satte iftedet for Meublerne, saa ere Stiftsdamerne i Walløe nu ikke forbundne til at levere noget til Stiftet, men det er allene overladt til deres egen Taknemmelighed og Erkiendelighed, uden at de i den Henseende kunde tvinges til noget ved Dommerens Kiendelse.

Forrige Decanesse i Walløe, Frue Geheimeraadinde Schmettav, har iftedet for hendes Meubler til Stiftet legeret de festsatte 400 Rdr.; altsaa har hun i den Post efterlevet Foundationen og den høisalige Dronnings Resolution.

Derforuden har hun endnu til Stiftet legeret 200 Rdr.

Det er vist, at det er kun lidet, fornemmelig naar hun har været saa riig, som Skifteforvalteren Hr. From synes at formene. Men jeg har megen Marsag at troe, at det ikke forholder sig saaledes, og at den gode Mand ikke har vidst Omstændighederne med de af ham oimeldte Mecklenborgske Godser, hvilke salig Geheimeraadinde Schmettav ikke skal have været i Besiddelse af i lang Tid og mange Aar, førend hun døde, og altsaa ikke kan siges at have efterladt sig.

Desuden bør der overalt i de Tilfælde, hvor det kommer an paa at vise Taknemmelighed og Erkiendelighed mod en offentlig Stiftelse, som En har nydt Gode af, gøres stor Forskiel paa dem, som efterlade sig Børn og Livsarvinger, og dem, som ingen saadanne have; af de sidste førdres langt mere, end af de første.

Ungangne Geheimeraadinde Schmettavs har efterladt sig Børn og Døttrebørn. Det er ikke saa meget at andre sver, om hun haver været sparsommelig i at vise sig erkjendelig og adelmødig mod Hølløe Stift paa deres Bekostning.

Endelig er det bekendt, at Geheimeraadinde Schmettav havde været Hofmesterinde hos Hans Majestæt som Kvonprinds, førend hun blev Drottessse i Wallde. Det er altsaa rimeligt, at denne Station er hende forundt som en Slags Belønning eller Afspinding; da den i saa Hald ikke bør formodes at være bebyrdet med for hemdelige og væsentlige Brøder.

Overalt er det tilføjn vist, at, i Følge den Fortolkning af Fundationnen, som Resolutionen af 22 April 1756 indeholder, var Geheimeraadinde Schmettav ikke for bunden til videre, og altsaa kan ei hælter mere eller videre nu paa staaes af hendes Sterboe og Arvinger.

At hendes efterladte Son Kammerherre Schmettav har protesteret med disse 200 Rdlrs. Udbetaling til Stiftet, er saa meget mere eenfoldigt, som han derved har givet Anledning til at paa staae hendes Begravelses Bekostning (som skal beløbe sig til langt mere) erstattet af Sterboen.

Jeg skulde saaledes formene, at det eneste, der i den Henseende og i nærværende Tilfælde kan være at foretage, er, at ved første Stiftesamling i Frue Geheimeraadinde Schmettavs Sterboe En moder paa Stiftets Vegne og tilføjer følgende til Protocollen: At, uanset der saa meget mindre var at agte paa Hr. Kammerherre Schmettavs Protestation mod de af den afdøde Frue Geheimeraadinde til Stiftet legerede 200 Rigsdalers Udbetaling, som der, i Følge danske Lovs 3die Bogs 4de Cap. 15 Art., havde staaet til hende at legeres Halvdelen af hendes hele Fornue til Stiftet, og saadan hendes Disposition, som tydelig tilladt i Loven, ikke behøvede nogen Kongl. Confirmation; saa vilde man dog overlade det til Arvingernes eget Valg, enten uden videre at udbetale disse 200 Rdr., eller i Mangel deraf at erstatte Stiftet de paa den afdøde Geheimeraadindes Begravelse anvendte Omkostninger, da det
 dog,

dog, i Sølge Foundationen, ikke tilkommer Stiftet at bекoste Begravelsen, uden i det Tilfælde og under det Vilkaar, at en Siervedeel af den Afdødes hele Formue tilfalder Stiftet.

Det kan være ligemeget, ved hvem dette føres til Protocollen. Dog skulde det ikke vel være ved Skifteforvalteren, der bør erindre, at han er Dommer, og skal kiende paa de Tvistigheder, som Vedkommende ikke mellem sig kunde forenes om; hvoraf flyder, at han ikke maae handle som Partens Procurator eller Fuldmægtig. Dette synes han at have forglemt ved Skiftesessionen den 1 October 1770.

At jeg ikke har foreslaaet, ligesvem at giere Vaastand paa Begravelsesomkostningerne, som dog beløbe langt over de 200 Rdr., det kommer deraf, at Arvingerne mueligt i saa Fald vilde giere den Indvending, at man ikke havde spurgt dem, hvorledes de vilde have den Afdede begravet.

Dette er, hoød jeg veed at fremsætte til Oplysning og Sagtagelse ved salig Geheimeraadinde Schmettavs Sterboe. Men da det samme Tilfælde oftere kan møde, og under mindre gønstige Omstændigheder, end her; det og i saa Fald vilde være ubilligt, at Stiftet skulde koste 5 à 600 Rdr. paa at lade begrave en Dame, som dertil kun havde legeret et Par hundrede Rixdaler: saa skulde jeg indstille, om det for den følgende Tid maatte behøge Hendes Majestæt Dronnigen ved en Ordre til Stiftet, i Følge af Foundationens 28de Artikel, at fastsætte: At, naar en Stiftsdame, være sig Decanesse eller Srøken, som ved Døden afgik, befandt, foruden det, som erlægges for Meublerne, ikke at have legeret mere til Stiftet, end det, hendes Begravelse kunde beløbe sig til; da skulde saadan hendes Begravelse bekostes, ikke af Stiftet, men af hendes Sterboe og Efterladenskab.

Da jeg og seer, at salig Geheimeraadinde Schmettavs Begravelse har kostet med 600 Rdr., og Skifteforvalter From kalder saadant en fun-datsmæssig Begravelse, hvoraf jeg slutter, at der maae være et Slags Reglement derfor; men det let kunde hende sig, at en Stiftsdame ikke efterlod sig det, hvoraf Begravelsen kunde bestyres: saa skulde jeg tænke, at det i saa Fald burde gaae noget mindre prægtigt og mere sparsomme-

lig til, ligesom og bemeldte Reglement, mueligt ved en Revision, kunde overalt taale noget at indskrænkes. Kiøbenhavn den 24 April 1771.

Herom findes ingen Efterretning i Cancelliet.

LXVI.

Concept til en Forordning, som blev opfat efter Hans Majestæts Befaling af 6 Maji 1771, saa lydende:

„Es sollen ins. künftige alle Geldbrüche und Strafarten für unehelich erzeugte Kinder aufhören, auch bey den Taufhandlungen, weder in der Ceremonie, noch in den Gebühren an die Kirchenbedienten, ein Unterschied unter solche und ehelich erzeugte Kinder mehr Statt finden.“

* * *

Gjøre vitterligt: At, da ledige Personer, som uden for Ægteskab avle Børn sammen, ved de for saadant Leiermaal, i Leven, fastsatte Bøder og anden Straf ofte hindres fra at efterkomme, de dem som Forældre paaaliggende Pligter til Børnenes Opdragelse; saa have Vi, for at sætte dem i Stand til at opfyldte disse Pligter, allernaadigst sunden for godt, aldeles at estergive og opheve saavel Leiermaalabøderne som al anden for Leiermaal fastsat Straf, og især den ved Forordningen af 8 Junii 1767 paaalagte Straf af at sidde paa Vand og Brød. Ligeledes ville Vi og allernaadigst, at der ved slige Børns Daab aldeles ikke enten i Henseende til Tiden, eller det, der erlægges til Præsten og øvrige Kirkebediente, eller andre Omstændigheder maae gjøres nogen Forskiel mellem dem og Ægtebørn; og at deres Fødsel uden for Ægteskab ingenlunde maae anses som en Plet, eller dem i nogen Maade forekastes eller bedrøides.

NB. Da denne Concept kom op til Kongen, blev befaleet, at Følgende skulde tillægges:

Naar og een af tvende Ægtefolk maatte forsee sig og bedrive Hoer; da tilkommer det allene den uskyldige og fornærmede Ægtefælle, at klage derover; og saalænge samme tier stille, skal det ikke være nogen anden tilladt derpaa at tale.

Efter dette Udcast udkom Forordningen af 13 Junii 1771.

LXVII.

Concept til en Forordning, som blev opsat efter en Cabinets-Ordre af 12 Julii saa lydende:

An die Dänische Cancellen.

„Seine Majestät der König wollen, daß die dänische Cancellen Vorstellung thue, daß die Verordnung, so die Taufe der neugebohrnen Kinder zu Hause nur in äusser Nothfall erlaubt, und solche innerhalb 8 Tagen geschehen zu sollen befehlet, wodurch der Neugebohrnen Leben in Gefahr gesetzt wird, aufgehoben werde, nebst allem dem, so in diesem Fall genirt.“ Hirschholm den 11 Julii 1771.

Auf allerhöchsten Befehl.

Struensee.

Gjøre vitterligt: At, da de spæde og nyfødte Børns Helbred ofte maae lide og deres Liv sættes i Fare ved det, at de i Følge Forordningen af 19 Martii 1745 ikke uden under særdeles Vilkaar maae hjemmedøbes, men strax eller efter nogle Dages Forløb skulle bringes til Kirken, for der offentlig at døbes, og det uden Henseende til Aarets Tid, Veirigtets Haardhed, og Vædens Længde og Besværlighed med videre; saa have Wi allernaadigst fundet for godt, hermed for saavidt at ijenkalde bemeldte Forordning, og overlade det derimod til Forældrene selv efter det, Børnets Helbred og Omstændigheder udfordre, saavel at lade det hjemmedøbe, hvilket Præsten, naar det af ham forlanges, ikke maae nægte at forrette; som siden, naar det uden Fare for Børnets Liv og Helbred kan skee, at at lade det bringe til Kirken ic.

Efter dette Udcast udkom Forordningen af 27 Julii 1771.

LXVIII.

Beklæring over et Brev fra forrige General Commerce Collegium af 6 October 1770, hvorved de udbede sig Cancelliets Betænkning over et tillige medfølgende Brev fra Stiftsammand Petersen i Bergen af 10 April 1770, derudi han forespørger sig om Brandcommissionens Domme, naar Paanækte Steer, skal appelleres til Raadstuen eller Over Hofretten, saavel som hvad der skal betales for

for Brandrettens Acter og Domme, enten som Bytings, eller som Overrets Acter og Domme. Tilligemed Statholder Benzons Erklæring af 23 Martii 1770, som gaar ud paa, at disse Domme indstævnes lige til Over-Hofretten inden 6 Maaders Forløb, og der som anticiperede Sager foretages. I Henseende til Betaling for Acter og Domme, da formener han, at i de Kiøbstæder, hvor Magistraten har Laugtingsret, burde samme betales som en Overrets Dom, men i alle andre Stæder som en Underrets Dom; dog at Christiania undtages, hvor der forholdes efter Reskriptet af 26 Jan. 1746. Statholderen indsender tillige de af ham derover indhøvede Erklæringer fra de erende Stiftamtænd i Trondhiem, Christiania og Christiansand, som i den første Post ere alle enige med Statholderen, men i den anden Post melder Stiftamtmanden i Christiansand der i Stiftet at have befemt, at private Folk betale slige Acter som Bøggde og Birketings-Acter; da derimod Stiftamtændene i Christiania og Trondhiem formene, at de i Almindelighed burde betales som Raadstue- eller Overrets-Acter.

At Brandrettens Domme, naar nogen dem vil paaanke, i de Tilfælde, hvor det er tilladt at indstævne dem for heiere Ret, i Noeræ indstævnes lige for Over-Hofretten, derudi maae jeg saa meget mere være enig med Hr. Geheimeraad og Statholder Benzson, som det allerede for Danmark er fastsat, at disse Domme der skulde indstævnes lige til Høiesteret. Ligesom Hensigten dermed er, at disse Sager skulle summarisk behandles, og saasnart mueligt tilendebringes, saa bliver samme Hensigt end videre opnaaet ved det, Statholderen ligeledes foreslaaer, at de inden 6 Maaneder bør indstævnes for Over-Hofretten, og der som anticiperede Sager behandles og paadømmes.

I Henseende til Betalingen for Brandrettens Acter og Domme, naar private Folk forlanger samme beskrevne, har det ganske god Grund, som Statholderen foreslaaer, at, da Byens Magistrat fornemmelig udgier denne Ret, saa bør dens Domme betales som en Overretsdom, naar Magistraten har Laugtings-Rettighed; men ellers, og hvor Magistraten ikke har denne Rettighed, da som en Underretsdom.

Men, da jeg holder det for meest tienligt og rimeligt, at derudi er en Eensformighed, og at, da denne Ret overtalt er første Instants, der

og overalt betales ligemeget for dens Acters og Dommers Beskrivelse; og man derimod af de fra Amtmændene indkomne Betænkninger sees, at i Christianians Stift ere Brandrettens Acter hidtil betalte ligesom Bøigdetings Acter, da derimod Stiftammændene i Christiania og Trondhjem ere for, at de skulde betales som Raadstue- eller Overrets- Acter og Domme: saa skulde jeg formene, at det som en almindelig Regel kunde fastsættes, at for Brandrettens Acter og Domme, naar nogen privat Mand forlangte dem beskrevne, skulde betales ligesom for en Byrettings Act og Dom; hvorom, saavel som i Henseende til Indstævningen, efter Statsholderens Erklæring, der da kunde gaae Ordre til samtlige Stiftammænd i Norge. Kjøbenhavn den 31 Julii 1771.

Herpaa findes ingen Resolution at være falden.

LXIX.

Erklæring over en Førefstilling fra Stiftamtmanden i Christiania, Scheime- raad Storm, af 18 November 1769, derudi han beretter, at da Actor i en af ham anbefalet offentlig Sag havde til Sagens Fremme requireret et Tingsvidne ved det der i Garnison liggende Regiment, havde han derfor maattet betale 2 Rdr. 24 S., à 3 Mark Arket, hvilket han formener at være Uret, og begierer, at Auditeu: en maare befales at tilbagelevere disse Penge, eller, hvis ikke, han da maane faae at vide, hvorfra de skal tages, og om ikke den militaire Jurisdiction ligeledes burde betale de Documenter, de requirerede fra den civile Jurisdiction. Tiligemed Statholder Bergsons Erklæring af 23 Martii 1770, som melder, at han ikke med Vished kan sige, om det var en Justitsfog eller ei, saasom der endnu ikke er faldet eller saa hastig kan være Dom i den, og han altsaa ikke har kunnet faae Dommen at see. For øvrigt indsender hun det næste Generalitets Brev til ham derom af 21 December 1769, hvormed følger Auditeurens Erklæring af 20 December, som gaaer ud paa, at det ikke var en offentlig Sag; at Forhøret først blev mundtlig begjært af Anders Boe selv, men siden skriftlig af Procurator Grundt, som kaldte sig hans Defensor; at Anders Boe var Borger og Indvaaner i Christiania, som sad i fuld Røring; at han saa meget mindre kunde begribe, hvorledes der i en Delinquentsfog kunde for ham bekvæms en Defensor paa Justitiens Begne, som han aldrig havde været arreteret, men bestandig sad i fuld Røring, og selv kunde betale for sig.

Endelig

Endelig melder han, at han, ligesom andre Auditeurer stedse pleie, har taget 3 Mark for Arbet, i Folge Forordningen af 22 Martii 1684 Art. 7; da Auditeurerne i Hofstuen efter Reskriptet af 31 Martii 1755 nyde 72 Sk., og naar de formere en Rotulus, 1 Rdr. pr. Ark.

Da her egentlig kun er Spørgsmaal om 2 Rdr. 24 Sk., saa er det allene af Betydning i Henseende til Folgen og den almindelige Dvæstion, om en Auditeur kan paastaae Betaling af 3 Mark pr. Ark for et Forhør ved den militaire Ret, som Vedkommende forlange til Oplysning i en for den civile Ret anlagt offentlig Sag?

Foruden det, at Auditeuren ikke nægter denne almindelige Dvæstion, men paastaar tildeels, at det ikke var en offentlig Sag, tildeels, at Forhøret ikke var requireret af rette Vedkommende, ligesom Statholder Benzons Erklæring og giver Anledning til at slutte, at saadan hans Paastand ikke er saa aldeles uden Grund, saa synes Folgen just ikke her at være saa meget at befrygte; thi da det, som, for saavidt Kjøbenhavn angaaer, er fastsat ved Reglementet for Hof og Stadsretten, nemlig, at de Militaire skulde, i Henseende til at aflægge Vidnesbyrd, staae under de almindelige civile Retter, vel maae for Eensformighedens Skyld udvides til den øvrige Deel af begge Rigerne, saa kan dette Tilfælde derefter ikke oftere møde.

Jeg skulde saaledes formene, at, da Dvæstionen i sig og for saavidt nærværende Tilfælde angaaer, er heel ubetydelig, saa kunde Foreskillingen, som der vel ikke spørges mere om, henlægges; eller, isald Stiftamtsmanden endelig skulde have et Svar, at han da kunde tilskrives: At, da det vel bliver forebygget, at saadant Tilfælde ikke saa lettelig i Fremtiden skal møde, saa kan det for denne Gang saa meget mere have sit Forblivende ved de udbetalte 2 Rdr. 24 Sk., som der dog synes at være noget for Auditeuren at sige; og kan med samme 2 Rdr. 24 Sk., efter deres Beskaffenhed, forholdes som med andre Omkostninger i offentlige eller Delinquentsager. Kjøbenhavn den 27 August 1771.

Herpaa resolverede Cancelliet under 13 September 1771:

Forbliver ved Erklæringen, og henlægges.

LXX.

Svar til det danske Kammer paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 24 August 1771, hvorudi de begiere Copie af en Erklæring angaaende Siette- og Tiendpenge, som da værende General-Prokureur salig Etatsraad Wartberg imellem den 19 Martii og 19 April 1741 har indgivet til da værende Rentekammer, og som der ikke har været at finde; hvorhos de tillige ubede sig General-Prokureurens Betænkning angaaende bemeldte Siette- og Tiendpenge.

* * *

Endskjønt der ved General-Prokureur-Embedet ikke ere ordentlige Protocoll-r, som af den Fratrædende eller hans Arvinger afleveres, og saadant ei heller synes saa meget nødvendigt, da det, derfra expederes, meest bestaaer i Erklæringer, Breve og Forestillinger enten til Collegierne eller til Hans Majestæt giennem Collegierne, hvor de altsaa forvares, og i Tilfælde formodes at kunne findes; saa har jeg dog ved en Leilighed faaet de af salig Etatsraad Wartberg, som General-Prokureur, holdte Extract-Copiebøger, hvilke dog ere heel usfuldstændige og kun lidet nøiagtige, ligesom Erklæringerne med videre ei heller synes derudi at være indførte i den Orden, i hvilken de ere givne.

I samme haver jeg endelig ved Eftersøgning fundet et Brev til de Deputerede for Financerne, og en medfølgende Erklæring, begge uden Dato. Skjønt nu derudi kun tilfældigviis tales om Siette- og Tiendpenge, og Qvæstionen egentlig er om en deponeret Capital, saa slutter jeg dog, at det mueligt kunde være det Omspurgte, i Henseende til at Brevet viser, at det er Svar paa et Brev af 18 April; altsaa lader jeg hermed følge en Copie af begge Dele. Men da jeg deraf ikke kan erfare, hvad det er for en Qvæstion om Siette- og Tiendpenge, der enten den Tid har været omhandlet, eller nu omhandles, saa er jeg ikke for Tiden istand til derom videre at udlade mig. Kiøbenhavn den 4 September 1771.

Da Udfaldet af denne Sag har ingen Underretning ved Rentekammeret været at erholde.

LXXI.

Bekræftning i Anledning af en Cabinets-Ordrer, dateret Hirschholm den 5 August 1771, af følgende Indhold:

Un die Dänische Cancelløy.

”Da Seine Majestæt wollen, daß bey der Ausübung der Criminal-Justiz in Westindien nichts Willkürliches unterlauffe, und daß dortige Gouverneement die gesprochenen Urtheile beståtigen, aber nicht verändern soll; so soll die Cancelløy fordersamst Vorschläge einschicken, auf welche Art die Gesetze und Strafen daselbst so bestimmt eingerichtet werden können, damit diese Absicht erreicht werde.”

Auf Befehl des Königes.

Struensee.

Det, som fornemmelig bliver at iagttage, for at efterkomme denne Befaling, er efter mine Tanker følgende:

1) Naar Forordningen af 27 April a. c. angaaende Forandring i Straffen for Tyverie, General-Gouverneuren til Efterlevelse commiseres (saafremt det ikke allerede er skeet), og ham derhos tilskrives det, som Forordningen desuden selv viser: at, da ved den derudi fastsatte Formildelse af Straffen for Tyverie nu erholdes det samme, som de Skyldigbe fundne tilforn søgte ved at underkaste sig Hans Majestæts Naade, saa bør saadanne Domme nu ikke mere forestilles Hans Majestæt eller nogen anden til Approbation eller Formildelse, men, naar de af rette Dommere ere afsagte, og Bedkommende ikke forlange dem appellerede, uden videre exequeres.

2) Har man allerede forhen gjort sig al nuelig Glid for at erholde det, Hans Majestæt her allernaadigst ønsker, skion Omstændighederne ikke have tilladt, at man derudi tilfælde har kunnet naae Hensigten, hvilket blandt andet kan stuttes af følgende:

Det ferrige vestindiske Rentekammer har under 20 August 1768 afsladt en Skrivelse til det danske Cancellie, og derved communiceret en Forestilling fra da værende Commandant paa St. Thomas, men nævrende General-Gouverneur, Oberstlieutenant Koepstorph, angaaende en over nogle

nogle Negre affagt og paa endel af dem spequeret overmaade haard Dom, som allene havde sin Grund i en Resolution, der er givet af een af Compagniets Gouverneurer i den Tid, da disse Eilande tilhorte det vestindiske Compagnie.

Efterat jeg derover havde indsendt min Erklæring af 30 September 1768, blev daværende General-Gouverneur, Generalmajor Claussen, derefter tilskreven fra Cancelliet; hvilken Skrivelse fornemmelig gik ud paa, at i Følge Forordningen af 31 Martii 1755 burde de i criminelle Sager, ligesaa vel som i andre, rette sig og domme efter den danske Lov og Forordninger; men at, isald det maatte eragtes uomgængelig nødvendigt, at derudi blev gjort nogen Undtagelse for disse Eilande, og at der i visse Tilfælde blev sat anden Straf for Negerne, da maatte han saadant indberette.

Derepaa indkom der og siden Svar fra ham, dateret den 30 August 1769, hvormed fulgte Landsdommerens og nogle andre Betienters Betænkninger, som alle gik ud paa, at der i Henseende til Tyverie og adskillige andre Misgjerninger endelig maatte sættes haardere Straf for Negerne.

Over dette Svar indgav jeg atter min Erklæring den 30 September 1770, som omtrent gik ud paa, at det for Tiden fik at forblive in statu quo; saasom jeg maae tilstaae, at jeg paa den ene Side ikke var enig med de indkomne Betænkninger, og jeg paa den anden Side ikke undskyldte mig at foreslaae noget, som var tværtimod General-Gouverneurens og samtlige Bedkommende der paa Stedet deres Formening.

Men, da jeg af nuværende General-Gouverneurs Oberstlieutenant Koepstorphs forhen ommeldte Forestilling har Aarsag at slutte, at han tænker anderledes, saa skulde jeg formene, at han kunde tilstilles Copie af de til hans Formand i den Henseende gaaene Breve, saavelsom af hans Svar derpaa, (hvoraf dog maae udelades det, som kunde synes at sige til at stille paa Koepstorph selv) og han derhos i samme Mening tilskrives; da jeg ikke vil nægte, at det kunne være Tilfælde, hvor Omstændighederne udfordre, at der maae sættes anden og haardere Straf for Negerne,

gerne, saasom i alt hvad der kan have Anseende af at sigte til Rebellion eller Opsætsighed. Men derimod i Henseende til Lybertie og andre saadanne Misgjærtinger maac jeg tilstaae, at jeg ikke indseer Grunden til, at de skulle straffes haardere end andre, da deres Eensfoldighed, Dumbhed og Uvidenhed snarere skulde være et Motiv til at fortilde; end til at skærpe Straffen for dem.

Naar det da i Almindelighed fastsættes, at der paa disse Eilande skal i criminelle Sager dommes efter danske Lov og Forordninger, og det derhos ved en særskilt Anordning bestemmes, i Henseende til hvilke Misgjærtinger der bør gøres Forskiel paa Straffen for Negerne og Andre, og hvad Straf der bør være for de Negere, som begaae slige Misgjærtinger; saa skionner jeg ei rettere, end at Hans Majestæts allernaadigste Hensigt er opnaaet, saa at der ikke mere kan indlebe noget Billaarligt ved den criminelle Jurisdiction's Udøvelse paa disse Eilande.

Men, da det vilde foraarsage megen Ophold og Omkostninger, isald Dødsdomme fra disse Eilande, især over Negere, og hvor der ikke var nogen Formodning eller Anledning til Straffens Formildelse, skulde sendes herover; saa kunde General Gouverneuren tillige tilskrives, at indgive sit Forslag, hvorledes dermed efter hans Formening bedst kunde forholdes. Kjøbenhavn den 10 September 1771.

Om denne Sag har aldeles intet været at finde i Cancelliet.

LXXII.

Svar til det danske Kammer paa deres Promemoria til General-Proforeuren af 7 September 1771, derudi de melde, at den Quæstion, der ventileres om Siette- og Tiendpenge, er: om en Proprietair, der besidder sit Gods med Herligheden, haver Ret til, naar Arv fores derfra ud af Riget, at tilegne sig som Huusbonde Tiendpenge, efter Lovens 5 — 2 — 76; da Forordningen af 24 Junii 1729, omendskiont samme ikke egentlig handler om dette Spørgsmaal, dog anseer ligesaavel Tiende- som Siettepengene at være et Kongeligt Regale; derover de udbede sig General-Proforeurens Betænkning saastart mueligt, da Sagen skal Hans Majestæt forestilles.

*

*

*

Det, danske Bogs 5te Bogs 2det Cap: 76de Art. udtrykkelig fastsætter, at den, der af Riget vil udføre Arb., skal, naar han først deraf har erlagt en Siettepart til Kongen, af det øvrige efterlade en Tiendepart til Øvrigheden eller Huusbonden; kan jeg ikke skønne at være forandret eller ophævet ved Forordningen af 24 Junii 1720.

Loven synes her ved Huusbonde at forstaae det samme, som i 6te Bogs 13de Cap. 1ste Art. (hvor der handles om Leiermaalsbeder) og paa adskillige andre Steder ved Herfskab, som er, i Henseende til Fæstebønder, den Proprietair, der besidder Godset med Herligheden; men i Henseende til alle andre overalt i Kiøbsteden, og næsten overalt paa Landet, Kongen selv. Naar derfor Loven siger, at disse Penge skulle betales til Øvrigheden eller Huusbonden, saa er Meningen uden Tvivl, at de skulle erlægges til Huusbonden, hvor der er en Huusbonde eller Herfskab; men i alle andre Tilfælde til Øvrigheden paa Kongens Begne, som den, der ellers er eneste og rette Huusbonde og Herfskab.

Udi det, som saaledes her fastsættes i Henseende til Huusbonden, har Forordningen af 24 Junii 1720 aldeles ikke villet giøre nogen Forandring. Tvertimod falder denne Forordnings Hensigt strax udi Øinene, og er følgende.

At det, at Loven fastsætter, at Siettepenge skulle erlægges til Kongen, men Tiendepenge til Øvrigheden, tage adskillige Ammænd paa Landet og Magistrater i Kiøbstederne Anledning til at formene sig berettigede ei allene til at oppebære disse Tiendepenge, men og til selv at beholde dem, uden at aflægge nogen Rigtighed og Regnskab derfor. Maaskee kunde der i Oprindelsen til disse Tiendepenge og findes noget, som talte for denne Mening.

Dette er det, Forordningen udtrykkelig forbyder, og forbinder derimod vedkommende Øvrighedspersoner, saavel Ammændene paa Landet som Magistraterne i Kiøbstæderne, til at beregne Hans Majestæts Casse til Indtægt de saaledes oppebaarne Tiendepenge, og derfor at aflægge vedbørlig Rede og Rigtighed.

Altsaa tales denne Forordning alene om Tiendpenge, der erlægges til Ørigsheden, og aldeles ikke om dem, som i Folge Loven bør erlægges til Huusbonden.

Det, Forordningen tilkiendegiver, at Tiendpenge ligesaa vel som Stiettepengene ere og forblive et Regale, gjør her intet til Sagen; thi, foruden det jeg nydelig har viist, at her ikke tales om de Tiendpenge, Loven tillægger Huusbonden, saa kan en Rettighed gi. rne være et Regale, og derfor dog, i Folge af et sædvn almægtigt eller sæcelest Privilegium, udeves af andre Folk. Saaledes viiser Forordningen selv, at det var visse Ørigsheds personer foruødt at beholde de øppebaarne Tiendpenge.

Det er bekendt, at adskillige Jurisdictioner have det Privilegium, at de ved og under samme faldende ei allens Tiendmen og Stiettepenge skulle tilhøre dem, og ikke beregnes Hans Majestæts Cassé til Indtægt. Ligeledes er det bekendt, at Stiette og Tiendpenge af et vist Sted eller før en vis Tid ofte have været henlagte til en vis Stiftelse eller Indretning.

Efter lige Omstændigheder kan jeg ei sionne rettere, end at det fremsatte Øvæstion: om en Proprietair, der besiddes sin Øods med Hærligheden, haver Ret til, naar Arv føres derfra ud af Riget, at tilægne sig, som Huusbonde, Tiendpengene, efter Lovens 5—2—76, bør besvares med Ja. Kjøbenhavn den 16 September 1771.

Ved Kammeret har man ei kunnet finde noget om denne Sag:

LXXIII.

Øorslag til en Forordning angaaende Straf for Børnemord og Børnefødsel i Dølgemaal, i Folge af en Cabinets-Ørdre saa lydende:

An die dånische Cancellen.

”Da die auf den Kindermord und heimliche Geburten gesetzte Todesstrafe dem Endzweck derselben, welcher sowohl die Bestrafung seyn als Andern zum Exempel dienen soll, nicht gemåß zu seyn scheint, und oft den gegentheiligen Effect aus einem Kanatismò hervorgebracht hat; so wollen Seine Majestæt der Kønig, daß anstatt der Todesstrafe eine proportionirliche Gefångnis- und öffentliche cõrporliche Strafe, welche nach den verschiedenen Verbrechen dieser

”Art

"Art näher zu bestimmen, eingeführet werde, worüber Vorstellung zu thun ist."
 Stockholm den 3 November 1771.

Auf Befehl des Königes.

Struensee.

Viere vitterlig: At, omendskönt Vi, for at see uskyldige Vornes Liv
 fat i Sikkerhed, have ophævet saavel den for Leiermaal satte Straf af
 Pengebøder, som aabenbar Striftemaal; saa maae Vi dog ugerne for-
 neume, hvorledes det endnu undertiden skal hænde, at besvængrede Qvind-
 folk ombringe deres Foster, dertil de vel og tage Anledning deraf, at der
 i Vor Lov sættes Livsstraf ligesaavel for Barnefødsel i Dølgemaal, som
 for dem, der virkelig lægge Haand paa og ombringe deres Foster. Thi
 have Vi allernaadigst fundet for godt, angaaende Straffen for Barnemord
 og Barnefødsel i Dølgemaal med videre at anordne og befale:

1.

Læskerdige Qvindfolk, som deres Foster ombringe, skulle miste deres
 Hals og deres Hoved sættes paa en Stage. Og skulle de til Kettersteder
 ndføres paa Natmandens Sluffe, udi gemene og de udi Fængslet brugte
 daglige Klæder, uden Hat eller Hue, med blottet Hoved, Strikke om
 Halsen og sammenbundne Hænder.

2.

Derfom sige Qvindfolk med deres Barnefødsel i Dølgemaal om-
 gaae, og ikke beriene sig af de ordentlige beskikkede Midler for dem selv
 og Fosteret, saa at Barnet derover omkommer, skönt de ikke selv lægge
 Haand derpaa, men vel paaskyde, at det var dødt fød, da skulle de hen-
 sættes til Arbeide i Tugthuset paa Livstid.

3.

Den kan ikke ansees at have født i Dølgemaal, som for Andre har til-
 staaet og aabenbaret sit Svangerskab, skönt Fødselen hende siden usformo-
 dentlig er paakommen paa et Sted, hvor Andre ikke vare tilstode, og hvær
 hun altsaa ikke kunde kalde nogen til Hielp.

4.

Befindes nogen at have henlagt eller ladet henlægge sit eget eller et Andens levende Børn paa vildt Mark, hvor Folk ikke ere eller lettelig formodes at komme; da skal den stryges til Ragen og hensættes til Arbeide i Tugthuset paa Livstid. Men lægges det paa alfar Wei, eller saa nær ved en Bye, at det Folk letteligen kan forekomme; da skal den, som slikt giort haver eller ladet giøre, straffes med at arbeide i Tugthuset sin Livstid.

End lægges Børnet i Huus eller Bye, hvor det strax kan findes og reddes, da bør den, det giort haver, hensættes til Arbeide i Tugthuset paa 3 à 6 Aar, efter Omstændighederne.

LXXIV.

Foreskilling til Hans Majestæt samme angaaende.

Herved overleveres et efter Deres Majestæts Befaling forfattet Forslag til en Forordning angaaende Straf for Børnemord og Børnefødsel i Dølgemaal, med videre.

Da Loven sætter Livsstraf ligesaavel for den, der føder i Dølgemaal, naar Fosteret derover omkommer, og for den, der henlægger Børnet paa vildt Mark, som for den, der virkelig ombringer sit Foster, skjønt denne sidste Misgierning eragtes at være langt grovere, end den førstes; saa formenes det at komme overeens med Deres Majestæts Hensigt, at der for Børnefødsel i Dølgemaal, naar Fosteret derover omkommer, allene sættes Straf af at arbeide i Tugthuset paa Livstid, og at der i Henseende til dem, som henlægge deres Børn, iagttages de i Loven fastsatte og i sig velgrundede Grader, saa at der gøres Forskiel paa dem, der henlægge saadanne Børn paa vildt Mark, hvor de næsten nødvendig maae omkomme, og dem, der henlægge dem paa Alfarevei eller nær ved en Bye, hvor de maaskee kunde findes og reddes, og endelig dem, der lægge dem i Huus eller Bye, hvor de rimeligviis strax blive fundne og reddede; dog uden at der sættes Livsstraf for nogen af dem.

Hvad

Hvad derimod angaaer de Qvindfolk, som lægge Haand paa og virkelig ombringe deres Foster; da kunne de ikke vel fritages for Dødsdom, saa længe Lovén sætter Livsstraf for Manddrabere i Almindelighed; da det ikke kan nægtes, at de jo begaae et Mord, som de fleeste Tider er overlagt, og som bliver saa meget grovere og mere straffskyldigt, som de derved saa aldeles udslukke og undertrykke den naturlige Driivt og Kierelighed, en Moder overhovedet bærer til hendes spæde Barn.

Dersom det i et eller andet Tilfælde maatte erfares, at saadant afskyeligt Foretagende havde sin Grund i en Slags Fanaticismus eller Kedvedhed af Livet; da burde de regnes blandt dem, som Deres Majestæts Forordning af 18 December 1767 taler om, og i saa Fald ikke dommes til at miste Livet, men til at lide den i bemeldte Forordning fastsatte Straf.

Men de fleeste Tider vil det nok findes, at Grunden til deres Foretagende fornemmelig indeholdes i Frygt for den Skam og Vanære, som det, efter menig Mands Tænkemaade, medfører for et ugiort Fruens timmer at have faaet et uægte Barn.

Denne Tænkemaade er vel og tilforn bleven noget bestyrket ved det paa Leiermaal fulgte aabenbare Skriftemaal; hvilket den gemene Mand var kommen i Bane med at ansee som en offentlig Beskæmmelse for hele Menigheden.

Da nu Deres Majestæt ei allene har ophævet aabenbare Skriftemaal, men og estergivet den for Leiermaal satte Straf af Pengebøder, saa er slige Qvindfolk derved betaget eet af de vigtigste Motiver, de tilforn formænte sig at have til at ombringe deres Foster, for saaledes at dølgge deres Besvangrelse. Og, som det saaledes nu er mindre, end tilforn, til deres Undskyldning at anfere, saa vilde det neppe være passende, nu at fastsætte noget, som kunde have Anseende af, at Straffen for denne Misgjerning blev formildet, ligesom det og paa den anden Side vilde være temmelig vanskeligt, for disse Misdædere at udfinde en vedvarende corporlig Straf, som kunde sættes istedet for Dødsstraffen, uden at det skulde ligne Straffens Formildelse; da det er en ganske anden Sag med tungsindede Mennesker, som ere fede af deres Liv, og, for at faae Ende derpaa, bes

gaae et Noer. Thi Hænseende til dem, og de, der med dem ere Ugesindede, er det virkelig en Straf, at beholde Livet, som de ønskede at miste; da detimod de Quindfolk, her handles om, aldeles ikke ønske at miste Livet, men gierne vilde beholde det.

Der, de forenemtlig sige til, er, at undersøge den formeenslige Slam og Daner; og just i den Hænseende formantes det efter deres Tænkemaade at ville giøre Indrøst hos dem, om deres Dødsstraf tillige blev ledsaget med foragtelige og, efter deres Begreb, vauerende Omstændigheder, såsom at de istedet for det Jælg, de Tilforn havde, bleve bragte til Kæsterstedet paa Nærmændens Stæffe, iudi gemene Klæder, med blottet Hoved o. s. f.

Hvilket, som saaledes formodes at komme overens med Deres Majestæts Hænsigt, hermed indstilles til Deres Kongl. Majestæts allernaadigste Approbation. Kjøbenhavn den 20 December 1771.

Herom findes ikke noget at være passeret i Cancelliet.

LXXV.

Svar til Oberdirectionen for Extrapaabudet paa deres Skrivelse i Pro memoria til General-Prokureurten af December 1771, hvorefter de sende:

1) En Memorial af 21 October 1771 fra Emanuel Jenisch i Hattborg; derudi han paa egne og Medarbejgers Vegne anholder, ligesom han og forhen den 6 Julii 1767 havde anholdt om Betaling for følgende trende Obligationer, nemlig: a) en Obligation dateret Wöhde den 22 Jan. 1644, udgivet af Kong Friderich den Tredie, da udvalgt Erkebiskop i Bremen, til Zimbrecht Jenisch i Hamborg, paa 7500 Rdr. Specie. Derpaa fandtes affreven 1500 Rdr. at være betalt den 16 Maj 1651 ved Kammersekretær Christoff r Gabel. b) En Obligation dateret Hlensborg den 5 Jan. 1646, udgivet af Kong Christian den Fierde til Zimbrecht Jenisches Enke, paa 18752 Rdr. Derpaa fandtes affreven, i Omslaget 1647 og 1648 at være betalt adskillige Summer beløbende sig i alt til 21552 Rdr. c) En Obligation dateret Kjøbenhavn den 21 October 1644, u givet af Prinds Christian den Femte til Zimbrecht Jenisch, paa 3218 Rdr. 4 s Lybsk. I Anledning af Jenisches Memorial, som han derom havde indgivet til Skattedirectionen af 15 November 1763, havde Directionen derom corresponderet med Kammer Collegium, som i deres Designation

til Directionen over Hans Majestæts og Rigets Giæld atbesked, intet hadde meldt derom. Derpaa de Deputerede for Finantierne, under 2 Martii 1764 havde svaret: At de havde ladet i Archivet naie, eftersee, at de om Prinds Christians-Obligation ikke havde fundet det mindste, saa de maatte ansee den som Prindsens private Giæld, hvorpaa ikke var at agte. Men i Henseende til de tvende forste fandtes i Kieler Omflags Regnskab for 1657, at derpaa resterede Capital 6000 Rdr. og 3 Mars Rente, og Capital 7200 Rdr. og 1 Mars Rente, NB. conform med det, som fandtes tegnet paa Obligationen. Ligeledes fandtes paa Omflags Regnskabet for Aaret 1675 af Kong Christian den Femte selv tegnet: Emanuel Jenisch skal have Capital 13200 og resterende Renter 13713. Det samme fandtes tegnet paa Instructionerne for Kieler Ujflag for Aarene 1677, (thi i Aaret 1676 var intet derom meldt) 1678 og 1679; men af de følgende Instructioner og Omflags Regnskaber, som dog have v. d. bleuet fra 1680 til 1692, er dette udeladt, og aldeles intet meldt omjædsne Forbring, ligesom det ei heller befindes, at noget er derpaa udbetalt. Imidlertid er i Archivet fundet en Memorial fra Emanuel Jenisch, uden Sted og Aarstal, hvorudi han, paa hans i Armod svægende, Moderes og faderløse Søskendes Vegne, anholder om Ordre til Kammer-Collegium at liquidere med ham, og at udbetale dem noget klækkeligt. De Deputerede formode, at den er indgivet 1600 nogle og 80. De formene derhos, at saadan forældet Forbring, om hv'ls Betaling man ikke finder nogen at have meldt sig i saa mange Aar, ikke uden store Kølger hieffrem til Betaling kan antages. Derimod formene de, at være trost, som og i flge Tilfælde tilforn er skeet, at nogen blev overdraget at accordere med de Jenische Arvinger om at extrudere Obligationerne mod en vis Summa, paa det at de Kongl. Obligationer ikke saaledes skulde løbe om blandt Folk.

2) En Memorial til Kongen af 5 November 1771 fra salsk Conferensraad von Comarcks Enke, hvorudi hun anholder om 380,000 Rdr's Udbetaling, hvortil hun bereaener Capital med Rente og Rented Rente af den Summa 5000 Rdr., hvorfor Kong Christian den Femte den 29 Maji 1676 har udgivet sin Obligation til Borgemeister Lorenz Sauts i Flensborg, som derimod har til Hans Majestæt overdraget en Obligation paa lige Summa 5000 Rdr., som Hertuginde Leonora af Norrborg 1656 in octavis trium Regum til ham hadde udgivet, og derved tilige givet ham Underpant i hendes Guds Hirschsprunck paa Alsen. Efter den Kongl. Obligation's Formeldning er paa disse 5000 Rdr. strax betalt 1000 Rdr, og af de resterende 4000 Rdr. skulde de 2000

Rdr. betales i Omslaget 1677, og de sidste 2000 Rdr. i Omslaget 1678, og imidlertid skulde Creditor beholde sit Pant i det altsige Gods, og nyde 5 pro Cent Renté. Supplicandinden beretter, at intet af dette er efterkommet, og at der allene i Aaret 1682 er paa Renten betalt 200 Rdr. For øvrigt erklærer hun, at om alt dette findes tilstrækkelig Underretning paa Rentekammeret, og at denne blandt anden Landets Giæld er overdraget Ober-Skattedirectionen til Afbetaling; det hendes satlig Mand, som var Hovedbogholder paa Kammeret, heel'vel har vist. Endelig kalder hun sig retmæssig Besidder af denne Obligation, men medder ikke, hvad Afkomst hun har dertil. Ober begge Poster udbeder Ober-Skattedirectionen sig General-Prokureurens Betænkning.

Derfor her allene spørges, om Ober-Skattedirectionen er, efter den danske Lov, paa Hans Majestæts Vegne forbunden til at indfri de her ommeldte Obligationer ved at udbetale saavel de Summer, de Lyde paa, som de derpaa resterende Renter med Rentens Rente og videre skadesløs; da er denne Question let at besvare af danske Lovs 5te Bogs 14 Cap. 4 Art., som udtrykkelig fastsætter, at, alle Giældsbreve, som ere ældre end 20 Aar, skulle være døde og magtesløse, med mindre de inden fornævnte Tid med Skyldnerens Paaskrivelse eller med nyt Brev 2c. ere fornyede.

Ligesom denne Lovens Bestemmelse har sin gode Grund i Tingens Natur og Beskaffenhed, og omrent kommer overeens med det, som andre Love i den Henseende fastsætte; saa har den og bestandig havt, og har endnu sin store Nytte, ved at forebygge utallige Chicaner, Ubilligheder og Uretfærdigheder.

Ofte bliver en Fordring eller Giæld, for hvilken der er givet Bevist, afgjort, uden at Bevistet just strax ekstraheres og paategnes eller cassetes.

Ofte skeer Betalingen ved en Afregning, hvor Vedkommende paa begge Sider lade sig nøie med en almindelig Dwittering.

Ofte er Giælds brevet eller Bevistet just ikke ved Haanden, eller kan ikke findes, naar Betalingen skeer.

I slige Tilfælde pleier en Slags Mortification at udgives, som og ved Tidens Længde lettelig kan bortkomme eller forglemmes.

Naar et saadant Gieldsbrev, som vel er betalt, men ikke paa tegnet og casset, siden efter kort eller lang Tids Forløb findes, kan det lettelig endog uskyldigviis hælde sig, at det paa nye bruges, om ikke af Creditor selv, saa dog af hans Arvinger, og Betaling derefter fordres.

Skæer saadant efter kort Tids eller nogle faa Aars Forløb, har det sjelden saa megen Fare; thi, som Bedkommende, der vide Omgangen, ends da leve, saa kunne de forklare, hvorledes dermed er tilgaaet, paa hvad Maade Gielden er betalt, og hvoraf det kommer sig, at Gieldsbrevet ikke tillige er udleveret og casset.

Skæer det derimod først efter lang Tids, saasom 20 à 30 eller flere Aars Forløb, da er det langt mere farligt og medfører større Banskfeligbed, saasom Bedkommende, der have været overværende og vidste Omstændige hederne, da gierne ere døde eller borte; hvoraf da let kunde slyde, at En kom igien til at betale den Gield, som hans Fader eller Formand forhen havde betalt, uden at han var istand til at bevise det. Men i slige Tilfælde har en Debitor et sikkert Brystværn i den anførte Lovens Artikel, i Følge af hvilken han allene behøver at anføre, at Gieldsbrevet er over 20 Aar gammelt, og ikke er fornyet; hvorved han da fritages fra at bevise, at Gielden allerede forhen er betalt.

Thi, skönt det rimeligviis formodes, at Gielden er betalt, naar den, som har Gieldsbrevet i Hænder, i lang Tid og mange Aar tier stille, og hverken søger at indtale Gielden, eller seer at faae Gieldsbrevet paa en eller anden Maade fornyet; saa kunde dog denne Præsuntion for sig ikke være nok til at afgjøre Sagen. Men, da Loven udtrykkelig fastsætter, at et saadant Gieldsbrev skal være dødt og magtesløst, saa bliver denne Præsuntion derved forvandlet til en præsumtio juris et de jure, som ikke alene staaer ved Siden af fuldt Deviis, men og udelukker probationem in contrarium.

Denne Lovens Bestemmelse kan og tiene til at forebygge et Slags Ager, som ellers lettelig kan finde Sted, ved det at en Creditor, istedet

for at han anslig burde kræve og modtage sin Rente, i mange Aar tier stille, og siden indkommer med Beregning over Rente og Rentens Rente, med videre.

At den anførte Lovens Artikel er anvendelig paa de her in qvæstione værende Obligationer, derom kan neppe være Tvivl.

De trende til Zimbrecht Jenisch og hans Enke udstødte Obligationer ere udgivne i Aarene 1644 og 1646. Fra den Tid af indtil 1680 eller saa omtrent er der ofte handlet om disse Obligationer, nu ved at erlægge Renter, nu ved at betale noget paa Capitalen, nu ved at giere Afregning i Henseende til det Resterende saavel Capital som Renter.

Det sidste, som derom er foresundet i Kammer-Archivet, er en Supplikve til Hans Majestæt fra Emanuel Jenisch, uden Datum af Sted eller Aarstal. Kammer-Collegium formoder, at samme maae være indgiven 1600 nogle og 80, det de mueligt kunne vide af de Navne, som findes paa det stemplede Papiir, eller andre Omstændigheder; thi for Resten skulde jeg snarere troe, at den var noget ældre, og at den var indgiven, medens Krigen endnu varede, i Henseende til at der tales saa meget om de besværlige Tider. Fra den Tid af indtil 1763, og altsaa over 80 Aar, er der aldrig hørt eller talt om disse Obligationer, saa at, om man og vilde abstrahere fra den danske Lov, i Henseende til at Obligationerne tildeels ere udgivne uden for Danmark, saa bliver dog alletider ei allene præscriptio longissimi temporis, men og præscriptio immemorialis tilovers at indvænde imod dem.

Da Emanuel Jenisches Memorial af 1680 eller saa omtrent og er forfattet i saa veemødige Udtryk, og viser den alleryderste Nød og Trang; saa skulde det være meget, isald han ikke derefter havde erhholdet det allermindste, at han saavel som hans Moder og Sødskeude da i saa lang Tid og saa mange Aar havde tiet saa aldeles stille.

Ovralt har jeg Aarsag at troe, at mange saadanne Obligationer, udgivne af heilovlig Hukommelse Kong Christian den Fierde og Friderich den Tredie, ligge hist og her skjulte, uden at Vedkommende engang melde sig dermed, som de ikke vente nogen Erstatning derfor.

Derimod høves der ikke saa fulkommen Oplysning om den Obligation, som heilsvolig Iphufommelse Kong Christian den Femte den 29 Maji 1676 haver udgivet til Borgemeister Lorenz Jausst i Glensborg, da her mangler Underretning fra Kammer-Collegium om hele Veffaffenheden og Omgangen med denne Obligation, saasom: hvor ofte og hvor længe der er forfaret med at betale Renten af denne Capital; om vedkommende Ciere af Obligationen bestandig eller jevnlig have meldt sig om at erholde denne Rente; (thi saalænge Renten aarlig og beviislig kræves, kan Obligationen ei vel blive forældet) om der ligeledes jevnlig er handlet eller gjort Ansøgning om at saae Capitalen betagt; naar saadant sidste Gang er skeet, og hvad Evar eller Resolution derpaa er falden; hvem der haver den til Jausst udgivne og til Kong Christian den Femte siden overdragne originale Obligation i Hænder og Besiddelse; hvem der nu eier det derudi pantsatte Gods Hirschprunck, og hvilke Forandringer dermed ere foretagne, siden Obligationen blev udstædt; om det forholder sig, som Fru Conferenzraadinde von Lomarck i hendes Memorial af 3te November 1771 foredrager, at denne Gield ikke allene er antegnet i Hovedbøgerne paa Rentekammeret, men og in specie findes anført under Landets almindelige Gield, som det er overdraget Over-Skattedirectionen at: see afbetalt, med videre.

Men da Fru Lomarck i hendes Ansøgning melder, at der allene i Aaret 1682 er betalt 200 Rdr. i Afslag paa Renterne, saa maae jeg deraf slutte, at der siden den Tid ikke er betalt nogen Rente af denne Capital, og at Obligationen selv har været skrevet i Glemmebogen, uden at derom er handlet noget fra 1682 af indtil 1771, og altsaa henimod 90 Aar.

I saa Fald er det klart, at denne Obligation, i Følge den anførte Lovens Artikel, bør, som forældet, være ded og magtesløs, og at det, som forhen er sagt om de til Jemisch udgivne Obligationer, og paa denne er anvendeligt.

Da det dog er en temmelig almindelig Mening, at Pante-Obligationer ikke behøve at fornyses, og at de i Mangel af Fornyseelse ikke kunne ansees

ansees som forældede eller magtesløse, saa kunde saadant maaffee anføres til Fordeel for denne Fordring, siden den Obligation, som Herruginde af Norborg i Aaret 1656 har udgivet til Lorenz Sausst, og af ham igjen transporteret til Kong Christian den Femte, dog virkelig er en Pante-Obligation, hvorved hun til ham pantsætter hendes paa Uffen beliggende Gods Hirschprunck, og det udi den Obligation, som Kong Christian den Femte mod bemeldte Transport i Aaret 1676 har udgivet til Sausst, udtrykkelig fastsættes, at dette Underpant skal forblive ham til Sikkerhed, indtil han har faaet fuld Betaling.

Men, foruden det, at den rette Pante-Obligation neppe mere er til, men uden Tvivl er ophævet ved Consolidation, eller ved det, at Creditor og Debitor ere forenede i een og den samme Person; saa har det, at en Pante-Obligation ikke eragtes at behøve Fornyelse, fornemmelig sin Grund derudi, at en saadan Obligation findes indført i den almindelige Pante-Protocol, og i Følge deraf formenes ikke at kunne blive forældet, saalænge den der befindes, uden at være forandret eller udslettet, og der ikke ved Pantet er foretaget noget, som strider derimod.

Dette passer sig ikke paa nærværende Pante-Obligation, som ikke har været indført i nogen Pante-Protocol; ligesom man og mærker, at der med Pantet ere foretagne Forandringer, uden at ansee det som et Pant, og uden at vise Aagt for den udgivne Pante-Obligation.

Med alt dette er det dog meget mere at sige for denne Obligation, end for de tilforn ommeldte til Jenisch eller hans Enke udgivne; thi, foruden det, at den dog nævner et vist bestemt Pant, og foruden det, Frue Lomarck erklærer, at den er bekiendt paa Rentekammeret og findes antegnet i Hovedbøgerne, med videre; saa er den udgivet af Kong Christian den Femte, hvis øvrige Obligationer, saavidt mig er bekiendt, næsten alle ere indfrieede.

Men derhos maae det og tilstaaes, at den Beregning, Frue Lomarck har indgivet paa 380,000 Rdr., er heist overdreven og urimelig, da hun derved paa det noieste og nderste har beregnet Rentens Rente med videre; og det naanseet hun aldrig har beviist, at Renten nogenstunde har været krævet,

vet, det derimod er høist rimeligt, at Gælden og Obligationen i al den Tid har været skrevet i Glemmebogen, og at derom ikke er handlet det allermindste.

Egentlig er det kun en debitor morosus, der skal betale Rente og Rentens Rente, især naar saadant ikke udtrykkelig er stipuleret; men den Debitor kan umuelig siges at have været in mora, som ikke er bleven krævet, og ikke har vidst eller lettelig kunnet vide, at, og hvad han haabte at betale, hvilket sidste saa meget snarere her finder Sted, som Debtors Person i den Tid 3 à 4 Gange ved Dødsfald er forandret; saa at det bekendte diēs interpellat pro homine, her aldeles ikke kan anvendes, og Rentens Rente altsaa ei heller med Joie paastaes og beregnes. Kiøbenhavn den 21 Julii 1772.

Ved Over- Skattedirectionen har man ikke kunnet faae nogen Oplysning herom.

LXXVI.

Erklæring over en Memorial af 6 Aug. 1771 fra Herredsfogden i Handherred, Andreas Kraft, derudi han forespørger sig, om Salarium ikke pro quota har deles mellem geistlige og verdslige Rættens-Betiente ved Auctionen efter en Præst, hvis Gaards Besætning findes dobbelt større, end Præstegaardens eget Hartkorn kan taale, just fordi Præsten har brugt ligesaa meget selveiende eller forpagtende matriculeret Jord, som Præstegaarden i sig selv er ansat for, og ved sammes Brug havt Leilighed at forsøge sin Besætning. Tillegemed Stiftamtmanden og Biskopen i Nalborg deres Erklæring af 28 October 1771, som synes at gaae ud paa, at Salarium burde pro rata deles; derhos de og give Betænkning over adskillige andre dette Spørgemaal aldeles uvedkommende Qvæstioner.

Supplicanten Herredsfoged Kraft melder ikke, om det Tilfælde, han her fremsætter og ønsker at faae bestemt, virkelig har fundet Sted, eller om han selv har udtenkt det, for at faae Anledning til at spørge. Tilfældet skal omtrent være dette: En Præst, hvis Præstegaard staaer f. Ex. for 10 à 12 Tønder Hartkorn, kober eller leier af de øvrige Eodseiere i Byen endnu 10 à 12 Tønder Hartkorn, hvilke han ligeledes bruger til

hans Præstegaard, hvor han, i Følge deraf, baade kan behøve og underholde langt større Besætning, end ellers.

Naar nu Præsten ved Døden afskæer, og Besætningen med videre skal sælges, tilfalder det Provsten at forrette Auctionen. Udsaa spørger Herredsfogden, om det ikke, i det Tilfælde, var billigt, at Provsten deelte Auctionsfatarius med ham, saa at han fik den Deel af Salarium, som kunde ønskes at være falden for den Besætning, der horte til den tilkøbte eller leiede Jord; derhos han indstiller, om det ikke ved en Forordning eller Reskript eengang for alle maatte bestemmes.

Herredsfogden kunde gjerne sporet den Umage, han herved har givet sig selv og Andre; og det var ikke godt, om der for hvert saadant enkelt og usædvanligt Tilfælde strax skulde udkomme en Forordning eller Reskript.

Det kan vel forholde sig, som han medder, at Tilfældet eengang er hændet i hans Betieningstid, men han kan derhos være temmelig vis paa, at det ikke ret ofte vil forekomme enten hos ham eller paa andre Steder; da man ofte og jevnlig hører, at en Præst paa Landet enten har forpagtet sin hede Præstegaards Avling, eller læst endee af den dertil liggende Jord til Bønder og andre Landmænd, som bedre end han vide at benytte sig deraf, men det derimod er heel selfomt og usædvanligt at høre, at en Præst paa Landet har foruden den Jord, der ligger til hans Præstegaard, endnu leiet eller leiet anden Jord, som han tillige bruger til Præstegaarden.

Det er for dette sidste Tilfælde, Herredsfogden vil have en Regel; derimod forlanger han ikke nogen Regel for det første Tilfælde, som langt oftere møder, nemlig, hvorledes det skulde forholdes, naar en Bonde, ved at leie af Præstegaardens Jord og at bruge samme til sin Gaard, ligger sig større Besætning til, end han ellers kunde bruge og underholde.

I sig kan og en nye Regel eller Lov gøres undværes saavel i det ene som i det andet Tilfælde, da man heel vel kan holde sig ved den gamle Regel, og behøver allene at se paa, hvort Eierens er, og hvad Jurisdiction han staar under.

Overalt vilde denne og andre slige Qvæstioner af sig selv bortfalde, naar det engang kunde komme dertil, at den Forandring og Indretning, som

som er fæet med Jurisdictionerne i Kiøbenhavn, og kunde blive udvidet til Provinserne, og der ligeledes iverksat.

Efter slige Omstændigheder skulde jeg formene, at denne Memorial vel kunde henlægges. Kiøbenhavn den 24 Julii 1772.

Herpaa resolvede Cancelliet under 21 August 1772:

Henlægges.

LXXVII.

Erklæring over: 1) et Promemoria fra Finants-Collegium til Cancelliet af 16 August 1771, derudi de berette, at efter Forordningens Publication af 15 Junii 1771 og Kammerrettens Ophævelse havde Kammer-Advocaten forespurgt sig ved det norske Kammer, hvorledes han skulde forholde sig med nogle til forrige Kammerret indskævnte Sager. Finants-Collegium udnævnedes derpaa Etatsraad Hoffmand af det danske og Professor Erichsen af det norske Kammer, at meddele Collegium deres Betænkning over et almindeligt Regulative saavel for danske som norske Sager af dette Slags, saavidt Forsætningen i begge Rigerne og Omstændighederne tillode Lighed. Denne Betænkning tilstille de Cancelliet til videre Undersøgning og Collation ved Justitiens Indretning udenfor Kiøbenhavn. Derhos de melde, at Kammer-Collegium saa meget mere ønsker af Cancelliet at blive underrettet om hiesi regii Rettergangs Sagers Behandling, som adskillige slige Sager paa nærværende Tid staae under Proces Betænkningen af 6 August 1771, eller Forslag, hvorledes de Sager, som tilforn bleve paadømte ved Kammerretten, herefter kunde til andre Retter indskævnes og endelig paafindes, (de Kiøbenhavnske Sager undtages, hvormed forholdes efter Forordningens 11te og 18de Artikel), gif ud paa:

1) Sager, som Kammeret lader anlagge imod Oppebørsels-Betiente, deres Cautionister, samt Contrahentere og andre, skulle for deres Værneting paa Hiesieters Raade udføres, og de ergangne Domme, om paaankes, lige for Hiesieteret indskævnes, inden 6 Uger i Danmark, 10 Uger i Norge, og Aar og Dag i Vestindien.

2) Confiscations-Sager, at paadømmes ved Underretten efter Forordningen af 7 Maji 1701 ic. og Dommene, om de paaankes, inden samme Terminer at indskævnes for Hiesieteret.

3) Med Consumtions-Sager ic. at forholdes efter Forordningen af 24 Januarii 1682, 2det Cap. 10de Art. og 30 Decembris 1729 for Norge, og

efter Forordningen, af 31 December 1700, Cap. 12, Art. 10 for Danmark, og Dommene at indstævnes for Høiesferet, ligesom hidindtil har været Brug i Danmark. Derhos de indstille, om de i 1ste og 2den Post ommeldte Sager ikke kunde behandles skriftlig for Høiesferet, ligesom tilforn for Kammerretten, og en vis Dag om Ugen, helst Fredagen, dertil bestemmes, saa at disse Sager ikke komme paa den almindelige Orden eller Carte. Endelig, da Kammer-Collegii Resolutioner i Folge Forordningens 11te Artikel kunde indstævnes for Dommeren, saa indstille de, om de ikke kunde indstævnes lige for Høiesferet, naar Hovedstolen var 33 Rdr., og det inden de i Toldrullen af 26 November 1768, Cap. 20. Artikel 11. fastsatte og forhen ommeldte Tider, nemlig 6 Uger i Danmark, 10 i Norge, og Aar og Dag i Vestindien. Og b) et dito Promemoria fra Finants-Collegium af 23 Maji 1772, derudi de beragte sig paa det forrige af 16 August 1771, og, som de derpaa ikke have faaet Svar, ubede de sig endnu Underretning fra Cancelliet angaaende Behandlingen med fisoi regii Rettergangs Sager.

Efter mine Tanker kunde Finants-Collegium herpaa omtrent svares: At man endnu ikke er istand til at give dem fuldstændigt Svar paa deres evende Promemoria af 16 August 1771 og 23 Maji 1772, eller paalidelig Underretning om det derudi Omspurgte.

Forordningen af 15 Junii 1771 angaaer alene Jurisdictionerne i Kiøbenhavn, altsaa kan Kammerretten ikke derved være ophævet, uden for saavidt den var berettiget til at dømme i Kiøbenhavnske Sager, men ikke, for saavidt dens Jurisdiction og strakte sig til Sager fra Provindserne, som for denne Ret bleve indstævnte.

Imidlertid var det rimeligt, at de Principer, der vare fulgte ved Jurisdictionens Indretning i Kiøbenhavn, og maatte følges ved at bestemme Jurisdictionerne uden for Kiøbenhavn, og at det, der saaledes var fastsat paa det første Sted, og vilde blive udvidet til de øvrige.

Hidindtil har det dog ikke været mueligt, i den Henseende at faae noget iwerkfat eller afgjort.

Kort efter at Forordningen af 15 Junii 1771 var udfkommen, da man var betænkt paa derom at giøre Forslag, som først et Reskript af 1 Julii

i Julii 1771, som medførte, at ingen Person maatte tillige staae under Cancelliet og Finants Collegium; at Magistraten og Ammændene skulde staae under Finants Collegium; at Dommerne allene skulde dømme, men ikke befatte sig med videre, men Øvrigheden forrette Execution o. s. f. ; og siden, uanset herimod fæde Forestilling, kom nok et andet Reskript af 10 September, som i den Materie gik endnu videre ved at fastsætte, at ingen Person maatte tillige bruges i Justits og Cameral-Forretninger; at Magistrater og Amtmænd allene skulde befatte sig med Cameral- og Politievesenet; at Dommerne allene skulde dømme og ikke have med andet at bestille; at adskillige Sager, saasom Injuriesager og Sielidsfordringer under 50 Rdr., skulde behandles som Politiesager, hvoraf fulgte, at de alle skulde paakiendes af Dommeren, men at derudi skulde resolveres af Øvrigheden; at Undersøgningen i criminelle Sager skulde ansees som en Politiesag, med videre.

I Følge heraf vidste man ikke, hvem og hvor mange Dommere der skulde være; hvad for Bettegte der skulde blive, og hvorudi deres Forretninger skulde bestaae; allermindst vidste man, om nogen, og hvem der bestemtes til at forrette Skifter og behandle Fallitboer med videre. Da dette blev gientaget, efter at derimod eengang var fæet Forestilling, og ders ved viist, hvad for Uleilighed det vilde medføre, saa var det ikke synderlig Udseende til eller Haab om at faae det forandret.

I saadan Uvished var det ikke mueltigt at giere Forslag til Jurisdictionernes Indretning, ved at faae det udvidet til Provindserne, som ved Forordningen af 15 Junii 1771 var fastsat for Kjøbenhavn.

Efter at denne Hindring nogenledes var ryddet af Veien, mødte strax en anden, som endnu vedværet, nemlig, at de tvende militaire Etablissementer, foruden andre, og især Land-Etatens Jurisdiction paastod at sættes paa samme Fod, som den var, førend Forordningen af 15 Junii 1771 udkom, hvoraf fulgte, at Hof- og Stadsretten omtrent maatte indgaae.

Maar dette og er afgjort, og man da kan komme saa vidt, at den omtalte Forordning kan, coeteris paribus, udvides til den øvrige Deel af begge Rigerne, holder man for rettest, i Almindelighed at følge de Sæ-

ninger, som ere lagte til Grund for Forordningen, og, saavidt mueligt og gjorligt, at undgaae alle enkelte Undtagelser saavel i Henseende til Jurisdictionen eller Retten, som i Henseende til Rettergangsmaaden; hvoraf fynder, at Sager Kongens Indkomster angaaende, som tilforn bleve paakiendte af Kammerretten, efterdags skulde paakiendes af de sædvanlige Dommere, og behandles som andre Sager i Almindelighed.

Imidlertid, som den, der modtager en Regnskabsbetiening, derved forbinder sig til at aflægge Rigtighed paa den Maade, som er fastsat, saa har man intet imod, at de Sager, der anlægges mod Regnskabsbetiente til at aflægge Regnskab og at gjøre Rigtighed, saavel som mod deres Cautio- nister, naar de først ere paakiendte af vedkommende Underdommer, og uogen vil paaanke hans affagte Dom, da indstævnes lige for Høiesteret; men da slige Sager ofte ere af temmelig Vidtidsftighed, saa synes det ikke tienligt eller passeligt at fastsætte, at de skulde behandles paa Høiesterets- maade.

Hvad Contrahentere angaar, da, som En ved at indgaae en Contract, ikke strafsig sig sit Værneting, eller underkaster sig en anden Jurisdiction, saa bør de Sager, der i Anledning af Contracten anlægges mod dem, der have contraheret med Kammer-Collegium, behandles som andre Sager i Almindelighed; ligesom man og her bestandig har antaget, at slige Sager efter deres Natur ikke hørte for Kammerretten.

Ligesledes har man intet imod, at med Told-Confiscationsager for- holdes efter Forordningerne af 7 Maji 1701 og 23 Junii 1721, dog saaledes, at de i første Instants paakiendes af den ordentlige og vedkom- mende Underdommer, hvis Kiendelse, ifald nogen den vil paaanke, ind- stævnes lige for Høiesteret.

At slige Sager skriftlig skulde føres for Høiesteret, behøves saa meget mindre, som det er enhver tilladt, ved indgivet skriftligt Indlæg at føre sin Sag for Høiesteret. I det øvrige kan det, i Henseende til disse Sager, og gierne have sit Forblivende ved Høiesterets Instruction, Patent og Orden, uden at Omstændighederne synes derudi at udfordre nogen Forandring eller Undtagelse. Skulde der i et eller andet Tilfælde

være et *Slago periculum in mora*, kan Kammer-Advocaten altid begiere og erholde *Anticipations-Bevilling*.

Da de Sager, som angaae *Consumtion*, *Folles* og *Familieskat* ic. anlægges ikke mod Kongl. Betiente, men mod andre Hans Majestæts Underfaatter, saa synes det rettest, at med dem forholdes, som med andre Sager i *Almindelighed*, uden at der i den Henseende skeer nogen *Undtagelse*.

At Kammer-Collegii Resolutioner, naar nogen dem vilde paaanke, i Folge Forordningens 11te Post skulde indstævnes lige for Høiesteret, dermed kan man ikke være enig, da Høiesteret saaledes vilde blive første *Instants* i disse Sager, hvortil den just ikke er indrettet; ligesom man og maae see derhen, at Høiesteret ikke bliver bebyrdet med flere Forretninger, end den vel kan overkomme, men det alletider fornerer Arbeidet, om den bliver første *Instants* istedet for anden eller tredje. Overakt formodes, at Kammer-Collegium ikke lettelig befatter sig med at resolve i de Sager, der ere af den *Beskaaffenhed*, at de kunde komme under Dommerens *Paa-kiendelse*, men henviser dem til Lands Lov og Ret, med mindre begge Parter udbede sig saadan Resolution, og ere villige at noies ved samme; altsaa vil det Tilfælde, at Kammer-Collegii Resolutioner paaankes for Dommeren, selden eller aldrig møde. Kiøbenhavn den 10 August 1772.

Herpaa resolveerde Cancelliet under 21 August 1772.

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring.

Herester blev Finants-Collegium den 5 September 1772 fra Cancelliet tilskreven.

LXXVIII.

Svar til det danske Kammer paa deres *Promemoria* til General-Prokureuren af 6 August 1772, i følgende *Antledning*: Anno 1661 havde Kong *Friedrich* den Tredie solgt *Lundenæs Gods* i *Jylland* til *Peter von Uffelen* for forstrakte Penge. Efterat dette Gods siden var bleven arvet af den *Bålowske Familie*, havde *Joachim Warner von Bålow* den 28 Febr. 1699, efter foregaaende *Foresøikling* fra *Rentekammeret*, erhvervet Kongl. *Bevilling*, at hvis Penge, som for dette Gods ved dets *Afhændelse* maatte bekommes, af *Riget*
Dan-

Danmark maatte udføres foruden nogen Siette- eller Liendepengs Erlæg- gelse. Af Kammerets Forestilling erfares Grunden dertil at have været, at de Penge, hvorfor det var kiøbt, ikke vare arvede eller erhvervede her i Riget, men fra fremmede Stæder indførte. Anno 1724 havde bemeldte Bülow eller hans Søn indrettet dette Lundenæs Gods til et Stamhuus; men, som Erectionsbrevet var clausuleret, at det skulde være Familien tilladt at bytte det bort mod et andet Gods, der maatte eragtes bequemmere til Stamhuus, saa erholdte den Hannoverse Landmarskalk Ditlef von Bülow i Aaret 1771 Bevilling at bytte Lundenæs bort imod Godset Kphren i det sælleskabelige Holsten, som han tilforhandlede sig af Cancellieraad Klippe i Lübek for 100,000 Rdr., for hvilken Summa Klippe igien tog Lundenæs. Som Klippe saae sig nødt til at sælge Lundenæs, for at betale den Geld, der hæftede paa Kphren, som nu skulde oprettes til Stamhuus, saa indkom han med Memorialer af 24 Maji og 25 Junii 1771, hvorudi han begierer at være frie for Decimation, siden her med Bülow kun er et Bytte, og de Penge, der udføres, bruges til at betale den paa Kphren hæftende Geld, og altsaa blive i det sælleskabelige Holsten; beraaber sig og paa, at han selv er danst Cancellieraad, og hans eneste Søn og Arving Capitain i Dronningens Livregiment, saa at det, han maatte faae mere end 100,000 Rdr. for Lundenæs, og altsaa vinde paa dette Kiøb eller Bytte, altid bliver her i Landet. Men da Klippe i Contracten med Bülow havde paataget sig, og for dem, han maatte sælge Godset til, at være ansvarlig til Siette- og Liendepenge med videre, og i den Henseende at holde Bülow ganske frie; saa havde Kammer-Collegium svaret ham, at saadant ikke kunde tilsaaes eller forestilles. Derefter er Landmarskalk Bülow selv indkom- men med Memorial af 27 Junii 1772, hvorved han fremlægger Rotarial- Copie af den ommeldte Bevilling af 28 Febr. 1699, hvilken han tilsaaer, han ikke har vidst af at sige, førend han ved Lundenæs's Overlevering fandt den blant de dertil hørende Papirer; og begierer, at Cancellieraad Klippe og maae nyde godt deraf, og ved Lundenæs's forehavende Salg være frie for at betale Siette- og Liendepenge af Kiøbesummen; da bemeldte Klippe, som og var uvidende om Bevillingen, ikke rigtig har andraget Sagen i hans tvende i forrige Aar indgivne Memorialer. Kammer-Collegium udbe- der sig herover General-Prokureurens Betænkning, da her er Qvæstion om en 30,000 Rdr.; derhos de formene, at Bevillingen af 1699 er ophævet ved det, at Godset i Aaret 1724 er oprettet til et Stamhuus, hvilket Bülow og selv har tilsaaet, da han i Contracten har forbundet Klippe til at være an- svarlig

fsdrlig for Decimation med videre, ligesom det og i Bevillingen paa at sælge eller bytte Lundenæs, ikke meldes noget om Frihed for at svare Sietter og Tiendpenge.

Den Contract, som er sluttet imellem Kammerherre og Landmarskalk von Bülow paa den ene og Cancellieraad Klippe paa den anden Side, kan tildeels ansees som en Magestifte-Contract, tildeels som en dobbelt og giensidig Kiebecontract. I sig synes den at være en Magestifte-Contract, hvorved Landmarskalk Bülow, som Eier af Lundenæs, og Cancellieraad Klippe, som Eier af Ryhren, have byttet disse tvende Gaarde bort mod hinanden, saaledes at den, der tilforn var Eier af den ene, er ved denne Contract bleven Eier af den anden.

Men, naar man betragter, at saavel i Appunctionationen som Kiebecontracten udtrykkelig fastsættes, at Landmarskalk Bülow sælger Lundenæs til Cancellieraad Klippe for 100,000 Rdr., og Klippe ligeledes sælger Ryhren til ham for 100,000 Rdr., saa vinder den mere Anseende af en dobbelt og giensidig Kiebecontract, hvorved enhver af de tvende Contractens ter sælger sit Gods til den anden for en vis bestemt Summa.

Dersom Landmarskalk Bülow havde kjøbt Ryhren for 100,000 Rdr., og derimod solgt Lundenæs til en Mand her i Riget for samme Summa, og disse 100,000 Rdr. nu skulde udføres, for dermed at betale Ryhren, da kunde det aldrig været nægtet Bülow at faae dem ud uden Sietter og Tiendpenges Erløggæelse, og det i Folge Bevillingen af 28 Februarii 1699, som er saa uindskrænket, og saa fordeelagtig for Bülow, saa jeg endog maae undre derved, da jeg seer, at den er erhvervet efter Rentekammerets Forestilling. Saaledes meldes derudi ingen vis Kiebesum. Jeg kan ikke vel troe, at dette Lundenæs Gods skulde i Aaret 1661 være udlagt for saa hei en Summa, som det nu sælges for. Dersom nu den Summa, det blev udlagt for, havde været nævnet i Bevillingen, saa havde Vedkommende i det mindste maattet betale Sietter og Tiendpenge af det, de nu fik mere derfor, siden samme var erhvervet her i Landet.

Sigendes renuncer Bevillingen ikke nogen vis Sælger, men fastsætter sig selv, at hvis Penge, som for Gudsfor ved dets Afhændelse bekommes, maas af Riget Danmark udføres foruden Siettes eller Tiendpengets Erlæggelse. Det kan ikke nægtes, at jo de Penge, Cancellieraad Klippe nu forlanger at udføre af Landet, ere de, der ere bkomne for Lundenæs Gudsfor ved dets Afhændelse; atsaar bør de, i Følge af denne Bevilling, være frit for Siettes og Tiendpengets Erlæggelse.

Det er vist, at disse Penge, stricte at tale, nu ikke udføres for at betales til Bülow. Men, foruden det, at Bevillingen ikke udfordrer saadant, saa kommer det dog ud paa det samme, naar de udføres for at betale den Gield, der hæfter paa det Gudsfor, der er solgt til Bülow, og til ham skal overleveres, hvilket ikke kan skee, uden Gielden forhen er betalt, og Gudsfor derved frigiort og sat istand til at overleveres; da det i saa Fald kan være temmelig ligegyldigt, hvad enten Gielden betales ved Klippe eller ved Bülow.

At Klippe saavel ved Appunctuationen som ved Riobecontracten har forbundet sig til at indstaae for Siette- og Tiendpenge, med videre, og i den Henseende at holde Bülow ganske frie, der kunde være af nogen Betvødenhed, saa længe Klippe allene sagte om Besielse; men da Landmarskalk Bülow nu gjør sælles Sag med ham, og derved tilstaaer det, som i sig er rimeligt, at han, da han indgik Riobecontracten, ikke vidste at sige af Bevillingen af 28 Februarii 1699, saa kan det ikke mere komme i Betragtning.

Paa denne Bevilling kunde Lundenæs Eier af den Bülowste Familie saa meget mindre siges at have renunceret ved det, at een af dem i Aaret 1724 har oprettet det til et Stamhuus, som af Afhændelse deraf ikke derved er bleven forbuden eller gjort umuelig, da det her værende Tilfælde utvivlselig er undraget i Erectionsbrevet, som tilskadet Stamhusets Besidder at bytte det bort mod et andet beqvemmere eller ligesaa beqvemt Gudsfor, der i dets Sted igien oprettes til Stamhuus.

Som da den her ffete Afhændelse ikke strider imod Erectionsbrevet eller Fundators Hensigt, saa kunne Vedkommende derved ikke have forbrudt den Ret, de have erhvervet ved Bevillingen af 28 Februarii 1699.

Efter slige Omstændigheder skønner jeg ei rettere, end at Landmarskalk Bülow og Cancellieraad Klippe, som for saavidt forestille een Person, etc. besøiede til at paastaae Fritagelse for at svare Siette- og Tiende penge af de 100,000 Rdr., for hvilke den første har solgt Lundenæs til den anden, og som nu skulle føres ud af Landet. Men, da jeg af de tilsendte Documenter har Aarsag at slutte, at Cancellieraad Klippe har faaet mere end 100,000 Rdr. for Lundenæs, da han igien har solgt det, saa formener jeg, at han af det Overskydende, naar han vil udføre samme af Landet, er forbunden til at svare Siette- og Tiendepenge, da dette Overskud, eller det, denne sidste Kiebesum overgaaer 100,000 Rdr., er Landmarskalk Bülow og den Bülowste Familie, til hvis Fordeel Bevillingen af 1699 er erhvervet, aldeles uvedkommende, og derimod er at ansee som Penge, Cancellieraad Klippe har erhvervet her i Landet. Kiøbenhavn den 31 August 1772.

Hervaa haver Hans Kongl. Majestæt under 5te November 1772. allernaadigst resolveret:

At, efterdi de Penge, hvorfør det ubi Riber Stift beliggende, og den Churfyrstelig Braunschwig Lüneborgske Kammerherre Ditlef von Bülow nu tilhørende Stavgods Lundenæs, forhøret er bleven kiøbt, ikke er arvet eller erhvervet her i Riget, men fra fremmede Steder indført, og derfor, naar samme igien af Riget udføres, ved Kongelig allernaadigst Bevilling af 28 Febr. 1699 for Siette- og Tiendepenges Erlæggelse fritaget; maae den Capital af 100,000 Rdr., som bemeldte Lundenæs Stavgods er blevet taxeret for, og nu af fornævnte Kammerherre von Bülow forlanges udført, til at betale den Gield, der hester paa det Gods Kyhren i det fællesskabelige Holsten, som han

sig af Cancellieraad Klippe udi Lybeck ved Magekiste, imod Lundenæs Stangodsbes Afstaaelse, haver tilhandlet til et Stamhuus for den Bülowſke Familie igien at oprette og ligeledes til 100,000 Rdr. tageret, for Siette- og Tiendpengets Ansvar forſkaaned. Men dersom Lundenæs Stangods udbringes hoiere end til de 100,000 Rdr., da Cancellieraad Klippe af det Overskydende, naar samme af Riget udføres, som en her i Riget erhverbet Capital, at være pligtig anførte Rettighed at erlægge.

LXXIX.

Soar til det danske Kammer paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 25 August 1772, derudi de berette, at, da Kongen efter Jagtforordningens 18de Artikel har sig Jagtrettigheden forbeholden til Universitetets, Communitetets, Domkirkers ic. Gods, Estrsegods, som tilhøre en Upriviligeret, eller ligge længere end 2 Mile fra Hovedgaarden o. s. v.; saa er der opstaaet Spørgsmaal om en Bye, hvorudi en priviligeret Proprietair, hvis Gaard ligger nærmere end 2 Mile, er største Lodsseier, men det øvrige Byens Hartkorn, (hvortil Kongen øver Jagtrettighed), naar det lægges tilsammen, udgør den største Lod i samme Bye. De melde derhos, at Over-Jagermesteren skal have berettet, at Jagten paa sige Steder er øvet af de Kongelige Jagtbetiente, nemlig Gendelsjagten, hvor den største Lodsseier ikke eier 20 Lønder Hartkorn i Byen, og Fællesjagten, hvor han eiede 20 Lønder eller mere. Ved de forrige Forpagtninger af Jagten er iagttaget, at ei mere er bortforpagtet, end det, hvortil Kongen efter Lov og Forordninger var berettiget. Ved en forſtaaende Forpagtning udi Riberhuus Amt er Quaſtionen igien opkaſtet, da Over-Jagermesteren vedbliver sin forrige Mening, hvortil største Lodsseier paaſtaar allene at være berettiget til Jagten paa ſaadant et Sted, formenende, at ingen gyldig Afgang havde til at lægge Hartkornet tilsammen, for derved at overveie ham, men, at Kongen har kun forbeholdt sig Jagten, hvor det beneficerede Gods tilsammen, og hver Upriviligerets Andeel for sig, enten giør 20 Lønder Hartkorn, eller og den største Lod udi Byen. Derover de da udbede sig General-Prokureurens Betænkning.

Naar Jagtforordningens 18de Art. fastsætter, at Hans Majestæt har sig Jagtrettigheden forbeholden til Universitetets, Communitetets ic. Guds, samt Kjøbstedjorder, og alt andet Strægods, som enten ikke er udi Privileredes Hænder, eller og ligger længere end to Mile fra Eierens Hoveds gaarden, da er det vist nok, at Hans Majestæt paa alle disse Steder øver Jagtrettigheden, men hans Adkomst dertil er langt fra ikke een og den samme. I Henseende til Universitetets og andre saadanne offentlige Stiftelsers Godser saavelsom Kjøbstedjorder kan Hans Majestæt virkelig ansees som Eier af Jagtrettigheden; men i Henseende til Strægods, som tilhører en Uprivileret, eller som ligger over to Mile fra Hovedgaarden, kan man just ikke sige, at Kongen eier Jagtrettigheden, men at han øver den istedet for Eieren, som det ved Loven og de om Jagten giældende Anordninger ikke er tilladt selv at øve den. Det forholder sig dermed, som med et jus vocandi, hvilket en Uprivileret eier, men Kongen i hans Sted øver.

Saasnart det, der hindrer en saadan Jagtrettigheds Eier fra at øve den, er ryddet af Veien, bortfalder Kongens Rettighed af sig selv, saasom, naar den Uprivilerede faaer en Rang, eller Strægodssets Eier kjober en Herregaard, der ligger inden to Miles Afstand.

Heraf synes at flyde, at Hans Majestæt ikke bør øve denne sidste Jagtrettighed, uden hvor Eieren selv var berettiget til at øve den, naar den ommeldte Hindring, hvorudi Kongens Rettighed har sin Grund, ikke var.

Forordningen af 15 Maji 1761 fastsætter i dens 3die Artikel, at ingen maae være berettiget til at jage paa Fællig, uden han eier 20 Tønder Hartkorn i Byen, og at, hvor der i en eller anden Bye ingen Lodseier findes, som det eier 20 Tønder Hartkorn, da skal i slike Tilfælde den største og til Jagtrettighed privilerede Lodseier allene være berettiget til der at jage.

Det er uden Modsigelse, at dette og maae giælde om Hans Majestæt, naar han paa een og samme Grund er berettiget til Jagten, for 20 Tønder Hartkorn i en Bye, eller for den største Deel af Byen, imod de andre

Lodseiere at regne. Men Spørgsmaalet er: naar Hans Majestæt paa adskillige og ulige Grunde er berettiget til Jagten for flere Gaarde i den samme Bye, om disse Gaarde eller deres Hartkorn da kan lægges sammen, og Hans Majestæt i Følge deraf, for saavidt Jagten angaaer, ansees som største Lodseier, eller som Eier af 20 Tønder Hartkorn i Byen? Jeg sætter for Exempel, at en Bye bestaaer af 8 Gaarde, hver paa 6 Tønder Hartkorn: af disse 8 Gaarde eier en privilegeret Proprietair, hvis Hovedgaard ligger i Nærværelsen, de trende; af de øvrige 5 tilhøre tvende et Hospital eller anden saadan Existelse; de tvende tilhøre hver sin uprivilegerede Eier; og endelig tilhører den sidste en privilegeret Eier, hvis Hovedgaard ligger over 2 Mile fra Byen.

Her spørges: om disse 5 Gaarde kan lægges sammen, og Hans Majestæt i Følge deraf ansees som største Lodseier, eller som Eier af 30 Tønder Hartkorn i Byen, hvoraf følger, at han allene er berettiget til Jagt paa Byens Fællig? Den privilegerede Proprietair, der eier de trende Gaarde, vil uden Tvivl paastaæ, at han her ansees som største Lodseier, og altsaa som den, der i Følge Forordningen af 1761 er allene berettiget til Jagten, siden han eier, og er berettiget til Jagten for trende Gaarde i Byen, men Hans Majestæt, paa hvad Kant han og betragtes, naar det kun allestider er paa een og den samme Kant, kun er berettiget til Jagten for een eller tvende Gaarde.

Naar det forhen ommeldte Princip antages og lægges til Grund for Decisionen, synes denne Proprietairens Paastand at være besøiet, siden Kongen, som Eier af Jagten for de tvende Hospitalsgaarde, ikke kan sve samme, fordi de ikke udgøre 20 Tønder Hartkorn, eller den største Lod i Byen.

Men i Henseende til de andre trende Gaarde over Hans Majestæt en Rettighed, der virkelig tilhører en anden, som formedelst en vis Hindring ikke maa sve den.

Men disse Eiere kunde her ikke sve samme Rettighed, naar denne Hindring og var ryddet af Veien.

De Gaardes Lunde, de tvende uprivilegerede Ciere her ikke jage, naad de og vare privilegerede, fordi de ikke havde det dertil behøvende Quantum af Hartkorn i Byen. Af samme Aarsag kunde den Proprietair, hvis Gaard ligger over 2 Mile borte fra Byen, ei heller jage der, naar hans Gaard og Gaar nærmere. Det synes altsaa, at Hans Majestæt, det alene over disse Folkes Rettighed, ikke kan udøve den der, hvor de ikke selv maatte udøve den, omendskjønt den Hindring, i hvilken Hans Majestæts Ret dertil havde sin Grund, ikke mere fandt Sted; da Rettigheden for sig ikke vel kan blive til noget andet, end den forhen var, ved det at dens Udøvelse tilfalder en Anden.

Det maatte og komme alle og enhver heel forunderligt for, om En, som allene var berettiget til Jagten paa en Byes Fællig, kunde ventet at se samme ved det, at een eller tvende Gaarde i Byen, som tilforn havde tilhørt privilegerede og til Jagt berettigede Ciere, nu vare komne i uprivilegerede Cieres Hænder. Men dette kan finde Sted, saasnart den modsatte Mening antages.

Endelig synes og Ordene i Forordningen af 15 Maji 1761 dens 3die Artikel snarere at tale for Proprietairens end Kongens Paastand.

Dersom Dvæstionen skulde blive opkastet, og vedkommende Proprietair da maatte Lunds Lov og Ret, kunde saadant ham ikke nægtes. Eigesom Sagen i saa Fald rimeligvis vilde gaae til Høiesteret, saa kunde jeg ei heller unddrage mig fra at sidde derude; og i den Henseende burde jeg være saa meget mere vaersom og paaholden i at sige min Mening derom.

Det skulde ellers være underligt, om denne Dvæstion ikke tilforn havde været opkastet. Jeg erindrer, for 8 à 10 Aar siden at have hørt tale derom i Anledning af en temmelig stor Bye her i Sielland, som, paa nogle saa Gaarde nær, tilhører en privilegeret Proprietair, hvis Hovedgaard ligger omtrent en halv Meil derfra. I samme Bye har Universitetet eller en anden saadan Selskabs een eller tvende Gaarde, og en uprivilegeret Cier har een Gaard. Da disse Universitetets og den uprivilegerede Ciers Gaarde tilhøbe udgjorde noget over 20 Lunder Hartkorn, saa

faa paastod Hoffhytten paa Hans Majestæts Bønne at være berettiget til Fællesjagt paa Dyens Marker, da derintod Proprietairen formeente, at han allene havde Ret til at jage der paa Stedet.

Efter det, mig er berettet, (thi jeg veed det ikke tilsviffe) skal Proprietairen derom have henvendt sig til den forrige Landvæsens-Commission, som var til i den heilssaligs Konges Tid, og derfra have faaet til Svar, at Hans Majestæt ikke paastod at lægge Harekorn tilfammen, der var af saa ulige Beskaffenhed, for derved at tilvende sig en Jagtrettighed. Efter den Tid skal og Hoffhytten have afholdt sig fra at jage der paa Stedet.

Om det forholder sig saaledes, maae vel Undertegnning derom findes i forrige Landvæsens-Commissions Papirer, da det, saavidt jeg kan skionne, maae være hendet i Aarene 1762 eller 1763.

Skulde saaledes eengang være resolveret, vil det vel fremdeles derved have sit Forblivende.

Overale tænker jeg, at Hans Majestæts Fællesjagt paa Stæsegods, især hvor samme meest bestaaer af Selveier-Bønder, vil efterhaanden alt mere og mere aftage, og det paa en Maade, som ikke kan andet end være Hans Majestæt behagelig, og som det Kongl. Rentekammer selv vil ønske at befordre.

Det er bekiendt, at Bønderne i vore Tider mere end nogenfinde forhen ere komne i med at indsee den Fordeel, der skyder af at have sin Jord for sig. I den Henseende merker man og, at den ene Bye efter den anden begierer at faae deres Jorder deelte, og at komme ud af Fællesskab, dertil Hans Majestæt og er dem behjælpelig ved Landmaalere og i andre Maader. Naar da hele Dyens Jorder ere drekte, saa at enhver faaer sin Jord for sig, der saaledes bliver til Enemærke, saa maae Fællesjagten tilligemed Fællesskabet selv nødvendig bortfalde, endog i Følge af det almindelige Princip, hvilket Loven saavelsom alle Forordninger om Jagten fastsætte: at ingen maae jage, fhyde, eller det lade giøre paa de Steder, hvor han sig ikke Lod og Deel til Grunden kiender. Og, hvad Enemærkerne angaaer, da, naar man undtager Hans Majestæts Witdbane, saa synes den bekiendte Regel, som har sin Grund i Eiendoms og Enemærkes Natur,

at være uden Undtagelse, nemlig, at ingen i en Mands Enemærke er berettiget til at foretage sig noget uden Eierens Villie og Minde. Kjøbenhavn den 14 September 1772.

Paa det danske Kammeres Forestilling af 18de November 1772 angaaende den Kongelige Jagtrettighed til det beneficerede samt uprivilegerede Strøegods udi Danmark, haver Hans Kongelige Majestæt under 3die December næst efter allernaadigst behaget at resolvere saaledes:

At den Jagtrettighed, som Hans Majestæt efter 18 Artikel udi Forordningen om Jagten, dateret 18de April 1732, er forbeholden saavel til Universitetets, Domkirkers, Skolers og Hospitalsgods, som og til alt andet Strøegods i Danmark, der enten ikke er udi Privilegeredes Eie, eller og ligger længere end 2 Mile fra Eierens Hovedgaard, saaledes forstaaes: at Hans Majestæt tilkommer saadan Jagt ikkun paa den Byes Marker, hvor det beneficerede eller publiqe Gods tilsammen, og hver til Jagten uprivilegeret Eieres Lod for sig uden Sammenlæggelse, gjør enten den største Part af Byen, eller opnaaer de til Fællesjagten ved 3die Artikel af Forordningen dateret 15de Maji 1761 bestemte 20 Tønder Hartkorn, og følgelig ei til andre Steder, hvor Hartkornet, til hvilket Hans Majestæt haver sig Jagten forbeholden, staaer udi anden eller ringere Forhold.

Communiceret Over Jagermesteren og Amtmanden over Nibershus Amt den 12te December 1772.

LXXX.

Swar til Rentekammeret paa deres tvende Promemorier til General-Prokuratoren, det første af 16 Januarii 1773, hvorved de sende en Ansøgning fra Bøggerløse Sognemand paa Falster, som begiere at beholde en Græsgang paa Buttsen, som de stedse have haft, og dem tilkommer efter Landmaalingen, men deres forrige Huusbonde Grev Solck haver tabt ved en Hæstherets Dom af 1769. Tilligemed Amtmandens Kammerherre Wålmodens Erklæring af 14

December 1772, som formener, at de have Ret, og at Sagen ikke haver været ret opløst for Høiesteret; hvorfor han indstiller, om de kunde faae Opreisning paa Høiesterets Dom, (som ikke er over 3 Aar gammel) og Sagen derefter paakiende ved Commissarier. Og Kammer-Advocat Bangs Erklæring af 3 Jan. 1773, som melder, at Sagen er afgjort ved Høiesterets Dom, og at Grev Zolck paaastod 6000 Rdr. Refusion i Kammeret, men blev henviist til Lands Lov og Ret. Derover Kammeret udbeder sig General-Prokureurens Betænkning. Udi det andet Promemoria af 17 April 1773 ønske de, saasnart mueligt, at faae Svar.

*   *   *

Den Quæstion, som Weggerløse Sognemænd begiere at Hans Majestæt selv umiddelbar vil afgjøre, men Amtmanden formener, at Commissarier kunde beskikkes til at paakiende, er just og in specie den selsamme, som den, der i Aaret 1769 ved Høiesteretsdom er afgjort.

Quæstionen har den Tid været omtvistet, og vilde endnu blive det, mellem Eieren af Buttoen og Eieren af Weggerløse Sogn. Hele Forskiellen kom allene til at bestaae derudi, at, istedet for at Grev Zolck den Tid var Eier af Weggerløse Sogn, saa ere Sognemændene nu Selveiere, efter at Grev Zolck har solgt dem deres i Fæste havende Gaarde.

Det vilde være af den allerfarligste Følge, om noget saadant skulde skee, der kunde anvendes til at svække den Sikkerhed, Vedkommende nu formene sig at have ved en Høiesteretsdom, der med Føie ansees som den visseste og tryggeste Udkomst, nogen kan have i disse Riger.

Deres Excellence og Høiesterede Herrer indsee saaledes selv lettelig, at disse Bønder, ihvor vel man end under dem, ikke ere at hielpe enten paa den af dem ansøgte eller paa den af Amtmanden foreslagne Maade; skient det derhos vel var at ønske, at de noget kunde hielpes, da det ikke vel kan nægtes, at de jo noget ere fornærmede, om ikke som Eiere, da Grev Zolck ikke kunde sælge dem Godset med anden Nøiighed, end han selv havde efter Høiesteretsdom, saa dog som Fasiere, da de virkelig miste, og fremdeles maae miste den Græsning, der tilforn haver lagt til deres Gaarde, og dem saaledes ved deres Fæstebreve er lovet og tilstaaet; hvilken Fornærmelse

melse vel fornemmelig har sin Grund derudi, at de rette Midler ikke ere brugte ved Gudsrets Bortfølgelse, og endnu mindre ved Skiedernes Udsættelse. Kiøbenhavn den 22 April 1773.

Herpaa resolverede Cancelliet under 7 April 1774:

Indstilles til Hans Majestæt efter Kammerets Betænkning.

Herpaa blev den 25 Maji 1774 i det geheime Statsraad resolveret:
Bortfalder.

LXXXI.

Svar til Rentekammeret paa deres Promemoria af 12 Januarii 1772 angaaende Amtmanden over Busskeruds Amt, Andreas Sielsted, som i Aarene 1765 til 1769 var fra General-Forsamlet adskillige Gange tilskrevet om at anlægge Sager mod dem, der havde forset sig imod Skovforordningerne og begaaet ulovlig Skovhugst; (hvilke Sager i alt beløb sig til 43) men Amtmanden havde ladet Sagerne henligge, uden engang at svare General-Forsamlet; og det uanset at Rentekammeret og det norske Kammer havde i Aarene 1768 til 1771 fem Gange tilskrevet ham derom, og tilholdt ham, inden en vis forelagt Tid at indkomme med sin Erklæring derover. Endelig havde han under 4 April 1772 forfattet og indsendt en saa kaldet documenteret Forklaring, hvorudi han vidtloftig soger at godtgjøre, hvorfor han havde ladet de fleste af disse Sager henhvile; (thi nogle havde han anlagt) da Grunden dertil allene var Højskysternes tildeels egenyttige, tildeels dumme og uøsterrettelige Angivelser, ligesom Sagerne og Skulde været anlagte tildeels mod Fattige, som vare villige at betale Bøderne, og lovede at betale, saasnart deres Cone tillof det, tildeels mod dem, der vare ganske uskyldige og aldeles ikke havde forset sig, tildeels mod saadnane, som vel kunde siges at have handlet mod Interimss-Macaten af 8 December 1733, men som, naar alle Omstændigheder nøie bleve overveiede, i alle Maader vare at undskyde, endelig og mod dem, der vare uden for hans Amt, og ei engang vare at finde. Alt dette havde Kammer-Collegium sendt til Kammer-Advocaten, som derover havde givet sin Betænkning af 28 Decbr. 1772, der gaaer ud paa, at de af Amtmanden ansatte Undskydninger ere i de fleste Poster (thi i Henseende til nogle finder han ham ganske uskyldig) ganske utilstrækkelige, fornemmelig ved det, at han saalænge har tiet dermed, og ikke meldt det paa vedkommende Steder; dog troer han derhos, at det, som fornemmelig har foraarfaget denne Efterladenhed, har tildeels været hans akt

for store Medlidendhed med Bonden og andre Uvirkere, tilbeeds den urigtige Mæning, han stod udi, at Interims-Placaten af 8 December 1733 ikke var passelig for Landets og Skoenes Forfatning, men for meget til Fordeel for Saugbrugerne og derimod undertrykte Landmanden. I den Henseende troer han ikke, at Ufsættelse bør finde Sted; han troer og, det vilde være for haardt, om han skulde godtgjøre Forsticassen de Confiscationer, der vare blevne paastaandede under disse Sager, som beløbe sig til 30,000 Rde., det han, som en fattig Mand, ei heller kunde betale. Han formener i den Henseende, at en passelig Mulct og Advarsel for Fremtiden her bedst passer sig. Men, da det angaaer en anseelig Embedsmand, indstiller han, om hans Betænkning tilligemed Acterne maatte sendes General-Procureuren til Eftersyn. Deresier Kammer-Collegium da ved bemeldte Promemoria af 12 Januarii udbad sig General-Procureurens Betænkning, hvorledes Amtmanden for hans tuod General-Forstamrets og Rentekammerets Ordre udbiiste Overhørighed og Egenraadighed kunde være at ansee, og især, hvorvidt det i Hensigt til General-Forstamet kunde eragtes at geraade ham til nogen Uudskyldning, at han selv var et Medlem af bemeldte Collegium; hvorhos de dog melde, at hans Sags sou Committeret i General-Forstamret er, efter Kongl. Resolution af 23 October 1765, bleven i den Kongl. Cassé indeholdt, formeddelt at han holdt sig fra at indfinde sig i Forstamret; hvilket og vedblev, indtil det i Aaret 1771 blev ophævet.

* * *

Det forholder sig, som Kammer-Advocaten melder, at det, Amtmand Sielsted saa vidtseftig haver anført i hans saa kaldte documenterede Forklaring og Oplysning, aldeles ikke kan undskyldte den forunderlige Sællienhed og Uvirkomsbed, i hvilken han er bleven, uanseet de mange ham tilskrevne Breve og adskillige ham tillagte Ordres.

Det maae tilstaaes, at adskilligt af det, han anfører i samme hans Forklaring, ei allene er mueligt, men og medfører en temmelig Grad af Rimelighed, saasom: at General-Forstamret ikke kunde tillægge ham Ordre; at adskillige af dem, der skulde tiltales, vare yderlig fattige, men vilse lige til at betale de Bøder, der af dem kunde paastaaes, saasnart deres Evne tillod det; at nogle af dem vare ganske udflydige, saa at de nødvendig maatte friefindes, naar Action imod dem var bleven anlagt; at andre, vel, naar Vierningen ligefrem blev betragtet, kunde siges at have handlet imod

imod Interims-Placaten af 8 December 1733, men at de samme, naar alle tilstedende Omstændigheder noie bleve overveiede, i mange Henseender vare at undskyldes, saa at Billighed selv syntes at tale for dem; og endelig, at nogle af dem, der skulde tiltales, vare uden for Buxteruds Amt, saa at han, som Amtmand, var incompetent til at foranstalte Action anlagt imod dem, med videre.

Men alt dette burde Amtmanden melde paa vedkommende Steder, og ikke derimod foretaget sig paa egen Haand og eget Ansvar at standse eller reent udelade den ham anbefalede Eggsmaal.

Efter mine Tanker er det og denne Stiltienhed, som udgjør Amtmand Stilsteds største Forbrydelse; thi, at han ikke har anlagt adskillige af disse Actioner, kunde man maaffee ikke tage ham saa ilde op, naar han kun i Tide havde anmeldt, hvad han havde derimod, og derved givet Anledning til, at Omstændighederne vare blevne noiere undersøgte og overveiede, hvorved han og rimeligvis havde forarsaget, at General-Forsamlets Forhold og Foranstaltninger herindenden vare blevne mere regelmæssige og bedre grundede, end de nu befindes at være, da derpaa, saavide jeg skionner, er adskilligt at udsætte.

Det eneste, General-Forsamlet befindes næsten i alle disse Tilfælde at have havt for sig, er vedkommende Høfthyrsters Angivelse; paa Grund af samme have de strax forlangt Action anlagt.

Det vilde være den rette Wei til at fylde Landet med offentlige og fiscalske Actioner, om ethvert Collegium eller Øvrighedsperson strax paa Grund af en Angivelse, endog fra en vedkommende Betient, vilde foranstalte Action anlagt.

General-Forsamlet burde først, og førend de forlangte eller befalede Action anlagt, have indhentet Amtmandens Erklæring over disse Angivelser.

Naar dette var skeet, var mere end Halvdelen af disse Actioner af sig selv bortfaldne.

Foruden den almindelige og i sig velgrundede Praxis, som dertil forbandt General-Forsamlet, saa laae her endnu i den Henseende en

særdeles Forbindlighed paa dem, da Forordningen om General-Førstamtes Indretning af 15 November 1768 udtrykkelig fastsætter, at Amtmændene flittig skulde correspondere med General-Førstamtet, at de, nemlig Amtmændene, skulde have flittig Indseende med de i deres Amt bestillede Skovbetiente, og især see derhen, at disse Betiente ei tilføie den menige Almue nogen Fortræd eller Uleilighed, saasom det er Hans Majestæts Willie, at denne Indretning ei maae besvære nogen af Under-saatterne.

Hvad kunde være mere rimeligt, naar det til General-Førstamtet indkom en Angivelse fra en Høfshyrster, end at de derom først corresponderede med den Vorighedsperson, som var befaleet med samme Høfshyrster at have flittig Indseende.

Foruden alt dette anførte synes endnu en Forbindlighed dertil at flyde af det, at Amtmand Sielsted selv var et ordentligt Medlem af General-Førstamtet. Det kunde da ei andet end komme ham heel underligt for, naar han, uden i Forveien at være spurgt derom eller at vide det mindste deraf, fra et Par af hans Colleger fik Ordre at tiltale dem, som han var forbunden til at freitagte for Fortræd og Uleilighed, og det paa Grund af en blot Angivelse fra en Betient, som han var forbunden til at have flittig Indseende med.

Skiont der i det, som Amtmand Sielsted saa vidtløftig anfører mod Høfshyrsterne, maa skee vel indløber nogen Bitterhed, saa har man dog Aarsag at slutte, at det ikke er saa aldeles uden Grund, fornemmelig naar man betragter de bittere Klager, General-Førstamtet selv i deres Skrivelse og Forestilling til Kammer-Collegium af 9 December 1768 skal have ført over de fleeste Skovbetienters Lædighed, Uduelighed og egenlyttige Væsen, med videre.

Hvor det gik, havde General-Førstamtet god Grund til at fatte nogen Mistros til Høfshyrsterenes Angivelser.

Foruden det, at de som Angivere fik $\frac{1}{2}$ Deel af Bødderne, saa var det alletider deres Fordeel at giøre Arresten, saasnart de dertil saae den mindste Anledning. Det er let at begribe, at Eieren af det arresterede

Tommer, som allerede havde enten solgt eller bestemt det, ikke kunde lade det saaledes henligge under Arrest, men maatte strax søge mod Caution at faae det relaxeret; hvilket man og merker næsten overalt at være skeet. Men det er let at begribe, at saadan Relaxation ikke gif af uden Udgiwt for Eieren og Fordeel for Høshjæstere, som saaledes strax fandt sin Regning ved at have gjort Arresten.

General-Forsamlet synes at have staaet i den Tanke, at det ikke vilde siye saa meget, om en uskyldig Mand blev tiltalt, saasom han da altid kunde være vis paa at blive frifunden.

Men dette Princip bør aldeles ikke følges ved at foranstalte offentlig Action, da man bør, saavidt mueligt, søge at forfkaane en uskyldig Mand for den Fortrød, Uleilighed, samt Tids- og Pengespilde, som en mod ham anlagt offentlig Action medfører.

Næsten alle de af Amtmanden forsømte eller udeladte Sager skulde været anlagte mod saadanne, som havde hugget i deres egne Skove, hvilke de besadde med Eiendomsret; thi mod dem, som havde hugget i Skove, hvortil de ingen Rettrighed havde, befindes Amtmanden at have besørget Action anlagt.

Naar man undtager nogle saa uestertænksumme og stette Husholdere, saa er det let at begribe, at en Skoveier i Almindelighed søger af sin Skov at gjøre sig den største Fordeel, mueligt er.

Deraf skyder, at han ikke i dette Aar omhugger det Træ, han veed, han kan faae dobbelt saa meget for, naar han endnu lader det staae i eet eller flere Aar, med mindre den yderste Trang og Nødvendighed driver ham dertil; og i dette Tilfælde kunde han ikke lettelig straffes derfor.

Skoveiernes private Fordeel kommer saaledes de fleeste Tider overens med det, som er Landets almindelige Fordeel; og denne er det, Skovforordningerne have sigtet til.

Man skulde saaledes troe, at der ikke meget ofte gaves gyldig Anledning til at tiltale Eiermændene for Hugt i deres egne Skove.

Ifke desto mindre seer man, at General-Forsamlet paa en Tid af 4 Aar har paa et eneste Aant foranstaltet eller paastaaet omtrent 40 saadanne

danne Actiøner anlagte, blandt hvilke nogle vare af den Beskaffenhed, at uskikkelige Personer derudi vare deeltagne, ligesom Amtmanden og i særdeles nævner een, hvorudi 205 Almuesmænd skal have været lodtagne.

Jeg grues ved at forestille mig de Følger, som saadan Mængde offentlige Actiøner, meest mod fattige og i Lov og Ret uerfarne Bønder, kunde have.

Den Lov, som de fleste blandt disse Folk skal have handlet imod, er den saa kaldte Interims-Placat af 8 December 1733. Samme findes ikke blandt de trykte Forordninger, hvor den dog vel burde være, naar Bedkommende derefter skal tiltales og straffes. Den er ei heller anført enten i Forordningen om alle Slags Skovhugst i Norge af 8 Martii 1740, eller i Forordningen om General-Forstammet af 15 November 1760.

Jeg vil gjerne troe, at Amtmandens Dadel over denne Interims-Placat er noget overdreven; men saa meget kan man dog med temmelig god Grund slutte af det, han saa vidtløstigt anfører, at Saugbrugerne meget mere ved denne Placat ere begunstigede, end Landmanden og Skoveierne; at Placaten selv, som er omtrent 40 Aar gammel, vel kunde behøve nøiere at overveies og mere upartist at indrettes efter nuværende Omstændigheder, og man, indtil saadant skeer, bør være meget vaersom ved at anvende den i de Tilfælde, hvor det kommer an paa, derefter at paalægge dem Straf, som have hugget i deres egne Skove.

At En formenes i dette Aar at omhugge det Træ, som han om nogle Aar kan vente at faae dobbelt saa meget for, det kommer overeens baade med hele Landets og med hans egen virkelige Fordeel.

Men af det, Amtmanden melder, sammenholdt med det, General-Forstammet den 20 Junii 1766 skal have tilskrevet ham, seer man lettelig, at det i Følge af denne Placat ofte har været en Skoveier formeent, at omhugge sit Træ paa den Tid, han kunde faae det ganske godt betalt, og han derimod forbunden til at lade det staae i nogle Aar, for derefter at sælge det for en Trediedeel eller en Halvdeel mindre. Ligesom saadant er ei kiendelig Skade for Eieren, saa kan det og unuelig være til Fordeel for

for det Almindelige. Imidlertid er dette det Tilfælde, i hvilket de Fleeste befindes at være blandt dem, som disse Actioner skulde været anlagte imod.

Man synes vel Forordningen af 8 Martii 1740 at vise et Slags Middel herimod, da dens 7de Artikel anviser flige Skoviere at melde sig ved General-Forsamlet, som da kan tillade dem at hugge de fuldvorne Træer, med videre.

Man seer og, at General-Forsamlet aldeles ikke har været vanskeligt i at tillade Eierne af de her ommeldte Skove, derudi at hugge en temmelig Quantitet Diekler, Spirer, Lægter &c. naar allene Hølsfyrtterne derom gjorde fordeelagtig Foresilling.

Men, naar man betragter alt det, som skulde gaae for, førend en saadan Tilladelse blev udvirket, saa falder det strax i Mene, at det just ikke kunde være Enhvers Sag, at betjene sig deraf.

Den, som ønskede at faae saadan Tilladelse, maatte først melde sig hos Hølsfyrtteren eller Skovbetienten, som, efter at have taget Stedet og Træerne i Diehva, indberettede Besskaffenheden og Omstændighederne til General-Forsamlet, som derpaa meddeelte sin Resolution, hvorefter Skovbetienten anviste Eieren de Træer, han maatte hugge.

Det er let at begribe, at alt dette ikke gik af uden anseelig Bekostning, som den ikke kunde taale at gjøre, det kun agtede at hugge nogle faa af det Slags Træer.

Imidlertid kunde det ei vel andet end støde Almuen, at En, efter General-Forsamlets Foranstaltning, blev tiltalt for det, som General-Forsamlet selv uden Vanskelighed tillod en Anden, der havde Hølsfyrtteren paa sin Side.

Overalt har jeg ved denne saavelsom visse andre Leiligheder erfaret, at det sidste General-Forsamlet intet har været mindre, end forsigtig og vaersom i at øve den dem anfortroede Jurisdiction med videre derhen hørende.

Da jeg saaledes finder ligesaa meget paa General-Forsamlets som paa Almændens Forhold at udsætte, jeg og, naar jeg betragter Folgerne, holder det for bedre, at disse Actioner ere udeladte, end om de vare

bliverne anlaite, da adskillige Fattige og maaffre Ufkyldige derved kunne ligte vare blevne edeløste, hvortil kommer, at Amtmanden ikke vel der ved kan have have nogen egenlystia eller utilladelig Hensigt, saa tænker jeg, at her hverken er Sted for Remotion eller Suspension; ja jeg skulde formene, at Amtmanden, som skal være en fattig Mand, vel og kunde slippe uden Muler.

Men, da det derhos maae tilfases, at, i hvor god Amtmandens Hensigt end kan have været, saa er det dog baade ilde og dristig gjort af ham, at han saaledes har ladet de hos ham requirerede Actioner hængslige, uden at melde det mindste Ord enten til General-Forsamlet eller til Rentekammeret, om hvad han i den Henseende og derimod havde at erindre; det ei heller, da han her allene betragtes som Amtmand, kan undskyldte ham, at han selv var et Medlem af General-Forsamlet: saa indtilles, om han ikke kunde tilrettesættes, og gives en Advarsel for den følgende Tid, og det raa en Maade, hvoraf han kunde erfare, at det fornemmeliz var for hans tanze Stillienhed, og fordi han ikke tilførn havde meldt det, han først saa sildig og efter saa mange foregaaende Erindringer var fremkommet med, at han blev tilrettesat. Kiebenhavn den 24 August 1773.

Paa Rentekammerets Foresilling af 9de October 1773 angaaende Amemand Sieldsted udi Dufferud 2c Amt, hans Forhold med at lade adskillige ham af forrige General-Forsamt i Norge til Paatale oversdragne Sager upaataalt henhvile, haver Hans Kongelige Majestat under 21de October næstefter allernaadigst behaget at resolvere blandt andet saaledes:

Efter anførte Beskaffenhed, lade Vi indbermeldte, af forrige General-Forsamt i Norge til Paatale foranstaltede, Sager angaaende utilladelig Skovhugst, med videre, nu henfalde.

Communiceret Amtmand Sieldsted den 30 October 1773.

LXXXII.

Forflag til en Forordning i Aaledning af Hans Majestæts Befaling til Cancelliet, dateret Fredensborg den 29 September 1773, at det skulde forbydes Fremmede at omsløbe med Dyr, Gøglerier og Taffenspillere og andet saadant, og de derom eksisterende Forordninger ei allene gientages, men og saa alvorligen stærkes, at Sligt herefter ganske kunde hindres.

Gjøre vitterligt: At, da det ved Forordningen af 21 Martii 1738 er forbuden Comœdiantspillere, Vinledandsere, Taffenspillere, og dem, der holde de saa kaldte Lykkepotter, at indfinde sig i Vore Riger Danmark og Norge; saadant Forbud og ved Vor Reskript til samelige Stiftamtmand af 11 Junii 1772 er gientaget og uden Undtagelse udvidet til andre Omsløbere, der lade deres Spil og Kunster see med videre; saa, da slige Omsløbere kun søge at udsue Vore Kiære og troe Undersaatter, og at bringe dem til paa en unyttig Maade at udgive deres Penge, dem de siden fere ud af Landet, have Vi allernaadigst fundet for godt, hermed ei allene at igientage og stærke bemeldte Forordning og Reskript, men ville og udtrykkelig have dette Forbud udvidet til dem, der omsløbe med Dyr eller andet saadant, som de udgive for rart og usædvanligt, og lade samme see for Penge.

Og skulle Vore Stiftamtmand og Amtmænd i Vore Riger Danmark og Norge ved Magistraterne og Bysfogderne i Kiebstæderne, samt Herredsfogderne og Birkedommerne paa Landet og andre Vedkommende, især paa Grændserne, i Havnene og ved Færgestederne, foranstalte, at det, saas snart slige Omsløbere sig her i Riget maatte indfinde, bliver dem bejndet, strax at vende tilbage og forsjøe sig ud af Landet.

Dersom de efter saadan Advarsel endda forblive i Landet, og øve eller forevise deres Kunster eller Sielendheder med videre, skulle de tiltales og straffes ei allene med Confiscation af det, de saaledes have med at fare, men og med anden vilkaarlig Mulet fra 20 til 100 Rdr., hvormed

ifald de samme ikke kunde betale, videre forholdes efter Forordningen af 6 December 1743.

Heresfter udkom Forordningen af 27 October 1773.

LXXXIII.

Betænkning over det Tilfælde, som i Erklæringen ansøres; høortil endnu maade søies, at, da Cancelliet, General-Prokureuren inclusive, den 18 November s. c. havde foreslået Gyldenfeldts eller Uldals Memorial af 18 Sept. (som var pantegnet at skulle foreslides) og indfaldet, om den ansøgte Dispensation paa Skiftebrevene ikke kunde udfattes, indtil Hovedspørgsmaalet endelig var afgjort, faldt den 25 November saadan Kongl. Resolution i Statsraadet: Voeres General-Prokureur haver med forderligste at give omstændelig Underretning om de Grunde, som haves til den af Cancelliet giorte Indstilling. Hvilken Resolution blev mig den 27 November communiceret.

Efterat da værende Studiosus Christian Schoneboe, (nu Major Gyldenfeldt) der samme Tid var i Condition hos Oberstlieutenant Sehested til Broholm i Sjæen, som hans Børns Informator, havde besvangret hans Datter Anna Beata Sehested, erholdte Moderen Fru: Elisabeth Scheel; salig Oberstlieutenant Sehesteds Enke, den 2 Julii 1745 Kongl. Bevilling, at maatte lade denne hendes Datter hensejtte paa Bornholm for hendes Livstid, og gøres arvesløs, og ikkun at nyde nedtærstlig Ophold. Derhos det tillige blev fastsat, at Stiftamtmanden i Sjæen skulde bestemme, hvad bemeldte Datter imidlertid aarlig skulde gives til en sømmelig Underholdning, medens hun levede.

Denne Underholdning finder man og af Stiftamtmanden at være fastsat til 200 Rdr. aarlig.

Directent vandre Nar derefter, nemlig den 7 Julii 1747, erholdte Schoneboe, efter hans derom indgivne Ansøgning og Moderens derover indhentede Erklæring, Kongl. alternaadigst Bevilling at ægte Anna Beata Sehested, hvilken Bevilling clausuleres saaledes: Dog skal hendes

Mo:

Moder, efter hans eget allerunderdanigste Tilbud, være forbeholden at disponere over denne hendes Datters saavel Fædernes som ventende Modernearv.

Som Moderen Frue Sehested derefter indlob sig i andet Ægteskab med Vice-Admiral Wessel, saa holdt huu først Skifte efter hendes salig Mand med samtlige deres Børn (Datteren Anna Beata undtagen, som ikke blev kaldet dertil); hvilket Skifte er begyndt den 1 Junii 1745, og slutted den 10 Februarii 1747.

Den 23 Julii 1749 have Vice-Admiral Wessel og Frue Elisabeth Scheel mellem sig oprettet et reciproque Testamente, i Følge af hvilket den Længstlevende af dem skulde beholde Boen uskift og udeelt, men efter samnes Død skulde den tilfalde hendes Børn af første Ægteskab, hvilke Vice-Admiral Wessel, som selv ingen Børn havde, ligeledes indsatte til sine Arvinger. Dette Testamente er den 13 Martii 1750 af Hans Majestæt allernaadigst confirmeret.

Endelig haver Frue Admiralinde Wessel den 11 Maji 1755 forfattet en Disposition, der af hendes Mand Vice-Admiral Wessel som Långværge er underskreven, derudi hun først beretter, at, ligesom hendes Datters Anna Beata Sehesteds nødvendige Underholdning var af Øvrigheden fastsat til 200 Rdr., saa var hende og paa Skiftet efter hendes salig Fader, salig Oberstlieutenant Sehested, i Fædernearv tillagt 4000 Rdr., som skulde blive staaende i Broholm, saalænge hun og hendes Mand levede, og Renten deraf 200 Rdr. aarlig udbetales til hende og Børn, men Capitalen efter Forældrenes Død tilfalde hendes Børn.

Dernæst fastsætter hun, at bemeldte hendes Datter, ligeledes i Modernearv, efter hendes og Mandes Vice-Admiral Wessels Død skal tillægges 4000 Rdr., hvormed skal forholdes paa samme Maade, som med Fædernearven, saa at Capitalen bliver staaende i Broholm, og Renten deraf 200 Rdr. aarlig udbetales til Datteren og hendes Børn, men Capitalen tilfalder Børnene, saafremt de overleve deres Fader, som aldeles ingen Deel maae have i denne Arv. Og, som disse 8000 Rdr. udvære Anna Beata Sehesteds hele Fædernes og Modernearv, saa fastsættes endnu,

at hun og hendes Børn ingen videre Følgeskab eller Delling skulde nyde eller tilstødes med Testatrixs andre Børn.

Den 7 November 1755 er denne Disposition af Hans Majestæt allernaadigst confimeret.

Denne Confirmation er det Major Gyldenfeldt ved allerunderdantigaft Memorial af 24 Maj 1772 har begjært for saavide tilfødsat, at den ikke skulde være ham hinderlig udi at faae udgiort ved Lands Lov og Ret, om hans Soigermøder har været berettiget til at fornærme hans Frue saaledes, som skeet er, og at denne Confirmation ikke maatte anføres imod ham som et Præjudicatum, ved at faae den Dvæstion afgiort, om hans Frue ikke bør have en fuld Enstærkod efter hendes Moder, og desuden sin Anpart af den Arv, Vice-Admiral Wessel den 13 Martii 1750 har testamenteret hende og Sødskende.

Da Hans Majestæts Hensigt ved at confirmere denne Disposition ikke havde været, at give afgangne Admiralinde Wessel anden eller større Nødtighed, end hun forhen havde, ei heller at betage Major Gyldenfeldt og Frue noget af det, de tilforn vare berettigede til; saa blev denue Ansøgning allernaadigst bevilget, ligesom Major Gyldenfeldt og derefter erholdte Contrassariet til at paakende de ommeldte Dvæstioner.

Derefter er Major Gyldenfeldt indkommen med Ansøgning af 18 Octobér a. c., derudi han betættér, at for Commissionen have hans Frues Medarvinger fremlagt og beraabt sig paa tvende Skiftebreve, det ene efter salig Oberstlieutenant Sehested, sluttet den 10 Febr. 1747, det andet efter salig Vice-Admiral Wessel og Frue, sluttet den 20 Junii 1769. I hvilken Henseende han allerunderdantigaft begjæter allernaadigst Dispensation, at disse tvende Skiftebreve ikke maae anføres som Præjudicata, eller være ham hinderlig i at paatale hans Frues Arveret.

For at skionne om denne Ansøgnings Bessaffenhed, er det nødvendigt at erindre, at den Dvæstion, om Major Gyldenfeldts Soigermøder, salig Frus Wessel, har været berettiget til at fornærme hans Frue, saaledes som skeet er? endnu staaer under Dommetens Paakiendelse, og altsaa maae ansees som problematisk og hvis Udfald er uvis. Men paa

denne

Denne Quaestions Afgjærelse vil det heroe, hvorvidt denne Ansøgning kan ansees at have Grund i Billighed og Rimelighed, eller ei.

Bliver Quaestionen endelig afgjort derhen, at Frue Wessel har været berettiget til det, hun herudinden haver foretaget sig; da ere disse Skiftebreve Major Gyldensfeldt paa hans Frues Begne aldeles uvedkommende, og han er ikke berettiget til enten at paatale dem, eller i nogen Maade at befatte sig dermed; ja han kan ei engang paastaae at see dem. Derfor de ikke havde overstaaet *fatalis appellacionis*, og han da vilde paanænk dem, behøvede hans Frues Medarvinger allene at excipere imod ham, at han var aldeles incompetent dertil.

Skulde Quaestionen derimod blive endelig afgjort derhen, at Frue Wessel ikke har været berettiget til saaledes at fornærme hendes Datter, Frue Gyldensfeldt; saa have disse Skiftebreve, for saavidt Major Gyldensfeldt angaaer, en fuldkommen Nullitet i sig, og kunde ikke anføres eller gjælde imod ham, som den, der ikke har været kaldet dertil, og ikke har vidst deraf, at sige.

Skulde Major Gyldensfeldt i dette Tilfælde og i den Henseende behøve en Erklæring eller Bevilling, burde samme, efter min Formening, ikke nægtes ham. Men, saavidt jeg kan slutte, vilde han neppe komme til at behøve den; thi, naar Hovedquaestionen først paa den Maade var endelig afgjort, maatte hans Frues Medarvinger nødvendig indsee, at der ikke var andet for dem at gjøre, end at lægge saa meget fra sig, at hun kunde ansees med dem at have faaet jærnet.

Heraf sees, at den eneste Bending, som kan tages i Henseende til denne Ansøgning, naar man vil gaae vaerksom til Werks og forebygge, at hverken den ene eller den anden Part skal med Feie kunne beklage sig derved at være fornærmet, er den, som Cancellier eller underdanigst har indstillet, nemlig: om den ansøgte Dispensation paa Skiftebrevene ikke kunde indsettes, indtil Hovedsprogemaalet endelig er afgjort. Thi inda faaer man først at vide, om disse Skiftebreve vedkomme Major Gyldensfeldt eller ei; om han er competent til at paatale dem; om han end

seende

seende behøver nogen Dispensation, og hvorvidt saadan Dispensation kan bevilges.

Skulde derimod Ansøgningen nu for Tiden blive bevilget, medens Qvæstionen endnu staaer under Dommerens Paaktiendelse, og dens Udfald altsaa maae ansees som uvis; da vilde det medføre adskillige Anomalier og mange Uleiligheder, saasom:

a) Ere disse Skiftebreve *actus judiciales*, som beholde deres fulde Kraft, saalænge de ikke af vedkommende Overdommer blive svækkede og underkendiende. Men det er i Almindelighed Deres Majestæts ærkernaadigste Villie, at det med slige Forretninger skal have sit Forblivende ved Lands Lov og Ret, uden at Deres Majestæts Collegier bør besætte sig med at give Anledning til enten at stadfæste eller svække dem.

b) Af disse toende Skiftebreve er det ene over 26 og det andet over 4 Aar gammelt; altsaa kunde Major Gyldenfeldt ikke ligesvem erholde Oprisning derpaa, da det er ganske nødvendigt, at den hidindtil fastsatte og i Loven saavel som Forordningen af 20 Februarii 1717 grundede almindelige Regel, at der ikke bevilges Oprisning paa en Dom, som er over 3 Aar gammel, forbliver uden al Undtagelse; thi, saasnart der gøres Undtagelse fra denne Regel, er der i slige Tilfælde ingen Sikkerhed mere i disse Riger at erholde, uden allene ved en Høiesteretsdom.

Nu er det vel egentlig ikke Oprisning paa disse Skiftebreve, Major Gyldenfeldt søger, ligesom samme ei heller for Tiden kunde nytte ham, men han begierer, at de ikke maae anføres mod ham som *Præjudicata*; hvoraf skyder, at de for saavidt skulde ansees som underkendiende og tilside-satte: og dette begierer han paa en Tid, da det endnu ikke er afgjort, men, som noget, der staaer under Dommerens Paaktiendelse, heel uvis, om disse Skiftebreve ere ham vedkommende eller ei, og om de indeholde nogen Feil eller Mangel i sig eller ei; thi en anden Sag var det, naar det ved Hovedqvæstionens Paaktiendelse allerede var udgjort, at disse Skiftebreve, for saavidt Major Gyldenfeldt angik, havde en Nullitet i sig, ved det at han ikke havde været kaldet dertil, skiont hans Frue var retsmæssig Arving.

c)

c) Derimod kunde en saadan Dispensation nu for Tiden lettelig blive betragtet som et Slags Præjudicatum, ved det at deraf fulgte, at Major Gyldenfeldt allerede var anset som den, disse Skiftebreve vedkom, og som competent til at paatale dem; omendskiont dette er noget, som allene vil ankomme paa Hovedqvæstionens Afgiørelse.

d) Anledningen til det, Major Gyldenfeldt her søger, har han taget af den ham den 13 August a. c. allernaadigst forundte Bevilling, at Confirmationen paa Frue Wessels Testamente af 11 Maji 1755 ikke skulde være ham hinderlig i at saae hans Frues Arveret ved Lands Lov og Ret udgiørt, med videre; ligesom han og synes at formene, at det, han her begierer, kun er en Følge af det, ham tilforn har været forundt. Men, naar man betragter, at det Testamente, hvis Confirmation er for saavidt tilsidefat, er forfattet den 11 Maji 1755, og confirmeret den 7 November samme Aar, og at derimod Skiftet efter salig Oberstlieutenant Sehested er sluttet den 10 Februarii 1747, og altsaa over 8 Aar, førend dette Testamente nogen- sinde var til; saa sees lettelig, at dette Skifte ikke kan have sin Kraft eller Gyldighed af et Testamente, der er saa meget yngre, eller dets Confirmation. Hvad Grund Frue Wessel og Bedkommende ellers have havt til at indrette dette Skifte i Henseende til Majorinde Gyldenfeldt saaledes, som skeet er, og allene at tillægge hende 4000 Rdt., og det endda med mange Indskrænkninger, det hører ikke herhid, men er noget, som maae omhandles og afgjøres for Commissionen med videre. Noe er det, at den Bevilling, Major Gyldenfeldt har erhødet i Henseende til Testamentet af 11 Maji 1755 eller dets Confirmation, ikke kan give ham mindste Udgang til at søge Dispensation i Henseende til et Skifte, som var sluttet over 8 Aar forhen.

Efter slige Omstændigheder maae jeg nu, som forhen, allerunderdanigst henholde mig til den Conclusion, som Cancelliet allerunderdanigst have indstillet. Kjøbenhavn den 10 December 1773.

NB. Efter at denne Erklæring var indsendt, blev Sagen atter foresat i Statsraadet, hvor Meningerne vare ulige, saa at enhver indgav sit skriftlige Vorum (hvilke Vota, Prinds Friderichs inclusive, bleve sendte

til Cancelliet, og der endnu forvares). Da Schjæmraaderne Grev Thott, Schack Ræschlov og Bernstorff i alle Maader bifaldte denne Erklæring og refererede sig til dens Conclusion, men derimod General Richters sted formeente, at Ansøgningen kunde bevilyg, hvilken Mening Admiral Rønning og syntes at være af, og som Hans Kongl. Høiheids Prinds Frederich og bifaldte denne Mening, saa blev den ansøgte Bevilling for Major Gyldeusfeldt giennem Cancelliet expederet 1774.

Paa Cancelliets herom giorte Førefilling resolvoerede Hans Majestæt under 23 December 1773.

Ansøgningen bevilges.

Da derefter blev i Overeenstemmelse hermed Bevillingen udfærdiget under 30 December næstfølende.

LXXXIV.

Erklæring over en Førefilling fra Kiøbenhavn's Hof og Stadsret af 25 Junii 1774, derudi bevilget, at Landdommerne i Skjælland ved en Landstings Eragting (som er trykt i Landstings-Extracten) af 25de Mai have gjort Kiøbenhavn's Hof og Stadsret til en Overret, og paa Grund deraf nægtet at gjøre Indsættelse, eller at udmelde Videmand til, at gjøre Indsættelse, efter en Hof og Stadsrets Dom, forinden samme blev lydskønnet for Høiesteret, og der confirmeret. I den Henseende, og da de formene, at Hof og Stadsretten nødvendig maade anses som en Overret, forespørge de sig, hvorledes i dette Tilfælde skal forholdes, da den, som havde begjært Indførselen, acquireret ved Landstings Eragtingen, og alierede har indskønnet Hof og Stadsretens Dom til Confirmation til Høiesteret. Derhos indsulle de, om det ved en Kongl. Befaling (der tilkommer til dem) (som ved Trykken suppe betyendtgjæves), maatte vende fastsat, at Kiøbenhavn's Hof og Stadsret, i Henseende til dens Domme og alle andre, *actus judiciales*, som en Overret har agtes og anses.

Det er saa klart af Førefillingen af 15 Junii 1772 og af alle Omstændigheder, at Kiøbenhavn's Hof og Stadsret er at anses som en Overret, saa der er høi sandsynlighed, at Landdommerne i Skjælland derved have kunnet være uvidende. Det, som har forjæret dem, er den Begreb, man

millet, at de have gjort sig, at første Instants og Underret et et og det samme; Men de nedvendig maatte indseet Urigtigheden af dette Begreb, naar de havde foreskillet sig, at den forrige Hæret, uanset den var en Overret, i de fleste Tilfælde var første Instants, og at Hæsteret selv i adskillige Tilfælde er første Instants.

Den Anmærkning, Hof- og Stadsretten gier, er og ganske rigtig, at, da Landsdommerne i Aaret 1764 have fundet for godt at spørge sig for i Henseende til Rytterdistricternes saavelsom Grevernes og Friherrenes Birkter, uanset Forordningen af 4 Junii 1723 tydelig nok viser, at de ere Underretter; saa maade man undre over, at de nu, uden at giere saadan Forespørgsel, og uden at have nogen Lov eller Forordning at beraabe sig paa, have dristet sig til ved deres Eragning at giere Hof- og Stadsretten til en Underret.

Da Oversyrmand Friderich Reinert, som den eneste private Person, der ved denne Eragning kunde siges at være fornærmet, derved acquiescerer, og allerede i Folge deraf har udiaget Stævning til Hæsteret til Hof- og Stadsrets Doms Confirmation, saa kan det vel, for saavidt denne Sag angaaer, derved have sit Ferblivende, naar allene sligt for den følgende Tid bliver forebygget; hvilket efter mine Tanker kunde erholdes ved en Skrivelse eller Reskript til Hof- og Stadsretten af Indhold: At, da Forordningen af 15 Junii 1771, og især dens 17de og 18de Artikel, confereret med danske Lovs 1—6—10de og 18de Artikel, og Forordningerne af 4 Junii 1723 og 10 April 1750, saavelsom Reglementet for Hof- og Stadsretten i Kiøbenhavn dets 24de Artikel, confereret med danske Lovs 1—25—1 Artikel, tydelig nok viser, at Hof- og Stadsretten i Kiøbenhavn er at ansee som en Overret, ligesom den og er sat istedet for adskillige i Kiøbenhavn forhen værende Overretter, saasom Hofretten, Over Admiraltetsretten, Consistorial- og Raadstueretten; saa bør og bemeldte Hof- og Stadsret i Kiøbenhavn, i Henseende til dens Domme og alle andre actus judiciales, som en Overret agtes og ansees.

Da de drefte kan beroe paa Hof- og Stadsretten, at gjøre saadant bekiendt paa den Maade, som de cragte meest passelig. Imidlertid kunde der maaffee af saadant Reskript gaae Communication til Justitiarius i Høiesteret og Landsdommerne i Sieland. Kiøbenhavn den Julii 1774.

Herpaa resolvoerde Cancelliet under 16 August 1774.

Ordre til Hof- og Stadsretten efter Erklæringen, og Notice til Justitiarius og Landsdommerne.

Senere er under 9 November 1774 resolvoeret:

Reskriptet communiceres samtlige Landsdommere og Laugmænd, samt at lade det læse til Efterretning for Fremtiden.

Herefter blev de Tilforordnede i Hof- og Stadsretten saavelsoom Landsdommerne i Sieland og Meen den 3 September 1774 fra Cancelliet tilskreven.

End videre blev saavel de øvrige Landsdommere i Danmark, som samtlige Laugmænd i Norge den 19 November 1774 ligeledes fra Cancelliet tilskreven, og samme Dag notificeret Hof- og Stadsretten.

LXXXV.

Svar til Kammer-Collegium paa deres Promemoria af 25 December 1773 angaaende følgende Tilfælde: Paa Auctionen over de Møenske Godser 1769 vare Bønderne selv paa Godset No. 2 bleve hoiibydende. Men, som de ikke saae sig isand til at betale den udlovede Kiøbesum, indgave de Memorial til Kongen af 4 Februarii 1771, derudi de melde, at de paa Kiøbet have betalt 6007 Rdr. 3 Mk., og bede, at de resterende 25367 Rdr. 3 Mk. maae blive staande i Godset mod Rente, og saaledes, at de paa Capitalen aarlig betale 1000 Rdr., indtil den halve Kiøbesum var betalt. Denne Memorial var General-Landvæsens Commissionen befalet at undersøge og foresille. Denne Commission havde og, efter at have i Forveien indhentet Amtmandens Erklæring, under 1 Maji 1771 foresillet samme derhen, at Ansøgningen er allerede blev bevilget, men at Hans Majestæt og, i Henseende til at Bønderne havde kiøbt Godset temmelig dyrt, eftergav dem Renten af den hele Kiøbesum, naar de rigtig betalte alle Contributioner og Afgifter; hvilket alt af Hans Majestæt den 3 Maji er bleven approberet. Derefter har Kammer-Collegium

ved Skripelse til Amtmanden, Kammerherre Walmoden, af 20 November 1773 (i Anledning af de i Forestillingen ommeldte Ord, Contributioner og Afgifter) paasaaet, at Bønderne ifødet for de eftergivne Renteer skulde svare Jordebogs Afgifterne, indtil den halve Riabesum var udbetalt, da disse bortfalde, og Bønderne betale 4 pro Cent Rente af den halve Riabesum 21375 Rdlr., som bestandig bliver staaende i Godset; derefter de og have indrettet deres Berægning for de 4 Aar fra 1770 til 1773 inclusive. Derpaa ere Bønderne indkomne med Memorial af 9 December 1773, hvor de søge at vise, at de aldrig kan tilpligtes at svare Jordebogs Afgifter, da de ere virkelig Eiere af Godset, og have kjøbt det paa offentlig Auction, ligesom det og er klart af General-Landvæsens Commissionens Forestilling, at det aldrig har været Hensigten, at de skulde betale Landgilde &c. Efter at denne Resolution var dem meddeelt i Maj 1771, og de siden den Tid have efterkommet alt hvad samme befalte, samt i 4 Aar havde haft Godset i rolig Besiddelse, kommer Kammeret mod Slutningen af Aaret 1773 og paaskaaer Jordebogs Afgifterne, endog for Aaret 1770, i hvilket Aar de virkelig have betalt Rente af Riabesummen. De bede derfor, at Kammerets Resolutioner af 29 October og 20 November 1773 maae tilbagekaldes; da det er klart, at ved de Ord: Skatter (eller Contributioner) og Afgifter ikke bør forståes andet, end Matriculskat, Kornskat, Extraskat &c. saavel som adskillige Refusioner til Kirker, Præster, Rectoratet i Kiøbenhavn, &c. som de alt rigtig have erlagt. I den Henseende udbeder Kammer-Collegium sig General-Prokureurens Tanker derover med Documenternes Tilbageføndelse. Endnu havde Kammer-Collegium den 2 Julii 1774 atter tilskrevet General-Prokureuren og erindret om Evar, siden Bønderne imidlertid paadrage sig adskillige Skatter og Afgifter.

Landgilde saavel som øvrige saa kaldte Jordebogs Afgifter komme derudi gjerne overeens, at det i Almindelighed er en Afgift, hvilken den, der haver Nyttens og Brugens af en Eiendom, derfor betaler til Eieren af samme.

Deraf synes, at ordentligviis kan En ligesaa lidet komme til at betale Landgilde af sin egen Eiendom, som han kan komme til at betale Lise af det Huus, han selv eier.

Efterat Auctionen over det Moenske Gods i Aaret 1769 var forbi, og disse Bønder vare blevne høistlydende paa Godset No. 2, og saadane

Bud og af Hans Majestæt var bleven approberet, kunde det ikke nægtes, at de jo vare virkelige og retmæssige Eiere af dette Gods. Jeg finder ikke, at noget siden den Tid er hændet, hvorved de kunde synes at have mistet eller tabt den Eiendomsret, de saaledes eengang paa lovlig Maade havde erhvervet. Men, saalænge de ere at ansee som virkelige og retmæssige Eiere af deres paaboende Gaarde og af hele Godsæt No. 2, gaaer det umueligt an, at en tredie Person af dem kan paastaae, at de af disse Gaarde skulde svare Landgilde og andre Jordebogs Afgifter; med mindre der forevises en ligesaa tydelig som usædvanlig Contract, hvorved de med rene og klare Ord have forbundet sig dertil, og selv tilstaaet saadant.

Til en saadan Contract eller Tilstaaelse findes ikke mindste Spor under Sagen.

Alt, hvad man i den Henseende har fra Bønderne, er en Memorial af 4 Februarii 1771, derudi de begiere, at de paa den halve Riebeseum endnu resterende 15367 Rdr. 48 s. maatte blive staaende i Godsæt inod aarlig Rentes Svarelse, saaledes, at de derpaa aarlig maatte betale 1000 Rdr., indtil den halve Riebeseum med sine Renter var afbetalt.

Denne Ansøgning har da værende General-Landvæsens Commission under 1 Maji 1771 forestillet Hans Majestæt derhen, at Bønderne ei allene have erholdt alt det, de havde begiert, men og langt mere, da dem tillige og uden deres Begiering er tilstaaet, at de i den Tid, de betalte de 1000 Rdr aarlig, og indtil den halve Riebeseum var afbetalt, skulde være frie for at betale Renter af den hele Riebeseum, naar de ellers rigtig erlagde alle Contributioner og Afgifter. Disse sidste Ord er det, der har givet Anledning til det, der siden er paastaet af disse Bønder. Det er og vist, at de Ord, Contributioner og Afgifter, have en saa almindelig Bemærkelse, at derunder gierne kan forstaaes Landgilde og Jordebogs Afgifter; men, hvor saabant formodes, det maae tales om det, en Bøier eller Hæstebonde haver at betale, og ikke om en Eier. At Landvæsens Commissionen ved at nævne disse Ord i deres Forestilling, aldeles ikke har havt Hensigt til Landgilde eller Jordebogs Intrader, det er ganske klart.

Den hele Forestilling er til Fordeel for Bønderne; men dermed kunde det umuligt bestaae, at Bønderne, imod at være frie for at svare Renten, skulde betale Landgilde, med videre, siden Landgilden efter nogle Aars Forløb, og efterat nogle tusende Rigsdaler først vare betalte paa Capitalen, uopdyndig vilde beløbe sig til langt høiere Sum, end Renten udgjorde.

Overalt kunde Landvæsens Commissionen ikke forestille, at disse Selveierbønder skulde betale Landgilde med videre, uden derisil at have deres rene og frivillige Samtykke. Men saadan Samtykke og Tilstaaelse har Commissionen aldrig enten haat eller forlangt. Skulde det maaskee anses for et Slags Samtykke eller Tilstaaelse, som de i Slutningen af deres Ansøgning begjære: at Hans Majestæt vil være deres Forfvar og Proprietair, og at de maae bestyres af General-Landvæsens Collegium; da viser Ammandens salig Geheimeraad Nystings Erklæring af 13 Martii 1771, hvorledes saadant bør forstaaes, da han der erklærer Bøndernes Mening at have været, og endnu at være, at det var dem lige meget, under hvis Tilsyn og Administration de stode, naar de maatte behandles som Selveiere, med videre. Det var altsaa langt fra deres Tanker, at forbinde sig til at betale Landgilde med videre, som ikke kan passe sig paa en Selveier.

Endelig merker man og, at der i Begyndelsen og strax efter at General-Landvæsens Commissionens Forestilling af Hans Majestæt var approberet, aldeles ikke er tænkt paa at paastaae Landgilde med videre af disse Bønder, og at saadan Paastand først er gjort omtrent 2½ Aar derefter ved Kammer-Collegii Skrivelse af 29 October 1773.

Om der og ellers kunde være noget imod Bønderne i denne Sag, saa vilde dog drøme lange Eiltienhed give dem et vigtigt Argument og virke en stærk Præsumtion for dem; saa at, ligesom Bønderne, der synes at paastaae Lands Lov og Ret, ikke uden ved Dommerens foregaaende Kiendelse kunde forpligtes til at betale Landgilde, saa er der ikke synderlig Formodning for, at en saadan Kiendelse vilde blive at erholde, ifald Bedkommende skulde finde for godt, i den Henseende at anlægge Sag imod dem. Kjøbenhavn den 8. August 1774.

Resolutionen i denne Sag har ikke været at finde.

LXXXVI.

Concept til en Forordning eller Placat angaaende Veddespil og Lotteriespil, i Anledning af et Promemoria fra Ober-Ekattedirectionen af 9 Maji 1774, hvorved de sende Cancelliet en Forskilling til Hans Majestæt af 20 April, som gaaer ud paa, at der ere Høst, som for egen Regning tage imod Indskud til Lotterie-Trækningerne, og trække saaledes den Fordeel, der tilkom Lottøet, som med saa stor Omkostning underholdes; og da de jast ved det, at de ere frie for saadanne Omkostninger, kunde tilstaae større Provison og større Affortning, saa blive de derved saa meget farligere for Tallotterierne. De bede derfor, at der maae gøres samme Ansættelse i Henseende til Vedde-Comptoirerne i begge Rigerne, som der er gjort i Henseende til dem i Hamborg; og det saa meget mere, som der besværgte, at disse Collecteurer dermed colludere, og tage mod Indskud for egen Regning, og lufte de udgitte Sedler ude af deres Lotteries Lister. Ligeledes melde de, at Hazardspil, og især de saa kaldte Lotteriespil, ere fædelige for Lottøet. I den Henseende bede de, at det ved en Placat fra det danske Cancellie maatte under Straf af 3 Aars Fængsels- Arbejde forbydes alle og enhver, og især Collecteurerne, at tage mod Indskud til Lottø-Trækningerne i Kiøbenhavn, Altona eller Wandsbøl for egen Regning, eller, for saavidt Collecteurerne angaar, at udelade samme af de Lister, de indlevere til Lottøet. Endnu bede de, at de, der ved saadane utilladeligt Foretagende lade sig bruge som Underhandlere eller Collecteurer, eller til at forrette det derved forefaldende, maatte være samme Straf undergibne, da derimod den, som angav og beviisliggjorde noget saadant, skulde strax af Lottocassen nyde 200 Rdr. og hans Navn forties; men den, som gjorde Indskud hos andre end en ordentlig Collecteur, betale 200 Rdr. i Straf. Endelig bede de, at det, der tilforn er fassat i Henseende til Hazardspil, og maatte ubøides til Lotteriespil. Denne Forskilling var saavel i Henseende til Veddespillet med videre som i Henseende til Lotteriespillet med videre af Hans Majestæt approberet den 2 Maji 1774.

* * *

Gjøre bitterligt: at, da det er bragt i Erfaring, hvorledes Udfællige skal understaae sig at spille det saa kaldte Veddespil, eller paa egen Haand at indrette et Slags Tallotterie, ved det at de for egen Regning modtage Indskud paa Tallotteriets Trækninger i Kiøbenhavn, Altona og Wandsbøl, og forbinde sig til at udbetale de paa de udkommende Tal faste

skaffatte Gevinster, ligesom det og Lands Collectorerne for Lottoteriet skal gives de, der modtage Indskud og udgive Lotteriefeddele; men ubeladde samme af de Bister, de til Lottoet indgive, paa det, de sig selv for egen Regning og Risiko kunde beholde det skete Indskud; og saadan Omgang foruden anden Uleilighed, som den medfører, og er til største Fornærmelse og Skade for det allene privilegerede Lottoterie, som med store Omkostninger underholdes, og hvoraf Indkomsterne anvendes til Landets almindelige Nytte og Fordeel: Saa have Vi affermaadigt fundet for godt, hermed alvorligen og strengeligen at forbyde, saadant, og det under Straf at arbejde 3 Aar i Jern i nærmeste Fæstning; udi hvilken Straf enhver skal være forfalden, som i Bore Neger Danmark og Norge maatte befindes at spille det saa kalte Beddøspil, eller for egen Regning at modtage Indskud til Lottoteriets Trækninger, saavelsom de Collectorer for Lottoteriet, der modtage Indskud til Trækningerne, uden at anføre samme paa de Lotterie Bister, de ved hver Trækning til Lottoet indgive. Samme Straf skulle og de være underdannede, der ved saadan utilladelig Handlung vidende gaae tilhaande, og lade sig bruge som Underhandlere, Collectorer, eller paa anden Maade.

Derimod skal enhver, som til General Directionen for Lottoet enten indleverer en Lotteriefeddel, der ikke findes paa Udgiverens til Lottoet indleverede Lotterie Bister, eller paa anden Maade gødgiver, at en uretlig Person har for egen Regning og Risiko modtaget Indskud; og derfor udgivet enten skriftlig eller og kun mundtlig Forskrift, strax af Lottosassen, nyde en Belønning af 200 Rdr., og hans Navn derhos forties.

Hvorhos det og i Almindelighed, og under 200 Rdr. Straf, skal være alle og enhver forbuden, at gjøre Indskud og modtage Lotteriefeddel eller anden Forskrift, være sig mundtlig eller skriftlig, af eller hos andre, end de virkelig bestilte og med offentlig Skilt forsynede Lottoterier Collectorer.

Endelig, da et i Anledning af Lottoteriet opfundet og saa kalbet Lotteriespil her skal temmelig være konimmet i Brug; da, ligesom det i sig selv er et Hazardspil, saa ville Vi og, at det med alle Maader, skal

forholdes efter Forordningen om Hazardspil af 6 October 1753. **Kiøbenhavn den 28 August 1774.**

Deretter udkom Forordningen af 5 October 1774.

LXXXVII.

Concept til en Forordning, angaaende at Fordringer, der reise sig af Credit paa indenlandste Silke, Uldne: og Bomuldsbare, skulde i Norge nyde Preference for de Fordringer, der reise sig af samme Slags udenlandste Vare. Samme blev opsat i Anledning af General-Oeconomie- og Commerce-Collegii Skrivelse til det danske Cancellie af 17 October 1774, derudi de forlange en saadan Forordning, da Tolden af slige Vare er i Norge forhoiet til 24 procent, og en saadan Tolds Forhoielse agtes i Almindelighed som et Forbud. Tilligemed Stiftamtmanden i Christiania Hr. Kammerherre Lew. gavs Erklæring af 19de November, som holder Forslaget for ganske godt og nyttigt, da en stor Mængde af fremmede Vare daglig debiteres, og han ikke holder for raadeligt, simpliciter at forbyde deres Indførsel, men mener, at det Fortrin, der forundes de indenlandste Vare i Henseende til Fordringerne, vil være det bedste Middel, da det maae afskrække Fremmede fra at give Credit. NB. Det gik ikke til min Erklæring, men, ved at det circulerede, blev jeg ombedet at opsætte Forordningen.

* * *

Større vittetligt: At, da det ved Forordningen af 19 Febr. 1753 er fastsat, for saavidt Vort Kongerige Danmark angaaer, at alle Forfkrivninger, Contracter, Giældsbreve eller Fordringer, som angaae eller reise sig af de i samme Forordning aldeles forbudne fremmede Silke-, Uldne: og Bomuldsbares Indførsel og Afsettelse, skulde være aldeles ugyldige og kraftløse; Tolden paa de slige fremmede Fabriqvare og Siden i Vort Kongerige Norge er forhoiet til 24 procent, skjønt denne Forhoielse ikke tilfaldt de her frembragte den dermed attraaede Hensigt til at befordre de indenlandste fabriqverede Vares Afsettelse: saa have Vi, for end videre at lette samme Afsettelse, og for at sætte de her værende Fabriqverende og Handlende i Stand til at give de norske med slige Vare Handlende behørig Credit, allernaadigst fundet for godt at anordne og befale, ligesom Vi og hermed

for

for Bort Kongerige Norge anordne og befale, at, naar Fordringer, som maatte reise sig af Credit, der er given paa indenlands fabriqvereds Silke-, Uldnes eller Bomuldsware, i Sterboer, Fallit eller Ovbudsboer, saavel som ellers for Ketterne maatte konkurrere med Fordringer, som reise sig af fremmede indjerte og udborgede Silke-, Uldnes eller Bomuldsware, da skulle de første i alle Maader nyde Fortrin for de sidste; saa at de sidste eller fremmede Fordringer aldeles ikke kunne vinde nogen Godtgjæltelse, førend de første eller indenlandsske ere tilfulde afbetalte og clearrede.

Efter dette Udlaft udkom siden med nogle saa Forandringer Forordningen af 18 Maji 1775.

LXXXVIII.

Swar til Over: Skattedirectionen paa deres Skrivelse til General: Prokurenren af 13 Febr. 1775; hvorved de sende en til dem indkommen Indberetning fra Kammer: Advocaten Justh:aad Vang, som var befaleet at indkræve Hans Majestæts Fordring 5024 Rdr 83 S. i en i Vestindien hjemmehørende, men her ved Doden afgangne Doct: r Rehhuus Sterboe; hvilken Fordring han og havde anmeldt her i Skifte: Commissionen, som havde antaget sig hans her Esterladte, men derhos befundet, at som den Aføde havde i hans Testamente indsat tvende Executores testamenti, Jacob Schmitt og David de Wendt, saa havde de antaget sig hans Esterladenskab i Vestindien, uden at correspondere med Skifteretten her i Byen, som de ikke engang havde svaret paa et dem tilskrevet Brev. Den Afødes Creditorer her i Byen havde i den Henseende paastaet, at Skifteretten her skulde antage sig Alt: no, og bestikke Fuldmægtig i Vestindien, uden at fere sig efter Executores. Dermed turde Kammer: Advocaten vel ikke være saa ganske enig, da Executores testamenti i Folge Forordningen af 5 April 1754. ere at ansee som Skifteforbalttere; men derimod indstillt han, om Over: Skattedirectionen vilde udvirke en Kongl. Ordre til Hof: og Stadsrettens Skifte: Commission, at de skulde antage sig Skiftet efter afgangne Doctor Rehhuus, hvorudi det confirmerede Testamente og de indsatte Executores testamenti ikke skulde være hinderlig, men disse overløvere og aflægge Nødtighed til Skifteretten for hoed de havde eller havde havt under Hænder denne Sterboe tilhørende. Som nu Over: Skattedirectionen finder betænkeligt at meddele den forlangte Resolution, forinden de ere forsynede med General: Prokureurens Betænkning, saa udbede de sig denne.

Mr. Hans Majestæt, fordi han i afgangens Doctor Rebbins Stæv-
 -for Pat. en Forordning udsat paa 5000 Rdr., skulde forbyde de af den
 -Udsødes indsatte Executores testamenti at befale sig med hans Efterladens-
 -skabs og arveferdomme de dem i det senereudsatte Testaments paalagte
 -Pligter og Deribind-befale dem, at lade Afslutning afkomme paa Skiftesetten
 -helt og ret, et noget, som jeg ikke kan raade til; ligesom jeg og tvivler
 -om, at det danske Concedie, hvoridens Sag egentlig synes at henhøre,
 -dermed vilde behøve sig.

Forøvrigt maae jeg tilføje, at jeg ikke holder for, at de her
 indsatte Executores testamenti, i Følge Forordningen af 5 April 1754,
 ere at ansee som Skiftescommissarier.

Forordningens første Artikel gier Forstik mellem de Executores te-
 -stamenti, der ere indsatte allene til at see visse i Testamentet fastsatte Poster
 -erleverede, hvilke ikke udelukke de almindelige Skiftesforvaltere, og de Exe-
 -cutores testamenti, der, som Forordningen udtrykkelig melder, ere indsatte
 -til at forrette Skiftet uden Dyrighedsens eller Rettens Middels Hielp.
 -Om disse sidste er det Forordningen siger, at de i sig ikke kan anses for an-
 -dets end Skiftescommissarier.

Naar jeg afskræber fra det, som hdbindtil har været Brug i West-
 -indien, og som er mig ubekendt, skianter jeg ikke, at de her ommeldte
 -Executores ere af dette Slags. De ere blot indsatte til Executores testa-
 -menti. Der meldes i Testamentset ikke et Ord om, at de skulle forrette
 -Skiftet end sige, at de skulle forette det uden Dyrighedsens eller Ret-
 -tens Middels Hielp. Det paalægges dem allene, at bekiendtgøre Testa-
 -mentet for sig selv, at påsee dets Løb og Bedste, at indbringe den
 -Udsødes udsilgende Gæld, og især det, han havde tilgode for hans søgte
 -Plantage. Al det øvrige, ligesom at indkalde den Udsødes Creditorer,
 -at kiende ind deres Forordninger, for saavidt de bleve modtagne, at betale
 -dem, for saavidt de skuldes forlæte; at de det Udsødes mellem Uer-
 -vinger, at budklæde og offiere de derved mellem dem foreskændte Evi-
 -sigheder og Læstioner, med videre, synes at være forbeholdet de ordent-
 -lige Skiftesforvaltere, som efter Loven have Jurisdiction, hvilken Execu-

tores Testamenti ikke kunne gaaas eller bruge, uden for saavidt den udtrykkelig er dem tilstaaet ved et confirmeret Testamente.

Jeg tænker altsaa, at Sagen vel vil finde sig og afgjøres ved Mellemhændling eller Correspondence mellem Stiftretten og de indsatte Executores. Skulde Executores enten aldeles ikke svare Stiftretten, eller Stiftretten i anden Hensende havde Marsag til at besvare sig over dem; da, naar de derom hensende sig til Cancelliet, kan General-Gouverneur eller Regjeringen derfra tilskrives, at foranstalte det, som maatte eragres lovligt og billigt. Kiøbenhavn d. 14 Martii 1775.

En Efterretning om Afgjørelsen paa denle Sag har ei været at erholde.

LXXXIX.

Erklæring eller Forestilling angaaende Hof- og Stadsretten og de mellem samme og de øvrige Jurisdictioner, især de tvende Militaires, nemlig Landt og Søestadsretten, værende Collisioner; og Lovligheden, hvormed det havde følgende Beskæffethed: Efter at Hof- og Stadsretten ved Forordningen af 15 Junii 1771 var bleven indrettet, blev i Aaret 1771 aldeles intet derimod af Nogen indvendt; men den 8 Februarit 1772 gjorde Generalitets- og Commissariats-Collegium en Forestilling, som gik ud paa, at da med den militaire Jurisdiction skulde forholdes, som før end Hof- og Stadsretten blev indrettet; hvilket og blev bedilget, allene med Undtagelse af Auctioner hos Embedsfigerer, det de og den 12 Febr. communicerede det danske Cancellie, som den 20 Februarit gjorde Forestilling derimod, og viiste, af hvad Følge det vilde være, om saa betydeligt et Skridt blev gjort til at ophæve den saa vel indrettede Hof- og Stadsret; hvorpaa blev resolveret, at tvende af Cancelliet og tvende af Generalitets- og Commissariats-Collegium skulde sammentræde, for at overlægge denne Sag, hvilket Cancelliet den 9 Martii, og Hof- og Generalitets, og at det imidlertid forblev ved Forordningen af 15 Junii 1771. Den 24 Martii 1772 tilfikk Cancelliet Hof- og Stadsretten dette foregaaende, og forlangede deres Betænkning derover. Samme indsendte de den 7 Maji 1772, da den gik ud paa, at det i Almindelighed burde have sit Forblivende ved Forordningen af 15 Junii 1771, som hævdede den indfærgne Misbrug med de adskillige Jurisdictioner, og især med de Militaires, at de i Gieldes- og borgerlige Sager skulde seges for Kriigeretten. Hvad de Gemene og Underofficerer angaaer, da forsaarfaes dem ingen Omkostning ved Hof- og Stadsretten, og for øvrigt ere de afslutne ved Forordningen af 13

April 1754, ligesom Officererne og, saavidt muligt kan eragtes, ere betrogede ved Forordningen af 24 Februarii 1734. Derhos indstille de dog, om Slutningen af den 3die og 4de §. i Forordningen af 15 Junii kunde derhen forandres, at de Militaire i alle criminelle Sager skulde staae under Krigsretten, og at Sager, der angik Ufortilighed i Væsteskab, saavel som reale eller verbale Injurier af dem selv, deres Husfruer eller Børn, som dre i Huset, ligeledes skulde afgjæres ved Regimenterne eller Divisionerne, saalænge der ikke paastands Recon-tion mod den civile Klager. For øvrigt medde de, at Vidnerne aldeles ikke blive opholdte ved Hof- og Stadsretten, da flere ikke til een Dag indfaldes, end de, der samme Dag kunde blive afhorte. Ligeledes medde de, at Eksterne nu snarere og ordentligere afgjæres, da de, som have dermed at bestille, fra andre Forretninger ere befriede, ligesom de og brevi man afgjære de Sterboer, hvor der er lidet eller intet. Imidlertid blev, i Følge Resolutionen af 20 Februarii, til at hivaane Conferencen af Cancelliet udnævnet General-Prokureuren og Conferentsraad Schumacher, i hvis Egen-siden kom Conferentsraad Lürdorf; af Generalitetet blev særk udnævnet General-Brev-Rangow og General-Auditeur Schmidt, men først derefter kom Conferentsraad Schulz i Brev-Rangows Sted; og da General-Auditeur Schmidt siden døde, kom hans Eftermand Etatsraad Bornemann i hans Sted. Den 8 August 1772 tilsendte Cancelliet den forhen ommeldte Commission (som var befalet at undersøge og reglere de i de civile Departements fleste Forandringer, og bestod af Brev-Thott, Geheimeraad Schack Rathlow, Stiftamtmænd Scheel og General-Prokureuren) alle det, denne Jurisdiction-Dispute angaaende, der indkomne, og overlod til Commissionen derom at giøre Forskilling, da Cancelliet ellers intet havde imod, at de Militaire beholdte den hele criminelle Jurisdiction, og at Hof- og Stadsretten blev paalagt, at afgjøre Eksterne ligesaa hastig og med ligesaa liden Bekostning, som forhen; men Commissionen sendte det efter nogle Dages Forløb tilbage, og gav tilkiende, at den ikke kunde befatte sig dermed, siden derom var anordnet særskilte Samtaler eller Conferencer. Den 8de October 1772 indløberede Conferentsraad Schulz og General-Krigscommissair Schmidt til Commissionen deres Betænkning og Paastand paa Land-Statens Vegne, som gaar ud paa, at Indretningen med Hof- og Stadsretten i sig er meget god og nyttig, men ikke bør udvides til Militair-Staten; da en Militaire altid bør være færdig til at marchere og ikke kan ansees som Indboaner af en Bye, altsaa ei heller have localt Forum, ligesom han ei heller bør vide af anden Øvrighed eller Subordination at sige, end hans foresatte Officerer; hvortil kommer, at de ved de civile

civile Retter ikke domme efter Krigsartiklerne, som dog er de Militaires Lov, og at Processerne ved de civile Retter ikke saa kort afgjøres. Det øvrige angaaer meest den criminelle Jurisdiction og den Tvistighed, der er om Forstaaelsen af den 3die Artikel i Forordningen. Endelig melde de om Auditeurenes Tab, om den underlige Forskiel mellem Kiøbenhavn og de øvrige Garnisoners Jurisdictioner; og vise, at dette ikke kan finde Sted i de tydske Provindser, hvor de have andre Love og en anden Arvesølge, da derimod de Militaire overalt rette sig efter den i den danske Lov fastsatte Arvesølge. Saa melde de og, at Officerer, som søges for Gield, meget bebyrdes ved de stærke Overretssportler, der maae erlægges i Hof- og Stadsretten. Altsaa paastaae de, at faae saavel Eksterne som Auctionerne og Jurisdictionen i Gieldssager med videre tilbage. Com det imidlertid i Statsraadet var fundet tjenligt, at tvende paa Søestaten's Begne skulde sammentræde med de tvende fra Cancelliet og Generalitetet, saa blev saadant Admiraltets- og Commissariats Collegium tilmeldt fra Cancelliet ved Skrivelse af 9 December 1772, da de derefter udnævnedes Statsraaderne Kosod Ucker og Sevel. Den 21 October 1773 indleverede General-Prokureuren og Conferentsraad Lützow deres Betænkning derne Sag angaaende, som gif ud paa, at det i Almindelighed burde forblive ved Forordningen af 15 Juni 1771, dog saaledes, at: a) Militair Estaterne burde beholde den hele criminelle Jurisdiction, og Slutningen af den 4de Artikel i Forordningen derefter forandres. b) Betienterne, saafom General Auditeurerne og Auditeurerne, godtgjøres noget til Erstatning for det, de derved tabte. c) Om de ønskede, at det med Matrosernes og Soldaternes Skifter maatte gaae hurtigere til, og visse Formaliteter af den Aarsag udelades, da er man villig derom at foranstalte alt hvad fornødent og lovligt maatte eragtes. Den 13 November 1773 indleverede Statsraad Kosod og Sevel deres Betænkning og Svar paa Foregaaende, hvori de beraabte sig paa: at Søestaten for mere end 150 Aar siden var adskilt fra Civil Estaten og havde faaet sine egne Love og Jurisdiction; at de kunne lerne Straffen efter Misgjerningen og efter det, Kongens Tjeneste udfordrer og angaaende den militaire Jurisdiction. I Henseende til Gieldssager er det vigtigt, at den gemene Mand ikke belædes med Gield, hvorom haves adskillige Forordninger; at en Matros ikke gior Gield uden Chefens Tilladelse; at den giorde Gield ikke betales uden ved maanedlig Afkøring; at Nam i deres Bøe ikke skeer saa, at Kongens Tjeneste derved lider. Alt dette vil ikke blive tagtaget ved Hof- og Stadsretten, hvor Processen bliver vidtløftigere og bekosteligere, hvor de nødes til at betjene sig af Procurator, som ikke uden Rettens Tilladelse maae

måde for den combinede Ret) og kånne ikke betænk sig af det den ved den 7de Krigsartikel forundte beneficium pauperatis. NB. Samme angaaer alle de Mæstroses og Underofficerer, og endda med Modfræklning. De Hof- og Stadsretten er ikke istand til at danne i de civile Betientes Embedssager, uden såmænd forudsætter en noie Kundskab om Holstens og Glædens Indretning, hvilken de ikke have, og ikke kan meddeles dem, da det bør holdes hemmeligt; de Skifterne og Auctionerne ere det eneste Middel for Søe-Statens til at skaffere deres Justitsbetiente, da de dog endelig maae have en Auditeur, der bibræde deres saae Lob og Ret, og har Kundskab sin Ervøsenet ic. hvilken de ikke kunde vente at faae for de ham ved Reglementet tillante 200 Rdr.; Auditeuren er langt bedre og skærere end Hof- og Stadsretten istand til at forrette Skifterne efter de civile saavel som militære Betientes, i Hensende til de Afvædes Forbindelser og Afregninger med Divisionsche, Compagnie-Cheferne og Mynter-Comptoirerne, hvor Auditeuren staa kan faae Esterretning, uden at behøve vidtlostig Correspondence. NB. Det angaaende Stabet havde de ikke ret forstaaet. At ved Kongl. Resolution af 1758 den 8de April ere de ved Søe-Statens Jurisdiction faldende arvelse-Capitaner henfegte til Statens Justitskasse, hvoraf Desingventer underholdes og deres Executioner bekostes; men det kunde hende sig, at de, ved at miste Jurisdictionen, og mistede denne Fordeel for deres Justitskasse. Endelig erklæret General-Auditeuren, Ervøsenet Kosov Under, at han for hans egen Person helst ønskede at være frit for Skifterne og den criminelle Jurisdiction, endog uden at nyde nogen Erstatning. De paastaas alle saa at beholde den Jurisdiction, de saa længe have været i Besiddelse af, og som kan indskrænkes til tvende Retter, nemlig combinede Ret og Ober-Admiralitetets Ret. De troe, at det vil være til Gavn for Kongens Tjeneste, og at Hof- og Stadsretten saa meget bedre kan bestaae, naar den ikke bliver belastet med saa mange Ting, som den neppe er istand til at bestride. Meget derefter, nemlig i December 1773, havde Cancelliet en Samling med den fra Søe-Statens, og, som de alle være enige vdi, at Hof og Stadsretten var nyttig og kunde vedblive, lovede de fra Søe-Statens at indkomme med et Forslag, hvorledes disse Ting kunde overlades Søe-Statens, og Retten forblibe. Dette Forslag indkom de med den 14 Martii 1774, og erklære vel i Indledningen, at de ere villige til at afstaae alle de Sager, som ikke have Hensyn til Tjenesten, eller derudi kunde foranrsage Vidtlostighed eller Ophold; men derefter opregne de allene de Sager, som angaae Huus, Gaard, Skib, Handel, Caution. Endelig tilfaas de, at de civile Betiente ved Søe-Statens maae staae under Hof- og Stadsretten i Sager, som ikke vedkomme deres Embede, og at deres saavel som

som de Militaires Enkers Skifter maae forettes af Hof- og Stadsretten. Videre formene de sig ikke at kunne gaae, uden at foraarstaae Hans Majestæts Tjeneste betydelig Skade. Som det imidlertid ved en Cabinetsordre af 16 September 1774 var befaleet, at Commissionen skulde reasumeres og Sagen afgjort, saa blev en Samling holdt i October Maaned, hvor de tvende fra Cancelliet henholdt sig til deres Erklæring af 21 October 1772, de tvende fra Søs-Staten ligeledes til deres forhen indgivne; men Statsraad Bornemann, der som General Auditeur havde succederet salig General Krigscommissar Schmidt, lovede tilligemed Conferentsraad Schulz at indkomme med et nyt Forslag, der tillige kunde anses som en Concept til den Forestilling, de agtede at indgive. Dette indleverede de og kjød i November 1774, hvor de henholdt sig til det forrige, at Soldaten altid maae være færdig at marschere; at det Juridiske og har Henfikt til Disciplinen og Subordinationen; at de Militaire maae i Folge deraf i alle personelle Sager, civile saavel som militaire, demmes af deres Joresatte og staae under Krigsretten ic De besvare derpaa disse Indvendinger, og formene, at Hof- og Stadsretten desuden faaer nok at bestille og kan bruge alle sine Folk; at de Civile have Marsag at glæde sig ved denne Indretning, som er nyperlig, men ikke passer sig paa de Militaire. De love for Fremtiden at kasse vedbørlig Sikkerhed for de Umyndiges Midler, som de tilstaae hidindtil hos dem at have manglet. De paastaae saaledes Alting tilbage, og love i saa Fald at forelægge Hans Majestæt en Plan til at sætte det militaire Skiftevesen og Overformynderie paa en bedre og sikrere Fod. Derhos tilstaae de dog, at, isald de endelig skulde uisse noget, det da vil være Skifte-Jurisdictionen og Auctions-Værket. Men i saa Fald begiere de:

a) At denne Anstalt ikke maae indskrænkes til Kiøbenhavn allene, men udvides til begge Rigerne, saavel som de tydske Probindser.

b) At de Militaires Skifter og Auctioner maatte paa det korteste og uden mange Formaliteter behandles og tilendebringes, især de mange ringe Størhoer, hvor den hele Massa kan beløbe sig til nogle Rixdaler.

c) At en Officer af Regimentet eller Garnisonen af Skifteforbalteren begieres commanderet til at bivaane Skiftet, for at iagttage Regimentets Casens Lørd, om der er noget med den at liquidere, og for at til sig tage de Papirer, der maatte findes den Kongl. Tjeneste vedkommende.

d) At de civile Skifteforbaltere ved hvert Aars Udgang liquidere med Krigshospitals-Cassen for de dem tilkommende arveløse Efterladenskaber; og at de ligeledes til General-Auditeuren indsende Designationer over de Militaires

Slister på en kort Forklaring over deres Udsald, på det Vedkommende og der kunde saae Underretning derom.

e) At de Militaire (uagtet denne Forandring med Jurisdictionen) hestret, som hidindtil, søge facultas testandi, Testamenters Confirmation, Verba acatis etexus etc. sammesteds som forhen, og at de fra samme Departement hvide expederede; da de derved kaldende Sportler ere Generalitets-Collegium beregnede til adskillige ureglementerede Udgifter Bestridelse. Skulde derfor disse Expeditioner henlægges til Cancellierne, maatte Generalitets-Collegium af sammes Sportel-Casse godtgøres et Equivalent.

f) General-Auditeuren saavel som Auditorerne nyde Wederslag for de dem ved Skifterne fragaaende Indkomster, som den eneste Fordeel, de have for deres Arbeide med Criminal-Jurisdictionen. De aflaae det for enhver Auditour i det ringeste til 50 Rdr., og for General-Auditeuren til 350 Rdr., som er det, hans Formand har angivet sine Sportler til, og han virkelig maae betale Stat af.

De tilsaae, at det vil forarsage megen Banfelighed, at saae Skiftebesluttes sagledes indrettet, og troe i den Hensende, at det var bedst, at Militairen staae sig sin hele Jurisdiction tilbage. Saadan Foreskilling indgave de den 28 Jan. 1775 til Generalitets-Collegium, (hvorfra den blev Hans Majestet foreskillet) efter at de havde erfaret, at Søe-Examen allerede var indgaaet med sin Foreskilling, uden at give de øvrige Committerede Part deraf. Som ved saa disse Foreskillinger ikke kunde refulveres; seend Cancelliets Foreskilling og var indkommen, saa blev Cancelliet ved en Cabinets-Ordre af 24 Febr. 1775 befalet, inden Martii Maanedes Udgang at indkomme med deres Betænkning og Forslag; hvilket dog formedest mellemkommende Forhindringer ikke kunde lade sig gjøre. Indledet vare en adskillige Memoridter indkomne fra Kisbena høvns Universitet; saasom een fra Rector og Professors af 28 Martii 1772, hvorudi de begiere deres Jurisdiction tilbage, og bebaare sig; at paa andre Universiteters Exempel og den langvarige Besiddelse. h) At de taale deres Higt hos Studenterne med videre; ved det at de ikke kunde straffe de Gienstridige. c) At Studenterne kunde giøre Gield og ødelægge sig, uden, at de saae det at vide; saa at Rector ikke faaar Anledning til at afgiøre Sagen i Mindelighed; at den almindelige Skifteret ikke vord Bestred om deres Raad, sendaar og Omgangen med efterladte Bibliotheker og Manuscripter; at de staae det beneficium, des og deres Bøger have havt; kun at bære 2. pro Cent i Auctions-Salarium af Bibliotheker og Læsere; og endelig, at den yngre Professor i Philosophia, som er Secretair i Consistorium, og som hidindtil har for-

rettet, Sifternes og Auctionerne ved Universitetets Jurisdiction, herved tager over 400 Rdr. aarlig, og har kun 300 à 350 Rdr. tilbage, og haabe, isald de ikke faae Jurisdictionen tilbage, at han da bliver holte stævedet paa anden Maade, da han ikke kan nyde eller vente noget ved Universitetet. Ligledes en Memorial af 3 Decemb. 1772 fra Secretairen i Consistorium, Professor Gen. Høbe har andraget: det skønne, at han har tabt 400 Rdr., og har kun 300 à 350 Rdr. igjen; og dog maae betale Skat af 700 Rdr., som Indkomsterne til forn beløbe sig til og ere uagibne for. Han boder derfor om Erstatning, og at hans Embedeskat maae bestemmes efter det, han tillages. Endnu en Memorial af 23 Decemb. 1774 fra Værnede Secretair i Consistorium, Justitsraad og Professor Kæ, derudi han foredrager, at han har tabt i aarlig Gage 350 Rdr., som nu indbetales af Hof- og Stadsretten; og tilhøst Løber ind i den Kongl. Cass. hvorpaa han bebeder om Erstatning for dette saa store og for ham uaatnlige Tab.

Den 26 April 1776 blev det ved en Cabinetsordre, til det danske Cancellie, udfærdiget, at der i København skulde være een, eneste almindelig Jurisdiction; og alle andre Jurisdictioner ophæves; at alle Processer skulde afgjøres i vore Instanser; og alle Sporrelser forefaalde; og at Cancelliet havde at indkomme med Forslag til alt dette, med videre. Cancelliet vidste forhen ikke det, allermindst deraf; havde ei heller enen middelbar eller umiddelbar givet Anledning dertil; men da det en Gang var befalet, holdt Cancelliet sig og i Sandheds Medensh. Prokuratoren, (til hvem Cancelliet overdrog at forefatte dette Forslag med derhen hørende Instruction, Reglement, Anordning og Forestilling,) det for deres Pligt, at see det i overbet paa den bedste, hensigtsmæssige og fornøstligste Maade, der var, at afhvide. Det var, ikke tilladt, derom, i Forvejen at correspondere med vedkommande Departements, som det kunde, og angaae i Tid og Naatte det ei heller; thi, skient Cabinetsordren forst kom til Cancelliet den 26 April, og man saaledes ilde dermed, at Forordningen og Reglementet for Hof- og Stadsretten; uanset de, adskillige, endog fra Cabinetets, Sids, der ved mødende Bankeligheder, indkom den 15 Junii; saa blev dog, i ude- værende Tid, nogle Gange, sendt det derpaa, især af de senere Dage.

Den 26 April 1776 blev det ved en Cabinetsordre, til det danske Cancellie, udfærdiget, at der i København skulde være een, eneste almindelig Jurisdiction; og alle andre Jurisdictioner ophæves; at alle Processer skulde afgjøres i vore Instanser; og alle Sporrelser forefaalde; og at Cancelliet havde at indkomme med Forslag til alt dette, med videre.

Adent Grev Solstein, som saa meget ønskede, at Magistraten maatte blive befriet fra at have med jurisdictio contentiosa at bestille. Imidlertid var der ved denne Indretning med Hof- og Stadsretten mere at iagttage, end Vedkommende vel i Begyndelsen havde indseet.

Her skulde indrettes en Jurisdiction, hvortil intet Mynster var at finde i disse Riger, da den alleene skulde forerette og besørge, hvad 6 à 7 Collegier, saasom Borgretten og Hofretten, Under- og Over-Admiralitetens Retten, Magistraten, Politie- og Commerce-Collegium, Consistorium og mange andre Betientere og Personer hidindtil havde været beskæftigede med.

Denne Jurisdiction skulde et allene i første Instans kiende og domme i alle de Sager, som opkom i Hovedstaden og den største Stad i Riger, men den skulde og afhøre Vidner, anstille Undersøgninger, besørge de afsagte Domme fuldbehede, gjøre de Arrester og Forbud, der bleve requirerede, forerette familige forekommende Skifter, besørge Proclamata og Auctioner, med videre af Skifternes Befordring og Tilendbringelse henhørende. Endelig skulde de holde Pancebøger og andre Protocoller, have Indseende med, hvad derudi blev indført, og staae til Ansvar for deres Rigtighed.

Man maatte derved tillige see paa, at Sagerne ikke bleve opholdte, men derimod snarere og hurtigere afgjorte end tilforn. I den Henseende maatte det forebyggges, at, blandt de mangfoldige og adskillige Fortræninger, som denne Jurisdiction havde at bestrebe, den ene ikke skulde hindre eller opholde den anden, men, at visse Personer paa eet Sted kunde forette det ene, medens andre Personer paa et andet Sted forettede det andet; saasom, at visse Personer altid sadde i Retten, som foreskrevet Sagernes Mængde bestandig maatte holdes; og der bestrebedes og besørge det Fornødne; at andre imidlertid afhørte Vidner, og interloquerede paa de derved forefaldende Exceptioner og Questioner; atter andre anstillede og bestrebede de anbefalede Inquisitioner og Undersøgninger; at der blev aabnede Skifteretene, (som ligeledes i Henseende til Skifternes Mangfoldighed bestandig maatte holdes) og der iagttog samt besørge det alt, hvad Skifternes hastige og lovlige Befordring og Tilendbringelse maatte

maatte udførdes; andre til at afgjøre de saad kaldte smaa Gielbsager, hvilke behandles summarisk; og hvorudi der endelig dømmes i første Instants uden videre Appel; og endelig andre til at forrette de requirerede Executioner og Arrester med videre, og at paakiende de derved forekomne Exemptioner.

De Vidners Foreffelse glemtes er det, som medtaget den meeste Tid under en Proces i første Instants, hvilket de Partier og Procuratøret, som enten af Skiedesløshed eller af andre Aarsager søgte at forhale en Sag, og have vidst godt at betiene sig af; saa har man, for at betage dem Anledning dertil, og det deraf flydende Paaskud, seet at maage det saaledes, at adskillige Vidner paa en og den samme Tid kan føres og afhøres paa tvende, og, om behøves, paa itende forffjellige Steder, og det uden at Jurisdictionens øvrige Forretninger derved i nogen Maade hindres. Imidlertid maatte man ved disse adskillige Afdelinger, naar de ellers skulde have den dermed tilfjggede Dygtte, noie iagttage, at enhver Slags Forretninger blev anfordret Personer, om hvis Dueltighed, Indsigt og Erfarenhed herudi man var tilfulde forvissat.

Endelig holdt man sig forbunden til, saavidt mueligt, at see derhen, at denne Indretning ikke skulde bebyrde Deres Majestæts Cassé, skjønt saadant ikke var befaleet, men det tværtimod underhaanden var tilkiendegivet, at det ikke kom paa Dege an, naar kun Indretningen paa en god Maade kunde iværksættes.

At disse ommeldte og adskillige andre nyttige Hensigter ved Hof- og Stadsrettens Indretning ere opnaaede, det har man saa meget mindre Aarsag at tvivle om, som 5 à 6 Aars Erfarenhed synes at bevise og stadfæste det.

At de mange Jurisdiction-Dispyter, som tilforn saa meget ofte og jevnlig fandt Sted i Kiøbenhavn fremfor noget andet Sted i Rigerne, ved denne Indretning aldeles bortfalde, det er ikke en ringe Fordeel. Enhver, som paa nogen Tid haver været i vedkommende Collegier, veed, hvor megen Tid der blev spilde paa disse ubehagelige Tvistigheder, som, naar de maatte henvises til Lands Lov og Ret, gavs Anledning til Pro-

Andraskede, og; naar det i det Rette i Forordningen som i Hof- og Stads-
retten vare afrettes, skal i Anseende af Vidnealdrig blive opholdt over
een eller i det høieste 2 Timer, inden det bliver fremkaldet til at afhøres.
Denne saa nærteliggende Forretning ligger sig særlig begæret, naar berendes,
at de fleste Vidner tilføit bleve førte ved Begjæret, hvor Begjæret
ikke var om at afhøre dem; men som maatte tillige stode i Rødder; ind
tage og forhøre Procuratorernes Indlægge og Protocollationer, og tillige
loqvede paa de herved foreskrevne Exceptioner; og endelig altsaa de hille
i Sagen; saa der kun blev en del af Tid tilovers for dem til at afhøre
Vidnerne, og i den Tilfælde, og i den Tilfælde, og i den Tilfælde, og i den Tilfælde,
Nu det indse ved Hof- og Stadsretten det vedtende Vidneskab,
som ikke beskæftigede sig med andet, særlig berende Vidner at afhøre. At
rihoert af disse Raminde sidder een af de Forskrevne i Hof og Stads-
retten, og dertil vælges de, som have den bedste Indsigte og mest ere værdige
til alle Forretninger; og til saa som de vilde til at afstaa de Procusatorer; og
holde dem inden de rette Grændser; saa at berende saa og til enten de vilde
Tiden med unyttige Exceptioner og Protocollationer; eller at forsøde Vid-
nerne ved indviklede Questioner. Protocollen i disse Vidneskab skal
skriftlig i Indlægge; som have god Indsigte i Lovens Rigtighed; og det
hos ere saadanne i disse Forretninger; at de altid i Dommerens For-
sald kunde opagte hans Pareri.

De Inquisitionens Vidnes ikke beskæftigede eller antages i det Lov, men
der dog, forældnings i saa stor en Deel, som Riebenhavn, hvor der er saadanne
den Tilfælde af allehaande Menninger; og der for endent, paa det tilfældige
Bøgne at undersøge en Sag; for end man drifter sig til at afhøre Sag
og at sigte den vis Person; saa var man forberet i alle Tilfælde temmelig
ilde-faren; og havde næsten intet andet at tage sin Tilflugt til, end Inqui-
sitions-Commissionen i Stockholme. Nu det indse er ved Hof og Stads-
retten dertil indrettet et ordentligt Raminde; under Navn af Titmænd
Kammeret; hvor man allesteds seer til at have en Mand, der forstaaer
processus inquisitionis; og ved at behandle disse Sager med saadan For-
sigtighed og Værdsomhed; at han paa dem ikke sige, om muldige, ud sin
der

der den Skyldige; og paa den anden Side ikke giver nogen Anledning til at bevare sig over, at han der uden Grund er bleven mistænkt eller beskyldt.

At Skifterne nu i Almindelighed bedre og ordensligere blive behand-
lede end forhen, det kan man slutte sig til, naar betragtes, at ved Magi-
stratens Jurisdiction, hvorunder dog vel $\frac{1}{2}$ Dele af hele Byens Skifter
hensørte, blev kun een Eftermiddag om Ugen holdt Skifteret, og ved de
sørgige Jurisdictioner endnu heldnærs derimod holdes nu Skifteret hver
Dag, saavel Formiddag som Eftermiddag, hele Ugen igjennem. Udi
denne Skifteret sidde trende af de Tilforordnede i Hof- og Stadsretten,
som Skifternes Behandling og Dørgængen dermed nødvendigt maage være
vel bekendt, og som, saalænge de hang med Skifterne at bestille, fra andre
Forretninger ere fritagne. Disse trende Tilforordnede have endnu trende
Assistentter eller Kongl. Fuldmægtige, som ligeledes ere vel øvede i sine
Forretninger, og altsaa istand til at gaae de Tilforordnede tilhaande; som
nemmelig det derhos er dem fæltsige tilhad, saaledes at dele Forretningerne
mellem sig, som Skifternes hastigste og lovligste Befordring og Tilendebrin-
gelse det kunde udfordre; hvilket sidste kan have sin store Nytte, fornem-
melig ved Skifterne efter Mærker, Soldater, og andre, saadanne, hvilke
ofte kunde begyndes og sluttes omtrent paa een og den samme Tid.

Skiont Hoiesteret nu, i Henseende til Kjøbenhavnsske Sager, er an-
den Instants, istedet for at den tilforn var tredie Instants, og man deraf
skulde slutte, at flere Kjøbenhavnsske Sager herefter ville blive indstævnedes
for Hoiesteret, da den ofte lader sig noie med tyende, Domme, som ikke just
vil acquiescere ved den første Dom, han erholder, saa kan man dog med
temmelig god Grund formode det, som er tværtimod, og at færre Kjøben-
havnsske Sager herefter ville blive indstævnedes for Hoiesteret; da saadane
fornemmelig kommer an paa den Fortrolighed, som Folk i Almindelighed
have til den Under- eller Overret, som affiger en Dom.

Hof- og Stadsretten beskæftiger af Mænd, der ere bekendte for gode
Jurister. De derudi Tid efter anden ledig blivende Pladser blive besatte
med Folk, som først ved Universitetet have erhvervet sig en god Theorie

og grundig Indsigt i Lovkyndighed, og derefter, ved at tiene som Cancellister og Fuldmægtige i Collegierne eller Hof- og Stadsretten, og som Secretairer ved Protocollet i Høiesteret, have havt Leilighed at anvende den forhen er hvervede Theorie, og at forskaffe sig den nyttige og nødvendige Erfarenhed og Praxis. Det er ikke vel mueligt andet, end at Folk maae efterhaanden fatte alt større og større Förtroelighed og Tillid til saadan en Ret; og just denne Tillid maae igien nødvendig have den Virkning, at mange acquiescere ved dens Domme, uden videre at indstævne samme.

Heraf flyder endnu en anden Fordeel, som i sig just ikke er ubetændes sig, nemlig, at man i Hof- og Stadsretten har et Seminarium til at besøgte Høiesteret, da man, ved foresaldende Vacance i Høiesteret, alle tider kan vente at finde Personer i Hof- og Stadsretten, om hvis Indsigt, Dueltighed og Erfarenhed i alt det, som en Dommer bør at vide, endog det, som ikke lettelig læres uden ved at være Underdommer eller Dommer i første Instantis, man er saa forvissat, saa man med fuld Tillid kan bringe dem i Forslag til at blive Assessorer i Høiesteret, saavel som til andre vigtige Justitsembeder.

Til alle disse heel betydelige Fordele, som enhver maae tilstaae at flyde af Hof- og Stadsrettens Indretning, kommer endnu, at den ikke forarsager eller har forarsaget Deres Majestæts Cassé nogen aarlig Ud-givt, men derimod tilbragt den nogen Indtægt.

Da alle Sportler ved Hof- og Stadsrettens Indretning bortfaldte, saa gaae de Sportler, der tilforn ved de adskillige Jurisdictioner tilfaldte saavel Dommerne, som især Skriverne og Andre, nu alle ind i en saa kaldet Sportelcassé, der er at ansee som Deres Majestæts Cassé.

Denne Sportelcassé har hidindtil været tilstrækkelig ei allene til at lønne alle ved Hof- og Stadsretten Ansatte, saasom Tilforordnede eller Assessorer, Secretairer, Assistenten eller Fuldmægtige, Cancellister, Copister, lige til Budene inclusive, men endog til at bestride de ved Anled-ning af Hof- og Stadsrettens Indretning faldende Pensioner, og visse andre Pensioner, som egentlig ikke flode i nogen Forbindelse dermed; derhos den

dog allestider har ved hvert Aars Udgang haft et Overskud, som er gaaet ind i Deres Majestæts Cassé.

At bringe det derhen, foresandt ved den første Indretning mange Banskelligheder, hvilke man dog, ved nøie at overlægge alting, fandt Leilighed til at see hævede.

Indretningen udfordrede og førte med sig, at adskillige tildeels temmelig fordeleagtige Betieninger maatte nedlægges.

Man saae forud, at, da Deres Majestæt var alt for naadig til at lade disse Betiente, som uden deres Skyld og Brøde mistede, deres Betieninger, lide nød, saa maatte de aflægges med anstændige Pensioner; hvilket da nødvendig maatte bebyrde Deres Majestæts Cassé.

For at forebygge dette, søgte man, saavidt mueligt og giørligt, at see de saaledes afsгааende Betiente ansatte ved Hof- og Stadsretten, og det paa saadan Maade, at de, efter Omstændighederne, ikke skulde have gyldig Marsag til at være misfornøiede. Derved var imidlertid meget at iagttage, saasom man paa den ene Side maatte see derhen, at de, der havde haft de fordeleagtigste Betieninger, bleve saaledes aflagte, at de ikke tabte alt for meget, og man paa den anden Side maatte sørge for, saavel at Lønnen blev forholdsmæssig efter Arbeidet og dets Vigtighed, som og, at ethvert Slags Arbeide blev anfortroet den, som man var forvissret om at være istand til at forrette og besyre det.

Man kan smigre sig med, ved Hof- og Stadsrettens Indretning temmes sig godt at have indrettet alt dette. Foruden den nyelig forhen affatte Postitiemester bléve blandt de afsгааende Betiente, strax fra Begyndelsen af, ved Hof- og Stadsretten ansatte: Bysfogden i Kjøbenhavn, Præsidenten i Under-Admiralitetretten, Præsidenten i Borgretten, Auditeuren ved den combinerede Ret, som tillige var adjungeret Præsident i Under-Admiralitetretten, Secretairen i den forrige Hofret, Secretairen i Polities og Commerce-Collegium, Skriveren i Borgretten, Skriveren i den saa kaldte lille Gieldskommission, med flere. Derved erholdte man, at der, foruden tvende gamle og udlevede Mænd, som allerede skal være døde, kun blev een eneste Betient tilovers, som var besøiet til at begiere Pension.

da man ikke saae Leilighed til at anbringe ham saaledes, at Forretningerne gerne ikke derved skulde lide, og som endnu nyder samme Pension, der udredes af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse.

Imidlertid vare disse saaledes ansatte Betiente, endog de, som tabte et Indkomster, fornøiede med deres Skiebne, og langt fra at klage over Forførmelse; og hele Publicum maatte derhos tilstaae, at saavel enhver af dem var i alle Maader voren de Forretninger; han bleve anfortroede, som at Lønnet mellem dem var, efter Omstændighederne, deelt i et rimeligt og billigt Forhold.

Foruden de Betiente, hvis Betieninger ved Hof- og Stadsrettens Indretning reent indgik og bleve nedlagte, vare der andre Betiente, hvis Betieninger vel vedbleve, men som ved denne Indretning tabte noget af de Sportler, de tilforn havde høvt eller kunde vente. Saadanne vare General-Auditeurerne ved Land- og Søe-Statene i Danmark, Auditeurerne ved de i Kiøbenhavn i Garnison liggende Regimentter, den yngste Professor i det philosophiske Facultet, som tillige er Secretair i Confistorium, og i Følge deraf forrettede baade Skifterne og Auctionerne ved Universitetets Jurisdiction, Stiftsprovsten og andre flere.

Cancelliet meldte derom i deres Førestilling ved Hof- og Stadsrettens Indretning; men, da derpaa ikke blev agtet i Cabinetet, maatte man overlade til Vedkommende selv, derom at indkomme med Klage eller Førestilling, efterat Indretningen først var bekendtgjort og iverksat.

Men, skjønt Forordningen og Reglementet for Hof- og Stadsrettens udkom den 15. Junii 1771, saa gik dog det hele Aar 1771 forbi, uden at man enten fra noget Departement eller nogen Betient mærkede til nogen Klage, Erindring eller Førestilling derimod.

I det Sted syntes Publicum og alle Vedkommende at være ganske fornøiede derved; og man kan sige, at iblandt de mange Forandringer og nye Indretninger, som samme Tid bleve foretagne, var denne noget nær den eneste, som i Almindelighed fandt Publicums Bifald, og af alle blev anset som gavnlig og nyttig.

Endelig udi Februarii Maaaned 1772 indkom Land-Statens da værende Generalitets- og Commissariats-Collegium med en Forestilling, som gif ud paa, at det med Land-Statens militaire Jurisdiction waagte sættes paa samme Fod, som førind Forordningen af 15 Junii 1771 udkom. Men, efterat det danske Cancellie udi deres Forestilling af 20 Februarii 1772 havde viist, af hvad Følge det vilde være, om der blev giort saa vigtigt et Skridt til at ophæve en saa nyttig og fordeelagtig Indretning, som Hof- og Stadsretten, behagede det Deres Majestæt allernaadigst at resolve, at tvende af det danske Cancellie og tvende af Generalitetet og Commissariatet skulde sammentræde og overlægge, samt allerunderdanigst foresille, hvorledes begge Jurisdictioner best kunde bestemmes; og efterat See-Staten ligeledes havde meldt sig, blev i December Maaaned 1772 afgjort, at tvende af See-Staten og skulde sammentræde, i Henseende til See-Statens Jurisdiction.

Man iudsaae strax, at det vilde forefinde megen Vanskelighed, om Ringen paa den Maade og ved disse Colloquia skulde blive afgjort, da de, som i slige Tilfælde af det ene eller andet Departement udnævnes, gierne holde det for deres Pligt, og vel sætte en Slags point d'honneur udi at forsvare Statens saa kaldte Jura, og i Følge deraf paaastaae, at Staten ikke maae miste noget, og at der ikke maae skee nogen Forandring i Henseende til det, som Staten eengang har været i Besiddelse af; hvilken Paaastand de og saa meget mere synes forbundne til at vedblive, naar samme kommer overeens med den Forestilling, som derom forhen er giort fra det øverste Collegium ved Staten.

Detimod er det det danske Cancellies Pligt, at see paa det Almindes lige, og, saavidt mueligt, at vaage for, at samtlige Deres Majestæts Undersaatter maae, uden Henseende til deres Wilkaar, Stand eller Værdighed, under Lovens Beskyttelse nyde den samme Tryghed og Sikkerhed, og at den, som formener sig at have noget at kræve eller paaastaae af en anden, kan uden Omkost og uden for megen Tids- eller Pengespilde ved Dommerens Kiendelse saae udgiort, hvorvidt han haver Retten paa sin Side, eller ei.

I Henseende til disse Omstændigheder havde man ønsket, at den til at regulere de civile Departements og de derved skeete Forandringer, allernaadigst anordnede Commission og vilde gjort Forestilling angaaende Hof- og Stadsretten; men samme fandt sig ikke besejret dertil, i Henseende til at de particulaire Commissioner eller Colloquia allerede forhen vare besaaede at overlægge saadant og derom at giøre Forestilling. Altsaa maatte disse Commissioner eller Colloquia vedblive.

Det første, som indkom fra de paa Lands og Søe: Statens Side Udsænkter, gik, som man forhen kunde formode, omrent ud paa, at det med de Militaires Jurisdictioner burde sættes paa samme Fod, som det var, førend Forordningen af 15 Junii 1771 udkom.

De tilstode, at Indretningen med Hof- og Stadsretten var god, nyttig og hyperlig, og burde vedbeholdes; men de formeente, at den ikke burde strække sig til de Militaires Jurisdictioner.

De mærkede ikke, at, da Hof- og Stadsretten er, saa at sige, sammensatte af de øvrige forhen værende Jurisdictioner og af de Stykker, som derfra ere tagne, saa maage den af sig selv bortfalde, naar enhver saaeer sit tilbage.

Saa snart Søe- og Land: Statens saae den Jurisdiction tilbage, de have mistet, saa kan Universitetet endnu med bedre Føie, og Geistligheden paa- staae det samme; og, isald det blev tilstaaet, vilde Magistraten ansee det som en Fornærmelse, om de ikke nøde den samme Gunst, som alle de øvrige. Der blev i saa Fald intet tilovers for Hof- og Stadsretten, uden allene det, som havde hørt til den forrige Hofret, og som nu neppe udgjør en Tiendedeel af Hof- og Stadsrettens Forretninger.

Hof- og Stadsrettens Sporrelasse, som nu indbringer over 20,000 Rdr. aarlig, vilde blive næsten tom, og neppe tilstrækkelig til at lønne Budeene, end sige de øvrige ved Hof- og Stadsretten. Af de 18 à 20 Kongel. Betiente, som nu ere ansatte ved Hof- og Stadsretten, og hvoraf de fleste ere bekendte for brave og duelige Mænd, saavel som de 30 à 34 Assistentter, Fuldmægtige og Copiister, foruden 20 Bud og Arrestforvarere, vilde den allerførste Deel blive uden Forretning og uden Embede,

og maatte nødvendig falde Deres Majestæts Kasse til Byrde med Vensfornær, da Deres Majestæt var for naadig til at lade disse brave Folk lide Nød, fornemmelig der ikke var foregaaet det allermindste, som kunde lægges dem til Last.

I Kiøbenhavn vilde man strax falde tilbage i den gamle Forvirrelse med Jurisdictionerne og de deraf flydende betydelige Uleiligheder, som rimeligviis bestandig vilde tiltage, da man allerede forhen i Henseende til Jurisdictionernes Mængde var kommen i den Smag, at enhver Stiftelse, ethvert Hospital eller Fattighuus, og ethvert Compagnie eller Selskab vilde have sin egen Jurisdiction. Alt dette bortfaldt paa en gang ved Hof- og Stadsrettens Indretning, men vilde strax opleve igjen, naar snart Hof- og Stadsretten blev ophævet, og de forrige Jurisdictioner igjen indførte.

De Grunde, som de paa Søe- og Land-Etatens Side anførte til at bestyrke bemeldte deres Vaastand med, angik i Begyndelsen fornemmelig den criminelle Jurisdiction, for saavidt samme ved Hof og Stadsrettens Indretning var de Militaire betagen. Derudi blev man saa meget snarere enig med dem, som det var imod Cancelliets Formening og Foreskilling, at denne Jurisdiction, som angik Misgjerninger, der vare forøvede af Militaire uden for Tjenesten, var henlagt til Hof- og Stadsretten. Thi, skønt man maatte tilstaa, at saadant kom overens med den militaire Jurdictions Natur og Beskaffenhed, som medfører, at militaire Sager allene bør vare privilegerede og have deres eget Forum, men til militaire Sager kun kan henføres de Misgjerninger, der begaaes i Tjenesten, eller vedkomme Tjenesten, og atvæles ikke de almindelige Misgjerninger, der ligesaa vel kan forøves af enhver anden, selv af en Militair; saa indsaae man dog lettelig de Uleiligheder, der vilde fyde af en saadan Forandring. Thi, da Krigsartiklerne for visse almindelige Misgjerninger sætte anden Straf, end den, der er fastsat i Landets Lovs saa træffer det sig undertiden, at den, som har udstaaet den i Krigsartiklerne, sætte Straf, kan, saanne uanset, fremdeles forblive i Deres Majestæts Krigstjeneste, da derimod den i Loven for samme Misgjerning sætte

satte Straf gjør ham ganske uduelig dertil. Saaledes kan den, som for begaaet Tyverie har løbet Spidsrod, eller er katteret, ligesuldt fremdeles forblive Soldat eller Matros; da derimod den, som for samme Misgjerning er bleven lagstrøgen, nødvendig maae kasseres. Dertil kommer, at, naar En, medens han var Soldat eller Matros, har begaaet en Misgjerning, f. Ex. Tyverie, synes han berettiget til at paastaae, at han ikke bør dømmes til anden Straf, end den, som i vedkommende Krigsartikler derfor findes fastsat; men, naar de civile Dommere ville dømme ham til saadan Straf, ere de ofte aldeles ikke, og ofte ikke uden stor Vanskelighed, i Stand til at faae Dommen eksekveret.

I Henseende til disse og andre Vanskeligheder, som man heel vel indfaae forud, søgte man og, da det endelig skulde være, at indrette det saa fordelagtigt, som mueligt, for de Militaire. I Følge deraf blev det, i det Tilfælde at en Matros eller Soldat havde uden for Tjenesten begaaet en almindelig Misgjerning, saa godt som ganske overladt til de Militaire, hvad enten de selv vilde beholde og dømme dem, eller de vilde overlære dem til Hof- og Stadsretten, for det at dømmes.

Ligesom man saaledes strax var eenig med de tvende militaire Stater derudi, at det med den criminelle Jurisdiction skulde i Henseende til dem forholdes paa samme Maade, som sørend Forordningen af 15 Junii 1771 udkom; saa maatte man og nødvendig bifalde det, som fra Land-Statens Side blev paastaet, nemlig, at hvad der før Kiøbenhavn blev fastsat, maatte udvides til hele Riget, saa at der overalt i Danmark blev paa een og den samme Maade forholdet med den militaire Jurisdiction, da det baade kunde medføre nogen Uleilighed, og nødvendig maatte foraarsage en Slaags Opsigt, om et Regiments Jurisdiction skulde merkkelig forandres, saasnart det fra Kiøbenhavn blev forflyttet til Helsingør, eller omvendt. Ligesom det og maatte synes forunderligt, at General-Auditeuren ved Land-Staten i Danmark, som altid opholder sig og maae opholde sig i Kiøbenhavn, ikke skulde forrette Eksternerne efter de Militaire, som ved Døden afskil i Kiøbenhavn, hvor han selv kunde være tilstede og besøge alle Ting, men derimod skulde forrette de samme Ekster

ter paa alle de øvrige Stæder i Danmark, hvor han nødvendig maaatte lade det bestyre ved andre og ankomme paa dem. Endelig kunde man ei andet end finde høist billigt, at de Betiente ved Militair-Etaten, som ved Hof- og Stadsrettens Indretning havde tabt noget af de dem med Rette tilkommende Sportler, derfor fik en Sags Erstatning.

Efterat man herom var bleven eenig, kunde de Poster, hvorudi man endnu afveeg, i Følge af de tvende militaire Etaters almindelige Paa- stand, onrent henføres til følgende:

1) Hvem det skulde tilkomme at forrette Skifterne efter de i virkelig Tjeneste afdøde Militaire. Hvilken Post dog Land-Etaten, i visse Henseender og under visse Vilkaar, synes siden at have frasaldet.

2) For hvilken Ret de Militaire skulde søges i personelle borgerlige Sager, og fornemmelig i Gieldssager.

3) For hvilken Ret de Militaire, naar de stævnes til Vidne, skulde gjøre deres Forklaring og aflægge deres Vidnesbyrd.

Det falder strax i sine, at alle disse ere borgerlige Sager og Forretninger, som maae bestemmes og afgjøres efter Landets almindelige Lov, og ikke efter Krigs- eller Søartiklerne.

Det tilstaaes, at, ligesom de Militaire have deres egen Lov, saa bør de og have deres egen Jurisdiction eller Forum, og, da det sidste just haver sin Grund i det første, saa bør det ene ei heller udstrækkes videre end det andet.

De Militaire have deres egen Lov, nemlig Krigs- og Søartiklerne: samme angaae deres Embede og Tjeneste, og vise, hvorledes de derudi have at opføre sig, og hvilke deres Pligter ere, samt hvorledes de skulde spidestgiere samme; de sætte og Straf for dem, som forsømme eller handle imod disse Pligter. Og, da adskillige Misgierninger ere af den Besskaffenhed, at de kunne begaaes ligesaavel i som udenfor Tjenesten, og ligesaavel af enhver Anden, som af en Militair, saa sætte de undertiden i Almindelighed Straf for slige Misgierninger; hvilken Straf dog ikke kan anvendes uden paa de Militaire, som staae under Sø- og Krigsartiklerne. De Sager, som saaledes ere bestemte i denne militaire Lov, eller Sø- og Krigsartiklerne, og efter dem skulde paaktendes, kaldes militaire Sager; og ingen

ingen nætter, at de jo havde 'ere og bør være privilegerede, og have deres eget forum privilegium, nemlig Krigsretten.

Dette er og iagttaget i Forordningen om Hof- og Stadsretten af 15. Junii 1771, hvis 3die og 4de Artikel fastsætter, at de Militaire skulde i alle militaire Sager eller saadanne, som angaae deres Tjeneste, med videre til Tienesten henhørende, søges for Krigsretten.

De Militaire kunne altsaa ikke besvare sig over, at dem ved Hof- og Stadsrettens Indretning er betaget noget af den Jurisdiction, som dem med Rette og efter Tingens Natur og Beskaffenhed tilkom, da de have beholdet Jurisdictionen i alle militaire Sager, eller de Sager, som skulde paakiendes efter deres militaire Lov eller Krigs- og Søeartiklerne.

Og, da denne Lov, som forhen er meldt, ofte sætter i Almindelighed Straf for adskillige Misgjerninger, som og kunne begaaes udenfor Tienesten, saa er man i den Henseende, og for at undgaae de Collisioner, som ellers deraf kunne flyde, eenig med, at de Militaire beholde den hele criminelle Jurisdiction, uden at der gøres Forskiel paa Militaires og andre almindelige Misgjerninger og Forbrydelser.

Det, der saaledes endnu er Qvæstion om, er allene de borgerlige og især Sielsdsager, som anlægges mod militaire Personer.

Da det allene er militaire Sager, men ikke militaire Personer, der ere privilegerede, og disse Sager i sig ikke ere militaire, men borgerlige Sager, der skulde afgjøres efter Landets almindelige Lov, og ikke efter Søes eller Krigsartiklerne; saa sees der ingen Grund til, at de Militaire i disse borgerlige Sager skulde undrages fra Hof- og Stadsretten, som den almindelige Jurisdiction, for hvilken alle Deres Majestæts Under-saatter, som ere Indvaanere i Kiøbenhavn, uden Forskiel, og uden Henseende til deres Embede, Stand eller Wilkaar, ere forbundne til at møde i alle slige Sager.

Naar der spørges, hvorledes den, som ved Døden er afgangen, eller og som har gjort Opbud eller Fallit, hans efterladte Gods og Effecter bør deles imellem hans Arvinger eller Creditorer; ligeledes, naar der spørges, hvad En med Rette kan have at fordrø af den Anden, samt hvorvidt,

paa hvilken Maade, og til hvilken Tid den Anden er forbunden til at erstatte eller betale det; og endelig, naar der spørges, hvorvidt En er forbunden eller tilladt at aflægge Vidnesbyrd i en Sag, hvilke Qvæstioner der maae fremsættes for et Vidne, og det er forbunden at svare paa eller ei; og overhovedet, naar der skal interloqveres paa de utallige Exceptioner, som kan fremsættes og finde Sted ved Vidners Førelse: da indseer enhver lettelig, at Bestemmelsen og Decisionen i alle disse Tilfælde skal hentes fra Landets almindelige Lov og derhen hørende Forordninger, og ikke fra **Sæe** eller Krigsartiklerne.

Der er saaledes ingen Grund til, at disse Sager og Forretninger, som alle ere borgerlige, (og derhos er det eneste, her tvistes om) skulde henlægges til den militaire Jurisdiction eller Krigsretten, og derimod tages fra den Jurisdiction, som i Almindelighed har med saadant at bestille, og altsaa er vant dertil, og veed, hvad derved er at iagttage.

De Argumenter, som de Militaire anføre eller have anført til at beskrive denne deres Paastand, ere just ikke af de allerstærkeste, og synes tildeels anførte, for at sige noget.

Saaledes paastaaes der, at en Soldat eller Militair ikke kan ansees som en Indvaaner, at hans Lov er Krigsartiklerne, at han ikke maae vide af anden Subordination eller anden Øvrighed at sige, end hans foresatte Officerer.

Det tilstaaes, at disse Sætninger ere temmelig rigtige, for saavidt de indskrænkes til den militaire Tjeneste; men, naar de strækkes deruden for og gøres almindelige, ere de baade urigtige og skadelige, ja endog farlige, og sigte til at formere statum in statu.

En Soldat, for saavidt hans Tjeneste angaaer, bør ansee Krigsartiklerne som hans Lov, og hans foresatte Officeer som hans eneste Øvrighed; men saasnart han er udenfor Tjenesten, maae han ansee sig selv som en Borger (naar dette Ord tages i sin udstrakte Bemerkelse) eller Indvaaner paa det Sted, hvor han opholder sig, og i alt, hvad han foretager sig, rette sig efter Landets almindelige Lov, og efter de Foranstaltninger, som søies af den Øvrighed, Deres Majestæt paa samme Sted har

har anordnet. At antage det, som er tværtimod, kunde være af en farlig Følge.

Ligeledes paaستاes, at en Soldat altid bør være færdig at marchere, og at han af den Marsag ikke bør have noget localt Forum; og at det lettelig kunde forarsage endeel Bryderie, om et Regiment fik Ordre at marchere paa en Tid, da nogle af dets Officerer havde Proccesser staaende for Hof- og Stadsretten.

Man vil antage, at et Par Officerer vare af en Borger, for Gield, (thi det er om Gieldsfager allene, her tales,) stævnedes til Hof- og Stadsretten, og at, medens Sagen endnu der stod og blev ventileret, fik Regimentet Ordre at marchere; og man maae overlade til enhver Upartiff at domme, hvilket der i dette Tilfælde var det naturligste og rimeligste: enten at Sagen, som var begyndt at behandles i Kiøbenhavn, der blev udsætt og paatiendt, og at de tvende Officerer, som der vare stævnedes og havde taget til Gienmale, der maatte fremføre, hvad de havde til deres Forsvar, og der lide Dom; eller og at Borgeren, som havde stævnet og gjort Sagen anhangig i Kiøbenhavn, og der begyndt at føre den, skulde være forbunden at udføre den i Helsingøer, Nyborg, eller et andet længere fraliggende Sted. Det første finder Sted, naar Sagen hører for Hof- og Stadsretten eller den civile Ret; det andet, naar den hører for Krigsretten eller den militaire Ret.

Dersom der ingen anden Hindring er i Veien for et Regiment, der faaar Marchordre, end at nogle af dets Officerer have Gieldsfager for den borgerlige Ret, kan man være vis paa, at det strax vil være istand til at tiltræde Marchen.

Mod det, som i Forordningen findes fastsat, at de Militaire skulle, til at aflægge Vidne, indkaldes eller stævnes til Hof- og Stadsretten eller den civile Ret, indvendes, at det let kan hælde sig, at en Militair bliver commanderet juist paa den Tid, da han skulde aflægge Vidnesbyrd; men herpaa svares, at det kan hælde enhver, som er stævnet til Vidne, at han til samme Tid faaer lovligt Forsald. Naar det møder, maae det til en anden og beleiligere Tid udsættes med at afhøre ham. Overalt

for Svrigheden og Dommeren i sige. Tilfælde søge at soie hinanden, for at befordre Rettens Gænge; men, naar de endelig ville chicanere, finde de altid en Anledning dertil.

For svrigt er det klart af det, som tilforn er anført, at der er ingen Ret eller Jurisdiction i begge Rigerne, hvor Vidnerne mindre blive opholdte og snarere afhorte, end ved Hof- og Stadsretten.

At Processerne, coeteris partibus, ved Hof- og Stadsretten snarere afsjøres, end ved nogen anden Ret, det er noget, som følger af dens Indretning, efter det, som forhen er meldt, og som alle de tilstaae, der have haft Processer for denne Ret; altsaa kunne de Militaire ikke have Ansag til at besvare sig over, at Processen bliver vidtsøftigere. Ligesaa liden have de Ansag til at klage over, at Processen der er bekosteligere, da det beneficium paupertatis, som er Soldater, Matroser og Underofficerer forundt ved See- og Krigsartillerne, ikke iagttages ved Hof- og Stadsretten, og tilstaaes dem der uden Undtagelse.

Hvad Over- og Stabs-Officerer angaaer, da vides ikke, at dem er i Almindelighed tilstaaet noget beneficium paupertatis; og ifald Processen for dem skulde falde bekosteligere ved Hof- og Stadsretten, saa har det uden Tvivl fornemmelig sin Grund derudi, at man ved Krigsretterne har holdt sig fritaget fra at bruge stemplet Papiir; og altsaa er det paa Deres Majestæts Bekostning, hvad derudi er sparet for de tvistende Parter.

De Privilegia og Immuniteter, som ere de Militaire i Henseende til Gield og Gieldsfager forundte, ere ligesaa ikke iagttagne og fulgte ved Hof- og Stadsretten, som ved de militaire Retter.

Ved Forordningen af 24 Febr. 1734 er det fastsat, at ingen Creditør, af hvilken Beskaffenhed hans Fordring end maatte være, derfor maae søge Betaling i en Officeers Avance, Afregning, Mundering eller Eqplogage. Ligesledes fastsætter Forordningen af 13 April 1754, at ingen maae creditere noget, være sig Penge eller Vare, til nogen Underofficer eller Gemeen, uden Compagniechefens eller den i hans Fraværelse Compagniet foresatte Officeets skriftlige Samtykke, og det under Straf af at have deres Krav forbrude.

Disse tvende Forordninger påstaaer Hof- og Stadsretten ikke at have tagtaget; og, omendstundt den sidste Forordning egentlig kun taaler om Land: Staten, saa har dog Hof- og Stadsretten bestandig holdt sig samme efterrettelig i Henseende til Underofficerer og Vemene ved Sø: Staten, og altid frifundet dem for at betale, naar Vedkommende havde givet dem Credit uden deres foresaite Compagniechefs skriftlige Samtykke.

Saa længe disse tvende Forordninger ikke efterleves, sees ikke, at den militaire Tjeneste eller de militaire Personer kunne tabe noget ved, at de i Gieldsfager staae under den civile Ret.

Forødt Hof- og Stadsretten blev indrettet; kom de tvende militaire Etater, Land- og Sø: Staten, derudi overeens, at enhver af dem havde sin militaire Jurisdiction, som ved Land: Staten bestod i Krigsretterne, men ved Sø: Staten i den combinerede Ret paa Holmen, der kan ansees som en almindelig Krigsret for samtlige Sø: Statens Divisioner; men de vare forskiellige derudi, at Sø: Staten, foruden den militaire Jurisdiction, endnu havde den civile Jurisdiction, da den, foruden den nys ommeldte combinerede Ret, endnu havde Under-Admiralitetstretten, som var alle de civile Betiente ved Sø: Staten deres Forum, og hvis Domme kunde appelleres til Over-Admiralitetstretten, og derfra til Højeste: Ret.

Disse Retter, nemlig Under- og Over-Admiralitetstretten, kunde den Tid sættes i Classe med Borg- og Hofretten, og vare det samme i Henseende til Sø: Staten, som Borg- og Hofretten i Henseende til Hof: Staten.

Denne civile Jurisdiction synes Sø: Staten og at fordrø tilbage, og det, saavidt vi kunde sige, uden al Grund. Thi, naar Deres Majestæt befalede, at der skulde være een eneste almindelig Jurisdiction i Kiøbenhavn, og at alle de andre Jurisdictioner skulde ophøre og sammensmeltes i denne ene Jurisdiction; saa fik dette at gielde om Sø: Statens ligesaa vel som alle de andre Etaters civile Jurisdictioner, af hvilke alle Hof- og Stadsretten er, saa at sige, sammensat.

Skulde Sø: Staten nu faae deres civile Jurisdiction tilbage, om ikke just i Henseende til Navnet, saa dog i Gjerningen, saa maatte de an-

dre Eater, saafom Universitetet, Christligheden, Magistraten og Borger-
skabet, med videre, endog de, som forhen ikke havde tænkt derpaa, trods
vending paa at det samme; og det vilde i saa Fald være en Slags Ubili-
lighed, at nægte den ene det, som var den anden i selvsamme Tilfælde
tilstaaet.

Den Grund, paa hvilken Sæc: Staten fordrer denne Jurisdiction
tilbage, bestaaer fornemmelig derudi, at Hof- og Stadsretten ikke er op-
lagt til at paakende de civile Detiente ved Sæc: Staten deres Sager, især
naar samme angaae deres Embede, da dertil hører en nøie Kundskab om
Holmens og Flaadens Indretning og Tilstand, hvilken Kundskab Hof- og
Stadsretten ikke har, og hvorom dem ei helter kan gives Oplysning; da
det bør holdes hemmeligt og ikke blive bekendt for nogen uden for Sta-
ten. I samme Henseende paaftaaes og, at Hof- og Stadsretten ikke er
saa oplagt, som Auditeuren, til at forrette Skifterne efter de afsdøde Milita-
riske, siden de ikke ege saa kundige om alle Indretninger; og den hele For-
sætning ved Sæc: Staten; og ikke saa let eller saa hastig, som han, kunne
saa Kundskab og Underretning om de Afsdødes Connerxioner og Afregnin-
ger med Divisionerne, Compagnie-Cheferne og Mynster-Contoirerne.

Men det Princip, som her sættes forud, kan neppe i Almindelighed
tilstaaes, nemlig, at den, som skal dømme paa en Mands Sager, endog
de, som nugaar hans Embede og Haandtering, eller og bør forrette Skifte
efter ham, endelig bør have Kundskab og Indsigt i det Haandværk, han
bør svæ. I Følge deraf burde ethvert Laug og ethvert saadant Ets-
skab have sine egne Domniere og Skifteforvaltere. Det er sieldent, at
saadan Kundskab haver nogen Indskydelse i Processen eller Skiftet; men
naar det træffer sig, adbrødes Dommeren eller Skifteforvalteren kundig
og upartiske Mænd, som give deres Eragting derover, hvilket de, nem-
lig Dommeren og Skifteforvalteren, for deres egen Sikkerheds Skyld
gjøre endog i det Tilfælde, at de selv have tilstrækkelig Kundskab derom
og Indsigt derudi.

Det Sæc: Staten formener, at Skifterne efter de Militaire ved Sæc:
Staten hastigere skulle kunne afgiares ved Auditeuren, end ved Hof- og
Stads-

Stadsretten, er noget, man maae iindre over, da enhver, som veed Indretningen ved Hof- og Stadsretten, og derhos veed, hvad Auditeuren ved Sae-Etaten har at bestille, strax a priori kan blive overbeviist om det, som er tverstimod. Ved Hof- og Stadsretten ere, som tilforn er nævdt, trende Assessorer eller Tilforordnede ansatte til at forette og fuldføre Skifterne, og ere frie for alle andre Forretninger; saalænge de have dermed at bestille. Disse trende Assessorer have endnu trende Assistentter eller Kongl. Fuldmægtige, som ligeledes ere øvede i slige Forretninger, og ere istand til at forette, hvad der foresfalder, da de ei heller have med andet at bestille.

Skifteretten holdes hver Søndag hele Aaret igiennem, saa at alt, hvad der foresfalder, strax kan foretages.

Derimod maae Auditeuren ved Sae-Etaten daglig eller jævnlig sidde i den combinerede Ret, og der føre Protocollen, examinere Vidnerne, concipere og affige Domme, og give bekræven, hvad som forlanges eller befales, med videre. Det er ikke vanskeligt at slutte, paa hvilken af disse tvende Maader Skifterne ved Sae-Etaten saarest og best kunde blive expederede. Hvad for en Forvirring Skifterne ved Sae-Etaten, for en 40 Aar siden, maae have været udi, derom kan jeg Stampe ikke være uvidende, da jeg omtrent i Aaret 1750 blev befalet at indtræde i en Commission, som havde været i mange Aar, og hvor min Medcommissarius og Jeg maatte affige over 200 Decisioner og Domme, for at afgjøre de Fordringer, Vedkommende havde til Hr. Statsraad Josses Sterboe, fra den Tid af at han havde været Skifteforvalter ved Sae-Etaten, skiont han fra dette Embede var afgaaet en 12 à 16 Aar, førend han døde.

Da Sae-Etaten i Begyndelsen erklærede dette, at Skifterne hastigere kunde afgjøres ved Auditeuren, tænkte vi, at det mueligt kunde komme deraf, at Hof- og Stadsretten ved Matrosernes og andre deslige Skifter iagttog viffe ellers brugelige og nyttige Formaliteter, som gjorde, at Skifterne ikke saa hastig, som ellers, kunde tilendebringes. Af den Årsag have vi og den 21 October 1773 foreslaaet for de tvende fra Sae-Etaten Committerede, at, ifald det forholdte sig saaledes, og vi derom maatte blive underrettede, saavel som hvorledes de ønskede det hemmet, vare vi villige

villige til at see foranstaltet alt, hvad der i den Henseende fornødent og lovligt maatte eragtes. Men, ligesom vi intet Svar derpaa have faaet, saa have vi og af Hof- og Stadsrettens Erklæring erfaret, at de brevi manu. afgjøre disse Skifter, og, uden at iagttage de sædvanlige Formaliteter, søge strax at slutte dem.

At der ved Hof- og Stadsretten er tilstrækkelig Sikkerhed for Umyndiges Midler, det nægtes ikke, da derimod Land: Etagen især selv har maattet tilstaae, at saadan Sikkerhed hidindtil hos dem har manglet; sfiint de derhos formene, i alt Fald vel at kunne indrette det saaledes, at denne Sikkerhed der skulde findes for Eftertiden.

Det er os umueligt at indsee eller begribe, hvad Fordeel Søe: Etagen kan love sig af, at faae de Militaires Skifter (sfi paa de civile Betientenes have de renunceret,) tilbage fra Hof- og Stadsretten, hvor de nu forrettes hastig og vel, og det uden at det koster enten Deres Majestæt eller Søe: Etagen det allermindste, da de forrettes af de trende Tilforordnede og trende Assisterter, som have med Skifterne at bestille, og som nyde deres Løn af Sportel: Cassen; hvilken Løn hverken bliver større eller mindre, enten de beholde eller miste disse Skifter.

Derimod, naar Søe: Etagen faaer dem, bliver der vel neppe nogen, som vil forrette dem for intet, men en Betient: maas dertil antages og lønnes, hvilket altsaa bliver en nye Udgift. Saavel Land: som Søe: Etagen tilstaae, at det er godt, at de saa kaldte Sportler bortfalde og gaae ind i en offentlig Cassé, istedet for at de tilforn tilfaldt Betienterne; men, naar Søe: Etagen fik de Militaires Skifter tilbage, ville de vel neppe tilstaae, at de derved saavel som ved Auctionerne faldende Sportler gik ind i Hof- og Stadsrettens Sportelcassé. Sker det ikke, bliver det et Tab for denne Cassé, der i alle Maader er at ansee som Deres Majestæts egen Cassé, da dens Tab eller Øvinsk allene er for Deres Majestæts Regning. Omendskiint nu dette Tab vel ikke vilde være saa særdeles betydeligt for Hof- og Stadsrettens Sportelcassé, saa vilde det derimod være af desto større Betændenhed i Henseende til dens Folger; da de andre Etagen eller Jurisdictioner nødvendig vilde, og med største

Frie

Seie kunne paastaae det samme, som Søe=Staten havde erhholdet. Land=Staten selv, som paa en Slags Maade, og, naar det endelig skulde være, har afftaet Skifterne under visse Vilkaar, som ere af den Beskaffenhed, at de for største Delen kunne og bør tilstaaes, maatte nødvendig komme tilbage, naar de erfarede, at Søe=Staten, som var i lige Tilfælde med den, havde erhholdt sine Skifter, og paastaae det samme.

Overhovedet forholder det sig saaledes, som tilforn er meldet, at, saasnart der i Henseende til een Stat gøres Undtagelse, saa gøres tillige et ufeilbart Skridt til reent at ophæve Hof- og Stadsretten, og igjen at forfalde i den gamle Orden med Jurisdictionerne.

De nu ommeldte Vilkaar, som Land=Staten ønsker opfyldte, i det Tilfælde at de miste Skifterne, bestaae tildeels i det, man forhen var bleven eenig om: saasom, at Justitsbetienterne, nemlig General=Auditeuren og Auditeurerne, nøde nogen Erstatning for det, de ved denne Indretning tabte, og at Indretningen for sig blev almindelig og gjældende ligesaa vel udenfor som i Kiebenhavn; hvilket sidste man er enig med i Henseende til Danmark; thi hvad de tydske Provindser angaaer, da er det uden for det danske Cancellies Competence, og i Henseende til Norge, da, ligesom det egentlig er uden for denne Commission; saa skulle vi og, af adskillige Aarsager, og for ikke at behyrde Deres Majestæts Kasse med en nye Udgiwt, formene, at det bedre kan Udsættes til en beqvemmere Tid.

Videre ønsker Land=Staten, at især de ringere Sterboer, hvor den hele Masse kun udgjør nogle faa Rigsdaler, maae, saa lidet mueligt, bebyrdes med Formaliteter og Bekostninger. Dette er i sig billigt, og, ligesom det hidindtil er iagttaget af Hof- og Stadsretten, saa kan det og anbefales de øvrige Jurisdictioner paa den Maade, som Land=Staten ønsker.

Ligesaa billigt er og det, samme Stat endnn paastaae, nemlig, at en Officer af Garnisonen eller Regimentet maae begieres commanderet at bivaane Skiftet, saavel for at iagttage Regimentscassens Tærv, som for at til sig tage Papirer, som efter den Udsøde maatte findes den Kongl. Tiensse vedkommende; ligesom saadant og kommer overeens med det, det ved

Forordningen af 14 Juiil 1736 var fassat i Henseende til Skifterne efter de Militaire, som ikke mere vare i virkelig Tjeneste.

Da Deres Majestæt til Krigshospitals-Cassen har stienket de arveløse Efterladenskaber, som maatte falde ved Militair-Etaten, saa paa-
 staae de, i det Tilfælde, at de miste Skifterne, at de civile Forligheder
 maatte befales, ved hvert Aars Udgang at liquidere med Krigshospitals
 Cassen. Da det ikke har været Deres Majestæts Hensigt ved at forandre
 eller sammensmelte Jurisdictionerne, at betage nogen Etat eller noget Col-
 legium den Arvesalds eller anden saadan Ret, dem tilforn var forundt,
 saa er det billigt, at vedkommende civile Jurisdictioner indberette til
 Cancelliet, naar nogen saadan arveløs Capital hos dem maatte findes, da
 det igien fra Cancelliet communiceres Generalitets- og Commissariats-Col-
 legium, som Krigshospitals Cassens Bestyrelse og Forvaltning er anfortroet.
 Det, som her er sagt om Land-Etaten, vil og gielde om Sø-Etaten,
 til hvis Justitscasse Deres Majestæt ved Resolution af 8 April 1768
 skal have henlagt de ved dens Jurisdiction faldende arveløse Capitaler.
 Det andet, som her tillige foreslaaes, nemlig, at General-Auditeuren
 ved hvert Aars Udgang skalde fra samtlige Jurisdictioner tilsendes en
 Designation over de i samme Aar foresaldne militaire Skifter, synes ikke
 at være af nogen Nytte, end-sig Nødvendighed. Hensigten dermed skalde
 være, at enhver, hvis Forældre havde været militaire, kunde hos Gene-
 ral-Auditeuren faae at vide, hvor Skiftet efter dem var holdet. Men dette
 er noget, som enhver desuden veed eller let faaer at vide, naar det fassæt-
 tes, at med Skifterne efter de Militaire skal forholdes paa samme Maade,
 som med alle andre Skifter, i Almindelighed efter Loven.

Endelig forlanger Land-Etaten, at, uanset denne Forandring med
 Skifterne gif for sig, maatte dog de Militaire herefter, som tilforn, med
 deres Ansøgninger om Testamenters Confirmation, *venia ætatis et sexus*,
 Bevilling paa at giøre Testamente eller at sidde i uskift Boe, med videre,
 som kunde have Sammenhæng med Skifte-Jurisdictionen, henvende sig
 til det militaire Departement, og derfra faae slige Bevillinger expederede.

Hermed har det følgende Bessaffenhed. For nogle og tyve Aar siden, den Tid St. Feltmarskalk Grev Schulenburg var Over-Krigs-Secretair, erhvervede Krigscancelliet, uden det danske Cancellies Forvidende, en Kongl. Resolution, at de Militaire, som vilde søge om slige Bevillinger, skulde indgive Ansøgningen i Krigscancelliet, hvorigiennem Bevillingen og skulde expederes.

Efterat denne Resolution var fra Krigscancelliet communiceret det danske Cancellie, gav jeg Stampe, som General-Procureur, min Betænkning derover, hvoraf hermed følger Copie, derudi jeg viiste, at saadant vilde medføre utallige Ueiligheder, og give Anledning til mange Uordener, samt at de Grunde, hvorpaa det var erholdet, hverken vare rigtige eller gyldige. Derefter skede en nye Forestilling fra det danske Cancellie, hvilken og ved Skrivelse blev communiceret Krigscancelliet, Men, som Quæstionen dog samme Tid ikke blev reent afgjort, saa er det siden den Tid forblevet derved, at slige Ansøgninger ere blevne modtagne i det danske Cancellie, og Bevillingerne derfra efter Omstændighederne expederede, naar vedkommende Militaire der have meldt sig; men de ere og modtagne i Krigscancelliet, og derfra expederede, naar Vedkommende have vendt sig derhen.

I Henseende til Deres Majestæts saavelsom Berienterne i Collegierne deres Fordeel kan det være ligegyldigt, enten disse Bevillinger expederes giennem det ene eller det andet Departement, da Sportlerne paa det ene saavelsom paa det andet Sted gaae ind i Deres Majestæts Cassé. Men, for god Etik og Orden at holde, og paa det de samme billige og naturlige Principer overalt og bestandig kunde følges, med videre, som vidtløftigere er udført udi den auzerte og herhos følgende Betænkning, er det bedst, at de altid expederes giennem det danske Cancellie, som det rette Justits-Departement, hvor de efter deres Natur og Bessaffenhed henhøre, og hvor Vedkommende og, fornemmelig i de sidste Tider, meest ere vante til at henvende sig.

Men, da Generalitetet paaastaer, at de Penge, som indkomme for disse Expeditioner, ere dem besegnede og udgjøre endeel af den Extra-Fond, som

Generalitets-Collegium har til at bestride adskillige ved Departementet forefaldende ureglementerede Udgiøfter; saa synes det billigt, naar det forholder sig saaledes, at dem, ifald de mistede disse Expeditioner, blev tilstaaet noget i Erstatning derfor; hvilket efter vore Tanker kunde være det, som kom paa et Middelaar, naar de angave, hvad de i de sidste 5 à 6 Aar (thi forhen tilfaldt Sportlerne meest Detienterne) havde havt af disse Expeditioner. Det vilde og i sig komme ud paa et og det samme, enten dette blev dem godtgjort af det danske Cancellies Sportler eller af Deres Majestæts Casse.

Foruden de hidindtil anførte og overveiede Argumenter mod Hof- og Stadstrettens Indretning har Sæ: Staten (thi fra Land: Statens Side maae man tilstaae, at man ikke har merket til noget saadant) endnu syntes at ville yttre, at denne Indretning var til Tab og Skade for Deres Majestæts Soetieneste, og at denne Tienstes Vel udfordrede, at derudi maatte skee Forandring.

Dette have vi vel ofte hørt sige og gjentage, men hidindtil har det ikke været os mueligt at faae at vide, hvorudi det skulde bestaae, eller hvad det egentlig skulde angaae, Skifter eller Processer, Ophold eller Bekostning, Tids- eller Pengespilde, eller hvad andet: aldrig er et eneste enkelt Tilfælde anført, hvoraaf man kunde vide eller slutte, hvad der sigtedes til. I den Henseende understaae vi os og at erklære, at det ikke forholder sig saaledes, og at Indretningen med Hof- og Stadstretten ikke har forarsaget Deres Majestæts Soetieneste mindste enten Tab eller Skade. Det Argument, hvorved vi formene os istand til at bevise saadant, er følgende: Det er nu paa 6te Aar siden at Hof- og Stadstretten blev indrettet. Udi al den Tid er til det danske Cancellie, som det Departement, hvorunder Hof- og Stadstretten staaer, aldrig indkommen mindste Tøddel, som kunde have Anseende af Klage eller Besværing over Hof- og Stadstretten og dens Maade at behandle sine Forretninger paa, og det uanseet vi (som forhen er meldt) under 21 October 1773 havde tilbudt Sæ: Staten, at, ifald nogen saadan Mangel eller Irring maatte finde Sted, og det maatte os tilkiendegives, vi da skulde søge at faae det hemmet. I Følge heraf
bliver

bliver kun een, af tvende, casus dabilis, nemlig, enten er ved Hof: og Stadsrettens Behandling intet saadant mødt, som kunde være til Tab eller Skade for Deres Majestæts Sætiensse; eller og, ifald noget saadant er hændet, da have Vedkommende ikke skjøttet om at faae det hemmet, siden de have tiet stille i 4, 5 à 6 Aar, uden at tilkiendegive det der og for dem, som det tilkom at see det ændret og at raade God derpaa. Det sidste er ikke at formode, altsaa bliver intet andet end det første tilovers.

Vi vide ikke, om Sæ: Staten udi deres allerunderdanigste Forestilling (som vi ikke have seet, skjønt Land: Staten derimod har givet os Gienpart af deres) haver beraabt sig paa noget saadant, og anført eet eller flere enkelte Tilfælde til Exempel og Beviis derpaa; thi i saa Fald ønskede vi saa meget mere, at Hof: og Stadsretten derover maatte høres og give sin Erklæring, som det er os om at giøre, at faae at vide, om der virkelig i een eller anden Henseende maatte være noget paa Hof: og Stadsrettens Behandling at udsætte, da vi holde os forvissede om, at det ikke vilde være vanskeligt, at faae det ændret. Men, saalænge vi ikke vide, hvad det er, der klages over eller man er misfornøiet med, hvor det hænder, eller hvorudi det bestaaer, væd videre, saa er det os ikke mueligt at giøre noget Forslag til at faae det rettet og forandret.

Da det er de tvende militaire Etater, som, skjønt de tilstaae, at Indretningen med Hof: og Stadsretten i Almindelighed er god og nyttig, dog have et og andet derpaa at udsætte, og i den Henseende ønske en Forandring derudi, for saavidt deres egen Etat angaaer; saa kunne vi ikke forbigaae at berøre een Anmærkning, som gier det høist rimeligt, at den første Idee til denne Indretning, i det mindste for saavidt den angik Militair: Staten, er kommen fra Militair: Staten selv.

Udi Aaret 1765 tilskrev Generalfelt: Marskalk Grev Saint Germain, som den Tid var Præsæs i General: Krigsdirectorium, det da værende Conseil et Brev af Indhold, at, efterat han neie havde overveiet de hos os værende militaire Jurisdictioners Beskaffenhed, ønskede han at blive ganske frie for at have med Pengesager at bestille, og allene at beholde den virkelige militaire Jurisdiction, som kun strakte sig til de militaire

Eager, eller de Sager, der angik Tienesten med dertil hørende, da derimod de militaire Personer i alle andre Sager skulde høre under de almindelige civile Dommere, endog i de Sager, der angik Misgjerninger, som ikke vare militaire : som ikke vare forøvede i Tienesten, og ikke angik Tienesten. Jeg Stampede maatte, efter Bedkommendes Forlangende, derover give min Betænkning, derudi jeg viiste, at det Foreslaagne havde sin gode og tilstrækkelige Grund, og i alle Maader kom overeens saavel med den civile som med den militaire Jurisdictionens Natur og Bessæffenhed, og at det sigtede til, for begge Jurisdictioner at sætte de rette bestandige og naturlige Grændser; men jeg erindrede derhos, at det vilde medføre visse Uleiligheder, og, efter vore Omstændigheder, neppe have Bestændighed, at de civile Dommere skulde domme paa de Militaire i criminelle Sager, naar samme angik Misgjerninger, som ikke vare militaire, men vare forøvede uden for Tienesten, og ikke angik Tienesten. Imidlertid meldte jeg og, paa hvilken Maade det maatte og burde skee, naar det endelig skulde være.

Dette sidste var Grev Saint Germain, da min Betænkning blev ham communiceret, ikke saa aldeles enig med, i Henseende til visse Beskøftninger, som, efter min Færmning, burde gaae af Militair-Statens Fond.

Men, som Grev Saint Germain nogen Tid efter gik ud af General-Krigsdirectorium, saa blev ikke mere talt derom.

Forresten kunde man ikke undre over, at see et saadant Forslag fra ham, da det i alle Maader kom overeens med det, som er Brug i Frankerig, og med de Grændser, som der ere satte for den militaire Jurisdiction.

Naar man nu betænkter, at det, som saaledes blev foreslaaget i Aaret 1765, just var det samme, for saavidt den militaire Jurisdiction angik, som det, der ved den paaberaabte Cabinetsordre blev befalet i Aaret 1771, og at man i begge Tilfælde var lige paastaende derpaa, at de Militaire skulde i criminelle Sager, naar Misgjerningen ikke var militair, men var forøvet uden for Tienesten, høre under og dommes af den civile Dommer, hvortil kommer, som forhen er meldt, at det danske Cancellie ikke har givet mindste Anledning til denne Cabinetsordre; saa kan der ikke vel tvivles

tvivles om, at jo den første Idee og Anledning dertil er kommen fra Militair-Etaten.

Efterat vi saaledes have viist, at den Indretning med Hof- og Stadsretten, paa hvilken Kant den og betragtes, fortienet at anses som overmaade nyttig og gavnlig, og til største Fordeel for Deres Majestæts Undersaatter, Indvaanerne i Kiebenhavn, da de mange sørhen værende Jurisdiction: Disputer og Processer derved ere forebyggede og ophævede; saavel Skifterne som Processerne ordentligere og hastigere behandles og tilsendes bringes, og de Umyndiges Midler, til hvilken Etat de og henhøre, ere i fuldkommen Sikkerhed; det og er viist, at de tvende militaire Etater derved ikke i nogen Maade ere fornærmede, da de beholde den Jurisdiction, som dem efter Tingens Natur og Besskaffenhed kan tilkomme, og som eragtes nyttig og nødvendig til at lette og befordre Deres Majestæts Krigstieneste, saa at samme ikke derved i nogen Maade kan lide; hvortil kommer, at denne Indretning er af den Besskaffenhed, at, saasnart derfra skeer een Undtagelse til Fordeel for een vis Etat, kan man noget nær være ganske vis paa, at den hele Indretning vil ophæves og bortfalde, hvilket vilde medføre mangfoldige Uleiligheder, forarsage megen Misforneielse, og opvække den Tanke, at intet, hvor vel det end var indrettet, hos os var bestandigt; og endelig vilde det i lang Tid blive til stor Byrde for Deres Majestæts Caffe: saa understaae vi os allerumderdanigst at indstille

A. I Hensende til Lands og Sø-Etaten:

1) At det i alle Maader maatte have sit Forblivende ved Forordningen af 15 Junii 1771, dog med den Forandring i dens 3de og 4de §.: at Deres Majestæts Krigsfolk til Lands eller Blands, Officerer saavel som hvervede Soldater og Matroser, skulle udi alle criminelle Sager, (Politiesager undtagen) eller Sager, som angaae Misgjerninger, hvad enten samme ere forøvede i eller uden for Tienesten, seges og tiltales for vedkommende Krigsret.

2) At, paa samme Maade som i Følge foregaaende §. 1. og Forordningen af 15 Junii 1771 forholdes med de Militaires Jurisdiction

og Forum i Kiøbenhavn, skal og forholde overalt i Danmark, saa at Deres Majestæts Krigsfolk til Lands eller Vands, Officerer saavel som hvervede Soldater eller Matroser, skulde udi alle militaire Sager, eller Sager, som angaae deres Tjeneste med videre til Tjenesten henherende, saavel som alle criminelle Sager, eller Sager, som angaae Misdgierninger, hvad enten samme ere forevæde i eller uden for Tjenesten, søges og tiltales for vedkommende Krigsret. Men udi Gieldes og alle andre borgerlige Sager skulde de søges og tiltales for den Byes eller det Steds Dommere, hvor de boe eller opholde sig, hvor de, deres Hustruer, Børn og Tjenestefolk og i Almindelighed skulde være forbundne til at aflægge Vidnesbyrd.

3) De civile Dommere eller Øvrigheds personer, som det tilkommer enten at dømme paa de Militaire i Gieldssager, eller at erquire de ergangne Domme, skulde noie iagttage Forordningen af 24 Febr. 1734, saavel som Forordningen af 13 April 1754, og foruømmelig ved Executionen see derhen, at den ikke skeer saaledes, at Deres Majestæts Tjeneste derved lider. Saa skulde og især Underofficererne og de Gemene ved de civile Retter nyde de beneficia, som dem ved Krigs- eller Søeartillerne maatte være forundte.

4) Skifterne efter de Militaire forrettes af de paa hvert Sted værens de almindelige Skifteforvaltere, som det efter Loven tilkommer, nemlig Amtmanden paa Landet, og Borgemeester og Raad (hvor de ere) samt Byesfogden, med Raadstue- eller Byeskriver i Kiøbstæderne; hvilke skulde see derhen, at disse Skifter, uden at bebyrdes med unødvendige Formaliteter, Vidtsøftighed eller Omkostninger, saasnart mueligt, tilendebringes. I Særdeleshed skulde de sørge for, at de ringe Sterboer, hvor den hele Masse kun beløber sig til nogle faa Rigsdaler eller mindre, strax afgjøres, og Skiftet uden Ophold og uden Bekostning sluttet.

NB. Skulde Militair-Etaten her have noget mere at tillægge, kan saadant og iagttages.

5) Naar et saadant Dødsfald anmeldes for vedkommende Skifteforvalter, skal han strax tilkiendegive det for den næste commanderende Officer,

teer, under hvis Commando den Afdøde haver staaet, paa det at han kan commandere en Officeer til at bivaane Skiftet, deels for at iagttage Regimentscassens Tary, isald den Afdøde har noget med den at afgjøre, deels for at til sig tage, hvad Papirer den Kongel. Tieneste vedkommende, som efter den Afdøde maatte findes.

6) Da det ikke har været Deres Majestæts allernaadigste Henfigt, ved denne Feranstaltning med Jurisdictionerne at betage nogen Etat eller noget Collegium den dem tilforn tilstaaede Sierte og Tiendpenge, arvelse Capitaler eller andet saadant; saa maatte samtlige Skiftesforvaltere, som have eller faae med militaire Skifter at bestille, befales, ved ethvert Aars Udgang til det danske Cancellie at indberette, om der paa de af dem forrettede Skifter efter Militaire, hvad enten de hørte til Søs: Staten eller Land: Staten, vare saldne Capitaler, som kunde ventes at blive arvelse; hvilket Cancelliet da communicerer vedkommende Collegier, som Directionen over Krigshospitals: Cassen og Søs: Statens Justitscasse er ansættret, paa det de derefter kunde vide disse Cassers Tary at iagttage.

7) At foregaaende 6 Poster maatte ved en almindelig Forordning for Danmark bekiendtgjøres.

8) De Betiente ved Land: og Søs: Staten, som tabte noget af deres lovlige Sportler, vare General: Auditeuren ved Søs: Staten, General: Auditeuren ved Land: Staten i Danmark, og Auditeurerne ved de Regimenter eller Corps, som laae i Garnison i Kiøbenhavn. Men, naar Indretningen nu blev almindelig for hele Danmark, ville og Auditeurerne ved de øvrige Regimenter i Danmark, uden for Kiøbenhavn tabe deres Sportler.

General: Auditeuren anslaaer de Sportler, han haver tabt eller vilde tabe, til 350 Rdr. aarlig, hvilket er det, hans Formand i Embedet har givet dem an for, og hvoraf han haver svaret pro Cento Skat; saa man kan være vis paa, at denne Beregning ikke er overdreven. Ligesledes haver han anslaaet en Auditeurs Sportler, som han ved denne Indretning haver tabt eller vil tabe, til 50 Rdr. aarlig. Nu værende General: Auditeur ved Søs: Staten har ikke paastaet nogen Erstatning; han har ei heller

anslaaet sine Sportler til noget vist, hvilket han og ikke vel kunde, da han endnu ikke var kommen i Besiddelse af Skifterne, den Tid Forordningen af 15 Jan. 1771 udkom; men, da han dog var berettiget dertil og fore derefter var kommen i Besiddelse deraf, saa synes det billigt, at han, for hans Betieningstid, under Erstatning i det mindste 100 Rdr. aarlig. Blandt Auditeurerne i Kiøbenhavn kunde de allene vente Erstatning, som have været i Embedet for den 15 Junii 1771; thi de, som siden ere komne i Embede, have faaet og modtaget det uden de Sportler, for hvilke denne Erstatning gives. Men blandt Auditeurerne uden for Kiøbenhavn synes alle de, som nu ere i Embede, befoiede til at vente Erstatning, siden de ere i Besiddelse af de Sportler, for hvilke Erstatningen gives.

Nu kunde vel indvendes imod General-Auditeuren ved Land:Staten, at han først er kommen til Embedet efter 1771, og altsaa efter at Embedet havde mistet disse Sportler; men herved maae igjen erindres: a) At Embedet, den Tid han fik det, vel havde mistet Skifterne og Auctionerne efter de Militaire i Kiøbenhavn, men var endnu i Besiddelse af dem overalt uden for Kiøbenhavn, saavel i hele Danmark som i de tydske Provindsler. b) Har nu værende General-Auditeur faaet Embedet i den Forsatning, at Krigsretterne allene skulle domme i de criminelle Sager, der angik militaire Misgierninger og Forbrydelser, eller saadanne, som vare forøvede i Tienesten; men, naar nu Krigsretterne herefter skulle domme paa de Militaire i alle criminelle Sager, hvad enten de angik militaire eller andre Misgierninger, saa vil saadant skaffe General-Auditeuren en heel Deel mere at bestille, og mueligt forbinde ham til at holde en fuldmægtig mere, end forhen. Det synes saaledes i alle Henseender billigt, at General-Auditeuren ved Land:Staten tilstaaes en Erstatning, som efter vor Formening kunde være omtrent 300 Rdr.

Auditeurerens Sportler har General-Auditeuren vel ansaaet til 50 Rdr., men efter nærværende Omstændigheder og Regimenternes Synske troe vi, at de kunde være fornøiede, naar enhver af dem, som havde mistet
eller

eller nu mistede deres Sportler, blev tilstaaet i Erstatning 30 Rdr. aarlig, saalange deres Betieningstid varede.

Spørges der nu, hvorfra disse Erstatninger skulde tages, da formene vi, at, for saavidt de tilstaaes for Skifter og Auktioner i Kiøbenhavn, bør de ske af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse, som den Casse, hvorudi de Sportler indgaae, for hvilke disse Erstatninger gives. Men, for saavidt de tilstaaes for Auktioner og Skifter uden for Kiøbenhavn, ere de Hof- og Stadsrettens Sportelcasse aldeles uvedkommende, og i dette Tilfælde vide vi intet andet Middel, end om de maatte tilstaaes af Deres Majestæts Casse, da Summen ikke er ret stor, og neppe vil overskride en 4 à 500 Rdr. i det høieste, denne Udgiwt ei heller kan vare ret længe, og i den korte Tid, den varer, bestandig vil aftage og formindskes.

I Følge heraf skulde vi, hvad denne Post angaaer, indstille:

a) Om nu værende General-Auditeur ved Land-Etaten i Danmark maatte, for hans Betieningstid og uden Følge for hans Efterkommere i Embedet, tilstaaes aarlig i Erstatning 300 Rdr., af hvilke de 200 Rdr. skulde udredes af Hof og Stadsrettens Sportelcasse, men det ene hundred de af Deres Majestæts Casse.

b) Om nu værende General-Auditeur ved Sø-Etaten paa samme Maade maatte tilstaaes 100 Rdr. aarlig, som skulde udredes af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse.

c) Om samtlige Auditeurer ved de i Kiøbenhavn i Garnison liggende Regimentter (hvorunder vel og maatte forstaaes det Regiment, som ligger i Helsingør) saa mange af dem, som havde været i Embedet for den 15 Junii 1771, maatte paa samme Maade, nemlig for deres Betieningstid og uden Følge for deres Eftermænd, nyde hver aarlig i Erstatning 30 Rdr., hvilke skulde udredes af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse.

d) Om nu værende Auditeurer ved de øvrige Regimentter i Danmark, uden for Kiøbenhavn, maatte paa samme Maade, nemlig for deres Betieningstid og uden Følge for deres Eftermænd i Embedet, nyde hver aarlig i Erstatning 30 Rdr., som maatte udredes af Deres Majestæts Casse.

Heraf sees lettelig, at den Udgiwt, Deres Majestæts Casse herved foraarfaages, hverken kan beløbe sig ret høit eller vare ret længe.

NB. Angaaende Universitetet og Consistorium.

Førend Hof- og Stadsretten blev indrettet, havde Consistorium ei allene jurisdictio civilis, men og for største Deel jurisdictio criminalis over alle dem, som hørte til Universitetet, alt i Følge af danske Lovs 1 Bogs 2det Cap. 14de Art. Dette tabte de, for saavide jurisdictio contentiosa angik, ved Forordningen af 15 Junii 1771, eller ved Hof- og Stadsrettens Indretning.

Den eneste, som derved ligesvem tabte i Indkomster, var den yngste Professor Philosophiæ, som tillige var Secretair i Consistorium, og der førte Protocollen, samt forrettede Skifterne og Auctionerne, og allene oppebar Skifte-, Skriver- og Auctionsalarium.

De øvrige Professorer tabte allene en Herlighed og visse smaae Fordele. I den Anledning ere og adskillige Memorialer indkomne, nemlig: een fra Rector og Professores af 28 Martii 1772, derudi de begiere, at faae den dem fratagne Jurisdiction tilbage, med videre, og at den yngste Professor Philosophiæ maae blive indemniseret; en anden fra den da værende yngste Professor Philosophiæ og Secretair i Consistorium, Justisraad Zee, af 3 December 1772, og nok en dito Ansøgning fra den samme af 23 December 1774, udi hvilke han forklarer, og beviser med en Attest fra hans Formand i Embedet, at han ved denne Forandring har tabt henved 400 Rdr. aarlig, og at de Indkomster, han har beholdt tilbage, kun beløbe sig til 350 Rdr.

Det forholder sig rigtig nok saaledes, at ved Professorernes Indkomsters Deling ere disse Sportler Secretairen i Consistorium beregnede til vis Indkomst, og anslaagne omtrent til 300 Rdr.

Det er og vist nok, at det, han beholder tilovers, naar disse Sportler bortfalde, ikke er saa tilstrækkeligt, at han deraf kan leve, og at han, i saa Fald, vilde være ulige værre faren, end nogen af de øvrige Professorer, saa det er både billigt og ganske nødvendigt, at han og hans Eftermænd i Embedet derfor nyde nogen Erstatning. Men, da en Profes-

fessor

hæffor blev meget finket ved dette Arbejde, som han de fleste Tider ikke forstod, og i den Henseende var forbunden til derfor at holde en Fuldmægtig; saa troe vi, at han kunde være tient dermed, naar ham i Erstatning blev tilstaaet 200 Rdr. aarlig af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse.

    Hvad angaaer den fra Rector og Professores indkomne Ansøgning, hvorudi de begiere den hele dem fratagne Jurisdiction tilbage; da kan det ikke nægtes, at der jo er meget for dem, og mere end for nogen anden Jurisdiction at sige, da de have den ældgamle Besiddelse, baade ældre og nyere Fundaer og Privilegier, og andre Universiteters Exempel at beraabe sig paa. Dog maae vi derhos erindee, at Rector og Professores ikke synes tilfulde at have indseet og begrebet, hvad de havde mistet, og hvad de derimod beholdre tilbage. Saaledes besvare de sig over, at de have tabt deres Myndighed og Anseelse hos Studenterne; at de vel kunde opmuntre og formane, men ikke tilholde eller tvinge dem til at fyldestgøre deres Pligter; at de ikke kunde besynte de fattige Studenterne mod de mere Formuendes Grovheder og Trættekierhed, med videre. De synes her ikke at have iagttaget, at omendskiont de havde tabt jurisdiction contentiosa, saa forbleve de dog magistratus academicus, og vare i Følge deraf forbundne til at see god Skik og Orden vedligeholdt blant Studenterne, og at sørge for, at de her ved Universitetet vel anvendte deres Tid, og vandt saavel i Lærdom som i Læder; hvoraf atter fulgte, at de endelig maatte beholde den Myndighed og de remedia coerciva, som nødvendig udfordredes til at opnaae denne Hensigt. Naar Rector og Professores og beholde saadan Myndighed, og det paa den Vaaade, som de selv maatte forlange, troe vi ikke, at Universitetet, i Henseende til dets virkelige Flor og Velgaaende, haver tabt noget ved at miste jurisdiction contentiosa; hvortil da kommer, at det saaledes ikke behøves, i den Henseende at giøre nogen Undtagelse fra Hof- og Stadsretten, da det derind forholder sig, som vi tilforn have meldet, at den første Undtagelse alletider vil drage flere efter sig, og tilsidst giøre, at hele Indretningen kastes overende. Endnu melde Rector og Professores om et emolumentum, de tilforn have havt, men ved denne Forandring mistet, men

som de bede, fremdeles at beholde. Samme bestaaer derudi, at, som Universitetet havde deres egen Skrifteforvalter og Auctionsdirecteur, saa har det fra Begyndelsen af, at Auctioner i Kiøbenhavn bleve indførte, været Brug, at Professorerne og deres Sterboer kun have betalt halv Auctionsalarium eller 2 pro Cent af deres Bøger eller andre Løesere og Meubler, som de have ladet stille til Auction. Denne liden og ubetydelige Fordeel formene vi, at Deres Majestæt fremdeles vil allernaadigst lade dem beholde. Vi skulle saaledes, hvad Universitetet angaaer, allerunderdanigst indstille:

1) Om den nyaste Professor Philosophie, som er Secretair i Consistorium, bestandig maatte nyde 200 Rdr. aarlig i Erstatning for de Sportler, han haver tabt ved Hof- og Stadsrettens Indretning, og at samme 200 Rdr. maatte ham udbetales af Hof- og Stadsrettens Sportelasse, som den, hvorudi disse Sportler indgaae.

2) Om Professorerne og deres Sterboer fremdeles maatte være befriede for at betale mere end halv Auctionsalarium eller 2 pro Cent af de Bøger, samt Meubler og Løesere, som de lode stille til Auction.

Angaaende disse tvende Poster vilde der, i saa Fald, gaae et Reskript til Hof- og Stadsretten, og Communication deraf til Rector og Professore.

3) Maatte Rector og Professore fra Cancelliet tilskrives: At, da de ved Forordningen af 15 Junii 1771 allene havde tabt jurisdiction contentiosa, saa forbleve de, samme uanset, herefter saavelsom tilforn magistratus academicus, og vare i Følge deraf forbundne til at see god Skik og Orden vedligeholdt blandt Studenterne, og at sørge for, at de her ved Universitetet vel anvendte deres Tid, og gjorde Fremgang saavel i Lærdom som i Sæder.

Da nu saadant ikke altid kunde iverksettes uden en Slags Myndighed og visse remedia coactiva, saa maatte de indkomme med deres Forslag angaaende den Myndighed og de remedia coactiva med videre, som de formeente sig at behøve, og som de eragtede nødvendige til at opnaae denne Hensigt; da saadant deres Forslag skulde blive Deres Majestæt allerunderdanigst foreskillet.

C. Angaaende Geistligheden i Kiøbenhavn.

Ved Hof- og Stadsrettens Indretning og Forordningen af 15 Junii 1771 ere de Geistlige i Kiøbenhavn omtrent behandlede paa samme Maade, som de Militaire; ligesom det og maac tilstaaes, at disse tvende privilegerede Jurisdictioner have een og den samme Grund, da begge, de Geistlige saavel som de Militaire, have deres egen Lov, som bestemmer, hvorledes de have at opføre og forholde sig i deres Embede og Tjeneste, hvoraf syner, at de Sager, som skulle afgjøres efter disse Love, nemlig de geistlige saavel som de militaire Sager, men ikke Personerne, bør være privilegerede, hvilket og, for saavidt Geistligheden angaaer, kommer overeens med danske Lovs 1 Bogs 2det Cap. 13 Art. Men, da Provsten, i Følge danske Lovs 5 Bogs 2 Cap. 90 Art., var berettiget til at forrette Skifte blant Geistligheden; saa have de tvende i Kiøbenhavn værende Provster, nemlig Provsten til vor Frue Kirke, som tillige er Stiftsprovst, og Provsten til Holmens Kirke, især den første, derved tabt noget, da de forrettede Skifterne efter de under deres Jurisdiction værende Geistlige, og oppebære det derved faldende Skifte-, Skriver- og Auctions-salarium, som for Provsten ved Holmens Kirke ikke kunde være af nogen Betydning, men for Provsten til Frue Kirke, hvis Jurisdiction strakte sig langt videre, dog undertiden kunde udgjøre noget.

Men disse brave Mand synes selv at have indseet, at de være tiende med den skeete Forandring, som i sig var natuelig og rimelig; thi, om endskiont de eengang imellem kunde tiene et lidet Salarium, saa udfatte de sig en anden Gang for langt større Ansvar og Tab; hvilket saa meget lettere kunde indtræffe, som de ikke kunde formodes at have Indsigt i slige Forretninger, hvor Ansvaret de fleste Tider langt overgaaer Fordelen.

I den Henseende har ei heller nogen af dem meldt sig enten med Klage eller Begiering om Erstatning. Og da adskillige andre, og især de Fornuftigste blant de Geistlige, tænke paa samme Maade, saa haabe vi, at det, der saaledes i Henseende til den geistlige Jurisdiction er fastsat for Kiøbenhavn, ei allene der skal blive bestandigt, men og i sin Tid komme til at tiene til Bestemmelse og Rettesnor for den geistlige Jurisdiction i begge

begge Rigerne; Skiont vi ikke just paa nærværende Tid ønskede det tilbært, da det nuveligt vilde af Adskillige anses som et Indgreb i Geistlig-
hedens Privilegier.

D. Angaaende Kammerretten og de Sager, der tilforn bleve paadømte.

Denne Post er allerede afgjort ved Forordningen af 17 Febr. 1774, da de tvende, som fra Rentekammeret, og de tvende, som fra General-Told-
kammeret vare udnævnte til at overlægge denne Sag med os, efter nogen foregaaende Correspondence strax ved anden Samling med os bleve enige om en saadan Forestilling, som gav Anledning til denne Forordning.

Til Slutning maae vi allerunderdanigst tilstaae, at ved dette Forslag, naar det maatte finde Deres Majestæts allernaadigste Bifald, vil Hof- og
Stadsrettens Sportelcasse, fornemmelig i Begyndelsen og nogen Tid hen, foraarstages en aarlig Udgiwt af 6 à 700 Rdr., hvilken Udgiwt dog efter-
haanden vil aftage, saa at der tilsidst kun bliver 200 Rdr. tilovers.

Vi haabe, at Sportelcassen skal være istand til at bestride denne Ud-
giwt, da den hidindtil bestandig har havt et skikkeligt, og undertiden et
anseeligt Overskud. Men skulde derudi og een eller anden Gang fattes
noget, som da maatte tillægges af Deres Majestæts Casse, (hvilket vel
kunde hende, især om visse Sportler bleve ved Sportelreglementet noget
nedfattede, for at lette Publicum) saa maatte derved tillige iagttages:

1) At af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse udredes den aarlige
Pension af 600 Rdr. til forrige Byskriver Gæther, hvilken Pension vil
ophøre, naar han engang ved Døden afgaer, eller og han til et andet Em-
bede maatte vorde ansat.

2) At af denne Casse ligeledes udredes 400 Rdr. aarlig Pension til
Justitiarius Conferentsraad Horn, hvilken Pension han nyder fra den Tid
af, at han var Vice-Borgemeister, og havde Raadmands Løn, og altsaa
burde erlægges af Stadens Casse, hvor det tilsidst vilde gaae ud over De-
res Majestæts Casse.

3) Er hver af de tvende nuværende Auktionsdirecteurer tillagt 100
Rdr. aarlig, for deres Betieningstid og uden Følge for deres Efterkom-
mere,

mere, hvilke 200 Rdr., som ligeledes udredes af Hof- og Stadsrettens Sportelcasse, ville ophøre, naar de engang fra Betieningen afgaae.

4) Ved Hof- og Stadsrettens Indretning spares for Deres Majestæts Casse de Vager, som tilforn bleve givne til Præsidenten i Borgretten, Præsidenten i Under-Admiralitetretten, Justiz-Secretairen i Kammer-Collegium og andre; ligesom og en Indkomst, der tilforn tilfaldt Byefogden i Kiøbenhavn, nu gaaer ind i Deres Majestæts Casse.

Naar alle Ting saaledes noie overveies, ere vi forvissede om, det altid vil befindes, at Deres Majestæts Casse ikke har tabt det allermindste, men vel vundet noget, og kan vente at vinde mere ved Hof- og Stadsrettens Indretning. Kiøbenhavn den 31 Julii 1776.

I Følge Hans Majestæts i denne Sag afgivne Resolution, udkom under 10 Junii 1778 Placaten angaaende nogen Forandring i Forordningen af 15 Junii 1771, for saavidt den militaire criminelle Jurisdiction i Kiøbenhavn betreffer.

Ligesom der og under samme Dato gik Ordre til Hof- og Stadsretten angaaende Erstatning til General-Auditeuren og Auditeurerne, samt den yngste Professor Philosophiæ, for deres Tab ved Hof- og Stadsrettens Indretning.

XC.

Erlæring over en Forestilling fra Kiøbenhavns Hof- og Stadsret af 16 Martii 1775, hvorved de tillige indsendte et Forslag til et Sportel-Reglement for denne Ret af samme Dato, tilligemed adskillige dermed til Oplysning følgende Tillæger fra No. 1 til 20 inclusive. Anledningen dertil var, at Renteskammeret havde gjort adskillige Antegnelser ved de Regnskaber, Kongens Foged og Underfogden, begge Secretairerne, og de øvrige Skrivere saavel som Auctionsdirecteurerne havde indgivet over de Sportler, som vare tilfaldne Kongens Sportelcasse, hvorved Kammeret havde paastaet, at alle Regnskaberne skulde attesteres af Hof- og Stadsretten; at der for Indtægterne skulde være et fast staaende Reglement, og at Udgifterne til Skrivematerialier, Lyd, Brænde &c. maatte anslaaes til noget vist, med videre, om hvilket alt Vedkommende maatte henvende sig til det danske Cancellie. Hof- og Stadsretten

hadde derpaa indhentet Bedkommendes Betænkning og Forklaring angaaende de Sportler, som det tilfom enhver af dem at oppebære, og de hidindtil havde oppebåret; derudi de havde anført de Forordninger, Reskripter og Reglementer, som de havde holdt sig efterrettelige, da de i Mangel deraf havde rettet sig efter gammel Skik og Praxis; hvorefter Hof- og Stadsretten havde forfattet det Forslag til et Sportel-Reglement, som de indsendte tilligemed de ommeldte Betænkninger og Forklaringer, hvorudi Bedkommende tillige havde meldt, hvad de forlangte aartlig godtgjort, for at holde hver sit Contoir med Skrivematerialier, Brænde, Lys &c. Derover Hof- og Stadsretten tillige havde givet sin Betænkning. Derhos Hof- og Stadsretten og havde foreslået, at det ikke var dem uueligt, at give visse af de Attester, som Rentekammeret ei allene ved Antegnelser, men og siden ved deres Decision havde æstet, siden de om disse Sager, s. Ex. Auctionerne, Executioner af Hæisferets Domme, som Kongens Foged forrettede, med videre, aldeles ingen juridisk Kundskab havde eller kunde have; i hvilken Henseende de og begierede at blive frie for at give slige Attester, som de ei heller ansaae at være nødvendige. Endelig melde de om Brænde til Hof- og Stadsretten.

I Henseende til de adskillige Poster, som denne Forestilling omformelder, kan jeg ei andet end henholde mig til det af Hof- og Stadsretten Foreslaagne, da denne Ret bestaaer af alle de Folk, som have med disse Forretninger at bestille, og bedst kunde vide, saavel hvad derfor med Billighed kan fordres, som hvad der i Følge Lov, Forordninger, og Reglementet, og, i Mangel deraf, i Følge Skik og Sædvane bør betales; hvorefter af følger, at de langt bedre, end jeg, ere istand til derom at demme, fornemmelig Hof- og Stadsretten tillige har brugt den Forsigtighed, i Forveien at indhente enhveres Betænkning og Forklaring angaaende den Betaling eller de Sportler, som han oppebærer for de ham anfortroede Forretninger; saa at Hof- og Stadsretten ikke har gjort denne Forestilling uden efter foregaaende modent og tilstrækkeligt Overlæg, og efter at have indsamlet de Materialier, som derved kunde tiene til Oplysning.

Da og alle disse Sportler gaae ind i Deres Majestæts Cassé eller Sportelcassen, uden at det allermindste deraf tilfalder Berientene, i Henseende til hvilke det kan være ligegyldigt, om de beløbe sig til lidet eller meget,

meget, saa behøver man ikke at frygte for, at nogle af disse Efterretninger og Forklaringer skulde have deres Grund i Egennytte.

Det, Hof- og Stadsretten begierer at være frie for, at give Arresten om det, hvorom de ingen juridisk Kundskab eller Visshed have eller kunne have, er saa billigt, at det ikke kan eller bør nægtes dem.

De Regnskaber, som de herved fornemmelig sigte til, ere Auctions-directeurernes Regnskab for de Sportler, der falde ved Auctionerne i Almindelighed, Kongens Fogeds Regnskab for de Sportler, der falde ved Executioner efter Høieskeretsdomme, som han forretter, og Underfogdens Regnskab for de Sportler, der falde ved de øvrige Executioner i Almindelighed. Ligesom enhver lettelig indseer, at Hof- og Stadsretten ikke kan have tilførselig Kundskab om disse Forretninger, og hvad derfor betales; saa skønner jeg ei heller rettere, end at Rentekammeret kan have tilstrækkelig Sikkerhed for Regnskabets Rigtighed, naar Auctions-directeurerne belægge deres Regnskab med saadan Attest fra Justits-Secretairerne, som Hof- og Stadsretten har foreslaaet, og Kongens Foged herefter, som hidindtil, bliver ved, i alle de Arrest-, Forbuds- og Executionforretninger, som han udstæder, at anføre, hvad derfor er betalt saavel i Salarium som Skriverspenge, samt derhos at helde rigtig Bog over alle de Indtægter, han for sige Forretninger og deres Beskrivelse modtager, hvilken Bog han, om forlanges, har ved Regnskabets Afslæggelse at forevise; og, naar endelig Underfogden herudi forholder sig paa samme Maade, som nu om Kongens Foged sagt er. I det ringeste indseer jeg ikke, hvorledes man om disse Regnskabers Rigtighed vilde frae anden eller større Sikkerhed, med mindre man for enhver af disse Betiente vilde sætte en særskilt Controleur.

Hvad det angaaer, som begge Secretairerne, Justits saavelsom Brevsecretairen, Kongens Foged og de øvrige have anført sig at kunne behøve aelig til deres Contoirers Vedligeholdelse med Skrivematerialier, Lys ic. da, naar Hof- og Stadsretten finder samme billigt, kan jeg, som de særdeles Omstændigheder ere aldeles ubekendte, ikke have noget derimod at indvende. Om Rentekammeret mueligt kunde have noget derved at erindre, kan jeg ikke sige.

I Henseende til den sidste Post i Hof- og Stadsrettens Forestilling, som angaaer Brænde til Hof- og Stadsretten og de adskillige der værende Contoirer, vil nok corresponderes med Rentekammeret.

Med Hof- og Stadsrettens Forslag til et Sportelreglement kan jeg ikke vel have noget at erindre, da samme, som forhen er meldt, er grundet paa de derom værende Love, Forordninger og Reglementer, og, i Mangel deraf, paa gammel Skik og Sædvane; og Hof- og Stadsretten i Forveien har indhentet alle Vedkommendes Betænkning og Forklaring derover.

Imidlertid skulde jeg indstille:

a) Om den 6te §. reent kunde udgaae; thi, da slige Forretninger, i Følge af den 3 §., bør betales dagviis, saa synes det, at der allene bør spørges, hvor længe de vare, og ikke, paa hvor mange Steder de ere foretagne.

Derfor der blev gjort Arrest hos en Mand, der eiede adskillige smaa Huse, og der da hos enhver Eier af disse Huse skulde gøres Forbud paa Leien, kunde Omkostningerne derved paa denne Maade beløbe sig temmelig høit, og let bebyrde Debitor, som gjerne er fattig, og dog tilsidst maae erstatte alle Omkostninger.

b) At Hof- og Stadsretten overalt i dette deres Forslag har anført de Forordninger, Reskripter og Reglementer, hvorpaa samme grunder sig, det er vel giort. Men, da Forordningen af 22 Martii 1684 kun taler om de da værende Jurisdictioner i Kiøbenhavn, og Reglementet af 5 Junii 1771, i Henseende til den Maade, paa hvilken det er bekiendtgjort, neppe kan strække sig videre, end til Kiøbenhavns Borgerskab, saa holder jeg for, at alle disse Allegationer bør udelades af det trykte Reglement, som udkommer under Deres Majestæts Navn, fornemmelig et saadant Reglement ikke behøver at hente sin forbindende Kraft andensteds fra.

c) Da Forordningen af 5 April 1754 er en almindelig Forordning for begge Rigerne, der altsaa bør gielde for Kiøbenhavn ligesaavel som for den øvrige Deel af Riget; saa seer jeg ikke, at det i et Sportel-Reglement for Hof- og Stadsretten behøves at indføre tvende Artikler af denne

denne Forordning, men tænker, at det i alle Maader kan være nok, at Forordningen anføres og til den henvises.

J den Henseende skulde jeg formene, at den 54de og 56de Artikel af dette Reglement kunde udgaae, og at i den Sted efter den 55de kunde tillægges en Artikel af følgende Indhold:

J Henseende til de Sterboer, hvor der ere Executores testamenti, som forrette Skifter, saavelsom hvor den efterlevende Ægtefælle har eller erholder Bevilling paa at sidde i uskift Boe, forholdes efter Forordningen af 5 April 1754.

d) Ved den 68de Post gives Anledning til at giøre Begyndelse med at rette en Mangel eller Uorden, som, efter mine Tanker, er indløben i Auktions-Forordningen af 19 December 1693 dens 14de Artikel, og vedbeholdt i Reglementet af 5 Junii 1771. Denne Artikel i Auktionsforordningen har, ved at bestemme Auktionsfalarium af Kjøbmandsgods, der sælges i store Partier, meget vel iagttaget, at fastsætte samme i Forskold til Summens Størrelse saaledes, at der af hvad som er under 5000 Rdr., betales $\frac{1}{2}$ pro Cent, men, ligesom Summen derefter stiger, falder Auktionsfalarium indtil $\frac{1}{8}$ Deel pro Cent.

Derimod, ved at bestemme Auktionsfalarium af Huus, Gaard og Eiendom, (hvorunder og forstaaes Jordegods) samt Skiberum, har den allene gjort Forskiel paa det, som er under 1000 Rdr., det, som er over 1000 Rdr. til 3000 Rdr., og det, som er over 3000 Rdr., da den for alt det, som er over 3000 Rdr., har i Almindelighed fastsat $\frac{1}{2}$ pro Cent Auktionsfalarium.

Dette kan ei heller lettelig medføre nogen Urimelighed, saalænge der allene er Spørgsmaal om Kjøbstædhuus og Gaarde, Skibe eller Actier, som paa Auction selden gaae høiere end til 10, 12 à 16,000 Rdr.; men, naar det kommer til Jordegods, og det da treffer sig, at en Herregaard bliver paa offentlig Auction bortsolgt for 100 à 150 eller 160,000 Rdr. eller mere, da kunde det synes vel stærkt, om en Herredsfoged for den ringe Umage, han havde med at opraabe og tilslaae, skulde i Auktionsfalarium nyde en 5, 6, 7 à 800 Rdr.

For at gjøre en Begyndelse med at rette dette ved Sportel-Reglementet for Kiøbenhavns Hof- og Stadsret, da det altid siden kan gieres almindeligt, skulde jeg indstille, om den 68de §. kunde forandres saaledes: Af Huse og Gaarde, Jordegods og Eiendomme, Skibe og Actier, som sælges paa offentlig Auction, betales i Auctionsalarium: af det første 1000 Rdr. halvanden pro Cent; af det, som er over 1000 Rdr. indtil 3000 Rdr., een pro Cent; af det, som er over 3000 indtil 30,000 Rdr., $\frac{1}{2}$ pro Cent; af det, som er over 30,000 indtil 80,000 Rdr., $\frac{1}{4}$ pro Cent; og af det, som er over 80,000 Rdr., i hvor høi Summen er, $\frac{1}{8}$ Deel pro Cent. Kiøbenh. d. Aug. 1776.

Excerat der siden var om denne Sag corresponderet baade med Rentekammeret og Hof- og Stadsretten, resolverede Cancelliet under 10 April 1777 saaledes:

Expederes efter General-Prokureurens Erklæring, og det øvrige refereres ved Underskrivelsen.

Herefter udkom Sportel-Reglementet for Hof- og Stadsretten af 13 August 1777.

XCI.

Svar til Rentekammeret paa deres tvende Skrivelser til General-Prokureuren; den første af 15 Febr. 1777, hvorudi de ubede sig General-Prokureurens Betænkning over den Quæstion: hvorvidt Kirkegods kan være at henregne under de til en Sædegaard's Completering udfordrende 200 Tønder Hartkorn Bøndergods. Derhos de yttre deres Tanker for den benægtende Mening, i Følge Forordningen af 2 April 1701, og melde, at derefter altid har været forholdet paa Kammeret indtil nu, der møder Modsigelse fra en Proprietair, som paastraaer, at Hovedgaard's Tact, Møller og Liender er det eeneste Hartkorn, som ved Forordningen er undtaget. Udi det andet Brev af 24 Maji anholde de atter om Svar, for igien at kunne svare Proprietairen.

* * *

I Følge af de Grundsætninger, som fastsættes i vor danske og norske Lov, og især i danske Lovs 2den Bogs 22de Cap., kan den, som besidder en

en Kirke, (eller rettere sagt, som haver jus patronatus til Kirken) aldeles ikke siges med fuld Eiendomsret at besidde enten Kirken selv, eller det til Kirken henlagte og den tilhørende Bøndergods.

Saaavel Kirken som Bøndergodset kan han komme til at miste imod hans Villie.

Kirken selv kan han ikke nedbryde ganske, eller tildeels, ikke bortslutte, forandre, formindske eller forværre; Bøndergodset kan han ikke adskille fra Kirken, og ikke sælge eller afhænde til hvem han vil. Den, som maatte faae hans Skiede derpaa, er derved aldeles ikke sikker. Utsaa kan han hverken med Kirken eller med Bøndergodset foretage sig alt, hvad han finder for godt, eller raade derover efter egen frie Villie; hvilket just udgjør det væsentlige af Eiendomsret, som saaledes her fattes.

Vel hedder det i daglig Tale, at en Person eier den eller den Kirke, at han haver kjøbt eller solgt den, og saa fremdeles; men, naar man vil tale med Loven, kan man allene sige, at han haver jus patronatus til den eller den Kirke: Ret til at opbevare Kirkens Indkomst af Tiende, Landskilde med videre, imod at holde Kirken vedlige og i god Stand, saavel som undertiden Ret til at forsyne Kirken med Præst og Degn.

Denne Rettighed eller dette jus patronatus, men ikke Kirken selv eller dens Bøndergods, kan En siges at eie; og det kan han pantsætte, sælge og afhænde til hvem, han finder for godt.

Naar det nu sættes forud, at den, som haver jus patronatus til en Kirke, ikke kan siges at eie eller med fuld Eiendomsret at besidde enten Kirken selv, eller det Kirken tilhørende Bøndergods; saa følger deraf rimeligviis, at han ikke kan henlægge dette Bøndergods under en ham tilhørende Sædegaard, for dermed at completere den, fornemmelig saadant vilde medføre, at det paa en Slags Maade blev adskilt fra Kirken; hvilket aldeles ikke er tilladt.

Det samme bekræftes endnu ved en anden Betragtning.

Det, Loven saavel som Forordningen af 16 December 1682 fastsætter, at en Sædegaard, naar den skal ansees for complet og nyde Frihed, i det mindste skal have 200 Ldr. Hartkorn Bøndergods, synes tildeels at have
sin

sin Grund derudi, at der skal være Bønder nok til at forrette Hovetiet ved Hovedgaardens Avling og dens Drot, hvilket endog kan sluttes af det, som tillige befales, at dette Bøndergods ikke maae ligge over 2 Mile fra Hovedgaarden, saavel som af det, at Møller og Tiender findes undtagne.

Men, nu befaler danske Lovs 2den Bog 22 Cap. 68 Art.: At Kirkens Bønder skulle gjøre Reiser for Kirken; hvoraf følger, at de ere at ansee som Hovetiebønder til Kirken, og altsaa kunne de ikke, som Hovetiebønder, henlægges til Sædegaarden eller Herregaarden.

Jeg kan saaledes i Henseende til den her omhandlede Question ikke være af anden Mening end den, Deres Excellence og høistærede Herrer udi Promemoria af 15 Februarii a. c. have yttret sig at være af, og som hidindtil bestandig skal have været fulgt i Rentekammer-Collegium. Thi at Kirkens Bøndergods ikke, ligesaavel som Møller og Tiender, findes undtaget i Forordningen af 16 December 1682, kan man ikke undre over, da Lovgiveren ikke har anset dette Bøndergods som nogen Proprietairs eller privat Mandts fulde Eiendom, akt i Følge af de Grundfætninger, som overalt findes indførte i vore ældre Love, og ligeledes vare antagne i den da allerede færdige og til Trykken overleverte, men siden først promulgerte og endnu gjeldende danske Lov. Kjøbenhavn den 12 August 1777.

Herom har ikke været nogen Efterretning at finde i Rentekammeret.

XCH.

Swar til Finans-Collegium paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 24 Junii 1777, hvorudi de berette: a) At dem fra det danske Cancellie er tilsendt en Foredstilling fra Amtmanden over Falsler, Kammerherre Wallmoden, angaaende offentlige og Umyndiges Midler af Væleb 1592 Rdr., som forrige Amtmands afgangne Geheimeraad Berzes Etæbøe er dømt til at betale, men hvoraf efter Stiftesforvalterens Erklæring intet kan ventes. b) At fra Fridesrichstads brandlidte Indvaanere ere indkomne trende Ansøgninger, hvorudi de anholdt saavel om de i afgangne Geheimeraad Storms Pøe tilgodehavende Collectpenge, 6569 Rdr. 55 s., som om Rentetue af den Capital, deres i trende Aar ubebyggede Grunde ere vurderede for (hvilken sidste Fordring Stiftsamtmanden Kammerherre Levesow finder ugrundet). Da nu Finans-Collegium,

glum disse Poster angaaende har corresponderet med den allerhøist anordnede extraordinaire Commission, og samme har udladt sig med, at Swang-Collégium, forend videre Forestilling derom skeer, maatte indhente General-Prokureurens Erklæring, hvorvidt Kongen kan efter Loven troe sig forbunden til at udbetale saadanne Summer, som Embedsmændene have uretmæssig taget til sig og forspildt; saa udbede de sig General-Prokureurens Betænkning derover.

* * *

Den Qvæstion, hvorvidt Hans Majestæt Kongen kan efter Loven ansee eller troe sig forbunden til at erstatte saadanne Summer, som de af Hans Majestæt beskikkede Embedsmænd have taget til sig og uretmæssig forspildt? er saa særdeles vigtig og af saa betydelig en Følge, saa jeg ikke understaaer mig derudi at dømme. Jeg maae og tilstaae, at, ligesom det i sig vilde være heel vanskeligt, saa troer jeg ikke, at man just bør ønske denne Qvæstion i Almindelighed afgjort, da det gierne er de særdeles Omstændigheder, der forekomme i ethvert enkelt Tilfælde, hvilke afgive de fornemmeste rationes decidendi; fornemmelig det herved saa jevnlig indtræffer, at Naade gaaer for Ret, og at man ei allene maae see paa det, som er Ret, men og paa det, som er billigt eller nyttigt.

Ofte ere Omstændighederne saadanne, at, om det lidte Tab ikke bliver erstattet, gaar det dog tilsidst ud over Hans Majestæts Cassé, som leetelig kan tabe mere ved, at Tabet ikke bliver godtgjort, end ved selv at erstatte det. Ofte derimod ere de saadanne, at Hans Majestæts faderlige Hierte unuelig tillader, at uskyldige Folk skulde, uden deres egen Forseelse eller Forsømmelse, tabe alt hvad de eiede og blive reent ødelagte allene ved en af Hans Majestæt beskikket Embedsmands Skiodesløshed eller flette Huusholdning, og det en saadan Embedsmand, hvis Embedspligt det just var at iagttage deres Larv og Bedste, og sørge for, at de ikke skulde lide Tab eller blive fornærmede.

De gamle Love have sagt, at de Umyndige vare i Statens eller Kongens Værgemaal. De have dermed villet sige, at det er Kongens eller Statens Pligt, at sørge for de Umyndiges Fordeel og Velgaaende saavel i Henseende til deres Opdragelse, som deres Midler, og at see derhen,

at de ikke lide Tab og Skade paa den Tid og i den Alder, da de ikke kunde vide at ramme deres eget Bedste, og at tage sig selv vare for Fornærmelse.

Disse Pligter har Kongen eller Staten fyldestgiort ved Loven, som udnævner og beskikker andre til at iagttage og opfylde dem paa Kongens eller Statens Vegne.

Saaledes have vore Love sørget for, at der altid maae beskikkes Formyndere for de Umyndige, hvilke sættes saavel for de Umyndiges Person, som for deres Midler, og maae staae dem til Ansvar, isald Midlerne eller noget deraf urettelig forødes.

Da det og er indseet, at Formynderne mueligt kunde blive uvederhæftige, og saaledes ikke være istand til at erstatte deres Myndlinger det Tab, de ved dem havde lidt; saa, paa det de Umyndige ikke derved skulde komme til kort, er der endnu paa de fleste Steder beskikket Overformyndere, som skulde have Indseende med Formynderne, at de ikke forøde deres Myndlingers Gods og Midler, og staae til subsidialt Ansvar derfor, naar Formynderne ikke kunne svare.

Endelig er der endnu overalt og paa ethvert Sted en af Hans Majestæt beskikket Gortighed, hvis Pligt det er, at have Indseende med Formynderne saavelsom Overformynderne, og at sørge for, at der allestider havest tilberlig Sikkerhed for de Umyndiges Midler, da han staaer til subsidialt Ansvar derfor, isald de siden befindes at være forødte, og ingen af de foregaaende er istand til at erstatte Skaden.

Dersom de Umyndige, hvis Midler ere forkomne, ikke kunde staae deres Tab godtgjort hos nogen af disse benævnte, hverken hos Formynderen, Overformynderen eller Gortigheden, da bliver det ikke andet tilovers for dem, end at henvende sig til Hans Majestæt; og eet af tvende maae da nødvendig finde Sted, nemlig: enten maae de Umyndige tabe og miste deres, eller og Tabet maae erstattes af Hans Majestæts Cassé.

Det kan ikke nægtes, at det jo i dette Tilfælde er meget for de Umyndige at sige.

Deres

Deres Midler ere forødt paa den Tid, da de selv hverken kunde eller maatte handle; da de vare i Statens Bærgemaal, og det var Statens Sag at sørge for dem og see dem betryggede for Fornærmelse. De, som paa Statens Vegne skulde iagttage saadant, have forømt det, og især har den beskaffede Øvrighed saa langt fra ikke fyldestgjort de ham i den Henseende paalagte Pligter, saa han ivertimod har aabenbare overtraadt dem, og just selv gjort det, som han burde hindre Andre fra at giøre, da det de fleeste Tider er denne Øvrighed, som selv haver foredt og forøret de Umyndiges Midler.

Det er Hans Majestæt, der har beskaffet denne Øvrighedsperson; det er det Embede, Hans Majestæt har anfortroet ham, der har givet ham Ret og Udgang til at sætte sig i Besiddelse af de Umyndiges Midler, hvorved han igien har faaet Uledning og Veilighed til at forsøde dem, uden at nogen anden just var beseiet og derhos berettiget til at forhindre det. Var det mellem private Folk paa alle Sider, og en Inspecteur, Forvalter, Foged, Guldmægter eller Commissionair havde i samme Qualité oppebaaret Penge og foredt dem, da er der ingen Tvivl om, at jo Huusbonden, Principalen eller dem, der havde committeret ham, maatte erstatte det, den anden havde foredt.

Det, som saaledes hidindtil er sagt om Umyndiges Midler, synes om trent og at giælde om de Penge, der tilhøre offentlige Stiftelser, for nemmelig derved de fleeste Tider endnu kommer et Argument til ab utili, som bestaaer derudi at det dog gierne tilsidst gaaer ud over Hans Majestæts Cassé, naar slike Penge reent tabes.

Skulde i nærværende Tilfælde Tabet af de Penge, der ere skienkede til Triderichsstads Opbyggelse, forårsage, at Byen enten aldeles ikke, eller ikke for end nogle Aar sildigere blev opbygget, hvilket Stiftammanden synes at formene; da er der ingen Tvivl om, at jo Hans Majestæts Cassé derved vilde tabe mere, end ved nu strax at betale de forkomne 6569 Rdr. 55 S.

Men, i hvad der end kan siges til Fordeel for de Umyndige og de offentlige Stiftelser, hvis Midler formedelst vedkommende Øvrigheds

Forsømmelse eller Odselshed ere forkomne, og i Henseende til det subsidiale Ansvar, som deraf kunde synes at falde paa Hans Majestæts Cassé; saa maae dog derved i Almindelighed iagttages, at den Kongl. Cassé altid bør være den allerfidsste i Ordenen, og at det subsidiale Ansvar for dem kan, hvor det gaaer, ikke tage sin Begyndelse eller finde Sted, saa længe der blandt alle de øvrige, som have været enten in culpa eller in mora, findes nogen, som er istand til at erstatte Tabet.

Saaledes forudsættes her, at den Kongl. Betient eller Øvrighedsperson, som har forødt Pengene, har for sig, og i Følge af hans Embede, været berettiget til at annamme og modtage dem, og det uden at nogen anden har været baade berettiget og beføiet til at gjøre Hinder derudi. Thi i det Tilfælde, at han ikke har været berettiget til at modtage Pengene, bør den, som har overleveret ham samme, derfor staae til Ansvar; har han vel været berettiget til at modtage Pengene, men tilligemed Andre, og ikke for sig allene, da bør disse Andre, som have ladet ham allene beholde dem, være ansvarlig dertil.

Saaledes seer man i nærværende Tilfælde, at salig Biskop Nannes stads Sterboe har maattet udrede den Collect, der var indsamlet til Fridesrichsstads Kirkes Opbyggelse, og salig Geheimeraad Storm ligeledes havde forødt; og det, fordi disse Penge burde udbetales til Stiftamtmanden og Biskopen tillige, og det altsaa var paa Biskopens eget Ansvar, at han led Stiftamtmanden allene skalte og valte over dem. De Penge derimod, som vare bestemte til Byens Opbyggelse, vare Biskopen aldeles uvedkommende, og maatte af Stiftamtmanden allene modtages, som igjen skulde udbetale dem til Magistraten og andre Vedkommende paa Byens Vegne. Nu værende Stiftamtmand Hr. Kammerherre Levezow forklarer og, at disse Vedkommende ofte nok have anholdt om dem, hvilket og var alt, hvad af dem kunde forlanges, fornemmelig de havde med deres foresatte Øvrighed og Stiftamtmand at bestille, saa at der neppe bliver nogen anden, som kan komme til subsidial Ansvar.

Er det Umyndiges Midler, Øvrigheden har forødt, da spørges der, om der for disse Umyndige have været Formyndere beskikkede, og om det
mueligt

mueligt og have været Overformyndere foruden Øvrigheden. Dersom der for de Umyndige have været ordentlig beskikkede Formyndere, som af de dem tilfillede Ledsedler have erfaret, hvad deres Myndinger var tilfaldet i Arv, og de derefter have tiet stille, og ladet Øvrigheden hense til med Arven, uden derfor at stille Sikkerhed, kunne de derfor komme til Ansvar. Har der været Overformyndere foruden Øvrigheden, og saadant for dem haver været anmeldt, kunne de ligeledes komme til subsidial Ansvar.

Men, saavidt jeg af den mig tilsendte Commissionsdom kan erfare, har jeg just ikke Aarsag at slutte, at der i Henseende til de af salig Geheimeraad Berg forede Arvemidler er nogen, paa hvilken saadant Ansvar kan falde.

En stor Deel af disse Midler merker man nok, salig Geheimeraad Berg eller hans Fuldmægtig haver taget til sig paa de Skifter, de selv have forrettet. Af Dommen kan man ikke see, om og naar disse Skifter have været sluttede eller ei, ei heller kan man see, om disse Midler tilhøre myndige eller umyndige Arvinger; thi for saavidt Skifterne allerede vare sluttede og Midlerne tilhørte myndige Arvinger, faaer det være deres egen Sag, om de have ladet Skifteforvalteren beholde og sidde inde med deres tilfaldne Arv, uden at kræve og søge ham derfor. Men med den Arv, som er tilfalden Umyndige, er det en anden Sag, da det er rimeligt, at Skifteforvalteren, som gierne vilde beholde Pengene, ikke har beskikket Formyndere for disse umyndige Arvinger. Dersom han og har beskikket nogle, har det uden Tvivl været Bønderfolk, af hvilke man ikke kunde forlange, at de skulde kiende og vide en Formynders Rettigheder og Pligter. Ja, naar nogle af disse Formyndere og havde æffet Pengene udbetalte af Amtmanden, var det ham let, da han tillige var Øvrighed og Overformynder, at afvise dem, under Paaskud, at de ikke kunde stille ham vedberlig Sikkerhed derfor; saa det ikke vel er rimeligt, at andre end Amtmanden, som Øvrighed og Overformynder tillige, for disse Umyndiges Midler kan komme til Ansvar.

Nogle af disse Penge, som maae have tilhørt Umyndige af Bøndestanden, haver den afgaaende Forvalter, som forrettede Skifterne efter Fæstebønder,

bønder, eller hans Arvinger, leveret til Amtmanden, som Øvrighed og Overformynder; hvorved han eller de have, saavidt jeg kjenner, vedborlig rettet for sig. Endelig finder jeg, at blant de Penge, som salig Geheimeraad Berg haver siddet inde med, og hans Sterboe er demt til at være ansvarlig for, er 550 Rdr. af Nykøbings Hospitals Midler.

Jeg veed ikke Omstændighederne med dette Hospital, og hvad dets Foundation med videre medfører; men jeg kan ikke vel troe, at Amtmanden i Falster skulde over dette Hospital være tilstaaet saadan uindskrænket Naadighed, at han kunde indesidde med Hospitalets Midler, uden at stille Sikkerhed, og uden at Andre tilligemed ham derfor være ansvarlige.

De 186 Rdr. 19½ sk., som Commissionsdommens anden Post lyder paa, er afgangne Geheimeraad Berg Sterboe kun in subsidium demt til at betale, nemlig, naar Franz Dorph, som for Tiden skal være advocatus regius i Vestindien, ikke er istand til at betale dem.

Den anden Summa, som Friderichsstads Indvaanere giøre Ansøgning om, og som beleber sig til 10450 Rdr., er den Quæstion aldeles uvedkommende, som her er omhandlet, og som er ommeldt i Deres Excellences og høistærede Herrers meget ærede Promemoria af 24 Junii a. c.

Forresten er det vel ikke mueligt, i Henseende til denne Paastand, naar den betragtes som en quæstio juris, at være af anden Mening, end den, Stiftamtmanden Hr. Kammerherre Levegow har ytret sig at være af.

Det var vist nok tungt for disse fattige og afbrændte Indvaanere, at de, formedelst de igiennem Krigsdepartementet giorte Forslag og erhvervede Resolutioner, kunde i 2 à 3 Aar ikke faae at vide, hvor og hvorledes de maatte bhage; men dette uanset synes deres Paastand om at erholde Hænterne for trende Aar af den Capital, deres Tomter vare vurderede for, at være overdrevet, fornemmelig Stiftamtmanden beretter, at Husene endnu ikke ere opbhage, skjønt det er over 10 Aar siden, at Forbudet blev opbhævet, og de sik uindskrænket Tilladelse at bhage, hvor de vilde, og saaledes, som de kunde, hvilket tydelig nok viser, at dette Forbud og foresaaende Foranstaltninger ikke have været enten den eneste eller den fornemste

nemste Aarsag til, at Tomterne ikke ere blevne bebygte og derved ere komne deres Eierne til Nytte. Kjøbenhavn den 4 November 1777.

Herom har ingen Efterretning været at finde i Rentekammeret.

XCIII.

Svar til den extraordinære Commission (som bestod af Hans Kongl. Høihed Prinds Friderich, Statsminister Grev Thott, Grev Schimmelmänn og Statsminister Schack Rathlow, og Statssecretair Guldborg, som Secretair) paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 8 April 1779 angaaende følgende:

Efter salig Generalleutenant Kappe, som døde i Kjøbenhavn den 20 December 1758, og hvis Skifte blev sluttet den 21 Jan. 1763, havde afgangne Oberste Scheel i Holsteen hans efterladte umyndige Børn (treende Sønner og en Datter) arvet 5873 Rdr. 34 s., som ved Skiftets Slutning bleve tilovers, da endest forhen var udbetalt. Disse Penge tog de Umyndiges Kærbroder og fødte Børge Generalmajor Scheel (Commandant i Friderichsstad) til sig. Efter at den ene af Sønerne i Aaret 1771 havde erhholdet veniam aetatis, paaskod han Nøgtighed af hans Kærbroder og hans Arv udbetalt; derom han paa egne og Sædskendes Bøgne vendte sig til Generalitetet, hvor han og erhholdte Commissariater mod Generalmajor Scheel, som derpaa den 9 October 1773 indkom til Generalitetet med det Forslag, at han vilde lade 500 Rdr. aarlig staae af hans Sage til at clarere Arven, imod at Commissionen ophørte. Dette Tilbud, som Generalitetet communicerede Arvingerne, modtog de, men med udrøffeligg Reservation af deres Ret mod Overformyndene, isald Scheel døde eller ikke holdte Terminerne. Denne Reservation tilstod Generalitets- og Commissariats- Collegium dem i Skrivelse af 29 October 1773, og lovede, at de 500 Rdr. aarlig skulde blive indeholdte; men kort derefter døde Generalmajor Scheel, da alt, hvad han efterlod sig, beløb 1100 Rdr., som bleve udlagte til hans Datter, hvis Arv og stod inde i Boen, saa at de Scheelske Arvinger ikke fik det mindste i denne Boe, hvor de af Generalitetet vare henbiste at søge deres Betaling. Derefter vedbleve disse Arvinger at indgive Ansøgninger (deriblant een den 8 October 1776 blev anbefalet af Prinds Friderich) nu til Kongen, nu til Generalitets og Commissariats- Collegium; derudi de anholdte om, at deres Arvpart maatte dem udbetales, indtil endelig Generalitetet den 10 October 1778 foreskillede Sagen for Hans Majestæt, og derved anbefalede Ansøgningen, samt tilfode dens Villighed, og at disse Arvinger ikke kunde hen-

vises enten til Commissionen eller til General-Auditeuren, som alle længe siden vare døde; men forstille derhos, at de have forskudt den ene Arving 1200 Rdr. og den anden 800 Rdr., og formaae ikke mere, men bede, at dette maae extraordinair udredes: hvorpaa Hans Majestæt den 14 October haver resolveret, at det skulde henses til den extraordinaire Commission; derhen Generalitetet og har sendt det tilligemed Copie af Forestillingen den 7 Novbr., og derhos begiert, at Pengene jo før jo hellere maatte udbetales, som Kongen var findet at godtgjøre Arvingerne det lidte Tab. Hvorpaa den extraordinaire Commission den 8 April 1779 tilfrev General-Prokureuren, og udbad hans gode Betænkning over den Dvæstion: hvad Ret de Scheelske Arvinger kan have til at fordre hos Kongen den Arvpart, som er gaaen forloren for dem hos deres Formynder og Farbroder, Generalmajor Scheel. Dermed lode de følge Copie af Generalitetets Forestilling, og meldte, at de havde tilfrevet Generalitetets Collegium, at tilsende General-Prokureuren de øvrige denne Sag vedkommende Papirer; hvilket og blev efterkommet den 24 April, da de sendte 24 Stykker Papirer, med Begiering, at de i sin Tid maatte faa dem tilbage.

Til det Kongl. Gtaants Collegium har jeg for noget over $1\frac{1}{2}$ Aar siden givet min Betænkning over den Dvæstion: hvorvidt Hans Majestæt Kongen kan efter Loven ansee eller troe sig forbunden til at erstatte saadanne Summer, som de af Hans Majestæt beskikkede Embedsmænd have taget til sig og uretmæssig forspildt? Af samme min Betænkning lader jeg hermed underdanigst følge Copie, saasom jeg maae henholde mig dertil i Almindelighed.

Blant de adskillige Tilfælde, i hvilke denne Dvæstion kan forekomme, har jeg i bemeldte min Betænkning fremsat og overveiet tvende, som jeg anfaae for meest almindelige, nemlig: den ene, hvor Omstændighederne ere saadanne, at, om det lidte Tab ikke bliver erstattet, gaaer det dog tilsidst ud over Hans Majestæts Casse, som lettelig kan tabe mere ved, at Tabet ikke bliver godtgjort, end ved selv at erstatte det. Den anden, hvor Omstændighederne ere saadanne, at Hans Majestæts faderlige Hierte umuelig tillader, at uskyldige Folk skulde, uden deres egen Forseelse eller Tørpsommelise, tabe alt, hvad de eiede og blive reent ødelagte allene ved

en af Hans Majestæt beffikket Embedsmands Skidessløshed eller stette Hunsboldning; og det en saadan Embedsmand, hvis Embedspligt det just var. Enhver indseer lettelig, at de Scheelske Arvinger, som her spørges om, ere i det andet eller sidste Tilfælde. Disse Sødsfænde, samtlige afgangne Oberst Scheels efterladte Børn, er efter afgangne Generals lieutenant Kappe en Arv tilfalden, medens de endnu vare umyndige; men, førend de bleve myndige, havde deres Farbroder og Formyndet, Generalmajor Scheel i Friderichsstad i Norge, allerede fortæret og forødt den hele Arv.

Det er klart, at saadant ikke kan tilskrives nogen Arvingernes Forsælse; thi da de paa den Tid vare umyndige, saa kunde de ikke handle, og naar de og havde kunnet, saa var det dem ikke engang tilladt, men det tilkom de efter Regjeringens Foranstaltning og i Følge Loven for dem anordnede og beffikede Formyndere, Overformyndere og Dørtighedspersoner, at iagttage deres Larv og Bedste, og see dem betryggede for Fornærmelse. Ligesaa lidet kan disse Arvinger forekastes nogen Slags Forsømmelse, da de have talet paa deres Ret saa tidlig, som det nogenlunde var dem tilladt; ja den ene af dem, Lieutenant Vendiy Ferdinand von Scheel, har, førend han endnu blev myndig, i Aaret 1771 søgt *venia ætatis*, og saasnart han havde erhholdt den, paaflaaet Rigtighed af hans Formyndet, samt, da denne søgte Udflugter, anlagt Sag imod ham; ved hvilke hans Bemøielser det og paa den ene Side er kommet for Dagen, at Formynderen havde fortæret Arven og ikke var istand til at giøre Rigtighed derfor, liæksom det og paa den anden Side er, efter en foregaaende temmelig vidtløftig Correspondence, i Aaret 1773 kommen til et Slags Transaction eller Forliig, hvoraf Virkningen var bleven, isald salig Generalmajor Scheel havde levet en 10 à 12 Aar længere, at Supplicanterne havde faaet den dem tilfaldne Arv, og hvad dem med Rette tilkom, uden at Hans Majestæts Cassé derved i nogen Maade var bleven bebyrdet. Men dette bortfaldt af sig selv, ved det at Generalmajoren strax derpaa ved Døden afgik.

Det er saaledes ustridigt, at disse Arvinger eller Supplicanterne deres Arvepart er i deres umyndige Aar forødt og forspildt, og det uden

noget deres Skuld eller Brode, og uden at dem i den Henseende kan bebreides den allermindste enten Forseelse eller Forsømmelse.

Nu er det vel vist, at det ikke er den af Hans Majestæt beskikkede Embedemand og Øvrighedsperson, men de umyndige Arvingers egen Fars Broder, Formynder og fødte Børge, der i nærværende Tilfælde har forødet og fortæret deres Arvemidler, hvilket og udgjør Forskiellen imellem det, her er hædet, og de Tilfælde, der gave Anledning til, at min forrige Betænkning blev indhentet. Men i Henseende til de Umyndige kan det være det samme, hvad enten Øvrigheden selv fortæret og forøder de Umyndiges Midler, eller og han, ved at tilfidesætte og forsømme den Pligt, hans Embede paaløgger ham, giver Anledning og Leilighed til, at Formynderen kan forøde dem.

Det er langt fra ikke nok, at en Øvrighedsperson ikke selv forøder de Umyndiges Midler, men han bør og sørge og staae til Ansvar for, at ingen anden, og i Særdeleshed at Formynderen ikke faaer Lov og Leilighed at forøde dem.

I den Henseende bør han ikke tillade, at Formynderen (med mindre hans Rigdom og Vederhæftighed maatte være sær bekjendte) faaer de Umyndiges Midler mellem Hænderne, uden at stille Sikkerhed derfor; han bør bestandig vide, hvor de ere udsatte, og hvad Pant eller anden Forsikkring derfor er givet; saa bør han og, ved at paategne Gieldsbrevene eller paa anden Maade see sig forvissat om, at Capitalen ikke kan blive udbetalt til Formynderen uden hans Forevidende og Samtykke.

Uf alt dette med videre have Øvrigheden og Overformynderne i nærværende Tilfælde ikke iagttaget det mindste; ja man veed ei engang tilfulde, hvem der har været og kunde anses som Øvrighed; thi hvad Overformynder angaaer, kan det for saavidt være det samme, da det, hvor ingen anden er, tilkommer Øvrigheden at iagttage hans Pligter. Men det veed man dog, at det tilfaldt General-Auditeuren ved Land-Statens i Danmark at forerette Skiftet efter afgangne Generallieutenant Kappel, som døde i Kiøbenhavn; man merker og, at bemeldte General-Auditeur haver tilligemed en Stabs-Officer, som Commissarier, forestaaet dette Skifte.

Efter

Efter det, man kan slutte, have disse Skifteforvaltere leveret den de umyndige Scheeler paa Skiftet tilfaldne Arv til deres Farbroder og sødne Værges, Generalmajor Scheel, og det uden af ham at øffe nogen Sikkerhed derfor, og uden i nogen Maade at bekymre sig om, hvad han dermed forestog sig, og hvor han udfatte samme. Det er klart, at disse Skifteforvaltere, og især den ene af dem, nemlig General-Auditeuren, have aldeles tilfidesat de Pligter, dem som Skifteforvaltere, Ørighed og Overformyndere vare paalagte, og derved paadraget sig et saadant Ansvar, saa at Supplicanterne nu med god Føie kunde anlægge Sag imod dem, og hos dem søge Erstatning for den Arv, de have tabt. Men af Generalitets- og Commissariats-Collegii Skrivelser erfarer man, at disse Skifteforvaltere for lang Tid siden ere bortdøde og Skifterne efter dem sluttede. Det vilde altsaa være ligesaa ubilligt som unyttigt, til dem eller deres Sterboer at henvise disse Arvinger, som nu i 6 Aar idelig og bestandig snart paa det ene og snart paa det andet Sted have erindret, søgt og anholdet om at faae den dem tilfaldne Arv godtgjort og udbetalt.

Det eneste, der, efter mine Tanker, kan indvendes mod disse Arvinger, er det, Skifteforvalterne i deres Farbroders og Formynders Sterboe have betient sig af imod dem, nemlig det Forliig, de have indgaaet med bemeldte deres Formynder kort for hans Død, at han aarlig til deres Afbetaling skulde af hans Gage lade indestaae 500 Rde. I Følge deraf have Skifteforvalterne formeent, at det, de havde tilgode i hans Sterboe, ikke kunde anses som en Arv, umyndige Arvinger søgte i deres Formynders Sterboe, men maatte anses som en betroet Gield, paa hvilken der, efter et sluttet Forliig, skulde betales noget vist aarlig. Men, saa megen Nimeslighed som dette og kunde synes at medføre, saa bortfalder det dog ganske, naar alle Omstændigheder ved dette Forliig ere bekiendte og overveies. Thi:

a) Er det Generalitets- og Commissariats-Collegium, der efter Generalmajor Scheels Begiering har foranlediget, mæglet og tilveiebragt dette Forliig; men under dette Collegium hørte saavel de Umyndige, som Formynder og Overformynder, med videre. Det var og dette Collegii Pligt, at forhielpe de Umyndige til at erholde den Arv, dem var tilfalden under

deres Departements dertil de og lettere kunde bidrage end nogen anden, ved at indeholde mere eller mindre af Formynderens Gage, for at see Forliiget efterkommet. Ligesom deres Hensigt med dette Forliig var god og lovlig, saa var den og rigtig nok erholdt, naar allene Generalmajor Scheel havde levet nogle Aar længere. b) Have Arvingerne, ved at samtykke og indgaae dette Forliig, udtrykkelig forbeholdt sig deres Ret mod Formynderen saavel som Overformynderen, i det Tilfælde at Generalmajor Scheel enten skulde døe (hvillet er det Tilfælde, her er indtruffet), eller ikke rigtig holde Terminerne. Saadant kan sees af deres Skrivelse til Generalitets- og Commissariats-Collegium af 15 October 1773, hvorudi de tydelig nok forklare, paa hvilke Vilkaar de ere villige at indgaae dette Forliig, og modtage det af Collegium paa Generalmajor Scheels Begne giorte Tilbud. c) At dette deres Tilbud og er blevet modtaget, og det saa kaldte Forliig indgaaet under disse ommeldte Vilkaar og med den tagne Reseration, det erfares af Generalitets og Commissariats-Collegii Skrivelse til Arvingerne af 29 October 1773, hvor dem meldes: At, da de have modtaget Generalmajor Scheels Tilbud, med Forbeholdenhed af deres Ret i paa kommende Tilfælde af Dødsfald eller manglende Terminer; saa skal herefter 500 aarlig blive indeholdte af Generalmajor Scheels Gage. Hertil kommer endnu: d) at afgangne Generalmajor Scheel ikke havde faaet noget Afkald fra disse hans Bindlinger; altsaa var hans Formynderskab ikke til Ende, og han kunde ikke siges derfra at være forloret.

Da det saaledes er viist: a) At disse Supplicanterne eller afgangne Oberst Scheels ejerladte Børn have mistet den dem efter afgangne Generallicuitnant Rappe tilfaldne Arv, og at samme Arv er af deres Formynder forødt i deres umyndiae Aar, og altsaa paa den Tid, da de vare i Statens og Regieringens Bærgemaal, og det var de efter Regieringens Foranstaltning og Lovens Forskrift for dem beskikkede Formynderes, Overformynderes og Øvrighedens Pligt, at iagttage deres Lær og Bedste, og see dem befriede for Fornærmelse; b) at det vel er Formynderen selv, der har forødt disse Børnemidler, men at det er Overformynderens, Øvrighedens og Skifteforvalterens Skyld, at Formynderen har faaet Leilighed

hed dertil, da de have tilladt ham at faae Midlerne i Hænder, og selv leveret ham dem, uden at forlange nogen Slags Sikkerhed derfor, og siden aldeles ikke bekymret sig om, hvorledes han udsatte eller anvendte dem, saa han derved har faaet frie Raadighed, og uden nogens Paataale eller Indsigelse har reent forødt dem; c) at derved ikke er foregaaet det allermindste, som kunde lægges Arvingerne selv til Last, eller henregnes til deres Forsømmelse eller Forseelse, men at de tvertimod have talt paa deres Ret saa snart og saa tidlig, som det var dem nogenlunde tilladt, ligesom de og siden bestandig paa alle muelige og lovlige Maader have vaaget derfor; d) at det ikke i nogen Maade kan eller bør komme dem til Hinder, at de have samtykt udi det af Generalitets- og Commissariats-Collegium foreslagne Forlig, siden det er skeet med udtrykkelig Forbeholdenhed af deres Ret, endog i det specielle Tilfælde, som siden er indtruffet, nemlig, at Generalmajor Scheel ved Døden afgik; e) at disse Arvinger nu ingen anden have at holde sig til, end Hans Majestæt selv, da Stiftesforvalterne efter salig Generallicutnant Rappe, som synes at have været baade Dyrighed og Overformyndere, allerede for mange Aar siden skal være døde, der og i det dirigerende Collegium ved Land-Staten, som den sidste Opagt i slige Tilfælde vel maae være paalagt, er siden den Tid, at denne Arv faldt, skeet næsten utallige Forandringer og Omverlinger, saa at de nu aldeles ikke kunne vente nogen Erstatning for den dem tilfaldne og af andre foredte Arv, med mindre Hans Majestæt selv aller-naadigst vil see dem dertil forhjulpne: saa kan jeg ikke skionne anderledes, end at baade Ret og Billighed tale for disse Arvinger, og at Omstændighederne i Henseende til dem ere saadanne, at Hans Majestæts faderlige Hierte umuelig tillader, at disse uskyldige Folk skal lide; uden deres egen Forseelse eller Forsømmelse, tabe den dem tilfaldne Arv, og saaledes blive ødelagte allene ved visse af Hans Majestæt beskikkede Embedsmænds Skiodesløshed og den for dem satte og fødte Wærges flerte Huusholdning, da den Sidste ved den Førstes Forsømmelse og Uagtsomhed har faaet Leilighed til reent at fortære og forøde Arven. Kiøbenh. den Julii 1779.

Herom har ingen Efterretning været at finde i Rentekammeret.

XCIV.

Svar til Rentekammeret paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 25 Martii 1780, derudi de berette, at en Tømmermand fra Holbek, Peder Laftin, havde søgt Tilladelse at flytte een af Byens Weirmøller fra den østlige til den vestlige Side af Byen. Amtmanden, som derover var hørt, har indhentet de paagrændsende Proprietairers Betænkning, blant hvilke 2 eller 3 protesterer imod denne Flytning. Men da Amtmanden ikke veed, at Loven i siige Tilfælde giver de paagrændsende Møllere noget jus contradicendi, saa udbeder Kammer-Collegium sig General-Prokureurens Betænkning derover, saavel i Henseende til dette, som andre siige Tilfælde.

Skjønt de Proprietairer, som have protesteret mod denne Møllers Flytning, ikke udtrykkelig have paastaet Lands Lov og Ret eller forbeholdt sig samme, saa have de dog ei heller renunceret derpaa; altsaa kan og bør det dem ikke nægtes.

Det og vist, som Amtmanden melder, at Loven ikke directe giver en Møller Ret til at forbyde eller hindre en anden Møller fra at flytte sin Mølle; men, da en Mølle er matriculeret og sat i Skat af dens Næring, som vel er anslaaet af de paagrændsende Byer og Steder, hvilke rimeligs viis maatte sege den, saa synes der dog at være noget at siige for en Møller, som paastaar, at en anden Møller, ved at flytte sin Mølle, betager ham noget af den Næring, som han maae betale Skat af.

Naar derfor Deres Excellence og heistærede Herrer, for saavidt Hans Majestæts Fordeel angaaer, ikke have noget imod denne Møllers Forskyttelse, da tænker jeg, at saadant paa brugelig Maade kunde Supplicanten tilkiendegives, med Tillæg, at dersom nogen af de paagrændsende Mølle-Eiere eller Fæstere maatte formene sig derved at fornærmes, da skulde Lands Lov og Ret i saa Fald staae dem aaben for, uden at denne Resolution derudi maatte være hinderlig. Kjøbenhavn den 13 April 1780.

Herom har ikke været nogen Efterretning at faae fra Rentekammeret.

XCV.

Svar til General Landoekonomie- og Commerce-Collegium paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 22 April 1780, angaaende det vestindiske Handelselskab, hvorvidt den dem ved Detroiens forundte Frihed for at bruge stemplet Papiir bør strække sig enten til judiciale Sager allene (hvilket er Oekonomie-Collegii og Toldkammerets Mening), eller til Handelsfager i Almindelighed (hvilket Directionen for Compagniet paastaar); derover de udbede sig General-Prokureurens Betænkning.

I Henseende til den Quæstion, hvorvidt den det vestindiske Handelselskab ved Detroiens 16de Artikel forundte Fritagelse for at bruge stemplet Papiir bør strække sig enten til judiciale Sager allene, eller til Handelsfager i Almindelighed, kan jeg ikke andet, end være af lige Mening med Directionen for bemeldte Etskab.

Detroiens 16de Artikel betiener sig af den Talemaade: i alle Forretninger saavel her som i Vestindien. Dette giver ikke mindste Anledning til nogen saadan Indskrænkelse, fornemmelig naar betragtes, at denne Detroi er givet til et Handelselskab, hvis fornemste, end lige alle dets Forretninger ikke kunde formodes at blive judiciale Sager. Naar det til dem skulde været indskrænket, maatte man betient sig af ganske andre Talemaader, saasom: Processer, Trætter, Rettergangsfager, Forretninger til Ting med videre; da Bevillingen i saa Fald ei havde medført andet, end et bestandigt beneficium paupertatis, hvilket det da ei engang havde tilkommet General Landoekonomie- og Commerce-Collegium at expedere.

Den sidste Periode i den anførte 16de Artikel i Detroiens giver saa langt fra ikke Anledning til nogen Indskrænkelse i den forundte Fritagelse, saa den tværtimod bestyrker det Foregaaende.

Ehi, om Handelselskabet slutter en Contract, og skriver samme paa ustemplet Papiir, da kan saadant for sig ikke anses som en judicial Sag eller Forretning; men kommer der siden Proces enten om Contractens

tens Forstaaelse eller om noget andet, som giver Anledning til, at Contracten maane fremlægges i Retten, da skal den der antages for ligesaa guldig, som om den var skreven paa stemplet Papiir; hvilket ikke fandt Sted, om Selskabet kun havde et bestandigt beneficium paupertatis, eller fritagelse for at bruge stemplet Papiir allene i judiciaire Sager.

Naar nu hertil lægges, at det asiatiske Compagnie og adskillige andre Compagnier, hvis Detreier omtrent lige det samme, have i Følge deraf bestandig nydt og brugt en uindskrænket Frihed fra at bruge stemplet Papiir, uden at samme har været gjort dem stridig; saa kan jeg ikke skionne rettere, end at det vestindiske Handelselskab er ved dets Detroi i Almindelighed fritaget for at bruge stemplet Papiir i alle dets Forretninger, Handels- og judiciaire saavelsom andre Sager.

Dette er, hvad jeg er i Stand til at svare paa Deres Excellences og høistærede Herrers meget E.ede af 22de hujus. Kiøbenhavn d. 28 April 1780.

Herom har ikke været nogen Efterretning at faae fra Commerces-Collegium.

XCVI.

Svar til Rentekammeret paa deres Skrivelse til General-Prokureuren af 8 April 1780, derudi de melde, efter en fra General-Deputationen (som bestod af General Gu'h, General-Prokureuren, og den første Deputeret i Rentekammeret, Grev G. Moltke) indkommen Beretning, at ved de nye Landeveie, naar samme skal gaae i lige Linie, komme endeel Vertshuse til at ligge afsides fra Landeveien, saa at de enten maane flytte eller tabe deres Næring, derfor de vel vilde paastaae nogen Godtgjørelse; hvorhos Rentekammeret yttre den Formening, at, siden den nye Wei anlægges til Undersaaternes Rette, maatte Befordringerne i dette Tilfælde falde paa dem, der have Nytte af Wien, uden at den Kongl. Cassé derved blev bebyrdet.

* * *

Da de tvende Quæstioner, nemlig: a) Hvorvidt Eierne af de Vertshuse, som have ligget ved de gamle Landeveie, men nu komme til at ligge afsides fra de nye Landeveie, naar samme skulde gaae i lige Linie, og alt-
saa

faa maae tabe deres Næring eller flytte deres Bøslig, kunde være at tilstaae nogen Godtgjærelse for Nærings Tab eller Flytnings Omkostninger? b) Hvorvidt de af denne Godtgjærelse flydende Bekostninger kunde, uden at behynde den Kongl. Cassé, paalignes Undersaatterne i de Amtér, som ved den nye Wei faae større Bequemmelighed, end hidindtil? ere mit Generalprokureur's Embede faa aldeles uvedkommende, faa vilde Deres Excellence og høifæredede Herrer tilgive, at jeg ikke herover yttér mine Tanker videre, end af mig allerede sket er, som Medlem af General-Weicommisjonen.

Dog maae jeg i Henseende til den sidste Qvæstion erindre, at, da Weiene hverken ere blevne bedre eller værre, hverken mere eller mindre kostbare, ved det at flere eller færre Bertshuse der have været anlagte, Undersaatterne ei heller i nogen Maade have bidraget til, eller havt mindste Deel udi, at sige Bevillinger paa at holde Bertshuse ved Landeveiene ere udstædte; faa synes der ikke vel at være tilstrækkelig Grund til, ved den Anledning at paalægge dem nogen nye Afgift eller Byrde. Kiøbenhavn den 9 Maji 1780.

Herom har ikke været nogen Efterretning at faae fra Rentekammeret.

XCVII.

Svar til Rentekammeret paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 15 Febr. 1780, hvorudi de udbede sig General-Prokureurens Betænkning over tvende Qvæstioner (NB. de, som anføres strax i Begyndelsen af Betænkningen) angaaende Tiendpenge, som falde paa Proprietairernes Godser; derhos de melde, at den 26 Martii 1740 har da værende General-Prokureur derover givet sin Betænkning til Kammeret, deraf de lade følge en Gienpart, da den gaaer ud paa, at disse Tiendpenge paa Landet i Følge Loven tilfalde dem, som ere Jordegods med Herlighed, omtrent paa samme Maade, som Forlovspenge, og at Forordningen af 24 Junii 1720 derudi ikke har gjort nogen Forandring.

* * *

I Henseende til de tvende Qvæstioner, nemlig: a) Hvorledes Ordet Luusbond i danske Lovs 5te Bogs 2det Cap. 76 Art. egentlig bør forståaas?
VI. Deel. D d d

staas? b) Hvorvidt Forordningen af 24 Junii 1720 kan ansees at have betaget Eiere af Jordegods med adelige Privilegier Rettighed til de paa deres Gods i siige Tilfælde faldende Tiendepenge? kan jeg ikke være af anden Mening, end den, min Formand i Embedet, salig Etatsraad Wartsberg, i sin Betænkning af 26 Martii 1740 haver erklæret sig at være af.

At ved det Ord Huusbond i danske Lovs 5te Bogs 2det Cap. 76 Art. her forståes Proprietairer og Jordegodsieiere, derom kan neppe være Tvivl, naar man med denne Artikel vil conferere adskillige andre, og især 5te Bogs 2det Cap. 90 Art., som berettiger Huusbonden til at forrette Skifte, NB. efter dem, hvis Huusbonde han haver været: efter hans Fæstebønder og Tienere, men ikke efter Forpagtere og andre, som kunde boe eller opholde sig paa hans Gaard eller Gods, men uden at staae i nogen saadan Forbindelse med ham, at han i Følge deraf kunde ansees for deres Huusbonde, og de for hans Fæstebønder eller Tienere. Ligefom den nu anførte 5 — 2 — 90 Art. giver en Proprietair, som Huusbonde, Ret til at forrette Skifter efter hans Fæstebønder og Tienere, saa giver og samme Capitels 75de Artikel ham Ret til at oppebære Forsøvspenge af den Arv, der er falden paa saadant et Skifte, naar den føres bort af hans Grund; paa samme Maade giver den næstfølgende 76de Artikel ham Ret til at oppebære Tiendepenge af en saadan Arv, naar den føres ud af Riget, og efter at Kongens Siettepart først er fradragen.

At Forordningen af 24 Junii 1720 ikke har gjort eller havt til Hensigt at giøre nogen Forandring herudi, det er klart saavel af dens Titel eller Opffrivt, som af dens Context eller Indhold; da begge Dels indelig nok tilkiendegive den Misbrug, som den allene sigter til at forebygge og opheve, og som bestod derudi, at, da det i Følge Loven tilkom Øvrigheden (nemlig den af Kongen beskikkede Øvrighed) at oppebære disse Tiendepenge, i alle de Tilfælde, hvor der ikke var nogen Huusbonde, som fandres berettiget dertil, saa havde adskillige Øvrigheds personer, saavel Amtmænd paa Landet som Magistrater i Kiøbstæderne, anseet disse Tiendepenge som en Embedsportal, og i Følge deraf selv beholdt dem. Dette er det, denne Forordning forbyder, og befaler derimod udtrykkelig, at alle saadanne

banne Penge skal beregnes Kongen til Indtægt, og allene tilhøre Hans Majestæt.

Men, hvad de Tiendpenge angaaer, som Loven tillægger Huusbonden i de forhen ommeldte Tilfælde, da har denne Forordning ikke meldt et Ord derom, eller i mindste Maade rørt derved; saa at Huusbondens Retlighed dertil var og forblev, efter at denne Forordning var udkommen, den samme, som forhen, uden at være bleven derved enten formeret eller formindsket.

I Henseende til det Argument, som tages af det Ord Regale, hvilket Forordningen betiener sig af, maae jeg henholde mig til det, salig Statsraad Wartberg i berørte hans Betænkning har anført derhen hørende, sammenholdt med det, som her foran er meldt, da det er bekiendt nok, at saavel i Almindelighed ved Loven, som i Særdeleshed ved Privilegier og Benaadinger er til visse moralske eller physiske Personer overladt Udøvelsen eller Nytten og Brugen af adskillige blant de saa kaldte Regalier; hvorpaa endog i den her omhandlede Materie findes Exempler, da Hans Majestæt har forundt visse Stiftelser, Collegier og Jurisdictioner Ret til at oppebære de derved og i visse Tilfælde faldne ei allene Tiende-, men og Siettepenge, hvilke de i Følge deraf paastaae og tilegne sig, saa ofte de ellers skulde tilfalde Hans Majestæts Cassé. Kiøbenhavn den 7 Julii 1780.

Herom har ikke været nogen Efterretning at faae fra Rentekammeret.

XCVIII.

Betænkning angaaende Landskylden saavel som Bygselen i Norge og dens Bestemmelse, med videre, og især over et Promemoria af 3 August 1779 fra Amtmanden over Romsdals 10. Amter, Justizråd Semmer, derudi han foresliller, at adskillige Proprietairer, Jorddrotter og Beneficerede der i Amtet udstæde Bygselsedler, som i alle Henseender stride imod Loven, da Bygselens Summa derudi er udeladt, og de derimod opfyldte med ulovlige Witkaar og Byrder foruden den ordentlige og lovlige Landskyld. Og, da Eovenkrivterne dog ligesuldt tingløse saadanne Bygselsbreve, naar de kun faae Betaling (deraa-

bende sig paa, at det er en frivillig Contract), saa indstiller han, om Sorens skrivelserne maatte befales: 1) under Embedets Fortabelse ikke at tinglyse nogen Bygselfeddél, uden den var i alle Maader indrettet efter Loven, og ikke indeholdt noget ulovligt. 2) At anholde saadan ulovlig Bygselfeddél, og tilstille Amtmanden den, som paa Justitiens Vegne maatte lade de Skyldige lovlig tiltale. Skulde det befindes og bevises, at der var hemmelig Forening mellem Jorddrotten og Leilandingen om høiere Bygsel, Landskyld, Afgift, eller andet saadant imod Loven, da formener Amtmanden, at saadan Forening ei allene burde være tilintetgjort, men de Contraherende og tiltales og dommes som Hans Majestæts (Løbs) modvillige Overtrædere, og den, som havde udgivet Bygselfeddelen, at have sin Bygselferet forbrudt. Videre beretter Amtmanden, at adskillige Jorddrotter, naar de først have faaet et overdrevent Hæste af en Leilanding, kort efter sælge Gaarden til en anden, som udfiger Leilandingen, og naar han da i Følge Loven skal have hans Bygsel tilbage, faaer han neppe en Tiendedeel af det, han haver udgivet. Han formener, at dette kunde forebygges, naar det havde sit Forblivende ved norske Løbs 3—13—1. og 3—14—10. Dette Promemoria var af Amtmanden indsendt til Hoffet, hvorfra det blev nedsendt tilligemed et Brev fra Hans Kongl. Højhed Prinds Sverdrich til Cancelliet af 28 August 1779, hvorudi han meget anbefaler Cancelliet denne vigtige Sag, og derhos in specie tillægger: og vilde jeg gierne see deres gode Betænkning, især den indsigtsfulde General-Prokureurs altid ypperlige Tanke om denne Sag. førend Forestilling skeer. Dette Promemoria blev derpaa leveret General-Prokureuren tilligemed nogle ante-acta, som syntes at faae i Forbindelse dermed, nemlig en Correspondence, som i Aarene 1774: 1777 havde været mellem Cancelliet, Kammeret, Stiftsamtmandene i Trondhiem og Christiania ic. ved den Anledning, at Fogden for Kammeret havde anmeldt, at Justitsraad Hornemann i Trondhiem, som eiede en deel Bøndergaard i Fosens Fogderie, iskedet for at bortbygge dem mod lovlig Afgift paa Livstid, overlød eller forpantede dem mod en forhøiet Afgift paa eet eller nogle faa Aar til en Bonde, som han altsaa kunde udfige, naar han vilde. Da dette var ham foreholdt, havde han undskyldt sig med, at han ingen Leilanding kunde faae, som vilde bygge dem, ligesom han og (Kjønt maaskee Proforma) havde lader saadant bekendtgjøre paa Tinget. Kammer-Collegium havde derover indhentet da værende Kammer-Advocats, Justitsraad Bangs Erklæring af 1 April 1776, som gaaer ud paa, at Hornemann har foretaget sig saavel ved det, at han ikke har bygget Gaardene bort, hvilket følger af Loven, skjønt det ikke tydelig er befalet, som fornemmelig ved det, at han

paa

paa egen Haand har forhøiet Afgiften eller Landsskylden, hvilket er forbudt i Loven, skiont derfor ikke er sat Straf, saa at Bønderne allene kunde paastaae det tilbage, som de for meget havde betalt. I den Henseende formener han, at det ved en Anordning burde fastsættes under en vis bestemt Straf, at ingen Gaard uden Bygfel maatte besiddes af nogen Leilending over et halvt Aar, og at ei heller høiere Landsskyld maatte tages, end som af gammel Tid. Stiftamtmanden i Trondhjem, Generalleutenant Osten, var i hans Erklæring af 29 Junii 1776 hermed enig, og formeenste, at Straffen i begge Tilfælde ikke burde være ringere, end Gaardens og Bygfelrettens Forbrydelse, samt at Jordrotter og Beneficerede skulde, ved hvert Aars Slutning, indsende edelige Attester derom under deres Hænder til Amtmanden. Stiftamtmanden i Christiania, Geheimeraad Levegow, som og var hørt herover, var i hans Erklæring af 17 August 1776 og temmelig enig med Kammer-Advocaten, men havde dog adskilligt derved at erindre. Saaledes forsikkrer han, at, naar en Jordrot skulde lade sig noie med den i Loven tilladte Landsskyld, fik han aldrig Renten af de Penge, han havde givet for Gaarden, og Leilendingen, som byggede Gaarden, havde langt større Herlighed og Rytte af den, end Eieren. Derimod vide de fleste Eiere at holde sig skadesløse ved et overdreven Bøfel, hvoraf Renten kan bøde paa Landsskylden. At sætte alting tilbage i den Forsfatning, det var, da Loven udfom, holder Stiftamtmanden for at ville være alt for haardt for de Eiere, som have kjøbt efter nu værende Omstændigheder, men holder dog for nødvendigt, at der sættes Grændser for den alt for meget overhaandtagende Vindeskyg. Da Loven ikke tillader at tage mere end 10 Rdr. i Bygfel af eet Skpd. Lunge, saa formener han, at det kunde tillades at tage fra 20 til 50 Rdr. pr. Skpd. Sendensfelds og Pøb eller Hud Nordenfelds. Dette formener han fornemmelig at behøves i Henseende til de Beneficerede, som allermeest overdrie Bygfelen, og undertiden tage 2 à 300 Rdr. der, hvor Loven kun tillader at tage 10 Rdr. Endelig ønsker han, at den Fortrinsret, som Forordningen af 30 April 1692 giver Børnene til Forældrenes Gaard fremfor nogen anden, maatte fornyses saaledes, at det ikke skulde være tilladt at handle derimod, uden af Aarsager, som Stiftamtmanden og Biskopen kjendte for gyldige, for saavidt det beneficerede Gods angik, og Amtmanden, i Henseende til det øvrige Gods.

Det er ikke i Romsdals Amt allene, den Misbrug, som Justitsraad og Amtmand Sammer klager over, gaaer i Svang til Fornærmelse og

Skade for de fattige Leilændinge og Opsiddere, som maae bygge eller leie Huus og Gaard, men det er overalt i hele Norge paa alle de Steder, hvor der enten er beneficeret Gods, eller Gaarde, Huse og Pladser, som Eieren eller Jorddroten ikke selv bruger, men bortbygler eller bortleier til Andre. Ligesom dette ikke kunde være mig ubekendt, saa har jeg og ofte og jevnlig overveiet, paa hvilken Maade og ved hvilke Midler denne Misbrug bedst kunde hemmes eller forebygges, og hvad der i den Materie var ei allene det retteste, men og det nyttigste og bedste. Da her overalt møde utallige Uanskeligheder, saa har jeg deraf lært, at man maae gaae meget varksom til Verke, saasom man ellers staaer Fare for, ved at høre een Misbrug, at indføre eller give Anledning til en anden, som har langt skadeligere Følger. Derhos er det og kommet mig for, som om Feilen her ikke laae allene hos Jorddroterne, som gierne vilde have en Fordeel, dem blev tilbuden og de forniente sig besøiede til at nyde, men og tildeels i Loven, hvis Bestemmelse er saadan, at den ikke lettelig, og ikke uden en Slags Haardhed, kan nøie erøveres, hvortil kommer, at den ei heller overalt i dette Stykke er tydelig nok. De tvende Voster, som her egentlig handles om, er Landsskylden og Bygselen. I Henseende til begge klages der over, at Jorddroterne og de Beneficerede opdrive og opffrue dem til Skade for de fattige Leilændinge og Opsiddere, som maae bygge eller leie saadanne Gaarde, Huse eller Pladser.

Det er vist, at begge Dele saavel Landsskylden som Bygselen ere bestemte i Loven. Landsskylden bestemmer norske Lovs 3die Bogs 14de Cap. 15de Art. saaledes: Leilændinge skulle give sig Landsskyld og anden Rettighed, som af gammel Tid været haver, og Jordbøggerne udvise.

Altsaa, omendstjont denne Lov er henimod hundrede Aar gammel, saa finder man dog ikke der Oprindelsen til den nu værende Landsskyld, men man maae tage sin Tilflugt til de ældre Love. Gaaer man nu til den gamle eller Christian den 4des norske Lov af 1604, da faaer man der ikke meget mere at vide; thi der hedder det i Landsleie-Balkens 1ste Cap.: Almuen skulle give sig Landsskyld og anden Rettighed, som af gammel

Tid været haver. . Saa man maae slutte, at den Landskylid, som endnu ydes i Norge, er sat og bestemt for nogle hundrede Aar siden.

Naar man nu forestiller sig den Forandring, der imidlertid er foregaaet i Henseende til præria rerum, og den Forskiel, der er imellem en Summa s. Ex. 10 Rdr. nu og for 200 Aar siden, ei engang at tale om den Forandring og Forbedring, der imidlertid er skeet i Landvæsenet og Agerdyrkningen, saa indseer man lettelig, at den Landskylid, som den Tid var billig og rimelig, den kan nu ingenlunde passe sig; fornemmelig Landskyliden nu næsten overalt er ansat og ydes i Penge, ikke i Vare, hvilket gjør Forskiellen saa meget større, og Jorddrotternes Tab saa meget mere føleligt.

Det, man saaledes a priori kan slutte sig til, har jeg og ofte havt Leilighed til at erfare virkelig at forholde sig saaledes. Jeg erindrer heel vel, at jeg engang for nogle og tyve Aar siden dømte i en Sag i Hæistesret, hvor en Odelsprætendent søgte at vinde en Gaard tilbage fra en anden, som eiede og besad den. Odelsprætendenten havde tilbudt den anden 1800 Rdr., om han godvillig vilde fravige Gaarden, men den anden paa stod i saa Fald 3200 eller i det mindste 3000 Rdr. Imidlertid var den aarlige Landskylid af denne Gaard allene 5 Rdr.

Naar man nu vil forestille sig, at En med fuld Eiendomsret besidder en Gaard, som er 2 à 3000 Rdr. værd, og som altsaa i det mindste maae give 80 à 100 Rdr. aarlige Indtægter, men det ved Landets Lov en ham formeent, deraf i aarlig Afgift at opp.bære mere end 5 Rdr.; saa begriber man strax, at, i hvad for Præcautioner der endog tages, saa vil en saadan Lov altid blive eluderet, og maaskee er det vel, at den bliver eluderet. Det falder strax i Minene, at denne Lov sigter til at hjælpe de fattige Leilændinge og Opsiddere, og at hindre, at en Jorddrot ikke skal tvinge dem til at give en alt for høi Afgift af en Gaard eller Plads, han bygger eller leier dem. Rimeligviis burde den og havt den Virkning, at ingen anden kunde taale at give saa meget for en Bondeggaard, som en Bonde, der selv vilde bebøe og bruge den, hvoraf igjen var fulgt, at de fleste Leilændinge Tid efter anden vare blevne Selveiere eller Jorddrotter.

Men

Men denne sidste Virkning eller Hensigt, som i sig havde været heel ussfulg, merker man ikke synderlig til at være opnaaet; hvorudi mueligt de fleeste Leilandinges yderlige Fattigdom vel fornemmelig har været Skyld. Derimod har denne Lov og den deraf flydende Forsætning havt en anden heel skadelig Virkning, som bestaaer derudi, at Jordegodsset og Bøndergaardene ikke ere nær saa meget forbedrede, som de ellers kunde og burde have været.

Skal en Gaard forbedres, maae det enten skee af Leieren eller Eieren. Af en Leilanding, som veed, at han i det høieste kun beholder Gaarden, saa længe han lever, og at efter hans Død have hans Børn og Arvinger ingen Ret dertil, kan man i Almindelighed ikke vente, at han skal anvende enten Penge eller nogen særdeles Flid og Arbeide paa at forbedre Gaarden. Eieren, som veed, at, ihvor meget han end forbedrer Gaarden, saa er det ham dog ikke efter Loven tilladt at tage høiere Afgift deraf, bliver og mere langsom og paaholden i at anvende noget betydeligt derpaa; altsaa bliver Gaarden, som den er, uden at nyde den Forbedring, som den baade kunde modtage og behøve.

Nu synes vel norske Lovs 3die Bogs 14 Cap. 14 Art. at anvise de Jorddrotter, der anselig forbedre deres Bøndergaarde, et Middel, hvorefter de kunde unddrage sig fra forommeldte Lovens almindelige Bydende, da denne Artikel befaler: at ingen Jorddrot maae sætte sin Jord eller Gaard for høiere eller større Landskyld, end Dommeren med sex skielige Mænd kan kiende lovligt og ret at være; hvoraf da vel maae flyde, at, naar Jorddroten for Dommeren og de sex Mænd gods-gjør, at Gaarden er forbedret, og kan taale en høiere Landskyld eller Afgift, og de da finde saadan forhøiet Landskyld lovlig og ret at være, det da ders-ved maae have sit Forblivende. Men, saa fordeeslagtigt som dette og synes at være, og saa nødvendigt som det og kunde være i adskillige Tilfælde, saa merker man ikke, at de i Norge synderlig ere komne i Bane med at betiene sig deraf, hvortil den fornemste Aarsag vel er den Tanke og Frygt, de staae udi, at, naar Landskylden blev forhøiet, vilde Skatteskylden og blive forhøiet, og de saaledes komme til at svare høiere Skat af Gaarden.

Til denne Frygt har den forrige norske Lov givet temmelig Anledning; thi, naar den ligeledes tillader, at Landsskylden maae opsaettes efter sex stielige Mands Tykke, lægger den til: Skulle og de sex Mænd aldriid sætte Konningens Leding hos hver Gaard, eller bøde derfor efter Loven. See Landseier: Valkens 1ste Cap.

Altisaa er Landsskylden, nemlig den i Loven tilladte Landsskyld, næsten overalt i Norge nu den samme, som den var for nogle hundrede Aar siden, ihvor lidet den end for Tiden passer sig. I den Henseende tilstaaer og Stiftamtmanden i Christiania, Geheimeraad Levegow, at, naar en Jorddrot ikke har mere, end Landsskylden, som efter Loven er ansat, saa har han aldrig Renten af de Penge, som Gaarden koster ham, og den, som beskommer saadan en Gaard i Byggesel, har langt større Herlighed, end den, som selv er Odelsmand og Eier. En Lovgiver maae overalt være varsom udi, at indskrænke Eiendomsret, eller at betage Folk Raadighed over det, der er deres fuldkomne og uindskrænkede Eiendom. Skeer det, pleier Hensigten dermed gierne at være, at hindre dem fra at ødelægge eller forværre det, til Skade baade for dem selv og det Almindelige. Men her have vi en Lov, som indskrænker Eiendomsret, og betager Folk Raadighed over deres Eiendom, paa en Maade, hvorved det formenes dem at giere sig samme saa nyttig, som de bedst vide og kunde, og hvorved de tillige indirecte hindres fra at forbedre den, skient saadant vilde være til Fordeel baade for dem selv og det Almindelige.

Det er ikke vel mueligt andet, end at en saadan Lov maae have flere skadelige, end gode og nyttige Følger.

Udi Engeland, der i visse Henseender kan ansees som et Naboerige af Norge, skient af en ganske anden Besskaffenhed, ere Bønderne næsten overalt Forpagtere, som af Eierne have forpagtet den Gaard, de bruge. Loven befatter sig aldeles ikke med at bestemme Forpagtings- Afgiften, men lader saadant ankomme paa det, Eierne og Forpagteren kunne blive enige om. Dog maae man her med det Ord Forpagtning just ikke forbinde det samme Begreb, som her i Landet, hvor Forpagtningen ordentligvis kun indgaaes paa trende Aar; da derimod i Engeland ingen saad-

den Forpagning indgaaes paa kortere Tid end 21 Aar, men i Almindelighed paa Forpagterens, og heel ofte tillige paa hans Vorns Livstid, ja undertiden gaaer det vel paa den tredie Generation. Man kan begribe, at en saadan Forpagter kan finde sin Regning ved at anvende noget paa at forbedre den Gaard, han har i Forpagning, da han veed, at han og hans Arvinger i saa lang Tid skulle høste Frugten deraf. Ved denne Forfatning ere Forpagtings-Afgivterne i England overhovedet i de sidste 100 à 150 Aar stegne dobbelt, og paa adskillige Steder tredobbelt.

Hadde de i England havt den samme Lov, som i Norge, og samme var bleven noiatrigen efterlevet, kunde dette ikke sundet Sted, men Afgivten havde nu været den samme, som for 150 Aar siden.

Dette har ofte bragt mig paa de Tanker, om det ikke skulde være nyttigt, at den forhen ommeldte Artikel i norske Lov blev ophævet, og det derimod blev overladt til Jorddroten og Leilændingen, mellem sig at forenes om Afgivten eller Landstylden og dens Bestemmelse. Hvorhos dog vel i saa Fald tillige kunde fastsættes, at aldeles ingen Byggesel maatte tages, og at en Gaard (thi til Huusmandspladser maatte dette ikke strække sig) ikke maatte bygges eller leies bort paa kortere Tid, end Leilændingens Livstid. Men dette vilde og medføre nogen Vanskelighed, foruømmelig i Begyndelsen.

Jeg har tilføren erindret, at denne Lov jevnlig bliver eluderet, og at det efter dens Bestaandelse ikke vel er mueligt andet, end at den maae blive det. At dette ikke allene forholder sig saaledes, men at man og i Almindelighed gjør Regning paa at kunne eludere den, det viser den Priis, som Bøndergaardene i Norge endnu paa de fleste Steder ere udi; thi, skjønt samme i Forhold til den Strækning, som ligger til en Gaard, er saare ringe, og ringere, end den burde være, og rimelignvis havde været, naar Loven ikke havde lagt Hindring i Veien for dens Forhøielse, saa er den dog langt høiere, end den kunde være, naar det, som Loven fastsætter i Henseende til Landstyld og Byggesel, overalt nøie blev iagttaget og efterlevet; da det er klart, at i saa Fald kunde En i Almindelighed ikke staae ved at give mere for en Gaard, end saadan Capital, at den aarlige Landsstyld

Skuld af Gaarden omtrent kunde opveie mod dens Rente. Derimod erfarer man, at, naar en Bondegaard sælges, betales derfor som oftest saadan Capital, at Landskhylden af Gaarden ikke engang beløber sig til en Fierdedeel eller Femtedeel af Renten. Da enhver dog gierne i slige Tilfælde vil i det mindste noget nær have Renten af den Capital, han udgiver, saa viser dette, at en saadan Kieber holder sig forvissed om, at nyde langt større Afgiwt af Gaarden, end Loven tillader.

Blandt de Midler, som slige Jorddrotter betiene sig af til at eludere Lovens Bydende, ere adskillige noksom bekendte, og ved een eller anden Leilighed andragne. Saaledes ere der nogle, som aldeles ikke bortbygsle de dem tilhørende Gaarde, men bortleie eller bortforpagte dem paa eet eller nogle faa Aar mod en forhøiet Afgiwt; naar det bliver bekendt, og det da foreholdes dem, at saadant ikke er tilladt, undskyldte de sig med, at de ikke kunde faae Gaardene bortbygslede, hvilkken Undskyldning de saa meget længere kunde vedblive, som de alletider, naar nogen melde sig for at bygsle, kunde finde noget paa dem at afsætte, eller nogen Aarsag at anfere, hvorfor de ikke kunne eller ville bygsle dem Stedet. Andre, ved at bortbygsle en Gaard, forbeholde sig selv Gaardens fornemste Hertiligheder, saasom Skoven, Giffriet &c. ja nogle (skjønt dette ikke egentlig hører herhen) kibe allene en Gaard, for at bortbygsle og bortselge Skoven, og naar det er fæet, sælge de den igien. Andre forpligte Leilændingen til at sælge dem Gaardens bedste Produkter for en ringe Pritis. Aiter andre forbinde ham til et eller andet Slags Arbeide eller visse andre Præstationer, med videre. Endelig gives der nogle, som vel omtrent lade sig nøie med den sædvanlige Landskhyld, men derimod søge deres Erstatning ved det, at de, naar Gaarden bliver ledig, lade sig deraf betale et høist ubilligt og overdreven Fæste eller Bygsel. Saadant strider ligestrem imod næstke Lovs 3die Boges 14 Cap. 24 Art., som temmelig tydelig bestemmer, hvad der maae tages i Bygsel af en Gaard, i Forhold til dens Størrelse og Godhed.

Men dette, som just er anordnet til Fordeel for Leilændingerne, vendes ofte til deres Skade; thi da slige Jorddrotter og Beneficiarii heel vel vide, at de handle imod Loven, saa tage de sig vel vare for, at san-

dant ikke skal kunne overbevises dem. I den Henseende give de ikke Brevis eller Dwittering for den hele Summa, som til dem betales i Bygsel, men allene for den Deel deraf, som det efter Loven er dem tilladt at tage, da det øvrige forbliver ved en mundtelig Afstale mellem dem og Leilændingen. Hænder det nu siden, at Leilændingen maae forlade Gaarden, imod at hans Bygsel gives ham tilbage, da faaer han ikke mere, end han haver Brevis eller Dwittering for, skjønt han vel har betalt over 10 eller 20 Gangs saa meget.

Da en Jorddrot, som veed, at Gaarden tilhører ham og hans Arvinger, hellere ønsker at faae den aarlige Afgift af Gaarden forhoiet, end eengang for alle at faae et anseeligt Fæste eller Bygsel, saa betiene Jorddroterne sig de fleeste Tider af de forhen først omtalte Midler mod deres Leilændinge.

Naar jeg sætter til Side, at disse Midler anvendes til at eludere Lovens Bydende, og at en Leilænding eller Forpagter i første Tilfælde lever i bestandig Uvisshed om at blive ved Gaarden eller kastes derfra, saa kan jeg forresten ikke indsee, at de have sær skadelige Følger, da det, som flyder deraf, omtrent bestaaer derudi, at en Leilænding betaler det af Gaarden, som han kan taale at give, naar han med Fornuft og Flid dyrker Jorden og bruger Gaardens Bequemmeligheder. Derimod, da en Beneficiarius veed, at Gaarden ikke vedkommer ham længere, end han er i Betieningen, saa er det ham ikke saa meget om at giøre, at faae den aarlige Landskylsd af Gaarden noget forhoiet, som at faae et anseeligt Fæste eller Bygsel deraf, naar Gaarden i hans Betieningstid bliver fæsteledig, siden dette Fæste tilhører ham allene, men han er uvis om, hvortil længe han bliver ved at oppebære Landskylsden. I den Henseende betiene de Beneficerede sig gjerne af det sidst ommeldte Mittel, og det i saadan Grad, at de, som Geheimeraad Legerow forsikrer, uden Undseelse tage over 100, ja endog 2 à 300 Rdr. i Bygsel af en Gaard, uanset Loven kun tillader dem at tage 10 Rdr. Efter mine Tanker er dette Mittel eller denne Maade blant alle de ommeldte den aller skadeligste, da den ofte medfører den største Uretfærdighed, og i Almindelighed haver de allerfordærveligste Følger.

Saa

Saaſom: a) naar en ſaadan Leilending døer, kort efter at han har bygſlet Gaarden, er den Summa, han har betalt i Bygſel, reent tabt for hans Børn og Arvinger. Efterlader han en Enke, beholder hun vel Gaarden; men ſaaſnart hun vil givte ſig igien, maae hendes Mand paa nye bygſle Gaarden, og maaſkee betale ligesaa meget i Bygſel, ſom den forrige. b) Naar en Leilending ſaaledes har betalt alt, hvad han eiede, i Bygſel, kommer han arm og tomhændet til Gaarden, og er ikke iſtand til at drive og nytte den, ſom han burde, og endnu meget mindre til at forbedre den, om han og dertil havde Lyſt og Willie. c) Ofte eier en Leilending ikke ſelv ſaa meget, ſom af ham fordres i Bygſel, ſaa han, for at bringe det tilveie, maae laane af andre; komme da diſſe hans Creditorer ſiden og angſte ham for deres Betaling, kan det let hændes ſig, at han ikke kan udrede de af Gaarden gaaende Skatter og Udgifter, da han i ſaa Fald uden Barmhertighed kaſtes fra Gaarden, dertil Huusbonden findes ſaa meget mere villig, ſom han ved den Anledning venter ſig nyt Bygſel af Gaarden. Endelig d) gives der viſſe (ſkjönt vel ikke mange) ſlette, egennyttige og ildetænkende Jorddrotter, ſom betiene ſig af dette Middel, ved at dnyge een Uretfærdighed oven paa den anden, og det paa ſelgende Maade: En ſaadan Jorddrot bygſler førſt en ham tilhørende Gaard mod et overmaade høit Fæſte eller Bygſel til en Leilending, men efter det, ſom forhen er meldt, giver han ikke Beviiis eller Qvittering for videre, end det, Lovet tillader at tage. Kort derefter ſælger han Gaarden (maaſkee endog undertiden Proforma) til en anden, ſom ellers ingen Gaard haver; hvorefter paa denne nye Jorddrot kommer, og, ſom Doelslidsmand, i Følge norſke Lovs 3die Bog 13de Cap. 1ſte Artikel ſiger Leilendingen ud, ſom da er forbunden at fravige og ryddiggjøre Gaarden, og vel ſkal have det udgivne Bygſel igien, men i Følge det, forhen er meldt, ſaaer ikke mere, end han haver Qvittering for, ſiden han ikke kan beviiſe det øvrige; og ſaaledes er den ſtakkels Leilending paa eengang arm og huusvild.

Man har tilforn i diſſe Riger været meget for et høit Fæſte eller Bygſel; hvilket i Danmark endog har ſtrakt ſig til de Tiender, ſom vare henlagte til viſſe Stiftelſer, hvilke, naar de forhen bleve ſæſteledige, gierne

bleve overladte til en eller anden paa Livstid med en meget høi Indfæstning, men saadan taalelig aarlig Afgjort, saa den neppe udgjorde en Halvdeel af det, Tienden kunde anses at beløbe sig til. Men ubi de sidste 30 à 40 Aar er man temmelig kommen ud af denne Waane, (som visse Forvalteres og Administratorers Fordeel vel havde gjort beständig) da man har begyndt at indsee, til hvor stor Fernærmelse det var for de offentlige Eriftelser; eengang for alle at modtage 100 eller 150 Rdr., og derimod i 20 à 30 Aar eller længere at tage 30 à 40 Rdr. eller mere aarlig, saa at nu paa de fleste Steder bortkøstes slige Tiender enten paa visse Aar eller paa Livstid til den, som vil give den høieste Afgjort, og det uden at fordrø eller tage nogen Indfæstning.

Men i Norge, saavidt det beneficerede Gods angaaer, tvivler jeg om, at denne Skik, at tage en høi og overdreven Indfæstning eller Byggesel, nogensinde vil blive affkæffet, saalange dertil ikke udfindes andre Midler, da de Beneficerede alt for godt finde deres Regning derved, og ikke kunde vente nogen Erstatning for det, de tabte i Indfæstning, ved at forhøje den aarlige Afgjort eller Landskyld, siden samme ved Loven er bestemt, og det paa de fleste Steder ringere, end den kunde og burde være. De Beneficerede ville og herudi blive saa meget mere paastaarnde, som de have udfundet et Argument, der vel i sig intet siger, men hvormed de dog formeene at besmykke dette deres Forhold, nemlig: de foregive, at den forhen anførte norske Lovs 3die Bogs 14de Cap. 24de Art., som bestemmer Byggeselen, allene taler om Byggesel paa Aaremaal, som hvert fjerde Aar maae fornyes, og altsaa ikke kan hentydes paa dem, som allestider bygge Gaarden bort paa Livstid. Men, naar hermed sammenholdes norske Lovs 3die Bogs 14de Cap. 12te Art., saa kan dette Argument ingenlunde enten billige eller retfærdiggjøre deres Forhold.

Alf det, som hidindtil er anført, sees, at der vel næsten overalt i Norge handles imod det, Loven har foreskrevet angaaende Byggesel og Landskyld, men at den skadeligste og fordærveligste Misbrug i den Henseende meest gaaer i Svang paa de beneficerede Gødder; altsaa, naar dette kan hindres,

er der allerede gjort et vigtigt Skridt til Forbedring og til at affjælte de her mødende Mangler og Klagemaal.

Spørgsmaalet bliver allene, hvorledes det kan forekommes?

Grheimeraad Levezow, som har indseet, at den i Loven fastsatte Byggeskel 10 Rdr. af et Skippund Tunge eller en heel Gaard, og 5 Rdr. af en Hud, ikke passer sig paa nærværende Tid, allermindst med den i Lovens ligeledes fastsatte saare ringe Landskyl, har ved en anden Leilighed bragt i Forslag, at det maatte tilstås at tage i Bygsel fra 20 til 50 Rdr. pr. Skpd. Søndensfelds; eller Løb og Hud Nordenfelds, og bifaldt; at der blev sat Straf for dem, der toge mere. Men, ligesom jeg paa den ene Side; er ganske enig med den anførte Grund, saa er jeg paa den anden Side heel uvis om, at en saadan Anordning vilde opnaae den attraaede Hensigt; thi: de, som vare vente til at tage 100, 2 à 300 Rdr. i Bygsel, da det kun var tilladt at tage 10 Rdr., vilde neppe lade sig nøie med 20 à 50 Rdr., fordi det blev tilladt at tage saa meget. At sætte Straf for dem, der toge mere, vilde kun saare lidet nytte, siden Vedkommende altid smigre sig med, at det ikke kan bevises, ligesom det og beroer paa dem, bestandig i den Materie at handle med Leilændingen allene og under fire Dine, hvilket gjør Beviset umueligt; da det eneste, man i slige Tilfælde har at tage sit Tilflugt til, er Ved. Men, foruden at man bør være meget varsom, og ikke uden den yderste Nødvendighed bør gribe til dette remedium subsidiarium, saa kunde det og lettelig have fortrædelige Følger, da man meest har med Geistligheden at bestille. Efter mine Tanker vil der altsaa andre Midler til, isald denne skadelige Misbrug skal reent hemmes og forebygges. Jeg har længe troet, at med det beneficerede Gods i Norge kunde sporetages en Forandring, som vilde blive til almindelig Fordeel og Nytte, uden at være til Glæde eller Fornærmelse for nogen.

Jeg er derudi bleven bestyrket saavel ved den her ommeldte skadelige Misbrug, som neppe ved nærværende Forsatning vil lade sig reent udrydde, som og fornæmmelig ved det, jeg tilforn har sluttet, men nu har seet stadfæstet af Grheimeraad Levezow og andre, nemlig, at det beneficerede Gods i Norge er det stætteste og mindst dyrkede i hele Landet.

Dette

Dette kunde man endelig forfra regne sig til, da ingen bekymrer sig om at forbedre dette Gods. Af en Leilænding kan man i Almindelighed ikke vente det, og allermindst her, hvor en Leilænding gierne kommer tomhændet, udsuet og forarmet til Gaarden.

Overbøvedet sørger en Beneficiarius for, at han kan faae en god Indfæstning eller Bygsel, naar Gaarden bliver ledig, og derefter den aarlige LandSkuld; det øvrige Gaarden vedkommende lader han gierne jevne sig selv.

Det er saaledes ikke vel mueligt, at en saadan Gaard kan blive forbedret; derimod kan den jevnlig forværres, eftersom Omstændighederne og Leiligheden det medføre.

Da det beneficerede Gods udgjør en anseelig Deel af Norge, saa er det langt fra ikke en ligegyldig Sag, om det er godt eller slet, og om det dyrkes vel eller ilde.

Alt dette gjør mig dristig nok til at fremkomme med et Forslag, som jeg ofte har tænkt paa, men ikke troet mig tilstrækkelig underrettet om samtlige derved mødende Omstændigheder, og i Følge deraf ei heller holdt mig noksom forvissat om dets lykkelige Udfald. Samme bestaaer derudi, at alt det beneficerede Gods i Norge, for saavidt deraf ikke er henlagt til Boelig eller Boepæl for en Præst, (være sig Sognepræst eller Capellan) Præste-Eule, eller anden Kongelig Detient, maatte paa visse Vilkaar bortfølges.

Saavidt jeg skønner, maae af denne Operation nødvendig slyde: 1) At den skadelige Misbrug af sig selv bortfalder. 2) At det beneficerede Gods efter nogen Tids Forløb vil blive der, som det kan og bør være, nemlig noget med af det bedste Gods i Riget. 3) At de Beneficerede, istedet for den uvisse og uretmæssige Indkomst, de nu have af deres Gods, ville faae en vis og retmæssig Indkomst, hvormed de kunde være langt bedre tiende. 4) At der endda vil blive en temmelig anseelig Capital til overs, hvoraf Renten kan anvendes til almindelig nyttig Brug for Norge, og deriblant til Videnskabernes Forfremmelse.

J Henseende til dette sidste, som i sig er heist rimeligt, har jeg endnu en Erfaring for mig af det eneste Exempel, man i lang Tid har havt paa,

at beneficeret Gods i Norge er bortsolgt, eller stilt til Auction for at bortsælges. Samme angaaer det beneficerede Gods, som var henlagt til Justits Secretairen i Over-Hofretten; thi, da samme Embede blev sat paa en vis Løn, imod at de dertil hørende Sportler og Indkomster skulde henfalde til Over-Hofrettens Casse, saa forsøgte man med at stille samme Embeds beneficeret Gods til offentlig Auction, der udfaldt saaledes, at for en Gaard, hvoraf Landskylden var 5 Rdr. 4 Mk. 8 s., blev buden 2113 Rdr.; for en anden, hvis Landskyld var 9 Rdr. 2 Mk. 8 s., blev buden 2035 Rdr., og overhovedet blev for 9 Gaarde, hvoraf Landskylden med Skyldsfærd og aarlig Tæge beløb sig til 54 Rdr. 3 Mk., buden 8173 Rdr. Naar denne Capital var bleven sat paa Rente, og Halvdelen af Renten tilstaaet Beneficiarius, havde han derved faaet tre Gange saa meget, som han tilforn havde i Landskyld, og derved været skadesløsholden for det, at han mistede Bygningen, og man havde havt den anden halve Deel af Renten at disponere over til anden nyttig Brug. Og dog er det uvist, om ikke adskillige af disse Gaarde vilde gaae heiere, om de igien komme til Auction, hvilket om nogle af dem er at formode, fornemmelig naar Auctionen blev udsat, indtil de bleve fæstede eller bygselledige.

Saa meget som jeg holder mig færvissat om, at dette vil have de nu ommeldte gode Virkninger, saa meget er jeg og for, at man derved gaaer langsom og værsom til Verks. Da et District maae foretages efter det andet, saa kan dette have den gode Følge, at de i det ene District kunde have Tid at indsee Virkningen deraf i det andet og foregaaende.

Hvorledes nu saadant bedst kan iverksettes, og hvilke Regler og Præcautioner derved maae iagttages, derom kunde andre, som have noiere Kundskab om Norge, og kiende de locale Omstændigheder, bedre skønne end jeg. Dog vil jeg ikke holde tilbage, hvad jeg efter foregaaende Overlæg har formeent i den Henseende at kunne være nyttigt og tienligt (da saadant derefter af andre mere Kyrdige kan formeres og forbedres), saasom:

1) Maatte anordnes en Commission, som i Almindelighed maatte bestyre og besørge denne Sag over hele Norge. Ligesom denne Commission vel maatte sættes i Christiania, saa vilde det ei heller fattes paa

Mænd, som vare skillede til at beklæde den; deriblant jeg drifter mig til at foreslaae tvende, hvis Indsigt, Duellighed og Erfarenhed er overalt bekendt, nemlig Stiftamtmanden Hr. Geheimeraad Levezow, og Laugmanden Hr. Statsraad Colbjørnsen.

2) Denne maatte adjungeres Stiftamtmandene og Biskopperne, hver for sit Stift, saavel som Amtmandene, hver for sit Amt, tilligemed een eller flere af de der værende Provster, som Commissionen havde at gjøre Forslag paa.

3) Alle andre Kongl. Betiente, geistlige eller verdslige, saasom Laugmænd, Provster, Præster, Sørenskrivere, Fogder og andre, skulde være forbundne at give Commissionen al den Oplysning og Forklaring, som den af dem maatte forlange, og de vare istand til at give.

4) Da det kommer meget an paa, at denne Operation fra Begyndelsen af ikke anses som forhadt og derfor bliver udraabt i Norge, og det er bekendt nok, hvad Indflydelse Geistligheden, hvoraf de fleste ere beneficerede, haver paa Almuens Tænkemaade; saa maatte Commissionen instrueres, ved alle Leiligheder at tilkiendegive og lade sig merke med, at det var Hans Majestæts alvorlige Villie, at de Beneficerede hverved ikke maatte tabe, men vel vinde noget.

5) Maatte enhver Beneficiarius til Commissionen, paa dens Forlangende, indgive en Fortegnelse paa det til hans Embede henlagte beneficerede Gods, og derudi ved enhver Gaard melde dens Skyld og aarlig Landsskyld, med dertil hørende Huse eller Pladser, saavel som al anden Gaardens Beleilighed af Skov, Fiskerie og andet. Ligeledes maatte han til Commissionen indgive hans øvrige Forklaring om, hvad han, efter hans Formening, burde nyde aarlig af enhver Gaard, naar han i alle Maader skulde være skadesløs, og ikke tabe det mindste ved det, at Gaarden blev bortsolgt.

Saadan Fortegnelse og Forklaring maatte vedkommende Administratører og indgive til Commissionen i Henseende til det Gods, som var henlagt til een eller anden Stiftelse. Da det siden alletider kunde afgjøres,

res, naar saadant Gods paa Auctionen gif høiere, om ikke det, som derpaa blev vundet, og burde tilhøre Stiftelsen.

6) Den Forklaring, som en Beneficiarius saaledes indgiver til Comissionen, maatte, naar den ikke befandtes alt for ubillig og overdreven, i alle Maader nøiagtigen følges; og den derudi forlangte Afgjort bestandig hefte paa Gaarden og al dens Tilhørende, og derudi være prioriteret fremst for al anden Gield (hvilket og i de udgivende Skieder maatte iagttages, og der saavelsom i Pantebøgerne indføres) næst efter de Kongelige Skatter; ligesom den og paa samme Maade som de Kongelige Skatter maatte oppebæres og inddrives af vedkommende Foged eller Oppebørselsbetient, og af ham betales til Beneficiarius.

7) Med denne Afgjort paa den nu ommeldte Maade maatte enhver Gaard og al dens Tilhørende stilles til offentlig Auction, og der bortsalges til den Høistbydende.

8) Auctions-Conditionerne maatte, til desto større Sikkerhed for den Kjøbende, af Hans Majestæt være approberede. Samme maatte foruden andet medføre:

a) At den, som kjøbte en Gaard, derved erholdte den med fuld Eiendomsret og til frie Disposition, saa at han kunde pantsætte, sælge eller afhænde den, til hvem han vilde, dog med den forhen ommeldte Afgjort, som altid maatte anføres i Skiedet.

b) Ligeledes skulde det være den Kjøbende og tilkommende Eier tilladt at bortbygge, bortleie eller bortforpagte en saadan Gaard paa saadanne Vilkaar og mod saadan aarlig Afgjort, som Vedkommende mellem sig kunde forenes om, uden at være bunden til den Landskyld, som hidindtil er gaaet af Gaarden. Dog skal i Henseende til Gaarden i sig, saavide mueligt, og hvor særdeles Omstændigheder det ikke forhindrer, iagttages, at disse Contracter, være sig Bygges, Leies eller Forpagtnings-Contracter, ikke indgaaes paa kortere Tid, end Leilendingens eller Forpagterens Livstid.

NB. Dette sidste tillægges fornemmelig, for at vise de Nærste Wei til den i England brugelige Maade; og er i sig mere et Raad end en Lov. Den tillagte Undtagelse bestyrker saadant, og er desuden nødvendig i

Henseende til visse Kongl. Betiente, og især de Militaire, som ofte ansættes ved et Regiment eller Compagnie paa Landet, hvor de, for at faae en Boepæl, nødes til at bygge eller leie en Gaard, som de ikke ere tiende med at beholde længere, end de blive der paa Stedet.

c) Eieren kan selv bruge saadan en Gaard, eller paa anden Maade anvende og benytte sig af af den, som han eragter tiensligt, dog at en Familie altid boer og ernærer sig paa Gaarden. Det bliver Eieren og usformeent, at dele en Gaard i runde eller flere Parter, dog saaledes, at den aarlige Afgiøt tillige inddeles og lignes paa enhver Part i Forhold af dens Størrelse. Derimod skal det være Eieren aldeles formeent, saavel af flere Gaarde at giøre een, som og, ved at bortbugge eller forbugge Skoven, eller i andre Maader at forringe Gaarden saaledes, at den ei længere bliver tilstrækkelig Sikkerhed for den aarlige Afgiøt; dermed vedkommende Øvrighed skal have nøie Indseende.

d) Med de Huusmænds Pladser, som enten allerede maatte være eller herefter blive ryddede og indrettede ved disse Gaarde, forholdes i alle Maader efter Forordningen af 29 April 1752.

e) Efter samme Forordning forholdes og i Henseende til de Rydninger og Forbedringer, som maatte foretages ved disse Gaarde.

f) Leilendingerne paa disse Gaarde, som have Bygselbrev paa Livstid, skulle i alle Maader nyde samme gode ad; og maae saadan Leilending ikke af Riiberen eller tilkommende Eier udfiges af Gaarden, paa Grund af at de vare Boeslidsmænd, omendskiant det virkelig forholdt sig saaledes, men hans Fæstes eller Bygselbrev skulde ham ubrødelig holdes, saalænge han paa sin Side efterkom og opfyldte alt, hvad han derudi havde forpligtet sig til.

g) Ingen Efterbud maatte antages; men, om en Gaard ikke blev solgt paa Auctionen, fordi derpaa ikke skeede antageligt Bud, og der siden underhaanden blev giørt Bud, da skulde den efter foregaaende Bekiendtgjørelse stilles til nye Auction.

h) Gaardene maatte sælges og modtages i den Stand og saadanne, som de vare, da Auctionen blev holdt, og uden Restancer indtil samme Tid.

9) Der

9) Dersom een eller anden Gaard, fornemmelig blant dem, som tilhørt de offentlige Stiftelser, maatte befindes at være af den Beskaffenhed, at den ikke uden besynderlig Uleilighed kunde bortsalges, da skulde saadant emstændelig meldes for Commissionen, som, ifald den fandt det at være af Bøynenhed, igien indberettede det til Cancelliet med deres Betænkning derover.

NB. Saaledes træffer det undertiden, at et Hospital s. Ex. har sine Brænde eller Løv fra en samme tilhørende Gaard, som den da ei vel kan undvære.

10) De Leilendinge, som havde bygget de Gaarde, der bleve solgte, maatte, saavidt mueligt, understøttes. I den Henseende kunde det vel tilslades Commissionen, naar en saadan Leilending gjorde et stikkeligt Bud paa Gaarden, da endog uden Auction at sælge ham den, hvilket ellers ikke maatte skee i Henseende til nogen anden. Ligeledes maatte han, saavidt skee kunde uden stor Fare, søies i Henseende til de Terminer, i hvilke Betalingen skulde erlægges, da vel og den ligte Gaard kunde tages i Pant for den halve Siebesum, fornemmelig naar Bonden var bekiendt for en sittig og stræbsom Mand.

11) Dersom Leilendingen ikke vil kiebe Gaarden, der ei heller paa Auctionen skeer noget antageligt Tilbud derpaa, da skal Auctionen over saadan Gaard udsættes, indtil den bliver bygselledig, da det de fleste Tider vil blive budet langt mere derfor.

Dette er, hvad jeg, efter at have overveiet Tingene, har formeent at kunne iagttages ved disse Gudsens Bortsalgelse, og især ved Auctionen derover, da de ommeldte Auctions-Conditioner, naar de bleve bekiendte, og kunde veilede Bedkommende til at indsee de Grundføringer, som Regjeringen antager og følger i Henseende til Jordegods i Norge. Det kan ikke seile, at jo Andre, som faae nærmere dermed at bestille, og bidre kiende Omstændighederne, ville finde adskilligt at tillægge, forandre og forbedre.

Ligesom den Misbrug, der hidindtil meest har fundet Sted paa de beneficerede Gudsfer, herved efterhaanden vil bortfalde, saa har jeg og

tilførn viist, at det, der tildeels klages over, at visse Jorddrotter tage høiere Landsskyld eller aarlig Afgift af en Gaard, end Loven tillader, just ikke haver skadelige Følger, men snarere kan undskyldes; saa at en nye Anordning i den Henseende just ikke behøves, da og en saadan Anordning ei spæderlig vilde passe sig med den anden blandt de foreslagne Auctions-Conditioner.

Udsaa bliv nu allene tilbage den forhen omtalte Misbrug, som bestaaer derudi, at en Jorddrot, efterat have bygset Gaarden til en Leilanding paa hans Livstid, sælger Gaarden til En, der ingen anden Gaard haver, hvilket derpaa som Boeslidsmand udsiger Leilandingen af Gaarden. Da denne Misbrug er høist skadelig og foruærmelig for den fattige Leilanding, og ofte tillige ledsaget af den meest spidsfindige Uretfærdighed, og man derhos seer af Amtmand Sammers Forestilling, at saadant endnu gaar i Svang i Romsdals Amt; saa er det høist nødvendigt, at man søger paa en kraftig Måde at forebyggge det, hvortil en Forordning, som giver en autentisk Fortolkning af norske Lovs 3die Bogs 13 Cap. 1ste Art., noget nær vil blive et tilstrækkeligt Middel, fornemmelig saadan Fortolkning uden Tvivl nærmere vil komme overens med Lovgiverens Hensigt, som erfares af 3—14—10, end den Fortolkning, som nu i Praxis finder Sted.

Saadan Forordning kunde omtrent være af følgende Indhold:

At, da det er erfaret, hvorledes visse egenmyrte Jorddrotter, efterat de have bygset en Gaard til en Leilanding paa hans Livstid, og derved vel endog taget høiere Bygsel af ham, end Loven tillader, sælge Gaarden til en anden, som ellers ingen Gaard haver, og som derpaa under Paastud, at han er Boeslidsmand eller huusvild, udsiger Leilandingen af Gaarden, den han og maae vige, i Sølge af den Fortolkning, man har gjort af norske Lovs 3—13—1 Art.; saa har Hans Majestæt, til at forekomme saadan for de fattige Leilandinge høist fornærmelig Omgang, allernaadigst funden for godt at anordne og befale: At det, norske Lovs 3die Bogs 13 Cap. 1ste Art. fastsætter i Henseende til

en Jorddrot, at han, naar han selv er Boeslidemand eller huusvild, kan udfige Leilandingen af den til ham byggede Gaard, og tiltræde samme; skal allene være at forstaae om den Jorddrot, som selv har byglet eller fæstet Leilandingen Gaarden, men ikke strække sig til en anden Jorddrot, som siden kan have liget Gaarden, da denne sidst, hvad enten han er Boeslidemand eller ei, skal, i Overeensstemmelse med norske Lovs 3die Bogs 14 Cap. 10de Art., ubrødelig holde Leilandingen det ham af forrige Eiergivne Bygselebrev, saalænge Leilandingen paa sin Side efterkommer og opfylder, hvad han derved har forbunden sig til. Kjøbenhavn den 22 September 1780.

Dette blev af Cancelliet blot sendt til Cabinetet, i Følge Resolutionen af 3 October 1780.

XCIX.

Var til General Landoeconomie og Commerce Collegium paa deres Memoriam til General-Procureuren af 24 November 1780, hvorudi de udbede sig hans Betænkning angaaende Forstaaelsen af Forordningen af 23 Martii 1756; da den danske Consul i Amsterdam, Resident Dull, havde i Antledning af nogle danske Matrosers Tvivlighed med deres Skibscapitain om deres Forhøring) af deres Collegium forlangt en Erklæring, at Skibsfolkene efter de danske Love skulde forblive ved Skibet, indtil det kom tilbage i en virkelig dansk eller norsk Havn, og det uanset at Skipperen, som fra en lang Reise var kommen tilbage til f. Ex en hollandsk Havn, derfra igien vilde foretage sig ligesaa lang en Reise. Derhos Consulen havde meldt, at Øvrigheden havde vist sig ganske villig til at domme efter den danske Lov, og den Mening, som samme i Følge en saadan Forklaring burde tages udi.

Eigesom Forordningen af 23 Martii 1756 ikke er expederet igiennem det danske Cancellie (men uden Tvivl giennem Admiralitets- og Commissariats-Collegium eller Søe-Statens Krigscancellie), saa har jeg ei heller høvt nogen Deel i dens Forfatning eller Forslaget dertil. I den Henseende understaaer jeg mig ei heller at fortolke den, fornemmelig den

Fors

Fortolkning, her antages eller forlanges, synes at gaae vel vidt, da det, at forandre eller forlænge Reisen, ei vel kan udstrækkes til en nye og lige-
saa lang Reise, som foretages, efterat den forrige er fuldendt.

Og, da en saadan Fortolkning vilde medføre, at Skibesfolkene vare forbundne til bestandig at blive ved Skibet, i hvor mange og i hvor lange Reiser Capitainen end fandt for godt at foretage sig, naar han kun hver Gang ved Tilbagekomsten undgik at gaae ind i en dansk eller norsk Haav; saa synes det ei saa aldeles uden Grund sagt af Hollænderne, at Skibesfolkene i saa Fald behandles som Slaver.

Dette er, hvad jeg er istand til at svare paa Deres Excellences og Højstærede Herrers meget ærede Promemoria af 24 hujus. Kjøbenhavn den 28 November 1780.

Herom har ingen Efterretning været at faae i Rentekammeret.

C.

Var til Rentekammeret paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 29 September 1778, derudi de melde, at udi Aaret 1772 var erfaaret Spørgsmaal om Jagtforordningens 18de Artikels Forstaaelse i Henseende til Bestemmelsen af Hans Majestæts Rettighed til Jagt paa offentlige Stifstellers og beneficere, samt paa uprivilligeret Selveier og Strøegods, og hvorvidt enten Hartkornet af alt foranførte forskellige Slags Gods kunde sammenlægges, og Kongen derefter tilegnes fælles eller eene Jagt paa den Byes Marker, hvor sligt Gods udgjorde enten 20 Tønder eller største Deel af Byens Hartkorn; eller og om Sammenlæggelse af Hartkornet allene burde finde Sted i Henseende til det offentlige Gods, men ikke i Henseende til det uprivilligerede Selveier og Strøegods, saa at Kongen allene anses berettiget til Jagt der, hvor det offentlige Gods tilsammen, eller en enkelt til Jagten uprivilligeret Eiers Gods for sig udgjør enten 20 Tønder Hartkorn eller den største Part af Tyen. Det forrige danske Kammer havde over dette Spørgsmaal forsonet sig med General-Prokureurens Betænkning af 14 September 1772, hvoraf de tillige sende en Copie, hvorudi han syntes at holde den sidste Fortolkningsmaade for den rigtigste. Som Kammeret bifaldt samme, forestillede de samme for Hans Majestæt, hvorpaa der faldt Kongl. Resolution af 3 December 1772 saaledes: "At Kongen ifkun tilkommer Jagt paa den Byes Marker, hvor det beneficerede
"eller

”etter publique Gods tilfammen, og hver til Jagten upriviligeret Eiers Lod for sig, uden Sammenlæggelse gier enten den største Part af Egen, eller opnaaer de til fælles Jagten bestemte 20 Lønder Hartforn.” Efter denne Regel, som dog ingensinde offentlig er bleven bekiendtgjort, er hidindtil forholdet; men ved en forefalden Anledning har Hans Majestæt den 17 Sept. 1778 resolveret at ophæve den foranstørte Resolution af 3 December 1772, og derimod at befale: ”At General-Prokureurens yderligere Betænkning i Anledning af hans Erklæring af 14 Sept. 1772 nu skal indhentes, angaaende:” hvorledes Kongens Ret til Jagt paa Selveier: og upriviligeret Gods egentlig er beskaffen, og hvorvidt altsaa Hans Majestæts deraf flydende Disposition over samme kan strække sig? samt om og hvorfor ikke flere Selveieres Hartforn kan sammenlægges, for at udgipre det til saadan Jagtrettigheds Udøvelse udfordrende Quantum? Kammeret erklærer sig at være ganske enig med General-Prokureuren saavidt derudi, at denne Jagtrettighed ikke kan ansees for et Regale eller en Kongelig Eiendom, men at den rettere bør betragtes allene som Udøvelse af tredje Mands Ret, der tilkommer Kongen, blot fordi Eieren, i Følge Anordningerne, ikke har Tilladelse selv at udøve den, som i de Slutninger, han deraf i bemeldte hans Erklæring haver draget. Men, da det er dem paalagt, paa nye at foredrage Hans Majestæt denne Sag fra Grunden af, for derefter at erholde en bestandig Regel og Befremmelse til Ejerlevelse for Fremtiden, saa maae de, i Følge af den dem tillagte Befaling, over foranstørte Spørgsmaal udbede sig General-Prokureurens Betænkning, der i Følge af den forrige under 14 Sept. 1772 nærmere og udførligere kunde sætte i Lys og uden for Tvivl de Grundsvininger, paa hvilke Spørgsmaalenes Bedømmelse beroer, og hvorefter denne Kongl. Rettigheds Grændser og Virkninger vilse blive at bestemme. Den 20 Decbr. 1780 har Rentekammeret atter tilskrevet General-Prokureuren i denne Materie, da de referere sig til det forrige af 19 Sept. 1778, og derhos berette, at Hans Majestæt har befaleet, at denne Sag med det allerførste skal bringes til Ende, og ved en trykt Anordning bekiendtgjøres; hvorfor de bede, at General-Prokureurens (eller i hans Forsald Vice-General-Prokureuren Etatsraad Bangs) Betænkning dem, saasnart mueligt, maatte meddeles.

* * *

Den Qvæstion: Hvorledes Kongens Ret til Jagt paa Selveier: og upriviligeret Gods egentlig er beskaffen? og hvorvidt altsaa Hans Majestæts deraf flydende Disposition over samme kan

strække sig? samt om og hvorfor ikke flere Selveieres Hartkorn kan sammenlægges, for at udgøre det til saadan Jagtrettsigheds Udøvelse udfordrende Quantum? er tydelig afgjort ved den Kongl. Resolution af 3 December 1772, da samme udtrykkelig fastsætter: At Kongen ikkun tilkommer Jagt paa den Byes Marker, hvor det beneficerede eller publique Gods tilsammen, og hver til Jagten uprivilligeret Liers Lod for sig, uden Sammenlæggelse gior enten den største Part af Byen, eller opnaaer de til Sallesjagten bestemte 20 Tønder Hartkorn.

Men, naar man reent abstraherer fra denne Kongl. Resolution, som ingeninde skal være offentlig bleven bekendtgjort, og altsaa ikke er bleven til en almindelig Regel eller Lov, og antager, at samme ikke engang er til, saa maae jeg henholde mig til min Betænkning af 14 September 1772, for saavidt samme her maatte findes anvendelig, da jeg tilstaaer, at jeg den Tid egentlig havde et ganske andet Tilfælde for Mine, end det, som synes at have givet Anledning til den Dvæstion, her nu opkastes. Dog komme begge disse Tilfælde derudi overeens, at, om den Proprietaire eller Jordegodsseier, som de angaae, skulde paastaae Lands Lov og Ret, burde saadant ham, efter mine Tanker, ikke nægtes; og i saa Fald samt for saavidt ønskede jeg ikke, at nogen Betænkning fra mig skulde forekomme under Sagen.

Udi bemeldte min Betænkning af 14 September 1772 haver jeg forment, at, naar Hans Majestæt ex diversis titulis eller paa adskillige og ulige Grunde var berettiget til Jagten for flere Gaarde i den samme Bye, disse Gaarde da eller deres Hartkorn ikke kunde lægges sammen, og Hans Majestæt i Følge af saadan Sammenlæggelse, for saavidt Jagten angik, anses som største Lodseier, eller som Eier af 20 Tønder Hartkorn i Byen. Dette kunde jeg med saa megen større Sikkerhed antage, somt jeg vidste, at det kom overeens med det Svar, som den forrige Landvæsen-Commission, der var til i den høistfælle Konges Tid, havde paa Hans Majestæts Begne givet en Proprietaire, som i saadan Begivenhed havde henb. ndt sig til dem, ligesom jeg og vidste, at det efter dette Svar siden

den Tid var forholdet. Af denne Sætning synes vi oppositorum at følge et andet Princip, som jeg ligeledes i bemeldte min Erklæring haver sat forud, nemlig: At, naar Hans Majestæt ex uno eodemque titulo vel capite er berettiget til Jagten for 20 Tønder Hartkorn i en Bye, eller for den største Deel af Byen mod de øvrige Lodseiere at regne, da gielder det samme om ham, som om en Proprietair, i Felge Forordningen af 15 Maj 1761 dens 3die Artikel, saa at Hans Majestæt, efter Omstændighederne, er berettiget enten til ene eller fælles Jagt paa hele Byens Marker. Heraf følger, at, naar de fleste Bønder i en Bye ere Selveiere, da er Hans Majestæt berettiget til ene Jagt paa Byens Marker, saafremt der i samme Bye ikke er nogen anden til Jagt berettiget Lodseier, som der eier 20 Tønder Hartkorn, men, isald der i Byen endnu findes en saadan Lodseier, da til fælles Jagt tilligemed ham. Da det er ex uno eodemque titulo vel capite, at Hans Majestæt er berettiget til Jagt paa disse Selveieres Jorder, og altsaa paa Byens Marker, saa kan jeg ikke indsee nogen tilstrækkelig Grund til, at det skulde være formeent at lægge disse Selveiergaardes sammen, for derved at faae det bestemte Quantum af Hartkorn ud. Dist nok er det, at Hans Majestæt just ikke kan siges at eie denne Jagtrettighed, men allene at øve den istedet for Eierne, som det ved Loven og de om Jagten værende Anordninger ikke er tilladt selv at øve den. Heraf synes at flyde, at Hans Majestæt ikke bør øve denne Jaatrettighed, uden hvor Eierne selv var berettiget til at øve den, naar den Hindring, hvorudi Kongens Rettighed havde sin Grund, ikke gaves. Det er ligeledes vist, at, naar alle de øvrige Hindringer og vare rindede af Veien, saa kunde enhver af disse Selveiere dog ikke udøve Jagtrettigheden, fordi han ikke havde saa meget Hartkorn, som Forordningen dertil udfordrer.

Men, ligesom denne sidste Hindring er den eneste, der finder Sted i Henseende til Hans Majestæts Jagtrettighed, saa bortfalder den og ganske og aldeles, saasnart de adskillige Selveiergaardes sammenlægges for at udgiøre et vist Quantum af Hartkorn; og, da det er ex uno eodemque titulo vel capite, at Hans Majestæt er berettiget til Jagt for disse Gaar-

de, saa kan jeg ikke indsee noget enten ubilligt eller urimeligt i saadan Sammenlægning.

Derfor een af disse Selveierbønder eiede trende Gaarde i Byen, hver paa 7 à 8 Tønder Hartkorn, da kunde der ikke være Tvivl om, at jo Hans Majestæt var berettiget til Jagt paa Byens Marker, endog i Følge Resolutionsen af 9 December 1772.

Men, enten trende saadanne Gaarde tilhøre een eller trende til Jagten lige uberettigede Fiere, det synes ikke vel at burde virke saa betydelig en Forskiel i Henseende til Hans Majestæts Jagtrettinghed. Herved jeg dog maae igientage det, jeg tilforn i min Betænkning af 14 September 1772 har erindret, at der kun kan gøres saare liden Regning paa den Jagt, Hans Majestæt saaledes udøver paa Selveierbønders fælles Jorder; thi, naar disse Bønder blive enige om at udfiske deres Jorder, saa at enhver faaer sin Jord for sig, og Byens Marker med videre saaledes blive Ene marker, saa bortfalder denne Jagtrettinghed ganske og aldeles.

Endelig maae jeg ved denne Leilighed yttre det Ønske, at man, ved at disponere over Hans Majestæts Jagtrettinghed i slike Tilfælde, saa lidet, som mueligt, afveeg fra det almindelige Princip, hvilket er fastsat i Loven saavel som alle Jagtforordninger, at ingen maae jage, fiske, eller det lade giøre paa de Steder, hvor han sig ikke Lod eller Deel til Grunden kiender.

Dette har høilovlig Ihukommelse Kong Friderich den 4de, endog med at renuncere paa en ikke ubetydelig Fordeel, naar jagttaget ved at bortfælge sine Godser i Holland, hvor Hans Majestæt havde indrettet en Wildbane, Soesmarke Wildbane kaldet; ligesom Hans Majestæt og, ved at bortfælge nogle af disse Godser, havde forbeholdt sig Wildbanerettinghed, men derimod bortfolgt andre uden nogen saadan Forbeholdenhed, og tilsidst, da de alle vare folgte, ophævet Wildbanen og ladet Wildbanepalene borttage. Hvorefter adskillige melde sig og gjorde nu høiere, nu mindre Bud paa den Wildbanerettinghed, Hans Majestæt havde forbeholdt sig. Derpaa Hans Majestæt endelig resolverede, at Jagtrettingheden paa disse Steder skal, efter Lov og Forordninger, forblive hos de Proprietairer, som have tilfor-

handlet

handlet sig Godset af Kongen. Hvilken Resolution blev (efterat Sagen uden Tvivl maae have været afhandlet i det Kongl. Geheime-Conseil) ved et Reskript giennem det danske Cancellie af 25 October 1725 communiceret det da værende Rentekammer. Kjøbenhavn den 11 Martii 1781.

Herom har ingen Efterretning været at faae i Rentekammeret.

CI.

Erklæring ober en Memorial af 3 Julii 1781 fra Kammerherre Linstow, som i hans Broders salig Geheimeraad Linstows Sted var bleven Hofmester hos Prindsesse Charlotta Amalia, hvorudi han beretter, at han ved hans salig Broders Sterboes Nabning havde af Commissarierne forlangt og paastaet, at alle de Papirer, som i Boen maatte findes Prindsessens Hofetat vedkommende, maatte til ham, som Hofmester, udleveres tilligemed Regnskabsbøgerne, og den Pengebeholdning, som Sterboet derefter bliver skyldig; hvilket sidste Etatsraad Bang, som Entens Laugverge, imodsaagde, og paastod, at Prindsessens Fordringer maatte henstaae ubetalte indtil Boets endelige Liquidation og Slutning; hvorudi Commissarierne og med ham vare enige. I hvilken Henseende han indstiller, om Prindsessens Pengesfordring skal henstaae ubetalt indtil Sterboets endelige Statning, eller hans Majestæt allernaadigst vil befale Skifte-Commissarierne samme til ham at udbetale. Ved denne Memorial eller Forestilling var in margine tegnet med Stats-Secretair Guldbergs Haand og af hans Majestæt selv underskrevet: "Om denne Sag ville Vi, at Vores General-Prokureur giver Os sin Erklæring, hvori han vist vil agte paa den Ret, saadanne Penge har, og paa de Følger, som deraf kan skyde." Fredensborg den 7 Julii 1781.

Da salig Geheimeraad og Hofmester Linstows Sterboe strax efter hans Død er overgivet til den ordentlige Skifteret, og af dem igien overleveret til de udnævnte Commissarier, som saaledes træde i Skifterettens Sted; saa tilkommer det nu dem at kiende paa alle de Fordringer, som gøres paa denne Sterboe, af hvad Beskaffenhed samme end monne være, og hvad enten de angaae Penge eller andet.

Hendes Kongl. Høiheids Prindsesse Charlotta Amalia nuværende Hofmester, Hr. Kammerherre Linstorw er i den Henseende gaaet den rette og ordentlige Wei, da han har fremsat denne sin Vaastand for Skifte-Commissionen og underkastet den sammes Vaakiendelse. Da denne Qvæstion saaledes, efter foregaaende Ventilation og Vaastand, er vaakiendt af den Ret, hvor den, efter dens Natur og Beskaffenhed, henhørte; saa kan jeg unuetselig raade til, at Deres Majestæt ved en Kongl. Resolution skulde afsjøre Qvæstionen anderledes, og saaledes tilfidesætte Skifte-Commissionens Kiendelse; fornemmelig de øvrige Crediterer udi Sterboen derved vilde ansee sig fornærmede, og formene, at Lands Lov og Ret blev dem betaget, da en saadan Kiendelse ellers i Almindelighed efter Loven, og i Følge af det, som bestandig er iagttaget, formodes at staae urhyggelig, saaa længe den ikke ved en Høiesteretsdom bliver kuldkaftet eller forandret; ligesom det og staaer Hofmesteren Hr. Kammerherre Linstorw frit for, saafremt han dertil finder sig beføiet, at indstævne Skifte-Commissionens Decision til Forandring og Underkiendelse for Høiesteret. Kiøbenhavn den 12 Julii 1781.

Om denne Sag er ikke passeret noget igiennem Cancelliet, men fornødentlig har det været umiddelbar fra Cabinettet.

CH.

Svar til Rentekammeret paa deres Prontemoria til General-Prokureuren af 27 Julii 1782, hvorudi de melde, at ved Kammeret er gjort Forespørgsel om, hvem der tilkommer Jagttrettighed paa de Mensal, Annex og Præstegaards-Jorder, som ere udfisfede af Fællig og for sig selv indbegnede. De udbede sig derfor General-Prokureurens Betænkning derover, og melde, at, medens de laae i Fællig, har den, som havde Fællesjagt paa Markerne, hvori de laae, jaget paa samme; men nu, efter at de ere udfisfede af Fællig og for sig selv indbegnede, synes det ikke, at dette mere kan finde Sted. Derimod formener Kammeret, at, da disse Gaarde ere Statens, og Beneficiarti kun have Indtægterne deraf, saa skulde Jagten tilhøre Hans Majestæt og han være berettiget til at disponere derover.

Det Spørgsmaal: hvem der tilkommer Jagtrettighed paa de Mensals-, Anner- og Præstejaards-Jorder, som er udfiskiede af Fællig og for sig selv indhegnede? kan, efter mine Tanker, kortelig besvares saaledes: den samme, som tilkommer Jagtrettighed i Præstegaardens Aaak: eller Frugts have. Saavidt jeg skønner, er Beskaffenheden og det, som i sig indeholder Grunden til Jagtrettigheden, i begge Tilfælde et og det samme.

Naar en Gaards Marker og Jorder ere udfiskiede af Fællig og blevne til Enemærker, berøer det paa Eieren, (med hvem den Usufructuarius, som allene og uden Indskrænkning har Nyttens og Brugens af Gaarden, kan sættes i Ligning) ved Grøfter, Diger, Gierder, Stakitter, eller paa anden Maade saaledes at indhegne hele Jorden eller endeeel deraf, at hverken Creaturer eller Mennesker kunne, uden hans Villie, komme derind.

Da ingen anden end Eieren selv og den, som han tillader det, haver der at bestille, saa kan ei heller nogen anden være berettiget til at tale derpaa.

Heraf følger, at i Almindelighed kan ingen være berettiget til at jage i en andens fraskilte og indhegnede Enemærke, være sig Hauge, Mark, Ager, Eng eller andet. Ligesom dette kommer overeens med Loven og Jagtforordningen af 1732 dens 1ste og 4de Art., saa har det og sin Grund i den naturlige Billighed, da intet kunde være ubilligere, end at En, under Naastud, at han kunde jage der paa Stedet, skulde have Udgang til at edelægge og giøre Vold paa de Gierder, Grøfter og Diger med videre, som en anden havde bekostet og sat og været berettiget til at sætte om sine Enemærker.

Da den Jagt, som En og Anden hidindtil kan have haft paa flige Steder, og som jevnlig har givet Anledning til Processer og Tvistigheder, næsten altid har været fælles Jagt; saa synes Navnet selv at vise, at denne Jagt maae bortfalde, naar Fællesskabet reent ophører.

I den Henseende har jeg og altid været af de Tanker, at, naar samtlige en Byes Jorder bleve udfiskiede af Fællig og inddeelte saaledes, at enhver fik sin Jord for sig, og at Byens Marker med videre altsaa bleve til lutter Enemærker; saa maatte den fælles Jagt, som En eller Anden tilforn

tilførn havde paa saadan en Byes Marker og Jorder, nødvendig af sig selv bortfalde og ophøre.

Disse mine Tanker haver jeg nogle Gange tilførn yttret, og især i min Skrivelse til det da værende danske Kammer af 14 September 1772, og i min Skrivelse til det Kongl. Rentekammer af 11 Martii 1781.

Naar man holder sig ved dette Princip, at ingen kan have Jagtrets-tighed i en andens indbegnet Enemærke, som jeg haaber, at Deres Excellence og Høifæredede Herrer blive enige med; saa behøver man ikke at indlade sig i nogen videløstlig Undersøgning angaaende Herligheden til Præster, Annex- og Mensalgaarde, hvem samme tilhører, og hvorvidt Eierens Følge deraf kan ansees berettiget til Jagten paa disse Steder. Kiøbenshavn den 24 August 1782.

Den herpaa faldende Resolution har ikke i Rentekammeret været at erholde.

Første Tillæg.

I.

Beskrivelse til Hendes Majestæt Enkedronning Juliana Maria over følgende Tilfælde. Salig Etatsraad Scheel, som eiede Walløe, Billesborg og Sunderup Gaarde, har legeret til fattige Gaardmænd og Huusmænd paa disse Godser 64 Tønder Rug, Meel eller Byg; nemlig 32 Tønder til Walløe og 16 Tønder til hver af de toende øvrige Godser. Dette har han indført i Jordebogen, da han 1707 folgte Godserne til Seheimeraad Pless. Derom er og meldet i Seheimeraad Plesses Skøde af 27 April 1708 til Kong Frederich den Fierde, og i bemeldte Konges Skøde eller Sæbrev af 21 Januarii 1713 til Dronning (da Hustru) Anne Sophie. Omtrent i Aaret 1720, efter at Walløe forhen var oprettet til et Brevskab, har Dronning Anne Sophie der til kjøbt Vellinge Gaard og lagt samme under Brevskabet; og i Aaret 1729 har bemeldte Dronning givet 24000 Rdr. til et Hospital i Hertsøgle for hele Brevskabets Fattige. Ved Overleveringen af Brevskabet til de af Dronning Sophie Magdalena (som Kong Christian den Siette den 24 Martii 1731 havde foræret Walløe Brevskab til) dertil Committerede, findes i Protocolken den 10 April 1731 under Udgioterne anført: "Til de Fattige, som uddeles aarligen paa Godset, Rug, Meel og Byg, efter Jordebogen 64 Tønder." Da dette var blevet udeladt af Reglementet ved Walløe Stifts Fundation, og saadant blev Dronning Sophia Magdalena foreskillet, resolverte hun den 6 Julii 1739: Svad angaaer de 32 Tønder Rug og 32 Tønder Byg, som til Sat, tige paa Godset aarlig uddeles, da forbliver det fremdeles derved, ligesom hidindtil sædvanlig været haver. Det var imidlertid blevet Brug, at de siden tilkøbte Vellinge Godsens Fattige, ligesaavel som de øvrige, toge Deel i dette Rug og Byg. Naar denne Brug først er indført, veed man ikke; men den nu værende Forvalters Fader Kammeraad Kofsted (som i mangfoldige Aar har været Forvalter ved Stiftet) forklarer, at det var Brug, førend han kom dertil, og blev brugt, saa længe han var der, indtil den 8 Maj 1770, da Hens des Durchlauchtighed Abbedissen (som derom var ved en vis Leilighed bleven underrettet) resolverte, at dette Rug og Byg allene skulde uddeles til de trende af Etatsraad Scheel eiede og ommeldte Godseres Fattige, uden at Vellinges med derunder hørende Taageruds Fattige derudi maatte tage nogen Deel. Forvalteren Kammeraad Kofsted foreskillede derpaa under 7 Maj 1771, om

ikke disse sidsmeldte Godfers Fattige, som saaledes bleve udelukte fra det, de vare bante til at tage *Prebendi*, til en Erskjening maatte tilstaaes 12 Tønder Rug og 12 Tønder Byg. Men, som Køsteds strax derpaa blev affat, og der overalt skede endeel Forandringer ved Stiftet, forblev det derved indtil den 15 Maj 1773, da Køsteds Søn, som i Faderens Eted var nu bleven Forvalter, gjorde ligesaadan Forskjellig, som Abbediffen, for derfor, blev Stiftets itvænde Provisor, Hr. Geheimeraad Moltke og Hr. Geheimeraad Just Wind, tillige horte derover, hvis Brev til Abbediffen af 19 Junii 1773 gik ud paa, at det, i Henseende til adskillige af dem anførte Narfager, burde have sin Fortvivende ved den gamle Skik, som havde været over dobbelt, Guds Tid, uden at nogen derover havde klaget; at Stiftet ikke burde behjædes med den foreslagne Korn-Udgift; og at til saadant, ifald det endelig skulde finde Sted, vilde behjædes Hendes Majestæts Enkedronningens, som Stiftets Over-Dirrectrices Approbation og Samtykke. Derpaa gjorde Abbediffen under 30 Junii 1773 en vidtløftig Forskjellig til Hendes Majestæt Enkedronningen, derudi han anfører det Passerede, og slutter, at Stiftet, som er forbunden at føde sine Fattige, hellere maae aartig udgive nogle Tønder Rug og Byg, saasom 8 Tønder af hvert Slags, end anvende noget af det Scheeliske Regat til anden Brug, end det af ham er beskemt. Hvorefter Hendes Majestæt lod mig den 27 Julii 1773 ved hendes Over-Hofmester Geheimeraad Moltke befale, at give hende min Betænkning.

* * *

Derfor de af saelig Etatsraad Scheel legerede 64 Tønder Rug, Meel eller Byg hidindtil bestandig havde været uddeelte til de Fattige paa de i hans Fordebog fastsatte trende Godser, Walløe, Billesborg og Gunderup, og der nu først var Spørgsmaal om, at gjøre de Fattige paa det siden tilkøbte, men nu ligeledes under Grevskabet eller Stiftet Walløe hørende Gods Lellinge deelagtige derudi for Fremtiden; da maatte jeg saa meget mere være af lige Mening med Hendes Durchlauchtighed Abbediffen, som jeg i Forveien kunde være ganske forvissat om, derudi at erholde Deres Majestæts allernaadigste Samtykke og Bifald.

Naar de Fattige paa Lellinge med undersiggende Taagerud Gods skulde tage Deel udi det, som tilforn var kommet de Fattige paa Walløe, Billesborg og Gunderup Godser allene til gode, saa er det klart, at disse

sidste

skifte dersib vilke tabe omtrent en Trediedeel af det, de tilføren havde havt, og altsaa kunde anses at være fornærmede. Men Deres Majestæts noksoj og overalt bekiendte Tænkemaade viser, at Deres Majestæt har den yderste Afsky for alt det, som kan have mindste Skin af Fornærmelse, og allermæest, naar saadant maatte være Fattige og Nødrængende.

Men, naar jeg betragter de nu forhaanden værende Omstændigheder i Forbindelse med det, som forhen er foregaaet, og overveier Orøktionen saadan, som den i Følge deraf bør fremsættes, da kan jeg ei andet end bifalde de de Herrer Provisorers Hr. Geheimeraad Moltkes og Hr. Geheimeraad Baron Juel Winds Formening, sent de have understøttet med ganske gode og antagelige Grunde, der tydelig nok vise, at her ikke er mindste Spor til Fornærmelse.

Det er klart, at i de første 13 Aar, og omtrent indtil 1720, ere disse 64 Lender Rug og Byg uddeelte til de Fattige paa Walløe, Billesborg og Gunderup Gods alene; men det er ligesaa ustridigt, at før 1770 havde de Fattige paa Lellinge Gods i mangfoldige Aar ligeledes taget Deel derudi.

Om Anledningen til denne Forandring og Tiden, naar den først er skeet, findes intet i Stiftets Archiv.

Da det ikke er rimeligt, at en Forvalter eller Inspecteur skulde paa egen Haand foretage sig saadant, hvoraf han ikke kunde vente den mindste Fordeel, men hvorved han let kunde komme til Ansvar, saa maae man slutte, at de dertil have havt da værende Cicrs Samtykke.

J Henseende til Tiden, naar Lellinge Gods Fattige først have begyndt at tage Deel i denne Uddeling af Rug og Byg, forklarer den gamle Kammerraad og Amtsforsvalter Kofsted, at det har været forholdt saaledes i al den Tid, han har været Forvalter ved Stiftet, og at det var Brug, førend han kom dertil. Jeg finder ikke, naar Kammerraad Kofsted er bleven Forvalter ved Walløe Stift, men jeg veed, at han har været der i lang Tid og mange Aar.

Naar jeg sætter Denne Forklæring Pund, er jeg tilfulde forpisset om, at denne Forandring er fæst i den Tid, Dronning Anna Sophia eiede, det hele Gods, og altsaa efter 1720, men for 1731.

Jeg bestyres derudi ved det, som i Foraaret 1731 er foregaaet ved Overleveringen af Godsset eller Grevskabet, efter at Dronning Anna Sophia havde afstaaet det til Kong Christian den 6te, og Hans Majestæt igien havde foræret det til den heilsalige Dronning Sophia Magdalena; thi, istedet for at i Etatsraad Scheels Jordebog speciel og tydelig var nævnet 32 Tønder Rug og Byg til de Fattige paa Walløe Gods, 16 Tønder til de Fattige paa Billesborg, og 16 Tønder til de Fattige paa Gunderup Gods, saa blev den Tid saavel i Reglementet for Detientenes Løn med videre ved Walløe, Billesborg og Lellinge Gaarde af 24 Januarii 1731, som i den ved Modtagelsen holdte Protocol under 10 April 1731 allene i Almindelighed anført: Til de Fattige, som uddeles aarligen paa Godsset, Rug, Meel og Byg, efter Jordebogen 64 Tønder.

Det er klart, at her ved Godsset ikke kan forstaaes andet, end alt det Gods, som den Tid udgjorde Grevskabet Walløe, hvoraf da skydes, at der den Tid ikke i den Henseende er gjort Forskiel mellem Lellinge og de øvrige under Grevskabet Walløe hørende Godsset.

Det er altsaa ustridigt, at den Forandring med Lellinge Fattiges Deels tagelse i disse 64 Tønder Rug og Byg har taget sin Begyndelse i den Tid, Dronning Anna Sophia eiede Grevskabet Walløe.

Nu er det bekiendt, at den høisalige Dronning i Begyndelsen af Aaret 1729 har for Walløe Grevskabs Fattige stiftet et anseeligt Hospital i Hørføgle, hvortil hun har legeret en Capital af 24000 Rdr. danske Kroner, foruden hvad Bygningerne og Indretningen have kostet.

Den Velgierning, som derved er vist imod Walløe Grevskabs Fattige, overstiger i det mindste 6 à 8 Gange det, som dem er legeret af salig Etatsraad Scheel.

Det, de trende Godsers Walløe, Billesborg og Gunderups Fattige kunne ansees at have tabt ved det, at Lellinge Godssets Fattige tilligemed dem

dem bleve deslagtige i det ommeldte Rug og Byg, beløber sig i det høieste til 21 à 22 Tønder Rug og Byg aarlig; men det, disse samme Fattige kunne ansees at have vundet ved den Udgang og Fortrin fremfor andre, de have til at indtages i det nye og for dem stiftede Hospital, beløber sig vel til 6 à 8 Gange saa meget.

Der er saaledes ikke mindste Spor til Fornærmelse for disse Fattige, da den samme Eier og Besidder, som paa den ene Side har betaget dem disse 21 à 22 Tønder Rug og Byg, eller tilladt, at samme bleve dem betagne, har paa den anden Side tillagt og skienket dem det samme 6 à 8 dobbelt.

Ligesom jeg saaledes er forvissset om, at denne de Lellinge Fattiges Deeltagelse i dette Rug og Byg er indført imellem Aarene 1720 og 1731, saa finder jeg og megen Udgang til at slutte, at den just har taget sin Begyndelse i Aaret 1729 ved Anledning af det den Tid stiftede nye Hospital i Herfølge.

Det er rimeligt, at Hendes Majestæt Dronning Anna Sophia har den samme Omsorg for de Fattige paa samtlige under hendes Grevskab Walløe hørende Godsfer, og at hun ikke just ønskede eller undte de Fattige paa det ene Gods noget især fremfor dem paa det andet.

Det kan ikke vel feile, at jo salig Etatsraad Scheels Legat af Korn til de Fattige paa de trende Godsfer har været Hendes Majestæt bekiendt. Ved at indrette det nye Hospital har hun rimeligviis villet giøre de Fattige paa det af hende tilkøbte og Grevskabet underlagte Lellinge Gods deres Wilkaar lige med de øvriges. Dette kunde skeet paa adskillige Maader: saasom, om det var fastsat, at der skulde være trende Hospitals-Lemmer mindre, og for det, som ellers var bestemt til deres Underholdning, kjøbes Korn og uddeles til Lellinge Godses Fattige; eller og, at der af Lellinge Godses Fattige skulde indlægges trende Lemmer flere i dette Hospital, end af de øvrige Godsers Fattige. Men alt dette satte forud, at der skulde gøres Forskiel paa Lellinge og de øvrige under Grevskabet hørende Godsers Fattige. En Forskiel, der ikke allene er forhadet, men og, som De Herrer Provisores allerede have erindret, vans-

ffelig, om ikke umuelig at iagttage i Henseende til Godser, der ligge tet ved og saa godt som mellem hinanden, og tilhøre den samme Eier og det samme Grevskab. Derimod bortfaldte alle disse Vanskeligheder, og Hensigten blev ligesaa godt og bedre opnaaet derved, at det blev vedtaget, at, ligesom hele Grevskabets Fattige skulde tage lige Deel udi den da for dem indrettede anseelige Stiftelse, saa skulde de og samtlige være lige lodtagne udi det forhen værende mindre betydelige Legat.

Salig Etatsraad Scheels Hensigt med at see de Fattige paa de trende ham tilhørende Godser understøttede, bliver nu, uden at medføre nogen Vanskelighed, opnaaet i en høiere Grad, end han nogenstunde kunde forestille sig.

Den Forskiel, han gjorde, og det Forhold, han satte mellem de trende Godfers Fattige, var den Tid baade fornuftig og nødvendig, da han besad og folgte Godserne med fuld Eiendomsret, hvoraf fulgte, at de lettelig kunde komme i forskiellige Eieres Hænder.

Nu derimod, da disse Godser ikke mere kunne adffilles, behøves den ikke mere, men vilde kun give Anledning til daglige Chicaner og Uleiligheder, da det paa slige samlede Godser ofte er heel vanskeligt at sige, til hvilket Gods En med Rimelighed kan og bør anses at henhøre, fornemmelig naar Vedkommende vide, at der er en Fordeel ved at høre til det ene Gods fremfor det andet.

Hvor det gaaer, kan ingen siges derved at være fornærmet, da det kan antages som en fuldkommen Visshed, at denne Forandring ved dette Kornis Uddeling har taget sin Begyndelse i den Tid, Stiftetinden af Hørføgle nye Hospital, Dronning Anna Sophia, besad samtlige Godser.

Skulde det og forholde sig saaledes, som jeg tilforn har viist at være rimeligt, nemlig, at denne Forandring var skeet ved Anledning af det nye Hospitals Stiftelse, saa vilde Vellinge Godses Fattige virkelig blive fornærmede, om de nu, efter saa lang Tids Forløb, og tvertimod det, som i saa mange Aar havde været bestandig Brug, bleve udelukte fra Deels tagelse i dette Kuz og Buz, uden derimod at nyde noget Fortrin fremfor de andre Godser i Henseende til at antages i det nye Hospital.

Det

Det er vist, at denne Fornærmelse blev forebygget, naar Stiftet naarlige skienkede visse Lønder Rug og Byg til Lellinge Godsdes Fattige allene; men, da der paa Walløe Grevskab allerede af forrige Eier ere søjede saadanne Anstalter til de Fattiges Underholdning, som maaffee nyppes paa noget andet Gods udi Danmark, saa kunde det synes anstødeligt, om Stiftet endnu i den Henseende skulde blive bebyrdet med en nye og bestandig Udgiwt.

Ligesom alt dette sigter til at bevise, at det bør have sit Forblivende ved det, som tilforn har været Brug; saa bliver det samme og bestyrket ved Stiftets forrige Patronesses eller Overdirectrices, den høisalige Dronnings Sophiæ Magdalena Resolution af 6 Julii 1739, hvilken fastsætter i Henseende til de 32 Lønder Rug og 32 Lønder Byg, som til de Fattige paa Godset uddeles, at det forbliver fremdeles derved, ligesom sædvanlig været haver.

Ligesom her meldes, at dette Rug og Byg uddeles til de Fattige paa Godset, og ikke paa de trende Gaardes Gods allene, saa er det og tilforn vist, at det i det mindste i 10 Aar, førend denne Resolution faldt, bestandig havde været Brug, at Lellinge tilligemed de andre Godsdes Fattige toge Deel i dette Korn; altsaa er her Hendes Majestæts Resolution, at det ved denne Brug fremdeles skulde have sit Forblivende.

Det er ikke vel mueligt andet, end at Hendes Majestæt, ved at give denne Resolution, har været tilfulde underrettet om dette Legats Bessaffenhed; thi Resolutionen er just falden paa en Forestilling angaaende disse 64 Lønder Rug og Byg, hvorom intet var meldt i Walløe Stiftes Fundation. Forestillingen haver man ikke; men det kan aldrig feile, at jo vedkommende Betiente derudi maane have forklaret saavel Oprindelsen til dette Legat, som den Omgang og Maade, der med dets Uddeling inds til samme Tid var brugt.

Efter slige Omstændigheder kan jeg ei andet end være af lige Mening med Deres Excellencr de Hrr. Provisores, og finder det overeensstemmende med Ret, Billighed og Rimelighed, at det i Henseende til disse 64 Lønder Rug og Byg og deres Uddeling for Fremtiden har sit Forblivende

blivende ved det, som tilforn, og indtil 1770, i det mindste i 40 Aar har været Brug, saa at Lellinge ligesaavel som de øvrige til Walløe Brevs Skab eller Stift henhørende Godfers Fattige derudi tage Deel.

Hvilken min Formening, som jeg efter Deres Majestæts allernaadigste Befaling og efter min bedste Skionsomhed har forfattet, jeg allers underdanigst indstiller til Deres Majestæts nærmere allernaadigste Gode befindende og Resolution. Kjøbenhavn den 3 August 1773.

Den 7 August tilskrev Over-Hofmesteren mig, efter Hendes Majestæts Befaling, et meget obligeant fransk Brev, at Hendes Majestæt var ganske fornøiet med min Betænkning, og takkede for den Umage, jeg dermed havde havt.

Om denne Erklæring til Hendes Majestæt Enkedronning Juliana Maria videt inter videre, end hvad af General-Procureuren findes anført.

II.

Concept til en Forordning angaaende det theologiske Studium, og hvad der til Examen Theologicum skulde udfordres ic. ved følgende Aaledning. Efter at de tvende Professores Anker og Treschow vare beskikkede til Professores Theologiz, gjorde Hans Kongl. Høihed Prinds Friderich den 20 Jan. 1773 en Forestilling, som fornemmelig gik ud paa, at der til Attestats burde fordres en grundig exegetisk Kundskab med videre, som Biskopen og det theologiske Facultet, som derover kunde høres, maatte foreslaae. Dette kom ned til Cancelliet med Hans Majestæts paategnede Approbation. Derpaa blev Biskopen og det theologiske Facultet den 6 Febr. tilskrevne. Biskopen indkom med sit Svar den 20 Febr., var enig med Forslaget, og ansøgte, at Theologia moralis og Kundskab om den danske Kirkes symboliske Bøger og maatte fordres til Attestats. Den første Theologus Professor Holm beholdte Cancelliets Brev hos sig, uden at communicere sine Colleger det, til den 21 Maj, da Facultetet 8 Dage forhen var bleven erindret om at indkomme med deres Betænkning. Til den 21 Junii bleve de trende Valle, Anker og Treschow færdige med deres Betænkninger, som de tilsendte Professor Holm, og da de intet hørte fra ham, indsendte den 28 Junii Gienpart deraf til Cancelliet. Samme gik ud paa, at der skulde læses over flere Ting, adskillige nye Compendia skrives, exegetisk Kundskab og Moralen tillige kræves til Attestats, og critisk Kundskab tillige af

en Laudabilist. Endelig indkom Professor Holm den 20 Julii med sin meget vidtløftige Betænkning, som meest gik ud paa, at giendrive de Andre, og indeholde Forslag om Forandringer med Examen Philosophicum, Baccalaurei Gradus &c. Disse Betænkninger tilligemed en Extract deraf bleve derpaa sendte Prinds Frederich, som derpaa den 8 August tilfjrey Cancelliet, at han i disse Betænkninger sandt meget godt, som man med Tiden maatte være betænkt paa at ioversætte, men at man for det første kunde lade sig nøie med, at giøre en Forestilling om en Forordning, som skulde grunde sig paa det Kongl. Reskript til Cancelliet, og paa Bispenes Tanker. Derefter jeg da, ombudet af Cancelliet, opfattede følgende, hoorudi jeg dog indførte noget af de trende Theologers Betænkning.

Gjøre vitterligt: At, da den af Vores høifstsalige Hr. Farsfader høilovs lig Iphukommelse, Vores Universitet udi Kiøbenhavn givne nye og forbedrede Fundation af 31 Martii 1732, i dens 39te Artikel udtrykkelig fastsætter, at de, der indstille sig til Examen Theologicum, i Særdeleshed skulde overhøres, om de flitteligen have læst den hellige Skrivt, og kunde forstaae det gamle og nye Testamente i de Sprog, som de først ere skrevne; det og i sig er baade billigt og nødvendigt, at de, som bestemmes til at føre og lede Andre paa Saligheds Vei, selv bør flittig have læst og randsaget den hellige Skrivt; saa have Vi allernaadigst funden for godt, videre at bestemme det, som saaledes allerede er fastsat, og derhos allernaadigst at anordne og befale:

§. 1.

Enhver, som indstiller sig til Examen Theologicum, bør i Forveien have erhvervet sig en grundig exegetisk Kundskab, og det saaledes, at den, der attraaer den første og bedste Character, maae kunne forklare et af Evangelierne og et af Brevene, og desuden en vis Part af det gamle Testamente, som nogle af de vigtigste Psalmer, eller endeel af Esaias, eller og een af de lærerigste mindre Propheter.

Til den anden og næst bedste Character udfordres den samme Kundskab i Henseende til et af Evangelierne og et af Brevene; og til den tredie Character ligeledes i Henseende til een af det nye Testaments Bøger, hvorfra dog undtages de kun af eet Kapitel bestaaende Breve.

§. 2.

Da det er nødvendigt, at de, som skulle lære Andre og undervise dem om deres Pligter, selv bør have god og grundig Indsigt derudi; saa skal enhver, som indstiller sig til Examen Theologicum; foruden hvad allerede i Fundationen er fastsat, være istand til at gjøre rede for Theologia moralis, efter at han dertil i Forveien er bleven bereed, ved, at have lagt god Grund i den theoretiske saavel som practiske Philosophie. Og maa ingen, sem i Theologia moralis findes ganske ukyndig, til Examen Theologicum afslægges med nogen Character.

§. 3.

Ligesom den anførte 39te Artikel i Fundationen for Universitetet fastsætter, at de, der attraae den bedste Character in Examine Theologico, skulle overhøres, om de vide noget i Kirkehistorien; saa ville Wi og allernaadigst, at de især skulle have et i det mindste almindeligt Begreb om de vigtigste Tildragelser og Forandringer i Guds Kirke, men Kundskab om vor danske Kirkes symboliske Bøger og deres Indhold bør enhver have, som indstiller sig til Examen Theologicum.

§. 4.

Da der af Studenterne in Examine Theologico ikke bør fordres anden Kundskab, end den, de ved Hielp af Professorernes Forelæsninger faae Anledning til at erhverve sig, saa skulle samtlige Professore Theologiæ hvert Aar, førend Catalogus Lectionum udfommer, sammentræde, og med hinanden overlægge, saaledes at indrette deres Forelæsninger, at der bestandig læses over samtlige Theologiens Parter, og overalt det, hvis Kundskab udfordres til Examen Theologicum; i Særdeleshed skulle tvende, eller i det mindste een af dem, i sine Forelæsninger forklare den hellige Skrift, og aarlig fuldende tvende Collegier, et cursorium og et criticum, men ved begge helligens iagttage, det Ungdommen lærer at kiende Skriften til Opbyggelse. Ligeledes skulde Vicarius episcopi og de Decani legentes, som læse over Theologien, aarlig med Professore Theologiæ overlægge, hvortledes deres Forelæsninger bedst kan indrettes til de Studerendes Nytte.

§. 5.

§. 5.

Professores Theologiæ skulde med hinanden overlægge, at forfatte eller udsee saadanne Compendia, som de ved deres adskillige Forelæsninger kunde lægge til Grund, og som Studiosi Theologiæ, saavel ved at høre Forelæsningerne som ellers, kunde betiene sig af.

§. 6.

Med Examen Theologicum forholdes efter Reskriptet af 14 Julii 1769, saaledes at samtlige Professores Theologiæ hver Gang examinere; og skulde i det mindste tvende af dem, nemlig een foruden den, der examinerer, bestandig være nærværende ved Examen. Professores Theologiæ kunne og med hinauden overlægge, at enhver af dem fornemmelig examinerer i en vis Part af det, som in Examine udfordres; dog skulde de øvrige ikke allene være berettigede, men og forbundne til, ved deres Examen ligeledes at berøre det samme, saa at det hverken i Henseende til det ene eller til det andet ankommer paa een allene. Skulde paa den Maade Tiden ikke tilstrække, at 8 paa een Dag kunde blive examinerede, da maae flere Dage dertil anvendes, og 6 eller mindre hver Dag stædes til Examen.

§. 7.

Derfom den, der agter at studere Theologie, formedelst Fattigdom ikke formaace at epholde sig her ved Universitetet, men maae reise bort, efter at han har taget Examen Philosophicum; da skal han, ferend hans Afreise melde sig hos een af Professorerne i Theologien, som anviser ham de bequemeste Haandbøger, og underrætter ham om de bedste Hielpemidler, saavel som om Maaden at bruge dem paa. Derefter skal en saadan hvert halve Aar til bemeldte Professor indsende en kort Beretning og Forklaring over den Fremgang, han har gjort, og den Maade, paa hvilken han har anvendt sin Tid, med Begiering om nærmere Anviisning, som Professoren da skal være forbunden til at meddele ham.

Naar samme Studiosus Theologiæ derefter kommer her til Universitetet, skal han strax melde sig hos bemeldte Professor, som da ved munde-

113 Samtale erfarer, om det forholder sig saaledes, som Studenten ham frivilligen haver tilmeldet.

§. 8.

Da Vores allernaadigste Hensigt og Villie gaaer derhen, at de, der med Flid have dyrket deres Studeringer, og derudi gjort god Fremgang, skulle saavel til andre Embeder i Almindelighed, som og i Særdeleshed til geistlige Embeder foretrakkes fremfor andre; saa ville Vi allernaadigst, at der ved Præstekalds Vortignelser skal sees paa den Character, enhver Ansøgende haver faaet saavel in Examine Theologico som for hans Dimis-Prædiken; ligesom Vi og formode, at de Proprietairer og Andre, der ere benaadede med jus vocandi, især til store og anseelige Kald, vise den samme Nidkierhed og efterfølge det dem af Os allernaadigst givne Exempel.

I den Henseende skal og enhver, Præst eller Student, som gjør Ansøgning om noget Kald, lidet eller stort, derudi udtrykkelig melde, naar han har taget Examen Theologicum, og naar han har prædikeret for Dimis, samt hvilken Character han i begge Tilfælde haver faaet. I Mangel deraf maae han vente, at der ikke bliver agtet paa hans Ansøgning. Det samme skulle og de iagttagere, som gjøre allerunderdanigst Ansøgning om Confirmation paa de dem enten som Sognepræster eller som Capellaner forundte Kaldsbreve. Kiøbenhavn den 29 August 1773.

Efter dette Forslag udkom Forordningen af 6te October 1773.

III.

Et Brev til det danske Cancellie, hvormed fulgte, for der at henlægges, adskillige Documenter henherende til tvende Sager, hvorover General-Prokureurens Betænkning for mange Aar siden var forlangt, men som nu ei synes mere at behøves eller finde Sted.

* * *

Den 12 Junii 1755 blev mig fra da værende Obersecretair i det danske Cancellie, nu salig Grev Zolstein, tilsendt saavel et af salig Die:
 Hop

Hov Zerøleb, efter Befaling til ham og mig, opsat Forslag til en Forordning imod ulovlige Ægteskaber, som min Betænkning derover, og de øvrige da værende Lemmer i Cancellie Collegium deres derom udtrede Formening. Derhos jeg blev befaleet, enten at opsætte et Forslag til en Forordning, saaledes som jeg fandt bedst tienslig, eller og at indberette, om jeg i Almindelighed havde noget imod en Forordnings Udgivelse i den Sag.

Da jeg forefandt mange Vanskeligheder ved at fastsætte noget i den Materie, og Meningerne derom vare heel ulige og deelte, jeg og vidste, at et enkelt Tilfælde fornemmelig havde givet Anledning til, at denne Quæstion var kommen i Bevægelse; saa lod jeg det med Glid henligge, indtil dette Tilfælde var glemt.

Derefter blev ikke mere talt eller spurgt derom; man har ei heller siden den Tid synderlig hørt til slige Ægteskaber, som skulde giøre en saadan Anordning nødvendig; hvorfor jeg hermed lader de mig tilsendte Betænkninger med videre følge tilbage, paa det de kunne henlægges i Cancelliet, som det rette Sted, hvor de egentlig henhøre.

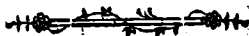
Ligeledes blev mig den 16 Junii 1756 fra bemeldte salig Herre tilsendt et Forslag angaaende Huusmænd og Tjenestefolk paa Landet deres Tjeneste hos Bonden og Løn med videre, som var forfattet af da værende Forvalter over Hans Majestæts Gods i Adsherred, Kammerraad Bang, og af Amtmanden indsendt til Rentekammeret, men derfra remitteret til Cancelliet, som derover havde indhentet samtlige Stiftamtmænd og Amtmænd i Danmark deres Betænkning, hvilket alt blev mig tillige tilsendt, at jeg derover skulde give min Erklæring, og overveie samt foreslaae et Middel til at hemme den paaklagede Ufsik og Uorden.

Men, førend jeg kunde blive færdig med at ekstrahere de mangfoldige og tildeels heel vidtløftige mig tilsendte Betænkninger og Forslag, og enig med mig selv, om hvad jeg dristede mig til at foreslaae, blev en Landvæsens-Commission anordnet, som skulde overlægge og foreslaae, hvad som kunde tiene til Forbedring i Landvæsenet; hvoriblant da det, som angik Bondens Tjenestefolk og deres Løn med videre, nødvendig og maatte regnes.

Efter nogle Aars Forsøb og adskillige Forandringer blev denne Landvæsens-Commission forbandlet til et General Landvæsens-Collegium, hvorigiennem den 23 Martii 1770 udkom en Kongl. Forordning angaaende Tjenestefolks Opsigelses- og Skiftetid, med mere paa Landet i Danmark.

Denne Forordning sigter just til at bestemme de Poster, som bemalder mig tilsendte Forslag og Betænkninger angik.

Da Tingen saaledes er afgjort, hvortil kommer, at General Landvæsens-Collegium saavelsom den derpaa fulgte General Landvæsens-Commission længe siden ere ophævede, og de Sager, som derved hvilede eller derhen hørte, henlagte under Rentekammeret; saa lader jeg de mig tilsendte Forslag og Betænkninger hermed følge tilbage, da de, efter mine Tanker, kunde henlægges i Cancelliet. Kjøbenhavn den 25 September 1776.

Andet Tillæg.

I.

Svar til Rentekammeret paa deres Promemoria af 28 Januarii 1775, hvor med de sendte nogle Memorialer til Kammeret fra Geheimraad Grev Schack og Grevskabet Schackenborgs Administratores og derved lagte Tillæg, alle angaaende en Grevskabet tilhørende Vallum Weirmølle, hvor 6 derom liggende og Grevskabet tilhørende Sogne hidindtil over 100 Aar bestandig have ladet deres Korn male, hvilket og er anført i nuværende Møllers, ligesom i hans Formænds Fæstebrev, ligesom Møllen, der saa godt som intet Jord haver, i Følge af denne Søgning er ansat i Matriklen for 14 Tønder Hartforn. Men da nogle af disse Sognes Beboere paa nogen Tid have begyndt at søge andre Møller, og Mølleren holder sig til Hæskabet, at de skal hjemle haan hans Fæstebrev; saa bede de, at disse Beboere ved Kongl. Resolution maatte tilholdes herefter, som tilforn, at søge denne Mølle, og der lade alt deres Korn male. Derover Rentekammeret da udbeder sig General-Prokureurens Betænkning, førend videre derudi foretages. Og et dito Promemoria af 13 Maj, hvorudi de udbede sig Svar, saasnart muligt, da adskillige Besværinges over saadan Mølletoang siden til dem ere indkomne.

* * *

I hvor god Grund Grevskabet Schackenborgs Besidder eller Administratores end kunde have for sig til at paaataae, at de paa Grevskabets Grund værende Beboere i de af dem ommeldte 6 Sogne skulde være forbundne til at søge Vallum Weirmølle allene, og der lade alt deres Korn male; saa skionnes dog lettelig, at denne Qvæstion er af den Beskaffenhed, at et Collegium ikke kan eller bør enten derudi selv resolve, eller forestille Hans Majestæt Sagen derhen, at den ved Kongl. Resolution skulde afgjøres, fornemmelig saa længe Parterne paa begge Sider ikke tydelig have begjært det, og derhos udtrykkelig strafaldet Lands Lov og Ret.

Blant de mig tilsendte Documenter finder jeg ikke det allermindste fra disse 6 Sognes Beboere, altsaa ei heller noget, hvorved de have strafaldet Lands Lov og Ret, som de saaledes bør anses stiltiende at have forber

forbeholdt sig, og som i Følge deraf ikke kan eller bør dem betages, ligesom det ei heller bliver dem nægget, isald de Derom måtte henvende sig til vedkommende Collegium, fornemmelig disse Beboere i nærværende Tilfælde virkelig have Præsuntionen for sig, da samme altid er for den naturlige Frihed; saa at det paalægger deres Contraparter at bevise, at, og hvortledes de have mistet samme Frihed.

Efter slige Omstændigheder holder jeg mig forvissset om, at Deres Excellence og Høisfæredede Herrer henviser denne Sag til Lands Lov og Ret, og overlade til vedkommende Parter, isald de ikke mellem sig kunde forenes, at see den afgjort ved Dommerens Kiendelse. Kjøbenh. den 4 Junii 1775.

Herom har ingen Efterretning været at faae i Rentekammeret.

II.

Svar til Ober-Skattedirectionen paa deres Promemoria af 9 Junii 1775, hvorudi de melde, at Hans Majestæt har tilstaaet Fru Conferenzraadinde Esmarck (dog uden Følge for andre) 4000 Rdr. og 400 Rdr. aarlig Pension for den af Kong Christian den 5te til Borgemeester Lorenz Faust i Glensborg uddigione Obligation paa 5000 Rdr., hvoraf de 1000 Rdr. vare betalte. Deres efter Fru Esmarck havde indleveret: a) en af de tvende Borgemeestere i Glensborg attesteret genealogisk Tabelle over samtlige Faustes Descendenter. b) En Cession eller Tranéport paa denne Obligation med videre derhen hørende til Fru Esmarck, underskreven af samtlige bemeldte Arvinger og Umyndiges Formyndere. I hvilken Henseende Ober-Skattedirectionen udbeder sig General-Procureurens Betænkning, om denne Legitimation og Cession kan agtes for god og antagelig, og Betaling derefter til Fru Esmarck med fuldkommen Sikkerhed gøres, imod at hun ekstraderer forbemeldte Obligationer, og med Curator qvitterer for Pengene.

Ut adskillige Personer ere de eneste Arvinger efter en Mand, som for mangfoldige Aar siden ved Døden er afgangen, og hvis Arvinger ere deelte i mange Grene, det er een af de allervanskeligste Ting in jure at bevise.

Derfor Omstændigheden her var, om det er tilfulde beviist, om afgangne Borgemeester Lorenz Faust ikke har efterladt sig andre eller flere Arvinger,

ger, end de, som findes opregnede i den herved følgende og af de tvende Borgemeistere i Flensborg attesterede genealogiske Tæbelle, da torde jeg ikke ligefrem bejae denne Dvæstion, omendstjønt det derhos er høist rimeligt, at det forholder sig saaledes, da det ikke vel er mueligt andet, end at een eller anden blant de mange her optegnede Arvinger, Børgere og Mandata- rier maatte have Kundskab derom, isald der virkelig fandtes flere Arvinger.

Men, naar Dvæstionen bliver, om den Kongl. Over- Skattedirection med Sikkerhed og uden Fare kan til Frue Conferentsraadinde Esmarck foranstalte udbetalt den Summa og den Pension, som Hans Majestæt aller- naadigst har resolveret at tilstaae hende, imod at hun til Cassation udleverer de til hende transporterede Obligationer tilligemed Transporten, og paa samme med Laugværge qvitterer for den annammede Capital; da drager jeg just ikke meget i Betænkning, at besvare denne Dvæstion med Ja! Thi, ligesom Frue Esmarck haver Original-Obligationerne, som Hoveddocu- mentet, i Hænde, saa beviser hun sig og at have lovlig Adkomst dertil ved den til hende af Fausts Arvinger givne Transport eller Cession; altsaa er hun ei allene i Stand til at extradere dem, men og gyldigen at qvitt- rere og paategne dem til Cassation. Naar dette skeer, seer jeg ikke, at der voves noget, eller at nogen videre Tiltale i sin Tid mod forrige De- bitor kunde finde Sted. Thi, naar og antages det, som just ikke er at formode, at en nye Arving efter afgangne Borgemeister Faust en- gang i Fremtiden kunde opvaagne; saa, ligesom en saadan ikke havde eller kunde forevise noget saadant Document, hvorefter han var berettiget til at kræve noget hos en tredie Mand, saa vilde og Regres til hans Medarvinger, som havde modtaget Betalingen, være det allerhøieste, ham nogenstunde kunde tilstaaes.

Endelig kommer til alt dette, at her mere er en actus gratiæ end juris, da det langtfra ikke tilstaaes, at Hans Majestæt var forbunden til at ind- frie denne Obligation, eller derfor at betale noget, men Hans Majestæt

allernaadigt har funden for godt, ved at see denne Sag eengang for alle afgjort og tilendebragt, tillige at vise Naade mod Frue Comarck og hendes Børn. Kjøbenhavn den 19 Junii 1775.

Herom har ingen Efterretning været at faae i Rentekammeret.

III.

Svar til Kammer-Collegium paa deres Promemoria af 8 Jan. 1774, hvorudi de berette, at nogle Saugeiere i Trondhjem's Stift vægre sig $\text{\textcircled{D}}$ at betale den ved Skatteforordningerne paabudne Bord- og Tømmerstat af det Sangtemper, som hugges i de bortsolgte Kirkers Skove; hvoraf skyder den almindelige Qvæstion: om de bortsolgte Kirkers Skove i Norge, efter de derpaa meddeelte Kongl. Skioder, samt Loven og Forordningen af 13 August 1734, ere at ansee som saadanne, hvoraf anførte Paabudde bør svares, eller om de lige med andre Odels- og EiendomsSkove derfor bør være frie? Og da de derover have indhentet saavel Kammer-Advocatens (der finder Qvæstionen problematisk) som Stiftamtmandene og Amtmændene og øvrige Retiente i Norge deres Betænkninger, (som de alle sende) og samme ere meget forskiellige, ligesom Kammer Collegium og ved Skrivelse til General-Forsamlet af 28 October 1769 haver decideret for Kirke-Eierne, men det norske Kammer ved Skrivelse til Stiftamtmanden i Trondhjem af 5 September 1772 haver decideret Eierne imod, og at de burde betale denne Skat; saa udbede de sig General-Procureurens Betænkning derover.

Den Qvæstion, om den i Forordningen af 13 December 1746 dens 6te Art. 2den §. paabudne Tømmer- og Bordstat bør erlægges af det Tømmer og Bord, som vedkommende Eier af de af Hans Majestæt bortsolgte Kirker hugge i samme Kirkers Skove? er af den Bessæffenhed, at, isald vedkommende Oppbeholdsbetiente blive ved at kræve og paastaae denne Skat, og Eierne paa den anden Side blive ved at vægre sig for at betale den, kan den ikke vel afgjøres uden ved Lands Lov og Ret og Dommerens Kiendelse. Da en saadan Sag rimeligviis vilde blive drevet lige

lige til Høiesteret, og jeg i saa Fald ikke kunde unddrage mig fra at sidde derudi, burde jeg være vaersom udi at sige mine Tanker derom.

Men, ligesom det efter al Formodning ikke vil lemme dertil, saa kan jeg ikke undlade, udi tjenstligt Gien svar paa Deres Excellences og Høiestereds Herrers meget ærede af 8 Januarii 1774 at melde:

1) At det af den anførte Art. i Forordningen af 1746, fornemmelig naar samme confereres med den Kongl. Resolution af 15de April 1741, som synes at indeholde Grunden dertil, er klart, at der allene tales om de Skove, hvortil Hans Majestæt middelbar eller umiddelbar haver Eiendomsret, og at den der paabudne Skat allene bør svares af det Tømmer og Bord, der i slige Skove virkes og hugges; ligesom der og aldrig er tænkt paa, at paastaae denne Skat af det, som nogen hugger i hans egne Odels- og Eiendomsffove.

2) Vise de paa de bortsolgte Kirker udi Aarene 1723 og 1724 udgivne Kongl. Skieder tydelig nok, at vedkommende Kiebere have derved erhholdet fuld Eiendomsret over disse Kirker med alt dertil hørende, da disse Skieder indeholde alle de Clausuler, som ellers i Almindelighed bruges i Skieder og Overdragelses- Documenter til at betegne og bestemme plenariam translationem domini; saasom: at skisde og afhænde, til uigienkaldelig Odel, Arv og Eiendom, fra Kongen og hans Successorer i Regieringen, til Kieberen N. N. Kirke, med alle dens Pertinentier og Tiender, samt al anden Rettighed og Zerlighed &c. At Kirken, med dens tilliggende Gods, Tiende og anden Zerlighed, skal følge Kieberen til uigienkaldelig Odel, Arv og Eiendom &c. At Kieberen beholder frie Magt og Ret at sælge, transportere og afhænde den kiebte Kirke og dens Gods, som hans Eiendom &c. og endelig, at Kongen og hans Arvesuccessorer i Regieringen aldeles ingen mere Lod, Deel eller Ret kiende sig til den solgte Kirke og dens Tilliggende, men samme at skal følge Kieberen og hans Efterkommere til evindelig Odel og Eiendom.

Dertil kommer, at i Skiedets 9de Post, hvor der tales om Skatter og Afgifter, sættes Kieberen i Klasse med andre Jorddrotter, og forbindes til, af Kirken og dens Tilliggende at betale de samme Skatter og Contributioner, som de betale.

Jeg veed ikke, hvad mere der kunde fordres eller ventes af det allerfuldste Komneste og allermeest forbindtlige Skiede; og, naar en Kieber ikke kunde være forviffet om, ved et saadant Skiede at have erhvervet Eiendomsret over den solgte og tilskiedede Ting, veed jeg ikke, hvorledes saadan Visshed i disse Nager skulde erholdes.

Det, den fjerde Post i Skiedet fastsætter i Henseende til Landsskylden og anden Rettighed af Kirkens Gods, at samme altid skal følge Kirken, er i sig ikke nogen Undtagelse i Kieberens Eiendomsret, hvilken han beholder uindskrænket, saavelsof Kirken saavelsof Godset tilhører ham; men dersom han faaer i Sinde at stille Godset fra Kirken, og at sælge det særskilt, da maae det ikke skee, uden paa de Vilkaar, som ham i den Henseende heel viselig i Skiedet ere forskrevne, med videre.

De anførte Forordninger af 1733 og 1734 giøre herudi intet til Sagen, da det ikke kan have været Hensigten ved disse Forordninger, at betage vedkommende Kiebere noget af den Ret, som de ved de 9 à 10 Aar forhen udgivne Skieder havde erhvervet.

Efter slige Omstændigheder kan jeg ikke andet, end være af lige Mening med de Herrer Stiftamtmænd, Gramboe, Leversow, Zagerup og Schouboe, saavelsof General-Forstamiet og flere; hvilken Mening det Kongl. Kammer-Collegium og har ytret sig at være af i deres Skrivelse til General-Forstamiet af 28 Octbr. 1769. Kiebenhavn den August 1775.

Herom har ingen Efterretning været at faae i Rentekammeret.

IV.

Svar til Finans-Collegium paa deres Promemoria til General-Prokureuren af 14 October 1775, hvorved de sende en Ansøgning fra Frue Conferensraadinde Schrødersee af 26 August 1775, derudi hun forestiller, at hendes salig Mand som Borgemeester i Kiøbenhavn havde til hans Formand i Embedet udbetalt Raadsens Aaret med 2000 Rdr., i Haab at hans Arvinger i sin Tid skulde faae det igien; derimod har hun efter hendes salig Mand's Død kun faaet 1600 Rdr., skjønt hendes salig Mand var i sidste Reglement ansat for 2000 Rdr., i hvilken Henseende hun begierer, at disse resterende 400 Rdr. endnu maae hende udbetales, da saadant bliver uden Folge for de øvrige, som kun have 1600 Rdr. Sage. Derover Finans-Collegium udbeder sig General-Prokureurens Betænkning, da Raadsens Aar blant Magistraten egentlig var den Kongl. Cassé uvedkommende, men Hans Majestæt dog den 7 Decbr. 1773 havde resolveret, af sin Cassa at tilskyde 3600 Rdr., for at bringe den Sag i Rigtighed.

For saavidt mit Generalprokureur-Embede angaer, er jeg ikke i Stand til at sige noget om herhos følgende Ansøgning fra Frue Conferensraadinde Schrødersee, men finder den at være samme mit Embede alsdeles uvedkommende.

Men, da jeg har været et Medlem af den Commission, som i Aaret 1772 gjorde Forslag angaaende Magistratens Antal og Indkomster med videre, saa erindrer jeg endnu af det, som i denne Commission passerede og derfra blev foreslået, samt derefter expederet:

a) At, da Magistraten tilforn bestod af treende Borgemeestere (foruden Overpræsidenten, som og havde Borgemeesters Løn) og 8 Raadmænd; saa blev Magistratens Antal den Tid fastsat til tvende Borgemeestere, foruden Overpræsidenten, og 6 Raadmænd.

b) Da Magistratens Løn tilforn bestod tildeels af uvisse Indkomster og Sportler, som bleve deelte imellem dem, og altsaa ikke kunde anslaes til noget vist, (skjønt man i Almindelighed holdt for, at en Borgemeester

mester kunde have 24 à 2600 Rdr., og en Raadmand 16 à 1800 Rdr.); saa blev Lønnen samme Tid fastsat, nemlig en Borgemesters til 1600 Rdr., og en Raadmands til 1000 Rdr. aarlig. NB. Disse Forandringer vare paa den ene Side nødvendige i Henseende til Hans Majestæts Cassé; thi, da en stor Deel af de Sportler, som tilforn tilfaldt Magistraten, nu gif ind i Hof- og Staderettens Sportelcassé, nogle af Byens uviste Indkomster og vare bortfaldne, og Hans Majestæt havde taget de øvrige til sig, men derimod lovet at give en anseelig Summa aarlig, saa var det klart, at det vilde kostet Hans Majestæt en 15 à 16000 Rdr. aarlig, naar det med Magistratens Antal og Løn skulde forblevet paa forrige God. Men ved det, at begge Dele paa ommeldte Maade blev fastsat, blev alt det sparet, som gif ind i Hof- og Stadsrettens Sportelcassé, saa at Byen nu ikke kan siges ved denne Indretning at have tabt det mindste, og Magistraten ikke i den Henseende er besejret til paa Byens Vegne at begiere nogen Understøttelse af Hans Majestæts Cassé. Paa den anden Side vare de og billige; thi da en stor og vigtig Deel af Magistratens forrige Forretninger nu vare henlagte til Hof- og Stadsretten, saa behøvedes et mindre Antal af Personer til at bestride det overblevne.

c) Da de paa samme Tid værende Magistrats-Personer havde givet deres Formand Raadsens Aar, og det altsaa var billigt, at de ligeledes oppebære det af deres Eftermand, og saa fremdeles; saa blev afgjort, at det med Raadsens Aar blant Magistraten maatte forholdes paa forrige God, dog at samme skulde bestemmes efter Magistratens da fastsatte Løn.

Da der imidlertid vare blevne een Borgemester og tvende Raadmand mindre, end forhen, saa fulgte deraf, at der maatte være tvende Personer, nemlig een Borgemester og tvende Raadmand, flere, som vare berettigede til at paaftaae Raadsens Aar, end der fandtes, som vare forbundne til at give det. For at see denne Mangel afhiulpen, har Hans Majestæt, som jeg erfarer, allernaadigst funden for Godt, at tilskyde 3600 Rdr.

Endelig d) blev det, efter en vis Bortil given Anledning, foreslået og resolvert, at den da værende øverste Borgemester, salig Conferensraad

Schrøp

Schrøderfke, skulde, foruden hans Borgemeester Gage 1600 Rdr., endnu og uden Folge for andre, nyde 400 Rdr. aarlig, og saaledes i alt 2000 Rdr.

Den fornemste Bvæggrund dertil var den overmaade haarde Medsart, som var den salig Mand vederfareet i Aaret 1771, da han først mistede hans General-Postdirecteur Embede med dertil hørende Gage og Sportler, uden at nyde den allermindste Erstatning derfor, og siden ligeledes mistede hans Borgemeester-Embede, som indbragte ham 2000 Rdr., imod at nyde en Pension af 800 Rdr.

Naar nu Høje Conferentsraadinde Schrøderfkes Ansøgning betragtes som en Naadesbeviensning, saa synes det samme at tale for hende, som i Aaret 1772 talte for hendes salig Mand; hvortil endnu kommer, at, da den salig Mand saa godt som lidet eller intet nød godt af denne ham tilrænkte Kongl. Naade, da han døde kort derefter, saa han neppe oppebar høiere end eet Døggjal af disse 400 Rdr., saa kunde det synes rimeligt og overeensstemmende med Hans Majestæts allernaadigste Hensigt, at samme blev udvidet til hans efterladte Enke, for saavidt hendes Naadsens Aarsangil. Kjøbenhavn den October 1775.

Herom har ingen Efterretning været at faae i Rentekammeret.

V.

Concept til en Korordning angaaende Korkiøbsret til strandet Skib og Gods, i Anledning af et Promemoria af 5 April 1775 fra Justitiarius i Høiesteret, Hr. Geheim. Conferentsraad Baron Juel Wind, derudi han foreskikker, at i en Sag, som kort forhen i Høiesteret var bleven paadeemt mellem Kongen og 19 Proprietairer i Jylland, om Korkstrandret til deres Grunde og Korkiøbsret til de strandede Skibe og Ladninger, som forulffede Esesfarende selv Lode sælge, havde Commisarierne vel frakjendt Proprietairerne Korkiøbsretten, som en adskillt Ting fra Strandrettigheden, og som i Loven og Korordningerne mere forbuden end tilladt, men derhos havde de tillagt, at, om nogen skulde have denne Korkiøbsret, maatte det være Kongen, saafom den bør ansees som et Kongeligt Regale. Under Sagen er det oplyst, at saavel disse som andre Propri-

prietairer, der have Forstrandsrettighed, have øvet Forkløbsret. Denne Dom er confirmeret i Højesteret, da det fandtes ret og billigt, at den havde frakendt Proprietairerne Forkløbsretten; men for saavidt den havde forbeholdt Hans Majestæt samme, var den ikke paaanket og kunde ikke paaankes af dem, det egentlig angik. Men det er tillige eragtet høist priseligt, om Hans Majestæt ved en Forordning vilde bekiendtgjøre, at han ikke vilde øve eller lade øve saadan Forkløbsret, og derhos forbyde alle andre at benytte sig deraf, som de Seilende ekers maatte befrygte, at ei allene Hans Majestæt, men og andre Proprietairer, som ikke havde havt Deel i den sidste Sag, fremdeles vilde benytte sig deraf; hvilket Justitiarius har holdt for sin Pligt at indberette. Cancelliet tilskrev derom Kammer-Collegium den 22 April, at de vare ganske enige med Forslaget; og holdt saadan Foranstaltning for meget god og priselig, naar Kammer-Collegium intet havde derimod. Derfra kom Svar den 16 September: at de havde foresillet Sagen for Hans Majestæt, som havde resolveret, at den reservede Forkløbsret maatte frasaltes og ophæves, og at derimod de forulykkede Søefarende blev tilstaaet frie Raadighed til at forhandle og sælge deres reddede Gods til hvem; de lyst, og paa hvad Maade, de for godt befinde. Derhos Hans Majestæt havde befalet, at denne Resolution skulde communiceres det danske Cancellie, paa det derfra kunde gives Forestilling om den i saa Fald behovende Forordning.

* * *

Gjøre vitterligt: At Os allerunderdanigst er forebragt, hvørledes adskillige Jordegodsseiere, som det allernaadigst er forundt at udøve Forstrandsrettighed for deres Grund, ere af den Formening, at dem tillige og i Følge deraf tilkommer Forkløbsrettighed til det strandede Skib, Gods og Vare, som Eierne der paa Stedet lade bortsælge.

Da nu saadan Formening og Paaastand aldeles ingen Grund eller Medhold haver i Vores Lov og Forordninger, som overalt ere til Fordeel for de forulykkede Søefarende, og aabenbar strider imod Vores allernaadigste Willie og Hensigt, som gaaer derhen, at slige forulykkede Søefarende i alle Maader skulle hjælpes tilrette, og, saavidt mueligt, fra videre Tab og Skade fritages; saa have Vi allernaadigst sunden for godt, hermed at anordne og befale, at, ligesom Vi selv, i Følge den Os tilkom-

mende

mende Forstrandsrettighed, aldeles ikke tilholde Os nogen saadan For-
kjøbsrettighed; (uanset samme ved en eller anden affagt og usvækket
Dom maatte være Os forbeholden) og ikke heller ville tillade, at de, som
have vores Forstrandsrettighed paa et eller andet Sted i Forpagtning,
maae giere nogen saadan Paastrand; saa skal det og i Almindelighed være
alle og enhver, som Forstrandsrettighed for deres Grund allernaadigst er
forundt, aldeles formeent og strængelig forbudet, at paastraae eller tilegne
sig nogen Slags Forkjøbsret til de strandede og biergede Effecter, derover
de forulffede Søfarende hermed allernaadigst tilstaaes frie og uindfræn-
ket Raadighed (dog at dermed forholdes efter Vores Told-Ordonance og
Forordninger om contrabande Vare, med videre derhen hørende), saa at de
efter eget Behag kunde forhandle, sælge og afhænde dem, til hvem de finde
for godt, og paa den Maade, som de eragte at være meest fordeelagtig;
derudi Bore Amtmænd og øvrige Betiente, saavelsom de i Nærvarrel-
sen værende Proprietairer og alle andre skulle være dem behjælpelige og
gaae dem tilhaande, alt i Følge Loven og Forordningerne om strandede
Skibe og Gods, af 21 Martii 1705, som hermed igientages. Thi byde
og befale Vi ic.

Anledningen hertil var en Forestilling fra Justitiarius i Høiesteret,
Geheime-Conferentsraad Juel Wind, som indberettede Udfaldet af en
i bemeldte Ret paadømt Sag angaaende Forstrands-Eieres Forkjøbsret
til strandet Gods, og derhos indstillede, om ikke Hans Majestæt ved en
Forordning vilde bekiendtgjøre, at Allerhøiøstamme ikke nogen Tid vilde
udøve eller lade øve saadan Forkjøbsret, og forbyde alle og enhver, at be-
nytte sig af saadan saavel ubillig som uretsfærdig Forkjøbsret. Dette blev
paa det bedste understøttet af Cancelliet i et Brev til Rentekammeret, som
derefter under 6 September 1775 udvirkede en saadan Resolution:

Det finder i alle Maader Bør allernaadigste Approbation,
at den Os forbeholdne Forkjøbsret til strandede Skibe og Gods
vorder frafaldet, og aldeles ophævet. Og som det giorte For-

slag til Ophævelsen af saadant Forkiøb i Almindelighed, og derimod at tilstaae forulykkede Søefarende frie Raadighed til at forhandle og sælge deres reddende Gods paa hvad Maade og til hvem de lyste og for godt befinde, nu usforhindret af bemeldte Bores Rettighed kan ioverksættes; saa haver Bores Rentekammer herom at meddele Bores danske Cancellie Esterretning, paa det om den besangaaende fornødne Forordning derfra kan gjøres videre allerunderdanigst Forestilling.

Derefter udkom Forordningen af 7 December 1775.

Realregister

til

hele Bæret,

der indeholder

I Deel Aarene	1753 : 1756,	IV Deel Aarene	1763 : 1765,
II	1757 : 1759,	V	1766 : 1768,
III	1760 : 1762,	VI	1769 : 1782.

Romertallene betyder Deel, og de andre Tal — Siberne.

Academier.

Om de til Universtitet fra Skolerne Dimiterede og deres Stipendier, Op- hold ved Hint eller i Sors udi 2 Aar, førend Studerende gaar til andre Universtiteter, I. 513 : 517, 546 : 571.

De for en Discipel i Skolen oplagte, og ei ham, førend hans Død, udbetalte Penge skal tilfalde en Anden ved Akademiet, II. 221 : 224.

Dog bevilgedes, i et enkelt Tilfælde, Noget deraf til den Førstes Arving, II. 223, 224.

Skildre: Akademiets Professor Pilo forterede under Hof-Retten, II. 525 : 531.

Rigesaa Akademiets andre Professorer, IV. 259, cfr. VI. 332.

Commissionens Betænkning over Doctor Oeders botaniske Plan og Udgivelsen af Flora danica, II. 535 : 545.

Om hvo der ved Sors-Academig forretter Skifter og Auctioner, III. 502 : 505.

Rytten af det oprettede Maler-Academie, III. 532, cfr. 529.

Kbhvns Universtitet har sit Jordegods med alle adelige Friheder og Rettigheder, Jagten undtagen, III. 591.

Om Rettigheder til dets Skove, samt til Bøder af dets Bønder for ulovlig Skov- hugst, og dets Pligt at paatale denne, III. 591 : 598.

Secretarius Confistorii forretter Skifterne ved Universitætsets Jurisdiction, og dersaa appelleres lige til Høieste Ret, IV. 347.

Dette var førend Fd. 15de Junii 1771, VI. 336, 350, 352, 359.

Om Universitætsets Skovparter paa Kalken, V. 156, 158.

De, der i Theologien eller Lovkyndigheden examineres offentlig, skal tage Testimonium publicum, hvortil behøves Attestats og Dimis's Sedle, V. 525, 526.

Om de private Examina i Lovkyndigheden, deels for de Rær, og deels for de Fræ: værende, der ventes i Tiden afskaffedz, V. 526, 529.

De Fræværende ere i sær kun til Uleilighed og liden Nytte, V. 527.

Maaskee fornødent, at ved de offentlige juridiske Examina blev svaret vereelviis paa Dansk og Latin, V. 528.

Ang. Notarius facultatis juridicæ, og at ham forundes 2 Rdlr. af hver Examinered, V. 525, 527, 529.

Ang. Universitætsets og Confistorii Jurisdiction, Skifte- og Auctions: Rettighed førend Fd. 15de Junii 1771, samt hvad Sidstes Secretair tilskaaes for Afgangen, saa og at Rector og Professores nyde Moderation i Auctions: Salarium, saavel som forblive Magistratus academicus, VI. 364, 366.

Udfast til Fd. 6te October 1773 om det Theologiske Studium, og hvad der til Examen theologicum udfordres, 2c, VI. 432, 436.

Wiidere see Geistligheden, Publique Midler.

A r v og S k i f t e.

Om Præsidium og Act's Beskrivelse i et Stervboe, hvor først Hoved- og siden Contra-Commissarier ere beskittede, I. 6-9.

Naar Arvingerne ere forundre Skifte-Commissarier, er det billigt, at Bøtt's Creditor, efter Ansøgning, bevilges Contra-Commissarier, I. 7.

Hvori da disse's Forretning bestaaer, I. 7 og 8.

I et Stervboe, hvor Testator har indsat Executores Testamenti, tilkommer de rette Skifteforvaltere Salarium, saafremt der ere umyndige Arvinger, I. 9-13; cfr. 316, 325.

Om Stiftets Forvaltning af Magistraten i Kbhavn. vi af Borgrets: Præsidenten; efter En, som forhen har staaet i Zahlkasserens Tjeneste, I. 26, 31, 439, 448, IV. 457, 458.

Ang.

- Ang. Stifter i Kjøbstæderne, in specie udi Viborg, og deres Appel, I. 81, 82, IV. 347, VI. 360, 361.
- Ansøgninger om Facult. testandi, Testamenters Confirmation, og Bevilgninger at sidde i uskift Bo, fra Militaire og deres Enter, gaae til Krigscaancelliet, I. 96; cfr. 104, 105, og VI. 330-355.
- Dette strider mod nogle Forordninger og alle Principia juris, I. 105, 106, 112, 113.
- Ehi Saadanne bør expederes fra det Danske Cancellie, V. 60, VI. 355, 356.
- Boers Forvaltning i Tydskland og paa andre Steder, I. 97.
- Samme i de Danske Stater, I. 97, 99, 536, 537, 593, 638.
- Om Testamenter, 106-113, 319-324, II. 586, III. 292, 245, 246, 392, 393, 691, 692, IV. 225, 550, 551, 566, 567, 572, 756, 757, V. 72, 74.
- Om Executores Testamenti og Skifte-Commissarier, I. 98, 99, 100, 301, 316-325, VI. 324, 325.
- Hvad det er, at blive besiddende i uskiftet Bo, I. 129, IV. 226.
- Dispute om Skifte efter Konen i et Huus paa Amtets Grund ved Frederiksfunds Færge, I. 130-133.
- Anledninger og Udkaft til Kd. 5te April 1754 om Skifteforvalterens Kettigheder, hvor der ere Testamenter eller Bevilgninger at sidde i uskiftet Bo, I. 178-189; cfr. 317-325, 607.
- Samme bør overalt efterleves, II. 173-180, VI. 372, 373:
- Men i sidste Tilfælde behøves ei at afgive Inventarium, eller i Recognition at betale mere end omtrent $\frac{1}{2}$ pro Cent, I. 607-610.
- For Bergen er i første Henseende Rescr. af 6te April 1753, I. 180, 181.
- I hvilken Hensigt Skisternes Administration er indrettet, I. 183, 318, II. 174, 175, 208, 210, 212.
- Om Arvs Mistelse for oppebaared Almisse, I. 210.
- Om Almisse-Lemmers Arv, I. 211.
- Om at betale til Tugthuuset af Arve-Capitaler, I. 211, 212.
- Om Panters Vurdering i Kjøbenhavn ved Stifter, og til Laan af Umyndiges Midler ic. I. 224, 229.
- Hvad Loven har i saa Henseende bestemt, I. 225.
- Amtmanden over Koldinghuus som Skifteforvalter efter Birkedommer P. i Ha,

- Strup Mølle, der ogsaa eiede Carstoft Gods i Lundenæs Amt, har registret ogsaa der, hvilket bifaldes, I. 269, 271.
- En Skifteforvalter er ei forbunden til, men gjør vel i, at requirere til dette Sidste subsidiale Hjælp af Dørrigheden, under hvis Jurisdiction noget af den Afdødes Gods kan være beliggende, I. 270, 288, 289, 389, 391.
- Skifte- og Overformyndervæsenet ic. efter Enkedronningens paa Hirschholm bortdøde Kammer- Jomfru B. tilhører ikke Borgretspræsidenten, men Hendes Majestæts Amtmand eller Befuldmægtigede, I. 283, 289.
- Nogle Bøværinger over for høie Sportler ved et Skifte i Helsingør, samt om Regler derfor i Sjællands Kjøbstæder, I. 297, 310.
- I Henseende til Kbhavns Magistrat og Raadskuefriser, der have Bevilgn. 10de Febr. 1682, confirm. den 15de Aug. 1749, forbliver det ved Bd. 5te April 1754, I. 316, 325, II. 581, 586.
- Om Skifte- og Overformyndervæsenet paa de Americanse Øer, I. 330, 331, 363, 365, 366, 571, 576, II. 43, 46, 151, 153, 703, III. 20, 22, IV. 334, 335, 440, 447, V. 378, 382, 386, 388, VI. 166, 168.
- Regimentskrivernes Rettigheder til Skiftehold, I. 356, II. 342, 352, III. 91, 96, V. 495.
- Om Kongens Arvefaldis Rettighed, Grunde og Rilder dertil, I. 357, 358.
- Den Arvepart, som ved et Skifte er bleven tildeelt en tilstødevarende, skjøndt umyndig Arving, der siden reiser ud af Rigerne, og sig ikke inden 15 Aar igjen indfinder, kan ei tilfalde den Kongelige Kasse, men hans retmæssige Arvinger, om han imidlertid dør, I. 359, 360.
- En Umyndig kan ligesaa vel som en Myndig eie en Ting, men maa lade en Anden besjøre den, I. 359.
- En Skifteforvalter er Den, som forretter Deling af alle en under hans Jurisdiction forterende bortdød Person's Efterladenskaber, I. 390, 391, II. 188, 733, III. 399, IV. 62, 142, V. 374, 375.
- Udførligt i Henseende til Skiftewæsenet ubi Bergen, I. 426, 438, cfr. IV. 273.
- Om et Forslag til en Anordning for Skifternes Behandling i Norge, I. 455, 458.
- Bedsf, at en Saadan udgift for begge Riger, I. 459.
- Umyndige ere bedre betryggede hos os end i Tydskland ic., I. 455.
- Hvor Hospitalet arver det's Forskander, omgaaes rettest med Efterladenskabet paa samme Maade som med Lemmernes, I. 482.

- Den, som er berettiget til Skiftehold, besidder ogsaa de Umyndige Børgere, samt har Tilshu og Ansvar, I. 579-591, cfr. V. 101.
- Men sat Børgere ikke uden af dem, der fortere nuder dens Jurisdiction, I. 591, cfr. V. 101.
- Det tilfalder ikke Amtmanden at forrette Skifte paa nogen Gaard, som ligger under et Grevskab eller Baronie, I. 593, IV. 141.
- En Skifteforvalter, saavidt han er Dommer, maa iagttage det Samme som Dommere i Almindelighed, I. 599, cfr. III. 354, 574.
- Om Gjæld i Sterboer behøves ingen ny Anordning, og Juramentum supplementarium modtages ei i Skifterne, men ved Bærnetinget, l. c.
- Skifterne i Estdaagaards Kloster tilhøre Amtmanden, I. 639, 640, cfr. IV. 591.
- Ang. Ansøgninger fra de Americanke Her, om at sidde i uskift Bo, I. 685, 686, cfr. 663, II. 709, 710, IV. 247.
- Ved et Forslag, at kun virkelige Børgere og Embedsmænd maatte som Enters Laugværge møde ved Skifterne i Kbhavn, er Intet at gjøre, II. 47-52.
- Om en ailsat Præst, siden Curatseer, der som Arving efter afg. Naturin Castensen meente at være forurettet, II. 54-64.
- Ang. et Skiftesbrev i Trondhjems Amt, der var for vidtsøstlig bekræftet, II. 125-127, III. 333.
- Om 6te og 10de Penge af nogle Penge, en Officeer. Enke vilde fra Fredericia udføre til Brandenburg, II. 145-147.
- Bevilgning af 18de April 1685 for Helsingør, og dærlige for andre Stæder, kan ikke staae ved Magt, efterat Forordn. 5te April 1754 er udkommen, saavidt de afgjøre Tingene paa en anden Maade, II. 174-176, 180, IV. 571-573.
- Efter denne bør overalt og uden Undtagelse forholdes, II. 180, VI. 372, 373.
- Saaledes tilfaldt Helsingørs Magistrat intet Salarium ved Dødsfaldet af en Kone, som havde med Manden L. D. oprettet Testamente, at han skulde beholde hele Boet uskift, men alene, i Tilfælde af nyt Egtteskab, betale 50 Rdlr. til hendes Arvinger, l. c.
- Disse, af hvilke Noale ere umyndige og fraværende, ere ikke Arvinger i Boet, men alene Legatarii, og i den Henseende kun at ansee som Creditorer for Sammen, hvilken dem ligesvem af Arvingen skal udbetales, og ikke dem just ved Skifte af Magistraten tildeles, II. 179, 180.

- Skifter**, i hvilke der ere Commissarier, skulle inden 6 Maanedes fra den Tid, det publicerede Proclama er indkommet, være til Ende, II. 202.
- Hvorvidt et Skiftes Behandling kan ansees for Udøvelse af Jurisdictionen**, II. 211, 212, 354, 574, III. 399, IV. 142, 173, V. 98, 495, VI. 68, 324.
- Hvorledes det maae være Jøberne tilladt at forrette Skifter efter afdøde Jøder**, 206:216, cfr. VI. 336, 350:352, 359.
- Skiftet efter en Mand, som paa St. Jørgens Bjerg ved Roeskilde ejede og bode i et Huus, hvoraf svares 2 Mk. aarlig i Hovertpenge eller Jordskuld til Grund: Ejeren Duebrødre-Kloster, tilkom ikke dets Forvalter, men Amtmanden**, II. 220, 291:298, cfr. I. 354:357.
- Om en Arving, der tilfødtes Noget af Skolens Oplagspenge**, II. 223, 224.
- En Husbonde forretter Skifterne efter de Personer, hvis Husbonde han har været, og som have været hans Bønder og Fæstere, saavel som deres Hustruer, Vorn og Tjenestefolk**, II. 291, 292, 519, 521, 579, III. 93, IV. 63, 66, 604, 605, V. 86, 87, 107, 280, 583, VI. 394.
- Men Amtmanden alle de andre Skifter paa Landet, undtagen efter Privilegerede**, II. 292, 343:346, 352, 519, 520, III. 92:95, IV. 141, 142, V. 280, 281, 439, VI. 360, 361.
- Dominium directum, og Ret til Jordskuld virker ei til Skiftehold efter Eieren og Beboeren af en paa Grunden staaende Bygning**, I. 355, II. 293, 311, 346, 352, V. 226.
- Skiftet efter Konen i en Ejendomsøstle, der staaer mod Jordskulde paa en Proprietairs Grund, tilfaldt ei denne, men Amtmanden**, II. 310:314.
- Skiftesøsenet horer under det Danske Cancellie**, II. 340, IV. 334.
- Skifteforvaltere ere Dommere ved Skiftet, og deres Decissioner eller Slutninger staae under Oberretten**, II. 354, 574 (cfr. I. 599), III. 337, VI. 259, 312.
- Det samme gjelder om Skifte-Commissarier**, II. 361, VI. 422.
- Om Skiftet efter Courtonne, som meentes for tidlig sluttet, og hvorved blev Overskud til flere Creditorer**, II. 353:367.
- Naar Skifte forrettes ved Samfrænder, har Skriveren ikkun have Salarium efter Actens, og Forvalteren efter Boets Størrelse, men ei Hiin $\frac{1}{2}$ mod Denne**, II. 402:410.
- Om et Skiftesbrevs Væbskaffenhed**, II. 403:408, 732:734.

- Samfrændernes ere sædbanligst Fortere, II. 404, 408.
- Skifte maae ikke forrettes ved Samfrænder, uden hvor efterlevende Egtefælle deler med sine Børn, II. 406, esr. IV. 226, 227 og V. 70.
- Ang. at Aarhus's Rector autoriseres at holde Skifte efter sin Kæster i Kannike-Mølle, skjøndt denne bebøede og døde i et derved liggende og sig tilhørende Huus, da Amtmanden bliver uden Ansvar, II. 423, 428.
- Det tilraades ei at appellere en af Skifte-Ketten paa Laasinge efter afg. Fabriqneur Zübner affagt Prioritets-Kjendelse, II. 429, 452.
- Om Overberg's Amtet eller Sorensskriveren holder Skifte ved Proprietairenes Bergverker, in specie Ultesø, II. 507, 509, IV. 688, 695.
- En, som egenmægtig alene i 2 Mænds Overværelse opbrød de for nogle Værelser i en afsd Mand's Gaard satte Rettens Segl (der er et publicke Delictum), og deraf udtog Et og Andet under Foregivende, at det hørte ham til, samt at det var Byfogden bekjendt, hvilket private Delictum Arvinger og Creditorer menes ei at ville paaanke, skulde af Stiftamtmanden tiltales som i en Deliquentsag, II. 515, 516.
- Den Ret, at forrette Skifte, beroer paa den Afdødes personlige Stand, II. 518. III. 399, IV. 142.
- Samt Opholds- og Døds-Sted, IV. 502, V. 281, II. 703.
- Paa hvad Grund det efter Forpagtere, der hverken vare Geistlige, Militaire eller Kæstebønder, forrettes af Amtmanden, II. 519.
- Skifte efter en i Mandens levende Live død Kone tilfalder den Samme, som det havde tilfaldet at forrette Skifte efter Manden, om han var ved Døden afgangen, II. 520.
- Efter Kæsteren paa Gauns-Gods, P. S. Møller, som tillige havde paa 3 Aar forpagtet og tildeels beboet Rønnebeksholm, hans i det første Aar paa Gaarden bortdøde Kone, tilfaldt det Gauns-Husbønde, og ikke Amtmanden, at forrette Skifte, II. 520, 521.
- Om hvo der i Skanderborg er Skifteforvalter, II. 572, 577, III. 15, 20.
- Rescr. af 4de Junii 1725 er anvendeligt ei alene paa alle Grev- og Friherstaber, men og paa ethvert Proprietair-Gods, II. 579, IV. 63, 66.
- Om de Skifter, som Vemmeltofte-Klosters Priorinde og Curatorer maae lade holde, II. 606, 609.
- Stiftamtmanden i Aalborg, der havde faaet Recognition, da en Mand var død, og Enken sad i uskiftet Bo, men forlangte Salarium, da hun siden om Arv efter

- efter sig i sin Tid blev forened med sin Datters Mand, kunde dette ikke til-
staas, II. 611, 618.
- De Geistliges og Militaires Ret til Skifter bær ved den ny Lov eller anden Lei-
sighed indskrænket, II. 189, 578, 637-639, III. 143, 309, IV. 603,
VI. 367, 368.
- Om Prioritet for Umyndiges Midler i Børgers Kallit, og Opbud, samt Sterb-
Boer, og at Concours kan paastaaes i Tilfælde af deres eller Godfers Arrest,
II. 714-718, 751-754, III. 121-126, 410.
- En Skiftefribder er ei pligtig at levere Registeringsforretning isteden for Aucti-
onscatalog, II. 730-732.
- I visse Kjøbstæder maae Skjoder eller Paatebreve ikke tinglyses uden Attest, at
Børgen har for Umyndiges Midler fullet Sikkerhed, og der skal Bøfribder
ren give Overformynderne Attest efter Paatebogen om behøvende Børgere,
III. 120, 124, 125, 409, 410, V. 149, 150, 277.
- Ang. Skifte efter Vice-Branddirecteur og Hofmurmester Schjønning var der
Tvist mellem Kjøbenhavns Magistrat og Borgretspræsidenten, III. 242-244.
- At En er requireret til et Skifte at holde, berettiger ham ikke, III. 243.
- At afg. Gen. Lieut. von Kastenborn ikke har oprettet noget Testamente efter
Lovens og Forordningernes Forskrift, det formenes ei at kunne hindre hans
Willie i Kaveur af sin Broderføn, naar den klarlig og utvilsomt er beviist,
til allern. Confirmation at indstilles, III. 244-246.
- Paa Klage over en Sorenfribder i Hens. Uforfvarlighed ved Skifter var ei at
reflectere, III. 330-338, cfr. II. 126, 127 og IV. 720, 721.
- En Skifteforretning er en Actus judicialis, for hvilken, endog i Henseende til
Beskrivelse, staaes til Ansvar for Overdommeren, III. 337, cfr. I.
599, II. 354, 574, VI. 259, 312.
- Skifte-Commissarier bevilges sædvanligt, III. 352.
- Borger og Vintapper Barfred og Hustru i Kjøbenhavn har oprettet Børgensdal
til Stamhuus, samt at hans Børn maae gaae lige i Urb i det fra Indret-
ningen Overfribdende, III. 387-397.
- Magistraten i Sken holder Skifte efter de under den forterende Børgere i Løffe-
og Lade- Stederne udi Bamble- Fogderie, III. 399, VI. 68.
- Børgere i Trondhjem skal forevise Overformynderne de Myndigblevnes Affald,
III. 410.
- Ligeledes i Børgen, III. 605, cfr. V. 277.

- Om et Skifte paa Mors, der af den Urette skal være forbolet, samt udluttes, og ved Opbrydelse borttaget 115 Rdr, III. 491-497.
- Overformynderskab i en stor By er vanskelig og ubøvelig, III. 604.
- Om Forstaelsen af Ordet myndig, og at en Børge ofte bliver ved at være Curator, I. c. V. 277.
- Om et af en Mindreaarig, uden den anordnede Curators Med-Underkret, oprettet Testamente er gyldigt? III. 670.
- Et Saadant af et Fruentimmer, med veniam lexus, blev meddeelt Confirmation, som, isald ansøgt, ikke skulde være de udelukte Arvinger hinderlig, i at paatale deres Indsigelser, III. 668-670.
- Et Testamente maa fortolkes saaledes, at Intet kommer ud, som er urimeligt eller umuligt, III. 691, 692.
- Den Romerske Rets Bestemmelse om Testamenter, ved hvilke Noget enten fra en vis Tid eller til en vis Tid er indsat som Arving, I. c.
- Hvorvidt den binder Forældre, der have Børn, IV. 550, 551, 566, 567.
- En Formynder udøver Myndlingens Rettigheder tilhobe, men en Gods-Administratør ikke Alle, III. 694.
- Dog maae den Første ikke bruge Jagten, uden han er fød Børge, III. 695.
- Det tilfalder ikke Dyrigheden paa det Sted, hvor en paa et andet Sted bortdød Umyndig eller Mindreaarig Arve-Capital staaer, men Dyrigheden paa Dødsstedet, at forrette Skiftet, IV. 62.
- Saaledes var, i Følge Danske Lov, Delingen af 121 Rdr. 32 sk., der tilhørte en i Lolland bortdød Skriversdreng, og skode som Arv i det Haderslebø, rigtig gjort imellem Heel- og Halv-Broder, IV. 62, 63.
- Det tilfalder ligesaavel Proprietairerne paa deres Gods som RegimentsSkriverne paa Ryttergodset at forrette Skifte efter geistlige Enker, der have sættet Huus eller Gaard paa Godset, og deri bortdøe, IV. 63, 66, cfr. II. 579.
- Et mellem Mand og Kone forfattet, og ei af hende forend Dødsfaldet underskrevet Testamente, at han som Efterlevende skulde have Alting, men hun kun det halve Bo, med nogle Fordere, om han først døde, kunde ei til Confirmation foreslides, af Mangel paa Beviis, at det var hendes sidste Villie, IV. 66-68.
- Om et Testamente, oprettet af en ombvendt Jøde, der havde Børn, IV. 133, 134.
- Skiftet efter N. Salsten, Amtsforsvalter over Raskumborg 10. Amt, som boede og døde i Raskumborg, tilfaldt Magistraten, og ikke Amtmanden, IV. 142.

3. 17. Solm paa Bornholm ansees fritagen for at betale 6te og 10de Vænge af en Arv, som var tilfalden J. J. Zammer, og Denne igjen havde for Sjæld efter Beviis overdraget til Solm, IV. 142, 146.
- Lovens 5 — 2 — 76 har kun til Hensigt, samt fastsætt, at bemeldte betales af Det, som af Riget udsæres, IV. 143, 144, cfr. 497, 501 og VI. 268, 270.
- Den er ikke ved Ed. 24de Junii 1720 forandret eller ophævet, IV. 269, 394.
- Boogerskab giver ingen Afgang til at blive Formynder, IV. 148.
- Om Skifte efter en i Guinea afdød Corporal, samt ellers Betjente ved det Bestindiff. Guineiske Compagnie, den Jælandske og Finmarkske Handel, hvorefter om mellem Magistraten og Borgretten var Dispute, IV. 182, 183, 456, 459.
- Ang. en urigtig og ubeføjed Angivelse i Henskende til et Fruentimmers Curatel, IV. 211, 212.
- Skiftet efter Justitsraad Ambders, der boede i Waisenhuset, skulde forrettes af Hofretten, IV. 212, 214.
- Commissarier bleve bevilgede en sød Børge til at vaakjende, hvorvidt Hofretten har været beføiet til for hans Søsterdatters Børn at antage en anden Børge, IV. 215, 217.
- Paa hvilken Grund kan Øvrigheden forstøde en sød Børge? IV. 217.
- Decourter af Umyndiges Midler til Børger og Overformyndere vilde have Følger, IV. 217, 219.
- Grunden til den byrdefulde Pligt at være Børge, og til, at Sorensskriverne i Norge have Overformynderskaber, IV. 219, 221.
- En offentlig Kasse i hvert Stift eller Provinds for alle Arbe. Capitaler vilde være de Umyndige nyttig, IV. 221.
- Evangemidler for Børger, til at aflægge Rigtighed, IV. 217, 218, 221, 222, cfr. V. 275.
- Det Vilkaar i et Testamente, som forbyder Noget at gifte sig, ansees som om det ikke var nævnt, IV. 224, cfr. 549, 553, 565, 570.
- Saalænge En lever, kan den forandre sin Willie, og ligesaa sit Testamente, saalænge vidt det er den tilladt at testere, IV. 225.
- At blive steddende i usift Bo, tillades kun en Kader eller Moder med deres egne, og ei med den Efterlevendes Stedbørn, IV. 226, 227, cfr. V. 70 og II. 406.
- En Enke, som havde indbragt de fleste Midler i hendes og forrige Mandes Bo, og ved et med ham oprettet, samt 1755 confirmeret Testamente lovet at ikke gifte

gifte sig, samt at hans 3 Børn skulde arve hende, imod hun skulde sidde i æktigt Bo, blev det, naar hun først lovlig skiftede med dem, tilladt at indlade sig i nyt Ægteskab, dog at de skal i sin Tid arve hende, IV. 223, 229, cfr. 552.

Om aarlige Skifte-Designationer fra Kjøbstæderne til Cancelliet, IV. 256.

Samt fra de Amerikanske Der, IV. 334, 435, 440, V. 242, 247.

Hvordidt Skifte- og Skriver-Salarium burde betales, da et Sterbbo var forseglet, Obligationerne udleverede til den indsatte univerfalle Arving, og Meubterne til en Anden, IV. 291, 293.

En Commission blev bevilget til at undersøge en næsten vanvittig, og før under Curator sat Mands Midler, hvilke en Søster søgte at forøde, IV. 294, 295.

Om Skifte- og Kjendelse deri, efter en Barbeersvend i Aalborg, som havde Gjæld, og derimod en Arv hos hans frøydere døde Hader og Børge, Garnisonfeldskjær paa Christiansø, IV. 296, 302.

Ellers kan en Skifte-Ret ikke kjende paa et Sterbboes Debitorer uden deres Underkastelse, IV. 299, V. 273, 379, 380, cfr. 382.

Efter Geheimeraad Levesau, der som Høieste-Rets-Justitiarius boede i Kjøbenhavn og døde i Jydland, burde Hofretten have Testamentet foreviist og Recognition betalt, IV. 317, 318.

Inden hvilken Tid Skifter skulle sluttes, IV. 256, 335, 435, 440.

Om Magistraterne forvalte Skifter efter Udenbyes Borgere, eller vedf. Sorensskriver, IV. 366, 368, VI. 66, 70, cfr. III. 399.

Ang. En, der var lyst i Kuld og Kjøen, og tillagt Rente af 2000 Rdlr., samt søgte at beholde den i Tilfælde af Ægteskab, IV. 474.

Secretarius Consistorii forrettede Skifterne ved Universitetets Jurisdiction, og derfra, samt fra Hofrettens Skifte-Commission, maatte lige til Høieste-Ret appelleres, IV. 347, 348.

De ere siden hentagte under Hof- og Stads-Retten, VI. 336, 350, 352.

Da Boet efter Piccardi, Spisemester paa Opsøkringshuset, var forseglet, først af Magistraten efter Requisition, og siden af Borgretspræsidenten, skulde den Første forrette Skiftet, og den Anden fratage sit Segl, samt forbeholdes Regret, IV. 410, 411.

Ligeledes Skiftet efter afg. Brygger og Jydlandsk Kjøbmand L. Hofgaard, IV. 456, 459.

- Magistraten tilfaldt Skiftet efter Under-Assistent i det Asiatiske Compagnies Tjeneste Zeuthen, der døde i China, IV. 495, 496.
- Om der burde betales 6te og 10de Penge af den efter ham Broderen i Torninge-Lehn, Hadersleb-Amt, tilfaldne Arv eller af Arv til det Slesvigiske? IV. 497, 501.
- Risden til Lovens 5 — 2 — 76. IV. 143, 459.
- Saadanne Penge ere i Kjøbenhavn hentagte til Sigt- og Sage-Kaldskassen og Magistraten, IV. 495, 500.
- Samt som et Regale forundt Andre, VI. 361, 395.
- Ellers høre Sjette-Pengene til Kongen, og ligesaa Tjendpengene overalt, undtagen hvor der, i Henseende til Kæstebønder, er Husbonde eller Herskab, det er: Proprietair, som besidder sit Gods med Herligheden, VI. 269, 270, 394, cfr. IV. 143, 144, 497, 501.
- Amtmanden over Skanderborg-Amt, hvor en Mand boede indtil 1763, da han blev beskiftet til Skovriders, og indlejede sig paa Silkeborg-Amt, men Kongen blev i deres Hus paa forstævnte Amt, og døde der 1764, tilkom Skiftet efter hende, IV. 501, 502.
- Der Lov indskrænker Forældres og Andres facultas testandi langt stærkere end den Romerske Ret, som Kongl. Myndighed pleier at raade Bod paa, IV. 551, 566, 567.
- Portrinlig bør confirmeres Testamenter enten indrettede efter de Love, under hvilke Testator er fød og opvokset, eller komne fra de Danske Amerikanske Der, IV. 551, 552, 566, 568, 753, cfr. 574, 751, 758.
- Om et Testamente derfra, hvorved blev gjort nogle Legata, og Børnene, saafremt de ei giftede sig uden Executorernes Samtykke, indsatte til Arvinger, samt Sønnen frem for Døttrene begunstiget i Hens. Plantagerne, IV. 549, 553, cfr. 224, 568.
- Et Testamente fra St. Croix af Mand og Kone, som bestemmer noget Bist til hende og Døttrene samt det Øvrige for den eneste Søn, og at Døttrene ei maae gifte sig uden Forældrenes eller Executorernes Samtykke, blev med en Klausul confirmeret, IV. 565, 570, cfr. 751, 758.
- Et Testamente oprettet paa et Sted, og indrettet efter dette Steds Love, samt der gyldigt, bør ansees gyldigt ogsaa paa et andet Sted, hvor Lovene foreskrive andre Formaliteter, IV. 572, cfr. 551.

Magistraten havde ikke undtagen den blev requireret, at befatte sig med Sterboet efter Svensk Commissair og Postmæster Krygger, fordi alt var testamenteret Enken, IV. 572, 574.

Ang. Skifterne i Svovløggaards Kloster, IV. 590, 591, cfr. I. 633, 640.

Hørlighed til Præstegaard giver et Ret til at holde Skifte efter Anney og Mensal. Vonder samt deraf og Præstens Tjenestefolk, thi efter slige Bønder søvrettes det af Præsten som Husbonde, IV. 604, 605.

Et af En til sin Forlovede i Christiania gjorde mundtlig Testamente blev confirmeret, IV. 677, 678.

Der er, saavidt Ret til Forløbspenge angaaer, ingen Forskjel mellem privilegerede og uprivilegerede Proprietairer eller Jordegode: Ciere, IV. 729, 731, V. 421, 593, cfr. VI. 394.

Om disse Penge i de ældre Tider, en uldgammel Rettighed for Husbønder, lig den at give en Karl Forlob at gaae ud fra Godset, IV. 730, 731, V. 421.

Ordet "Husbønder" i L. 5—2—75 refererer sig til Grunden, V. 421, 503, VI. 394.

Ang. de til Kongens Kasse paastaede Forløbspenge af Arvelodder, kaldne paa Drøylfte-Gaard, som da eiedes af en Uprivilegered, IV. 728, 731.

Ligesaa af nogle paa Vognstrup Haldne, V. 421.

Ang. Undtagelser i Reglen for Lighed i Børns Arveret, ved Stamhuse og andre Sædegaarde, IV. 754.

Med dem kan en Plantage i Vestindien sættes i Ligning, l. c.

Og dertil udvides foreslaaende Undtagelse til Plantage: Cierne sammesteds, der maae testere, saaledes som de vilde, IV. 756, 757.

Et Barn af 2 Forlovede blev forundt Arb. efter den forend Vielsen bortdøbe Gaard, IV. 769, 779.

Om paastaede 6te og 10de Penge af 40800., der af en Svensk meentes at være udført, hvorfor var skeet Arrest, Action, og Sed forlangt, IV. 785, 786.

En Skiftebehandling er ikke en geistlig, men en verdelig Korretning, V. 31.

Skifter efter Frederiksstads paa Landet henfaldte Brandbløde tilfælde dens Magistrat og Byfoged, V. 41, 44.

Om Skifterne i Kjøbenhavn, V. 55, VI. 336, 350, 352, 359.

Ang. en Byfoged, som efter en Mand's Død forurettede Enken og en mindreaarig Søn, samt desaarfag skulde sættes under en Commission, V. 68, 71.

- Kun hoor der ere umyndige Arvinger, skal Overigheden forsegle m. v., thi disse cum Curatores kunne selv stifte med Myndige, V. 69.
- En Enke behøver ei at søge Bevilling paa at sidde i uskift Bo, naar hendes og afd. Mand's eneste mindreaarige Søn er enig med hende, og hun kan ikke vente den, derfor han paastaar Skifte, V. 70, cfr. IV. 226, 227.
- At en Overighedsperson paastaar og oppebærer Salarium, hvor han ei har forrettet, hvor det ei (uden at det af ham blev begjert) tilkom ham at forrette Skifte, og hvor det ei var begjert, er et aabenbart Bedrageri, l. c.
- Om en Enkes Testamente paa 500 Rdlr. til hver af 4 Personer, men at falde til Helliggeist's Gattiges Skole, naar den Første, til Waifenhuset, naar den Anden, til Nicolai Kirkes Gattigskole, naar den Tredie, og til Helliggeist's Kirkes Gattigskole, naar den Fjerde døde; samt Codicil, der erklærer de første 1000 Rdlr. til Andre givne, V. 71:75.
- Om 3 Skifter, nemlig 1) efter en Præstes Huusmand, 2) og 3) efter Beboerne paa Steder, tilhørende Kirker, hvilke Forvalteren over Hirschholm's Gods urettelig tilholdte sig, V. 84:87.
- Er Greverne forbundne til at lade holde Skifter hos sig? V. 96.
- Det kunde fortjens at betragtes, hvd der da skulde forrette dem, V. 99.
- De tilkomme ikke Hofretten, som urigtig vilde af en Greve have Recognition, V. 97:99.
- Hos og efter hvem Hof- og Borg-Retten holdte Skifter, V. 98, cfr. VI. 332, 336 1c.
- En Jurisdiction har ei noget Ansvar, hvor den intet Dødsfald er anmeldt, hvor den intet Skifte tilkommer, har forrettet eller er begjert til, V. 99.
- Det tilkalder ikke Fordegods-Eiere at forrette Skifte efter Rogen, som har leiet Børelser eller tinget sig i Kost hos en af deres Kæstebønder, V. 107.
- Om Arvfølgen ved de Jydske Colonist-Steder, og hvorledes dem samt Danmarks Selveierbønder kunde tillades ved Tinget at gjøre Testamente, V. 171:173, VI. 113, 114, 119.
- Ang. Skiftet efter Secretair van der Burg, der, i det Asiatiske Compagnis Tjeneste, døde paa et af dets til China gaende Skibe, samt 6te og 10de Penge af den Deel Efterladenskab, der gik ud af Landet, V- 188, 190, 267, 268.
- Om en Mandsperson, der, da han var 14 a 15 Aar gl. forundtes veniam etatis, hvilket ophørte, da han blev 18 Aar, og efter Loven minorens, V. 237, 238.

- Legat til En, som bekjender sig til en anden Religion, er ikke her forbuden, undertagen det maatte være en Lutherisk der overgik til den Papiske, V. 239, 240.
- Om en Capital, der skal staae i en Gaard, og hvis Rente er legered til en Catholik Præst, V. 238, 240.
- Ang. 2 længe henstaaende Skifter, Curatorer og Incassatores i Sterbooe, og Misbrugte derved, samt Anledning og Grunde til Plac. 30te October 1767, V. 263, 267, 311, 313.
- Hvorledes et Commissorium kunde udpides, til ogsaa at paakjende et Sterbooes Fordringer, V. 273, 274.
- Om et Forslag til, at Afkalde i Nordre Bergenshuus Amt skulle udstædes, og Sorenkriberen forevises, V. 274, 278.
- Bæger skulle aartlig aflægge Regnskab til Overformyndernes Decision, V. 276, cfr. IV. 217, 222.
- Afsald gives ved Arvingens 18 eller 25de Aar, og denne er Skyld i, om det ikke skeer, V. 277, 278.
- Skifter efter Selveier, Møllerne og Færgemandene paa Halsler tilfalde Amtmanden, V. 280, 281.
- Sorenkriberne skal tilkjendegive Fogderne Skifteberammelser, V. 300, 301.
- Ved hvilke Misgjerninger tabes Arve-Ret? V. 362, cfr. I. 210.
- Hvorledes skal forholdes med Arv, som tilfalder Nogen i Staveriet? V. 362, 365.
- En Arving træder i den Afsødes Rettigheder og Forbindeligheder, V. 365, 366, 367, cfr. 374.
- Hvorvidt ved det Sidste er Fordeel eller Fare for Tab, V. 366, 367, 374, 375.
- Ingensteds er Nogen forbunden at være Arving, kun Slaven fordum hos Romerne, V. 366.
- Om det Arvingerne efter den Romerske Ret og hos os forundte Beneficium deliblandi, for at erklære sig fra eller til at arve, V. 368, 372.
- Tiden var efter vore Love, ja endog efter Ed. 4de Marts 1690, for kort, saa at der endnu var Risiko, V. 368, 370.
- Og derpaa blev ved Ed. 19de Aug. 1735 ikke ganske raadet Bod, V. 370, 372, 376.
- Hvorledes Beneficium inventarii har Sted efter den Romerske Ret, V. 367, 372, 373, 375, men ikke her efter vor Lov, II. 209, Skjøndt dertil findes Spor i den gamle Norske, V. 373, og nu hos os ved Ed. 8de April 1768 indføres, V. 365, 373, 378.

- Skifteforbatterne paa de Americanse Her. maae kjende paa Sterbboernes Debitorer, V. 378, 382.
- Bysfogder, og i Norge Sorenskriverne, ere Skifteforbattere samt Overformyndere, V. 435, 436, 438.
- Farlighed ved, at Ukyndige og Uvederheftige bleve det, V. 438.
- Den Danske og Norske Lovs Kuldkommenhed frem for andre Nationers i Henseende til Arvesølgen, V. 473.
- Den Jelsandske Lov derimod er urimelig i, ikke overalt i nedstigende Linie at antage jus repræsentationis, V. 474.
- Dette, og en Memoria!, anledigede R. 17de Febr. 1769, at Norske Lovs § — 2 skal i Jelsand følges, V. 473, 475.
- Skifte efter en Bøndekarl fra Ryttergodset, der i Bordingborg ubi 6 Aar tjente, og der døde, tilkom Bysfogden, V. 495, 496.
- Nogle Quaestioener i Hens. til Forlovsbænge bekvæmde, V. 502, 504.
- Al den Arb., der er mindre end 10 Rdr., svares Ingen; V. 502, 504.
- Om Ret for Baisenhusefs Jurisdiction til Skifters Forvaltning, og at et efter dets Deconomus C. K. Lyders ei tilkom Hofretten; V. 532, 536.
- Ang. en umyndig Pige i Kjøbenhavn, som vilde fra Formynderen til sin Søster, men ingen af Begge fandtes af Magistraten og Overformynderne hende tjenlig, og de derfor tingede hende ind et Sted, som Brødrene ikke vilde, hvilke bragte hende til Søsteren, V. 546, 548.
- Om en Bysfoged, der lod sig 2 Skifte Aeter for høit betale, V. 568, 570.
- Ang. Godtgjørelse til Birkedommerne i nogle bortfolgte Rytterdistricter for Tab ved de mistede Skifter, V. 571, 572.
- Skiftet efter en i en Proprietairs Leje Waaning ved Odense hørtvød Jomfru tilfaldt ikke ham, V. 583.
- Om en Forandring med Skifterne efter Bønder; V. 603.
- Ang. Skifte og Børnpenge efter Kammerraad og Renteskriver Nielsen i Kjøbenhavn, VI. 92, 94.
- Om et Legat til Dalls Skift; IV. 255, 260.
- Om en Erklæring 1740, ang. 6te og 10de Penge, VI. 265, 268, 270, 393, 395.
- Ang. at 10000 Rdr., som det mod et Gods i Høsten bortbyttede Lundens Stamgods, hvis første Kjøb skete for indførte Penge, er, ligesom hiint, taperet for, maae uden 6te og 10de Penge udføres, men disse skal svares af hvad mere p. t. Eier udbringer Gydset til, og udfører, VI. 287, 292.

- Om en Oberstlieutenants Datter, som blev besvangret af Informatoren, hensat paa Dornholm med 200 Rdlr. aarlig, gjort arveløs, 2 Aar derefter i Kraft Kongl. Bevilling øget af ham, samt tillagt i Arv efter Fader 4000 Rdl., og efter Moder 4000 Rdl., begge udsatte paa Rente for Dotteren og Børnene, men Intet at tilhøre Manden, som søgte Forholdet paakjendt, Dispositionerne tilsidefattede, nr. v., VI. 308, 314.
- Ang. Skiftets Forvaltning efter en i Kbhvn bortdød Vestindianer, der havde en deel Gjeld, og indsat Executores Testamenti, VI. 323, 325.
- Der er Forskiel paa Executores Testamenti, og de have ikke Jurisdiction, uden for saavidt den tilstaaes dem ved et confirmeret Testamente, VI. 324, 325.
- Ang. arvingløse Efterladenskaber til Krigshospitalet, VI. 354, 361.
- Samt til Sø-Statens Justitskasse, VI. 361.
- Ved den i Jurisdictionerne skeede Forandring betages ikke noget Collegium forhen tilstaaede Sjetter og Tiende-Penge, arvingløse Capitaler eller andet Saadant, VI. 361.
- Hvad Godegjørelse, der tilstaaes adskillige i Kjøbenhavn for at have mistet Skifterne, VI. 361, 365.
- De gamle Love have sagt, at de Umyndige vare i Statens eller Kongens Børge-maal, VI. 377.
- Hvorledes Loven har sørget for dem, ved at anordne Bærger, Overformyndere, Øvrighed, VI. 378.
- Hvorvidt enten disse, naar, formedelt nogen deres Forsømmelse eller Ødselhed, Umyndiges Midler ere forkomne, eller allerstidst den Kongl. Kasse bør erstatte Tabet, VI. 377, 380, 381, 384, 386, 388, 389.
- In specie nogle der ei kunde bekommes i Sterboet efter Amtmanden paa Falster, VI. 376, 382.
- Om Andre ikke heller efter afdøde Karbroder og Børge Commandanten i Fride-rikshad, VI. 383, 389, cfr. II. 493, 495, VI. 377, 381.
- Om Skifte-Commissarierne i et Sterbo efter Princesse Charlotte Amalies Hofmester skal udløvere de i Boet værende Hendes Hof-Stat vedkommende Papiere, Regnskabsbøger og Penge, VI. 421, 422.
- Det er vanskeligt at bevise, at adskillige Personer ere de eneste Arvinger efter en for mange Aar siden bortdød Mand, VI. 440.

Om et saadant Tilfælde især for En, der i en Ascendents Sted skulde modtage Pengene, VI. 447, 442.

See Gejsligheden, Land, og S³. militair: Staten om deres Ret til Skiftehold.

Asiatiske Handel og Etablissementer.

Enhver maae efter Plac. 1ste Novbr. 1748 handle med Ostindiske og Chinesiske Vare, I. 495, 497, III. 169.

Ang. en Tvist imellem det Asiatiske Compagni og forrige Gouverneur paa Trans-quebar Söcapitain Krogh, IV. 387, 389.

Om Skifte efter En, der stod i dette Compagnies Tjeneste, IV. 495, 496.

Ang. et efter en Anden dets Vetsjent, V. 188, 190.

Auctioner.

Ang. en Tvist mellem Dronningslund's Birkebetjente, samt Jersleb-Børglum-Herreder's Foged om Auction over afg. Jacob Severins under bemeldte Birk værende Gaarde og Effecter, I. 31, 33, cfr. V. 283.

Auction over de i Birkerne værende, Birkeherren og hans Bønder tilhørende Ting, som han lader holde, forrettes af Birkebetjentene, I. 32, 33, 591, 594, III. 677, IV. 601, V. 283, 323, 324.

Auction maa ansees som en actus judicialis, hvorved Eiendomsretten tilkjendes Rogen, I. 33, 38, 194, III. 402, 407, IV. 416, 417, V. 251.

Hvem det i Almindelighed tilkommer at holde Auction, l. c. og IV. 419.

Den Auctionsforvalter, under hvis Jurisdiction Godset hører paa den Tid, det sælges, tilkommer det at forrette Auctionen, I. 38, 40, 50, 78, 194, 196, 389, 412, 413, 416, 639, II. 327, 634, 635, 703, III. 398, 400, IV. 152, 153, 419, 420, 421, 706, V. 91, 282, 539.

Herredsbetjentene ere ei berettigede til Auctions Holdelse i en Selvejerbondegaard under Vedelsbørgs Grevelige Birk, I. 125.

Ei heller efter Forpagteren paa Eskildstrup, I. 144, 145, 147.

Auction over en Herregaard med underliggende Bøndergods tilkommer den Auctionsforvalter, under hvis Jurisdiction Hovedgaarden ligger, uden Hensyn til at enkelte af dens underliggende Bøndergaarde kunde høre under en Anden, I. 63, 66, V. 539.

- Birkefogden er berettiget til at auctionere strandet Gods, som findes paa Birkets Grund, naar Birkeherren er deri som Forstrands: Eier og Bierger lodtagen, og har requireret Auction, I. 230 · 232.
- Men ikke, naar naar Skipperen eller fremmed Mand lader det sælge, da det tilfalder Herredsbetjentene, V. 348, 349.
- Det tilfalder Birketbetjentene at holde Auction over en Sædegaard's Forpagtning, I. 245, 246.
- Auctionsdirecteuren har, som saadan, intet at gjøre med Pengenes Incaffation, I. 303, 304.
- Om sig Incaffation, I. 303 · 305, IV. 442, 443, V. 262 267, 311 · 313, VI. 166 · 168.
- Ang. gjentagne Auctioner over samme Eiendom, Dybartningspenge, Auctions- skjøders Betaling og Tinglæsning, m. m. i Helsingøer og Sjellands øvrige Skjøbsteder, I. 302, 303, 306, 308, 309, cfr. IV. 391.
- Om Auctioners Forvaltning paa de Americanse Øer, I. 330, II. 703, IV. 442. Refer. af 10de Aug. 1753 communiceres Bisperne, I. 374.
- En Auctionsdirecteur kan ikke, foruden sit Salarium, paaftaae fri Befordring i sit District, I. 394 · 395.
- Herredsfogden er ikke berettiget til at holde Auction over Eiendomme, som tilhøre en geistlig Person, uagtet han maatte have gjort Udlæg deri, I. 497, 498.
- Det, som efter foregaaende Dom og Udlæg bortfælges ved offentlig Auction, maa ansees som Debtors Eiendom, indtil det er solgt, I. 499.
- Rescriptet af 1729, i Kothes Rescript: Samling, "at hvor det tilfalder Amtmanden at forrette Skiftet, der tilkommer det Herredsfogden at forrette Auctionen", er af Dato 25de Julii (ikke Junii), og afgjør blot en speciel Dødsfion, I. 592, 593 (cfr. dog II. 609), III. 677.
- Samt er allene anvendeligt paa Grevernes og Friherrernes Birker, I. c. og IV. 141.
- Om Disputer mellem Auctionsdirecteurene i Trondhjem og Christiania paa den ene, og dem paa Landet paa den anden Side, II. 327.
- Gulbals Sørenskriver, som havde auctioneret Eiendomme, liggende under Stordals Sørenskriver, skulde betale denne det oppebaarne Salarium, II. 327, 328.
- Om hvo der i Skanderborg forvalter Auctioner, II. 572 · 577, cfr. III. 15 · 20.

- Ang. alt for vidtloftig Beskrivelse af Auctionsforretninger, og Tilsyn dermed af Byfogden i Frederikshold, som tager Deel i Salario, II. 592:595.
- Hvilke Auctioner Vammeltofte- Klosters Priorinde og Curatorer maae lade holde, II. 606:609.
- Dispute mellem Bistrup- Virkedommer og Herredsbetjente, der begge fortere under een Over- Ret, om en Auction over nogle Bistrupgaardes Korpagter tilhørende Creature, blev henvisst til Lands Lov og Ret, II. 694:695.
- Den 3die Art. i Kd. 16de Junii 1752 angaaer ifkun Disputer mellem Militaire paa den eene, samt Civile eller Gejstlige paa den anden Side, II. 695.
- Naar paa de Americanse Her en Plantage vorder solgt under eet med Slaverne, forrettes Auctionen af Den, som det tilkommer at forauctionere Plantagen, II. 703.
- Om en Skriver skal nøies med sit Salarium anbiist i Auctions-Rescancer? II. 731.
- En Stifteskriver er ei forpligtet at levere Registreringsforretning i Steden for Auctionscatalog, II. 731, 732.
- Lovlig Auction er en usvækket Dom, III. 401.
- Forretningen staaer under Overdommeren, IV. 175, 177, 421.
- Hvad Rogen derved vorder tilslagen, beholder han upaaanket i alle Maader, III. 402, 407.
- Hvorvidt Anordningerne om Auctionsbæset have forandret de forrige Loves Bestemmelser om Forkjøbsret, III. 403:405.
- Auctionen efter Frydendals Virkeskriver Pind, som beboede et Frydendal tilhørende Huus, tilkom Virkeskriverene, III. 677.
- Efter en Enke, der boede og døde i et Eiendoms huus paa Grevskaftet Scheels Grund, tilkom det Grevskaftets Virkedommer at auctionere de i Sterboet forefundne Løsere og hendes inden Grevskaftets Grundfer havde Eiendomme, IV. 140, 141.
- Byfogden i Christjanslund, som har efter J. Messel, der ei havde opsaet sit Borgerskab, paa Lyngsted i Nordmørs Fogderie holdt Auction over hans Løsere samt adskillige i Fogderiet befindende Ejendomme og Bygninger, burde til Sorenskrivderen udbetale det oppebaarne Salarium, IV. 151:153.
- Auctionsverket hører ganske under det danske Cancellie, IV. 175, 177, 782.
- Om det Indgreb, Holtsforsterne i Norge, med at sælge confisceret Lømmer, gjorde de civile Auctionsdirecteurer, IV. 173:178.

- Ang. en Auction over Brostykke, Gaard og Gods paa Hindsholmen, som Jugen vidstes berettiget til, IV. 264-266.
- Retstbetjentene i Meerlose, Tude Herred bor i deres Tid tilkomme Auctioner paa Bunderup-Gaard og Gods, eller og Godtgjærelse, IV. 301.
- Auctioner skulde forsvarligen og betimeligen forud publiceres, IV. 335.
- Det er lovstridigt, at en Auctionsforbatter tager lige saameget for et Skjode som Papirets Beløb, IV. 391.
- Men ikke at der betales 1 Rd., og nogle Steder er upaaklaget taget mere, I. 306.
- Om Auctionsdirecteur, Tjenesten i Christianssand, IV. 392.
- Ret til at holde Auction forudsætter Jurisdiction, I. 33, IV. 417, 420, 421.
- Forsigtighed ved at auctionere faste Eiendomme, IV. 417, 418, 421, V. 441.
- Directionen ved Hattigbæsenet maae ved dens egne Berjente lade forauctionere de paa Roens Tugthuus forarbejdede Vare og de Hattiges Efterladenskab, IV. 418 419.
- Men ikke, saaledes som ansøgt, dens Pantar eller Andet, IV. 415, 421.
- Kun vil Kbhvns Magistrat estergive Salarium og Opvartningspenge af Gaarde og Huse, de Hattige maa lade dem selv tilslaae, IV. 422.
- En Auction paa Hessel-Gaard og Gods, der ligger under Katholms Birk, tilfaldt Herredsbetjentene, IV. 601.
- Om Overberg-Amtets og Bergbetjentes Ret til at holde Auctioner, IV. 688-694, 706-708.
- Auctioner over Bergpartier eller Actier forrettes af Auctionsdirecteuren paa det Sted, hvor Auctionen holdes, IV. 707, 709.
- Ang. modereret Salarium for Licitationer og Auctioner ved Halsborgensfærd Grønlandske Expeditioner, V. 92-95.
- Compagnierne i Kjøbenhavn ere forenede med Auctionsdirecteuren, V. 94.
- Bortsalgelse af en Kongen tilhørende, uden for Kbhvns Østre-Port liggende Garbrique-Gaard skulde skee af vedf. Auctionsdirecteuren, V. 250, 251.
- Ang. Auction paa Breilekloster til Gaardens Forpagtning og ober Løssere, als den afsøde Birke-Eier tilhørende, V. 283.
- Om nogle af en Birke-Eier gjorde Qvæstioner i Anledning Reser. dat. 22de Dec. tober 1751, V. 290, 291.
- Auctionen efter en Forpagter paa Krabbesholm i Resen-Birk tilfaldt ikke Birkeledommeren, V. 323, 324.
- Om afskedigede Officerer at bestikkes til Auctionsdirecteuren, V. 431, 441.

Ang. hvad Frihed for Salarium samt ved Eiendommets Durbering til Auction er forundt Krigshospital:ts og Landmilitair: Statens Pensions: Kasse, VI. 168 170.

Hvad Gudsgerelse, der tilfaaes Adskillige i Kjøbenhavn, for at have mistet Auctioner, VI. 361:366.

Khavns Universitat nyder Moderation i Auctionsalarium, VI. 366.

En Mangel eller Uord:n i Rd. 19de Decbr. 1693, §. 14 og Regl. 5te Junii 1771, om Salarium af fast Eiendom og Skib, VI. 373.

Dette rettes for Kjøbenhavn, og kan siden gjøres almindeligt, VI. 374.

Herhos see Geistligheden, Land: og Sø:militair: Staten, om deres Ret til at holde Auctioner.

Banquen og Bancosedle.

At efterskrive en Bancoseddel, er Misgjerning, men mindre end naar Mange ere, og ved Hjelp af Instrumenter, gjorde; og det er Fortsættelse eller Fuldførelse, naar Personen udgiver den, samt derved bedrager Modtageren, Banquen og Staten, IV. 110, 111, cfr. 274, 275.

Bondekarlen J. P., som paa Vordingborg: Amt gjorde en falsk Bancoseddel, og i Vordingborg: By tilbød den, samt derved fuldførte Misgjerningen, og deri blev greben, burde derfor i Byen tiltales, l. c.

Dove Bancosedle ere ikke befalede, eller indrettede til at endosses, ei heller dette kommet i Brug, der vilde være vanskeligt og af Golaer, IV. 268, 269.

De maae, uendosserebe, sendes med Posten til Norge, IV. 269, 270.

Om Opdagelse af Rogle, der vare bortkomne paa den Norske Post, IV. 268, 270.

At eftergjøre eller forfalste Bancosedle, er et offentlig Delictum, der af Dørigheden bør paatales, IV. 274, 275 (cfr. 562), 595, 617.

Saaledes ogsaa om en falsk Bancoseddel, der var leveret paa Randers: Amts huse, l. c. og 276.

At Banquen selv lod for nogle Aar siden en Sag paatale, forbinder den ei til, bestandig at gjøre det, IV. 275.

Omfoftningerne i Sagen mod en Bonde, der havde gjort nogle falske Bancosedle, skulde lignedes paa Stiftet eller Amtet, IV. 592, 593, 617.

Om ikke at veyle Bancosedle for Slaver, IV. 641, 642.

Begravelse og Sørgedragt.

- Forstaaelse af den 10de Art. i Fd. af 7^e Novbr. 1682, og hvorbidt den i Nordlandene ikke skal gjælde, I. 123, 124.
 Om et i Kjøbenhavn fundet ubekjendt Menneske at begraves, IV. 672, 673.
 Ang. Dalls: Stifsdamers Begravelse, VI. 259.

B e r g v e r k e r.

- Om et ved Kongsberg: Sølvverk begaaet Tyberie, I. 94, 95.
 Ang. Stedet for en Commission om nogle Penge af det Jærtsbergiske sølvhaltige Blyverk aarlig til Greven, II. 500, 502.
 Om Oberbergamtet eller Sørenskriveren holder Skifte og Auction ved Proprietairernes Bergverker, in specie Ullesfos, II. 507, 509, IV. 688, 695.
 Ang. at i en for Høieste: Ret indstævnt Tingsvidne: Sag, hvorunder Oberbergamtet finder sig af Schlangbusch fornærmet, skal en Procurator, ikke Generalfiscalen, for det møde, II. 511, 512.
 Om en Sag, angaaende Voldens Glashytte, der formeentes at ligge inden Kongsberg: Sølvverks Omkreds, og paastodes flyttet, III. 499, 502.
 Ang. et Jernverks Anlæggelse paa Romisdalen, III. 520, 521, 523, IV. 208, 740, 751, V. 219, 235.
 Om Messe: Jernværk og Kanonfaberie samt den imellem Interessenterne værende Tvist, og at nogle ergangne Rescripter ei skal hindre Agent E. Anker i at nyde Lands Lov og Ret, IV. 19, 35.
 Ang. et Marmorbrud paa Transtyes Grund i Norge og dermed uden nogen Odels: Prætension forbundne Gaard, IV. 490, 495.
 Om Inquisitionskommissionen paa Kongsberg og dens Domme, deres Appæl eller Forestilling, i Henseende til endeel begangne Sølv: Tyberier, IV. 651, 659.
 Hvad Actie i et Bergverk, og Actiebrev derpaa er, IV. 706, 707.
 Paa det Sted, hvor Auctioner derover holdes, forrettes de af dets Auctions: Directeur, IV. 707, 709.
 Jernverker bør, langt fra Søren og Søhavne, anlægges inde i Landet, hvor store Skove ei bedre kunne anvendes, IV. 749.
 Ang. et opdaget Tyberie af 91 Mk. Bergsølv, og Præmien derfor, samt dennes Nedsættelse for Fremtiden, V. 40, 41.

Ang.

Ang. Priis for Staal fra Eidsfos-Manufactur til Almuen i Balde-Skibredes,
V. 173, 174, 177.

Hvorvidt i Almindelighed er opmuntret og skal have Tilladelse til at anlægge
Bergverker, V. 232-234.

Om Bergverker som Regalia, og deres Optagelse efter de ældre Love, V.
352, 353.

Ang. hvorvidt Berg-Arbejderne ved Enigheds-Kobberværk staae under den al-
mindelige eller under Bergamtets Jurisdiction, V. 328-330.

Adskilligt i Henseende til Bergverkerne, om de som Participanternes uindskræn-
kede eller som en indskrænket Eendom ere at ansee, og om de kunne selv
antage samt affledige deres Betjente, V. 349-358.

Om et begaaet Bedragerie ved Kul-Leverance til Solværkets Smeltehytte, V.
452, 453.

B o r n h o l m.

Om Bornholm og dets Privilegier samt Skattefrihed, IV. 36-42, VI. 244-246.
Instrux for 3 Commissarier, som skulde reise derhen, VI. 244-246.

Brandforanstaltninger og Vandvæsenet ic.

Om Kjøbenhavns Brandcompagnier, III. 242, 243.

I Maribo afbrændte 4 Steder, men ved en Irring var nævnt 5, IV. 630-633.

Ang. Brand-Assurance-Societætet i Kjøbenhavn, for hvilket en ny Convention
eller Fundation blev ansøgt confimeret, IV. 699-705, V. 358-361.

De, der udmærke sig ved at slukke Iidebrand, staae Douceur, V. 358, 360.

Om Farligheden ved Lyns og Tors Afbrændelse paa de Jydske Heder, samt
Forslag til Plac. 31te October 1766, V. 112-118.

Ang. et Huus i Helsingør, hvis Afbrændelse Eieren formodes at have anlediget,
og Grunde til, at vigtige Brandretsdomme i Danmark appelleres lige til
Høieste-Ret, V. 455, 456.

Om det Sjællandske Brandsocietæt og Contingenter til Skadelidende at heste paa
Bygning og Grund, V. 467.

Ang. forlangt fri Adgang, til at tage Leer, Gruus ic. til Reparation af Kjøben-
havns ferske Vands Sluser og Dæmninger, VI. 30-32.

Om

- Om Inspectionen paa Landet ved de Kjøbstædernes Brandforfættelsesklasse indregnede Bygninger, og en Brand-Act, VI. 32, 33.
 Hvad der for Acterne ved Norges Brandrette betales, og at disse Domme appelleres lige til Overhofretten, VI. 261, 263.

Bøger og Almanaker.

- Penge for Aviser ei hos Postmestere eller Andre at nyde Prioritet, I. 164, 167.
 Commissionens Betænkning om Udgivelsen af Flora danica, II. 535, 545.
 Ang. en Koisbelysendtgjørelse om at trykke en Høieste-Rets-Proces, III. 100, IV. 556, 557.
 Om paaankede Bryllups- og Begravelses-Værd i Bergen, samt at med Censuren skal i Bergen forholdes som i Christiania og Viborg, III. 655, 661.
 Ang. et af Iselin efter en ergangen Høieste-Rets-Dom udgivet, og af Philibert trykt Species facti, IV. 556, 562.
 Om Intet at skrives til Dadel over en saadan Dom, IV. 660, 662.
 Det oeconomiske Magazin er en Frugt af Indbydelse 1755, og Kongen finder Velbehag i, at det fortsættes, V. 609.

Cancelliet.

- I Cancelliet bør ei forespørges, hvorledes er at domme, I. 114.
 Fra Samme expederes Høieste-Rets-Stævninger, I. 657, 659, 660, 662, 680.
 Forordn. af 20de Febr. 1717 har til Hensigt, deels at fastsætte, underhvilket Departement ethvert Slags Ansøgning henhører, deels at vise, hvilke maae foreslides, og hvilke ikke, I. 681, 682, sfr. 105.
 General-Souverneuren over de Americanse Øer kan ei hemmyndiges til at give og expedere de Bevilgninger og Dispensationer, der ere tilladte at ansøges, I. 682 (sfr. 663 og 680), II. 709, 710, IV. 245, 250, 525, 531.
 Dog kan udstæde Contra-Commissorier, Extensionsebefalinger samt Proson-gationsbevilgninger, og skal derover indsende Regning til Cancelliet, i hvilket Hovedcommissorier søges, II. 708, 709.
 Stiftelsesretten høyer under det Danske Cancellie, II. 349, IV. 334.
 VI Deel. Ca

- Sager, om borgerlig Militair: Tjeneste paa de Americanse Der; afgjores i Dette, III. 240, 241, *efr.* 380.
- Ligesaa Sager om Politi: Jurisdictionen, III. 478, 479.
- Samt ang. andre Jurisdictioner, III. 566, IV. 261.
- End videre Quæstioner om Universtatets Privilegier, III. 591.
- Auctionsværket hører under det D. Cancellie, IV. 175, 177, 782.
- Om aarlige Skifte: Designationer og Conditillister over Kongl. Betjente i Kjøb-
stæderne til Cancelliet, IV. 256.
- Ang. Conditillister over Geistlige, Lærde og Candidati Ministerii aarlig til Can-
celliet, IV. 257, 258.
- Om bemeldte Designationer fra de Americanse Øilænde, IV. 334, 435, 440,
efr. V. 242, 247.
- Tiendevæsenet synes mere at henhøre til Cancelliet end til Rentekammeret, IV. 385.
- Ægteffabdsbevillinger expederes fra det D. Cancellie, IV. 399.
- Ligesaa Ufskrift: Bevillinger *ic.* Beneficia juris, samt Undtagelser fra den
almindelige Lov og Rettergangsmåde, V. 60 (*efr.* I. 105, 106, 112, 113),
259, 403, VI. 355, 356.
- Samt Leiermaalsquitteringer, V. 420.
- Det bør frem for alle Ting see paa, at Loven samt almindelig Sikkerhed og Ro-
lighed haandthæves og stadfæstes, IV. 611, VI. 340.
- Cancelliet er ikke forbundet til at svare paa almindelige Quæstioner, som gjøres i
Anledning af Anordningerne, V. 291.
- Hvad der 1771 blev befalet om Cancelliet, VI. 285.

C o n s u l e t.

- Wisse af den Franse Consul Dechezaurz i Bergen hans Meubler og Effecter ere
ved Reser. af 30te April 1756, der bør tinglyses, fri for hans Creditorers
Tillale, II. 180: 187, IV. 43: 47.
- Videre see Fremmede.

C o n s u m t i o n e n og de dermed forbundne Afgifter.

- Hvor Copulationspengens erlægges, I. 124.
- Om Consumtion, Folke- og Familie: Skat af de under Sædesaardens henlagte
Bøndersteder og Jorde, V. 164: 170.

Om der skal svares Kjøbsked. eller Land-Consumtion af nogle Steder og Grunde, kjøbt fra Nysjøhing- Slot, V. 517, 520.

Ang. Consumtionens Forpagtning i Slagelse, hvorpaa fæede Overbud, VI. 136, 138.

Børninget for Sager om Consumtion. ic. VI. 287.

Delinqventer og Delinqventfager.

Hvor, og efter hvilken Lov, Straffen for en Delinqvent bør fastsættes, I. 34, 35, 54.

Om Straf for en i Norge afflediget Landsoldat, der havde deeltaget i en Misgjerning, I. 35, 36.

Ang. et Delictum, anonymt angivet, ei af Generalfiscalen at paatales, og om Appel til Høieste-Ret af en Dom over Forvalter Saabye, I. 36, 37.

Et Delictum, der ei rigtig vides hvor er begaaet, skulde paatales ved Koldinge-huus-Birke-Ret, og der om Gjerningsstedet dømmes, 53, 54.

Ang. Udvidelse af Forordn. 13de Jan. 1747 til flere Sagers Omkostninger, I. 67, 70, IV. 610, 622, 633, 634, V. 198, 201.

Om lidelige og drifkældige Egteskøls Afstraffelse, I. 115.

Paadeent Sag om begaaet Mord og Mordbrand bør ei nu ved Inquisition's Commissionen undersøges, I. 121, 122.

Om Overhofrets-Procuratorers Pligter ved Delinqventfager, I. 544, 545.

Om et Tilfælde, at Eieren af Sagesaldet befries for at tiltale Delinqventer, imod at det tilfaldt den Kongl. Kasse, I. 594, 596.

Leiermaal, begaaet tredje Gang, er en Misgjerning, og bør paatales som en saadan, II. 37, cfr. V. 199, 200.

Naar en Delinqvent sidder arresteret i en Kjøbsked udi et andet Amt end der, hvor han forfølges, skal Amtene hjælpe hinanden i hans samt Actors og Defensors Befordring, I. 147, 150.

Adskilligt om Straffe og deres Hensigt, o: borgerlig Sikkerhed, II. 153, 161, 250, III. 535, IV. 611, 619, cfr. V. 427, 428, 560.

Prescription gjelder ikke i criminelle Sager, II. 217.

En Bøndekarl, som 1733 begik en Misgjerning, og efter Langtingsdom, af Kongen approberet 1735, skulde miste Livet, men undvigte, og nu igjen fængstedes,

maatte lade ved Forsvar Sagen oplyse til sin Bestielse, og appellere til Ovehofretten, II. 216, 219.

Det Crimen falsi, som Lovens 6 — 18 — 6 taler om, er et Delictum privatum, II. 237.

Straf passer alene paa Mangel i Villien, men ikke paa Mangel i Forskanden; II. 250, esr. III. 736.

Man bør være varsom i at ande De Boeslods Forbrydelse, II. 250.

Grunden til Kd. 19de Nobbr. 1751, at Kagsrogne og Brændemarkede skal i Slag veriet, II. 283, 284.

Ang. Omkostninger til Delinquenters Overførelse fra Island til Slaveriet, og et Lugthuses Indrettelse m. m. paa Island, II. 269, 288, esr. VI. 48, 50.

Sagsførere i particulaire Sager bør ogsaa være Actores eller Defensores i de Publique og Beneficerede, men ei andre Tjenende uden Husbondens Samtykke, II. 305.

Hvo Stiftamt eller Amtmanden dertil kan beskikke, V. 39, 40.

Om høiere Betaling for Vagthold hos Delinquenter end Rescr. 7de Maii 1745 tilstaaer, II. 306, 310.

Efter Loven og ældre Love tilkom det næsten overalt private Personer at see Misgjerninger afstraffede, II. 307, III. 534, IV. 611, 613.

Årsager, at Sligt blev paalagt Publicum, I. c. og III. 536, 537, IV. 613, 616.

Farlige Følger af, at de af Delinquenter som Raadgivere eller Medvidere Udtagne kunde ved en anden Ret slævnes og saaes dømt til Beskyldningernes Mortification, II. 331, 332.

Beregningen over Sorøes saavel som de andre Kjøbstæders Delinquent-Omkostninger maa herefter i Følge Rescr. 23de Julii 1734 af Stiftamtmanden revideres og approberes, II. 498, 499.

Sorø-Overhofmester gjorde det for eengang, II. 499.

En Delinquent, som var heftet for Misgjerninger paa Frideriksborg Amt, men i Anledning hans Opgivende modtaget af Kjøbenhavns Amt, skulde af det Første modtages og tiltales, samt de allerede anvendte Omkostninger udredes halvt af hvert Amt, II. 503, 506.

En Delinquent, der som Løsgænger var anholdt i Strindens Fogderie, og undveeg samt skjal andre Steder, og sidst et Sted under Trondhjem, hvilket han blev gre

- greben for, burde ei af Strindens Foged, men af vdf. Betjente paa sidste Steder, tiltales, II. 509-511, III. 343, 360.
- At En, der opbrød Rettens for nogle en afdød Mand's Værelse satte Segl, skulde criminaliter tiltales, II. 515, 516.
- At paalægge og skarpe Straffe, er Lovens og Dommerens Sag; at forestille Kongen en criminel Dom, maa ske enten til dens Formildelse eller til blot Approbation, II. 658, 661, III. 239, 449, 450, IV. 365, 366, 796, V. 543-545.
- Eller og til Befaling om Appel, IV. 655.
- Straffens Skarpelse er ikke altid et beqvemt Middel til at hindre Delicta; en taalelig Straf, stricte exequeret, har den bedste og sikreste Virkning, II. 660, III. 79, IV. 49, 715.
- Man maa i Danmark være heel varsom i at paalægge den Straf af Kæstnings Arbejde, II. 661.
- Om 3 Vidner, der urigtig gjordes mistænkelige derved, at de skulde have været med i en Misgjerning, II. 722-724.
- De borgerlige Love straffe ei ond Hensigt og Begjerlighed, II. 736, cfr. I. 250.
- Hvorvidt Hjelpere ved eller efter en Misgjerning bør at straffes, III. 7.
- Forslag til Forordn. 7de Junii 1760 om kortere Varsel til Overhofretten og Hoieste Ret i Delinquentsager, III. 15.
- Hvorvidt det ei behøver at forkyndes Underdommerne i Norge, III. 356-358.
- Inquisitionskommissionen skulde, endog paa Landet, undersøge Sagen om en deserteret Slave, men ei flere slige Sager, III. 22-25.
- Straffeldene ere strictissime interpretationis, III. 29.
- Tugthausstraf bør ikke lettelig Rogen uden Dom eller Kongelig Resolution paalægges, III. 97.
- Ang. en liderlig og haard Kone og Moder, der tillige har undsagt Andre, at sættes i Tugthuset, III. 96, 100.
- Hver Gang sliq Casus indkalder, skal det indberettes af Stiftamtmanden, som ei kan overdrages at dictere sliq Straf, III. 97, 99.
- Anledning til Forordn. af 13de Martii 1761, om at Delinquenter af Geistlige bør undervises ic. III. 139, 142.

Hvorledes der i en Sag ind 2 Delinqventer ubi Standerborg Amt skulle af Advokat og Defensor gives Questioner, samt derom i Aamterne Hædersted, Sønder og Nabenraa søes Vidner, III. 265: 267.

Jus romanum tillader ikke en Inqvist at være nærværende ved Vidnernes Examen, III. 266.

Ang. at en fattig Mand, der for en Misgjerning var arresteret samt ved Hjem og Landsding dømt i Straf, og hans lidet Eiende gjort i Penge, men ved Høieste Ret for videre Tiltale frifunden, maas disse Penge tilbagegives, og Omkostningerne paa Amtet reparteres, II. 303: 305.

Ei Den, som af en Anden arresteres, og siden i Hovedsagen frifundes, er ikke forbunden til selv at betale de paa sin Underholdning, Varetægt og Sagen gaaende Omkostninger, III. 304.

Hvorvidt de i 1te og 6te Art. af Ed. 19de Aug. 1735 opregnede Sager, hvilke skulle appelleres, ere offentlige eller private, III. 358: 360, 507: 510, sfr. IV. 364, 365.

Nabenbare Skriftemaal er i sig, og oprindelig, ingen Straf, men er siden blevet det, III. 362, 363.

Juramentum suppletorium ansees ikke in criminalibus, III. 428: 430.

Loven fordrer deri tilstrækkelig og fulde Bestis, III. 433.

Hvorledes man søger at hemme Misgjerninger, der tage Overhaand, III. 433: 435.

Hvor vanskeligt det er at bevise sin Ukyldighed, III. 436, 437.

Bilderne til nogle Artikler i Lovens 6 — 4, til 6 — 7 — II, 12, og andre flere, III. 444, 447.

Hvorledes Lovforfatterne have gjort Forskjel paa Misgjerninger, III. 446, 447.

Henigten med, at Domme i grove Delinqventfager forestilles Kongen forend Executionen, III. 449, 450, V. 544, VI. 254, 255.

Straf og Straffens Skærpelse bør ikke komme umiddelbar fra Tronen, men fra Lovene og deres Guldbrydere, III. 449, IV. 655, 796, V. 543.

Med mindre den er mildere end ved Dom kan ventes, III. 624.

Militaire Domme i criminelle Sager publiceres ikke, forend de have været Kongen forestillede, III. 451.

Omkostningerne paa en Rone, som hjalp sin Mand ud af Fængslet i Standerborg Amt, og opholdte sig samt anholdtes i Roldinghuus Amt, bør af det Første afredes, III. 490.

- Forordn. af 3die Junii 1746; som har sin Grund i Lovet; saffætter, at Forum delicti skal finde Sted i Delinquentsager, l. c. cfr. 553.
- Omkostninger i Sager, som angaae de paa adelige Sædegaarde begaaede Delicta publica, reparteres paa hele Amtet, med hvilket Gaardene deeltage i andre Sager, der Alle føres fri og paa slet Papiir, III. 537, 538.
- Dette ligesaa i Sager, som andre Sagesalds-Giere bør udføre, IV. 369.
- Visse Delinquenter i Island skal dommes til Landets Fugthuus, m. m. om dette, og at nogle Domme skal forend Executionen foreslilles Kongen, III. 583, 585, II. 269, 288, VI. 48, 50.
- Boerblods Forbrudelse finder ikke Sted, forend al Gjelden er betalt, III. 617.
- I Delinquentsager, som appelleres, maae de af en Stiftamt eller Amt-mand for Under-Retten beskikkede Actores eller Defensores udføre dem for Landstinget, III. 631, IV. 390.
- Ang. Bøders Afsonelse med korpstlig Straf, og denns forskiellige Kofelighed, om det er Almuésfolk eller Andre, samt især om Evende, der havde overfaldet Nogle paa alfar Wei, III. 631, 636, V. 554.
- Visse Misgjerninger ere af den Beskaffenhed, at man, saavidt muligt, skal forhindre, at den gemene Mand ikke erfarer, de kunne forværes, III. 663, IV. 275.
- Om en Commission, der er anordnet til at domme alle Paagjældende i en Sag ang. 3 Personer, hvilke ved Kolding i Aaret 1754 udrede Dine m. m. paa Marcus Madsen, for ei at have gjort deres Pligt med disse Utholdelse, samt Amtmandens Forhold, III. 665, 668, IV. 338, 340.
- Ang. Lybning i Adviserne efter en undvigst Delinquent, forskjellig fra den i Art. 6 af Fd. 21de Maii 1751 og L. 1 — 2 — 24 omtalte Affordring, der har til Hensigt, at holde over Privilegier og Jurisdictionens Rettigheder, IV. 6.
- At eftergjøre eller forfalste og affætte Bancosedle, er Misgjerning, IV. 110, 111.
- Og dette, saavel som at forfalste Kongens Mynt, er et offentligt Delictum, hvilket Øvrigheden bør forfølge og paatale, IV. 274, 275, 562.
- Det er for Almnens Skyld nødvendigt, at formodede affæstelige Misgjernings-mænd borde søgte opdagede, IV. 276, cfr. 724, IV. 263, 264, 619, 620.
- Med hvad Iver og Duellighed en inquisitorisk Sag skal behandles, at Sandhed kan komme for Dagen, IV. 277, 278, VI. 335.

- Naar Nogen i Danmark dømmes til Fængsningsarbejde, er det i Kjøbenhavn, IV. 293, 294.
- Om Slavers Underholdning, og at de kan faaes til Arbejde, samt Straf for Hælere og Hjelpere i deres Undvigelse, I. c.
- I Bøld og Herverk er ikke animus lucrificiendi, og det straffes alene med Bøder, IV. 311.
- De, samt Afhug og Saar ere Delicta privata, IV. 613, 618.
- Om Straf for en Fangefogeds Kone, der udlod 2 Arrestantere, og Tiltale for 2 Mandfolk, hvilke hidroge til deres Undvigelse, IV. 356, 357.
- Rogle paa en fra et Guds bortløben Bondekarl og hans Begravelse havde Omkostninger maatte ligned paa Umæet, IV. 358, 359.
- Under Retssdommen i Sager om de mindre Misgjerninger kan uden Appæl eller Foreskilling eftersees, naar de Skyldige ere tilfreds, IV. 365, cfr. III. 358, 360, 507, 510.
- Men om dette skal deres bestemte Erklæringer indhentes, IV. 366.
- Det tilkommer Kongen alene, ved Formildelse at forandre en Straffe-Dom, I. c. cfr. II. 658, 661, og III. 239, 249, 250.
- Ang. Mistanke til en fra Regimentet Permuttered af Antvorskov-Rytterdistrikt for at have med en Kniv stukket en Bondes 4 Heste i Grebstatet Rangau, og at begge Amtmænd maatte mellem sig udgjøre, hvor og hvorvidt han har actioneret, IV. 408, 410.
- Ang. Forskud til Actor i en Delinqventsag, og at Sligt gjerne bevilges, IV. 563.
- Det skal man forebygge, at Almuen ei for meget betynges, men ogsaa skal man vogte sig for, at grove og farlige Misgjerninger ikke blive ustraffede, IV. 619, 620.
- Om alle Slags Misgjerninger og deres Paatale samt de paa denne gaaende Omkostninger, IV. 610, 622, 633, 634, V. 198, 201, VI. 77, 78.
- Hved- og Dues-Loddes bør forstaaes under Sigte og Sage-Hald, IV. 635, V. 156.
- Om ikke at kjøbe af, sælge til, eller veksle Bancosedle for Slaver, IV. 641, 642.
- Hvad der anledigede Torturens Affæffelse, IV. 645.
- Kalk, begaaet ved Vallo-Saltværk, skulde af Overigheden paatales, IV. 726, 728.

- Med Pantale af de mindste Misgjerninger kan Anføstningerne ikke være betydelige, og de udredes af Sagesalds-Kassen, V. 200.
- Forekomme grovere Misgjerninger end de i Bd. 13de Band. 1747 Navnet, gjør Amtmanden Forestilling, l. c.
- Fugthus-Straf for Qvindmennesker, der have spæde og diende Børn, kan nogen Tid udsættes, l. c. cfr. 517.
- Rogte af de Tilfælde, hvor Penge- og corporlige Straffe cumuleres, V. 325.
- Med hvilke Misgjerninger tabes Arve-Ret, V. 362.
- Der gives neppe hos os civiliter dømtui, V. 363.
- Hvorledes skal forholdes med Arv, som tilfalder Rogen i Slaveriet? V. 362 365.
- Det vilde være af en meget farlig Følge, om en Straffelov kunde tillægges vis retroactiva, V, 542.
- Hvo der paa de Americanske Eilande kan formilde Dødsdomme? V. 558, VI. 211, cfr. 267.
- De skulle til Over-Retten appelleres, V. 562, cfr. VI. 211, 267.
- Den Danske Lov er for alle Kongens Undersaatter, Regere saavel som Andre, og straffer ikke dem, som ubidende, haardere for almindelige Forbrødelser, tværtimod deres Straffe burde formildes frem for de de Rydige, V. 559, cfr. VI. 209: 211, 266: 268.
- Om Regernes Straf for Misgjerninger, VI. 209: 211 (cfr. V. 561, 562), 266: 268.
- Med Forbedrings- eller Fugthuse for Almuen bør fornemmelig hensigtes at bringe Lemmerne fra Ladhed til Flittighed, VI. 49.
- Om Fugthuset i Jylland, og hvilke Delinquenter deri skulle indsættes, VI. 48: 50 cfr. II. 269: 288, 583: 585.
- Sabestof- Straf bestaaer mest i Bænke, VI. 49.
- Naar der dommes paa yderste ($\frac{1}{16}$ af) Formue, tilfindes først at bøde andre Bøder dobbelt, VI. 147, 148.
- En Privilegeret, som tier Stragods, er berettiget til de paa samme Gods fallende Bøder, VI. 212.
- Hvorledes et lideligt Qvindmenneske, der udgav sig for en Konges nægte Datter, skal straffes, og med den hende fulgte Mandsperson forholdes, VI. 214: 239.
- Om criminelle Sager blev Roget 1771 befalet, VI. 285.
- Ang. Criminellammeret under Hof- og Stads-Retten, VI, 335, 336.

Om den militaire Jurisdiction i criminelle Sager, VI. 341, 342, 344, 345, 369, 360.

Wider: see Banqvæn, Drab, Jagten, Løsnaglighed, Tyverie, om Eigt og Sage-Gald, see Retten.

Deserteurer.

Inquisitioncommissiønen skulde, endog paa Landet, undersøge Sagen om en deserteret Grenadeer, men ei seze lige Sager, III. 22-25.

Om ulovlig Omgang af Færgemænd, Fiskere og Andre, hvorved Desertion til Sværrig befordres, samt om de smaa Kartsiers Hestning saaledes, at hemmelig Undvigende ei kunne betjene sig deraf, m. v. om Straffen, IV. 348, 351.

Drab.

Sognefoged J. J., som for Overhørrighed ved Wei- Arbejde slog en Karl, der døde 18 Dage derefter, burde ei at tiltales, I. 46-49.

Ang. Drab paa en Pige i Stavanger, saavel som Bysfogdens Efter'adendehed, ved Commissarier at undersøges og paaskjendes, I. 73-75.

Om 2 i en Drabs-sag-fremlagte Obductions-Attester, der vare ufterrettelige, I. 331-333.

Ang. En, der meentes at være af sin Kjereste forgiven, I. 370-373.

Om Sagens Undersøgelse og Paadømme, I. c.

Veneficiam er en af de offerfærligste Forbrydelser i det botgerlige Selskab, I. 370.

Ang. Straffe for dem, der dræbe Andre, i Hensigt derved selv at miste Livet, hvilket Hd. af 7de Febr. 1749 ikke har kundet forebygge; og nu har anlediget Hd. af 18de Decr. 1767, II. 156-162, V. 426-428, 543, cfr. 541, 542, 545, 546, VI. 273, 274.

Livsstraf er for dem uhenfigtmæssig, I. c.

Om 3 dræbte Personer og et afbrændt Hund i Aggershuus Amt, hvorfor Raboen var mistænkt, II. 247, 247.

At Selvdrab er skeet i Eggdom, Vildelse eller Raserie, maa man præsumere, naar det ei er skeet for at undgaae en haard Straf, II. 248, 249.

Det sidste Tilfælde har anlediget Lovene til at forbinde Dødslovs Forbrydelse dermed, II. 249.

En feldræbt Mand's Arvinger blev eftergivet den Tistale, som paa Kongens Side til hans Hovedblod kunde gøres, II. 251.

Et forfat, samt et tilendebragt og atter oprippet Slagemaal ere efter L. 6 — 12 forskellige Handlinger, II. 723.

At En, som af Overlelse har begaaet et Drab, undkommer, er vel ikke et meget stort Onde, men Rejseringen maae ikke ansees at have nogen Deel deri, II. 724, cfr. 276 og IV. 263, 264, 619, 620.

Hvori Salvus conductus fornemmelig har sin Grund, hvem og hvorledes den pleier at forundes, og hvad virker, II. 724, V. 254, 255, 258, 258, 400, 408.

At en Materialkudsik, som den der efter allerførste Formodning har været en af dødt Karls Banemand, her strax og indtil Sagens Uddrag fængsles, uagtet en paa urigtigt Andragende-ergangen Kongelig Bevilgning, hvilken derfor fritager ham, sees II. 722, 725.

Om Betaling til Landphyfici ic. for Obductionsforretninger, III. 25, 26.

P. Lylig, som ved Farum havde Opsyn med Veiarbeidet, og med en Høns slog en gammel drucken og skrøbelig, men opsærlig Mand, der døde efter 5 Dage, dog ei af Slaget, fritages for Action, III. 258, 260.

Om et Mordermord, og at Dommens Afgjælse maae gaae over de 6 Uger, formedelt at der var gjort Forespørgsel om Straffens Skerpelse, III. 385, 387.

Ang. en Bonde, der skal være slaget af en Forpagter, og derefter bleven urigtig i Hovedet, samt aflivet sig selv, IV. 47, 48.

Resolution til Straf for en Sognefoged, som havde med en Kjøp slaget en Hyrde, der indvortes havde Ansats til en dødelig Sygdom, og sigiede Hin, samt døde 6 Dage efter Slaget, blev udsat, indtil Dom var gaaet, IV. 263, 264.

Almuen maae ikke gives Anledning til at troe, at man lemfældigen behandler en Drabsslag, l. c. cfr. II. 276, 724, IV. 619, 620.

D. Lovs 6 — 6 — 15 anseer den Drabtes Sigtelse næsten som halot Beviis, der kan virk: Juramentum purgatorium, IV. 264.

Ang. nogle Menneſke-Been og 2 Hovedskaller samt en stor Kniv, der vare fundne overlig i en vaad og ilde lugtende Jord, hvorefter anledigedes Politieforhør og Sandemandsstog, der ansaae 2 Personer for de Drabtes Banemand, hvilke skulde anholdes, Sagen naie undersøges mod Alle, samt Omkostningerne paa Almuen ligned, IV. 276, 278.

Sandemands-Tog er vel ikke fuldt Beviis, besyrker dog Rygtet og Mistanken, IV. 277.

- Ang. et hastig bortdød Barns Lig, der blev opgravet, IV. 402, 403.
- Om Drabs- og Mords- Forfølgning i ældre Tider, IV. 612: 615.
- Saabelfom efter Fd. 13de Janu. 1747, IV. 616.
- Ang. En, der dræbte sig selv, IV. 769 778, 779.
- Om en bortbleven Matros, som Moderen troede en Anden havde bragt af Da-
ge, V. 61: 65.
- Ang. en af en Anden slagen og dergaa død Mand i Norge, som Fogden og Sæge-
salds- Eieren lode upaatalt, V. 75: 77, 567, 58.
- Om en Landværns- Mand, som slak en Anden, der døde kort derefter, med Kib,
og ramte til Søverrig, samt sit *Salvum conductum*, og kom tilbage, men
blev af Regimentet fængslet, og fra L. bet kjendt ved Dom, hvilken Kongen ap-
proberede, da Executionen var berømmet, men, ved Konens Besværing
over saadan Omgang tværtimod Leidebrevet, blev udsat, V. 252, 260,
401: 408.
- Draber Rogen Den, han skulde arve, miste den første og sine Arvinger Arv ef-
ter ham, V. 362.
- De, der ere berøvede Forstands Brug, og begaae Drab, omgaaes efter L. 6—6—17
og 1—19—7, V. 427, cfr. II. 156: 162.
- Om 2 sørend Fd. 18de Decbr. 1767, der ei kunde have tilbagevirkende Kraft,
begangne Mord, V. 541: 546.
- Udfast til en Forordning ang. Straf for Barmemord og Barnefødsel i Dølgemaal
eller Henslæggelse, samt Forestillingen derom, VI. 270: 274, cfr. 260.
- Widere, see Delinqventer.

Egteskab, Forældre og Børn, samt Enker.

- Kjøbenhavn's Magistrat maae lade i Rask- eller Lugthuuset afstraffe lidertlige og
driftældige Egteskift, I. 115, III. 98, 99.
- Om Sjæls af Umyndige og Mindreaarige, I. 138: 144.
- Udrliglighed mellem Vice- Borgemeester Garboe og Hustru, I. 177.
- Om endel i Hemmelighed indgangne Egteskaber, og en Forordning derom, I.
246, 247, 366, 367, 368, 436, 437.
- Mandsperson, som er 25 Aar, kan uden Faders Samtykke gifte sig, I. 248: 250,
368 370.
- Men Fruentimmer ikke, under Straf, I. 250, 367, 368.

Denne bør dog ikke skæpes, I. 251.

Og det indgangne Egteskab ei heller ophæves, I. 250, 251.

Om en Clausul at indlemmes Copulationsbrevene, I. 248, 252.

Ang. en Temper-Net for de Americanse Der, I. 329, 363, 366.

En Kone deeltager i sin Mand's Status og Forum, I. 354, II. 578.

Og det enten der er *communio honorum* eller ei, IV. 785.

En Enke bliver ved at nyde Samme, saalænge hun ikke forandrer sin Stand, en Geistlig med at bruge borgerlig Næring, fæste Sted. I. 354, 355, 373, 417, 418, II. 190, 193, 578, IV. 235, 260, 603, VI. 108.

Ang. Memorioser fra de Americanse Der om Bevilgning til Egteskab i forbudne Led, I. 686, c'r. 663, II. 709, 710.

Om Enke eller Entemand kan indlade sig i nyt Egteskab, uden at affinde sig med Skifteforbatteren, II. 179.

Ang. en lidertlig Kone, som har ilde medhandlet sin gamle Mand og Børn, samt undslagt Andre, at sættes i Engthuset, III. 96, 99.

En Kone paa St. Thomas, mod hvem Manden har været underlig, haard og tyransk, er tilslaaet Adskillelse fra Bord og Seng, indtil der mellem dem ved Ørigthed og Præck kan Fred stiftes, da Generalgouverneuren, i Mangel af mindelig Overeenskomst, skal safsatte hendes aarlige Underholdning, II. 130, 131, 133.

Om de Egteskaber, der formedelsst *Respectus parentelæ* ere hos os forbudne, IV. 147, 148.

Andre Steder, og i de Lydste Provindsfer, tillades de dog, naar de grunde sig i Svogerskab (der efter det gamle Testamente ophører ved dens Død, fra hvis Egteskab det hidrørede), burde ogsaa ske her, l. c. og 149.

Dog maae man derved gaae meget varsom tilværk, IV. 148.

Hvorledes det blev en Bønde tilladt at agte Enken efter sin Moders Halsbroder, som han var trolovet til, og havde besvangret, IV. 146, 151.

Den naturlige Pligt, at Forældre skal opdrage og til sig selv ernærende duelige Lemmer i det borgerlige Selskab danne deres Børn, grunder sig ikke i Wielsen, men i Kødfeelen, samt strækker sig til alle Forældre og alle Børn, IV. 188, 189, 313, 628, VI. 22.

Hvorvidt Si-ge er paalagt nægte Børns Forældre, og hvor stort Bidrag af Faderen, Sr. og Udlast til Forordningen 14de October 1763, IV. 190, 192, 582 (sfr. 644), 682.

Dette afseer ogsaa om de forend Forordningen aviede Børn, IV. 313, 682, V. 251, 252, 420.

Og er det ikke en Straf, følgelig bør Soldater og Under-Officerer bidrage lige som Andre, IV. 628, 682, V. 420, VI. 23.

I Uformuenheds-Tilfælde falder Byrden paa Staten, VI. 22.

Det Vilkaar i et Testamente, som forbyder Nogen at gifte sig, ansees som om det ikke var nævnt, IV. 224; cfr. 552, 568.

Saaledes blev nyt Egteskab en Enke paa visse Vilkaar tilladt, IV. 228.

Egteskab er ikke i vores Lov forbudet formedelsi det ene eller det andet Kjøns alder for høie Alder, IV. 224, 225.

Ueløst Betslagtede i andet eller tredje Led efter den canoniske (i 4de, 5te eller 6te Grad efter den civile) Regningsmaade har Forbud paa Egteskab ei nogen Grund i Guds Lov, og pleie derfor at tilstås ved Bevilgninger fra det Danske Cancellie, VI. 398, 400.

Hvorvidt disse ikke til Island behøves, IV. 399, 400.

Man bør befordre Egteskaber, sær paa slet befolkede Steder, IV. 398.

Og for Sø samt Almues-Golk, V. 133, 175, cfr. 34, 35.

Om et Testamente, at Børn ei maatte gifte sig uden Executorernes Samtykke, eller miste det Tillagte, IV. 552.

Om et andet, at først Forældrenes Samtykke udbrededes, IV. 568.

Ang. en Enke, der klagede over, at hendes Datter var forlobet med en Student, som ægtede en Anden, IV. 583, 584.

Det er ikke forbudet Eredømte at giftes, IV. 639, 640.

Og et Egteskab bør ikke ophæves, fordi Egteskællen dømmes paa sin Ære, IV. 639.

Infamia juris forplantes ikke fra Forældrene paa Børnene, I. c.

Ang. en Mand, der begif Hoer med sin Tienestepige, og ikke maatte siden ægte hende, IV. 666, 668.

Efterkommere pleie kun at forstaaes om Descendenter paa Mandes og ikke paa Qvinder Siden, IV. 685.

At ansøge Kongl. Copulationsbrev er den allerhøitideligste Erklæring en Mandsperson kan gjøre om at ville, og strax, ægte et Fruentimmer, IV. 773, 777.

Om Fjerd af Kjøbenhavn's Borgere gjælder som Erolovelse? IV. 775.

Forskjel imellem hemmelig og offentlig Fortøvelse efter Loven, IV. 776.

- Hvorledes den Første bliver offentlig, og, naar derunder begaaes Besvangrelse, virker Ret til Egteskab, IV. 772, 776. 777.
- Et Fruentimmer, som var i 6 Aar forlobet med en Dørger, og derunder ved ham, som inden den beramuede Bryllupsdag døde, besvangret, blev bevilget, som hans Egtehustru, og Fostret som hans Barn og Arving, at ansees, IV. 769: 779.
- En Bøndekarl, som var bleven trolovet og viet til en Pige, som strax efter Bryllupet mærkede, hun var hoifrugtsommelig, desaaarsag han holdte sig fra, og søgte hende, maatte faae Skilsmisse=Dom, og hende, med 8 Dages Bånd og Brød, tillades Egteskab med Den, der har besvangret hende, IV. 791, 792.
- Om hvorledes en borttrømt Mand's Kone, som avlede Barn med en Huusmand, kunde blive skilt ved Hin, og ægte Denne, V. 95, 96.
- Barn, født i Egteskab, ansees at være Egtebarn, saalænge det Modsatte ikke bevises, altsaa kan Eed af Manden, om at han ei er Fader, ikke antages, mindre virke Noget, V. 472.
- Hvorledes den Kvinde bør straffes, som i sin Egtemands Live lader sig trolove til en Anden, V. 499, 500.
- Om en Gaandan, hvis Mand var borte i 11 Aar, V. 499: 502.
- Vielse Ceremonier maate ikke svæges med, V. 499.
- Udfast til Rtd. 13de Junii 1771, at der er ingen Forskiel paa uægte og andre Børn, m. m., VI. 260.
- Ligesaa til Rtd. 27de Julii s. A. at Børns Daab kommer an paa Forældrene, VI. 261.
- Samt til en Forordning om Straf for Barnemord, og Børns Fødsel i Dølgemaal eller Henlæggelse, samt Foresiillingen derom, VI. 270: 274, esr. 260.
- Om en Oberslieutenants Datter, som blev besvangret af Informatoren, hensat paa Bornholm med 200 Rdlr. aarlig, gjort arvels, 2 Aar derefter af ham ægtet ic, VI. 308: 310.

Enke- og andre Pensions=Rasser.

Ang. en Anke, Bøgholderen ved Enkekassen for Civile og andre Stænder havde over Deliberations=Commissarierne, om gaaer til Land's Lov og Ret, L. 93, 94.

- Toende Proprietairer, der havde af 2 i en Præstegaard tjenende Personer, holdte imidlertid der begik 2-jermal, derfor oppebaaret Bøder, skulde erlægge disse til Aarhus: Stifts geistlige Enkekasse, II. 622, 624, 625, cfr. IV. 76, 77.
- Saaledes gif det ikke med en anden Karl, V. 45, 46.
- Jen af Bergens Magistrat opretted Forening, til Vedste for dens Enker og Børn, kan ikke entreses, IV. 130 132.
- For Leiermaale, der begaaes i Præstegaarde, falde Boderne til fattige Præste, Enker, II. 619, 624, 625, VI. 76, 77, cfr. V. 46.
- Ere ingen Bøder at erholde, kunde Enkekassens Directeurer ei bebyrdes med at paataale Forsøelsen, VI. 77 78.
- Ang. hvad Frihed for Salarium ic. er forundt Landmilitair: Statens Pensions-Kasse, VI. 168 170.

Fabriker, Manufacture og deslige Anlæg.

- Om de hos Fabriqueurer i Kbaon arbejdende Qvindfolk, I. 452.
- Ang. Szybners Bomulds- og Linned-Fabriqs, først i Odense, og derefter paa Schaafinge, II. 429 452.
- Urte- og Jsentkræmmere skulle opbylde Manufacture, III. 159, 169, 170, cfr. V. 555 556.
- Silke- og Ulden: samt Lærreds- Kræmmere, ligesaa, III. 170.
- Enhver Borger maae anlægge Fabriqs, hvor der ikke er sluttet Laug, eller noget sært Privilegium derimod, III. 177.
- Lilstaes Monopolium paa Fabriqs eller Manufactur, maae det ifkun være paa visse Aar, III. 165.
- De henhøre begge til Kjøbstædnæring, III. 204.
- Om Voldens Glasbytte, der formeentes at ligge inden Kongsbærg: Sølvbergs Omkreds, og paaafodes flyttet, III. 499 502.
- Ang. Accise af Indenrigs: Fabriqs og Manufactur: Ware, IV. 540 542.
- Hvad Actie i Fabrik, Manufactur ic., og Actiebrev derpaa, er IV. 706, 707.
- Kalk begaaet ved Walls: Saltverk, skulde af Ørigheden paataales, IV. 726 728.
- Om Recognition til Jarlsbærg: Sædskab af Walls: Saltverk, der paa dets Grund er anlagt, V. 337 340.
- Ang. indenlandsk Silke- og Ulden: Kram at affætte, V. 388 394.

Hvor

- Hørbidt Arrest, Forbud, Indførsel eller Execution maae skee udi Høstkræmmer-
Laugets Fabriker, Raadsvad kaldet, V. 555, 556.
- Ang. Frideriksøverk og Kronborgs Gøværffabrik, der var først paa 30 Aar odes-
draget, og siden solgt til Generalrigscommissair Classen, V. 610, 618.
- Ang. Generalmagazinscontoirets Prioritet hos Fabricantere, VI. 84, 86, cfr.
IV. 735, 740.
- Fordringer, der reise sig af crediterede indenlands fabriqverede Silke, Ulden og
Bomulds-Vare, gaae i Norge for slige fremmede Fordringer, og disse ere
i Danmark ugyldige, VI. 322, 323.

Fattige og Hospitalet.

- Om Fattigvæsenets bedre Indretning i Bergens Stift, I. 209, 213, 406, 411,
III. 82, 85.
- Om Hospitalsforstanderens Efterladenskab, hvor Stiftelsen arver hann, I. 482.
Han forterer under civil Jurisdiction, I. 482, 483.
- Om en Capital, testamenteret de Fattige af Mag. Maturin Castensen, II. 56.
- Ang. Fattigforstanderens Besiddelse i Torninglehn, II. 135, 136, cfr. III. 569,
572, IV. 135, 139.
- Til det Fattiges Væsen i Bergen bør Alle og Enhver bidrage, III. 84.
- Befolkningen for Curerede eller Bortdøde i Frideriks Hospital maae Jød Fogden
udpantes, III. 112, 115, cfr. IV. 422, 424.
- Ang. Fattigvæsenet i Torninglehn, og om Præsterne have dermed at bestille, III.
569, 572, IV. 135, 139.
- Grevinde Schaaks efterladte Gødsfer, der ere et Fideicommis for Greve J. C.
Schæf og hans Descendenter, skal efter dem tilfalde Frideriks og Ribe-
Hospital, III. 690, IV. 7, 17.
- Hospitalslemmers Efterladenskab gjør Forstanderen i Penge til Hospitalets For-
deel, IV. 138.
- Fattigvæsenets Directeurer maae ved dets egne Betjente lade forauktionere de
paa Møens Tugthaus forarbejdede Vare og de Fattiges Efterladenskab, IV.
418, 419.
- Men ikke, saaledes som ansagt, dets Parter eller Andet, IV. 415, 421.
- Dog vil Kbhvns Magistrat estergive Salarium og Opvartningspenge af Gaarde
oa Huse, de Fattige maae lade dem selv tilslaae, IV. 422.

- Ang. hvorbild Sager om Syges Indlæggelse i Frideriks-Hospital behandles for dets Ret, m. m, IV, 422-424, cfr. III. 112, 115.
- Om et Legat til Vaisenhuset, V. 72-75.
- Ang. Hospitalers Skovparter paa Kallster, V. 156-168.
- Om det Tilfælde, at de Fattige udfødes, for ei at betale deres Extraskaf, V. 228, 229.
- Ang. en Capital af Ryfsjøbing, Hospitals Midler, der hos Amtmanden var forkommen, IV. 376-382.
- Om 64 Edr. Korn aarlig og et Hospital i Hershøje til Walløe-Stifts Fattige, IV. 425-432.
- Widere see Publicque Midler *ic.*

F i n m a r k e n.

- Den Finmarkske Handel er overladt til det almindelige Handelscompagnie, IV. 182, 183, 457, 459.
- Om de uden Pas til Finmarken ankommende maae inodtages, V. 136.

F i s k e r i e.

- Om Salt vi at tilføres Nordenfjelds med andre end egne Skibe, I. 55-62.
- Ang. Fiskeriet i Limfjorden, samt om Ljære til Fiskegarn, og om Fisk som vorer der hortsendt, bør vrages, IV. 162-164.
- Om Fiskeriet i Sundmørs Fogderie, og Træ dertil fra Skove, III. 523, IV. 207, 740, 751 cfr. V. 229-235.
- Ret til at fiske i Havet, og at drage Garnet op paa Stranden, kaldtes forduin Strand-Ret, IV. 281, cfr. V. 509.
- Til Bray regnede man da og stort Fiskerie, paa Land drevne Hvale *ic.* l. c.
- Om Fiskeres og Andres ulovlige Dugang med deres Fartøier, paa hvilke Deserteurer gaar til Sverrig, IV. 348-351.
- Ang. Fiskerierne i Nordlandene, Grundes Overladelse til Fiskeboder og Fiskens Tilberedelse, samt Tiende af Fisken, V. 87-89. 504-510, IV. 383-387.
- Havet og Strandbredden ere res communis eller publica, saa at Den, der fisker i Hint, kan frit drage sit Garn op paa, samt maaskee sætte Boder paa dem, V. 509, cfr. IV. 281.

Men En, som fisker i fersk Sø eller Dam, kan ikke uden Fortov drage Garn op paa Andens Grund, l. c.

F r e m m e d e .

- Ang. en Sag for den Preussiske Gesandt at udføre ved Høieste Ret, I. 13.
 Ang. en Gaard i Helsingøer, solgt til Sverrigs Konge, see Kjøbstæderne, I. 17: 19, og III. 467.
 Om indkommende fremmede Haandværksfolk, II. 455: 465.
 Man maa søge at drage Fremmede til de Americaniske Der, ved Gouvernemen-
 tets Milddhed, III. 239, IV. 551, 566, 568, 755.
 Disse maae i disse Tilfælde forundes Moratorier, V. 531.
 En Sag imellem Engelske Skibsfolk og en Capitain var gjort til 28 Sager, III.
 225, 235, 461: 464.
 Ang. en Sag om Hyre at skulle paadømmes i England, og ei maatte i Norge,
 III. 416, 419,
 Fremmede maae efter Forordning 26de Janu. 1667 ikke eie Gaarde eller Huse i
 Kjøbenhavn, men det blev den Hollandske Gesandt Calmette bevilget, III.
 466, 467.
 Om en Svensk Instrumentmager, J. Ahl, der var bleven det Svenske Videns-
 skabers Selskab Penge skyldig, og forlangtes udleveret, III. 636: 645.
 Reclamations-Retten synes at stride mod Natur- og Folke-Retten, III. 641: 643.
 Om en fremmed Minister kan ved Attest gjøre hvem han vil til sin Betjent, og
 derved besytte den for Nøde ved Stadens Jurisdictioner, IV. 234
 Udkast til Rd. 27de October 1773 om Fremmede, der lade Spil og Konster see,
 m. v., VI. 307, 308.
 Videre see Consuler, Reformerede, Tractater.

G e i s t l i g h e d e n .

- Det tilkom ei Stiftsproben, men Byfogden, at forrette Auction over endeel
 Løssore, som en Professor-Enke i Odense har testamenteret en hos sig havt
 Præstedatter, der har veniam-lexus, og forlangte Bortskælgelsen, I. 234: 236.
 Et Præstebarn er ikke geistlig længere end det er i sine Forældres Hæns, I. 235,
 IV. 606, 607.

En geistlig Enke ei længere end til hun forandrer sin Stand, med at bruge borgerlig Naring, faste Sted, I. 354, 355, 373, 417, 418, II. 190, 193, 578, IV. 235, 260, 603, VI. 108.

Efter en Præstedatter, der opholdt sig og døde hos Bønderfolk i et Skolehuus paa Allinggaards Gods, samt hørte endnu under det geistlige Overfarmyns derie, tilfaldt det ei heller Provsten at holde Auktion, I. 294-296.

Ang. Geistliges Bærning paa de Americanke Der, I. 329, 363.

Skifte og Auktion efter afg. Præst Hr. Knubs Enke, som døde paa Rytterdis Striet i et sig tilhørende Huus, af hvis Grund var betalt aarlig 3 Mark til Rytterbonden, burde tilhøre den geistlige Jurisdiction. I. 354-357, cfr. II. 220, 293.

Forstaaeligheder af Præsterne ved Brudebielser, I. 367-370.

Auktion over nogle Meubler, som en i Kjøne boende og bortdød Præste-Enke har efterladt sig, tilfaldt Provsten, I. 373, 374.

Refer. af 10de Aug. 1753 communicéres Bisverne, I. 374.

Samt Skal af Geistlige og Civile efterleves, I. 415.

Kjens Geistlighed har en egen Bevilgning under 12te Novbr. 1728, som ei af senere Konger findes confirmeret, I. 412.

Refer. af 6te Marts 1739 har sin Grund i en urigtig Forudsætning af Lovens 5-3-4 og bør ei forklæres udvidende, I. 415, II. 289, 635.

Det maae dog derved indtil videre forblive, saaledes, at Provsten maae forrette Auktionen over Kjøbskud: Huus eller Gaard, som tilhører en i samme Kjøbskud værende geistlig Person eller Stedsbo, I. 416, 417, II. 290, cfr. III. 261, V. 91, 92.

Skifte efter en i et sig paa Vordingborg: Amt tilhørende Huus bortdød Præste-Enke tilfaldt Provsten og ikke Amtmanden, I. 417-419.

Hvorvidt den geistlige Jurisdiction strækker sig, I. 418, II. 188, 192, 193, 289, 416, 417, 519, 578, 635, III. 307, 329, IV. 173, 401, 434, 602, 604, V. 91, 92, 120, 123, 285, 286, 292, 293, cfr. 359, 367.

I Følge Lovens almindelige Grundsætninger skulde de geistlige Jurisdictioner hverken have med Skifter eller Auktioner at bestille, I. 481, III. 142, 307, 308, 460, IV. 602, cfr. V. 31-468.

Varfomhed at røre derved, I. 418, II. 190, 637, IV. 603, VI. 368.

Undtagen ved den ny Lov, ellers ved Leilighed at indskrænkes, II. 189, 578, 637, 639, III. 143, 309, IV. 603, VI. 282, 283, 367, 368.

- Hensigten med, at begge bevisgædes, var de skulde forrette dem for mindre Salarium end ellers, I. 482, II. 189, 419.
- Hospitalsforstanderen i Aalborg forterer ei under geistlig Jurisdiction, I. 482, 483.
- Dog maatte Stiftsprovsten beholde en oppebaaren Skifte-Recognition, I. 483.
- Skiftet efter Just Nielsen Schonert, der som vandtittig havde i mange Aar været hos sin Halbroder Præsten i Eiby, og siden hos dennes Hustru, samt ei var aciallig, blev den geistlige Jurisdiction uvedkommende, I. 536, 539.
- Hvo der forretter de geistlige Skifter, II. 62, 189.
- Om Biskopen i Ribe beskaffer Kirke-Jurater udi det Torninglehnste, II. 136-143.
- Den geistlige Jurisdiction forretter Skifte efter en geistlig (altsaa især Klosters og Skoleholders) Enke, der ikke ved at læse Gaard paa Landet, eller bruge boergerlig Røring i Riabslæder &c., har forandret sin Stand, II. 187, 193, 578, III. 143 IV. 63, 66, 235, 603, 605, 606, 638, V. 77, cir. VI. 336, 350, 352, 359, 367.
- Over 4 Aarhund: Byes Mark-Jorde, der have tilhørt Præsten Hr. L., og bleve ei under Skiftet efter ham bortsolgte, men udlagte til Avingerne, der ere alle udenbys, og forlange over dem, som deres Eiendomme, Auction, tilkom denne ikke Provsten, II. 288, 290.
- En Provstes Jurisdiction strækker sig alene over de geistlige Personer i hans Herred, II. 289, IV. 603, V. 91, 92, 120, 123, cir. I. 418.
- Auctioner over Herregaards-Ladegaards samt andre Gaardes Besætning og Avling, der tilhøre geistlige Personer eller Boer, forrettes af de Civile, og ikke af Provsterne, II. 415-423.
- Skifte efter Geistlige, der have haft en Gaard i Korpagtning, og der dse, tilfalder Herredsprovsten, II. 520.
- Efter en Præste-Enke, der ei havde forandret sin Stand, og var dimitteret som Oldfrue ved Vallo: Slot, tilfaldt Skiftet Provsten, II. 577-580.
- Over Bortleilse af Jorde, tilhørende en fra et andet Herred i Skiesfjor indkommen og solat Præste-Enke, holdt Provsten med Rette Auction, II. 633-638.
- Om en Jorbaaner, Haandværkemand &c. i Kiøbenhavn, som eier en Kirke med jus vocandi, kan kalde Præst og Degen? III. 105, 108, 112.
- Ved et Sogns dobbelte Storhed efter L. 2-3-4 forskaaes dets contribuerende eller tiendebærende Hartkorn, III. 104, 111, 112, 411, 412.
- Anledning til Forordningen af 13de Martii 1761, om at Delinquenter af Geistlige bør undervises, III. 139, 142.

Proffen i Lyberg-Herred skulde afholde sig fra den Auction; Sognepræsten til St. Peders Kirke i Slagelse under dette Herred vilde lade holde over sin Korntiende af Fodby Sogn i Østerflakkeberg-Herred, III. 235:238.

Muligt at Sidstes Foged vilde, om han meldte sig, findes dertil berettiget, III. 238.

Den geistlige Jurisdiction maae ikke befatte sig med at auctionere Immobilia paa Landet, men dette tilkommer Retsbetjentene, altsaa paa Samsø Biskedømmet, III. 261.

En Præst, der kaldes af en Kirke-Patron, faaer Embedets Rettigheder og Myndighed ikke egentlig ved Vocationen, men ved den Kongelige Confirmation, III. 263.

Anledningen til Reser. af 8de Maii 1761, at fra Sidstes Dato regnes Vacance og Raadens Aaret, naar en Præst i saadant Kald beskikkes af Patron til et andet Kald, III. 262:264.

Ved Kirkers Salg maae Jus vocandi ikke forbeholdes, III. 274, 275.

Loven forbød ikke deres Adskillelse, III. 273, 274.

Det af Torstedlunds privilegerede Eier, som tilhørte Aarestrup-Kirke, samt Jus vocandi til Kirkerne Budderup og Grælev, hvilke 1724 eller 1725 med Forbeholdenhed folgte, og 1761 eiedes af Budderupholms privil. Eier, udgivne Sognepræste-Kaldsbrev for alle 3 Menigheder blev confirmeret, men Eierne skulde udløse hverandre, da Kongen ellers kalder til de 2 sidste Kirker, III. 270:275

De Dønder, der i Mangel af Studentere beskikkes et eller andet Sted i Norge, synes ikke saameget at være virkelige som allene subsidiale Klokkere og Degne, III. 308.

Øfter Slige og ufsuderede Skoleholdere paa Landet tilfalder det Sørenskriveren at forrette Skifte, III. 309, cfr. IV. 401, VI. 367.

Et en Præst meddeelt Beneficium paup. om Embeds-Indkomster kunde ikke udvides til Bisagerne, der vare personelle, III. 326.

Ved Lovens 1—2—15 bor det have sit Forblivende, III. 327:330.

Habnbare Skriftemaal er i sig, og oprindelig, en offentlig Indlemmelse i Menigheden, fra hvis Samfund En, ved en modvillig Synd, ansaaes selv at have udelukt sig, og ikke en Straf, men er siden bleven anseet derfor samt tillige en Forhaanelse, III. 362, 363.

Hvorvidt det Grever og Friherrer forundte Jus vocandi strækker sig, III. 414:416.

Naar af 3' annecterede Kirker de 2 høre under et Grevskab eller Baronie, og den 3de tilhører en Uprivilegered, kaldes i dennes Sced Præst og Degn af Hine, l. c.

Dette hidrører fra Sognenes gamle Kaldsrettighed, III. 414, 415.

Geistligheden i Norge er ikke berettiget til at holde Auctioner, og Reskripter om disse, samt om Tretter imellem Civile og Geistlige skal ikke gaae til Norge, III. 459 461, 672, 673.

Om hvo der ved Soro-Academie forretter Skifter og Auctioner, II. 502:505.

Om Præsterne i Torninglehn have med Gattigvæsenet at bestille, III. 569 572, IV. 135:139.

Ang. Vaas og Skudsmaal for Vonderfarle og Viner, samt Kølgesedle for de Gørste, saa og om Præsternes Paategning, III. 572 582, IV. 520:523.

Ang. trodsig Odsfarlet m. W. af en Præst i Bergen mod sin Biskep III. 655:661.

Om en Stiftesprobssten i Christiania beneficered og til Kirkens Lysehold hentagt Gaard, Borgen, III. 671.

At falde Præster (in specie til Hørslev og Eneslev) og Degne ved Grevinde Schaks efterladte Godser, tilkom Arvingen Greve S. L. Schak, og ikke deres Administratorer, III. 688 696, IV. 9, 790.

Om Skiftet efter et paa Herrenhaus i Hærsøstjøbing død gammel Student, IV. 59:61, 411:414.

Ang. Leiermaal af en Karl, som Sæksionen ved Decision, der ei appelleredes, kjendte fri for Straf, men negtedes Sacramentet af Præsten og hans Husbønde Provste. Ret af Biskoppen, IV. 170:172.

Probssten forretter Skifter efter Doctores Medicinæ (ikke som Geistlige, men som Lærde) og deres Enter, IV. 172, 173, 434, V. 293, cfr. 310 samt VI. 367.

Ligeledes efter Licentiati Medicinæ samt Medici practici, IV. 434, V. 293.

Om Indqvarteringsfrihed for Geistlige i Sjellands Kjøbstæder, IV. 231:233.

Samt i Viborg, V. 328, 532.

Hensigten med, at endeel slige Geistliges Boliger ere blevne solgte, imod at nye de huusleie af Kirkerne, IV. 230, 231.

Skifte efter en Præste-Enke, der var indleiet og død paa en Herregaard, tilfaldt Probssten, og ikke Amtmanden, IV. 234, 235.

Om Kirkerne i Torninglehn staae under Ribe, B. Skop aleene, IV. 253, 254.

- Ang. Conduittlister over Geistlige, Lærde og Candidati Ministerii aarstj til Sam-
 celfict, IV. 257, 258.
- Om en Merst Præstes øde Mensalgaard, Herd, som 1756 er bortbøstet til en
 anden Gaards Beboere, og 2 Landsoldater nu søge at faae, IV. 345, 346.
- Det tilfalder Herredsprovsten at forrette Skifte efter alle ordentlige Skoleholdere.
 IV. 401, cfr. VI. 367, III. 309
- Og in specie efter Skoleholderen i Stjelhøj Sogn, som Forvalt:ren ved Sun-
 dersløvholm disputerede, I. 6.
- Torninge: Lehn, Als og Eros staae i det Geistlige under Danmark, IV. 414
 (cfr. 61), 498, 697, 698, V. 31, 33.
- Paa disse forretter den Geistlige Jurisdiction Skifter efter Geistlige, men i det
 Første ikke, IV. 414, 695, 696, 698, 709, V. 33, 468.
- Om en til en Præste-Enke i dette udstød Bøvilgning, at sidde i uskift Bo, IV.
 697, 698
- Ang. Uenighed mellem en Præst og hans Sognefolk om Extraskats-Mandtaller,
 IV. 546, 548.
- Om noget Sognepræsten i Rudkjøbing tilhørende Mensalgods, hvortil Grev
 Ahlefeldt har Herligheden, IV. 576, 581.
- Om Proprietairers eller Præsters Herlighed til Præste-Annex- og Mensal-Gaar-
 de, IV. 603, 604, cfr. VI. 423, 424.
- Skifter efter Annex- og Mensal-Bønder forrettes af Præsten som Husbønde,
 IV. 604, V. 31, 32, 87.
- Tvistigheden om Skifte efter en Præstes Tjenestekarl, der døde hos en Bønde,
 blev hendiist til Lands Lov og Ret, IV. 603, 604.
- Skifte efter en gl. Præstedatter, der fra Forældrenes Død for over 20 Aar siden
 i Cors var og døde i Kjøbenhavn, tilfaldt ikke Stiftsprovsten, IV. 606, 607.
- Efter en Præste-Enke, som boede og døde i et Eiendomshuus paa Kallster, tilfoms
 Provsten Skifte, (i Fald det bør holdes) og Auction, IV. 637, 638, V.
 225, 228.
- De Verdslige, som ungtet Dette, og at eneste Arving var over 18 Aar, ind-
 trængte sig, skulde betale ham de indeholdte Salarier, V. 227.
- Ang. en Præstes Forseelse ved 2 løslagte Personer, 666, 668.
- Om Torningelehns Præster ere forbundne, af Prædikstolene at læse Andet end
 det dem fra Ribe, Biskop dertil sendes, IV. 709, 710.
- En Skiftebehandling er ikke en geistlig Forretning, V. 31.

- Et Heller en *Kallit* eller *Concurs*. *Does*. *Behandling*. V. 468.
- Det tilkom *Herredsprøsten* at holde *Stifte* efter en *Præst* - *Enke* fra et andet *Provstie*, der paa *Hedemarken* ejede og beboede en *Bondegaard*, V. 77, 78.
- Auction* over en *Gaard* og nogle *Bøger* i *Kalborg*, en *Udenbys* *Præst* tilhørende, tilkom ei *Provsten*, V. 91, 92.
- Ikke heller at holde *Auction* i en *Præstegaard* over *Lødere*, som den afdøde *Præst*es eneste myndige *Søn*, en *Bonde*, lod sælge, V. 118, 119, 120.
- En *Præstegaard* er ikke nogen *geistlig Grund*, hvorover *Provsten* alene skulde have *Jurisdiction*, og vi have ikke i *Rigerne* nogen saadan *geistlig Grund*, V. 120.
- En *Præstegaards* *Forpagter* forterer ikke under *geistlig Jurisdiction*, V. 123.
- En *Præst*, som holdte *Auction* over en *Saadans* *Lødere*, og afslykte samt hindrede hans *andén* af *Herredskogden* efter *Requisition* berammede og publicerede *Auction*, blev anseet, V. 119, 124.
- Om *Præsternes* *Skovparter* paa *Kalster*, V. 156, 158.
- Hvad *Præsterne* paa *Landet* i *Norge* maae tage for *Trotoveller* og *Brudeviiser*, V. 176, 177.
- De 2 *Præster* ved *Bemmetofte*. *Kloster* staae ikke i nogen *Forbindelse* med *Provsten* og *Præsterne* i *Kjøge*. *Herred*, V. 286.
- Han forretter altsaa hverken *Stifter* eller *Auction* hos eller efter dem, l. c.
- Naar ellers disse *Personer* eller *Stiftelser* have faaet *Jurisdictionen* over et vist *Sted*, saa antages den *Geistlige Jurisdiction* og de *geistlige Personer* derfra undtagne, V. 285.
- Om *Eds* *Tagelse* af *Geistligheden* i *Ribe*. *Stift* og *Torninglehn*, V. 287.
- Ang. det *Guineiske Compagnie* at foreslaae, underholde og befordre en *Præst*, V. 316, 319.
- Kongens jura vocandi* formindskes, V. 319.
- Auction* over *Effekter*, som *Creditorene* i en *Capellans* *Concursbo* lode sælge, tilkom ikke *Provsten* paa *Trø*, V. 468, 469.
- Veiermaats* *begængerens* *Ravne* *Kal* af *Præsten* i *Ministerialbogen* og *Skudsmaalet* indføres, samt for *Vedkommende* meldes, men de maae ei holdes fra *Herrens* *Ord*, V. 515, 516.
- Hvorbidt *geistlige* *Enter* ere efter *Loven* *fri* for *Kjøbsted*, *Skatter* og *Tynger*, V. 529, 530, 532.

Nogle geistlige Enker i Bthborg bleve ei bevilgede Frihed for Grundstats Beskæftelse, V. 529:533.

At hvem jus vocandi kan eies og udøves, V. 564, cfr. VI. 213, 214, 293.

Ang. Auction efter en Præst, som hans eneste og myndige Arving forlangt holdt af Pøstsen, der beholdt Salariummet, da den civile Directeur ikke meldte sig, VI. 19:21.

Den Auction, en Præst-Enke, der var hos sin Broder i en Faste-Wolke ved Odense, lod holde over Løbsre, tilfaldt Pøstsen, VI. 108, 109.

At kalde Præst og Degn, er et personligt adeligt Privilegium, 213, 214, cfr. V. 564.

Udkast til en Forordning, at en Beneficiarius skal godtgjøres hvad han i Landvæsenet forbedrer, VI. 240:243.

Ligesaa til Rd. 13de Junii 1771, at ved nægte Børns Daab skal forholdes som ved Andres m. M., VI. 260.

Samt til Rd. 27de Julii 1771, at Børn maa døbes hjemme eller i Kirken, lige som Forældrene ville, VI. 261.

Om Auction efter en Præst, hvis Besætning var forstærret derved, at han har haft endel Præstegaardene uvodkommende Jord, VI. 281:283.

Jus vocandi, som en Uprivilegeret eier, over Kongen i hans Sted, VI. 293, cfr. V. 564.

Den Geistlige Jurisdiction samt Skifte- og Auctions-Rettighed er i Kjøbenhavn ophørt, VI. 336, 350:352, 359, 367.

Formenes ogsaa at skee de øvrige Steder i Rigerne, VI. 367, 368.

Øidere see Academier, Skoler, Tiende, Publique Stiftelser.

G j e l d.

Polittiet assisterer Assistentshuset mod private Laanehuse, I. 120, 121, 267, V. 141, 142.

Derom sættes en Inquisition-Commission paa et Aar, I. 268.

Og atter i Aaret 1770, VI. 140:142.

Cautio for Arrester kan ei i Udslæderens Bo nyde Præference, I. 135.

Anledninger og Udkast til Anordningen mod Ager og ulovlig Credit, 137:144, 218 222.

Penge for Kviser ei hos Pøstmestere eller Andre at nyde Prioritet, I. 164:167.

Prio-

Prioritets-Rettighed er et ubæuet Privilegium, I. 165.

Om Panters Burdering i Kjøbenhavn til Laan af Umpudiges og publique Midler, med Forslag til Rescr. af 26de Julii 1754 I. 224. 229.

Flere i een Fordring deeltagende Creditorer kunne under eet søge deres sælles Debitor, og ligesaa kan flere for een og samme Gjeld bærende Debitorer under et tiltales, men ikke forskjellige Debitorer for hvad de for sig, uten Sammenheng med hinanden, Rylde, I. 312. cfr. II. 375. 384.

Gjeldcommissiön for Aalborg er ei at foreslaae, I. 313

Aug. en Saadan paa de Americanse Der, 325 327, 361. 365.

Om en ny Commissiön sammesteds, II. 151, 152, V. 436. 438.

Have til Fattigvæsenet ei at have Fortrin for offentlige Penge, I. 408.

Der kan ei raades til at bevilge et Assistentshuus i Raskov, I. 439

Hypotheca tacita. er heel forhadt, og for Handlende byrdefuld, I. 454 455.

De ældre Love have lidet eller Intet vidst deraf at sige, III. 121.

Plan fra en Anonymus til at ophjælpe Crediten hos Fremmede, til en Inqvisiöns-Commissiön om Proforma-Buxler :c. I. 500 508.

Om en Sag, hvor Greve V. har caveret for 4000 Rdlr., og da man vilde søge derfor, udgav sin Buxel-Obligation paa samme Sum, men det formodes, at Valuta aldrig var givet, I. 508 514.

Exception paa Grund af Sidste, fremsat inden 2 Aar, virker i Tidsstand, og hvor den Romerske Ret følges, at den anden Part faaer onus probandi, I. 509.

Strax fremsat, menes den her at kunne virke Fed; ingen Lov vil, at Nogen skal betale det, han beviidlig ei har faaet, I. 509, 510.

Om 2 af Greve L. udgivne, og forældede Buxel-Obligationer, hvorpaa Creditor ansogte Opreisning, I. 525. 528.

Førend Rente er forfalden, maae ei deraf beregnes Rente, I. 527.

Om Arrester for Gjeld, og deres Prioritet, II. 21. 33, 65 97, 717, 752. 753, III. 121. 126, 376, 419, IV. 438. 439, 737.

De gibe ingen Pante-Rettighed eller Prioritet, II. 27. 32, 205, 717, 718, IV. 737, VI. 144, 145

Hvorledes man har søgt at eludere Forordn. af 28de-Octbr. 1802? II. 30, 31, 204. 205, 717, IV. 739.

Visse af en fransk Consuls Meubler og Effekter i Bergen ere ved Rescr. af 30te April 1756, der bør tinglyses, fri for hans Creditorers Liltale, II. 180: 187, VI. 43: 47.

Forslag til en Anordning om Opbudskoer hastig at tilendebringes i Kjøbenhavn, II. 194: 204.

Opbudde bør ikke meget at begunstiges, II. 194, III. 138.

Hvad det er at gjøre Opbud, II. 195, 197, 198, III. 134: 138.

Opbudskoer bør ei af de ordinaire Skifteforvaltere administreres, II. 198 202, cfr. III. 137.

Mala fides tager alt mere Overhaand ved Opbudde og Fälliter, II. 204.

Hvorledes det kunde være Creditorer tilladt at provocere til Concurs og Fällit, II. 205. 718, 752.

I Følge heraf udkom Forordning 18de Novbr. 1757, II. 206.

Om Hensigten med denne, III. 138.

Risøde Jøders Creditorer kunne forlange de Førstes Boer af ordinaire Skifteforvaltere antagne, II. 213: 215.

Om Execution hos Udenbys Debitorer efter en Commissions Domslutning, II. 252.

Ang. Skiftet efter Courtonne, som meentes for tidlig sluttet, og hvorved blev Overskud til flere Creditorer, II. 353 367.

Anledning til, og Hensigten med Rescr. af 3die Janv. 1755, II. 375: 378, cfr. I. 312.

Om sammes Indførelse ved Retterne i Kbhvn, II. 375 384.

Opreiðning paa en in blanco 1748 (altsaa førend Forord. af 14de Maji 1754) ndstødt, men ei fornyet Bypæl Obligation, om hvis Hovedsum, men kun i Henseende Renterne, var ingen Dispute, blev bevilget, imod at betale hvad Stemplets Papir der til Fornylserne vilde have gaaet med, II. 410: 415.

Det tilraades ikke at avvellere en af Skifte-Retten paa Laasinge efter afgangne Fabriqueur Zübner affagt Prioritets Kjendelse, II. 429: 452.

I Pante-Protocollerne bør forklares have eller havende Panterrettigheder udi faste Eiendomme, saagod, i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, disses Matriculnummer, II. 531: 534, 591, 592, V. 125: 127.

Hvor, hvorledes, naar og til hvad Rytte Pantebreve skulle tinglyses, II. 588. 589, V. 83, 84, 126, 127, 129, 191: 197.

- Lyvens 5 — 14 — 37**, følger med at Udlæg skeer i alle de Tilfælde, hvor der er *Concurfus creditorum*, II. 715, 716.
- Om Prioritet for Umyndiges Midler i Børgers Fallit**, og Opbud- samt Sterb- boer, og at Concurd kan paastaaes i Tilfælde af deres eller Gudses Arrest, II. 714:718, 571:754, III. 101:126, 410.
- Om nogle Vexler, der vare trasserede og endosserede under fingerede Navne**, hvilket er et Slags Fallit; Kulde Politimesteren paakiende Sagen, II. 727:730.
- Ang. en i en Auditeurs Huus og Effekter udi Kolding gjort samt forfulgt Arrest**, III. 34:39, 611:623.
- For modsigelig Gjæld maae aldrig Udpantnings-Ret tilstaaes**, III. 113.
- Efter den Romerske Ret have Umyndige siltiende Pante-Ret i alle Børgens Essecter**, III. 121.
- Men efter Danske og Norske Lov ere deres Fordringer hos ham blot et Creditum privilegiatum næst efter Kongl. Indkomster**, og for ved de Creditorer, der alene have et Jus ad rem, men ikke for ved dem, der have Jus in re, og især Pantobovere, III. 121, 122, 125.
- Grunden til disse Fortrin**, III. 122, 123.
- I visse Kjøbslader maae Pantebreve ikke tinglyses uden Attest, at Børgen har for Umyndiges Midler stillet Sikkerhed**, og der skal Byksriveren give Overformynderne Attest efter Pantebogen om behøvende Børger, III. 120, 124, 125, 409, 410. V. 149, 150, 277.
- Hvad Opbudsmænd og deres Forretninger ere?** III. 134:138.
- Om de have Jurisdiction?** III. 135, 136.
- Forretningens Beskrivelse finder ikke Sted, uden hvor Boet bliver Fallit, og da forvoktes det af Øvrigheden**, III. 135, 138.
- Derfor skulde ogsaa Opbudsmændene i et Bo udi Christianssand levere Forretning og Documenter til Byksriveren, som kan expedere det Fornødne**, III. 138.
- Naar de under Kønigs Haand-Commission staaende Betjente maae for Gjæld arresteres?** III. 267:270.
- Man bør være meget varsom udi at fassætte Noget, der synes at begunstige flette Debitorer, og at være Creditorerne imod**, III. 365.
- En for Gjæld Arresterets Underholdnings- og Varetægts-Penge skal betales forud, i det mindste en Uge**, III. 366.
- Ang. det Kongl. Magazins Fordring og gjorte Arrest i undvigte Krammer Børgers Fallitbo, og dets Behandling**, III. 370:378.

- Om *Svensken Aht*, der var bleven det *Svenske Videnskaber- = Saltsk. Penge* skyldig, og forlangtes udleveret, III. 636-645.
- Ang. en frarømt *Barque* og *Ladning* at ansees som *Kallitbo*, IV. 3-4.
- Om *Kortrindret*, som tilstaaes *Handelscompagniet*, før at det skal understøtte *Jælands Indbyggere* i *Rødskiltvælde*, IV. 123, 124.
- Ang. *Redsættelse* i *Kenterne*, IV. 219.
- Concept og *Grunde* til *Korordningen* 12de Febr. 1767: desangaaende, V. 235, 236, cfr. 584, 585.
- Om en *Skyldner* fra *St. Eustatius*, der var kommen til *St. Croix*, og havde pantsat sin *Plantage*, samt var af *Generalgouverneuren* forundt *Moratorium* paa 4 *Ar*, der søgtes *confirmeret*, IV. 245-250, 526-530.
- Moratorium* kan ikke udgives uden af *Kongen* selv, og meddeles aldrig i disse *Riger*, IV. 247, 249, 250.
- Det maae paa de *Americanske Her* forundes *Visse* for nogle faa *Ar*, IV. 531.
- Ang. 4 *Obligationer*, *Grevinde Lerche* har udgivet, og ei faaet fuld *Valuta* for, til hvis *Undersøgelse* foreslaaes en *anordnet Commission*, IV. 270, 271.
- Hvorvidt *Skifte-Retten* kan kjende paa et *Storbooes Debitorer*, IV. 299, V. 273, 379, 380, 382.
- Den *Danske Vexel-Ret* er indført paa de *Americanske Her*, og det *Ansøgte*, om *Mere* i *Recambio*, kan *hentlægges*, IV. 333, 334, cfr. 435.
- Derom er siden *forestillet* og *anordnet*, IV. 24-30, 164.
- Appel* derfra til *Højeste-Ret* hindrer ikke *Execution* i klare *Gjeldsfager*, IV. 336-338, 435.
- Ang. en *Omslags- og Betalings-Termin* paa disse *Her*, IV. 440.
- Hvad der endvidere kunde *foranstaltes* til at *sikre* det *almindelige Vare-Magazines* *Kordringer* hos *Kræmmerne*, IV. 735-740, cfr. VI. 84, 86.
- Ang. nogle *Vare*, som en *Mands Creditorer* i *Kjøbenhavn* havde gjort *Arrest* paa og hos nogle *Andre* *stode* under *Rettens Segl*, men, da *Hine* *tillfredsstillede*, bleve *tilbagesendte Debitor*, som brød *Seglet*, og *fulgte* af *Varene*, V. 108-112.
- Det *beroer* paa *Enhver*, om og naar han vil lade sine *Pantbreve* *tinglyse*, V. 125, 129, 195-197.
- Om *sammes Udsettelse*, V. 196, 197.
- Ang. en til *Vare-Magazinet* *udgiven* *stor Obligation* af en *Mindreaartig*, hvis *Curator* ei havde *med-underskrevet*, V. 236-238.

- Om det Westindiske Compagnies og siden Kongens Fordringers Præference paa de Americanke Eilande, V. 240, 241.
- De Sidste ere henimod 3 Millioner R. E., og henlagte til den her contraherede nationale Sjelds Afbetaling, V. 240.
- Om der af nogle førend Kd. 13de Febr. 1767 deels udlaaente, men ei derfor Obligation givne, deels udløvede Penge, maatte svares 5 p^{ro}Cent, V. 248, 250.
- Ang. det Guineiske Compagnies Kontrinstret hos dets Besjente, V. 313, 314, 317-319.
- Om Creditorers Krav og dets Anmeldelse i Stervboer, V. 367, 372, 375, 377, 378, 380, 382.
- En Pantnaver er ikke pligtig at betale sit Pantes Udgifter, V. 466.
- Det Sjællandske Brandsocietets Contingenter maae hefte paa Bygning og Grund, V. 467.
- Reglerne for en Kallit- eller Opbudshoes Behandling, ere de samme som for en Stervbo, hvor der er Arvs og Sjelds Fragaaelse, og i dem ere Creditorerne at ansee som Arvinger, V. 468.
- Ang. et Regiments Fordring hos en dets afgangne Chef, der paaftodes udbetalt frem for dennes Sjeld til en tredje Mand, som havde gjort Arrest, 492-494.
- At leie Værelser i Bihorg bort til Snapssting er et af de bedste Næringsmidler der, V. 530.
- Hvorvidt Arrest, Forbud, Indsærfel eller Execution for en Isenframmeres Sjeld maae hfe i deres Fabriqve, Raadbad kaldet, V. 555, 556.
- Concept til Kd. 5te Janv. 1769, at Quartprocentsskatten erlægges af Debitor, men affortes Creditor, 583-585, cfr. IV. 219; V. 235, 236.
- Ang. at det almindelige Magazins Factor i Bergen, som var det Endeel Skyldig, havde til en Majorinde for hendes Fordring overdraget samtlige i hans Huus værende Meubler og Krambare, hvorimod hun har betroet ham samme til Brug og Nytte, VI. 63, 64.
- Ang. Generalmagazincontoirets Prioritet hos Fabricantere, VI. 84-86, cfr. IV. 735-740.
- De 13000 Rdlr., som restere paa en af Konge Christian den Sjette under 12te April 1732 til Markgreven af Brandenburg Culmbat egenhændig udgivne Obligation, betales rettest til Enkedronning Sophia Magdalena som Arveberettiget, og ikke til Hertugen af Hildburghausen, VI. 101, 103.

En Obligation udbetales ikke gjerne uden at den quitteret tilbageleveres, VI. 106.

I Henseende til, at Vexler og visse Regninger skulde i Concurssboer paa de Americanske: Der nyde Fortrin, forbliver det ved Lovens Udlægs-Orden, VI. 162:166.

Vexler, paa disse Der udgivne, paa Europa trafne og fra dette med Protest tilbagekomne, maae nyde 12 Løbemaaneder, VI. 163, 165, cfr. IV. 333:335, VI. 24:30.

Om Proforma-Vexler paa samme Der, VI. 163, 165, 166, cfr. 24:30.

Ang. en Regimentsquartiermester, som havde handlet med Vexler og Andet, samt blev Artillerie-Corpsset og nogle Creditorer Penge skyldig, og hvis Concurssbo disse forlangte behandlet af den civile Ret, VI. 191:201.

Hvorledes Pant ikke maae sættes eller tages af Es. Statens Underofficerer og Gemene, deres Hustruer og Børn, VI. 201:204.

Om Gjeldsbreve, ældre end 20 Aar, VI. 276, 277.

Pante-Obligationer, indførte i Pante-Protocolleerne, behøve ikke at fornyses, VI. 279, 280.

Ang. nogle af Kongerne Feiderich den 3die, Christjan den 4de og Christjan den 5te, samt Prinds Christjan den 5te udgivne Obligationer, hvis Indhold nu søges betalte, VI. 274:281, 440:442.

Fordringer, der reise sig af Credit paa fremmede Silke-, Ulden- og Bomulds-Vare, ere i Danmark ugældige, og maae i Norge vige sligt Crediterede for fremmede slige Vare, VI. 322, 323.

Ang. nogle Fordringer i Stervboet efter en her bordsød Vestindianer, som havde indsat Executores Testamenti, VI. 323:325.

Om Fordringer hos Militaire, VI. 348, 349, 360.

G r ø n l a n d.

Ang. modereret Salarium fra Licitationer og Auctioner ved Halsborgensernes Grønlandske Expeditioner, V. 92:95.

At sende Skibe paa Robbefangst under Grønland, fortjener at begunstiges, V. 92.

H a n d e l.

- Ang. Land- eller Biskkekrømmere og Markeder i Aggershuus Stift, Handel, Kjøbmand og Høkere i Christiania, I. 335, 354.
- Engiysning af Contracter mellem de Contoirske og deres Handelsforvaltere i Bergen skal betales, I. 392.
- Enhver maae efter Plac. Iste Novbr. 1748 handle med Ostindiske og Chinesiske Vare, I. 495, 497, III. 169.
- Plan fra en Anonymus, til at ophjælpe Handelen, m M. I. 500, 508.
- Om en af Raskov-Borgere ansøgt Inquisition's Commission i Henseende til Kornærvelse i deres Handel af Landmanden, I. 616, 624.
- Den inquisitioniske Proces er om Land- og Forprang forbuden, I. 618, 619, V. 392.
- Hvad en Kjøbstads Handlende sætte deres Fordeel i, II. 668, 669, III. 88, 89.
- Om Handel med Kornvare fra Danmark til Norge, og Indkjøb af Stibrummerne, III. 86, 91.
- Jo mere Monopolier, hvormed maadelig Fordeel og saalelige Priser ei kunne bestaae, afskaffes, og Frihed i Handel indføres, jo bedre er det, III. 89. IV. 462.
- Enhver Borger maae drive Handel, hvor der ikke er sluttet Laug, eller noget sært Privilegium derimod, III. 177, 459.
- Handel er Kjøbstædnøring, III. 204.
- Naar samme Slags Vare findes nævnte i flere Lauges Artikler, ere de lige berettigede til at falholde dem, III. 287.
- Ang. det Kongelige Magazins Fordring, og gjorte Arrest, i undvigte Krømmer Benzons Kalkibo, III. 370, 378.
- Om Politimesteren skal kjende til Bøder ved Tobakshandelen, III. 477, 479.
- Nogle, som i Arendal havde solgt fremmede ustemplede Kaart, skulde fiscaliter tiltale, IV. 169, 170.
- At indkjøbe Sommerlast, der ei kan bringes til Ayltorv, er ikke Forprang, IV. 197.
- Om Tobakshandelens Forpagtning, IV. 301, 302.
- Sp. Assurance-Compagniet er Aarsag i Handelens Udbredelse, IV. 462, 463.
- Om nogle paa Landet omkring Stavanger af 2 Kjøbmand indkjøbte Kornvare, hvilke Almuen tiltvang sig for en lav Priis overladt, IV. 502, 505.

- Ang. Handel mellem Børgerne i Stænger, og omkringsboende Bønder, IV. 505, 511.
- Hvad der end videre kunde foranstaltet til at sikre det almindelige Vare Magazins Fordringer hos Kræmmerne, IV. 735, 740.
- Og hos Fabrikkerne, VI. 84, 86.
- Balance i Handel paa Priser af ind- og udførende Vare holder Contanterne i Landet, og Børselcoursen jævn, da den ellers stiger, IV. 801, 803.
- De norske Se-Entrulserede maae ei forsærdige Kustager, som bruges i Handel, V. 133.
- Ang. Handelsdvang af de Rigere, V. 159.
- Om en til Vare Magazinet udgiven stor Obligation af en Mindreaarig, V. 236, 238.
- Ang. Land- og Forprang ved Holbek, V. 288.
- Om Samme og Omløbere i Jydland samt overalt, V. 388, 390, 392, 394.
- Ang. Handel med Silke- og Ulden-Kram, V. 388, 391, 393, 394.
- Og med andre Ting i Kjøbstæderne, l. c.
- Markeder ere ikke andet end en almindelig Omsætt, V. 391.
- Om Frihed til Handel derpaa, V. 391, 393, 394.
- De ere meest nødvendige i ringe Byer, V. 392.
- Ang. et selvgjort og aften Marked i Hare, samt at adskillige modfatte sig dets Ophevelse, VI. 64, 65, 66.
- At falholde og sælge Vare til et paa Landet forbudet Marked, straffes som Landprang, VI. 65.
- Om 2 Jøder, der med Kramposer omløb i Sjælland, VI. 86, 87.
- Videre see Afsatistiske Handel, Island, Vestindien.

H a v n e v æ s e n e t.

- Om en paa Holbeks Skibbro foranstaltet Reparation, og Sags Ansøg ved en Commission imod Magistraten, samt Broens Administration for Freintiden, II. 224, 245.
- De under Kbhavns Havne-Commission staaende Betjente maae ikke paa deres Personer arresteres for Gjæld, førend denne hos Hin forgjæves er søgt, III. 267, 270.
- Havnevæsenet førterer under Soldkammercollegium, III. 582.

Dette Sager ere ved første Instants i Norge benificerede, 583.

Ang. en Bønde, der var kommen til Bergen med sin Jagt, samt blift Opsættsghed og Overlast mod Havnefogden; hvorfor han blev dømt, og har appelleret, samt vil videre appellere, og søgte Stiftamtmandens Befkræftelse tilstedsat, som negtedes, IV. 342, 345.

Havnefogden i Bergen bør sagtmødigen beegne og tilrettevise fremmede Ankomende, IV. 344, 345.

H e l l i g d a g e .

Ang. nogle Krambare, udtrukne ved Lotterie til nogle Bønder paa en Søndags Aften, II. 264, 269.

H i t t e g o d s .

De Sager, som findes i Kjøbenhavn og paa dens Grund, skal leveres paa Postkammeret, antegnes, publiceres, m. v., V. 309.

Om Dannefæ og jordgrabet Gods, V. 353.

J a g t e n .

Ang. Jagten i Kalls Skov og Dænger for 2 Gaardes Eiere, og Estergivelse af Kongens Rettighed dertil, I. 170, 175.

Om Appel fra Skov- og Jagt- Sessjonerne, II. 17, 18, III. 3, 6, 433, 439, 440, 442, V. 4, 5.

Videre om dem, see Skovvæsenet.

Ang. et Krybskytterie, begaaet i Wildtbanen ved Fridericia, og en Medhjælper, III. 3, 9.

Om Jagtskildes Stempling for de privilegerede Kjøbenhavnske Indvaanere, III. 104, 108, III.

Jagttrettighed er uadskillelig fra Grunden, III. 274, V. 566, VI. 420.

Marfagen dertil, V. 263, VI. 296, 297, 420.

Ang. et Krybskytterie paa Samsø, hvorfor 2 Mænd vare i lang Tid arresterede, samt Sattedommer befikket, III. 288, 294.

Forordn. af 8de Decbr. 1688 og 18de April 1732 ere expederede igjennem det Danske Cancellie, III. 422, V. 333, 409.

Den Sidste paalægger store Straffe, III. 426, 435.
 Følgelig høre Sager derom til bemeldte Cancellie, III. 442.

Råammer. Plac. af 26de Martii 1761, om at en Jagtbetjents Eed kan sælde dem, der for Krybskytterie og Wildttrøerie udi den Kongelige Wildtbane angives, strider mod de Danske og alle Principia juris samt vor Retteraangsmæde, og vilde blive en farlig Lov, følgelig bør miste sin Kraft, III. 423, 438, 442, 568, IV. III, IIIA.

Varfagen til haarde Straffe for Indgreb i Jagten for dum, III. 435.

Nu er den blot en Tidsfordriv for Landsherren; I. c.

Rhøavns Universtræt har ikke Jagten til sit Jordegods, III. 591.

Men samme har Kjøbenhavns Magistrat, III. 595, 596.

Kun den fødte Børge maa øve Jagt paa sin Myndlings Gode, III. 695.

Ang. Klapvejant efter Ræve og Ulve, samt hvo dertil bør bidrage, IV. 180, 182, 405, 406.

Om fælleds Jagt ogsaa for Holufsgaard i den med Christjansdal folgte Hjalleby By i Høen, samt om Jagten paa St. Jørgens og Korup Marker, nu Wildtbanen er ophævet, IV. 622, 627.

Ang. Bortforpagtning af den Kongen paa de offentlige og uprivilegerede Gode i Koldinghuus, samt tilkommende Jagtrettighed, V. 262, 263, cfr. VI. 419, 420.

Ang. Jagten paa de bortsolgte Kongelige Gode, V. 333, 334, 409, 563, 567, VI. 148, 149.

In Specie i Enemærkerne af 3 Hovedgaarde paa Møen, hvilke Bønderne kjøbte, VI. 148, 149.

Jagtrettigheden er eyrindelig et Regale, V. 352.

Ang. hvo der er berettiget til at holde Skytte med Jagtskild og at jage paa Fælg, samt hvo kan holde Andre ude af sine Enemærker, V. 409, VI. 149, 293, 296, 297, 423, 424.

De første Dele henhøre under blandede adelige Privilegier, VI. 213.

Kongen eier Jagtrettigheden paa Kjøbstæd, Jorde og paa offentlige Stiftsellers Gode, hvor disse tilsammen gjøre enten den første Part eller 20 Edr. Hartforn af en By i Danmark, VI. 292, 297, 416, 418.

Samt øver den paa Strøgode, som enten tilhører Uprivilegerede, eller og ligger længere end 2 Mile fra Ejernes Hovedgaarde, naar hver Jagt Uprivilegereds Lod for sig udgjør saadan Part eller saadant Hartforn, I. c.

Dette

Dette er ophævet; og der sees intet Urimeligt i, at disse Lodder sammenlægges, og at Kongen paa dem øver Jagt, VI. 419, 420.

Kongens Jagt aftager, ligesom Enemærkers Tal tiltager, VI. 296, 297, 420, cfr. 423, 424.

Jngen maae bruge Jagt paa Andens Grund, V. 263, 566, VI. 296, 297, 420.

Øster i Andres Enemærker, V. 409, VI. 149, 297, 423, 424.

Altsaa ikke heller paa Mensals, Annex- og Præstegaards-Jorde, der ere af Kærlig udskiftede og for sig selv indhegnede, VI. 423, 424, cfr. 603, 604.

Kælles-Jagt maa bortfalde, naar Kælleskabet ophører, VI. 296, 423.

Ang. den i Holland 1725 ophævede Wildtbane, VI. 420, 421.

J n d q u a r t e r i n g.

Om en extraordinair Indqvartering for en kort Tid i Kjøbenhavn, og Privilegeredes Deeltagelse derudi, III. 605, 607.

Ang. Indqvarteringsfrihed for Geistlige i Sjællands Kjøbstæder, IV. 231, 233.

Samt i Viborg, V. 328, 532.

Indqvartering er et onus reale, der næsten overalt har formeret sig, og sjelden bør dispenseres fra, IV. 585, 589, V. 332.

For saavidt den er det, befries Privilegerede og Kongelige Betiente ikke derfor, undtagen in natura, og om de have specielle Privilegia, IV. 586, 589, V. 331, 332, 532.

Doctor Medicinæ i Aalborg bør af sin Gaard svare Hjelpeskat, V. 310, 311.

Om Apothekerne skulle svare baade af Røring og Grunde, V. 332.

Hvad til Indqvartering henregnes, V. 332, 531.

J s l a n d.

Om Straf for Tyverie udi Jælland, I. 382.

I dem bør dømmes efter den Norske Lov, IV. 310.

Om det Jælandske Compagnie saagodt et i Aaret 1752 oprettet nyt Interessentskab, beaages Forhold til hinanden, og at det Første ei har efterlevet Octroien, I. 624, 638.

Ang. Omfæstninger paa Delinqventers Overførelse fra Jælland til Slaveriet, at der er stor Armod i Landet, at Tyvstraffe ei bør stræpes, at et Lugthuus

- der bør indrettes, og at Sagesaldet ei skulde forpagtes til Eysfelmændene i Island, II. 269:288, cfr. VI. 48:50.
- Om det forrige Islandske Compagnie, II. 274.
- Om det siden Oprettede, der 1758 gaaer til Ende, II. 274, 275, 286.
- Vilse Delinquenter i Island skal dømmes til Landets Tugthuus, m. m. om Dette, III. 583:585.
- Om Fortrinsret, som tilsaaes Handelscompagniet, for at det skal understøtte Islands Fjæddbyggere i Rødstilsælde, IV. 123, 124.
- Med Tviligheder mellem begge maae Handelslederne være deres rette Børnering, IV. 124, 125.
- Den Islandske Handel er overladt det almindelige Handelscompagnie, IV. 183, 457, 459.
- Ang. den Islandske Justitskasse, IV. 303, 304.
- Den ny Islandske Lov skal inden Julii 1767 være færdig, IV. 314, 315.
- Kra 1768 kunde endnu endeel Aar medgaae, V. 474.
- Jndril den udkommer skal i Procesmaaden forholdes efter Norske Lovs 1ste Bog, IV. 393.
- Summa appellabilis i Sager til Høieste Ret fra Island, foreslaaet til 140 Rdlr., kunde være 50 Rdlr., men det udfattes, I. 393, 396, 397.
- Hvorvidt Egetskab mellem Beslegtede maae i Island uden Bewilgning indgaaes, IV. 399, 400.
- Om Accise af de Islandske Vare, IV. 539, 540.
- Ang. Handel og Fiskerie under Island af Andre end det Islandske Compagnie, som er blevet forenet med det almindelige Handelscompagnie, V. 5:18.
- Udkomst- og Pante-Breve &c. i Island skal læses til Laugtinget, V. 125:129.
- Løsbjælle af Odels-Jord, før end den sælges, gaaer efterhaanden af Roden, og ansees som unyttig i Island, V. 30, cfr. VI. 170:190.
- Den Islandske Lovs Urimelighed i Henseende til Arvefølge har, tilligemed en Memorial, anlediget Rescr. af 17de Febr. 1769, at Norske Lovs 5 — 2 skal gjælde, V. 473:475.
- Om Engthuset i Island, og hvilke Delinquenter deri skulle indsattes, VI. 48:50, cfr. II. 269 288.

Jøder.

- Om et Leicemaal, en Jøde er sigtet for, I. 377, 378.
- Ang. Jøder og hvorledes det maae være dem tilladt at forrette Skifter efter Jøder, II. 206, 216, cfr. VI. 336, 350, 352, 359.
- De maae ikke smelte Guld og Sølv, III. 382, 383.
- Jødernes Børn, førte i deres lovlige Wæstetaber, ere ægte Børn, og beholde Arverettighed, naagtet Fædrene blive Christne, IV. 133.
- Om en gift Jøde, der med en gift og døbt Jødinde havde levet som Mand og Kone, IV. 178, 180.
- Ang. en Jøde, der formedelst sin Dødsfæls ved en Execution hos en anden Jøde var indkaldt til Politie-Retten, og ei mødte, men sendte Attest fra den Hannoverske Minister, at han var hans Commissionair, IV. 233, 234, cfr. V. 294, 298.
- Et Forsamlingssted for Jøderne maae bygges, men de maae ei bruge det Navn Synagoge, IV. 676, 677.
- Jøderne i Hertugdømmene staae under Over-Rabbineren i Altona, V. 294, 298, cfr. IV. 475, 486.
- Men i Fridericia, hør fra 2 til ham vare indstævne, høre de under Bytinget, V. 298.
- Om 2 Jøder, der i Sjælland omløb med Kramposer, uden Leidebreve, VI. 86, 87.

Kirkerne.

- Om Kirkerne's Inspection og Børgers Beskikkelse i Torninglehn, II. 135, 143.
- Bed Kirker's Salg til Privilegerede eller Andre, maae Jus vocandi ikke forbeholdes, III. 274, 275.
- Tilforn maatte de adskilles, III. 273, 274.
- Hvorledes en Privilegered, som eiede 2 Kirker uden Jus vocandi, hvilket en anden Privilegered besad tilligemed den 3die Kirke med saadan Rettighed, alle 3 under eet Kald, skulde udløse hinanden, III. 270, 275.
- Om en til Christiania Kirkes Husehold henlagt Gaard, III. 671.
- Kirkerne's Bedste søgtes, ved at give Huusleie til endel Geistlige, hvis Boliger søgtes, IV. 231.
- Om Kirkerne i Torninglehn staae under Ribe-Biskop alene, eller under Hadersleb-Amtmand tillige, IV. 253, 254.

- Forordn. af 13de August 1734 er ikke anvendelig paa Kirke-Eierne i Danmark, IV. 308.
- Eieren af en brostfældig Kirke skulde tiltales efter D. 2. — 2 — 22 — 4, og den af Stifftet besørges repareret, IV. 308, 309.
- Om en Proprietair der eier en Kirke med Jus vacandi, har Herlighed til Præstegaarden, IV. 604.
- Ang. at Kirkerne i Nordlandene fratages Eiendomme, IV. 650, 651.
- En Kirke eller dens Gods kan ikke besiddes med fuld Eiendomsret, VI. 374, 375.
- Dens Bøndergods kan ikke henlægges under en Sædegaard, for dermed at complete den, VI. 375, 376.
- Dets Bedøre maae gjøre Reiser for Kirken, VI. 376.
- Hvad Jus patronatus til en Kirke er, hvorledes den eies, pantsættes og sælges, VI. 375.
- Hvorledes de af Kongen bortsolgte Norske Kirker ere Eierne skjødede, samt maae være fritagne for Skat af hvad Lønner og Bord, disse bygge i Hines Skove, VI. 442, 444.
- Widere see Publicque Stiftelser.

K j ø b og S æ l g.

- Forstaaelse af Forordn. 5te Janu. 1753, I. 114.
- Udvidelse deraf, I. 149, 153.
- Sælgen af Munderings-Sorter at forebygge, I. 136, 137.
- Ang. Betaling for Auktionskjøders Udstædelse og Tinglæsning i Sjællands Kjøbstæder, I. 306, 308, 309.
- Årsagen til og Hensigten af Lovens 5 — 3 — 4, at Kjøbstæd-Huus og Jord maae sælges uden Lovhjælp, hvilket ei er tilladt med Selveier og andet ufrigt Jordegods 5 — 3 — 1, I. 414.
- Om Indløsningstret til det fra en Sædegaard udlagte Gods, II. 253.
- Ang. Skjoder i Kjøbenhavn og andre Kjøbstæder at indeholde Matriculnummer, II. 531, 534.
- Hvor, hvorledes, naar og til hvad Nytte Skjoder skulle tinglyses, II. 588, 589, V. 83, 84, 125, 127, 129, 191, 197.
- Om Hævd som Afkomst, see Landvæsenet.
- Skjoder og Afkomster kunne nu bedre gjemmes end forhen, II. 688, cfr. V. 126, 127. Land:

- Landmanden Søndensjelsds maae i vis Tid kjøbe Kornbare af Skiberummene, III. 86: 91.
- Den Danske Landmand ligesaa Tømmer og Ved, III. 90.
- I visse Kjøbstæder maae Skjoder ikke tinglyses uden Attest, at Børgen har for Umyndiges Midler sikket Sikkerhed, III. 120, 124, 125, 409, 410, V. 149, 150, 277.
- Den de Kjøbenhavnske Bagere tilstaaede Korfjødret til Lollandsk Hvede er Skadelig, III. 175.
- Ved Kirkers Salg til Privilegerede eller Andre maae Jus vocandi ikke forbeholdes, III. 274, 275.
- Ved Godsers Salg maae Ret til Lægdsmandskabet ikke forbeholdes, III. 302.
- Hvorvidt Anordningerne om Auktionsbøksenet have forandret de forrige Loves Bestemmelser om Korfjødret, III. 403: 405.
- Et Skjøde paa en Gaard, som, maaskee urigtig, paastodes at burde båret Bygsetmanden tilbuden, bliver i Kraft III. 608, 609 (cfr. 612, og IV. 95), IV. 161, 162.
- En Sælger bør hjemle Kjøberen det Solgte, IV. 623.
- Og holde denne Skadesløs, i Fald det ham fravindes, IV. 625.
- De Pligter, der paaligge begge, i Tilfælde af Credit-Rands Præntion, IV. 626, V. 157.
- Om ikke at kjøbe af, eller sælge til Slaver, V. 641, 642.
- Skjoder paa Bøndergaarde, Møller og Kjøbstædgods læses til Hjem, men raa frit Jordegods eller Sædegaarde til Lands-Enget, V. 83, 84, 191: 197.
- Lobhydelse af Odels-Jord, førend den sælges, gaar efterhaanden af Roden, og ansees som unyttig, V. 30, cfr. VI. 170: 190, 246: 249.
- Om Attester med Skjoder til Tinglysning, V. 197, 198.
- Ved Salg af en Gaard fra Kongen formodes blot at overdrages Dominium, og ikke Imperium, altsaa ei andre Rettigheder end forrige Eiere havde, og Andre have, V. 335, 336.
- Loven udfordrer ikke visse Formaliteter eller Solenniteter til en Contract, kun at Contrahenterne bør efterkomme det Indgaaede, V. 611.
- En Renunciatio juris skal stricte interpreteres, VI. 5.
- Skjoder maae paa Auktioner ikke tinglyses uden Auctorsforvalterens bifaldende Paategning, VI. 19.

Hvorledes det i Kjøbenhavn er forbudt at kjøbe af Andre end Dem Magistraten dertil har beskaffer, samt af Soldater, VI. 203.

Hvorledes Besidderen af en Kirke med Jus patronatus kan sælge samme, men ikke Bøndergodsset derfra, VI. 375.

Anledninger og Udsætt til Rtd. 7de Decbr. 1775, at Kongen ikke vil, og Forstrandts Eiere eller Kjøpagtere ei maae tilholde sig Kjøkjøbsrettighed til strandede og bjergede Skibe, Gods og Vare, VI. 447, 450.

See videre Auctioner.

K j ø b e n h a v n .

Ang. noget Kjøbt Gods at henlægges under Bisrup-Birk, naar Keire-Herreds Betjente afgaae, I. 14, 15.

Om Stadens Borgercompagnier, og 2 Kjøbmænds eller Andres Befrielse for Betjeningen, I. 148, 149, 153, 159.

Stadshauptmanden at berette til Magistraten om Compagnierne, I. 156, 159, cfr. 420.

Garnisons-Auditeuren skulde nyde 200 Rd. af Stadens Kasse, I. 376.

Redsat til 180 Rd., I. 387, 475, cfr. V. 201.

Stadshauptmanden i Kjøbenhavn er mere militair end civil, I. 422, 423.

Om den over ethvert af Kjøbenhavns 12 Qvartere særskilt forfattede Matricul, hvori hver Gaard, Hus og Grund har faaet sit uforanderlige Nummer og Pantedogernes Indretning derefter, II. 531, 534.

De Kjøbenhavns Indvaanere og Kongl. Betjente 1661 forundte Privilegier ere hoitideligen og ved en mærkværdig Anledning givne, III. 104.

Den Deel deraf, at "de maae kjøbe og tilforhandle sig adeligt Jordegods", var den Tid af stor Betydning, III. 105, 108, 391.

Kornvante adelige Privilegier ere givne Kjøvns Indvaanere og Kongl. Betjente samt Efterkommere, ved hvilke Sidste aleene forskaaes efterkommende Borgere og Kongl. Betjente, men ikke de 2 Førstes Descendentere, undtagen det Jordegods, som de daværende kan have kjøbt, III. 106, 108, cfr. IV. 775.

De nydes ikke godt af længere end de ere virkelig Borgere i Staden, III. 108, III, 389.

Privilegia realia maae ei sætteslig tilskaaes, III. 156, 157, 164, IV. 587, 588, 665.

Magistraten skal holde over Forordningen af 23 Decbr. 1681, om Laugene, III. 166.

Dens flere Pligter i Hens. til Laugene, samt at sætte Tægt paa Kjød, Brød, III. 166:169, 173, 175, 488, 489.

Fremmede maae efter Forordn. 26de Janb. 1667 ikke eie Gaarde eller Huse i Kjøbenhavn, men det blev den Hollandske Gesandt Calmette besigtiget, III. 466, 467.

Magistraten besidder sit Jordegods med alle adelige Friheder og Rettigheder, III. 595.

Om 2 uanstændige og nærgaaende Skrivelser til Magistraten fra de dem underordnede 32 Mænd, der skal begegne den ærbødigen, og gjøre deres Forslag til Byens Bedste paa en anstændig Maade, IV. 235:245, cfr. V. 579:582.

At visse Korn- og andre Føde-Vare ikke i Kjøbenhavn skulde blive for dyre, er der ansøgt Forbud paa Nøgles Ud- og Tilladelse til Andres Indførsel, IV. 237, 239.

Hvorledes Slaver kunne faaes til Arbejde i Staden, IV. 293, 294, cfr. 641.

Magistraten tilfalder Salarium for Auctioner i Staden, og eftergiver de fattige Noget, IV. 421, 422.

Om hvorvidt Accisen efter gamle og andre Privilegier tilhører Staden og Magistraten, IV. 533:546.

Denne Stad ligger beleilig for Orlog, IV. 543, 544.

Magistraten skulde have et Rug-Magazin, IV. 665.

Stadshypothek, der ei vilde obducere et sundet ubekjendt Mennecke, skal forrette de Obductioner, Magistraten eller Byfogden requirerer, IV. 672, 673.

Ang. Nogle, der for udviste Tjeneste i Kjøbenhavns Beseiring bleve den 6te Martii 1661 benaadede at bære for sig og Efterkommere fri for deres Hødesied, IV. 684:688.

Stadens Magistrat bør ikke udelattes fra Deeltagelse i Brand- Assurance-Societetet, IV. 702, cfr. V. 361.

Om en Mand, som nægtede at betale Fripenge, og begegnede Renovationscommissjonen grovelig, IV. 731:735.

Ang. at det i Henseende til en Commissionsdom, affaagt imellem Kjøbns Magistrat og 32 Mænd om Bistrupgaardens og Godsets Administration, Indtægternes Deling og Oppebørselsmaade m. m. forbliver ved Lands Lov og Ret, V. 579:582, cfr. 235:245.

Characteriserede Mæringsdrivende i Kjøbenhavn høre under Stadens Jurisdiction, VI. 98.

Ang. Forandring med Magistraten og dets Raadens = Nar 1772, samt Conf. Rd. og Borgemeester Schrødersees Enke at nyde for dette endnu 400 Rdlr. VI. 445:447.

Udere see Handel, Indquartering, Laug, Publicke Midler. *

K j ø b s t æ d e r n e .

Ang. en Gaard i Helsingør, som Everrigs Konge har ladet købe; Skjødet kan læses til Ting; den Danke Konges Overherredomme indskrænkes ei derved, saalidet som Skatter, Afgifter eller Jurisdiction: I. 17:19, III. 467.

Forordn. af 30te April 1734 sigter fornemmelig til Kjøbstædernes Fordeel, I. 44:45.

Ang. Stadshauptmand eller Stads capitainer i Kjøbstæderne, I. 157.

Matsagen til og Hensigten af Lovens 5 — 3 — 4, at Kjøbstæd = Huus og Jord maae sælges uden Løbbydelse, I. 414.

Betræffende en Angivelse over Byfogden og Bylkrøveren, samt Magistratens Indseende med Skifterne, i Frondhiem, I. 437.

Om en intenderet Instruction for Magistraten i Christiania, I. 453:455.

Kjøbstæderne at conferberes mod Fornærmelse af Landhandlen, I. 620:624, cfr. V. 388, 394.

Gaarde, Huse og Grunde i Kjøbstæderne burde gives Nummere, og de større Stæder inddeles i Qvartere, hvert med sine Nummere, samt Pantebøgerne derefter indrettes, II. 532, 533.

Om Skanderborg er Kjøbstæd, samt hvo der er Øvrighed, Politimester, Skifter og Auctions = Forvalter, II. 572:577, III. 15:19.

Mistænkelighed ved foreslagne Privilegier for . . . Kjøbstæd, II. 667, 669, III. 186.

Yser ved et Forslag fra Dragernæs og Strømsø, II. 670.

En Kjøbstæds Flor og Velstand bestaaer i Mængden af vindfibelige Borgere, II. 667:669, cfr. III. 204.

Og af Demibleder, Pensionister &c. V. 331.

En Tings rolige Besiddelse i 20 Aar er Hævd og lodlig Afkomst, uden Anden at fremvise, II. 674:685.

- Den en Vice-Borgemeester, paa hvilken der læfter de i Høieste-Ret bekræftede Domme hviler saadanne Bekræftninger (o: Fatt, at have beskjydt en Anden for faldt Vidne), som ikke kunne bestaae med Øvrigheds- og Dommer-Embedets Værdighed, og han altsaa ikke ansæes at burde tiltræde det ledige virkelige Borgemeester-Embedet i Bergen, II. 719, 721.
- Det var godt, om der blandt Magistraten i de store Kjøbstæder var een Lovkyndig, III. 123.
- Man bør være varsom i at tilstaae saadanne Privilegia realia, hvorved Røring bindes til en vis Grund eller Dygning, III. 156, 157, 164, IV. 587, 588, 665.
- Hvor der ikke er sluttet Paug, eller hinderligt Privilegium, maae enhver Borger ernære sig paa hvad lovlig Maade han vil og kan, III. 177, 459.
- Paugenes Samlinger i Kjøbstæderne ikke at stee uden Tilhadelse af Øvrigheden, som kan være tilskæde imod Betaling, III. 178, 183.
- Om Christianssand-Kjøbstæds første og senere Privilegier, samt nogle foreslagne Nye, med Henhyn til Arendal, Mandal, Flekkefjord og andre Udhavne, III. 183, 225, IV. 367, 507, 508, 595.
- En Kjøbstad er en Samling af boende Familier, der ernære sig af Handel, Manufacture, Fabrikker og Haandverker, ikke Agerdyrkning, III. 204, cfr. II. 667, 669, V. 331, 395.
- En Kjøbstæds Magistrat kan ikke constituere Sættedommere, III. 475, 476.
- En Raadmand skulde suspenderes, dersom han oftere vilske sig eskerladen i at meddele Oplysninger, III. 506, 507.
- Om en strafværdig Bysfogeds Suspension, IV. 42, 43.
- En af Bergens Magistrat oprettet Forening, at contribuere og oplægge Fond til Bedste for deres Enfer og Børn, kan ikke entreses, IV. 130, 132.
- Politimesteren udi Trondhjem maae ikke hindre Nogen i sin lovlige Røring, IV. 166, V. 489.
- Om de, der blot til egen Huusfornødenhed bruge Afsing paa Karhuus-Marker, bør deraf svare Røringes-Tyngder, og mod Betaling befordre Rejsfende, IV. 327, 330.
- Det er et Dubium, om saadan Brug af den og Andet er borgerlig Røring, IV. 329, 330, cfr. 396.
- Ang. en egenraadig Borgerecaptain i Helsingør, IV. 406, 407.
- Ang. Commissarier om det Offentliges-Urigtigbed i Ræstved og Ringsted, IV. 554.

- Kongen er Husbonde for Kjøbstæderne, og som saadan tager Bøder, IV. 621.
 Om den folgte Laet-Mark kan overtales Vejle-Kjøbstad, V. 27-30.
 Ang. den afbrændte Frederikshad-Bys Bebyggelse, og de paa Landet Hensigts-
 reedes Jurisdiction, V. 41-44, 429, 430, VI. 382, 383.
 De til Stadens Brandlidte leverede Collectpenge ere af Stiftsamtmanden forsdte.
 VI. 376, 379, 380, 382.
 Om de Norske Es-Enrolleredes Frihed til borgerlig Næring, V. 132-134.
 Ang. reelle Lyngder i Kjøbstæderne, IV. 585-589, V. 310, 311, 332.
 Disse svares af Hver, som eier Huus og Gaard, V. 331, 332, 531.
 For de Personelle ere de Privilegerede fri, naar de ikke bruge borgerlig Næring,
 V. 331.
 Gaard i en Kjøbstad, som Kongen eier, formodes ikke af den Aarsag fri for reelle
 Bøder, naar den ei til offentligt Brug anvendes, V. 336.
 Om en af Kongen solgt Gaard i Christiania, der paastodes at have saadan Fri-
 hed, V. 335-337.
 Borgerkabet i de smaae Kjøbstæder bestaaer fornemmelig af Haandværksfolk, V.
 395, cfr. III. 204.
 Kjøbstædernes Opkomst er Grunden til at visse Haandværker ei maae boe paa Lan-
 det, l. c.
 Mange Processer opstode af, at de Viborg-By frafomne Jorder skulde indføres
 fra Udenbys, V. 469.
 Stigt-strider og mod Udkomster ved Afs og Auction, samt vilde medføre adskilli-
 ge Uleiligheder, bedst derfor i Almindelighed at forblive ved Ed. 14de Aug.
 1741. V. 470.
 Om borgerlig Næring i nogle Huse under Amtet ved Kjøbstæder paa Falster,
 V. 517-520.
 Nogle geistlige Enker i Viborg bleve ei bevilgede Frihed for Grundstats Svær-
 relse, V. 529-533.
 Ang. Jorde til Gaardene i Slagelse, og in specie kjøbte fra Lille-Antvorskov,
 V. 539.
 Ang. en Borgemeester i Slagelse, som skrev utilberlig imod et Kongl. Collegium,
 VI. 136-138.
 Adskillig blev 1771 befalet Magistraterne, VI. 285.
 Kongen eier Jagtrettigheden paa Kjøbstad-Jorde, VI. 293, 297.
 Videre see Handel, Indquartering, Laug, Publique Midler.

K l o s t e r e .

- Om hoo der holder Skifter og Auctioner i Eskvadgaards Kloster, 638 640, cfr. VI. 591.
- Ang. de Skifter og Auctioner, som Bømmelstofte, Klosters Priorinde og Curatorer maae lade holde, II. 606, 609, V. 284, 286.
- Om Skifterne i Størringgaards Kloster, IV. 590, 591, cfr. I. 638, 640.
- Ang. Balls, Stift, m. v. om Damerens Frihed i at legere dertil, samt om deres Begravelse, VI. 255 260.
- Om 64 Edr. Korn aarlig og et Hospital i Herfølge til Balls, Stifts, Fattige, VI. 425 432.
- Widere see Publique Midler.

K l æ d e d r a g t .

- Forordn. 19de Febr. 1753 gjelder ikkun for Danmark, men Forordn. af 16de April 1736 for begge Riger, I. 46.
- Om Overdaadighed i Klædedragt indi Nordlandene, I. 252 256, 291, 294.
- Den indskrænktes bedst ved Exempler fra de Gornemmere, I. 254.

K o n g e n og det K o n g e l i g e H u u s .

- Formastelige Ord, talte imod Kongen, I. 90, III. 338, 340, 350, IV. 629, 630.
- Ligesaa mod Kongen og Regjeringen, II. 7, 13.
- Undersaatterne bør ansee Kongens Raade, Trone som en Kilde, hvorfra Intet uden Mildhed, Raade og Godhed kan frembringe, III. 449, V. 543, cfr. II. 658 661, III. 239, 450, IV. 365 366, 655, 796, V. 744 745.
- Om 2 paa det Kongelige Slot begaaede Tyvterier, III. 443 452
- Om en Forordning til Straffens Skærpelse for Sligt, III. 451, 452.
- Bed at bortselge en Sig tilhørende Gaard, formodes Kongen blot at overdrage Dominium, men ikke Imperium eller noget af den Art, han som Konge og Herre dertil har havt, V. 335 336.
- En militair Regjering er skadelig, og passer sig mindst her, V. 431, 432, 441.
- Caracteren af den danske Regjering er Kongens og Undersaatternes gjensidige Kjerlighed, V. 431.
- Om et Fruentimmer, der gav sig ud for en Konges nægte Datter, VI. 214 239.

K r i g.

Om Priser, som fremmede krigende Nationers Capere i de Norske Havne indbringe, II. 468:485, 639:645.

Det er tvivlsomt om den bestemte Somill bør beregnes fra det faste Land, eller fra Skjærene, II. 640:645.

Man forbereder sig bedst til Krig ved en god Oeconomie, Folkemængdes, Agerdyrknings og Handels Befordring, V. 442.

L a n d m i l i t a i r : E t a t e n.

Om den militaire Jurisdiction, I. 119, 161, 201, 202, 215, 280, 281, 400, 402, 403, 419, II. 192, 416, 635, III. 12, 356, 527, V. 303, 307, 460, 476, 482, 484, 486, VI. 35, 349, 359, 360.

Ivær paa de Americanske Ver, I. 329, 363, 364.

Ang. de Militaires Ret til at holde a) Skifter, I. 116, 118, 200, II. 192, 193, 519, 520, 637, 638, III. 352, 528, IV. 325, 603, 782 V. 58, 484, 486, 537, VI. 34:36, 59, 360:366; b) Auctioner, I. 49:152, 115:120, 192, 209, 611, 612, II. 637, 638, III. 527, IV. 58, 325, 782, 785, V. 537, 538, VI. 60:63, 361:366.

Begge Dele man indskrænkes eller forandres, II. 637:639, III. 306.

Hvorledes de vilde overlade Eigt til de Civile, men gaae forbi Under: til Over: Retten, IV. 555, 556, VI. 329, 353, 357, 358.

Ansøgninger fra Militaire og deres Enker om Facult. testand, Testamenteres Confirmation, og Besilgninger at sidde i uskift Bo, gaae til Krigscancelliet, I. 96, cfr. 104, 105, og VI. 330, 355.

Dette strider mod nogle Forordninger, og alle Principia juris, I. 105, 106, 112, 113, V. 60, VI. 355, 356.

Efter hvem General: Auditeuren er Skifteforvalter, I. 99:101.

Om Krigscancelliet, I. 109.

Forstaaelse og Udbvidelse af Kd. 5te Janu. 1753, og om Straf for Militaire, som sælge, I. 114, 115, 149:153, cfr. 136, 137 og VI. 203.

General: Auditeuren i Norge blev tilstaaet Recognition af en Enke, som den bortdøde Mand havde testamenteret hans Efterladenskab, I. 128:130, 206.

Sælgen af Wunderings: Sorter at forebygge, I. 136, 137, VI. 203.

Ang. Regimentsquartiermestere, I. 161.

- Garnisons-Jurisdictionen var uberettiget til Skiftehold efter Materialforbatter
 Bøger i Kjøbenhavn, I. 164, 218, cfr. III. 9, 11.
- Jffun for simpelt Leiermaal første Gang ere Underofficerer og Gemene straffri,
 I. 191, 192, V. 130, 131.
- Dog ogsaa, om det er begaaet med U. nfirmerede, IV. 432, 433, cfr. V. 131.
 Men herom er meent anderledes, V. 131.
- Om en Korst Militair-Skarpretters Værneting, I. 213, 217, cfr. 239.
- Garnisons-Auditeuren skulde nyde 200 Rdlr. af Kjøbns Stads-Kasse, I. 376.
 Medsat til 180 Rdlr., I. 387, 475, cfr. V. 201.
- En Officer er af Politie- og Commerce-Collegio dømt til at miste Sager for
 sin Opførsel paa Bagt mod Brændeviinsbrænder L., I. 398, 401, 406.
- Hvoriidt bemeldte Collegium i Sager, hvor de Militaire per modum reconven-
 tionis tiltales, maae domme, I. 405.
- Det tilfalder den militaire Jurisdiction at forrette Skifte og Auction efter Stads-
 hauptmanden i Kjøbenhavn, naar han ikke desuden har haadt nogen anden
 Betjening, eller brugt borgerlig Raring, I. 423.
- I Loven og Krigsartiklerne findes ikke, at de militaire Jurisdictioner skulde ha-
 ve enten med Skifter, Auctioner, Børgemaale eller Oberformynderskaber
 at bestille, I. 587, 588, cfr. V. 101, 102, 538.
- De ere siden komne i Besiddelse af Skifterettigheden, I. 586, 588, cfr. V. 101,
 102, 538.
- Bor altsaa at bestikke de Umyndige Børgere, men Sætte-Børgere kun af de un-
 der sig Sorterende, I. 585, 591, cfr. I. c.
- Fornærmelse for slige under dem værende Umyndige at forebygge, I. 588, 589,
 cfr. I. c. og VI. 329, 387.
- Nødvendige Egenstaber hos en Auditeur, I. 589.
- Militaire høre i Politie-Sager under Politie-Retten og dens Ober-Rette, I.
 703, 704.
- De fritages tildeels for at betale til Politie og Com. Collegii Protocol, I. 709,
 II. 4, 5.
- Om disse dets Domme over Militaire skulde meddeles Krigscancelliet, og Kon-
 gen forelægges? I. 701, 709, II. 3.
- Dette sidste skeer i Livs- og Eres-Sager, I. 703.

Om 4 en Majors Domestiquer i Norge, der ere i en Justitslag som Vidner skænk-
te til Voigdetinget, og for Uvedblivelse dømte i Faldsmaalbøder, I. 710,
716, II. 314, 325.

Ang. Semenes og Under-Officerers Straf paa Kroppen isæden for Mulet, II.
3 5.

Om Skiftet efter Scheimeraad og Generallieutenant Kappe, der havde været
Overpræsident i Kbhavn, og nød Pension, blev 1740 Stiftsamtmænd i
Christiania, var et afskediget fra Militair-Staten, og bar Feldttegn, samt
døde i Kbhavn, var der Tvist mellem dennes Magistrat og General-Auditeu-
ren; men denne beholdt Rettigheden, II. 493, 495, esr. VI. 383, 386.

De militaire burde sørge for, at deres Jurisdiction blev strax efter Requisition
forbattet, III. 37, 613, 620, V. 461.

Om Auction over en Auditeurs Hund, som Byfogden i Kolding holdte, III.
35 38.

Militaire bør bidrage til fattigvæsenet, og Commandanten til Enighed i Ber-
gen, III. 82 85.

Sager, om borgerlig militair Tjeneste paa de Americanske Øer, synes ikke at
høre under Krigscancelliet, III. 241, esr. 380.

De Militaire tilfaldt ikke Skifte efter en fra et national Dragon-Regiment paa
noget Tid, indtil Vacance efter Folkenes Tilbagekomst fra Holsteen kaldt,
udsat Under-Officers Kone, III. 305, 306.

Beskaffenheden af de Commissarier, der paa General-Auditeurens Vegne forvalte
Skifter, III. 352.

Skifte og Auction efter General-Krigscommissair Zein i Christiania burde for-
rettes af de Civile, dog Byens Auctionsdirecteur var tilfreds med halvt Sa-
larium, III. 351 356.

De militaire Skifteforvaltere skulle holde sig fra de dem uvedkommende Skifter,
især efter Land- og Krigs- eller Over-Land- og Krigs-Commissarier, III.
355, esr. V. 300, 485.

Det tilfaldt Samme at holde Skifte efter en Kone, hvis Mand var Soldat ved
Garnisons-Compagniet i Bergen, og Auction saavel over en liden Plads
hun beboede paa Landet, som over Gaarden Schære i Svans-Birk, afg.
Oberstlieutenant Loucherons Stærbo tilhørende, III. 526 529.

Forordn. af 16de Junii 1752 gjeldebarene i Danmark, og Rescr. 19de Julii 1737 for
Norge er ikke ved den ophævet, III. 529, V. 537, 538, VI. 60, 63, esr. IV. 58.

- For hvilken Ret en Norff-National-Officer i Løgdet bør i civil Sag afsægge Vidsnesbyrd, III. 589, 590.
- Ang. et igjennem det Danske Cancellie udkrædt Commissorium imod en Oberst i en Personels og Sjelds-Sag, som er begyndt med Arrest eller Forbud, og hvoraf ellers vilde opstaa 3 Processer ved 3 Rette, III. 673, 674.
- Om en Lieutenant, der opløste Arresten paa noget Korn, som man vilde fra Norge mod Forbudet udføre, og skjød sig fra et til andet Værneting, IV. 50-58.
- Den allerede for meget udbredte Militaire Jurisdiction kan ikke udstrækkes dertil, at Landmilitiens Officerer i Norge skulde i alle civile Sager staae under den, IV. 57.
- Denne er i sig selv en Jurisdictio ambulatoria, men har i Danmark dog Ret til at auctionere Militaires Kjøbskæb-Eiendomme, IV. 58. (sfr. III. 12, 529.
- Beholdte altsaa Auctionen over en Oberstlieutenants efterladte Jorde paa Fredericia Mark, dem han bestandig havde bortleiet til Borgerne, IV. 58, 59.
- Man kan ikke paaaae, at Militair-Staten skulde underholde Fængslinger alene for der at modtage civile Delinquenter, IV. 293.
- Om afstakkede Militaers Frihed at ernære sig af Professioner, IV. 315-317.
- Forskjel imellem at nyde Pension, og at nyde Wartpenge, IV. 324, 326, 427, 428, 679, 680, 782, 784, V. 58, 59, 460, VI. 36, 59.
- Hvo der tilfaldt en Auction, som Obrist von der Lühe, værende i virkelig Krigstjeneste og nydende Wartpenge, lod holde over endeel Meubler, IV. 323, 326, 427, 679, 680.
- Om Afgivelse af den Sag, at nogle Under-Officerer havde lovet en Bonde og Kone, hvor de paa Transporten vare indkvarterede, IV. 340-342.
- Salarium for en Auction, som Enken efter Commandant i Nyborg Generalmajor Wind, da Skifte var begyndt, men ved Arvingernes Tuffaelse Bortkende overleveret, imod at General-Auditeuren refererede sig Auctionen, lod holde i Odense over Løbere, blev tilkjendt ham, naaget hun horte under den civile Stat, IV. 351-354.
- Udpermitterede maane i Haandværker arbejde for Militaire, eller som Svende hos Mestere, IV. 355, sfr. 523, 524.
- Jurisdictionen for de forrige Upermitterede var den samme som Landsoldaternes, IV. 408, 409.

Auctionen hos en Vagtmesterlieutenant: ved Blakjær-Fæstning tilfaldt General-Auditeuren, IV. 426, 427.

Om en paa Gaarden Brotnov hos afskediget Generallieutenant Sehested over Abling, Besætning og Reubler holdt Auction, IV. 426, 427, cfr. 781.

De til Kjøbenhavn Vermitterede maae forfærdige Haandværks-Arbejde for Militaire, IV. 523, 524, cfr. 355.

Militaire bør bidrage til deres uægte Børn, IV. 628, 682, V. 420.

De, der staae ved Regimenterne, ere Kongens Undersaatter, og maae lade sig nøie med sædvanlig Beskjendtgjørelse af en almindelig Forordning, IV. 629.

Om en Auction, som en Enke requirerede hos den civile Directeur, men hun giftede sig imidlertid med en Generalmajor, forbeholdende sig alene at raade over Eiendommen, og bevilget til borgerlig Handel i Christiania, da General-Auditeuren tilegnede sig den, IV. 781, 785.

3 Hveringsfager ere Politie og C. E. Domme inappellable, IV. 766, 767, V. 37, 39.

Om saadan en Dom, da en Anhverved var ei 15 Aar, og at en vis Alder for de Hvervede bør fastsættes, V. 48, 49.

General-Auditeuren, ikke Hofretten, tilkom Skifte eller Recognition efter K. og Oberst Bertough, der stod paa Bartpenge, V. 58, 60.

Krigscancelliet var ikke noget Collegium, og Generalitetet var ei til uden i Over-Krigssecretarens Person, V. 66.

Begge ere med Generalcommissariatet sammensmeltede i eet Collegium, s: Generalkrigsdirectorium, V. 66, 67.

Om nogle Værpenge fra et ophævet National-Regiment, Krigsdirectorium vilde have under de civile Overformynderstaber, V. 101, 102, cfr. I. 487, 591.

Ang. Salarium ved en Auction over Lasse-Antvorskov med dens Jorde, Besætning og Løssore, der tilhørte afg. Oberst Weitersheim, V. 279, 281, 536, 540.

Om hvo der skulde holde Skifte efter nogle Militaire Detjenste, V. 299, 300, 484, 486, cfr. III. 355.

Krigscommisariet bør ei staae under Militair-Jurisdiction, I. c.

Ang. en Under-Officer, der for Gjæld var dømt af civil Dommer, og ved Execution modsatte sig Fogdens Udsendte, V. 301, 308.

- Virkelige og alskedigede Militaire maae ikke smelte eller forarbeide Guld og Sølv, V. 321-323
- Rd. 8de Junii 1767 om Leiermaale gjelder ogsaa for Militaire, V. 420.
- Om et Forslag, at de paa Pension satte Officerer skulde beskikkes til civile Embeder, og Under-Officerer til de Smaa, V. 431-444.
- Spørvidt Land-Staten er Krigernes Forsvar, V. 441-443.
- Om Armens Vedligeholdelse ved adskillige Midler, V. 442, 443.
- Duskeligt, i Fald Hverving af Fremmede kunde undværes, V. 443
- Om et Strafvoerdigt Forhold af en dimittered Lieutenant ved Skrivelse til sin forrige Regimentschef at foreslilles Kongen, V. 453-455.
- Ang. Skifte og Auction efter en Generallieutenant, der ingen andre Arvinger havde end 2 Vvndige, V. 459-462.
- Efter Lovene og den sunde Fornuft burde i Norge, saaledes som det er i Danmark, kun Overs og Under-Officerer samt hævvede Gemens svare for Krigsretten i visse Sager, men Nationale til civil Ret, undtagen for Forseelser under Fanen, V. 476-478, 480, 481.
- Men for Norge ere de Sidste ved Rd. 7de Marts 1749 urettelig satte under samme Ret som alle hine, V. 477, 480, 482.
- Om en Arrestant, der ei antoges i Fæstningen, en Dragon, der skulde affone Bøder, men af Capitainen toges med Magt fra Leensmanden, samt Execution af Militaires corporlige Straf, V. 480-483.
- Ang. et Regiments Fordring hos en dets afgangne Chef, paastaet udbetalt fremfor dennes Gjeld til en tredie Mand, V. 492-494.
- Om Skifte efter en Generalieutenant og en Generalkrigscommisnar i Christiania, VI. 34-37, 59.
- Hverving af en Dansk Karl udenlands er loblig, VI. 38, cfr. IV. 594-597.
- Ang. Auction over endeel Jordegods i Kofens Fogderie, som Oberstlieutenant Kofencrans led ved General-Auditeuren bortsalge, VI. 57-63
- Ang. hvad Frihed for Salarium ic. er forundt Krigshospitalets og Landmilitair-Statens Pensjons-Kasse, VI. 168-170.
- Noget om Artillerie-Corpsset, VI. 194.
- Ang. en dets Regimentsquartiermester, som havde handlet med Vexler og Andet, samt blev Corpsset og endeel Creditorer Penge skuldig, og hvis Concurabo disse forlangte, behandlet af den civile, men ei at komme under Militair-Ret, VI. 191-201.

- Om Betaling til en Auditeur for et Tingsvidne, og at Militaire skulle sidde ved civil Ret, VI. 264, 265.
- Land-Statuten paastod, at sættes paa samme Fod som forend Forordn. af 15de Junii 1771, VI. 285, 325, 327, 330, 340, 341.
- Ang. den militære Jurisdiction i criminelle Sager, VI. 341, 342, 344, 345.
- De Militaire have deres egen Lov i Krigsartiklerne, VI. 344.
- Ang. arvingløse Efterladenskaber til Krigshospitalet, VI. 354.
- Om de Militaires Sjeld, VI. 348, 349, 360.
- Ang. Skifterne efter Militaire, VI. 360, 361.
- Hvad Godtgjørelse, der tilstaaes General-Auditeuren og Auditeurene for at have mistet Skifter og Auctioner, VI. 361, 366.
- Videre see Landmilitien A. B.

L a n d m i l i t i e n,

A. samt Mandskabet paa Godserne i Danmark.

- Om Borne-Rettigheden, og at den nu er ophævet, I. 644-651, II. 39, 623, 624, III. 295, IV. 685, 686, 730, V. 23, 444-446, 449.
- Der er gjort Skridt til at indføre den igjen, I. 648, 651-653, 655, IV. 686, V. 24, 25, 447.
- Det unge Mandskjøn af Bondeslenden er den eneste Planteskole til Landmilitien, I. 645, III. 296, V. 443.
- Af denne skyder Proprietairenes Rettighed til Bønderkarlene, I. 645, 646, II. 619, III. 295, 296, 300, 577, IV. 595, 686, V. 24, 445-448.
- Et Forslag til Udvidelse af denne Ret bifaldes ikke, I. 655, 656.
- Om en Bondesøn kan forend sit 9de Aar henkætted til Kjøbstad, Haandverk, Kjøbsmandskab, i en Skole, til en Præst for at studere? I. 646, 650, 654.
- Ang. en Landmilitie-Sekssions Resolution, som forlanges af Kongen approberet, iføden for at appeteres, II. 15, 21, III. 5.
- Om et Forslag at tjenstdygtige Bønderkarle skulle være Landsoldater i 3 Aar, sær end de sætte Gaard, II. 127, 135.
- Frygt hos Bønderkarle for Enrollering, Aarsager dertil, og Midler derimod, II. 128, 135.
- Hvorvidt Sekssionen kan gjøre Paastand om Bønderkarle, III. 299.

- Om 14 Reservere Mandskaber, hvilkes Eieren af et Gods havde ved dets Salg forbeholdt sig, som Anfødelinger til Reser. af 26de Juni 1761, hvorved Saadant forbydes, III. 294:303.
- Landmilicien aarsager Mangel af Folk paa Landet, III. 368, V. 443.
- Om Paa og Studemaal til Bønderkarle og Piger, samt Følgesedle til de Første, III. 572:582, IV. 520:523.
- Ang. en Proprietair, som havde givet en i Ruslen staaende Landsoldat Fripaas for 120 Rdlr., og dog ikke udløst ham, førend Karlen klagede, at mulcteres paa 10 Rdlr., III. 623. 624.
- Om 3 i Tjen inderusne Tilfælde, at Karle have lemlæstet sig selv, for at gjøre sig udelige til Kongel. Krigstjeneste, med Forslag til Straf for Sligt, III. 662:664.
- Rogle Dubia, om Proprietairenes Ret til Bønderkarle medfører Forhindtligheder, om Hin kan, og hvorledes, fraviges, og med Diffe da ophøre, ic. IV. 358, 359.
- De paa en fra et Gods bortløben Karl og hans Begravelse havde Omkostninger maatte ligned paa Amtet, I. c.
- Ved Rk. af 13de April 1764 har Proprietairene ei faaet nogen ny Ret til Wandskab, kun at det indføres 5 Aar tidligere i Ruslen end forhen, IV. 382.
- Om Sønnen af en pensioneret og paa et Gods indleiet Natros burde tilhøre Dette, IV. 381:383.
- Ang. en Forandring ved Landmilicien, VI. 555.
- Om de fra Danmark undvigende og til Hertugdømmene ankommande Bønderkarle, IV. 595:597, cfr. VI. 38.
- Ang. en Karl, der var givet Fripaas, men dog tagen til Landsoldat, og det ham frataget, IV. 668:671.
- Om Mangel paa Karle i Stro-Lægderne, samt Forslag til Indskrænkning af Fripassens Udstedelse og Karlens Sofart, IV. 673:675, V. 23:27, 32:37.
- Ang. Rogle, der for ubvisse Tjeneste i Kjøbenhavns Beleiring bleve 1661 benaaede at være for sig og Efterkommere fri for deres Hødested, i Følge hvilket blev for 3 Sønnedatter Sønnen paa Giffelfeldt: Gods søgt Frihed fra Landsoldater Tjeneste, IV. 684:688.
- Ang. nogle i et Søsterød Kirke tilhørende Hund opfødte Bønderkarle, V. 86, 87.
- Forskjel paa de Enroflerede ved Land- og ved Sø: Staten i Henseende til Forsømmelse i deres Møring, naar de sødes til Tjenesten, V. 132, 443.

Ang.

Ang. et Forslag til mere Frihed for Bønderkarle og afskedigede Landsoldater i Danmark, V. 444, 452.

Om Jurisdictionen ved Landmilitien i Danmark, V. 477, 480.

Ang. en fra Ducholms-Klosters Gods bortromt Bøndekarle, som et Regiment havde udsolgt hvervet, og til et Andet overladt, m. Nr., VI. 10, 14.

En Proprietairs Ret til sin Bøndekarle ophører, saasnart Karlen er uden for Landet, og denne er da i naturlig Frihed, VI. 37, 38.

Ang. en af Hovedlægsmanden med Magt tagen og bortsendt Rekrut, VI. 252, 253.

See og Landmilitair-Staten.

L a n d m i l i t i e n

B. samt Landdragonerne i Norge.

Om Straf for en i Norge afskediget Landsoldat, der havde deeltaget i en Misdgjerning, I. 35, 36.

De Norske Nationales Børn høre under civil Ret, I. 181, 282.

Hvorvidt Karle og Tambourer ved Norges Landmilitie maae bruge Haandværker, og have Friheder derved, eller skal tjene Bønden, I. 601, 606, cfr. 224.

Ang. Lemfældighed med udsommanderede Soldaters og Dragoners Koner, der ei tjene, III. 472.

Om Soldater i Norge at komme til Confirmation, IV. 431.

Ang. nogle Dragon-Udredere, der ere i Afgifter fornærmede af Krigsbogholderen Søndenskjelds, IV. 758, 766, 767, 769, cfr. V. 299.

Dragonkassen indgik 1764 i den almindelige Kongl. Kasse, og Fogderne fik Oppebørsterne, IV. 759.

Ang. Jurisdictionen ved den Norske Landmilitie, og en Landværnsmand, der var dømt ved civil Ret, V. 476, 480, 481, 482.

Det skulde ei overlades de Militaire at requirere Nationales Bøder affønedes, V. 481, 482.

See og Landmilitair-Staten.

L a n d b ø e f e n e t.

Man bør ikke ved en Anordning nedrække Bøndestanden, I. 256.

Den Norske Bønde bør til Kjøbslæden indbringe sine Vare, og der kjøbe sit behøvede, I. 340, 341, 347.

D. Løvs

- D. Lovs 5 — 14 — 53, om aarlige Tingsbidner over Bøndernes Rescancer, iagttages i Sjælland af Proprietairer, men er ved Praxis bleven i Jydland udbudet til Domstogelse med det Samme, I. 477.
- Deri maae Dommeren ei gjøre D.ffe Hinder, I. 479.
- Om Jordegodsers Vedligeholdelse, Proprietairers og Bønders Kornhandel, de kollandste Bønders Tilstand &c. I. 620 624, V. 448
- Barlighed i at udvide eller indskrænke den Danske Bøndes Frihed, I. 652:655, III. 579, 580, V. 24:26, 34, 35, 449:451.
- Tiende er et Baaud paa Landmandens Vindstibelighed, II. 98, 726.
- Barfornhed i at røre ved en Proprietairs indvortes Oeconomie med hans Bønder, II. 133, 134. III. 579, 580.
- Om Indløsnings-Ret til det fra en Sædegaard udlagte Gods, II. 253.
- Hvorside Proprietairers Ridesfogder kunne befales som Actores eller Defensores, II. 299:305.
- Om de Tilfælde, at Fæstebonden selv eier Bygningen, II. 313.
- Ang. Selveierbønder, og forskjellige Slags deraf, II. 349:351, III. 93:95, V. 440, 441, 565.
- Forflag til en Forordning om Ophævelse af D. Lovs 3 — 13 — 13, om Jordes Indbegning, II. 367:369, V. 413, cfr. VI. 124.
- Om Arbeidspengene paa Fjælsberg, Brevskab, II. 486:488.
- Forfjel paa Fæstebreve og Forpagtningscontracter, II. 517, 519, 520.
- Eigesaa paa de Første og paa Leje-Contracter, IV. 64, 65.
- Unskeligt, om hver Byes Gaard, Huus eller Grund paa Landet havde ved Landmaalingen faaet sit Nummer paa beqvemt Sted udhugget, II. 533:534, V. 194, cfr. 82, 83.
- Om Bortfølgelsen af det Kongelige Gods i Odd: Herred, samt Fordelse ved, at Bønder erholdte Eiendom og Høveriefrihed, II. 545:568, cfr. 412, 419, 451, 452, 585:608, VI. 109, 120.
- Hvad skadelige følger det har, at oprette Herreguarde af Bønderbyer, II. 546, 547, V. 164, 170, XVI, 156.
- Vink til en Forordning om at Amtmændene skulde være Eiendomsbønders Forsvar, og først foretage Klager over dem, førend de for Rett:n maatte tiltales, II. 565, 566, cfr. IV. 362, V. 415, VI. 112, 113, 116:118.
- Samt dertil, at der for dem i et vist District skulde være en lønnet bestandig Sagfører, 566.

- Om at overlade Bønderne paa Hi schholms Amt deres Gaarde til Eiendom, samt at afhænde Hoved- og Ladegaards-Mærker til Bybyggelse, II. 586: 592, cfr. V. 23.
- Ang. Straf for at oprykke eller aflane Klittetog, Mareholm ic., det Sidste til mindre Skade, og 3 fra Loben 6. — 17 vigende Domme, II. 657: 663, III. 78: 81.
- Dommerne skulde i disse Tilfælde holde sig Lobens 6 — 17 — 29, 32 ic. esterrættig, II. 663, III. 81.
- En Lings retlig Besiddelse i 20 Aar; men fra Kongens Alminding 30 Aar, er Hævd og lovlig Adkomst, uden Anden at fremdise, II. 674: 685, IV. 289, 650.
- D. Lovs 5 — 5 — 1 er taget af Christian den 3dies Necess 50de Art. og Røget tillagt, og R. Lovs 3 — 12 — 2 af Odelsbalken Cap. I og 12, II. 675.
- Førend denne Necess behøvedes ikkun 3 Aar, II. 675: 677, 682.
- Og da maatte Hævd vige for Adkomst, II. 676.
- Den gamle Rorffe Lov vidste ikke noget af Hævd at sige, II. 684.
- Forskjellige Bemærkninger af det Ord Hævd, 677, 678.
- Wil Rogen vinde Eiendom fra en Andens v. t. Besiddelse, kommer det an paa Forskes Beviisligheder, II. 678, 679, IV. 650, 651.
- Hævds Grund i Natur- og Folke-Retten samt efter den Romerske Ret, II. 680, 681.
- Det er farligt at forandre Noget heri, IV. 650.
- Paa Misbrug eller utilladelig Handling kan Hævd ikke faaes, II. 680.
- Om En og Anden, som har brugt og sig afbenyttet samt bortsolgt af de usolgte Kongl. Almindinger og deres Skove, saa og om en Anordning derimod, II. 670: 691, cfr. III. 543: 569.
- Ang. de gamle Love og Rorffe Lov om Rydning og Skyldsætning af Pladsene, eller Skattefrihed, samt at det ved Forordning af 29de April 1752 skal have sit Forblivende, men den gives et Tillæg om Huusmænd, III. 46: 77, cfr. VI. 412.
- Deling af Gaarde i Norge haabes tilladt, III. 61, 62, 323: 325, cfr. IV. 424: 426, VI. 7: 10, 119, 183: 170: 190, 246: 249, 412.
- Hvad dette Rige er ved Ophævelsen af Matriculbøkerne 1724, tillagt? III. 66, 70.
- Hvad der ved den gamle Matricul af 1667 blev seet paa, III. 68.

- Der vilde forekomme fremmed, om Nogen foreslog, at visse Gaarde i Danmark skulde sættes for flere Eder. Hartorn, fordi endeel under Landmaalingen udpræket liggende Jord var siden bleven dyrket, III. 67.
- I Danmark er det ikke forbudt en Jorddrot at bortleie Gaard eller Huus paa visse Aar og kort Orsigelse, III. 74.
- Udfillige paa Landet i Norge able ikke det fornødne Korn, men Danmark frembringer årlig mere end det behøvende, III. 87.
- Ligeledes flere end behøvende Creature, III. 171.
- Landmanden Søndensjelds maae i vis Tid kjøbe Kornbare af Skiberummene, III. 86-91.
- Den Danske Landmand ligesaa Tommer og Væd, III. 90.
- Om adelige Friheder ved Jordegods, som Kjøbenhavn's Indbaanere eie, III. 104-110.
- Ang. Fardag for Odelsgodses Kravsigelse, og en Dom, affagt førend Fardag, men siden forkyndt og forlangt exequeret, hvorover den Domte ikke vilde vige inden til næste Fardag igjen, III. 115, 118, cfr. VI. 178-190.
- Hvorledes man skal virke til Bondens Vel, III, 191, IV. 593.
- Æderdyrkning henhører ei til Kjøbskednæring, III. 204.
- Om Christjanssand-Kjøbstæds første og senere Privilegier, samt nogle foreslagne Rye, med Hensyn til Arendal, Mandal, Flekkefjord og andre Uthavne, 183-225
- At bortselge Gaard og Gods slyktils, kan have mange ypperlige Virkninger, III. 298, cfr. VI. 110.
- Udfærdninger til Reser. 26de Junii 1761, at, naar et Gods vorder solgt, maae Ret til Bønderfarle eller Dreng ikke forbeholdes, III. 294, 303
- Ang. en Gaard, som en Fader i Norge havde deelt imellem sine Døtre, III. 321-325.
- Om Forslag til en Forordning i Henseende til Odels- eller Nalædes-Retten samt Gaardenes Deling i Norge, III. 324, 325, cfr. 61, 62, IV. 424-426, VI. 7-10, 119, 170-190, 246-249.
- Hvorledes Stamhuuse maae oprettes, og især om Benzonsdal, ved Eieren Barfred, III. 388-397, IV. 754
- Om det af Christen Zanesen oprettede Stamhuus i Jylland, III. 390.
- Enhver maae i Danmark kjøbe og, uden Opbydelse, beholde Bønder- eller Sæder Gaarde med tilliggende Gods, III. 391.

- Forfkiel imellem proprietas og usus fructus, Dominium utile og directum, Fideicommissa og Feuda, III. 392, 393, cfr. V. 565.
- Formedels Stamhusets Oprettelse sluger det øvrige Jordegods i Priid, der er et
• Gode, III. 395 396.
- Ang en Plads, som en Kap for mere end 30 Mar siden havde opryddet, og det
beneficerede Gods søgde ham udfaktet fra, III. 479-483.
- Hvorvidt en Eier af 2 Herregaarde kan lægge Bønder fra den Eene til den An-
den, med Høverie af længere Wei, ei over 2 Mile, III. 513-520.
- Forordn. af 15te Maji 1761 bør strikteste interpreteres, saavidt den indskræn-
ker Eiendommet, i Følge hvilken Enhver kan gjøre med Sit hvad han vil,
naar det ei strider imod Lovens, III. 513 522 (cfr. IV. 10, 23, 96, 207)
V. 564-566, VI. 31, 110, 118, 151, 297, 375.
- Han kan udelukke Andre fra sin Tings Brug, III. 522, VI. 31, 423.
- Høveriet er hos os ubestemt, men nyttigt, om det kunde blive bestemt, III.
514. cfr. V. 585-608.
- Om et urigtigt Beskikkelses-Tingsbidne, en Proprietair har ladet føre, III.
516-519.
- Det foreslaagne, at Proprietairer skulde forbydes at bruge deres egne Bønder og
Tjenere til Beskikkelsesmænd, kan ei bifaldes, og Forhør bør stee ved Ret-
tens Middele, III. 519.
- En Proprietair eller Jorddrot i Norge kan ikke forbyde Andre at kjøbe Træ-Ma-
terialer af hans Leilandinge, III. 523.
- Om Boigde-Almindinge, III. 548, 554, 555, VI. 96-100.
- Sager om disse Eiendomme i Norge skulde høre under Generalforsk. Amtet i den
Instans, III. 548, 559, 610, 611. 649, IV. 87-109, 162.
- Men det er 1771 ophævet, VI. 300, 306.
- Quindesønnet er ikke forbundet at blive ved Godsset, III. 574-581, V. 24, 446.
- Et Skjæde paa en Gaard, som paastodes at burde været Bygselmanden tilbuden,
og en anden Mand formeenste at ligge under sin Gaard, bliver i Kraft, III.
608, 609, IV. 161, 162.
- Om et Forslag til Aærdreftningens og Rådningens Fremme i Norge, III. 646,
649, IV. 79-83, 87, 486 490.
- Ang. Kongens Relations. Ret til adskillige Gaarde i Norge, hvilken disses Eie-
re skulde nyde frem for Andre, og om den især med Odelret til Gaarden
Baalebjerget, III. 681-688.

- Om Grevinde Schaafs efterladte Godser, III. 688 696, IV. 9:19, 787:791.
 Private Kolfes Eiendomme bør være faste og sikre, og ikke kunne rykkes uden
 v. d. Lands Lov og Ret samt Dommerens Kjendelse, IV. 10, 23, 56, 207,
 VI. 31, 150, 401, cfr. III. 513, 522, IV. 742, 743
- Paa Sundboer bør de hidtil brugte Træ-Øjerdter affaases, IV. 208.
- Om Sædegaardenes Eiendefrihed, IV. 285, 286.
- Ang. en 1756 bortbygget øde Jord, som 2 Landsoldater nu søge at faae, IV.
 345, 346.
- Om Kugsædens forældige Medsaem, og at Tjenestekarlene nyde Sæd til Løn, i
 Sjælland, IV. 376:379, cfr. VI. 132, 134, 135, 437, 438.
- Forskjel paa Nørste og for det meste Danske Bønder, IV. 394, 518, 519, V.
 440, VI. 178.
- Om at afhænde Grunde fra Gaarde i Norge, og at dese de derpaa høftende Skat-
 ter, IV. 424:426, cfr. III. 61, 62, 323:325, VI. 7:10, 170:190, 246:
 249
- For at opmuntre Agerdyrkeren, maae man ikke kaldkaste den almindelige Credit,
 IV. 438.
- Laghøvd i Eiendoms-Øager efter vore Love har nogen Lighed med den Romers-
 ke Retts Actio ex lege diffamari, IV. 480, 564.
- Ang. et Marmorbrud paa Tranbyes Grund i Norge og dermed uden nogen Odels-
 Prætension forbundne Gaard, IV. 490:495.
- Om Landkølden af Bønderne ved Stavanger, IV. 509.
- Eiendomsret til Landkøder er af stor Rytte, IV. 519, 520.
- Om Sigt- og Sageløds-Ret mange forbeholdes til Bøndergaarde, som vorde bort-
 solgte, IV. 516, cfr. 517, 518.
- Ang. endel af Høigaards Grund, der skal være indtagen til Colonien Frederiks-
 høi paa Alheden, IV. 563:565.
- Ordet Hertlighed har forskjellige Bemærkninger, IV. 578:580, 604, V. 565.
- Om Proprietairers eller Præsers Hertlighed til Præster, Aney- og Mensal-Gaar-
 de, IV. 603, 604.
- En Svadan har Grede Aflefedt til noget Sognepræsten i Radkjøbing henlagt
 Mensalgods, IV. 578:580.
- Ubiligt om Proprietairerne skulde paa egen Bekostning forfølge de paa deres Gods
 begangne Misgjerninger, IV. 616.
- En kan ei siges at have Odelsret til det Sted, hvor han ikke eier Grunden, IV. 724.

- Om hvo der tilhører Grundten i de fra Kongen 1672 folgte Kommedals og Luthens Alminding: Skove, IV. 721:726.
- Ang. Proprietairers Ret til Kortløbspenge, IV. 729:731, 421, 503.
- Under Gjerder og dertil i L. 6—14—6 maae forstaaes Diger, Grøfter og andet Hegn, IV. 780.
- Om paaklaged Ufred paa Krideriksberg: Marker, IV. 779:781.
- Hvor Skjoder og Pantebreve paa Land: Eiendomme tinglyses, V. 83, 84, 191, 196.
- En Fæstebonde staaer ikke under sin Husbonds Børgemaal i Henseende til Det der er uden for Gaard eller Besætning, V. 103.
- Om en Skov, der ved Bortsalgelsen af det Kongl. Gods i Fyen blev tilslagen Fæstebonderne i Haarlefs- og Vestinge: Sogne, men hvis Grund Proprietairerne paaftaae at tilhøre de af dem ogsaa da kjøbte Bøndergaard, V. 102:107.
- Hvilket er meest til Nytte eller Skade, eller farligt, at afbrænde Lyng til Jordens Dyrtelse, eller Løv til Aske paa de Jydske Heder? V. 112:115.
- Korpslag til Plac. 31te October 1766, V. 115:118.
- Lovhjælpelse af Odels: Jord, sørend den sælges, gaaer efterhaanden af Moden, og ansees som unyttig, hvoraf følger, at de Odelsberettigede ei heller ere forbundne til at iagttage de lovlige Formaliteter, og i sær at lyste Pengemængdel, V. 130. cir. V. 170:190, 246:249.
- Om de Norske Sø: Enrolleredes Ret til at tiltræde deres Fædres Gaarde, V. 135.
- Om de Jydske Hede: Colonist: Etabliffementer; der ere for kostbare at vedligeholde, og Arveløgen ved deres Arvefæste: Steder, samt hvorledes dem og Danmarks Selveierbønder kunde tillades ved Tinget at gjøre Testamente, V. 171:173, VI. 113, 114, 119.
- Bedre, om de Norske havde faaet Eiendoms: Ret, V. 171.
- Ang. Keisænderingens Pyatel og Landskyld efter forrige og nuværende Norske Lov, V. 179:181, VI. 398:407.
- Uansæteligheden i at bestemme disse saavel som Rytningsspenge i Norge samt Fæstespænde i Danmark, V. 181:185, V. 398, 406, 407.
- Midler til at Misbrugene kunde opbøre, VI. 408:413.
- Udskillige Bønder i Norge have besværet sig over disse og flere Postter som trykkes de, V. 173:186.

- Skadelige Følger af, at Landfjilden er for liden i Forhold til Gaardens Værdie,** V. 182, VI. 400, 404, 405.
- Om Landfjilden og Høvet i Danmark,** V. 183 VI. 317, 318.
- Selveierbøndernes Antal vil formere sig,** V. 194, 440, VI. 109.
- Matriculens Nummer er ei bekendt, vides ofte ikke af Eieren, og er foranderlig,** V. 195.
- Om nogle Bønder paa Falster, hvilke ikke vilde erkjende Dem som Husbønde, der havde kjøbt deres Stæder,** V. 260:262, 548:550.
- En Eier er berettiget til efter Godtbefindende at lægge høit paa, og grave dybt i sin Grund,** V. 353.
- Om Skræderes Arbeide for Landmanden,** V. 388, 390.
- Ang. v.ffe Bonden nødvendige Haandværksfolk at boe paa Landet,** V. 394, 399.
- Deriblandt Skindere, Feidberedere og Garvere,** V. 398, 399.
- Proprietairerne maae til eget Brug holde Haandværkskarle,** V. 396.
- Ang. hørtedes Landcommissionens Resolutioner om Overdrevs og Markers Fraskillelse og Deling, Hegn, Naers Rensning, Møseris Udgraven ic. ere at se: fuldførte,** V. 412:419, cfr. 451, 452.
- Man skal sparsom tage Folk fra Agerdyrkeren til Armeen,** V. 443, cfr. III. 368.
- Anledning til Ed. 1ste Julii 1746,** V. 447.
- Om et Forslag til mere Frihed for den danske Bondeskand,** V. 444, 452.
- Til at overbeie Saadant, m. v. ang. Arvefæster, Bondens Eiendomsret, Høvet, bekliffedes Landcommissionen 1767, 27de Octbr 24de Novbr, og 8de Debr.,** V. 451, 452, 585, cfr. II. 545:568, V. 412:419, 585:608, VI. 437.
- Eigesaa Citier efter Bønderne, Eiendens Døelse, m. v.,** V. 603.
- Nogle Selveierbønder, der fra Kongen kjøbte sig Herligheden til deres Gaarde uden Reservation, bekliffede dem med fuld Eiendomsret, skjøndt nogle af Rettighederne ikke af dem nu kunne udøves,** V. 563, 564.
- De have til en Anden overdraget Herligheden,** V. 563:567, VI. 117.
- Eiendomsret er den største Rettighed, Rogen kan have til en Ting, og af den skylder alle andre Rettigheder,** V. 564.
- Om de Tilfælde, at Bondeskjlden af en Bondegaard eies af Een, og Herligheden dertil af en Anden,** V. 565, cfr. IV. 578:580, 604.

- Concept til en Forordning og en Forestilling om Hovetiet, samt Kæftebrevets Indretning dermed overensstemmende, læst i Commissionen 14de Decbr. 1767, og 12te Janu. 1768, V. 585:602 cfr. 412, 419, 451, 452, 603, III. 514.
- Et Verium over Samme med hoed videre der ansees tjenligt til Landvæsenets Fremme, saa og om den Plan, Commissionen vil følge, V. 602:605
- Concept til en Forordning om Generallandsvæsenets Collegium, V. 605 608, cfr. VI. 438.
- Hartkornet er en upaalidelig Maalestof, V. 595.
- Det oeconomicke Magazin er en Frugt af Indbydelse 1755, V. 609.
- Kongen finder Velbehag i, at det fortsættes, I. c.
- Der indbydes til Afhandlinger om Forbedringer i Agerdyrking ic. I. c.
- Rissumgaard, kjøbt paa Auctionen over det Skanderborgske Gods, 31 Edr. Hartkorn Hovedgaardstaxt, beholder Eieren med alle en Hovedgaards Rettigheder og Friheder, Skattefrihed undtagen, paa hvilken han renuncerede ved at overlade endeel af Godset 268 Edr. Sk. til Bønderne, VI. 3:7.
- Concept til en Forordning om, at Ovels og Selvejerbønder i Norge maae bele deres Gaarde i flere Parter mellem Børnene, saavel som en Prom. 20de Febr. 1769, VI. 7:10, cfr. III. 61, 62, 115, 118, 323:325. IV. 424:426, VI. 119, 170:190, 246:249.
- Om en Gaard paa Umager, der blev solgt, og saaledes udstykket, at den ei kunde svare Kongerejser, m. M., VI. 14:19.
- Ford til offentlige Veies, Dæmnings ic. Reparation kan ikke tages uden Foræning med Eieren, VI. 31, 32.
- Eierne af Sædegaarde, til hvilke publique Stiftelsers Eiender ere perpetuerede, synes at burde betale disse Quartprocentskat, VI. 89:92.
- Udkast til en Forordning om Eiendomsret at overdrages Kæstere, Selveterbønder og derved incomplet blevne Sædegaardes Fordele, samt til en Forestilling derom, VI. 109:120, cfr. III. 61, 62, 298, 322:325, IV. 362, 424:426, V. 113, 114, 119, 171:173, 415.
- Forflag til en Forordning om Kællerkabets videre Ophævelse, samt Udkast til Forestillingen derom, i Maii og Junii 1769, V. 120:132, cfr. II. 367, 369, V. 413.
- Hvortledes Roske Lovs 3 — 14 — 26 er at forstaae, og naar af ved et Sted brugende Gaarde skal betales dobbelte Skatter, VI. 155:157.

- Om Obofs: Ret og Bønder i Norge, samt Udkast til Forordn. af 14de Jans. 1771, VI. 170:190 246:249, cfr. III. 61, 62, 323:325 IV. 424:426, V. 130, VI. 7:10, 119.
- Udkast til en Forordning, at en Beneficiarius skal godtgjøres hvad han i Landbøvesenet forbedrer, samt til Hørestillingen derom, VI. 240:243.
- En Proprietair, der beklæder sit Gods med Hertigheden, har Ret til Tiendpenge af Juv som udføres, VI. 269, 270, 394, cfr. IV. 143, 144, 497:501.
- Fælledskabet ophører mere og mere, hvortil Kongen er behjælpelig, og Eneværkers Antal tiltager, VI. 295, 420.
- En Høieste: Retsdom anses som den visseste og tryggeste Udkomst Nogen kan have, VI. 298.
- Om en Græsgang paa Buttsen, som Beggerløse Sognemænd forlange, VI. 297:299
- Jordebogs: Afgifter og Landgilde erlægges af Usu fructuario til Eieren, VI. 317, 318.
- Disse 2 Slags paastodes urettelig af Godset No. 2 paa Møen, hvilket til Bønderne var fulgt, VI. 316:319.
- En Kirkes Bøndergods kan ikke hentlægges under en Sædegaard, før dermed at completere den, VI. 375, 376.
- Om det er tilladt en Nølle, in specie En i Holbek, at stottes, uden Indvilgelse af paagrændsende Nølle: Eiere eller Kæstere, VI. 390.
- Om Bønderkøbers Forpagtning paa mange Aar i Engeland, VI. 401, 402.
- Om Leilandinge i Norge, der af Husbonden udfiges, VI. 405 414, 415.
- Det beneficerede Gods er i Norge stættest dyrket, VI. 407, 408.
- Forflag til sammes Vortfælgelse, paa Vilkaar, blandt Andre, at siden bortbygges eller leies paa Leilandingens eller Forpagterens Løstid, at Gaardene maatte deles, men ei flere sammenlægges, at Rd. 29 e April 1752 bliver i Kraft, at Leilandingene understattes, VI. 408:413, cfr. III. 46:77.
- Kaar en Gaards Jorde ere udfittede af Fællig, berøer det paa Eieren eller Frueren at indbygne dem saaledes, at Jngen kan komme der, VI. 423. cfr. 31, og V. 522
- Ang et Koiflag 1756 om Huusmænd og andre Bønden i Danmark Tienende, VI. 437, 438, cfr. 132. 136, og IV. 376:381.
- Om Heboerna i 6 under Grevskabet Schaffenburg liggende Sogne ere pligtige at søge ene dets Nølle i Ballum, VI. 439, 440.

Widere see Landmilicien A, Privilegerede, Ryttergodset, og (i Henseende Proprietairers Ret til Skifter, Forløbs. og Sjette Penge) Xlv.

L a u g og H a a n d v e r k e r.

Ang. nye Artikle for Kjøbenhavns BognmandsLaug, I. 15-17.

Om Forbedring i Malerlaugets Artikle, I. 53 III. 529-533.

Om nye Artikle for Stræderlauget i Kjøbenhavn, I. 126

Ang. publice Panters Burdering i Kjøbenhavn af Haandverksmestere, og ved Skifter, 225-229.

Med Herfræmmernes Laugs Artikle bør confereres Art. 18 af Fd. 4de Aug. 1742, I. 351.

Wisse Haandverkere maae nedlægge sig paa de Americanske Ver, I. 364.

Laug bør ikke meget begunstiges, I. 393. III. 145-152, IV. 355.

Foreningskoster mellem Kandestøbersvendene i Kbhavn, I. 393.

Hvorvidt Karle og Tambourer ved Norges Landmilicie maae bruge Haandwerker, ic. I. 601-606, cfr. 224.

Udskiligt om Kbhavns Bryggerlaug, II. 144, III. 156, 157, 170, 171, IV. 117, 664, 665, V. 290.

Ang. Smederne i Christiania, som imod Vorigheds-Ordre negtede i Lauget at antage en Mester fra Brageruæs, II. 452-454.

Efter Laugs Artiklene skal Enhver, som vil ernære sig af Haandverket, have taget Borgerkab, og være i Lauget indskrevet, II. 456.

Men de Reformerede og andre fremmede Haandverksfolk kunne haabe Bevilling som Frimestere, II. 457-461.

Denne blev ogsaa forundt J. Becker, II. 465.

Frimestere forudsætter altid et sluttet Laug, thi, hvor dette ikke er, maae enhver uden Bevilling øve Haandteringen, II. 457, 458, III. 177, 459, 498, 539, 540, 542, 543, 665.

Laugenes Antal er paa en Smaas Tid hos os mægtig formeret, II. 458.

Jo flere Folk og Familier, der af en og samme Profession kunne leve, jo bedre er det, I. c. og III. 148.

At byde fremmede herind, og naar de kom, forbyde dem at ernære sig af lærte Profession, naar der er sluttet Laug, synes ei at kunne bestaae med hinanden, II. 458.

Hvad en Kjøbstæds Haandværksmestere sætte deres Forbeel i, II. 668, 669, IV. 222, 223.

Laug er et Slags Monopolium paa et viss Slags Næringemaade, som er viss Personer forundt med alle Andres Udelukkelse, III. 145, 152.

De ere mere skadelige end gavnlige, III. 148, 286, 529, 530.

Uffellig om dem i Almindelighed, III. 145:152.

Ang. Bagerne i Sørdeleshed, III. 157, 161, 171, 174, 176; IV. 115:120, 662:666.

Om Urtekammerne, III. 143, 144, 157:160, 162, 163, 178, 284:287.

De skulle ophjelpe Manufacture og Haandwerker, III. 159.

Ang. Slagterlauget, III. 160, 161, 171:174.

Ang. Hærkammerne, III. 170, 284:287, cfr. I. 351.

Wiskedbuggerne ophævede selv deres Laug 1759, III. 164, 530.

Sfadelig Virkning af Raalemagerlaugets Oprettelse, III. 164

Forordn. 23de Decbr. 1681, om Laugene, skal der holdes over, især dens 5te Art., som menes ved et Rescript forandret, III. 166.

Omkostningerne ved at komme ind i dem bør indskrænktes, III. 166, 167, 486, 489.

Ang de Dreng og Svende, som ved dem holdes, III. 167, 168.

Bevilgninger at meddeles deels Svende til Indtagelse, deels til Frimestere, og at indtages, III. 165, 166

Laugene skulle befordre den indenlandske Production og Forædling, III. 168, 170 cfr. 159

Hvad der ogsaa for de andre Kjøbstæder skulde anordnes, III. 168, 169

Der maas ikke fættelig bevilges enten noget nyt Laug eller Monopolier, i sær realia, III. 163:165, 156, 157, IV. 355.

Om Laugenes Samlinger i Kjøbstæderne, og de ikke at ske uden Tilladelse af Borsigheden, som kan være tilstæde imod Betaling, og ligesaa Byskriveren, III. 178:183.

Haandwerker henhøre til Kjøbstædnæring, III. 204, V. 395.

Naar samme Slags Vare findes nævnte i flere Lauges Artikler, ere de lige berettigede til at kühholde eller forarbejde dem, III. 287.

Om Bevilgning for Jagenreiter at smelte Guld og Sølv, III. 380 384

De Laug, som arbeide i de kostbare Metaller, for Ex. Guldsmedlauget, ere fortrinlig skaanede, men Hensigten forfejledes, III. 483, 484.

Grunden til denne Skaausel, V. 56.

Probeermesteren i Kongéberg blev for sin Trodsighed mulcteret, III. 485 486, 624 : 627.

Hvorledes Mestersvendens Kæret maae eftergives og Prøveskifte af udlærte Drenge uden Befestning gjøres, III. 486 : 489.

Magistraten og Politimesteren skal tilsee, at nye Messere ikke ved Indtrædelse i Laugene udgive Mere end det fastsatte, III. 489.

Ved D. præsterne og Blikskenslangerne skal Udgiften nedsættes, III. 487, 488.

Ved et Laug eller fluttet Laug fortaars ikke Andre end de, der have Kongl. confirmerede Laugartikler, altsaa ikke enkelte Messere i en Kjøbstæd, der ere indskrevne i en Andens Laug, III. 539 542, 543.

Ang. at N. Buch maae som Guldsmedmester ernære sig paa Strømsø, om Sølv af for ringe Gehalt, bearbejdet i Christiania, samt om, til dets Forbyggelse, et ei bifaldet Forslag til Forandring med Guldsmedene i Norge, II. 624 : 627, 484 : 486, IV. 70 : 72.

Om nedsat Straf for Vertshuusfolk, der stjæle for Haandværksdrenge, IV. 48 : 50

De, der ere berettigede at bage og sælge Rugbrød, skulle ligesom Bagerne rette sig efter Taxten, IV. 120.

Om Mulct for Haandkemagerlauget, der ikke vilde indtage En, hvis Mesterskifte af Magistraten var erklæret forsvarligt, IV. 222, 223, cfr. 272.

Vieligheder af, at Messerne i en Profession til et vist Antal ere fastsatte, IV. 302.

Hvorledes Saadant dog maatte see med Tobaksspinderlauget i Kjøbenhavn, og Afgangen besættes, IV. 301, 302.

Om afstakkede Militaires Frihed at ernære sig af Professioner, IV. 315 : 317.

Ang. et Vognmandslaug i Aarhus at indrette, IV. 329.

Udpermitterede maae i Haandværker arbejde for Militaire, eller som Svende hos Messere, IV. 355, cfr. 523 524.

De til Kjøbenhavn Permitterede maae forsærdige Haandværks- Arbejde for Militaire, IV. 523 524, cfr. 355.

Ang. Præmandslauget i Kjøbenhavn, V. 44, 45.

Der bliver ingen Grimassere i Guldsmedprofessionen, V. 56.

I Henseende til Bøder for uberettiget Guldsmed- Arbejde forbliver det ved Laugsartiklerne, V. 55 : 57.

- Om de Noisse So: Enrulleredes og Husruers Frihed med egne Hænder at arbejde, V. 133
- Dog ei ved Guldsmed: og Gyrtler: Arbejde, ved Smeltning af Guld eller Sølv, eller ved Kustager, som bruges i Handel, l. c.
- Smeebene paa Landet i Norge skalde underrettes om, rigtig at behandle Staal, V. 177, 178.
- Virkelige og affledigede Militaire maae ikke smelte eller forarbejde Guld og Sølv, V. 321:323.
- Om Skraeders Arbejde for Landmanden, V. 388, 390.
- Visse Haandverker maae boe paa Landet, V. 394:399.
- Hvorvidt de fra Kjobslæderne kunde tillades, derom at inquirere, V. 396:399.
- Proprietairene maae til eget Brug holde Haandverkskorte, V. 396.
- Under det Ord "Skindere" forstaaes De der forarbejde og berede raae Huder og Skind, V. 398, 399.
- Om Ijenfræmmerlaugets Jern:Kabriqver og Verker, V. 555, 556.
- Er det tilladt, at en Nølle, in Specie En i Holbek, flyttes uden Indvilgelse af paagrendsende Nølle:Etier eller Kæstere? VI. 390.
- Om Beboerne i 6 under Grebskabet Schaffensborg liggende Sogne ere pligtige ene at soge det Nølle i Vallum, VI. 439, 4:0.

L e i e.

- Ang. Børelers Leie, Indsættelse deri, Fare: eller Flytte: Dag samt Ophjællens tid udi Kjøbenhavn, I. 313:316.
- Det er i Danmark ikke forbudt en Jorddrat at bortleie Gaard eller Huus paa visse Vilkaar og kort Ophjælling, III. 74.
- Ang. en Gaard i Kjøbenhavn, som Leieren imod Eierens Villie overlod til en fremmed Minister, og de imidlertid havde leiet til en Anden, IV. 167:169.

L o v e, F o r o r d n i n g e r o g R e s c r i p t e r.

- En Exception i Loven bør foreslaas og expederes fra det samme Departement, hvorfra selve Loven er expederet, I. 107, 108.
- Ang. Lovens Revision af Arentzen, Schoubo, Stampe, Munthe, Saksen og Luydorp, samt Bjørnsen, som Skriver, I. 528:536.
- Hvorvidt derved i andre Nationers Love bør søges Oplysning, I. 530.

- I Lovcommissjonen er overbeiet om Straf for Dem, der berøbe Andre Livet, for at entlediges deres Eget, II. 153, V. 426.
- Den har afgivet Erklæring i den Materie om Arresten, II. 33 65, 717.
- Den bestod 1757 af de Fornævnte, undtagen Munthe, II. 65, 153.
- Det er kun Bønder og de ælterenfoldigste Folk, som en ignorantia juris ikke altid bør tilregnes, II. 57.
- Et Forslag til Processers Forkortelse sendes Lovcommissjonen, I. 599.
- De Geistliges samt Militaires Ret til Stifter og Auctioner bør ved den ny Lov indskrænkes, II. 637: 639, III. 143.
- En ny Lov kan ikke gjælde for den forbigangne, men allene for den følgende Tid, II. 687, V. 474 542, VI. 190, 247.
- De borgerlige Love bedømme en Gjærning efter dens Forhold til det borgerlige Selskab, og deres store Princip er at forkorte og formindste Tretter, II. 736, cfr. 381, 382 og VI. 182.
- Fremmede have gode Begreber om vore Love, III. 434, 438.
- De ere fortrinlige i Hens. til Arb. V. 473.
- En Lov maae være tydelig og klar, III. 555, 562.
- Det af af stor Betydning, at enhver Lov strax i Begyndelsen vorder nøie overholdet, IV. 71.
- Den nærlige Samling af Forordninger ansees som en Codex juris eller constitutionum, eller et Appendix til D. og R. Lov, og har Authenticitet, IV. 112, VI. 304.
- Rescripter fordres at være communicerede Dem, som skal rette sig derefter, I. c. og VI. 250.
- Om Forslag til den ny Es-Ret i Christian den 6tes Tid, IV. 282.
- Den ny Jølandske Lov skal inden Jultii 1767 være færdig, IV. 314, 315.
- Fra 1768 kunde endnu endeel Aar medgaae, V. 474.
- Dansk Lov og Ret skal gjælde paa de Americanske Øer, IV. 333, V. 520, 522, 559, 562.
- Varsomhed og Banskelighed i at forandre Almuens Stikke og Sædbaner, IV. 377, 378, VI. 178, 179.
- Den maae oplyses om sine Forordninger, IV. 639, 640.
- Da Christian den Sjundes Reces 1643 udkom, fulgtes den ganske Jydsk Lov næsten overalt i Danmark, og havde i 400 Aar været tilføles for Nørre Jydland eller Slesvig, hvor den endnu gjælder, IV. 499.

- Enhver maae sãde sig nøje med sædvanlig Beskjendtgjørelse af almindelige Forordninger, IV. 629.
- En høi Dyrighedsperson kan vel gjøre Forestilling imod en Kongl. Resolution, men ikke ophæve den, V. 429
- Efter at Loven var fuldført og til Trykken leveret, blev Forordningen af 16de April 1681 forfærdiget, VI. 29.
- Samt Rd. 16de Decbr. 1682 udgiben, VI. 376.
- Hvor Loven er utydelig, kommer det an paa interpretatio usualis, VI. 157.
- Om Lands Lov og Ret, see Retten.

L y f t e s p i l.

- Forslag til et Rescript mod Spil i Skjenkehuse og hos Andre, I. 77, 78, cfr, 83, 88, 464, 465
- Udkast til en almindelig Forordning mod Hazard og andet Spil, I. 82, 88, cfr. 464, 465, og VI. 321, 322.
- Ang. Bedrageriet, begaaede i Spil med en Svensk Skipper, I. 92, 93, 461.
- Ligesaa med nogle Bønder, I. 374, 383, 462.
- Denne Sag, og Andre af lige Beskaffenhed, skal foretages i Inquisitionskommissionen, I. 376, 377, 383, 387, 388.
- Og, tilligemed Sager om Hazardspil, som Politiefager ved Politie og Commerce Collegium paaafjendes, I. 460, 463, 465, 704.
- Hvad forstaaes under Hazardspil? I. 464.
- Og hvad under Filouterie udi Spil? I. 464.
- Nogle Musseterere have været indviklede i Spille-Complotter, og ere dømt, I. 701, 708, 709.
- Ang. nogle Krambare, udtrukne ved Lotterie til Bønder paa en Søndag Aften, II. 264, 269.
- Nogle, som i Arendal havde solgt fremmede uskemplede Raart, skulde fiscaliter tiltales, IV. 169, 170.
- Fremmede, som holde Lyfte-Potter 2c., maae ei her indfinde sig, VI. 307.
- Concept til Rd. 5te October 1774, om forbudet Vedde- og Lotterie-Spil, samt at Tal-Lotteries Sedle ikke maae tages hos Andre end Collecteurene, VI. 83, 88.

L ø b a g t i g h e d.

Ang. Action mod En for Omgængelse mod Naturen, I. 67, 68.

Om det Hoer, hvorfor Vice-Borgemeester Garboe er beskyldt, I. 175, 176.

Leiermaal er enten a) stuprum simplex eller (begaæet anden Gang, eller med Slægt, eller med Uconfirmerede) b) stuprum qualificatum, I. 190, 191.

Iffun for det Første ere Under-Officerer og Gemene, saavel Soldater som Matroser, straffri, I. 191, 192, V. 130, 131.

Dog tales om mere Frihed, IV. 532, 433.

Og rimeligt, at de, der ægte besvangrede Uconfirmerede, fritoges for Kirkens Disciplin, V. 131.

Hvor Bøderne for Leiermaal, begaaet af 4 Personer i Norge, nemlig 2 Soldaterdøttre og 2 hos Officerer tjenende, bør henføre, I. 279, 283

Udløggelse til Barnefader virker alene Formodning, med ei fuldt Beviis, I. 377, II. 737, V. 517.

Om et Leiermaal, en Jøde er sigtet for, I. 377, 378.

Et Qvindemenneske, der har tjent 5 Aar i Kjøbenhavn, og der 4de Gang blev besvangret, men barslede paa Roeskilde Amt, skulde Kjøbns Byfoged lade afhente og tiltale, II. 37, 40.

Fordi et Saadant paa een eller flere Dage eller Nætter forbliver hos en Huusmand, og da der hændelseviis gjør Barfel, kan Proprietairen ikke blive hendes Herskab, II. 39.

Om Straf for Leiermaal af eller med Uconfirmerede, paa Færs, II. 54.

Ang. Bekjendelsen af et Fruentimmer om havde legemlig Omgang med egen kjædelig Fader, skulde hendes 2 ældre fra huu tagne Søstre uden Eed og i Stilhed forhøres, II. 512, 514.

Er det Herskabet til de Personer, der have begaaet Leiermaal, eller til Stedet, hvor det er begaaet, der har Ret til at oppebære Bøderne? II. 618, 623, 624.

Det synes at være Personernes Herskab, Mandspersonens, om han tilhører det Gods, og Fruentimmerets, om huu tjener paa Samme, II. 619, 620, 624.

Men, tjene de i en Præstegaard, medens Leiermaalet begaaes, have fattige Præster Enker Ret til Bøderne, II. 619, 624, 625, VI. 76, 77.

Herom sees dog noget Andet, V. 46.

- De af saadanne 2 Personer af 2 Proprietairer oppehaarne Bøder skulde til Aarhus-Stifts geistlige Enkekasse betales, II. 622, 624, 625.
- Forskjellige Benævnelser af æsagtig Omgang, og om dens Moralitet, II. 735, 736, 738.
- Den forstyrer ikke borgerlig Sikkerhed og Ro, men kan dog ei, for Følgernes Støld, taales i en Stat, II. 736.
- Vanskeligheden i at bevise den, uden naar uægte Barn fødes, II. 736, 738.
- Og kun da straffes den, II. 738.
- Der maae kun spørges om, hvo der er Børnefader, og ikke om, hvem Moderen ei har bedrevet Utugt med, II. 738.
- Ønskeligt om Leiermaalsbøderne vare betagne dem, der skulle inddrive Samme, II. 737, III. 127, 128, 362.
- Om en Person, der blev udlagt som Børnefader, og arresteret, samt hvis Benægtelses-Eed ei modtoges i Retten, men afsagtes for Notarius publicus, hvilken ved Dom blev tilfældet, da Principalen og en Procurator bedes tiltalt for at betale Bøderne &c. III. 126, 130.
- De qualificerede Leiermaale bør straffes, men et Simpelt er et af de vanskeligste Objecter for de borgerlige Love, III. 362.
- Den satte Straf er vel haard for et besvangret Fruentimmer, der tillige maa alene opføde Børnet, uden Hjelp af dets Fader, som den naturlige Lov dog forbinder ham til, III. 361, 363. IV. 188, 191, cfr. V. 252.
- Samme bør altsaa ikke skæmpes, om det endog synes at hun udlægger en fingeret Fader, III. 363, 364.
- Eller siger, hun kjender ham ikke, &c. VI. 83.
- Ritiden til Lovens 6 — 13 — 11, 12 og fl., III. 447.
- Om et Qvindemenneske, der anden Gang er besvangret af en Egtemand, som var hende i 3die Led beslagt, samt blev af Sagefalds Eieren ikke tiltalt, IV. 139, 140.
- Ang. Leiermaal i en Præstegaard af en Karl, som siden blev Landsoldat, og Sæsonen ved Decission, der ikke appelleredes, kjendte sei for Straf, men alliegevel nægtedes Sacramentet af Præsten, samt hans Husbonde Prooste-Ret af Biskoppen, IV. 170, 172.
- Om en gift Jøde, der med en gift og dødt Jødinde havde levet som Mand og Kone, IV. 178, 180.

Grundene til Forordn. af 14de October 1763, ang. Fædres Deeltagelse i nægte Børns Uddragelse og Underholdning. IV. 188-191, 313, 582, 628, 682, V. 252, 420, cfr. IV. 644 og VI. 83.

Dette gielder ogsaa om de førend Forordningen fødte Børn, IV. 313-682.

Mæn Bidraget bør ikke begynde førend fra dens Dato af, IV. 682.

Hvorledes Øvrigheden dertil skal forhjelpe Mødrene, V. 46-48, VI. 23.

Bidraget er i et vist Tilfælde bestemt til 6 Rdr. aarlig, IV. 582.

Om en Vagtmester, der var straffet for at have falskelig angivet sig som et nægte Børns Fader, og dog dømt i Leiermaalsbøder, hvilke bleve eftergivne, IV. 318-322.

Ang. et Qvindemenneske, som for tredie Leiermaal med en besvagnet Mand kulsede efter Dem arbejde 12 Aar i Tugthuuset, af Bergamtet formidlet til 8 Aar, og nægtedes Modtagelse i Trondhjem, IV. 363-366.

Ang. Omkostningerne paa 2 Qvinder for tredie Leiermaal i Kallundborg, IV. 633, 634.

Om det Tilfælde, at besvagnet Qvindemenneske nævner een Børnefader for Bysfogden, og en Anden for Præsten, IV. 642-644.

Ang. en Mand's liberlige Levnet og Leiermaal med sin Tjenestepige, som han vilde ægte, IV. 666-668.

Om en gift Kone, der uden Skudsmaal var, og blev besvagnet i Bordingborg, men burde ei der tiltales, da hun fødte Børnet i Herfølge, IV. 671, 672. Hvorledes en Forloveds Besvangrelse virker Ret til Egteløb, IV. 772, 776, 777.

Om en saaledes besvagnet, der blev efter Mandsversonens Død anseet som Egtehustru, samt Fosteret som hans Børn og Arving, VI. 769-779.

Ang. Stilsmisses formedelss Besvangrelse, og et Kruentimmer at maatte ægte Dem, der besvangrede, IV. 791, 792.

En Proprietair, der af sin Gudsens Karl, hvilken under sin Tjeneste i en Præstegaard besvangrede en Tjenestepige, havde oppebaaret Bøderne, vilde ikke levere dem til Præste-Enkekassen, kunde ikke betages Lands Lov og Ret, saameget mindre som han har Medhold i Lovens 6 — 13 — 1, og 8. 2 — 11 — 16 ei har bortskjenket Andres Rettigheder eller henseer til Andre end dem der høre til Præstegaardens Grund, 45, 46, cfr. II. 619-625, VI. 75, 76, 77.

Om en ugift Hundmand og en Kone (hvis Mand skal være bortreist 1757, hun altsaa kunde 1760 eller 1761 over ham have erholdt Skilsmisdom, hvorefter hun behøver hverken Formue eller Understøttelse) der 1761 avlede Barnet famnen, og siden atter Gæt, kunde tillades Egetskab? V. 95, 96.

Sagesafsløst: Eieren, som efterlod at actionere dem, skal tilstated efter Råd. 6te Decbr. 1743, S. 23, V. 96

Lugthuus: Straf for Qvindemennesker, der have spæde og diende Børn, kan noget udsættes, V. 200, cfr. 517.

Aabenbare Skrifte for Leiermaal affkaffes, imod at Bøder betales, og BARNET opdrages, V. 251, 252, 420, cfr. 513. 514.

Dette gjælder for Alle, Civile og Militaire, Catholiske ic. V. 420, 514.

Straffen for tredie Leiermaal af Qvindfolk er Bøderne og den i Råd. 19de Martii 1751 fastsatte Corporlige, V. 324 + 326.

Leiermaals: Qvitteringer for alle expederes fra det Danske Cancellie, V. 420.

Om et Qvindemenneske paa Island, der begif 4 Leiermaale, V. 471, 472.

I enkelt Hoer straffes den Ugifte kun som for Leiermaal, V. 472.

Og den Gifte paa dobbelte Bøder samt paa yderste Formue, der i Uformuenheds- Tilfælde affones, VI. 75, 76, 78, 147.

Om de Tilfælde, at en Bestogted, og at af en Kone en Anden end hendes Mand udlægges, V. 471, 472.

I steden for aabenbare Skrifte for Leiermaale og Hoer skal stides 8 Dage paa Vand og Brød, eller løses Bevilgning, efter Råd. 8de Junii 1767, V. 513, 514, 516, cfr. 251, 252, 420.

Hoo der skal sørge for, at denne Straf execveres, V. 515. VI. 77, 78.

Forældrenes Navne skal af Præsten indføres i Ministerialbogen og Skudsmaalet, samt for hine meldes, men de maae ei holdes fra Herrens Bord, V. 515, 516.

Qvindfolket maae ikke, medens hun er svanger, eller har spædt Barn ved Byrsterne, hensættes, V. 517, cfr. 200.

Ang. Omkostningerne paa denne Straf, og Attester om dens Guldbyrdselse, I. c. og VI. 78.

Hvis Sag det er 'at lade Leiermaale paatale, naar ingen Bøder kan erholdes, VI. 77, 78.

Den, der for et qualificeret Leiermaal bør efter Loven straffes paa yderste Formue, bør først tilfindes at betale dobbelte Leiermaalsbøder, VI. 147, 148.

- Af dem, der føde i Accouchementhuset, maae hverken forbreds Bøder eller Børnes fader angiven. VI. 250.
- Concept til Hd. 13de Junii 1771 om Leiermaal, Straffens Afkæffelse, ingen Forskjel mellem uagte og andre Børn, og at Hoer er privat Forbrydelse, VI. 260, cfr. 270, 271, 273.
- Ligesaa til en Forordning, om Straf for hemmelig Fodsel af letfærdige Qvinde folk, m. M. og Kjørestillingen, V. 270, 274, cfr. 260.
- Om en Oberstlieutenants Datter, som 1745 blev besvangret af Informatoren, henfat paa Bornholm, gjort arveløs &c. VI. 308 310.
- Widere see Delinquenter.

M a a l og B r a g n i n g.

- Ljære, som Ribe-Indvaanere lade komme til deres Kistegarn, behøver ikke at vrages, m. v. om det skal skee med Fisk, de bortsende, IV. 162, 164.
- De Norske Sø-Enrullerede maae ei forfærdige Fustager, der bruges i Handel, V. 133.

M e d i c i n a l v æ s e n e t.

- Lægerne at instrueres, om hvad ved Obductionsforretninger er at iagttage, I. 333.
- Om Betaling til dem for slige Forretninger, III. 25, 26.
- Beføstningen for Curerede og bortdøde i Frideriks Hospital maae ved Fogden udpantes, III. 112 115.
- Sjøndt en Doctor Medicinæ ikke er en geistlig, saa er han dog en lærd Mand, og henhører under den geistlige Jurisdiction, IV. 173, V. 293, cfr. 310.
- Altsaa forretter Probstens Stifter efter dem og deres Enker, l. c.
- Men i Aarhus kan de vælge Jurisdiction, V. 293.
- Ligesaa har Probstens Stifterne efter Licentiat Medicinæ og Medici practici, IV. 434, V. 293.
- Sundheds-Attester om Pest &c. til fremmede Steder kan tages hos hvilken som helst promoveret Doctor, IV. 553.
- Stadsphysicus i Kbhavn skal forrette de Obductioner, Magistraten eller Byfogden requirerer, IV. 673.
- Om Inoculationer, som en Præst fra Landet i Bergen forrettede, V. 136-138.
- Apothekerne i Aarhus staae under civil Jurisdiction, V. 294.

Doctor

Doctor Medicinæ i Aalborg bør af sin Gaard, svare Indqvarterings- Hjelpekast, V. 310, 311.

Hvorvidt Apothekerne skulle svare Indqvartering, V. 332.

Ang. Fødseler i Accouchementhuset at holdes hemmelige, VI. 249, 250.

M y n t v æ s e n e t.

Myntens Omsmeltning at forebygge, III. 381:384.

Mangler ved Plac. af 22de Junii 1761, om Tyverie paa Mynterne, III. 441, 442.

Falsk Myntning er et offentlig Delictum, der af Ørigheden bør paatales, IV. 274, 275, 617.

Og hvis Omskostninger bør ligned paa vedkommende Byer, Amt eller Stifte, IV. 562, 617.

Om falsk Mynt, truffet hos en Skytte, I. c.

Contanter holdes ikke i et Land ved Forbud paa deres Udsærl, men ved Balance af Priser paa fremmede Producter, som ind- og Landets, som udføres, IV. 801, 802.

Om Dygæld, naar Contanter blive sjeldne, IV. 802, 803, 806.

D p l ø b.

Om et Dpløb af Almuen i Vandløvens Skibe paa Sundsøer mod Fogden, III. 520, 521, cfr. IV. 206, 208, 740, 751, V. 229:235.

P e s t.

Sundheds-Attester om Pest og anden Sygdom for Skippere, der fare til fremmede Steder, kan udstædes af Stadsphysicus eller en anden Promotus Doctor, IV. 553.

Politiet's Betjente og Behandling i Almindelighed.

Politiet assisterer Assistentshuset mod private Laanehuse, I. 120, 121, 267 VI. 141, 142.

Hvorvidt Procuratorer ei maae møde i Politie: Sager, anlagte af Militaire mod Borgerskabet, I. 274:279, cfr. IV. 646 649.

Ang. Politiet at opagte paa de Americanse Der, I. 330, 364, 699, 700.

- Marsagen til, at Militaire sidde i Politie- og Commerce-Collegio, I. 404 704, II. 3, 4.
- Hvorvidt dette Collegium i Sager, naar de Militaire per modum reconvencionis tiltales, maae dømmes, I. 405.
- Sager om Hazard og Filouterie udi Spil, paatjendes af bemeldte Collegium, I. 460, 463, 465, 704.
- Og kunne for det meste appelleres, I. 465, 466, 704, 707.
- Om Garnisons-Auditeuren deri skal tage Sæde, I. 468
- Militaire fritages til: eels for at betale til Protocollen, I. 709, II. 5.
- Om Collegi- Domme over dem til visse Straffe skulle meddeles Krigscancelliet, og Kongen forelægges, I. 701-709, II. 3, 5.
- Ogsaa Militaire have altid i Politie-Sager forteret under Politie-Retten, og dens Over-Rette, I. 703, 704.
- Om Straf paa Kroppen for dem, istedet for Mulet, II. 3-5.
- Sager, ang. Misbrug med Brændevinsbrænden i Norge, behandles ved Politie-Retten, II. 454, 455, cfr. 260, 261.
- Om hvo der i Skanderborg er Politieimester, II. 571-577.
- I de Kjøbstæder, hvor der er særskilt Politieimester, er der og en særskilt Politie-Ret, III. 45.
- Udi Odense dømmer Magistraten i første Instans, I. c.
- Khavns Politieimester skal holde over Forordningen af 23de Decbr. 1681 om Laugene, III. 166.
- Samt see de Bagere, der bage Brød slet eller til for liden Vægt, straffede, III. 175, IV. 120, 664.
- Saaog tilsee med Udgioterne af nye Messere, der indtages i Laugene, III. 489.
- Sager ang. Politie-Jurisdictionen høre under det Danske Cancellie, III. 378, 379.
- Om Politieimesteren skal kjende til Bøder ved Tobakshandelen, III. 377-379.
- Det er fornødent, at hans vanskelige Embede nyder en besynderlig Beskyttelse, IV. 121.
- En Mand, der havde haanet og i Ord fornærmet Politieimesteren, skulde fiscaliter tiltales, IV. 120-122.
- Om Tvist mellem Sæftsammanden og Politieimesteren i Trondhjem, og denne at være sindig, samt ei at forhøde lovtlig Røring, saa og Ophævelse af 2 mod ham anlagte Sager, IV. 165-167, cfr. V. 489, VI. 71-73.

- Ang. Grændser mellem den Sidstes og Andres Jurisdictioner, VI. 70, 74.
 Instruxen for Politiet i Bergen og tilhørende Rescripter skal udbides til Trond-
 hjem, IV. 166.
 Tilfældigheder mellem Tobakshandelens Forpagter og Tobaksspinderne høre under
 Politie-Retten, IV. 301, 302.
 Om at en Amtmand nægtede Sættedommer i en Politiefag, IV. 375, 376.
 Hvorvidt Politimesteren behandler Tyverie, Sager? IV. 392, 393, VI. 73, 74.
 Procuratorer maae i Helsingør ikke møde for Politie-Retten ved Forhør og Vid-
 ners Examination, IV. 646, 649.
 Politie- og Commerce-Collegii Domme i Hverbing-Sager skulle være inappella-
 ble, IV. 766, 767, V. 37, 49.
 En saadan Dom kunde appelleres, V. 48.
 Hvorledes Protocollationer i Politie-Retten kunne spares, V. 270.
 Udfælsige Misligheder forefundne paa Bergens Politiekammer, V. 268, 273.
 Hietegods skal i Kjøbenhavn leveres paa Politiekammeret, m. v., V. 309.
 Ang. den i Lovens Fortale omtalte Politie-Ordning, V. 487.
 Hvad der er Politie-Sag paa eet Sted (f. Ex. i Kjøbenhavn), maa og være det
 paa et Andet, I. c.
 Derhen hører alt det Udforderlige til at holde god Skik og Orden, V. 488, cfr.
 VI. 72.
 Byfogden i Bergen maae ei befatte sig med Politie-Sager, og Politiebetjentene
 ei i dem procedere, V. 489.
 Hvad der paaligger i Almindelighed en Politimester, VI. 72, cfr. V. 488.
 Om Politie-Sager blev Noget 1771 befattet, VI. 285.

P o s t v æ s e n e t.

- Penge for Aviser ei hos Postmestere eller Andre at nyde Prioritet, I. 164, 167.
 Postmester-Embedernes Ringhed, I. 166.
 Bancobedle, kjendt ei endofferede, maae sendes med den Norske Post, IV. 269,
 270.
 Om at opdage nogle paa den Bortkomne. IV. 268, 270.

P r i v i l e g e r e d e.

- Amt- og Stiftamtmands Forretninger straffe sig ikke til Grevskaber eller Baro-
 nter, I. 42, 46, 287, 593, IV. 181, 406. Om

- Om Executioner hos begge Sidstes Kordakere, I. 45. 46.
- Appellationstiden for Grevelige og Friherlige Birketingsdomme, I. 333. 335.
- Korffjel mellem privil. Personer og privilegerede Sager, I. 399.
- Hvorledes Lovenholms Grevskab er tilladt heelt eller tildeels at bortfælges, II. 42. 43, 254. 256.
- Det er ikke længere et Grevskab, og dets Birk ei heller et greveligt Birk, II. 256. 258.
- Lovens 5 — 3 — 22, 23 have ikke Hensigt til grevelige og friherlige Birker, hvorunder flere fri Sædegaarde sortere, ei heller til det Tilfælde, hvor et Grevskab adskilles, og dets Sædegaarde blive Allodialgods, II. 253
- Om Smaatiende og Arbeidspenge paa Jarlsberg = Grevskab, II. 485. 488, 491.
- Da Loven udkom, vare blotte Characterer uden Embeder kun lidet i Brug, II. 528. cfr. VI. 95.
- Førend den Tid var ingen Rang eller Rangforordning, VI. 95.
- De gamle Embedsnavne ere forvandlede til Characterer, II. 529, VI. 95. 97, 99.
- Hvad Jurisdiction Rangspersoner i Kjøbenhavn sortere under, II. 526. 531, IV. 94. 96, 100, 101, cfr. 332.
- Om de Kjøbenhavns Indboanere og Kongl. Betjente samt begges Efterkommere (ikke Descendenter) 1661 forundte adelige Privilegier, III. 104. 111, 389, 390.
- Ang. lige Privilegier, den 11te Febr. 1679 givne visse Kongl. Betjente i Rang og deres Vorn, III. 107.
- En Greve eller Friherre bør være sær varsom, førend han beskikker Sættedommer, III. 291, 292.
- Hvorledes Privilegerede maae oprette Stamhuse, III. 388. 397.
- Ordet Privilegerede indbefatter 2 Slags Personer, a) Adelen, b) lige med Adelen Privilegerede, nemlig de der have en Betjening eller Titel i Rang, eller have for deres Personer faaet adelige Privilegier, saavel som Kjøbns Borgere, III. 389, VI. 213.
- Hvorvidt det Grever og Friherrer forundte Jus vocandi strækker sig, III. 414. 416.
- Hvorledes adelige Sædegaarde deeltage i Delinquents Omkostninger, III. 536. 538. cfr. IV. 368, 369.
- Kjøbns Universitet har sit Jordegods med alle adelige Friheder og Rettigheder, Jagten undtagen, III. 591.
- Ligeaa Kjøbns Dingistrat, Jagten indbegreben, III. 595. 596.

- Grev og Friherrer anses som Amtmænd paa deres Grevs og Friher: skaber, I. 672, II. 19, 20, III. 601, IV. 181, 406
- De adelige Herligheder til Grevinde Schacks efterladte Godser, der ere et Fideicommiss for Grev S. C. Schack og Descendenter, tilforn ham at udøve, og ikke deres Administratorer, III. 688, 696, IV. 9 (efr. 10, 19). 790.
- Grev og Friherrer bør ikke undslaae sig for, at lade deres Bønder bidrage til Ulve-Jagt, IV. 182. efr. 406.
- Hvorvidt deres Gods bør bidrage til Klappejagt, IV. 406.
- Det gamle Eskeberg blev 1680 oprettet til Baroniet Steelenborg, IV. 265, 266.
- Fra 1561, eller før har Forstrandsret som et Privilegium reale tilhørt og tilhører Adelen for dens Grund, IV. 283, 286.
- Spørgsmaal, om den ei kan udøves mod Andre end Adel og lige med den Privilegerede, IV. 289, 290.
- Om de adelige Sædegaardes Tiendefrihed, IV. 285, 286.
- Sigte og Sagesalds-Ret tilhører Disse, naar de eies af Adel og lige med den Privilegerede, IV. 512, 313 (efr. 368, 369) V. 153, 503.
- Privilegerede befries ikke for reekke, men kun for personelle Kjøbskød-Lyngder, IV. 586, 589, V. 310, 311, 331, 332, 531.
- Hvilke de adelige Privilegier ere, der følge Sædegaarde, naar de eies af Adelen eller lige Privilegerede IV. 729.
- Greverne høre umiddelbar under Høieste-Ret eller en Commission, men i militaire Sager under Krigsbretten, V. 98.
- Ere de forbundne til at lade halde Stifter hos sig? V. 96.
- Og hvorskal saa forrette dem, V. 99.
- Hofretten tilkommer det ikke, V. 98, 99, efr. VI. 332.
- Det er Borgretspræsidenten tilforn at forrette Arrester og Executioner hos dem og Friherrer, V. 98. og I. 397, 398.
- Ang. hvorvidt Greven til Jarlsberg bør svare Skatterne af det Gods, som efter Besilgning af 6te Febr. 1750 detsra med Forbehold af Rættigheden er bortfolgt, V. 186 = 188.
- Ved Lovens Grund særninger ere de fleste Privilegia, der tilforn vare personalia, blevne realia, V. 193.
- Om Recognition til Jarlsberg = Grevskab af det paa Sammes Grund anlagte Balls = Saltværk, V. 337, 340.

En Grebe eier ikke Gresskabet, men har aleene i sin Tid Nyttten og Brugen deraf, og Eitermanden kan neppe tilpligtes at betale de Skatter, Formanden har oppebaaret, V. 422, 423.

Om Forandringer i Rangforordningen, VI. 207.

En Privilegered, som eier Strøgods, er berettiget til de paa samme Gods falvende Bøder, VI. 212:214.

Adelens gamle Privilegier, Friheder og Rettigheder ere reelle, personelle og blandede, VI. 212.

De første bare sørend Loben tildeels personelle, V. 212, 213.

Publique Midler og Stiftelser.

Om Panters Burdering i Kjøbenhavn til Laan af publike Midler, I. 224:229.
Stamhuset Benzensdal skal være til almindelig nyttig Brug, naar Barfreds Descendentere uddøe, III. 383:397.

Om offentlige Stiftelsers Skove, III. 591:598.

Tab for dem, hvis Tiender til visse Sædegaarde ere perpetuerede, VI. 89, 90.

Disse synes at burde betale Qvartprocentskatten deraf, VI. 90:92.

Hvorledes Kongen eier Jagtrettigheden paa offentlige Stiftelsers Godser, see Jagten, VI, 292:297.

Hvorvidt enten Vægger og Dørrighed, naar, formedelt nogen deres Forsømmelse eller Udselhed, offentlige Midler ere forkomne, eller allerfidsst den Kongelige Kasse bør erstatte Tabet, samt in specie endel ved bortdøde Amtmand paa Galsler og Stiftamtmand i Christiania Spildte, VI. 376:382.

Det benificerede Gods er i Norge slettest dyrket, VI. 407:408.

Forslag til Sammes og publike Godfers Bortsalgelse, VI. 408:413.

Videre see Academier, Sattige, Geistlige, Kirker, Kjøbenhavn, Kjøbstæderne, Kloster, Skoler.

Q v æ g s y g e.

Huder af de i denne Eogdom døde Creature maae Eierne lade berede ved hvem de ville, V. 397, 398, cfr. 395.

Den første Døegsyge her i Landet anledigede Id. af 1ste Julii 1746, V. 447.

R e f o r m e r e d e .

Skorledes den 21de og 22de Art. i deres Privilegier af 1747 bør forstaaes, II. 145. 146.

Om de Reformerede Haandverksfolk, II. 455. 465.

Ang. 4 Reformerede Præster i Kjøbenhavn, hvilke modsatte sig, at dectage i en overordentlig Indqvartering, og at de skal, som ei nu skeede, vise Agtelse for Magistraten, III. 605. 607.

Widere see Fremmede.

Reisende, Skjds og Rønge-Keiser.

Om Leensmændene i Nordlands Amt skulde tillige være SkjdsKassere, I. 290, 294.

Om Ungdommens Keiser udenlands, I. 512, 516, 517.

Ang. Pas og Skjdsmaal for Sønderfarer og Piger, samt Følgesedle for de Første, III. 572. 582.

Om De, der blot til egen Huusførnødenhed bruge Røsing paa Marhuus-Marker, bør mod Betaling befordre Reisende, IV. 327. 329.

Ang. Færgemændenes usøblige Omgang med deres Fartsier, paa hvilke Deserteurer gaae til Sverrig, IV. 348. 351.

Om en Gaard paa Amager, der blev solgt, og saaledes udskjøttet, at den ei kunde svare Kongereiser, VI. 14. 19.

Religionen og fremmede Religionsbefjendere.

Bespottelige Ord, talte mod Sacramenterne, II. 9. 13.

Ang. Skifteforvaltning efter Jøder, blandt hvis Arvinger Røgen har antaget den christelige Religion, II. 214. 216.

Legat til En, som ei er af vor Religion, forbyder Løven ikke, uden det maatte være en fra den Lutheriske til den Papiske Overgangen, V. 239, 240.

Hvorvidt det er Papiske Geistlige her tilladt at være, I. c.

Om legrede Renter til en Catholik Præst, V. 238. 240.

Widere see Jøder, Reformerede.

Rentekammeret og Rgl. Regnskabsbetjente.

Hvilke Sager stode under Kammer-Retten, II. 740, V. 3, 4, 5, VI. 284, 286, 287, 368.

Α α α α α

Denne

- Denne er stiftet ved Forordn. 30:e Decbr. 1660 som Rildet til Lovens 1 — 2 — 5
II. 740:743.
- Hvad ved Sager, Kongens Indkomster angaaende, forsaæses, II. 741:743;
745. 746. V. 3, 4, cfr. VI. 145, 146, 285, 287.
- Bemeldte Ret var i disse Sager første og sidste, men i Andre anden Instants,
II. 747, IV. 810, V. 4
- Den er ophævet, VI. 283, 368.
- Hvorvidt det gaaer an, at Kammercollegium foreslaaer Commissarier, II. 747.
- Hvad Rettergangsmaaden og Jurisdictionen angaaer, vedkommer ei Kammer-
Collegium, III. 421, 546, 548, IV. 60, 99.
- Ei heller Domme i Rettens Behandlinger, III. 501, cfr. IV. 154
- Dette erindres om Efterseelse af Forordn. 20:e Febr. 1717, III. 440 546,
569, 569, cfr. 591.
- En Sag, Kammeret har resolberet i, kunde ikke unddrages Domstolens, IV.
278:280.
- Tiendevæsenet synes mere at henhøre til Cancelliet end til Rentekammeret, IV.
385.
- Egteskabsbevillinger vedkomme ikke Kammeret, IV. 399.
- Fogderne fik 1764 Oppebørslen af Dragongodset i Norge, IV. 759, cfr. V. 299,
- De Kongl. Skatter og Contributioner ere anseete vissere af samlede end af Stro-
Godser, V. 165.
- Om Skifte efter en Regnskabsbetjent, som var bleven Kongen endeel Penge skyl-
dig, V. 273, 274.
- I hvilke Tilfælde Kammer-Advocaten bør have Proceß-Omforsninger af Tilfæl-
te, som frifindes, V. 341:344, cfr. VI. 138, 140.
- Dur 13000 Rdlr. efter Kongl. Obligation at uddetales af Extraskatte-Kassen,
see Gjæld, VI. 101:108.
- Ang. nogle andre fordrede Summer, VI. 274, 281, 440:442.
- Hvor stor Deel Generalfiscalen og Kammer-Advocaten faae af Confiscationer
og Bøder, VI. 138:140, cfr. V. 341:344.
- Henfigten med Forordn. 9:e Junii 1696, forklaret ved Kammer-Rets-Ord-
ningens 2det Cap. 15de Art., VI. 143:145.
- Hvorledes Retsbetjentene maae foretage Forretninger hos Kongelige Oppebør-
sels- og Regnskabsbetjente, VI. 142:146.

- Et disse henregnes ikke Sold-, Consumtions-, Liende- og andre Forpagtere, VI. 145, 146, 286.
- Hvad der 1771 blev befalet om Finantscollegium, Cammeralforretninger ic. VI. 285.
- Kammercollegii Resolutioner kunde ikke indstævnes lige til Høieste-Ret, og formodes ei givne i Sager, der kunde komme under Dommerens Kjendelse, VI. 287.
- Widere see Skatter.

R e t t e n.

- Ang. en Sag for den Preussiske Gesandt at udføre ved Høieste-Ret, I. 13.
- Om noget kjøbt Gods at henlægges under Bistrup-Birk, naar Leire, Herreds-Fejente afgaae, I. 14, 15.
- Ang. Commissions-Stedet i en Sag; Commissionerne at holdes der, hvor Hovedcommisarierne begynde dem, beleiligt især for Indskæbte: I. 20, 24, cfr. II. 500, 502.
- Recommendation fra vedf. Øvrighed udfordres til Sagers Foretagelse ved Inquisition-Commissionen, I. 24, 26.
- Med almindelig Lands Lov og Ret bør ei afgjøres Disputer om, hvorsidt eller over hvilke Personer en Jurisdiction strækker sig, I. 27.
- Saa længe ei om en Person vides Andet, end at han har opholdt sig i Kjøbenhavn, formodes han at fortære under Stadens Jurisdiction, I. 28, 441, 442, cfr. II. 500, 501, III. 13, IV. 260, VI. 332.
- Ang. Amt- og Stiftamtmands Korreringer, der dog ei strække sig til Grebbskæstaber og Baronier, I. 42, 46, 287, 672, 679, 683, II. 344, 570, 571, 607, 649, III. 327, 328, 347, 350, IV. 181, V. 438, 439.
- De staae under Collegierne, II. 19, 20, 571.
- Om Executioner hos begge Sidstes Forvaltere, I. 45, 46.
- Ang. Gaardskæstæren A. S., som har mod Amtmanden brugt utilbørlige Udtrykke, fordi denne har i en Sag mod Byfkriveren udi Sørs negret Constitution til Byfogden tillige som Skriver, og Byfogdens Søn som Procurator, at tiltales, I. 70, 73.
- Noget fra Overgaard solgt Gods at fortære under Støfving-Morhald-Herredsting, I. 80.

Om Kjøbstad, Skifters Appel, I. 81, 82, IV. 347.

En Virefdommer og Skriver har forbrudt sit Embede, og ei Noget siden betroet, nogle af Commissarierne i Sagen muleterede, I. 92.

I Cancelliet bør ei forespørges, hvorledes er at dømme, I. 114 cfr. II. 644, 738, 739.

Om den Militaire Jurisdiction, I. 119, 161, 201, 202, 215, 280, 281, 400, 402, 403, 419, II. 192, 416, 417, III. 12, 119, 527, V. 303-307, 460, 476-482, 484-486, IV. 35, 349, 359, 360.

Ang. et Eingsbivdnes Beskrivelse gratis i en beneficered Sag, I. 128.

Om Caution for Arrest, I. 133-136.

Hvad under Bregentveds Birk er henlagt, I. 145.

Om Refusjon for Ringsleds Tyberg, Herredets Vetsente, I. 146, 147.

Biskop Pontoppidan i Bergen er, skjøndt usævnt, paa en fornærmelig Maade nævnt i en Provstis Rets-Protocol, af hvilken det bør udsettes, I. 175-178.

Ledel, Skarpretter først ved den Norske Armee, og siden tillige i Christiania og Stiftet, er, uden at have ved Citation eller Ufhængiggjørelse exciperet Forum, i en Injurie-Sag dømt ved Bytinget, som bifaldes, I. 213, 217; cfr. 239.

Saalænge Børn ere i Forældres Huus, fortere de under samme Jurisdiction, Geistlig eller Verdelig, som Faderen forterer under, fordi de ikke selv i den Tid ansees at have nogen Stand, men alene at deeltage i Faderens Stand, følgelig og i hans Forum, I. 235, 236, 295, cfr. II. 190, IV. 603, 606, 607.

Siden faae de Stand og Værneting enten af deres egen Person, eller af Dem, i hvis Huus de som Børn og Tjenere antages, I. 235, 236, IV. 606, 607.

Uf samme Aarsag, som oven i Henf. Ledel er anført, kan Virefingsdommen over en fradørende Soldats Kone i en lige Sag ei til Cassation indstilles, I. 237-244.

I Tre Sager høre Soldaterkoner ikke under Krigsretten, I. 239, 240.

Om de Norske Retsberjentes Salarium for Acter og Afskedsfager, I. 256-264.

Om 2 Mænds Kængsel paa Vand og Brød isteden for Vøder, men ellers efter Ed. 6te Decbr. 1743 at forholdes, I. 270-273.

At Amtmanden skulde være tilladt, altid at tilfinde Uformuende en sig Straf, er ei at tilraade, I. 272.

- Processus inquisitorius kommer kun lidet overeens med vores Lov, der overalt forudsætter en Sigtende, I. 275, 276, 277, 697, II. 389, 390, III. 432, IV. 75, VI. 335, cfr. I. 510, 511.
- Den er forhadet, og i Hensyn til Land- og Korprang forbuden, I. 618, 619, V. 392.
- Vore Dommere ere næsten bante til Sagsførelse af Procuratorer, og almindelig Mand formene sig dem nødvendige, I. 275:277.
- De Norske Rationales Vorn fortore under civil Ret, I. 281, 282.
- Hvorvidt Den, som har flere Tilholdssæder, er berettiget til at erklære, hvilket der er hans virkelige Bopæl, I. 286, cfr. 711:713, 716, II. 744, 745, og V. 307.
- Om Enfebronningens udstrakte Jurisdiction over Hirschholms Amt, I. 287.
- Ang. Betaling for Auktionsffjeder at tingløse i Sjællands Kjøbstæder, I. 308, 309.
- Stævning og Dom svare til hinanden, kan vel angaae flere Personer, men ikkun een og samme Sag eller Gjerning, I. 311, 312.
- Saaledes kan flere i en Fordring deeltagende Kreditorer under eet søge deres fælles Debitor, og ligesaa kan flere for een og samme Gæld værende Debitorer, under eet tittales, men ikke forskellige Debitorer for hvad de hver for sig, uden Sammenhæng med hinanden, skyldes, I. 312, cfr. 476:479, II. 375:384.
- Gjeldscommission for Aalborg er ei at foreslaae, I. 313.
- Ang. Jurisdictionerne og Rettergang, især Forligelses- og Gjelds-Commission, se paa de Americanske Der, I. 325:331, 361:366, 699:701, II. 45, 46, 369:374, 648:650, 656, III. 328, 585:589, IV. 435:439, 445:448, V. 18:20, 241:247, 423, 424, 520:524, 559, 562.
- Appellationstiden for de Underrettsdomme, der lige til Høieste Ret indskræbnes, I. 333:335.
- En Kone deeltager i sin Mand's Forum, I. 354, II. 578.
- Og det enten der er communia honorum eller ei, IV. 785.
- Enke bliver ved at nyde sin afg. Mand's Forum, saalænge hun ikke forandrer sin Stand, en geistlig med at bruge borgerlig Røring, fæste Sted, I. 354, 355, 373, 417, 418, II. 190, 193, 578, IV. 235, 260, 603, VI. 108.
- Sager, om Filouterie udi Spil, foretages udi Inquisitionskommissionen, I. 276, 377, 383, cfr. 460:465, 468.

- Hvorimod Garnisonsauditeuren nyder til en Fuldmægtig 200 Rd. af Stadens Kasse, I. 376.
- Redsat til 180 Rd., I. 387, 475, cfr. V. 201.
- Om bemeldte Commissions bedre Indretning, I. 385, 386, 468, 476, V. 201, 211.
- Hvorvidt en Part eller Underdommer, som i Følge Viborg Landstingsdom, der i Høieste Ret underkjendes, har betalt Penge til Domhuset, kan faae disse tilbage, I. 378, 381.
- Om Jurisdictionen ved Es. Staten og ved Frederiksbøvnæs Verf, I. 388, 611, III. 10, V. 281, 282, IV. 349, 359, 360.
- Tinglysning af Contracter mellem de Contoirste og deres Handelsforvaltere i Bergen skal betales, I. 392, cfr. V. 496, 497.
- Execution er Enden paa Processen, og maae efter Dom kunne erholdes hos Alle, I. 396.
- Den forrettes hos Adel, Privilegerede, Grever og Friherrer, paa Landet af Landsdommerne og i Kjøbstæderne af Byfogden, I. c.
- Samt i Kjøbenhavn af Borgretspræsidenten, I. 397, 398, V. 98, cfr. III. 678; 679.
- Hvorvidt Forum reconventionis kan udstrækkes, I. 398, 400.
- Korskiel mellem privil. Personer og privilegerede Sager, I. 399, 400.
- Hvorvidt den geistlige Jurisdiction strækker sig, I. 418, II. 188, 192, 193, 289, 416, 417, 635, III. 307, 329, IV. 173, 401, 434, 602, 604, V. 91, 92, 120, 123, 285, 286, 292, 293, VI. 332, 367.
- Under hvilken Jurisdiction Rhons Stadshauptmand forterer, I. 420, 423, cfr. VI. 359, 360.
- Byfogden i Trondhjem maae ikke forrette Raadstuefriberens Embede i Raadstuen, I. 436, 438, cfr. 572, III. 585, 586. V. 387.
- Magistratens og Byfogdens Jurisdiction i Kjøbenhavn og andre Kjøbstæder er den Almindelige, I. 441.
- Man bør ikke negte nogen at appellere, I. 467, 707, II. 15, 16, 19.
- Om aarlige Tingsbidner og Domme over Bønderne i et Herred under eet for Restancer, I. 476, 479.
- En Hospitalsforstander forterer under den civile Jurisdiction, I. 482, 483.
- Rettergangsmaadens Simpelted i ældre Tider, I. 484.
- Om Procuratorer tales kun lidet i de gl. Love, I. c.

- De pleie af Kongen at bevilges, I. 485 II. 300, 301, III. 628.
 Eller af Børigheden constitueres, II. 300 301, III. 627, 628, V. 491.
 Kan isølgelig ei af Andre end af ham, eller eg ved Dom, afsættes, saa at Lovens
 I — 9 — II ei paa dem er anvendelig, I. 486. IV. 608; 609.
 De Første sætte sig sjelden ned paa Landet, og de i Kjøbstoderne, unddrage sig
 Amtmandens Constitutioner i offentlige Sager, II. 292, 301, III. 629, V.
 39, 40.
 Om Procurator W., som en Stiftamtmand desuagtet overlede sig med at su-
 svendene, I. 483 = 495.
 Hvad Suspension fra en Bestilling er, I. 486, 487.
 Den bør meget varsomt anvendes, og Tiltale strax paafølge, I. 487 = 490, 493;
 494, III. 474, 680, V. 578, cfr. 691 = 694.
 At Vederparter skulle møde, og ved Retten eller Commission svare paa Spørgs-
 maale, kommer ei overeens med den hos os brugelige Rettergangsmaade,
 uden ved Politie-Retten, og naar der er inquisitorisk Proces, som ei lette-
 lig i en blot civil Sag bør tillades, I. 510, 511, cfr. 275 = 277, 697, II.
 389, 390, III. 432, IV. 75, VI. 335.
 Dog herfra en speciel Undtagelse, I. 511, 512.
 En Myndling har ikke Værning efter sin Vormynder, eller en Koffgænger efter
 sin Huusverts, I. 538, 539.
 Om en forbedret Instruction for Oberhofretten i Norge, I. 539 = 546.
 Om en Dommer maae tillige være Skriver? I. 572 (cfr. 436, 438) III. 585,
 586, V. 387.
 Ang. at A. N. Lyndberg maae ei under den mod ham anlagte fiscalske Action
 føre Vidner over eller imod Commandanten og hans Embede i Korsøer,
 I. 578.
 Sed bør at afslægges ved Værninget, ei i Skifte-Retten, I. 599.
 Ang. en Commission til at undersøge og paakjende adskillige udgivne endog beedi-
 gede Attester, I. 600, 601.
 Hensigten med at bestikke en særskilt Rotarius Publicus i Kjøbenhavn, I. 614 = 615.
 Han er ikke udelukkende berettiget til Forretningerne, I. 616.
 Høieste-Rets-Stævninger udtages i Cancelliet, I. 657, 659, 660, 662, 663, 680.
 Bør ogsaa see for de Americanse Der, I. 663, cfr. II. 150, 151, IV. 659 = 661.
 For Disse kunde Stævningsterminen nedsettes til 8 eller 6 Maaneder, I. 659,
 663, cfr. IV. 659.

Fatalia appellationis regnes til en Stævningss Expeditionss og ei til Forlyndelsens Tid, I. 658.

Et af Provsten D. paa Hø, der i det Verdslige hører under Hertugdømmet Slesvig, over Korpogter-Enken A. C. S. erhvervet Commissorium, efter hvilket Commissionen holdes i Raaborg, hvor hendes Landbørge boer, igjensaldes, saavidt hende angaaer, I. 668, 669, cfr. IV. 61, 414, 498.

En Dommer kan ikke komme i sin egen Sag, I. 671, 672, II. 710, III. 290.

Men en Sattedommer skal paa Kongens Bøgne speciel af Stamtamt eller Amtmanden beskiffes, I. 672, 674, 676, 677-679, III. 290, 291, 475, 601, V. 462-465, VI. 47.

Og Dommeren da vige sit Sæde, I. 671, 678, 679, cfr. III. 291.

Herredsfogder og Birkedommere fortære for deres Domme under Overdommere, men i andre Tilfælde under Amtmanden, dog nogle af disse Sidste under Breven eller Friherren, I. 672, II. 19, 20, III. 601, V. 213, 214, 219, 220, 463, 491, 492.

Ligesaa Bysfogder, men i sidste Fald under Stiftamtmandene, II. 19, 20.

Ellers staaer Birkedommeren ikke under Birkeherrens eller Herskabets Befalinger, I. 675, 678.

Al Jurisdiction kommer fra Kongen, I. 676, 712, II. 320, 321, III. 262, 599, 600, 601, IV. 266, 267, V. 463, 464, VI. 47.

Den Rettighed at beskiffe Dommere er et Jus Majestaticum, Rettigheden at domme er stor, en Dom er en speciel Lov, I. 676, 712, II. 259, III. 313, 600, V. 463, 464.

En beskiffet Birkedommer og Skriver skal af Kongen confirmeres, I. 677, III. 600, V. 463, 464, VI. 47.

Ved Opriekninger paa Domme, saavidt de Americaniske Der angaaer, kan ei være stor periculum in mora, I. 684, 687, cfr. 663, 680.

Soren skriver A. er anklaget for at forurette Almuen i adskillige Raader, I. 688-698.

Der er ikke andet Remedium imod en Dom end Appel, og fra sidste Instants at anraabe Kongens Raade, men i visse Militair-Sager at revideres af General-Auditeuren og foreskilles, I. 702-704, 708, II. 60, 61, 332-334, III. 282, 448, 449, 451, IV. 321, V. 48, 215, 453, 478, cfr. I. 460, 707, II. 15, 16, 19.

- Stavnens Nogen til en Ret, der ei er hans Værneting, kan han excirere, i andet Fald ansees han at antage bemeldte Forum, I. 711:713 716, V. 307, cfr. I. 286.
- Om 4 en Majors Domestiquer i Norge, der i en Justitslag bare som Vidner stævnte til Veigdetinget, og for Udeblivelse domte i Faldsmaalbeder, I. 710:716, II. 314 325.
- Ang. en Mand der gjorde løgnagtig Forklaring om et Skibs Stranding, II. 7:14.
- Om Appel fra Landmilitie = Sætkonerne, II. 15:21, V. 4.
- Wisse Skov- og Jagt = Sessions-Domme appelleres ikke, II. 17, 18, III. 3:6, 433, 437, 439, 440, 442, V. 4, 5.
- Men dette burde ei saa være, III. 4, 5, 6, 439, 440, IV. 113, V. 5.
- Domme ndr private Sager bør ikke Kongen igjennem Kolllegierne forestilles, II. 19, 21, III. 4, 5, 253, IV. 489, 654, 661, VI. 215.
- Oberdommere staae under Høieste-Ret, II. 19, 20, III. 4.
- Undtagen Kammer-Retten og Krigsretten, III. 4. cfr. VI. 283, 368.
- Den Arrest, som omtales i vore Love, er laant af den Tydske og Sachsiske Ret, og kommer overeens med Jus commune i Tydskland, II. 26, 27, 29, 70, 75, 76.
- Virkningerne, naar den stæer i Gods, II. 27:32, 69 86, 91:97, (cfr. 65:68, 86:91), 717, 718, 753, III. 376.
- Og paa Person, II. 30:32 ic. 653.
- Om dens Forsølgning, II. 81:86, cfr. 68.
- Hvorledes Antallet af de mange smaae Birkter er at formindske, II. 41, 42, IV. 600, V. 283, 284, 324.
- Om Gaardene Esdringholm og Demstrup at tages fra Levenholms Birke: samt lægges under Herreds-Tinget, II. 40:43, 257, 258.
- Hint er ikke længere et Greveligt Birk, II. 256.
- Ved et Forslag, at ei andre end Procuratorer maatte i Rhavns Byting levere Documenter til Tinglysning, er ei Noget at gjøre, II. 47:52.
- Man skal ikke søge at udstrække Procuratorers Embede, II. 49, 50
- Alle menneskelige Handlinger, og Processer i Besyndertlighed, bør have en Ende, som naaes ved Høieste-Ret, eller ved inappellable Dom, II. 60, 61, 488, III. 277, V. 141, 142.
- Om en Attest med Appel fra de Americanse Der at hindre Execution, II. 150, 151, cfr. IV. 336:338, 435, og VI. 25...

- En Sorenskriver adbaaret om forsvartlig Beskrivelse, II. 127, cfr. III. 338.
- Ang. et Tingsbidne ved Ribe: Birk betræffende en inden Samme liggende Eieendom, der tilhører en Bonde i det Haderslebiske, hvilken er slæbnet blot til Vidne: Paahør, hvorover hans Amtmand og Herredsfoged sig besværge, II. 163 172.
- En Jurisdiction, som ikke alt for vel er indført, bør man søge at indskrænke, II. 189, 578. 637: 639, III. 309, IV. 603, VI. 367, 368.
- Generalprocureuren kan ei forlange, at hans Betænkning skal ansees som en Lob eller Regel, hvorefter der maa dommes, men paa den anden Side vilde det kun være lidet passeligt med Embedets Beskaffenhed og Vigtighed, om hin af-en Under- eller Over: Dommer ei blev fulgt, II. 219, cfr. VI. 265
- Om at en forældet Commissions: Dom maatte i en speciel Sag forkyndes og efter Domslutningen exequeres, uden at vorde fornyet, II. 252.
- Ret til at beskikke Birkedommere, naar et Birk deles mellem Arvinger, II. 253, cfr. IV. 600.
- Byfogden i Christiania havde først i en Sag affagt Dom, der appelleredes til Raadstue: Retten, hvorfra den blev hjemdiist paa hans Befostning; derefter foretog han den, raisonnerede fornærmeligt over Raadstue: Rettens: Dom, og domte ligesom første Gang: at tiltale ham fiscaliter vilde forsøge Parternes Antal; men hans Dom skal, Raadstuen forbi, indslævnes lige for Overhofretten, som tillige kjender paa hans Forhold, II. 258 260.
- Om Extra: Ting i Oplands: Amt ang. Misbrug med Brændevinsbrænden mod Fd. 8^e Marts 1757, II. 260, 261.
- Siden anordnet, at Sager derom behandles ved Politie: Retten, II. 454, 455.
- Lamper: Retten i Rhavn kan, ligesaa vel som andre Dommere, mulctere Procus ratorer, II. 261: 264, cfr. VI. 332.
- Sagesaldet paa Island bør ei til Syffelmandene forpagtes, II. 287, 288.
- Sagførere i particulaire Sager bør ogsaa være Actores eller Defensores i de Civile og Beneficerede, men ei andre Tjenende uden Husbondens Samtykke, II. 305
- Om Modvættelse af en Militair, da en Kjendelse skulde forkyndes og exequeres, II. 320, cfr. V. 301: 308.
- Sligt rører Dommerens eller Fogdens, ikke Person, men Embede, og igjennem Embedet Kongen, II. 321.

Lands Lov og Ret er et Gjerde om Enhvers Velserd og Proces-Orden, saant maae ei biges fra, II. 334, III. 4, 97, IV. 23, 196, 201, 202, VI. 13, 14.

Om Undragelser, I. 115, II. 334, 362, III. 98, 99.

En af Sorenskriveren, mod Protest fra den Commission, hvor Hovedsagen behandlede, behandlet Sag og til angivne Medvideres Kristindelse afsagt Dom, der har sin Nulitet, foreslaaes som forældet, med Clausul opreist og appelleret, II. 328, 338.

Forskjel paa Domme og Betænkninger, II. 361, 362.

Sammentigning mellem Landsdommeren paa St. Croix og Laugmændene i Norge, II. 370.

Ang. Landstinget paa St. Croix og Over-Retten paa St. Thomas, II. 369-374.

Antledning til, og Hensigten med Rescr. af 3die Janv. 1755, II. 375-378, cir. I. 312, 476-479.

Om sommes Indførelse ved Rettene i Kjøbenhavn, II. 375, 384.

De Tilfælde, hvor det ikke gaaer an, at forbinde flere Sager, skjonde Sagvolderen er een og samme Person, II. 379.

Processers Forsøgelse maae ei grunde sig i det store Forbrug af Stemplets Papiir, eller være Felge af en udkommen ny Lov, men maae gierne have sin Grund deri, at der handles mere, og at Fordelene forsøges, II. 381, 382, cir. 736 og VI. 182.

Om Forholdet, naar der over en Kongl. Betjent klages for hans Øvrighed, II. 390.

Ang. en Sorenskriver, over hvilken anonym blev klaget, og Inquisitionecommission foreslaaet, II. 384-396.

Hast Eiendom bør efter dens Beliggenhed og District, men ikke efter Besidderens Person og Stand, bedømmes, saavidt Jurisdictionen angaaer, II. 422, 633, 634, III. 527, 550, 552, 553, 556, 557, VI. 62.

Endog om den tilhører Kongen, III. 556.

En fra Over-Retten hjemvist Sag er sat i samme Stand som den var i førend Beapndelsen, og som om der aldrig var gaaen Underrettsdom deri, og det be- roer paa Sagsøgeren om han, efter kort eller lang Tid, vil derfra igjen begynde, uden at behøve Opreisning paa forældet Overrettsdom, II. 466, 467, III. 469, cir. III. 312, 313.

Denne blev dog en Supplicand bevilget, II. 467, 468.

- Om de Norske Dommerss Forhold i Henseende til Priser; fremmede Nationers Capere i Krig indbringe, og ei at kjende paa andet end Afstanden fra Landet, en Somnit, Prisen er taget paa, II. 468:485, 640. 643.
- Hvorfor Loven har sasset Fatalia appellationis, II. 488, 489. III. 277.
- Betænkelighed i at give Opreisning paa Domme, der have overstaaet Samme, eller ere over 3 Aar gamle, II. 488:491, III. 276, 277, V. 141:144, VI. 312.
- Den blev negtet paa 2, den Tene 7 Aar gl. og den Anden ældre, II. 492, 493.
- Om det almindelige Værneting, og, som Undtagelser derfra, endel Specielle og Privilegerede, I. 28, 441, 442, II. 500, 501, 743, 744, III. 13, 14, 329, 366, 367, 547, 548, 552, IV. 183, 260, 600, 684:695, V. 485, VI. 346, 360, 367.
- Ang. Clausulen i Commissarierne, at Commissionerne skulle holdes paa et for Parterne (især Indskøbte) bekvemt Sted, — og Stedet for en Commission om nogle Penge af det Jærtsbergske sølvhaltige Blyværk aarlig til Grevden, II. 500:502; cfr. I. 20:24.
- At ikke Generalficalen, men en Procurator, blev beordret for Oberbergamtet at møde ved Høieste-Ret, II. 511, 512.
- Det bliver Birkedommerens Sag, om han vil give den beneficerede, men ei længere for competent ansæete Bonde Otte Nielsens Acten bestrevent, og vedf. Parterens at excipere mod hans Appæl, II. 524.
- Om hvo, der skal svare for Hof- og hvo for Borg-Retten, II. 525:531, V. 98, VI. 101, cfr. VI. 332.
- Skildre. Academiets Professor Pilo sorterer under den Første, I. c. og IV. 183, 259, 260, III. 505, VI. 332.
- Eigefaa samme Academies andre Professorer, IV. 259, cfr. VI. 332.
- Pante-Protocollerne bør indeholde en Historia immobilium, om hvem der har eiet eller eier nogen fast Eiendom, i den har, eller har haft Pante eller anden saadan sigegjeldende Rettighed, II. 532, 591, 592, V. 126, 127, cfr. II. 688.
- De bør i Kiøbenhavn og Stæderne indeholde Eiendommens Matriculnumere, II. 532:534.
- Wink til en Forordning, at Amtmanden skulde foretage Klager over Eiendomsbønder, førend de for Retten maatte tiltales, og dertil, at der for dem i et vist District skulde være en lønnet beständig Sagfører, II. 565, 566, cfr. IV. 362, V. 415, VI. 112, 113, 116:118. Dv.

Dorigheds- og Dommer-Embeds bør være adskilte; det Første befaler, forankstær og vaaseer, det Sidste alene dicterer Straf for Forseelser og Forbrydelser, II. 570, 571 (cfr. 649, 650, 711) III. 4, 5, 31, 97:100, 117, 119, 311, 314 611. IV. 199, 489, V. 213, 219, 220, 416, 490, 491, cfr. III. 630, IV. 389 390, cfr. V. 244.

Reser. af 1ste Maii 1744, at Aggeréhuus- Stiftamtmand maae mulctere efterladne Betjente, vedkommer ikke de øvrige Stiftamt- eller Amtmand i Norge, men det forbliver, hvad dem angaaer, ved Lov, Forordninger og deres Instructioner, II. 569. 572. III. 98.

Et Skjodes eller Pantebrevs Tingslysning er en Actus jurisdictionis voluntariæ, en meget hoitidelig og vigtig Handling, der, saavel som Actesterne, bør skee særdeles nøjagtig, II. 588, 589. cfr. 532, 591, 592, IV. 600 V. 126, 127, 441. Hvor, hvorledes og naar det skal skee samt til hvad Rytte, l. c. (cfr. 587) V. 83, 84, 126 127, 129, 191, 197.

Om en med Pante-Protocollerne paa Hirschholms Amt foreslaaet og ei bifaldet Forandring, II. 586:592.

Stevns- og Hærs- Herreders Ting skal, som hidtil, holdes een Gang ugentlig; det foreslaagne til Proceffers Forfortælle sendes Lovcomissionen, II. 595:599.

Om D. Lovs 1 — 13 — 21, 22, R. 1 — 13 — 22, 23, at Vidner paa Eens Mund skal stroy, og inden Aars Forløb, føres, har der været ulige Meininger, II. 600:606.

Derved mines ikkun Injurix verbales, Paasagn eller Skjeldsord, og ikke andre Ord, II. 600:604, V. 100.

Hvilket Sidste dog synes at sættes forud i Art. 3 af Forordn. 5te Martii 1734, II. 604.

Benævnte Aar beregnes fra den Tid Skjeldsordene ere udtalte, og ikke fra den Tid, at Injuriatus har faaet Kundskab derom, II. 602.

Artiklene findes ikke i vore ældre Love, men menes tagne af vore Naboers, II. 600, Grunden til, og Henfsæten med dem, II. 600:602.

En Mand blev det bevisget at føre Vidner om en af ham for nogle Aar siden med en Anden indgaaet mundtlig Aftale? II. 599, 600, 606, V. 100.

Men i en offentlig Sag tillodes det ikke, V. 100, 101.

Ved uskævnte villig mødende Vidners Førelse maa en Dommer før iagttage sig, II. 627.

Juramentum suppletorium staaer deels i paralell med, og sættes imod Juramentum purgatorium; den Første Eed af Sagsøgeren, er kun et Remedium subsidiarium; og ingen af dem maae gjøres, uden at være det paalagt af Hovedsagens Dommer, II. 628, 630, III. 424, 427, cfr. VI. 407.

De gjøre rent Ende paa Sagen, II. 629, III. 424.

Naar og efter hvilke Formatiteter de kunne paalægges, II. 628-631, III. 424, 427-433.

Karlige Køljer, om anderledes vorder forholdet, II. 631.

Grunden til Forordningen 5te Novbr. 1723, II. 629, III. 424.

Tingsvidner gjælde ikke mod Ustævnte, II. 631.

En Dommer, som uden Varsel til Boderparterne deels afhørte Vidner fra en anden Ret, og deels modtog Eigtelses-Eed uden Dom, skulde fiscaliter actioneres, II. 626, 628, 630-632.

Pluraliteten til en Dom har den samme Kraft og Virkning som Unanimia, og det vedkommer ikke Domshaveren enten Mange eller Faa have været enige i Samme, II. 643.

Arrest paa Person er alene at ansee som et Middel, hvorved Den, der tiltales, kan være anholdt og forbaeret, naar han præsumeres at ville undvige Straf eller Andres til sig havende Ret, II. 653.

Ang. en Arrest, Generalgouverneuren over de Americanke Der har urettelig pådågt en Procurator, 646-654.

Om en Procurator, der ved Landstinget *ibid.* var afvist fra Sagsførelse, II. 654-656, 691-694, 705.

Idømte Bøder udi Sager, som siden vorder forligte, bør betales, II. 664.

Om en Borgemeester, der saaledes var dømt, II. 663-666.

Commissarier, som dømme i Bøder, skulde sende Designation derover og Gjenpart af Domslutningen til Stiftamtmanden, der besørger Inddrivelsen, II. 666.

Samme Skjeder og Adkomstbrev kunne nu bedre gjenmes end forhen, saasom i Archiverne, thi en Pante-Protocol kan let forkomme, eller blive defect, II. 688.

Henigten i Lovens 3 — 4 — 4, cfr. med 1 — 5 — 1, 2 er: naar en Dørligheds person eller Dommer beskjedes og tiltales for et Factum infamans, udfører Eenedets Værdighed, at han ikke under Actionen maae forrette det, II. 692, cfr. I. 487-494, III. 474, 680, V. 578.

Hvor

Hvoribdt en Particular kan i saa Fald andrage om Suspension, samt at Procurator G. har forholdt sig urigtig i at forlange Landsdommeren paa St. Croix suspenderet, og en Sættedommer beskiftet, II. 691, 694.

Afskilligt om Jydlands Landsting, dets Sættelse, Documenters Paategning, og at deri Conf. R. Ahrenstorf har faaet overste Sæde, samt om Schinckels Opførsel og Suspension, om Kothe og Bondo &c. II. 696, 700, III. 39, 44, IV. 449, 456.

Ang. Byfoged: Embederne paa de Americanse Øer ligeligere at deles, II. 704, 705, III. 20, 585, 589, IV. 440.

Commissarier, der for disse Øer sjelden synes nødvendige, søges i det Danske Cancellie, men Contra-Commissorier, Extensionsbefalinger og Prolongationsbevilgninger maae Generalgouverneuren udfæde, II. 707, 710, cfr. IV. 247.

Om et Commissorium, som han uauthoriseret har udfædt, II. 709, 710.

Og ligeledes et Andet, samt suspenderet en Byfoged, IV. 525.

I hvilke Tilfælde han beskifter Sættedommere, II. 710, cfr. 691, 694.

Personerne i det Secrete-Raad fortære under Landstingsretten, II. 710, III. 366, 368.

En Personk udtrykkelige eller tiltiende Samtykke udfordres, førend han kan drages fra sit egentlige Børneting, II. 744, 745, cfr. I. 286, 711, 713, 716 og V. 307.

Varsomhed i denne Henseende, 745, 746, 748, 751.

Hvilke Sager henhørte under Kammer-Retten, II. 740, 746 (cfr. III. 565, 566) V. 3, 4, 5, VI. 284, 286, 287, 368.

Den var i visse Sager første og sidste, men i Andre anden Instants, II. 747, IV. 810, V. 4, VI. 283, 368.

Det tilraades ei for den at indslævne 2 Commissionsdomme om Defraudation i Kongelige Indkomster, II. 739, 749, 751 (cfr. V. 139, 149, 220, 225).

Sagernes hastige Fremme ved Høieste-Ret og Overhofretten, II. 748, 749, cfr. III. 565, 566.

Skanderborg har faaet en Byfoged og Bykriver, III. 19, 20.

Inquisitionscommisjonen skulde, endog paa Landet, undersøge Sagen om en defterteret Grenadeer og Stave, men ei flere slige Sager, III. 22, 25.

Ang. Byfoged Benzou i Stubbejøbing, som (for at have i Aviserne bekjendgjort Noget om Erfkning af en Høieste-Rets-Proces, var efter Refsr. af

- 30te Martz 1742 adbaaret at føre sig godt op, eller miste Ernbæde, og var ved R. 14de Novbr. 1749 forbudet at føre Sager, samt havde 2 Gange arresteret sin Pige, og skrevet grovt mod Stiftamtmanden) kunde tiltales, III. 100:103, 316:321, IV. 556, 557.
- Han maatte ikke inddrage nogle Personer under Sagen, III. 321.
- Bekoffningen for Lurerede eller Vortræde i Frederiks Hospital maae Fogden udpante, III. 112:115, cfr. IV. 422:424.
- Men sig Ret maae aldrig tilstaaes for modsigelig Gjæld, III. 113.
- Fogden bør at ereqvære Domme, naar de ere giorte bekrævede, Vedkommende forkynde, ei efterlevede, ham foresatte, og ved Forretningen tilstæde, III. 115:119.
- Hans Kjendelse derved var en virkelig Dom, der staaer under Over-Retten, og ikke under Amtmanden, l. c.
- Høieste-Rets-Dom har vel paratissimam executionem, men Samme kan dog ikke forstaaes uden fra den Tid af at regne, sou i Dommen selv er fastsat til dens Execution, III. 118.
- I visse Kjøphænder maae Skjoder eller Pantebreve ikke tingses uden Attest, at Børgen har for Umyndiges Midler sikket Sikkerhed, og der skal Byskrivervøren giøe Oberformynderne Attest efter Pantebogen om behøvende Børger, III. 120, 124, 125, 409, 410, V. 149, 150, 277.
- Acter maae ikke uforsvarligen beskrives, under Straf, for de Americanske Øer, III. 131:133.
- For at skrive i Laugssamlinger, nyde Byskriverne i Sjælland 4 Rtl., III. 182.
- Ang. at Bysfoged og Skriver Hesselberg paa St. Croix, som i en Tvist mellem en fransk Skibscapitain, der saae sig nødt til der at sælge sit skæbelige Skib og Skibsfolkene om Hyre havde gjort, mod hans Protest, een Sag til 28. samt idømte ham 31 Rdlr. Omkostninger for hver, og tegnet paa hver Dom, at han af disse har saaret sit Tilkommende, skal, imod Regres til Skibsfolkernes Procurator Advocatus Regius Wiel, der havde tegnet det Samme paa Dommen, tilbagebetale 837 Rdlr. for de 27 Sager, samt siden for disse og flere Forseetser tiltales, m. o. om hans Afseed, III. 225:235, 464:464, IV. 271.
- Etanten er Den, som maae gjøre de fleste Omkostninger paa en Sag, samt betale Dommeren og Skriveren, hvilke altsaa ei bør tage Deel i dem, som den ene Part betaler til den Anden, III. 226:228.

Ang. en civil Rigsret paa St. Croix, III. 238-241 379, 380.

Om Assessorerne i Oberhofretten, der vare i Høieste-Ret mulcterede pro meliori informatione, og at de ikke kunne forskaaes for at dømmes saaledes her-
 efter, III. 247-256.

Lilforn søgte de Befrielse paa den Grund, at de havde ingen Løn, den de nu have,
 III. 251, 252, 255.

De forskaaes i Kd. 23de Decr. 1735 under det Navn af Overdommere, naar
 Samme sættes imod Høieste-Ret, og sørend den udkom, straffedes Dom-
 mere, der fornærmede Parter, III. 248, 249.

Fem Personer, af hvilke den ene er en Soldaterkone, der om Tyberie have bid-
 net Lagn, skulde derfor ved civil Ret actioneres, dog de Militaires Ret i
 andre Tilfælde og Execution over hende at være dem forbeholden, III. 256-
 258.

Kalste Vidner ere de allerfarligste Mennesker, III. 257.

De ordentlige Retstjeneste bør ei Noget i deres Indkomster afsaae, naar Andre
 udi deres Sted i private Sager constitueres, III. 264, 265.

Jus Romanum tillader ikke Parterne eller deres Guldmagtige at være tilstede
 ved Vidneres Examination, III. 266, V. 53-55.

Naar de under Khabns Havne-Commission staaende Betjente maae for Gjæld ar-
 resteres, III. 267-270.

Kongl. Betjente ere i Almindelighed ikke fritagne for personlig Arrest, men kun
 Dem, der komme i Kongens Erinde, III. 268.

Opreiðning paa en Dom forudsætter, at denne allerede har overflaaet fatalia ap-
 pellationis, og har alle sit Væsens Egenstaber, III. 277, sfr. II. 488-491,
 III. 276, 277, V. 141-144, VI. 312.

En Dom over Noget, som ei dertil findes loofligen stævnet, er en Nullitet, III.
 277, 278, 280, 281, 282, V. 452, 453.

Tiden kan ikke rette denne Mangel, III. 281.

Vores Danke Lov taler ikke egentlig om Nulliteter, men den Romerske Ret,
 III. 278.

Stævning er Grunden til hele Processen og alt det Paafølgende, III. 280, 310.

Om og naar quærela nullitatis insanabilis præscriberes, og for hvem den treu-
 sættes, III. 281, 477, 614, V. 453.

En fattig Mænd blev hemiget Opreiðning samt fri Sagførelse og Procurator i Hens.
 til en saadan ober ham engangen og ei forkjndt Dom, III. 283, 284, 472-477.

Vyfogden skalde desuden tiltales, III. 474.

Det er ikke anskændigt, at een og den samme Person er Dommer og Vidne i en og den samme Sag, III. 290, cfr. I. 671, 672, II. 710.

Misbrug ved at bestikke Sættedommere, III. 290.

Hørend det skeer, bør Erklæring fra den ordinære Dommer indhentes, III. 291, 292. Om at Grevens Korvatter paa Samsø havde i en Sag bestikket Sættedommer, samt til at høre Vidner, og selv vidne, skænnet Birkedommeren, som ikke vilde vige sit Sæde, III. 288, 293.

Det er Rettens Fornægtelse, naar en Dommer negter den Begjerende en Stævning, ved en Under-Ret kunde Sagsøgeren, i Tilfælde af Regtelse, selv udskrive Krigelig Kaldsbudet, III. 310, 311, 468.

Ang. Sagers Hjemvisning, at ingen maae tage sig selv til Rette, men Enhver, der mener sig fornærmet, at henvende sig til Dommeren, III. 312, 313, 469. cfr. II. 466, 467.

En Paugmaud, som havde afviist en offentlig Sag, og hvis Dom blev fra Overshofretten hjemviist til endelig Paakjendelse, samt derpaa negtede at udfæde Stævning, Aad og Fred uanfændlig til Vice-Statholderen, skalde irettesættes offentlig af denne og tiltales, III. 309, 316, cfr. 469.

Et Overhofrettensdom, som fritvænde ham, skalde appelleres, III. 470.

Et en Præst meddelte Benefic. paup. om Embeds-Indkomster kunde ikke udvides til de personlige Bisager, III. 326.

Lovens 1 — 2 — 15, om Provstens Regling i Tvist med Geistlige, bør ikke at forandres saaledes som foreslaaet er, at det skalde forståaas ogsaa om Vidners Hørelse, III. 327, 330.

Om Befalingsmændenes Regling i Kjøbskæbne og andensteds, III. 327, 328.

Borgerne i de paa Løffe- og Ladestæderne udi Bamble Fogderie, henlagte under Skeen, høre under Magistratens Jurisdiction, III. 399.

Domme, Rettergangsmaaden og Jurisdictionen vedkomme ei Rentekammeret, III. 546, 548, IV. 60, 154.

Ingen maae vidne i sin egen Sag, eller i en Saadan, af hvis Udfald han kan have Fordeel eller Skade, altsaa ei heller en Angiver, der tager Deel i Bøder ic, skeer det, bliver han et mistænkt Vidne, III. 425, 426.

At beregne en Formodnings Grader, er vanskeligt, III. 437.

Høieste-Ret bør domme efter de nu værende samt i Landet gjældende Love, og dens Domme ere uforanderlige, III. 448, 449, 451.

Samt

- Samt den visseste og tryggeste Adkomst Nogen kan have, VI. 298.
- Den's Domme aflæses offentlig, men Krigs- og Over- eller Generalkrigs- Rette- nes Domme i criminelle Sager ikke, førend de have været Kongen forestillede, III. 451.
- Om Justitsraad Lichtenberg kan antages til Auscultant i Høieste-Ret, og hvad Rettester om Lovfyndighed i sig Tilfælde udfordres, III. 452-458.
- Ang. Væensmændenes Forretninger i Norge, og Betaling derfor, III. 464, 465.
- Den, som vil hindre en Doms Execution, ved at appellere, maa erklære Appel, III. 469, cfr. IV. 336, 338, 435, VI. 25.
- En Kjøbstads Magistrat kan ikke constituere Sættedommere, III. 475, 476.
- Bedvarende Sættedommere bør ansøges hos Kongen, III. 475.
- Om en Sag, Voldens Glasshytte angaaende, der forlangtes fra Boigdetinget af- viist, III. 499-502
- Ang. Cors- Academies Hof- og Borg-Ret, III. 505, IV. 183, og VI. 332.
- En Raadmand og Bysfoged skulde suspenderes, dersom han oftere viiste sig efter- laden i at meddele Oplysninger, III. 506, 507.
- Om et urigtigt Beskikkelses- Tingsbidne en Proprietair har ladet føre, III. 516- 519.
- Det foreslagne, at Proprietairer skulde forbydes at bruge deres egne Bønder og Tjenere til Beskikkelsesmænd, kan ei bifaldes, og Forhør bør skee ved Ret- tens Middell, III. 519.
- Ang. en Sag mellem Fogden og Almenen paa Sundmør, III. 520-524, IV. 206- 208, 740-751, V. 229-235.
- Bysfogden i Bergen giver, ligesom udi andre Stæder, de Executionforretninger beskrevne, han har holdt, og ikke Byskriveren, uagtet Reser. 25de October 1680, III. 524-529
- Om en fra Raugmanden til Generalforsamlet henviist Eiendoms- Sag, som den Første igjen skulde foretage, III. 543-545.
- Ang. Generalforsk- Amtets Jurisdiction i Norge, efter Forordn. af 26de Febr. 1744 og efter 15de Novbr. 1760, den Sidste skabelig og mod Lovens Grundfæ- ninger stridende, III. 543-569, 610, 611, 649, IV. 87-109, 162, 175, 177, 192-206, V. 344-347, VI. 56, 57-299-306.
- Sager, som førend sidstnævnte Forordning vare ved Raugtingene, skulde af d'isse efter Kongel. Resolution 3die Mait 1762 paademmes, III. 543, 558, 559, IV. 93.

- Generalpostamtet er 1771 ophævet, VI. 300-306.
- Underaatterne maae, efter Loven, ikke drages fra deres Værneting eller det^s Ober-Ret. III. 548-553 557, II. 500
- Om Friidlingen af Jurisdictionerne og Instanserue, III. 549, 564, IV. 395, 396, cfr. 100, 101, 108.
- Fra de extraordinaire Dommere komme oftere, end fra de Ordinaire, urigtige Domme og Forhandlinger, III. 565. 566.
- Haavnevaesnets Sager ere ved første Instants i Norge beneficerede, III. 583.
- For hvilken Ret en Korsk National-Officer i Røgdet bør i civil Sag aflægge Vidnesbyrd, III. 589 590.
- Rhaavns Universitat har Sigt- og Sage- Faldret til sit Forbegods, III. 591, 594.
- I hvilke Tilfælde Skovbetjentene kan for Skov- og Jagt- Seshonen paantale ulovlig Hugst i Universitetsets Skove, III. 597.
- En Sættedommers Dom har samme Kraft i det enkelte Tilfælde som den ordinære Dommers, III. 600.
- Om private Virkers Eiere og deres Retsbetjente, I. 670-679, II. 41, 42, III. 600-602, IV. 600, V. 283, 284, 324, 462-465, VI. 47.
- Ved disse constitueres i enkelte Tilfælde Sættedommere og Sætteskriverer af Amtmanden, hvortil Birke- Eieren kan foreslaae, og til denne indleveres de fuldstrebnre Justitsprotocoller, III. 602, I. 679, cfr. V. 465.
- Ligesaa ved dem i Norge constitueres Sættedommere af Amtmanden, VI. 47.
- Procuratorer, som af en Magistrat constitueres, kunne ikkun i Byen procedere, IV. 273.
- En Stiftamt- eller Amtmand kan ikke beskikke eller befale Procuratorer uden for sin Embedsreds, III. 627-630, V. 39.
- Dog, i befalede Sager, som appileres, maae de af dem for Under-Retteu beskikke de Actores eller Defensorer udsøre dem for Landstinget, III. 631, IV. 396.
- Dette staaer ikke under nogen Stiftamtmand, III. 628, IV. 454.
- Landsdommere ere kun nu Dommere, og ikke Øvrigheds-personer, kunne, blandt andet, altsaa ei anordne Sagførere, III, 630, IV. 389, 390, cfr. II. 570, 571 ic.
- Ang. Commission i en Sag, begyndt med Arrest eller Forbud, mod en Oberst, hvoraf ellers vilde opstaaet 3 Proccesser ved 3 Rette, III. 673, 674.
- Om en Sag, i hvilken her er domt, og paastodes at være forhen i Skotland paa fjendt, III. 674-676.

Udferogden i Kjøbenhavn erqverer **Unders og Ober** samt **Sø-Retsdomme**, og
og maae derved forrette **Arrester paa Person**, hvilke ellers, saavel som **Exe-**
cutioner efter Høiestrets-Domme, tilfaade **Byfogden**, III. 678, 679, cfr.
I. 397, 398, V. 98.

3 Personer kan ikke gjøres **Execution**, I. c.

Om en Herredsfoged og Skriver, der efter **Høieste-Rets-Dom** skulde under **Ge-**
neralfiscalens Tital, somt, i **Lisælde af Suspension**, nyde **Hogedforret**
og $\frac{1}{3}$ af **Skriverpengene**, men den **Constituerede det Dvrige**, III. 680, 681.

Ingen behøver at **supplicere om at nyde Lands Lov og Ret**, IV. 23, cfr. II.
334, III. 4, 97, IV. 196, 201, 202, V. 13, 14.

Om en Lieutenant, der i offentlig **Sag** skjød sig fra et til andet **Bærning**, IV.
50: 58.

Den allerede formegit **udvidede Militaire Jurisdiction** kan ikke **udstrækkes dertil**,
at **Landmilitens Officere i Norge** skulde i alle **civile Sager** staae under den,
IV. 57.

Denne er i sig kun en Jurisdictio ambulatoria, IV. 58, III. 12.

Farligt, om **Jurisdictionernes Indretning** skulde **ophæves**, fordi **Rogen** blandt
dem har dømt **urettelig**, IV. 100, 101, 108, cfr. III. 549-564. IV. 395,
396

Hvad der er at betænke, naar en ny **Jurisdiction** oprettes, IV. 105, 106, VI.
332-333.

Varfomhed i at indføre Sandanne, IV. 132, V. 135, 535. VI. 56.

Med Tøisgheder mellem Handelscompagniet og Islands Indbyggere, maae **Han-**
delsflederne være deres rette **Bærning**, IV. 124, 125.

Byfogden i Bergen blev tilholdt, hos **Børgen National-Regimentsqvarterme-**
ster U. at forrette **Execution**, som han **urettelig** har **undslaaet sig for**, IV.
128: 130.

Ang. en Sag at indføres fra de Danske Der i Beskændien lige til **Kammer-Ret-**
ten, uden nogen **Hjemtingsdom**, IV. 153: 161

Under den geistlige Jurisdiction høre **Doctores Medicinæ, Medici practici og Læ-**
centiati Medicinæ, IV. 173, 434. V. 293. cfr. 310.

Dorgrettens Jurisdiction strakte sig ikke til andre **Rongl Betjente**, end dem som
boe i **Kjøbenhavn**, IV. 183, cfr. III. 505, VI 332

At befale Commissarier skeer kun i **publique Sager**, men i **Private** gjøres **Forslag**
dertil, IV. 203.

- Generalforfamlets Domme hørte under Høieste Ret, og ikke under Kammer-Retten, IV. 205 cfr. VI. 300, 306.
- Om Waisenhusets Jurisdiction, IV. 213, cfr. VI. 332.
- Gourage • Forvalterens Ober • Auditeur Wolfs grove Opførsel med at angribe Kommeriges Sorenskriver paa hans Dommersæde, Foged i Embedsforretning, og Leendmanden, n. fl. er i det meste en privat Sag, hvori en Com-mission sættes, IV. 214, 216, 322, 323, V. 138-149, 220, 225.
- Om en fremmed Minister kan ved Attest gjøre hvem han vil til sin Betjent, at den derved kan unddrage sig fra Røde ved Stadens Jurisdictioner, IV. 234.
- Ang. Archivets Overlevering til den, som Stiftsamtmand i Wiborg beskikkede, IV. 255, 256.
- Hindsholmen har førend 1680 havt en egen Jurisdiction, IV. 265, 266.
- Det gaaer ikke an, at en Dommer over Jurisdiction over et bisk District, som ham ikke er middelbar eller umiddelbar af Kongen anfortroet, IV. 266, 267, cfr. I. 676, 712 m. fl.
- Om Berringe og Brolykkegaard og Gods er høre under Kjersteminde • Byting? IV. 267, 268.
- Bøder 24 og 5 Rdlr. efter Høieste Retsdom over Vestindianere bør betales i Dansk Courant, og ligesaa de Byfoged Hesselberg idømte 400 Rdlr., IV. 271, cfr. III. 225, 235, 461, 464.
- Om Ubrager, som søgte at blive Høieste Rets • Procurator, IV. 272, cfr. 222, 223, VI. 80, 82.
- Om 2 Procuratorer til Trondhjems By og Stift foruden 2 af Magistraten indtil videre Constituerede, IV. 273, 274, cfr. I. 423, 425, 432, 433, og II. 125, 127.
- Ang. at en Sag om Forsnaelsen af en Contract og et Hundbondsholds-brev, som Rentekammeret har resolveret i, og bemærket at være ved Birketinget paadømt samt til Høieste Ret appelleret, men vilde forestille Kongen, ikke kunde drag-es fra Domslovene, ikkun at den ved Høieste Ret kan udsættes til Forligs Prøve eller Grafald, IV. 278, 280.
- Ang. den Jslandske Justitskasse, IV. 303, 304.
- En dømt Tjv er et inhabil Vidne, og bør maa skee ikke af Dommeren antages, i Fald der skeer Exception, IV. 312.
- Bunderup • Gaard og Gods er henlagt under Brevskabet Lethraborgs Birketing, IV. 331.

- Appel fra de Americanske Der til Høieste-Ret hindrer ikke Execution i klare Skjedsaaer, IV. 336:338, 435, 436, 438, VI. 125.
- Skiftetebehandlinger af Universitetets Secretarius og af Hofrettens Committerede maatte lige til Høieste-Ret appelleres, IV. 347, 348, cfr. VI. 332, 364.
- Den Endte og Sledsigge Lov og Ret ere nu næsten eet og det Samme, IV. 361.
- Af Love er den Danske meest sparsom i at antage og tilfælde Pirters Sed, l. c.
- Om Eder kunde afskaffes, og Haandslag, samt i Injurie, Sager Fortliggsprøve indføres paa Vesterlandsföhr og Amrum, der fortore under Danmark og Landstinget, IV. 359:363, cfr. II. 565, 566, 590.
- Der er i Norge ingen Forskjel mellem Sigt og Sagesaldsbrettighed, enten den horer til en fri adelig Sædegaard, eller eies af Andre, IV. 368, 369, cfr. 512, 513, V. 153, 503.
- Underrettene skal sættes Kl. 8 E. og Kl. 9, og skal hebdare saalænge Noget er at bestille, IV. 370, 373.
- Ophæves de, maae de ei igjen den Dag sættes, IV. 371.
- Hvorledes kan Chicaneres, og synes at være blevet det, ved et eenligt paa Landet liggende Tingsted, IV. 369:373.
- En Dommer bør efter Muelighed lette alle Vedkommende Afgangen til at nyde Rettens Pleie og Bistand, IV. 374.
- Kjends- og Rørlings-Herreders Foged maa altid lade Retten blive uophævet i mindste en Time fra dens Sættelse bemeldte Tid, der tilligemed Ophævelses-Klokkeslættet i Protocolen nævnes, l. c.
- Om at en Amtmand nægte Sættedommer i en Politiefag, og dispensere i Kd. 1ste Febr. 1757, IV. 376.
- Ang. en Tvist imellem det Afstiftske Compagnie og Secapitain Krogh, som havde antaget dets Ret for sit Forum, og dog blev besvigel saavel Commissorium som Appel til Høieste-Ret, IV. 387:389.
- Hvorvidt By- og Raadskueskriveren i Christianssand maae have Sportler efter Regl. 22de Martii 1684. IV. 390:392.
- Processens Maade er i Island indtil videre den Norske, IV. 393.
- Hvad der skal henses til, ved at bestemme Summa appellabilis for et Land eller Probinds, IV. 394:396.

Den er til Høieste Ret for Norge	100 Rbd.	} i. c. og I. 330.
i Danmark	33 —	
i America	200 —	

Men i nogle Sager ringere = = = IV. 395 396.
 til Hof. fra Borg-Retten 15 Rbd. = = IV. 396.

For Jstland menes den at kunne være 50 Rbd., men bedst at udsætte Publicatio-
 nen derom, IV. 396, 397.

Ang. en Fornærmelse, Amtmanden i Hadersleb meente sig i Jurisdictionen til-
 føjet ved det at en Ribehuus Betjent og Chirurgus havde opgravet et Lig
 paa Kalslund-Sirkegaard, IV. 402-404.

Jurisdictionen for de forrige Permitterede var den samme som Landsoldaternes,
 IV. 408, 409.

Torninge = Lehn, Als og Vro staae i det Christlige under Danmark, men i det
 Verdslige under Sleebvig, IV. 414, 498, 697, 698, V. 31, 33, 468, cfr.
 I. 668, 669. IV. 61.

Ang. hvorvidt Sager om Egges Indlæggelse i Frideriks Hospital behandles
 for detts Ret, IV. 422-424, cfr. III. 112-115.

Om nogle Bønderes Klage, at Sorenskriveren skal i en Sag ikke i Protocolten
 rigtig have tilført Vidnernes Udfigende, besaarsag de bejere Sættedommer
 og fri Procurator, IV. 428-431.

En af Magistraten i Friderikstad udi det Sleebvigske, hvor en Jøde blev af en
 Jøde i Fridericia krævet nogle Penge og truet med Arrest ic, og derfor lod
 i forstænvedte Stad søge denne til at bevise sin Fordring eller evig at tie stille
 men denne exciperede Forum, afsagt Dom paa Stiltienbed og Omkostninger,
 kunde ikke befalede Hysfogden i Fridericia at exequere, IV. 475-486, cfr. V. 298.

Hvorledes den Romerske, Lybske og Holsteenske Ret tillader slige Diffamations-
 Proceffer, men den Danske Lov ikke, IV. 478-485, 564.

Ang. en nedsat Commission over en Amtmand i Norge, som man vilde formene
 Lands Lov og Ret, IV. 486-490, cfr. III. 647-655, og IV. 73-87.

De Norske Amtmands Instrux bør ikke udvides, IV. 504

Sigt- og Sagesalds-Ret anses som en Levning af den gamle Rettighed Hals og
 Haand, IV. 512, V. 153.

Den tilhører Kongen, eller hvem han har overdraget den til, saasom til
 Adelige og de lige med dem Privilegerede, der eie fri adelige Sædegaarde,
 IV. 512, 513, cfr. 368, 369, og V. 153, 503.

Eller ifkun Stragobds, VI. 212 214.

Læfom til Andre ved Salg, IV. 514, 515, 517.

Hvoledes den tabes, IV. 514 516.

Det er ei forbudet at forbeholde sig den til Bøndergaarde, som bortsælges, IV. 516, cfr. 517, 518.

Ang. Commissarier om det Offentliges Urigtighed i Ringslød, og Bysfogden at suspenderes, IV. 554.

Hvortledes de Militaire vilde gaane forbi Under: til Ober: Rettene, VI. 555, 556.

Naar Høieste: Rets: Dom er gaaen i en Sag, maae intet videre derom raisonneres IV. 558, 559, cfr. III. 100 103. 316 321.

Om det af Hælin eller saadan udgivne og af Philibert trykte Species facti, IV. 556, 562, cfr. l. c.

Ang. en Bysfoged og Byskriver, der ved Retten opførte sig uanstændigen mod en Borger, IV. 573 575.

Dommere bør i judiciale Forretninger fredes, IV. 576.

Om en Bysfoged der ved en efter Ordre holdt Besigtigelses: Forretning blev af en Anden ilde begeget, IV. 575 576.

Birke: Jurisdictionerne ere ifkun Undtagelser fra de almindelige eller Herreds: Jurisdictionerne, og burde bortsfalde i Hens. til udstykket Gods, IV. 600 cfr. II. 41, 42, 253

Hessel: Gaard og Gods ere forblevne under Katholms Birk, IV. 599 600.

Om 2 uretskafne Procuratorer i Stavanger: Amt, der skulde advares, eller tiltales og suspenderes, IV. 608, 609, cfr. I. 486.

Hvorvidt Delinqvent: Omkostninger tages af Sigt: og Sagefalds: Kassen, og Bysfogderne deri forundes Lettelse, saavidt Kjøbstøderne angaaer, IV. 620-622, 633, 634.

Hoved: og Bveslød bør forsaæes under Sigt: og Sagefald, IV. 635, (cfr. 636) V. 156.

At dette er Magistraten i Christiania 1707 tillagt $\frac{2}{3}$ Dele, l. c.

Ansøgning fra en Magistratsperson ibid. om at faae Deel i Raadstuefriverens Læsningspenge, blev afflaet, IV. 640, 641.

Hvad der gav Anledning til Torturens Afkaffelse, IV. 645.

Paa andre Steder anvendes den neppe uden paa dem, der ere domte fra Livet, l. c.

Hvorvidt Procuratorer ei maae møde ved Politie: Retten. IV. 646, 649, I. 274 279.

- Ang. Inquisitionskommissionen paa Kongsbjerg og dens Domme, deres Appel eller Forestilling, IV. 651, 659.
- Ang. Høieste, Rets, Stævninger og Anticipationsbevillinger i Bestiindiske Sager, samt Tillæg i Patentet, deels om deres Foretagelse, deels Rødet 7½, deels om Straf for Vitring over Dommene, IV. 659-662, cfr. I. 663, 680, II. 150, 151.
- Misligheden ved 2 udgivne og beedigede Attester skulde paatales, IV. 683, 684.
- Om Bergamtets og Bergbetjentes Jurisdiction, IV. 684, 695, 707, V. 328, 330, cfr. II. 507-509, VI. 50, 55.
- Ang. en Besjant, der ikke vilde aflægge Vidnesbyrd om sin Husbonde, IV. 792-794, 807, 808.
- Høieste-Ret er den almindelige sidste Instants i begge Riger, V. 3.
- Ang. Indkomsterne af Byskriver, Embedet paa St. Croix i Vacancen, og om Retsgebyhren paa de Bestiindiske Der, V. 20-23, 383.
- Widere om Indkomsterne i andre Vacancer der, V. 385, 386.
- Ang. en bedre Procedure ved Kjøbenhavns Byting og Raadstue-Ret samt forns den Plads til det Første, V. 38, 39, 49-55, 400, 401, cfr. VI. 332.
- Fordele ved den efter Jus Romanum brugelige Maade at afsøre Vidner paa, ligesom mod den hos os Anordnede, V. 53-55, cfr. III. 266.
- Naar en Part ikke møder, bør Dommeren domme efter de fremlagte Bewiser, V. 55.
- Ang. Disputer om Sæde i Borgretten, V. 65-67, cfr. VI. 332.
- Om en Procurator i Kjøbenhavn, der havde ulæselig skreven endeel Latin og Frank i sine Indlægge til Retten, samt paa den udfærdte Act criticeret Skriveren, V. 78-82.
- Saaadan Brug af Latin maae ikke taales i vor Retsgang, som bør være paa Dansk, V. 79, 82.
- En under Rettens Haand og Segl udfærdt Act er en hellig Ting, hvori Ingen maae paa egen Haand skrive, udfylde, fratage eller forandre Noget, paa det den kan have fidem, V. 79, 80.
- Stjæder eller Pantebreve paa Bøndergaardte skulde læses og protocolleres ved Hjemmen paa frit Jordegods eller Sædegaardte til Lands-Tinget, V. 83, 84.
- Hvad Amtmanden eller Fogden kan fordrø ved Strandinger i Norge, V. 89-91.
- Ang. at en Sagesalds-Eier, der efterlod en Action, kunde ikke exequeres, efter Ed. 6te Decbr. 1743, S. 23, for de 50 Rdlr., men skulde tiltales, og hvem de tilfaldt, V. 96.
- Om de Protocoller, Skriversne bør holde, V. 125, 126, 192. For-

- Fordele af de indrettede Pante-Protocoller,** V. 126, 127, cfr. I. 688.
- Udfornis- og Pantebreve ic. i Island skal læses til Laugtinget,** V. 125-129.
- Derfor en Over-Retssdom indeholder noget Fornærmeligt for Underdommeren,** kan han appellere til Høiestret, men i andet Fald staaer det til Parten, V. 145.
- Hvad forstaaes ved Sigt- og Sagfald?** V. 153, cfr. IV. 512, 513, 635, 636.
- Forstaaes derunder Kroholds-Bøder?** V. 152-156.
- Hvorledes det kunde tillades de Jydskke Colonist-Arbejdere og Danmarks Selv-eierbønder ved Tinget at gjøre Testamente,** V. 172, 173, VI. 113, 114, 119.
- Hvorfor der saavel ved Herredes- som ved Landstingene skal holdes Pante-Protocoller,** V. 192.
- Ang. Udfornisers og Pantebrevs saavel Læsning som Udsettelse ved Landstinget i Jydland,** V. 190-198.
- Det staaer hos os ikke i en Dommers Magt at tilfidsætte og underkjende en af ham selv affagt Kjendelse,** V. 215
- De paa andre Steder frugelige remedia revisionis actorum, supplicationis, leutationis &c.,** som alle finde Sted for den samme Dommer, ere hos os ubekjendte, l. c., cfr. I. 703, II. 19; 21, III. 4, 5, 253, 449, 450, IV. 489, 654, 661.
- En Dommer kan lige saavel ved Ophold som ved Afvisning begaae Rettens Fornegtslse,** V. 218, 219.
- Ang. en Dommer i Rytterdistrictet, der af Amtmanden blev paalagt, ei at tilstæde Vidnesførelse hos et Markeskjel, og, da dette skeede, forlangtes actioneret,** V. 211-220.
- At en Dommer foretter sit Embede, det paafeer Øvrigheden, men hvorledes, det staaer under Overdommeren,** V. 244, cfr. II. 570, 571, 649, 650, 711, ic.
- Om Procurator-Salarium, Retstjentenes Mulcter, og Indskrænkning af Sjæstierette paa de Americanske Øer,** V. 241-247, IV. 334, 435, 440.
- Hypothekerne i Aarhus staae under civil Jurisdiction,** V. 294.
- Borger-Jøderne i Gridericia høre under Bptinget,** V. 298, cfr. IV. 475, 486.
- Paa Landet i Norge dømmes Sorenskriveren, og Fogden exequerer,** V. 308, cfr. 435-438.
- Dermed er det ei dennes Sag at paaskjønne, om Hin var competent Dommer, eller har dømt rigtig,** l. c.
- Og han skal respecteres,** l. c.
- Om en Under-Officer i Norge, der var dømt i Sjælds-Sag af civil Dommer, og ved Execution modsatte sig Fogdens Udsendte ic.** V. 301-308, cfr. II. 320.

- Ang. det Guineiske Compagnies Jurisdiction, V. 313 319.
 Hvad ved Virk og Birkedommer forstaact, V. 323.
 Hvo der i Almindelighed idømmes Proceſs Omkostninger, V. 342.
 I hvilke Tilfælde Kammer-Advocaten bør have dem af Tiltaale, som frifindes,
 V. 343, 344, cfr. 341, 342, ſamt VI. 138=140.
 Om nogle Poſter til Sagerneſ Fremme i Oberhojretten, V. 399, 400.
 Paa de Americanſke Der dømmes de Tabende til at betale Roget til et Raadhuud,
 V. 426.
 Om et Forſlag, at til Øvrigheds- og Rets- Betjeninger ſkulde beſtelles beſkaffede
 afſkedigede Officere og Cive, V. 431=444.
 Der udfordres Dignitet til ſlige Embeder, V. 432=439.
 At den ikke altid haveſ, dertil er Ringhed i Jndkomſterne Karſag, V. 433, 440,
 cfr. 527, 528.
 Om By- og Herredſfogderſ ſamt Sorenſkriverſ Embedſpligter, V. 435, 438,
 cfr. 308.
 I diſſe Riger ere forholdsmæſſig ifkun ſaa Øvrighedsperſoner og Dommere, V. 435.
 Om Nogleſ Forfremmeſe fra Danmark til Norge, V. 441.
 Grunde til, at vigtige Brandretſdomme i Danmark appellereſ lige til Højſte-
 Ret, V. 455, 456.
 I de ældre Læder ſkulde der være 36 Laugretſmænd, ſom Noſte Lov nedſatte til
 8, V. 457.
 Nu ſkal 8 ifkun brugeſ i Aſteds- og Markſkjel- Sager, men ellers ere 4 nok,
 V. 458.
 Det tilroadeſ ikke at afſkaffe dem reent, l. c.
 Ved Landſtingene er det en anden Saa, l. c.
 Det maatte forblive derved, at Virke- Eieren hadde conſtitueret en Sættedom-
 mer, V. 465, cfr. I. 679, III. 602, VI. 47.
 Ang. at Ober- og Under-Officere ſamt Gevorbne efter D. og N. Lov ſvare i
 diſſe Sager til Krigſretten, og Rationale ligefaa for de under Fanen be-
 gangne Forfeſſer, men ellers til civil Ret, V. 476=478, 480, 481, 482.
 ſamt at Dette for de Sidſte i Norge er urigtig udſtrakt til det Samme ſom for
 hine, V. 477, 482.
 Om en ved civil Ret dømt Landværnſmand, V. 475=480.
 Byfogden i Bergen maae ei befatte ſig med Politie- Sager, V. 489.

- Om Constitutionen til en Sagfører, som Dommeren kjendte ved Magt i den Sag uagtet Amtmanden havde tilbagekaldt den, V. 490:492.
- Ang. Betaling til Byfogden i Christiania for Documenter ved Tinglysningen af pantegne, V. 496:499, cfr. I. 392.
- Justitskassens Forordningerne skal paa de Americanse Der efterleves, V. 520:524, cfr. IV. 271.
- Rogle Justits- og Procurator-Betjeninge ere af for smaa Indkomster til, at Velsunderede ville søge dem, V. 527, 528, cfr. 433, 440.
- Denne Mangel søges afhjulpen, ved at sammenbinde Adskillige deraf, V. 528.
- Ang. en una Procurator i Kbhavn, der styrkede Rogle i Egenraadighed, og conciperede 2 mod Magistraten stikkende Skrifter, V. 546:548.
- Om en Amtmands 2 Betjente, der vare Bidnere til en Resolutionens Bekjendtgjærelse, derom requirerede og indskøbnte til Retteu at beedige Samme, V. 548:550.
- Det, som Tretteljære idømmes til Justitskassen, er Pengestraf, V. 552.
- I Bd. 1735 og i Høieste Ret nævnes det at betale, V. 551.
- Og det bør inddrives ligesom andre Bøder efter Bd. 6ie Decbr. 1743, V. 554.
- Hvorvidt Arrest, Forbud, Indførsel eller Execution ikke maae gjøres i Henskræmmerlaugets Fabriker, V. 555:556.
- Ang. en Byfoged som havde forrettet en Arrest i egen eller Guldmægtigs Sag, V. 568:570, cfr. 575:579.
- Om en i et udlaant Commissorium gjort Forfalskning at undersøges, dog først uden Eed, i Commissionen, V. 570, 571.
- Ang. hoorledes med Birketingene og Appel derfra nu, da de Hønske og Antvorskovske Districter ere solgte, skal forholdes, og Birkedommerne godtgjøres Tab ved de mistede Skifter, V. 571, 572, cfr. I. 333:335.
- En, der modsatte sig Execution for Bøder efter Høieste Retts Dom, skalde tiltales, V. 573:575.
- Skjæder maae paa Amager ikke tinglyses uden Amtsforvalterens bifaldende Paategning, VI. 19.
- Ang. Forslag til en Brand-Act paa Landet, VI. 32, 33.
- Det kan ikke tilkomme en Byfoged at behandle og vaadømme nogen Odelsag, VI. 51.
- Utsaa ikke heller Byfogden paa Kongsberg, som antog sig Sag om en under Kongsberg henlagt Plads, men hvis Dom staaer under Bergamtet ic, VI. 50:55, cfr. IV. 684:695, 707, V. 328:330.

- Retsbetjentene skulle til Confiscation anholde de Documenter, der ei ere saaledes som Stempletpapirforordningen tilholder, VI. 79, 80.
- Ang. hvorledes Procurator Udrager har fornærmet Byfriberen i Kjøbenhavn, VI. 80: 82, cfr. IV. 272.
- Hvor stor Deel Generalfiscalen og Kammer-Advocaten faaet af Confiscationer og Bøder, IV. 138: 140, cfr. V. 343, 344.
- Hvortledes Retsbetjentene maae foretage Korrektioner hos Kongl. Oppeborfelses og Megnskabs-Bej. nte, VI. 142: 146.
- Ang. en Sørenskriver, der ved Udflugter søgte at unddrage sig fra idømte Bøders Betaling, VI. 157: 160.
- Bøder til Stiftelser skal betales eller affones, uagtet Dommen er over Aar og Dag gammel, VI. 160, 161.
- D. Lovs 5 — 3 — 18 er Grunden til Forordn. 17de Maii 1690, VI. 161, 162. Den derved fastsatte Executionstermin af Aar og Dag bør ikke forandres, eller, som for Oberhofretten er foreslaaet, udvides, l. c.
- Ang. hvad Frihed for Salarium ic. er forundt Krigshospitalets og Landmilitair-Statens Pensjons-Kasse, VI. 168: 170.
- Processer ere i sig noget Ondt, som man skal søge at undgaae og forebygge, VI. 182, cfr. II. 381, 382, 736.
- Ang. en Regimentsquartiermeister, som var bleven Artillerie-Corpsen og (former delft Handel) nogle Creditorer Penge skyldig, samt hvis Concourssbo disse forlangte behandlet af den civile, men ei at komme under Militair-Ret, VI. 191: 201.
- Om Forholdet mellem Velsbet af stemplet Papiir til Documenter i Rettene, og Sporkler til Betjentene, VI. 204, 205.
- Ang. Betaling for et Eingsvidne fra en Auditeur, og at Militaire skulle vidne ved civil Ret, VI. 264, 265.
- Med Generalprocurer. Embedet ere og behøves ikke ordentlige Protocoller, VI. 265, cfr. II. 219.
- Udfylligt blev 1771 foreskrevet Amtmænd, Øvrighed, Dommere og i Rets-Sager ic., VI. 285.
- Om Forordn. af 15de Junii 1771 for Kjøbenhavn at faae udvidet til den øvrige Deel af begge Rigerne, VI. 285, 286, 360, 367, 368.
- Ang. visse Kammer-Sager, at høre til Hjemtinget og Høieste-Ret, men disse at behandles som andre Sager, VI. 286, 287.

Varfager derfor at til Høieste-Ret kunne Kammercollegii Resolutioner ikke indstævnes, VI. 287.

Der er Forskiel paa Under-Ret og første Instants, VI. 315.

Rhavns Hof- og Stads-Ret bør som en Ober-Ret agtes og ansees, I. c.

Anledning til Forordn. 15de Junii 1771 om Samme, VI. 331, 342, 357, 358.

Hensigter og Fordelg ved denne Indretning, VI. 332, 339, 341, 348, 354, 359.

Blandt andet at man i denne Ret har et Seminarium til at besætte Høieste-Ret, VI. 337.

Svoredes Hof- og Stads-Retten skal vedblive, og nogle Jurisdictioner nyde Godtgjærelse for Afgang ved Skifter og Auktioner, VI. 359, 366.

Om dens Sportekasse at bestrøde nogle Pensioner, VI. 368, 369.

Ang. et Sportel-Reglement for samme Ret, VI. 369, 374.

Man bør ikke uden Nødvendighed gribe til Cød, VI. 407, cfr. II. 628, 631, III. 424, 427.

Om Bortfølgelsen af det Overhofrettens Justitssecretair henlagte Gods, VI. 409. Videre see Politiet.

R y t t e r g o d s e t .

Appellationstiden for Domme fra Rytterdistricternes Virketinge, I. 333, 335, cfr. V. 571, 572.

Regimentskrivernes Rettighed til Skiftehold, I. 356, II. 342, 352.

Kongen er, i Henseende til Ryttergodset, at ansee som en Proprietair, og Regimentskriveren Forvalter eller Ridesfoged, II. 341, 342.

Om en Rytterbonde i Fyen, som sagsøgte nogle andre Bønder for en Jord, og uagtet han havde afflaet sin Gaard, alligevel vilde appellere, c. II. 521, 524.

Ang. Bortfølgelsen af det Kongelige Gods i Ods-herred, m. M., II. 545, 568.

Ligesaa af Bønderne i de øvrige Rytterdistricter, II. 566, 567, VI. 109.

Saa som Hirschholms-Amt, II. 586, 592, cfr. V. 23.

Samt de øvrige 3 Amter ved Kjøbenhavn, ligesom steet er i Jydland og Fyen, V. 23, 35, 82, 102, 107, 194, 248, 333, 408, 571, 572, VI. 3, 4.

Og er tillige solgt Loget-Mark ved Vejle, V. 27, 28.

Ligeledes paa Fælster, V. 156, 158, 260, 262, 280, 281, 548, 550.

Samt det Antvorskovske District, V. 571.

VI. Deel.

E e e

Ang.

Ang. en Dommer, der imod Amtmandens Resolution tilstodte Vidne-Forelse om Markesjæl i Ryfterdistrictet, og af denne forlangtes actioneret, V. 211, 220.

Om des paa Noen bortfolgte Kongelige Gods, VI. 148, 316.

S t a t t e r o g P a a b u d.

Om Defraudation i Saugskatten, og i Lønner, Recognition, II. 739.

Ang. Skyldfætning af ryddede Pladse, eller Skattefrihed derfor i Norge, III. 46, 77.

Kongl. Skatter og Contributioner ere liquid Gjæld, som kan inddrives uden Løbmaal og Dom, III. 713.

Om oppebaarne Kongl. Indkomsters Prioritet, III. 122.

Ang. Jordegodsens Skatter og Lønner i Danmark, III. 395, 396.

Om Bornholms Skatte, Frihed, IV. 36, 42, VI. 244, 245.

Om at afhænde Grunde fra Gaarde i Norge, og at dele derpaa bestende Skatter, IV. 424, 426, cfr. III. 61, 62, 324, 325, VI. 7, 10, 119, 170, 190, 246, 249.

Ang. Uenighed mellem en Præst og hans Sognesfolk om Extraskats, Mandtaller, IV. 546, 548.

Om Skatterne af noget Sognepræsten i Rudfjølning tilhørende Mensalgods, IV. 576, 581.

Ang. nogle Dragon, Udbredere, der ere i Skatter ic. fornærmede af Krigsbogholderen Sondenfields, IV. 758, 766, 767, 769.

Extraskat er trykkelige, samt vil ei virke Landet befolket eller Agerdyrkingen ophjulpen, V. 34, 35, 175.

En Almue i Norge har beklaget sig over den, V. 173, 174, 175.

Ang. hvorvidt Breven af Jarlsberg bør svare Skatterne af det derfra bortfolgte Gods, V. 186, 188.

Om det Tilfælde, at de fattige udsloedes, for ei at betale deres Extraskat, V. 228, 229.

Fogderne skal for Skatternes Skyld tilkjendegives Stifte, Berammelser, V. 300, 301.

Om resterende Skatter af Grevskabet Laurvig, og den Kongl. Kasses Rettighed derfor, V. 422, 423.

Ang.

- Ang. Urigtighed med Extraskatten i Christiansfund, V. 575:579, cfr. 568, 569.
 De for Almuen til Maring nødvendige Redskaber maae ikke for Skatter udpan-
 tes. V. 579; cfr. 576.
- Concept til Forordn. 5te Janu. 1769, at Dvartprocentfatten erlægges af Debi-
 tor, men affortes Creditor, V. 583:585, cfr. IV. 219, V. 235 236.
- Om Dvartprocentfatten af Tiender, og især de, der fra publice Stiftelser til
 visse Sædegaarde ere perpetuerede, VI. 87:92.
- Hvorledes Norske Løbs 3 — 14 — 26 er at forstaae, og naar af flere ved et Sted
 brugende Gaarde skal betales dobbelte Skatter, VI. 155:157.
- Ang. adelige Sædegaardes Skattefrihed, VI. 212, 213.
- Hvorledes Eierne af de fra Kongen bortsolgte Norske Kirker ansees fritagne for
 Skat af hoad Tømmer og Bord, de i disse Skove hugge, VI. 442 444.

Skoler og Ungdommens Underviisning.

- Om Skolevæsenets bedre Indretning i Bergens Stift, I. 209:213.
- Udkast til Anordninger om de latine Skoler, Ungdommens private Information
 samt Reiser og Studering udenlands, I. 512:517, 546:571.
- Ang. nogle Poster i Rd. af 23de Julii 1756, saavidt Kjøbenhavns Skole betræf-
 fer, II. 34:36.
- De for en Discipel i Skolen oplagte, og ei ham, førend hans Død, udbetalte
 Penge skal tilfalde en Anden ved Academiet, II. 221:224.
- I et enkelt Tilfælde bevilgedes Noget deraf til den Første's Arving, II. 223, 224
- Om den Rector i Aarhus tilhørende Kamuffe-Mølle, og et Eiendoms-huus der-
 til at søges lagt, ic II. 424:429.
- Ang. en Capital Stenket til Hattigskolen i Christiansfund, IV. 404.
- Om Bornenes Skolegang paa Landet i Norge, med Forslag til Rescr. 24de No-
 vember 1764, IV. 431, 432.
- Ang. Begæer til 2 Kirkers Hattigskoler i Kjøbenhavn, V. 71:75.

S k o l e v æ s e n e t.

- Om Appel fra Skov- og Jagt- Sæktionerne, II. 17, 18, III. 3:6, 433, 439,
 440, 442, V. 4, 5, cfr. IV. 717.

- Ang. En og Anden, som har brugt sig afbryttet samt bortsolgt af de mfolgte Kongl. Almindinger og deres Skove, saaaog om en Anordning derimod, II. 670:691, cfr. III. 543:569, og IV. 87:109.
- Ende Commissionssdomme, den Eene om, at en Saugbruger havde skjæret for tyffe Bord, defrauderet Kongen Saugmesterstatten og Tiende, den Anden, at en Foged havde deels ei beregnet Recognition af Sommer, og deels hugget ulovlig i Kongl. Almindinges Skove, tilraades ikke at indskræne for Kammer-Retten, II. 739:751.
- Og den sidste Sag ikke hæder fra Oberhofretten at appelleres til Høieste-Ret, V. 138:149, cfr. 220:225.
- Om at en Eier af Skove paa Sundmør skulde forbindes til at sælge Almuens Træ, III. 520:523, IV. 206:208, 740:751, V. 229:235.
- Ang. Generalforsamlet i Norge, og dets Jurisdiction, efter Korordn. af 26de Febr. 1744 og 15de Novbr. 1760, III. 543:569, 610, 611, 649, IV. 87:109, 162, 175:177, 192:206, V. 344:347, VI. 56, 57, 299:306.
- Sager, som førend den Sidste vare ved Laugtinaene, skulde af dem efter Kongel. Resol. 3die Maii 1762 paadsømmes, III. 543, 558, 559, IV. 93.
- Generalforsamlet er 1771 ophævet, IV. 300, 306.
- Ordet Skov kan forklæres paa flere Maader, III. 556, cfr. IV. 723.
- Skovene, og især de Offentlige, bør vedligeholdes, III. 592.
- Om sidstnævnte Skove, III. 592:598.
- Med Udviisning i Universtatets Skove bør Oberforsterne have Tilsyn, III. 593, 596.
- I hvilke Tilfælde Skovbetientene kan for Skov- og Jagt-Sekssionen paatale ulovlig hugst i samme Skove, III. 597, cfr. IV. 717.
- At indfjæbe Sommerlast er ikke Forprang, IV. 197.
- Om endeel til Saug-Eierne og Sommerhandlerne paa Dragernæs opkjøbt og af Generalforsamlet conffisqveret samt bortsolgt Sommer, som Bønderne søgte ved Kongl. Resolution frigivet, eller og Commissarier dem forundt, IV. 192:206 (cfr. 173) V. 150:152.
- Træ-Gjerder skal afskaffes paa Sundmør, IV. 208.
- Om de Kongl. Skove i Nærheden af Kjøbenhavn, Straf for Tyverier i Skovene og af det til de Kongl. Vedhammere førende Brænde, samt for Flyttelse af Skjælfene eller Mærker i Skovene, IV. 710:720, V. 510:512.
- Angiverne nyde Roget til Belønning, IV. 719.

- Paa Sommeret og Brændet vil bekjendtgjøres en Takt, IV. 718.
- Skov- og Jagt-Sesjonen tilkommer det ei at kjende paa almindeligt Eyerie, og Skovforordningen har ikke sat Straf for Andet end ulovlig Skovhugst, IV. 717, cfr. V. 3.
- Kammer-Ketten kunde ikke kjende paa dens Domme, V. 5, cfr. 3 og VI. 283, 368.
- Ved Skov forslaaer man saavel Grunden som Eræerne, naar ingen af disse Dele i Skjødet er undtagen, IV. 723, cfr. III. 556.
- Hvorvidt Eierne af de fra Kongen 1672 solgte Rommedals og Luthens Almindings-Skove have Ret og saa til Grunden, IV. 721-726.
- Om en Skov, der ved Bortfølgelsen af det Kongl. Gods i Kjøen blev tilslagen nogle Hæstebønder, og af Andre paastaaes at eie Grunden udi, V. 102-107, cfr. 156-158.
- Om de Skovparter, Adskillige paastaae at have paa det Kallerske Kongelige Gods, som bortfølges, V. 156-158, cfr. 102-107.
- At en Gaards Landskjød er for liden i Færhold til dens Værdie, aarsager Skovens Delæggelse, V. 182.
- Om Skove og Kulbrænding samt Saugers Redtæggelse med Hensyn til Jernværker, og især om 7 Sauger i Romsdalen, V. 233, 234, cfr. ovenanførte III. 520-523 ic.
- Ang. nogle Sager om ulovlig Skovhugst i Norge, som Amtmanden lod upaa-talte, V. 344-347.
- Til Eyerier i de Kongl. Skove at forekomme, er der foreslaaet Forbud paa, i Kjøen og Kjøbstæderne at indføre landværts Noget fra Skove, uden Medfølge af Vedkommendes Passersceddel, under Straf, V. 510-512.
- Skov-Indhegninger foranstaaes af Generallandvæsenets Collegio, V. 608.
- Om Int. Plac. af 8de Decbr. 1733 og dens Følger, VI. 304-305.
- Ang. Sager imod Adskillige for ulovlig Skovhugst, IV. 55-57, 299-306.
- Hvorledes Eierne af de fra Kongen bortsolgte Norske Kirker ansees fritagne for Stat af hvad Sommer og Bord, de i disse Skove hugge, VI. 442-444.

Stemp let P a p i r.

At visse Contracter om Værelfers Leie i Kjøbenhavn maatte skrives paa stemp let P a p i r, raades ei til, I. 315.

- At Regninger og Fordringer modtages i Skifterne paa usstemplet Papiir, er ikke forbudet, I. 436.
- Processers Forøgelse maae et grunde sig i det større Forbrug af Stemplet Papiir, II. 381, cfr. 736, og VI. 182.
- Man bør ei heller raasee dette med for stor Strengthed, naar Handelen derved indskrænkes, II. 413.
- Om at betale det Papiir, der kunde gaaet med til Fornøielse af en 10 Mars gammel, men i Kraft sat Beyer-Obligation, II. 415.
- Delinqventsager føres paa slet Papiir, III. 538, V. 200.
- Det stemplede Papiirs Brug bør ei være Motiv til et Documentis Udskælfelse, V. 275.
- Afsald for en Arv under 20 Rdr. skrives paa slet Papiir, V. 275.
- Da adskillige til Stempling indkomne Documenter have været i Retteene, og ikke ere til Confiscation anholdte, blev det befaled indskærpet, VI. 78:80.
- Om hvorledes de Kongl. Inrader af det stemplede Papiir kunde forbedres, og en ny Forordning udgives, VI. 204, 209.
- Det Vestindiske Handels-Selskab er fritaget for at bruge stemplet Papiir i alle dets Forretninger, VI. 391, 392.

S u p p l i q u e r.

- Ang. et Delictum, anonym angivet, I. 36, 37.
- Roget om Forordningen af 20de Febr. 1717 og dens Henstat, I. 105, 681, 68e.
- Sjelden har en Angivelse ædel Grund, I. 425, 427, 429, cfr. IV. 273.
- Hvad Eiltro en Angiver kan fortjene, I. 427, 429.
- Paa uunderskrevne Angivelser kan ikke reflekteres, I. 693:697, III. 385, V. 75.
- N. 177. Lyndberg er ved Dom og Rescript forviist Landet for Concipering af Angivelser ic. I. 576, 578
- De af en Enke paa Eros mod Provst D. i Memorialer gjorde og ubeviiste grove Beskyldninger, hvis Afbeviisning hun har været ham hindertlig i, ved at excipere mod en erhverved Commission, bør ansees ubefoiede, I. 670.
- Om adskillige Ansøgninger fra de Americanske Her, og General-Souverneurens Forhold derved, I. 679:687, (cfr. 663), II. 709:710, IV. 247.
- Ang. de med Erklærings Afgivelse Efterladne paa disse Her, II. 711:714.
- En Memorial, som besplydte en Amtmand, blev ei denne udleveret, II. 727.

- Om Regling af Befalingsmændene, naar der suppliceres, III. 328.
- Ang. en Klage, som de Understrebne erklærede sig uvidende om, at udleveres, paa det Winkelskrivere Svaboe m. fl. kan vorde søgte, III. 336, 337, IV. 125, 128, 720, 721.
- Om en Angivelse, skreven af den samme Svaboe, ei at reflecteres paa, og han at actioneres, III. 338, 351, cfr. II. 509, 511.
- En Raadmand og Byfoged skulde suspenderes, dersom han oftere viiste sig efterladen i at meddele Oplysninger, III. 506, 507.
- Mistænkelighed ved Angivelser fra Incompetente, og især ved En fra Secretair Saurvig i Smaalehnene, III. 647, 655, IV. 73, 87, 486, 490.
- Der burde være Straf, naar de beskylde og ei bevise, III. 648.
- Ang. en urigtig og ubesøied Angivelse i Henseende til et Fruentimmers Curatel, IV. 211, 212.
- Om Angivelse af en Bondeskarl, hvorpaa ei var at reflectere, IV. 629, 630.
- Memorialer om Høieste-Rets Dømmes Forandring ic. maae ikke indgives, IV. 660, 661.
- Ansøgninger om Noget, der ikke er Geistligt, fra Geistlige i Torninglehn skal til det Tydske, og ikke det Danske Cancellie, IV. 698.

S = Enrolleringen.

- Om en Enrolleringschef, som havde ladet en undveget Matros arrestere og tiltale, IV. 68, 69, 250, 253.
- Ang. et Forslag til, at Enrollerings-Officerene i Danmark ei maatte tillade visse Bønderkarle Søfart, IV. 674.
- Forskjel paa de Enrollerede ved Land; og ved Sø-Etaten i Henseende til Forsømmelse i deres Røring, naar de søes til Tjenesten, V. 132, 443.
- Plan til en bedre Orden i Norges Sø-Enrollering, V. 131, 136.
- Widere see Søfarende.

Søfarende.

- Ang. Skibet Voodfordt, anholdt formedelst J. A. Dischington, der førte det 1747 og 1748 til Algier og de Americanke Kyster, hans Omgang og Forhold paa disse Reiser, samt om hans Action, I. 3, 5.

- Kriminalist Action mod nogle Skibsskott for troløs Omgang ved Anstrændingen af Skibet Birgithe, I. 167, 170.
- Om hvo der fra Norges Lægger maae begibe sig i Søfart, I. 224.
- Ang. Korstrands: Eieres Ret og Pligt, naar der skee Strændinger, I. 231, 232.
- En for et Skib accordered Fragt præsumeres sædvanlig at være halv for Hen-, og halv for Hjem: Reisen, I. 519.
- At Skibet Enigheden skulde efter Certepartiet ingen Fragt betales af den til Vestindien udgaaede Ladning, ei heller i ulykkelige Tilfælde, men ikke for Ophold over Liggedagene, I. 517: 525.
- Om en Mand, der forklarede løgnagtigt i Henseende til et Skibs Strænding, II. 7: 14.
- Ang. Skipper Wiegelsens Skib, der er beordret anholdt i Bøtten, II. 102: 113.
- At en Sag om Hyre var urettelig gjort til 28 Sager, see Ketten, II. 225: 235, 461: 464.
- Ang. en Sag om Hyre til nogle i England antagne Matroser, der tilligemed alle Parter boede i England, som er afsvipt af Bergens Byefoged, og maae ei videre i Norge føres, men skal afgjøres i England, III. 416: 419.
- Om en Haverie: Sag, som her er paadømt, og foregaves at være forhen paa fjendt i Skotland, III. 674: 676.
- Det Tilfælde, at en Engelsk Barque kom 1750 til St. Thomas, og af Mandskabet blev forladt, da Commandanten lod Effecterne gjøre i Penge, hvilke nu af Eierne, der ere Spanske Undersaatter, reclameres, men det forrige Compagnie har besluttet, at foruden alle Omkostninger skulde i mindste $\frac{1}{3}$ af Summen fradrages for Bjerghøen, kan ikke henregnes under de, i hvilke Lovens 4 — 4 — 5 tillader Sligt, men af legitimerede Eiere bør ikke fordres videre end Omkostningerne, og Barquen med Effecterne ei ansees anderledes end en Kallitbo, hvis Eier er undvig, IV. 3, 4.
- Om Udfæket til en ny Lods: Forordning, IV. 35, 36.
- Uvisshed om, hvad forudm forstodes ved, og hvorledes blev forholdet, med Søstrands: Ret, IV. 280.
- Der blev Forskiel gjort mellem denne og Strand: Ret, mellem Strand og Søstrand, IV. 280, 281.
- Hvad det er, som kaldtes Ankerdyb, Ankersæt, Slodemaal, aabnes, Drag, Skibbrudet Gods, IV. 281, 282.

— Hvad

- Hvad Forstrandret er, og hvem tilhører, efter Forslaget til den ny Sø-Ret i Christian den 6tes Tid? IV. 282.
- I Folge de gamle Love tilhørte den Kongen ene, og er et Kongeligt Regale, IV. 282, 283, 288 V. 352.
- Siden før eller efter 1561, tilhører Samme Røden for dens Grund, IV. 283.
- Dette anses at være et Privilegium reale, IV. 284: 286.
- Om Forstrands-Rettigheden til Slette, Hovedgaard i Aalborghuus-Amt, hvor til den Kongelige Forstrand hoder, IV. 280, 286: 291.
- Ang. samme Ret ved flere Gaarde i den Egn, IV. 290, 291.
- Spørgsmaal, om Forstrandret ikke kan udøves af Andre end Adel og de med dem Privilegerede? IV. 289, 290.
- Ang. Sø-Assurance-Compagniet og particulaire Assurandører, IV. 459: 475.
- Lodser og Enrollerede omkring Arendal maae forsyne Skibe med Provisioner, IV. 548, 549.
- Sundheds-Attester om Pest &c. for Skippere til fremmede Steder kan tages hos hvilkensomhest promovèred Doctor, IV. 553.
- Ang. et Forslag til Indskrænkning af Bønderkarles Søfart i Danmark, IV. 674.
- Om en bortbleven Matros, som hans Moder troeds en anden havde aflivet, V. 61: 65.
- Strandede Folk og Gods blive her bedre behandlede end paa adskillige andre Steder, V. 90.
- Hvad Amtmanden eller Fogden kan forbre ved Strandinger i Norge, V. 89: 91.
- Søfolk ere hos os hyperlige og nyttige Borgere, og kunne ei ved Svang beholdes i Landet, maae altsaa efter Muelighed begunstiges, 132, 133.
- Om Skippere terminvis at betale Folk deres Løn, og ikke i uide at afskedige dem, V. 131, 135.
- En foreslaaed ny Ret, til at kjende paa Tvistigheder mellem Skippere og deres Folk, bifaldes ikke, I. c.
- Hensigten med Lovens 4 — 4 — 4 var at hielpe Eierne af det Strandede, VI. 44, 45.
- Anledninger og Grunde til Reser. 20 October 1769 for Norge, at og hvortledes strandet Gods maae sælges, VI. 39: 46.
- Om en ny Strandforordning, VI. 39: 45, 46.
- Ang. Forslaaelsen af Forordn. 23de Marts 1756, om danske Matroser vare pligtige til at følge Skibet flere og lange Reiser, VI. 415, 416, cfr. I. 519.

Undeinger og Udkast til Fd. 7de Decbr. 1775, at Kongen ikke vil, og Forstrands Eiere eller Korpagtere ei maane tilholde sig Fortjæbbsrettighed til strandede og bjergede Skibe, Gods og Vare, VI. 447-450.

Midere see Sp, Enrolleringen.

Semilitair-Etaten og Holmen.

Iffun for simpelt Leiermaal første Gang ere Matroser straffri, I. 191, 192.

Om Jurisdictionen ved Sø-Etaten oa ved Frideriksværns Værk, I. 161, 388, 611, III. 10, V. 281, 282, VI. 349, 359, 360.

Indteuren ved dette tilkom Skifte og Auction over Løssore efter dets afdøde Tommørmand Busch, der boede og døde i et Huus udi Stavern under Laurvig-Grevskabs Jurisdiction, I. 388, 391, 610-613.

Men ikke Auctioner hos eller efter Værkets Gemene, Officerer eller andre Deltiente over fast Eiendom, I. 612, 613.

Om denne Etat, saavidt Politien vedkommer, II. 5.

Relation over en General-Søkrigsrets-Dom, som degraderer Capitain K., for ei at have efter Ordre arresteret et Skib i Væltet, og for at Ordren var aabenbaret, II. 102-113.

Om den combinerede Rets Dom over 3 Matroser paa et Koffardie-Skib, der gif til Guinea og Vestindien, for Opsætighed og Sammenrottelse, II. 113-125.

Skiftet efter Proviantsforvalter Ottesen (der var beskiftet igjennem Søkrigscancelliet, og nød sin Bage af Sø-Etatens Regiment, men havde faaet 2 Bestalkinger expederede igjennem Rentekammeret, og aarlig til dette aflagt Regnskab) forrettes af Præsidenterne i Under-Admiralitetens og i Borg-Retten som Commissarier, og de skulde Quæstionen imellem sig ved Lands Løb og Ret afgjøre, III. 9-15.

Ang. 2 Skifter der tilfaldt Under-Admiralitetens-Retten, IV. 258-263.

Om Krigsartikelsbrevet for Sø-Etatens Landtjenest, IV. 261.

Ang. Escapitain Løve, som 1721 og 1722 blev af Arrest løsladt, dimitteret og landeforbviist, IV. 261, 262.

Om Sønnen af en pensioneret og paa et Gods indlejet Matros burde tilhøre Dette, IV. 381-383.

Ang. et Parti Hump, foreskrevet til Admiralitetet, IV. 556, seqv.

- Admiralitetet og Generalcommissariatet ere forenede, V. 67.
 Fra den ny Sø-Ret skulde appelleres til Admiralitetet, V. 131, 135.
 Om Skifte og Auktion efter en Borger og Seilmager i Laurvig, der fød i Tjeneste ved Frederiksbærns Værk, V. 281, 282.
 Sø-Etaten er fortrinlig Kigernes Forsvar, V. 442, 443.
 Til at forebygge og opdage Tyverier paa Holmen, de Kongl. Skibe og Magaziner, er det foreslaaet at forbydes Sø-Etatens Under-Officerer og Gemene, deres Hustruere og Børn næsten al Pantsettelse og Salg, VI. 202, 203.
 Sø-Etaten vaaskod at sættes paa samme Fod som førend Korordningen af 15de Junii 1771, VI. 285, 327:329, 341, 342, 349, 350.
 Ang. den militaire Jurisdiction i criminelle Sager, VI. 341, 342, 344, 345.
 De Militaire have deres egen Lov i Krigs, og Sø-Artilens, VI. 344.
 Om Fordringer hos dem, VI. 348, 349, 360.
 Om Skifterne efter Militaire, VI. 360, 361.
 Ang. arvingløse Efterladenskaber til Sø-Etatens Justitskasse, VI. 361.
 Hvad Godtgjørelse, der tilstaaes General-Auditeuren, for at have mistet Skifter og Auktioner, IV. 361, 366.

T i e n d e.

- En bedre Indretning med Tiendetagen og Yden er at siske, II. 98, 726, 727.
 Samt taget under Overveelse, V. 603, 607, 608.
 Tiende skal svares af alt det, der i Bondejord saaes, uagtet et Slags ei er nævnt i L. 2 — 23 — 1, altsaa tillige af Hør og Hamp, II. 98, 100.
 Tiende, som ei findes der nævnt, hør ligesom den der nævnte deles efter L. 2 — 23 — 4, II. 101, 102. VI. 154.
 Tiende vil sige Tiendedelen af det, som indavles der, hvor man har saaget m. v. VI. 154.
 Om Smaantiende paa Jarlsberg, Grevskab, II. 486 = 488, 491.
 En Tiende er en vis bestemt Deel af dyrked Jords Afgrøde, og denne med Tienden, hvilke derpaa staae og voxer, gjøre et heelt med Ageren, samt ere eller blive fructus pendentes, hør altsaa ansees som Immobilia, III. 237, cfr. VI. 154.
 Ang. Almind-Sogns Kongetiende, som tilhører Narkuns-Hospital, og var til Auktion, men Sædegaardens Eier vaaskod efter L. 5 — 3 — 26 at have første Ret til, III. 400, 407.

- En Tvist mellem enkelte Bønder i Meelhuus Præstegjeld og Kirke = Eieren om Tiende, som han beskjødte dem for at have søget, og derfor fød deres Lade fæste, m. M. om en ny Anordning desangaaende, om Tiendefrihed for deres Sædekorn, skulde forblive ved Landts Lov og Ret, IV. 208: 210.
- Om de adelige Sædegaardes Tiende = Frihed, IV. 285, 286, VI. 212, 213.
- Ang. Giftetienden i Nordlandene, samt Hensigt og gode Følge af Rd. 23de Junii 1710, IV. 383: 387, V. 87: 89, 504: 510.
- Tiendevæsenet synes mere at henhøre til Cancelliet end til Rentekammeret IV. 385.
- Tiendens Forsel paa Landet skal regnes en Wiil fra Kirken, V. 60, 61.
- Tab for de publiqve Stiftelser, hvis Tiender til Sædegaarde ere perpetuerede, VI. 89: 90.
- Disse synes at burde betale Qvartprocentsskatten deraf, VI. 90: 92.
- Uf Marker, som vorde til Græsnings udlagte, svares ingen Tiende, VI. 154.
- Missbrug ved at tage høi Indskætning af Tiender i Danmark, VI. 405, 406.

T i e n e s t e f o l k og L ø s g æ n g e r e.

- Om Tjenestefolk i Norge, I. 210 og 212.
- Ang. Samme saavel som mod Løsgængere i Norge, med Forslag til Forordn. af 9de Aug. 1754, I. 222: 224, cfr. III. 472.
- Ved dennes Forskrift forbliver det, I. 606, III. 471.
- Om Tjenestefolk i Nordlandene, I. 291, 294.
- Ang. Løsgængeriets Afkæffelse i Bergens Stift, I. 407.
- Ang. Tjenestefolk og deres Huusbønder i Kjøbenhavn, I. 448: 453.
- Om de Samme paa Kjøbenhavns Amt, III. 368: 370.
- Ang. Rd. af 9de Aug. 1754. samt Lemfærdighed med udcommanderede Soldaters og Dragoners Køer, der ei tjene, III. 472.
- Om Væs og Skudsmaal for Bønderkarle og Piger, samt Følgesedle for de Første, III. 572: 582
- Ang. Fardag for Tjenestefolk efter L. 3 — 19 — 9 og Praxis, samt Forandring deri for Sjælland, og at Kartene ei skulde nyde Sæd til Løn, IV. 376: 381, cfr. VI. 132: 136, 437, 438.
- En Norsk Almue har ført Klage i Henseende til Tjenestefolk, V. 173, 174, 178.
- Om Bergverfernes Participanter kunne selv antage og afskedige deres Besjente, V. 349: 358.

Ang.

Ang. en Mand's Tyrannie mod sine Tjenestefolk V. 383.

I Sjælland gives større Løn end i Jydland, V. 450

Udkast til en Forordning om Tjenestefolk paa Landet i Danmark, VI. 132: 136,
cfr. IV. 376: 381, VI. 437, 438.

T o l d v æ s e n e t.

Om Galt et at tilføres Nordenfiel'ds med andre end egne Skibe, I. 55: 62.

Førend 1701 hørte Toldconfiscations Sager under de ordinaire Rette, II. 742,
743, cfr. VI. 286.

Om en Lieutenant, der opløbde Arresten paa noget Korn, som man vilde fra Norge
mod Forbudet udføre, IV. 50: 58.

At visse Korn- og Kødeware ikke i Kjøbenhavn skulde blive for dyre, er der ansøgt
Forbud paa Rogles Ud- og Tilladelse til Andres Udsørel, IV. 237: 239.

Ang. en, til at dømme alle Paagjældende, der ei have opfyldt Pligt med at efter-
sætte og anholde 3 undvigte Personer, hvilke paa Vejen fra Kolding over-
faldt, ilde mishandlede og udrebe Dinene paa Marcus Madsen, Tilsyns-
mandt ved Toldvæsenet, anordnet Commissjon og dens Dom, samt Amts-
mandens Critique derover, III. 665: 668, IV. 338: 340.

Om Accisen, dens Esprit og Beskaffenhed, samt hvorvidt efter gamle og andre Privi-
legier samt Toldruken af 1762 tilhører Kjøbenhavns Magistrat og Stad,
IV. 533: 546.

Ang. 2, siden Kammer-Retten havde paadomt en Sag, udgivne og beedigede
urigtige Attester, IV. 683, 684.

Ang. adskillige Misligheder ved Kbhavns Toldbod, indsnegne Vare, udførte Con-
tanter, ic. IV. 792: 810.

Ang. nogle i en Opbudso arresterede Vare, hvoriblandt formodedes Contrabande,
der siden kom til Debitor, som brød Seglet, og solgte deraf, V. 108: 112.

Om Vares Indpractisering i Hjerding, Kolding, ic., V. 388: 390, 392, 393.

Ang. Bærnetinget for Toldconfiscations Sager, VI. 286, cfr. II. 742, 743.

T r a c t a t e r.

Ang. nogle med fremmede Magter sluttede Tractater, I. 59: 62.

Efter saadanne kan ikke decideres, om de af fremmede frigende Magters Capere
til Norge indbringende Priser ere gode Priser eller ei, II. 471.

Om de inuellem Magterne oprettede Carteller, og sær det med Søerriig af 1738 paa 12 Aar, III. 642:644.

E y v e r i e.

Ang. en Sag ved Inquisition's-Commissionen, see Ketten, I. 24:26.

Om et ved Kongsberg Sølvverk begaaet Eyverie, I. 94:95

Eyves og deres Hælers Straf, I. 136, 137, IV. 713, 714, 717, 718. V. 325.

Om Straf for Eyverier udi Island, I. 382, IV. 310.

Hvorledes Straffen at miste sin Hud ex. qveres, I. c.

Om den Kbhavnske Inquisition's-commission's bedre Indretning, I. 385, 386, 468:476.

Eyverie af Hunger er undskyldeligt, II. 279.

Forflag til skarpere Straffe for Eyverie bifaldes ikke, II. 271:287, cfr. III. 28:30.

Ang. en Mand, der for Eyverie var arresteret, og efter den Westjaalnes Forlangende igjen løsladt, samt derefter skal paa ny, hvorfor Nyfogden slutte tilrettesætes, og advares, efterdags ei at gjøre det, men lade undersøge, om den Arresterede er skyldig, II. 396:401.

Farlighed ved ubevist Sigteelse af Eyvs-Sager, II. 398.

Ogsaa Øvrigheden maae være forsigtig, II. 398, 399, 401.

L. 6 — 17 — 3, vil, at Hæleren skal straffes ligesom Eyven, III. 7.

Henfigten i Loven, med at sætte Straf for Eyve, er at sætte et Gjerde om Gølles Eiendom, og i Kd. 4de Martii 1690, at sætte det i sær om de jævntlig paa Marken gaende løse Creature, III. 29.

Men til flere end de i Sidste nævnte 4 Slags maae den ikke udvides, III. 28:30.

Ang. en for Eyverie af 5 Faar og 1 Lam falden Dom, som Herredsfogden ex. qverede uden at refereres Amtmanden, og derfor ved Landstinget mulcteredes, III. 27:34.

En var nær ved at dømmes som Eyv, formedels 5 falske Vidner, III. 257.

Collission mellem Plac. af 22de Junii 1761, om Eyverie paa Rypstene, og Kd. af 19de Novbr. 1751 om stort Eyverie udi Almindelighed, samt Mangel ved den Første, III. 441, 442.

Om Eyverie, begaaet paa det Kongelige Slot 1758, og ligesaa 1761, III. 443:452.

Livstraf for Eyberie har Loven ifkun i 2 Tilfælde bestemt, III. 444, VI. 254. Den er afskaffet, VI. 253, 254.

Ridderne til Lovens 6 — 16 — 4, 6 — 9 — 7, 8, III. 444, 447.

At misse sit Hoved ved et Sværd, synes ei vel at vasse sig paa en Eyb, III. 445.

Hvorfor den 1ste Art. i Friderik den Andens Gaardbret ikke er indført i den Danske Lov, III. 446, 447.

Ved at sætte Straf for Eyberie, er der i Loven sert paa den sjaaalne Ting's Værdie og Eyberiernes Antal, men ikke paa den sjaaalne Persons Stand, ei heller paa Stedet der er sjaalet paa, III. 447.

Ragstrøgen og Brændemarke paa Handen er en haard Straf, I. c.

Ang. en Forordning om høiere Straf for Eyberier paa de Kongelige Slotte, III. 451, 452, cfr. VI. 253, 254.

En Kone, hvis Mand var Livgarde til Hest, var for Eyberie indsat i Møens Tugthuus, derfra undvigt og i Kbhavns Arresthuus anholdt for Eyberie, vilde Regimentet ei antage, skulde altsaa af Magistraten besørges tiltalt, IV. 4, 5.

Et Qvindemenneske, som stjal i Goro, og af Hofogden blev i Kviserne efterlyst med Tilbud at vilde lade hende afhente, samt derefter begik ringe Eyberie paa Tryggevelde Amt, og derfor blev greben, burde paa dette Amt under et tiltales for alle af hende forøvede Eyberier, IV. 5:7.

Om at opdage nogle ved den Norske Post sjaaalne Bancoedle, IV. 268, 270.

Eyberie, Lidet eller Stort, første Gang eller oftere, har til Følge Væres Forliid, IV. 311, 312.

Og at Eyben er ei inhabilt Vidne, samt maaskee ikke af Dommeren bør antages, i Fald der skeer Exception, IV. 312.

Naar Evigjeld betales, eller Man begaaes, miskes Vren, IV. 311.

Man ansees mindre nærligt end Eyberie, ved det at det Gene skeer hemmelig og med List, det Andet offentlig og med Magt, I. c.

Eyb regnes blandt grove og ærerørige Ord, I. c.

Man er et Delictum privatum, IV. 613, 618.

Hvorbidt Politimesteren behandler Eyberie-Sager, IV. 392, 393, VI. 73, 74.

Ang. Eyberies Korfølgning i ældre Tider, IV. 613, 615.

Og efter Råd. 13de Janv. 1747, IV. 616.

Om Besøftningerne paa en Eyvæg i Kallundborg, IV. 633.

Ang. Eyberier, begaaet af Slaver, IV. 641.

Om en Tyv, der har tilstaaet Gjerningen, men ei vilde bekjende hvor Kosterne vare forvarede, med hvilke man troede han efter udkjændt Straf vilde undvige, og derfor begjertes riintlig forhørt, IV. 644, 646

Ang. endeel paa Kongsbjerg begangne Solo-Tyverier, IV. 651, 659.

Om Belønning for Dem, der angibe sjaalet Lommer eller Brændved, IV. 719, cfr. 717, 718

Ang. et opdaget Tyverie af 91 Mark Bergsølv, og Premie derfor, samt dens Medsættelse i Fremtiden, V. 40, 41.

I en for Tyverie anlagt Sag mod en Person, som forhen skal have med en Anden sjaalet, kunde ei tillades at føre Vidner om deres Udfigender, V. 99, 100

Det gamle Ordsprog, som nok er taget af Jus Saxonicum, "Tyven betaler med Strikken" gjælder ikke hos os som Regula juris, V. 325.

Ang. en uden for Loven sat og paa 2 Regere for Tyverie xequeret meget haard Straf, V. 557, 563, VI. 266, 267.

Hvad der ansees for stort og hvad for smaat Tyverie, naar der sjaales paa Høsten, Kongl. Stibe og Magaziner, IV. 202.

At forebygge eller opdage Stigt, er der foreslaaet Anordning mod Salg, Kjøb og Pantstættelse, VI. 202, 203.

Udkast til Forordn. af 27de April 1771 om en ringere Straf for qualificerede Tyverier, og Foreskillingen derom, VI. 253, 255, cfr. 266.

Videte see Delinquenter, Jagten, Skovvæsenet, Bre-Sager.

B e i e.

Cognefoged J. J., som for Overhørighed ved Bei-Arbejde slog en Karl, der døde 18 Dage derefter, bør ei at tiltales, I. 46, 49.

Om et lignende Tilfælde, at en Mand døde 5 Dage efter bekommet Slag, III. 258, 260.

Ang. en Dro over Aaen mellem Skovhadstrup og Særløse Byer, IV. 597, 599.

Om en gl. Landevei over Sæbygaard's Mark, V. 410, 411.

De meest trængende Steder paa alfare Landevei skal istandsættes, V. 608.

Jord til Reparation af offentlige Veie kan ikke tages uden Forening med Eieren, VI. 31, 32.

Om

Om Godtgjørelse til affides Vertshuusmand, fordi de nye Landeveie anlægges i lige Linie, VI. 392, 393.

Vertshuse, Krohold og Brændeviinsbrænden.

Korordn. 30te April 1734 sigter fornemmelig til Kjøbstædernes Kordeel, I. 44, 45. Hvorledes den paa Grevskaber og Baronier erqveres? I. 45, 46.

Korslag til et Rescript mod Spil i Skjenkehuse og hos Andre, I. 77, 78, cfr. 83 og 88.

Sag om en paa Hassels af Toldforpagterne holdt Inquisition, hvorved deres Controleur anaav sig at være paa Birkedommerens Begne, er ei saaledes, at publice eller fiskalisk Action kan anlægges, I. 127.

Ang. Leensmænd i Nordlandene ei at være Gjesgivere, og om Drukkenskab m. u., 290, 293.

Korslag til Kd. 1ste Febr. 1757, II. 6.

Om Extra-ting i Oplands Amt angaaende Misbrug med Brændeviinsbrænden mod Kd. 8de Marts 1757, II. 260, 261.

Et bedre Middel er, at disse Sager ved Politie-Retten behandles, II. 454, 455.

Om nedsat Straf for Vertshuusfolk, der skjenke for Haandværksdrengs, IV. 48 50.

Ang. en Amtmand, der dispenserede i Kd. 1ste Febr. 1757, VI. 376.

Lodser og Enroserede omkring Arendal maae forsøne Skibene med Provisionser uden Indsigelse af Toldborgh paa Gjesføen, IV. 548, 549.

Altapperiet, og Dræsløshed derved, skulde indskrænktes, V. 134.

Tilhore Kroholdsboder Sigt- og Sage- Kalds-Tiere? V. 152-156.

Ang. Brændeviinsbrænden paa Landet ved Holbek, og Connivence af Consumtionsforpagteren, V. 288-290.

Om Modstand ved en Brændeviins-Inquisition paa Falkter, V. 319-321.

Ang. Brændeviinsbrænderiets Vortforpagtning, om Forpagterne maae holde Kro, og om et Sted i hvert District til dem, VI. 150-152.

Om Tierne af de Vertshuse, som have ligget ved de gamle Landeveie, men nu, da de nye gjøres lige, blive affides, kan, og hvorfra, tilslaaes Godtgjørelse, VI. 392, 393.

Westindien og Guinea.

Ang. Jurisdictionerne og Rettergang, Politiet, Skifte- og Overformyndersæfset paa de Americanse Øer, I. 325-331, 361-366, 571-576, 699-701, II. 43-46, 150-153, 369-374, 648-650, 703-705 III. 328, 585-589, IV. 332, 333, 435-448, V. 18-20, 241-247, 423, 424, 520-524, 559, 562.

Om disse Haandværkere maae sig der nedsette, I. 364.

VI. Deel.

G g g

Om

- Om Skibet Enigheden, fragtet af det forrige Vestindiske Compagnie (udi hvis Sted Kongen nu træder), dets Fragt og Kaplagen, I. 517=525.
- Høieste-Rets-Sætninger bør ikke af General-Gouverneuren, men i Cancelliet, expederes, I. 663, 680.
- Er dog siden ham tilladt, IV. 659=661, cfr. II. 150, 151.
- Men han udsæder Aftest, II. 150, 151.
- Deres Termin kan nedsættes til 8 eller 6 Maaneder, I. 659, 663.
- Om adskillige Ansøgninger fra bemeldte Her, og General-Gouverneurens Forhold derved, I. 679=688 (cfr. 663), II. 709, 710, IV. 247.
- Han beskaffer i visse Tilfælde Sættedommere, og skal efterleve Kongelige Ordre, II. 710, cfr. 691=694.
- Ang. Arrester for Sjæld og deres Prioritet paa samme Her, II. 21=33, 65=97, cfr. 717.
- En Amtmand var over dem beskiftet, II. 43=45, 713, III. 240, IV. 153, 305, V. 124.
- Om 3 Matroser, der paa et til Guinea og Vestindien udgaaende Skib, blivse Oprietsighed og Sammenrottelse, II. 113=125.
- Ang. Landstinget paa St. Croix og Ober-Retten paa St. Thomas, II. 369=374, 656.
- Om en Arrest, General-Gouverneuren har urettelig paalagt en Procurator, m. v. hans Embede betræffende, II. 646=656, IV. 247, 526, 530.
- Ang. en ved Landstinget fra Sagførelse afvist Procurator, II. 654=656, 691=694, 705.
- Denne har urettelig forlangt Landsdommeren suspenderet, og en Sættedommer beskiftet, II. 691=694; cfr. 710.
- Om Skifterne paa disse Her endvidere, samt at Auctionerne holdes efter Forskrift i Rescr. af 10de Aug. 1753, og Slaver ved en Pantage at ansees som dens Inventarium, II. 703, III. 22, IV. 256, 435, 440, 445, V. 242, 247, 378=382, 386=388, VI. 166, 168.
- Ang. Bysfoged-Embederne ligeligere at deles, II. 704, 705, cfr. III. 20=22, 585=589, IV. 440.
- Commissorier, sjelden for disse Her nødvendige, søges i det Danste Cancellie, men Contra-Commissorier, Extensionbefalinger og Prolongationsbevilgninger maae Generalgouverneuren udsæde, II. 707=710.
- Om et Commissorium, som han uauthoriseret har udsædt, II. 709=710.
- Og ligeledes et Andet, samt suspenderet en Bysfoged, IV. 525.
- Personerne i det Secrete-Raad fortære under Landstingsretten, II. 710, III. 366=368.
- Ang. de med Erklærings Afgivelse Efterladne, og at han aarlig over de Kongl. Rejente skal indsende Conduittliste, II. 711=714.

- Landsdommeren maae ei forrette Skifterne, Byfoged, og Skriver: Embederne
 bør adskilles, III. 20 (cfr. II. 704, 705) IV. 440.
- Acter maae ikke uforsvarligen beskrives, under Straf, for disse Døer, III. 131-133.
- Om Byfoged Hesselberg og Advocatus Regius Wiel paa St. Croix, set Ketten,
 III. 225-235, 461-464, IV. 271.
- Ang. en civil Strikret og en Chef for Borgerne paa St. Croix, samt Fremmede
 at drages til Døerne, III. 238-241, 379, 330, IV. 531, 551, 566, 568, 755.
- En Sag om adskillig Defraudation paa de Bestindiske Døer maatte indstævnes
 lige til Kammer:Ketten, uden nogen Hjemtingsdom, IV. 153-161.
- Kongen har taget det Bestindisk:Guineiske Compagnie til sig, IV. 182, cfr. 457, 459.
- Ang. Borær- og Krineger: Compagniet, Blanke og Regere paa bemeldte Døer,
 IV. 184-188.
- General:Gouverneuren maae ikke udstæde Moratorier, m. v. om en Pantføs-
 ning, IV. 245-250.
- Dog i disse Tilfælde tilladt, IV. 531.
- De Bøder, som Byfoged Hesselberg er ved Høieste:Ret domt at betale til Ju-
 stitskassen og Andet, bør, ligesom 24 og 5 Rd. i alle andre Sager, betales i
 Dansk Courant, IV. 271, cfr. V. 521.
- Ang. at Generalgouverneuren har spurgt Indvaanerne, om en Auktmand behø-
 vedes, ic. IV. 305-307, V. 124.
- Den Danske Vexel:Ret er indført paa Døerne, og det Ansøgte om mere i Recam-
 bio kan henlægges, IV. 333-334.
- Blev dog siden bevilget, V. 24, 30, 164.
- Auctioner paa Døerne skulle behørigen forud publiceres, IV. 335
- Appel derfra til Høieste:Ret hindrer ikke Execution i klare Sjeldsager, IV. 336,
 338, 435, VI. 25.
- Ang. en Omflags- og Betalings: Termin paa Døerne, IV. 440
- Adskilligt om de Bestindiske Døer, Plantager ic., IV. 524-533, 751-758.
- Fortrinlig bør confirmeres Testamenter for disse Døer, og især fra de der boende
 Plantage:Giere, IV. 551-566, 568, 753.
- Ang. saadanne Testamenter derfra, IV. 549-553 (cfr. 244), 566-570, cfr. 751-758.
- Om Forbud paa Slavers Udsørsel fra Døerne, IV. 636, 637.
- Ang. Høieste:Ret's: Stavninaer og Anticipationshvilgninger i Bestindiske Sager,
 samt disses Foretagelse, IV. 659-661.
- Frihed i at gjøre Testamenter, for Plantage:Giere, IV. 756, 757.
- Om Forandring med det Secrete:Raad, V. 18, 20.
- Ang. Indkomsterne af Bykskriver: Embedet paa St. Croix i Vacancen, og om
 Retssgebyren paa Døerne, V. 20-23, 383.

- Videre om Indkomsterne i andre Vacancer, V. 385, 386.
 Om Handelen og Creditens Ophjelpning paa disse Der, V. 158, 163.
 Ang. det Vestindiske Compagnies og siden Kongens Fordringers (mod 3 Millioner R. C.) Præference paa Herne, V. 240, 241.
 Om Procurator = Salarium, Retsbetjentenes Mulcter, Indskrænkning af Sjæfse Rette, og om Skifte = Designationer paa bemeldte Der, V. 241 = 247, cfr. IV. 334, 435, 440.
 Forterne i Guinea ere overladte det octroierede Guineiske Compagnie, V. 314.
 Ang. Sammes Jurisdiction, Fortrinsret hos Betjentene, og Ret at foreslaae en Præst, V. 313, 319.
 Om et nyt Borger = Raad paa St. Croix, og nogle Indretninger, V. 423 = 426, VI. 167.
 Justitskasser Fordringerne skal paa Herne efterleves, V. 520 = 524.
 Hvo der sammesteds kan formilde Dødsdomme? V. 558, VI. 211, cfr. 267.
 De skulle til Over = Ketten appelleres, V. 562, cfr. VI. 211, 267.
 Om Straf for Regeres Misgjerninger, V. 559, 561, 562. VI. 209 = 211, 265 = 268.
 Især ang. en uden for Loven sat, og paa 2de Regere for Lyberie equeveret meget haard Straf, V. 557 = 563, VI. 266, 267.
 Det forbliver ved Lovens Udsægs = Orden i Concur = Boer, VI. 162 = 166.
 Dextre, der i Europa protesteres, maane nyde 12 Løbe = Waaneder, VI. 163, 165.
 Om Proforma = Dextre, VI. 163, 165, 166. cfr. 24 = 30.
 Det vestindiske Handels = Selskab er til alle dets Forretninger fritaget for stemplet Papis Brug, VI. 391, 392.

W r e = S a g e r.

- Sagsmaale om Sjældsord, hvor ikke paaaaens andet end Afbigt og Omkostninger, ansees ei som Wre = Sager, I. 239.
 I Wre = Sager hører Soldaterkoner ikke under Krigsretten, I. c. og 240.
 Domme i slige Sager over Militaire foreslilles Kongen, I. 703.
 Vidner om Sjældsord skal fores strax og inden Mars Forløb, II. 600 = 604.
 En Dørlighedsperson eller Dommer, som beskjedes og tiltales for et Factum infamans, kan under Actionen ikke forrette det, II. 692, 693.
 En Vice = Borgemeester maatte ei tiltræde det ledige virkelige Borgemeester = Embede for de i Domme paa ham hvilende Beskjydninger af Falsk, og at have beskjydt en Anden for falsk Vidne, II. 719 = 721.
 Hvorvidt Wre = Sager skulle appelleres, III. 358, 360, 507 = 521.

Ures Forliis følger af Lyverie, Ewigjelds Betaling, Kan (dog mindre). IV. 311, 312.

Blandt ærerørige Ord regnes Lyv, og en Lyvdomt kan ei faae Reparation derfor, IV. 311.

Egteskab maae indgaaes af Uredømte, og ophæves ei, om en Egteskælle imidlertid bliver det, IV. 639, 640

Infamia juris forplantes ikke fra Forældrene paa Børnene, IV. 639.

Loven kjender ikke det Romerske levis nota macula, der er grundet i Minuens Fordomme, om hvilke den maae oplyses, IV. 639, 640.

Prækter er i sig just ikke et virkelig Skjeldsord, VI. 82.

Kort Opregnelſe af foreſtaaende Klafſer eller Rubriquer :

Academier.	Finmarken.
Arv og Skifte.	Fiskerie.
Aſtatiſke Handel og Etabliſſementer.	Fremmede.
Auctioner.	Geiſtligheden.
Banqven og Bancoſedle.	✓ Gjeld.
Begravelſe og Sørgedragt.	Grønland.
Bergværker.	Handel.
Bornholm.	Havnebæſenet.
Brandforanſtaltninger og Vandbæſenet.	Helligdage.
Bøger og Almanakker.	Hittegods.
Cancelliet.	Jagten.
Conſuler.	Indqvartering.
Conſumtionen og de dermed forbundne Afgifter.	Iſland.
Delinqventer og Delinqvensſager.	Joder.
Deferteurer.	Kirkerne.
Drab.	Kjøb og Salg.
Egteskab, Forældre og Børn, ſamt Enker.	Kjøbenhavn.
Enke og andre Penſions Kaffer.	Kjøbstæderne.
Fabriker, Manufacturer ic.	Kloſtere.
Fattige og Hoſpitalet.	Klædedragt.
	Kongen og det Kongelige Huus.
	Krig.

Landmilitair: Staten.
 Landmilitien, A. samt Mandskabet paa
 Godterne i Danmark; B. samt
 Landdiagenerne i Norge.
 Landvæsenet.
 Loug og Håndværker.
 Løse.
 Lov, Forordninger og Rescripter.
 Lykkespil.
 Løsgældighed.
 Maal og Vægtning.
 Medicinalvæsenet.
 Myntvæsenet (under dette er Opgebdt).
 Oplob.
 Post.
 Politiets Vetsjente og Behandling.
 Postvæsenet.
 Privilegerede.
 Publicke Nidler og Stiftelser.
 Dværgsøge.
 Reformerede.
 Rejsende, Skjyds og Kongereiser.
 Religionen og fremmede Religionbe-
 fjendere.

Til deri at finde Mat-rierne, kan, i Fald behøves, Ordregisterne saavel
 til Hr. Assessor Schous Forordnings-Udtog som til den af mig udgivne Re-
 scriptsamling videre lede, i hvilke dog ikke findes følgende:

Contanter, see her Myntvæsenet.
 Descendenter } s. Egteskab,
 Efterkommere) Privilegerede.
 Enker, s. Egteskab.
 Herverk, s. Delinqventer, Tyverie.
 Hjemmel, s. Kjøb.
 Hætere, Slavers, s. Delinqventer.
 Hædd, s. Kjøb, Kjøbslæderne, Landvæ-
 senet.

Kentekammeret og Kongl. Regnskabs-
 Vetsjente.
 Kjetten.
 Kyrttergodset.
 Statter og Paasub.
 Stoler og Ungdommens Underbilsning.
 Skovvæsenet.
 Stemplet Papiir.
 Suppliquer.
 So. Enrofleringen.
 Sofarende.
 Samilitair: Staten og Holmen.
 Tiende.
 Tjenestefolk og Løsgængere.
 Soldvæsenet.
 Tractater.
 Tyverie.
 Veie.
 Vertshuse, Krohold og Brændeviins-
 brænden.
 Vestindien og Guinea.
 Vere. Sager.

